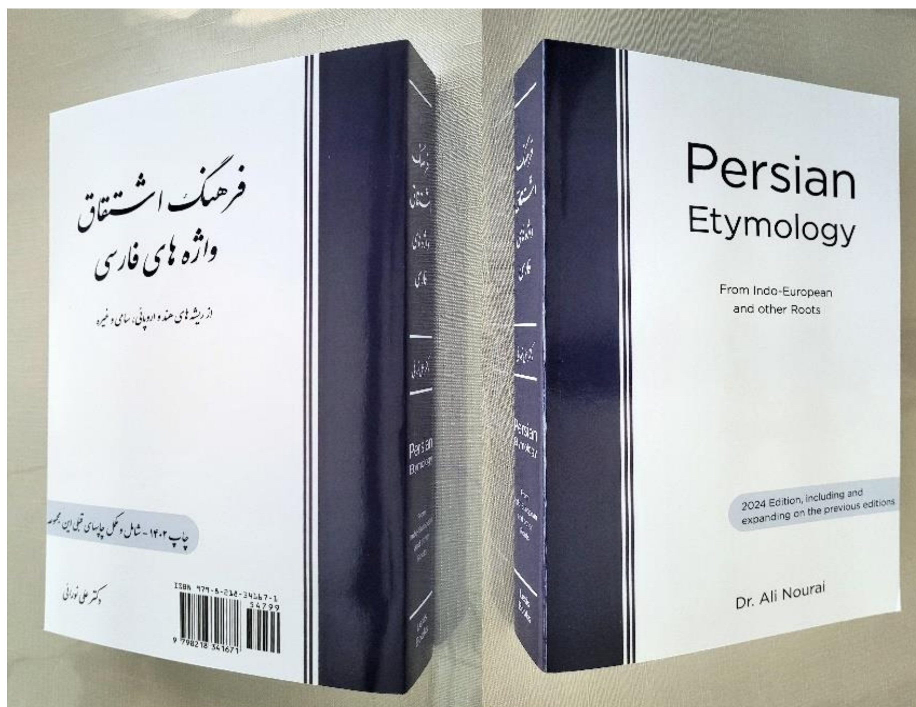

برای تسهیل استفاده از فایل، ترتیب صفحات کتاب در این فایل معکوس گشته (از آخر به اول)

Persian Etymology from Indo-European and other Roots

ISBN Paperback 979-8-218-34167-1

Library of Congress Control Number: 2023924494

Rev. date: 2/4/2024

Publisher's Cataloging-in-Publication Data

Names: Nourai, Ali, 1953- .
Title: Persian etymology : from Indo-European and other roots / Dr. Ali Nourai.
Description: 2024 edition. | Dublin, OH : Lexis Books Publishing, 2024. | Includes b&w language charts. | Includes indexes and bibliographic references. | SummaryDisplays : the etymology of over 3400 Persian words from Indo-European and other roots in simple charts. Their derivation paths pass through 40 different languages. A word index is provided for each language. The original meanings of words, if different from their current usage, are shown in quotations.
Identifiers: LCCN 2023924494 | ISBN 9798218341671 (pbk.)
Subjects: LCSH: Persian language – Etymology – Dictionaries. | Iranian languages – Etymology – Dictionaries. | Indo-European languages – Etymology – Dictionaries. | BISAC: FOREIGN LANGUAGE STUDY / Persian.
Classification: LCC PK6363 N68 2024 | DDC 491 N--dc23
LC record available at https://lccn.loc.gov/2023924494

Lexis Books Publishing
Printed in the United States of America

فرهنگ اشتقاق

واژه های فارسی

از ریشه های هند و اروپائی، سامی و غیره

دکتر علی نورائی

مقدمه

قبلاً درکتاب فرهنگ ریشه لغات فارسی با نمودارمشتقات (Persian Etymology Charts) ریشه های لغات فارسی و لغات همریشه آنها را در زبانهای هند و اروپایی، سامی و غیره در قالب شجره نامه هایی منتشر کرده بودم. شجره نامه کمک میکند تا خواننده بتواند با یک نگاه اجمالی کلیه مشتقات یک ریشه را، در فارسی و زبانهای دیگر، یکجا مشاهده نماید ولی نمیتواند ریشه های مختلف یک لغت و ترکیب آنها را باهم نشان دهد. درکتاب مسیر اشتقاق لغات فارسی (The Origins of Persian Words) تلاش کردم که در نمودار های ساده تری ریشه های گوناگون هرلغت و مسیراشتقاق و ترکیب آنها را باهم نشان دهم. فرهنگ حاضر بسط و گسترش این نمودار ها است که در آن منابع بیشتر و جدیدتری نیز بکارگرفته شده است.

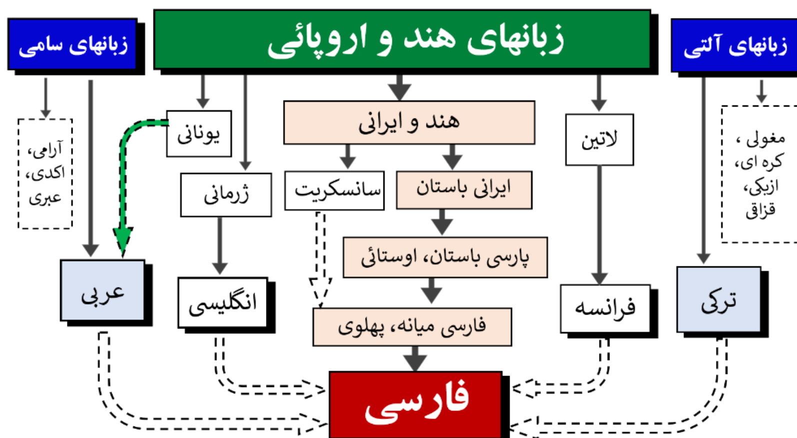
هدف از تألیف این فرهنگ بیشتر توجه به مفاهیم اولیه یا ریشه ای لغات است که در مسیر اشتقاق ممکن است تغییراتی کرده یا فراموش شده باشند مانند معنی لغت پدر که "پاینده یا حافظ خانواده"، مادر که "ماده یا تغذیه کننده خانواده" و دخترکه "دوخنده یا شیر دوش خانواده" بوده اند. لذا، در این مختصر، توجه کمتری به تفکیک فرمهای دستوری لغات مانند اسم و فعل و مفرد و جمع شده که اثر چندانی روی مفاهیم لغات ندارند.

بیش از ۳۴۰۰ لغت فارسی در این فرهنگ ریشه یابی شده. مسیر اشتقاق آنها حدود ۴۰ زبان مختلف را دربر میگیرد که مهمترین آنها در نمودار زیر نشان داده شده است. در میان زبانهای غیر ایرانی، زبانهای عربی، یونانی و سانسکریت بیش از زبانهای دیگر روی لغات فارسی اثر گذار بوده اند. امیدوارم که این فرهنگ برای علاقمندان به زبان فارسی قابل استفاده باشد.

علی نورائی

بهمن ۱۴۰۲

زبانهای موثر در مهاجرت لغات به زبان فارسی

راهنمای استفاده از این فرهنگ

لغات فارسی در این فرهنگ در سمت راست هر صفحه و اطلاعات مربوط به ریشه هایشان و اشتقاق و ترکیب هر یک از آنها در نمودار کوچکی زیر آن نشان داده شده است. اطلاعات مربوط به هر لغت داخل چهارچوبهای مستطیل شکل قرار دارد که در بالای آن نام زبان و در زیر آن دو حرف اختصاری منابع و مآخذ درج شده است مانند MO:389 که به صفحه ۳۸۹ فرهنگ معین رجوع میکند. همچنین علامت ستاره اشاره به استفاده از مراجع اینترنتی میباشد مانند DK* که اشاره به لغتنامه آنلاین دهخدا میباشد. علامت ستاره در مقابل بعضی از ریشه های هند و اروپایی نیز آمده که مأخوذ از منابعی است که بر بازسازی شده بودن آن ریشه ها تأکید دارند. گاهی اطلاعات بیشتری نظیر لغات همریشه یا معانی نا مأنوس برای بعضی از لغات نشان داده شده است. همچنین برای تلفظ لغات در زبانهای مختلف از حروف خاصی استفاده شده که در جدول زیر آمده است.

حروف مورد استفاده در تلفظ لغات

حروف تلفظ	معادل فارسی	مثال انگلیسی
â	آ	Far
a	ا	man
f	ف	fun
b	ب	boy
p	پ	pet
k	ک	cake
g	گ	goat
l	ل	lip
m	م	man
n	ن	noon
v	و	voice
y	ی	yard
j	ج	joy
d	د	day
r	ر	ray
t	ت ط	toy

حروف تلفظ	معادل فارسی	مثال انگلیسی
h	ح ه	hot
s	ث س ص	son
z	ذ ز ض ظ	zebra
’	ء (ماخذ)	*glottal stop*
‘	ع	*strong guttural sound*
û (long)	او (پول)	boot
o (short)	اُ (استاد)	old
ô, ow (long)	اُو (اوراق)	toe
î (long)	ای (ایمان)	machine
ê (long)	ئی	bee
ğ [gh]	غ	*gargling sound*
q [gh]	ق	*emphatic k*
č [ch]	چ	church
x [kh]	خ	Scottish loch
ž [jh, zh]	ژ	vision
š [sh]	ش	shop

حروف داخل [ ] برای نوشتن لغات در متون انگلیسی میباشد.

صدای a در لغات سغدی با علامت (`) نشان داده شده است.

لیست منابع و مآخذ

AA Asya Asbaghi, Persische Lehnworter im Arabischen, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1988

AD W. Morris, The American Heritage Dictionary, New College Edition, 1975, Appendix on Indo-European Roots, pp 1505-1550.

AG1 M. Abolghâsemî, تاریخ مختصر زبان فارسی , Bonyâd Andîsheh Eslâmî Press, Tehran, 1373 (1994).

AG2 M. Abolghâsemî, ریشه شناسی - اتیمولوژی ,Ghoghnoos Press, Tehran 1374 (1995).

AG3 M. Abolghâsemî, فعل های فارسی دری, Ghoghnoos Press, Tehran 1374 (1995).

AL S. A. Starostin, A. V. Dybo, O. A. Mudrak, An Etymological Dictionary of Altaic Languages, ?

AP M. Aryan Pour Kashani, فرهنگ ریشه های هند و اروپایی زبان فارسی, University of Esfahan, 1384 (2005).

AR Andras Rajki, Arabic Dictionary with Etymologies, Version 2.2, 2005

AS Addi Shir, Al-Alfâz Al-Fârsîyya Al-Mu`arraba, A Dictionary of Persian Words in the Arabic Language, Library of Lebanon, 1980.

AT Asadî Tûsî, فرهنگ فرس, Khârazmî Press, Tehran 1365 (1986).

BK C. D. Buck, A Dictionary of the Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages, University of Chicago press, 1949-1988.

BL1 H. W. Baily, Indo-Scythian Studies (Khotanese Texts - volume VI), Cambridge University Press, 1967.

BL2 H. W. Baily, Hvatanica II, (Glossary of some Khotanese words with reference to Avestan and Persian words), Bulletin of the School of Oriental and African Studies (BSOAS IX:1937-39) pp 69-78, University of London.

BQ M. H. Tabrîzî (Borhân), برهان قاطع, Etymological footnotes by Dr. M. Mo`în, 4 vol, Amîr Kabîr Press, Tehran 1362 (1983).

BR G. Badrehî, واژه های دخیل در قرآن مجید, translation of A. Jeffrey's The Foreign Vocabulary of the Qur'ân, Toos Publishers, Tehran 1372 (1993).

BT C. Bartholomae, Altiranisches Worterbuch Zusammen Mit Den Nacharbeiten Und Vorarbeiten, Walter de Gruyter Press, 1979.

CH J. Cheung, Etymological Dictionary of the Iranian Verb, Vol. 2, Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series, Brill Press, Linden, Boston, 2007.

CL* Collins Dictionary online, www.collinsdictionary.com

DG A. Dâneshgar, فرهنگ اعلام فارسی, Hâfez Novîn Press, 1370 (1991).

DK* Ali Akbar Dehkhods, لغتنامه دهخدا , https://dehkhoda.ut.ac.ir/fa/dictionary

DS D. D. Y. Shapira, Irano-Arabica: contamination and popular etymology, in Christian East - New Series, vol. 5 (XI), Moscow, 2009

DV Michiel de Vaan, Etymological Dictionary of Latin and other Italic Languages, Lieden, Boston, 2008.

ED* Online Etymology Dictionary, www.etymonline.com

EE* Visual Etymology Explorer, Ver.2020, www.etymologyexplorer.com

ES S. M. A. Emâm Shûshtarî, فرهنگ واژه های فارسی در زبان عربی , Anjoman Âsâr Mellî, No 58, Bahman Press, Tehran, 1347 (1968).

FA Sallum Mohammed Daud, فرهنگ واژگان اکدی, translation: Nader Karimian Sardashti, Pajoheshkadeh zaban va gooyesh, Tehran 1384 (2006)

FJ F. Jonaydî, زندگی و مهاجرت آریائیان , Bonyâd Nayshâbûr, Tehran, 1374 (1995).

FV A. Farahvashî, ایرانویج , Tehran University Press, 1368 (1989).

GR B. Gharîb, فرهنگ سغدی . فارس . انگلیسی, Farhangân Press, Tehran, 1374 (1995).

GT S. K. Gupta, A Comparative Etymologic Lexicon of Common Indo-European Words, 6 Vol., Sverge Haus Publishers, Milton, Ma, 1997

GV I. Gershevitch, The Avestan Hymn to Mithra, Oriental Publications No.4, Cambridge University Press, 1959.

HM H. Hubschmann, Persische Studien, Verlag von Karl J. Trubner, Strassburg 1895.

HN1 W. Henning, A List of Middle - Persian and Parthian Words, Bulletin of the School of Oriental and African Studies (BSOAS IX:1937-39) pp 79-92, University of London.

HN2 W. B. Henning, Sogdian Loan-words in New Persian, Bulletin of the School of Oriental and African Studies (BSOAS X:1939-42) pp 93-106, University of London

IC Stuart E. Mann, An Indo-European Comparative Dictionary, Helmut Buske Verlag, Hamburg 1987

JD James Darmesteter, Études Ieaniennes, F. Vieweg , Libraire - Éditeur, 1888.

JS Jami Gilani Shakibi, A Concise Etymologic Dictionary of the Persian Language, three volumes, Babylon Books Publisher, 2007

KL D. Klein, A comprehensive Etymological Dictionary of the English Language, Two volumes, Elsevier Publishing Co., 1966.

KM Jalâl Khâleqî Motlaq, اساس اشتقاق فارسی ,Vol. I (آ . خ), Bonyâd Farhang Irân, 1977.

KT R. G. Kent, Old Persian - Grammer, Text, Lexicon, American Oriental Society, 1953.

LF G. Laufer, Sino-Iranica, Chinese Contributions to the History of Civilization in Ancient Iran, Field museum of natural History, publication 201, Anthropological Series, Vol XV, No. 3, Chicago 1919.

MK D. N. MacKenzie, A Concise Pahlavi Dictionary, Oxford University press, London 1971.

M. Mo` în, فرهنگ فارسی معین, Six volumes, Amîr Kabîr press 1363 (1984).

NB H. S. Nyberg, A Manual of Pahlavi, Wiesbaden 1974.

NS A. H. Noushîn, فرهنگ شاهنامه فردوسی, Donyâ Press, Tehran 1363 (1984).

NV S. M. Nahvî, فرهنگ وام واژه های عربی. دخیل, Tolû` Âzâdî Press 1368 (1989).

PA Antonio Panaino, Iran and the Caucasus 21 (2017) 150-195, "The Origins of Middle Persian Zamān and Related Words", *Università di Bologna, ,* Koninklijke Brill NV, Leiden, 2017

PH Paul Horn, Grundriss der NeuPersischen Etymology, Verlag von Karl J. Trubner, Strassburg 1893-1974.

PK J. Pokorny, Indogermanisches Etymologisches Worterbuck, Two volumes, Francke verlag, Bern 1959.

PT B. Partridge, Origins - A short Etymological Dictionary of Modern English, MacMillan Co., NewYork 1958.

RB Robert Beekes, Etymological Dictionary of Greek, Vol 1, Boston, 2010

RZ M. H. Rokn Zâdeh - Âdammîyat, ارکان سخن, Sharq Press, Tehran 1347 (1968).

SH J. T. Shipley, The Origins of English Words, The John Hopkins University Press, Baltimore 1984.

SK W. W. Skeat, A Concise Etymological Dictionary of the English Language, Clarenden press, Oxford 1882-1967.

TU T. Unaysî , Tafsîr al-Alfâz al-Dakhîleh fe al-Loghat al-Arabîyeh, Dâr al-Arab, Cairo, 1964.

TV M. Tavoosî, واژه نامۀ شایست نشایست, Shirâz University publications, 1986.

UT* Indo-European Lexicon, Linguistics Research Center, University of Texas at Austin, https://lrc.la.utexas.edu/lex/master

WD A. Walde, Vergleichendes Worterbuch der Indogermanischen Sprachen, two volumes, Walter de Gruyter & co., Leipzig 1930-1973.

YB H. Yule & A. C. Burnel, Hobson Jobson, A Glossary of Colloqual Anglo-Indian Words, Oriental Publishers, Delhi 1903-1968.

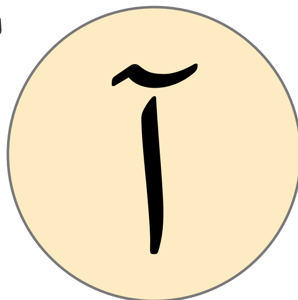
ZM H. Zimmern, Akkadische Fremdworter Als Beweis, Fur Babylonischen Kultureinfluss, Leipzig 1917.

ZV Safia Zivingi, Dictionary of Borrowed Foreign Vocabulary in Modern Arabic, Democratic Arabic Center, Berlin, 2021

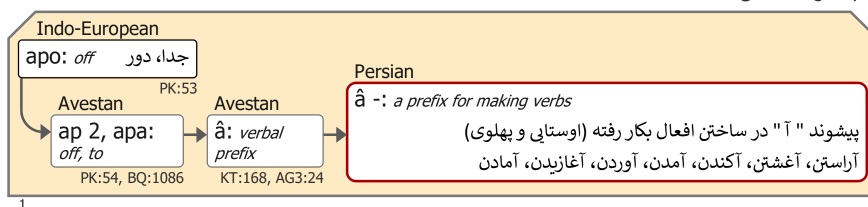
لغات

همراه با نمودار مسیر اشتقاق
از ریشه های هند و اروپایی،
سامی و غیره

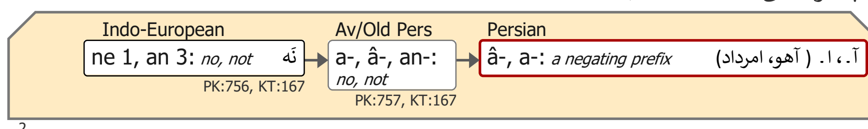
این حرف گاهی به ی بدل شود.

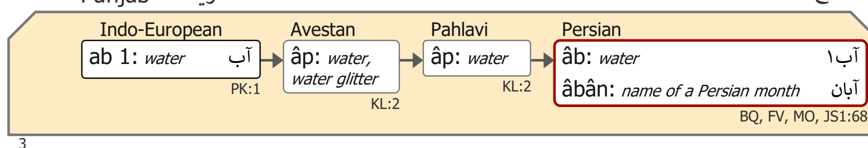
آ ـ ۱ پیشوند بعضی از افعال

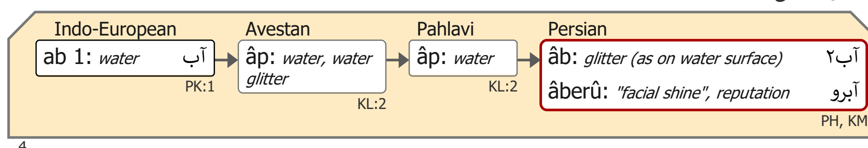
آ ـ ۲ پیشوند نفی مقایسه: آن -۱

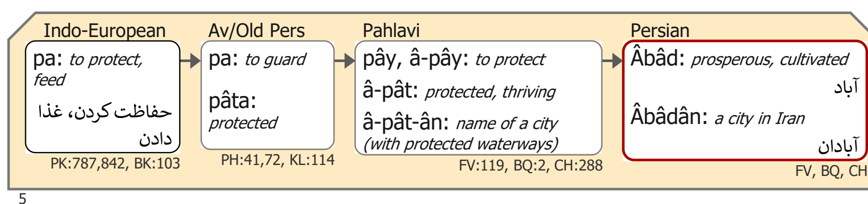
آب۱: مایع همریشه: Punjab

آب۲: درخشش

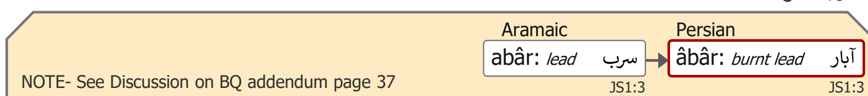

آباد

آبادان ـ رجوع شود به آباد

آبار: سرب سوخته

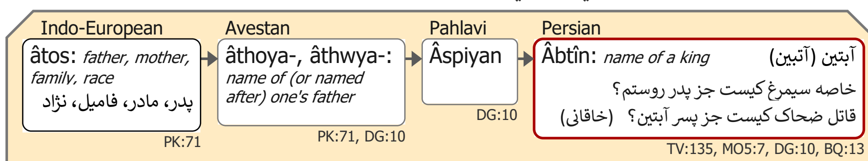

6

آبافت - رجوع شود به بافتن

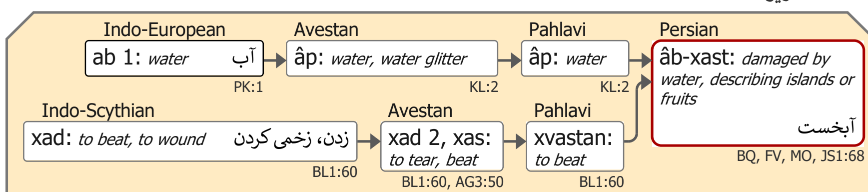
آبان - رجوع شود به آب۱

آبتین: "از خاندان ...؟" همریشه: فریدون

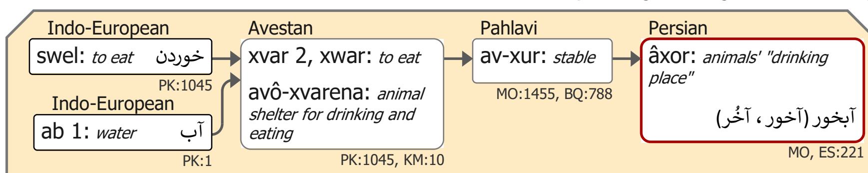
7

آبخست: جزیره

8

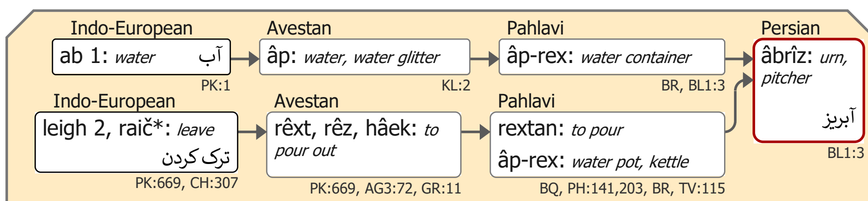
آبخور: محل آب خوردن جانور و آدمی

9

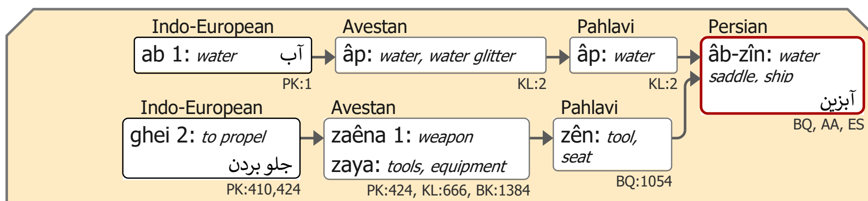
آبرو - رجوع شود به آب۲

آبریز

10

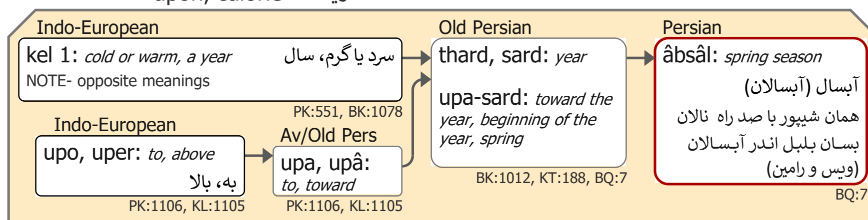
آبزین: قایق همریشه: آب، زین

11

آبسال: بهار

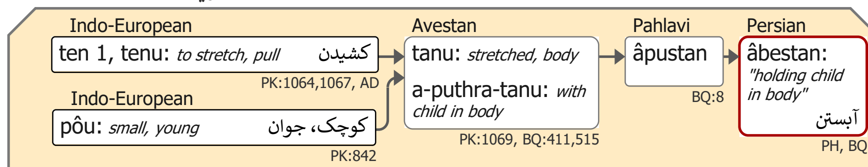
همریشه: upon, calorie

12

آبستن

همریشه: contain

13

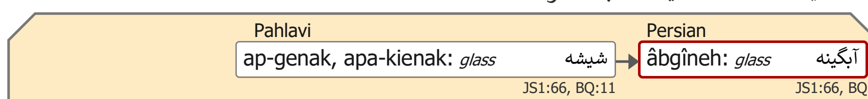
آبشار ـ رجوع شود به شاریدن

آبشن ـ رجوع شود به آویشن

آبفت ـ رجوع شود به بافتن

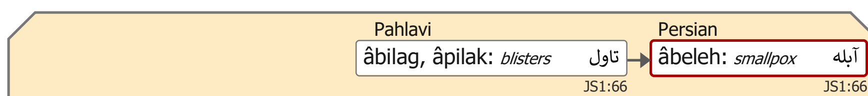
آبگینه: شیشه

مقایسه: آب + گون

14

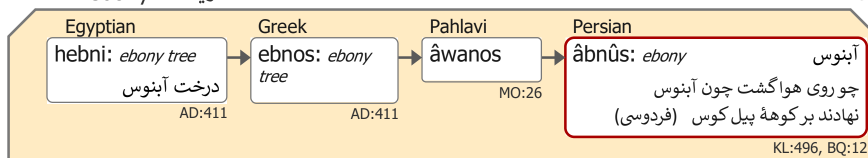
آبله

15

آبنوس

همریشه: ebony

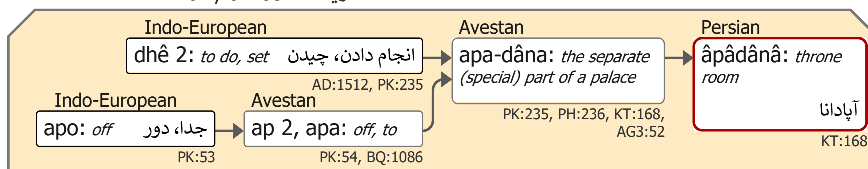

16

آبنیک ـ رجوع شود به انبیق

آپادانا: تالار "مجزا" برای تخت سلطنت

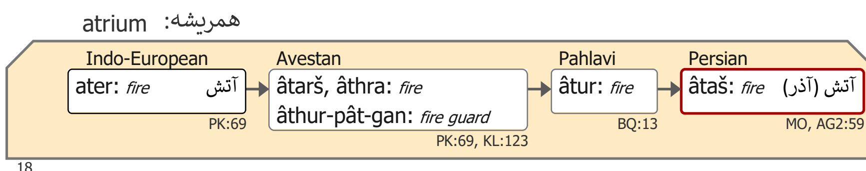
همریشه: off, office

17

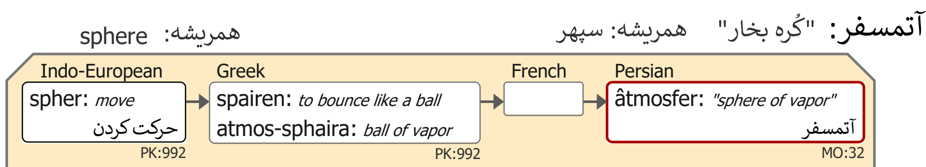
آتبین ـ رجوع شود به آبتین

آتش
همریشه: atrium

18

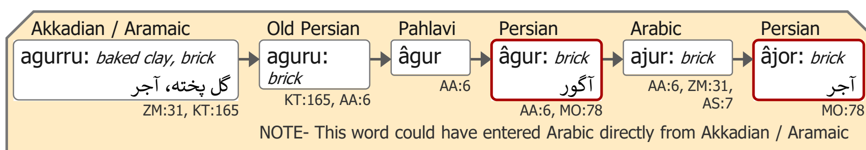
آتمسفر: "کُره بخار"
همریشه: سپهر
همریشه: sphere

19

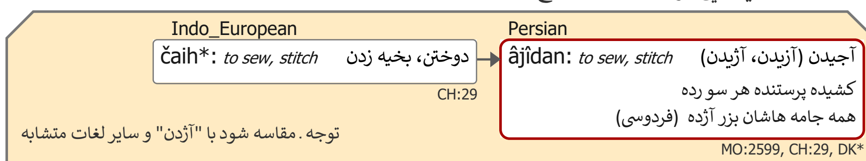
آجدن . رجوع شود به آژدن

آجر

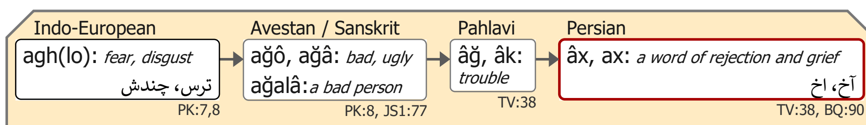
20

آجیدن: دوختن زینتهایی بر روی جامه با نخ یا رشتهٔ زر

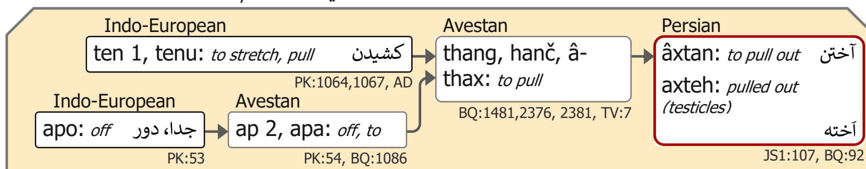
21

آخ

22

آختن: بیرون کشیدن
همریشه: آهیختن
همریشه: tension, off

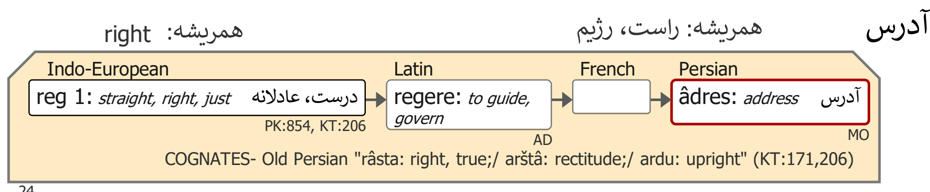
23

آخُر ، آخور . رجوع شود به آبخور

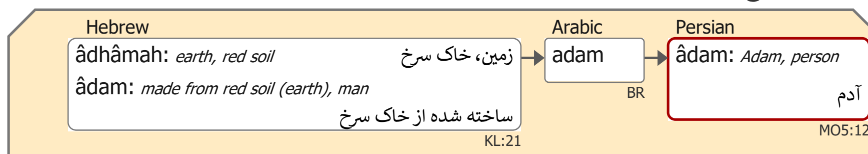
آخوند . رجوع شود به خواندن

آداب . رجوع شود به ادب

آدرس همریشه: راست، رژیم همریشه: right

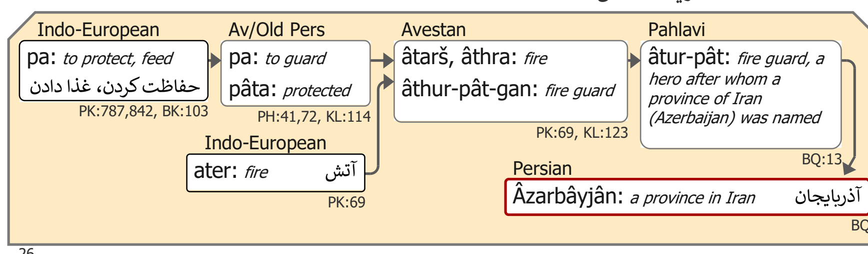
آدم: "از خاک (سرخ)"

آدینه ـ رجوع شود به آذین

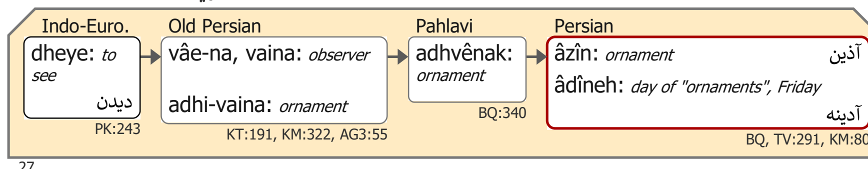
آذر ـ رجوع شود به آتش

آذربایجان همریشه: آتش

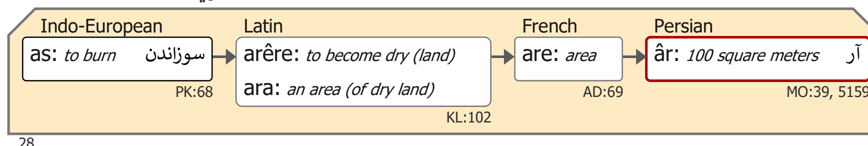

آذرخش ـ رجوع شود به آذر + رخش

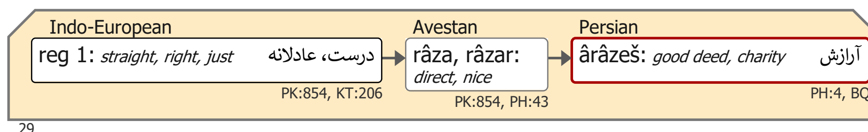
آذین همریشه: آینه همریشه: theater

آر مقایسه: هکتار همریشه: area

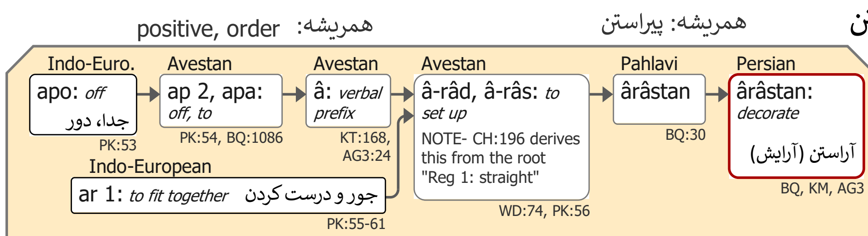

آرازش: صدقه، خیرات

آراستن

همریشه: پیراستن — همریشه: positive, order

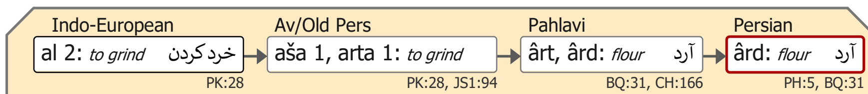

30

آرایش - رجوع شود به آراستن

آرام ، آرامش - رجوع شود به رام

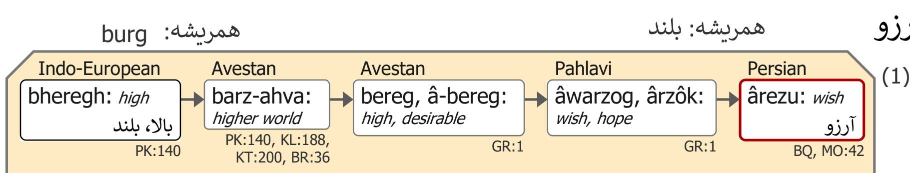
آرد

31

آرزو (1)

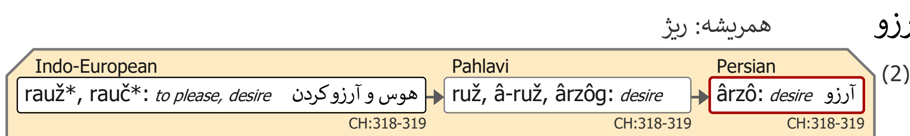
همریشه: بلند — همریشه: burg

32

آرزو (2)

همریشه: ریژ

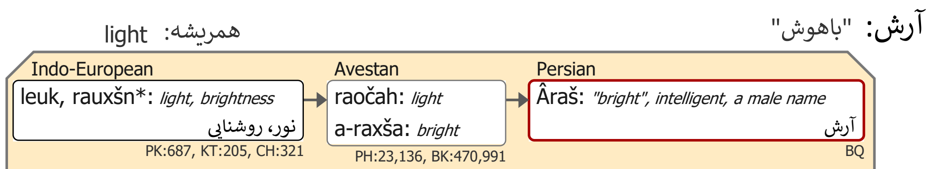

33

آرسنیک - رجوع شود به زرنیخ

آرش: "باهوش"

همریشه: light

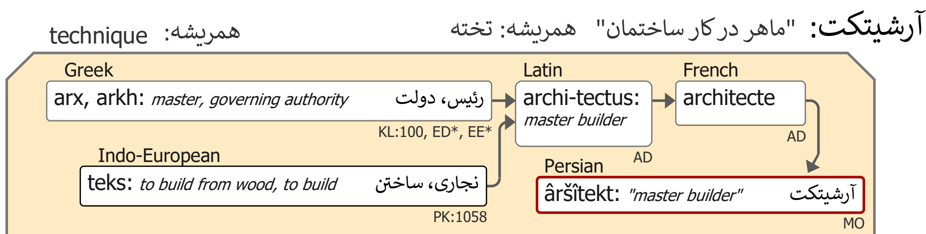

34

آرشام - رجوع شود به ارشام

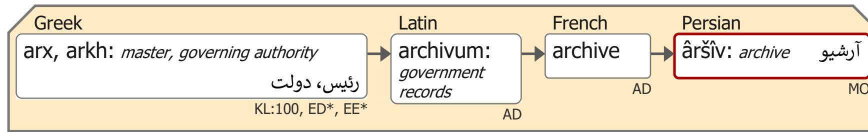
آرشیتکت: "ماهر در کار ساختمان"

همریشه: تخته — همریشه: technique

35

آرشیو: "پرونده های دولتی"　　همریشه: archive, architect

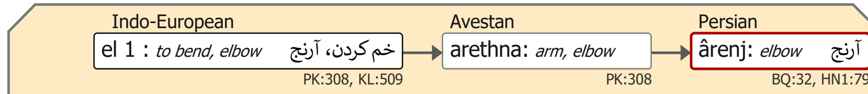

آرئمیتی ـ رجوع شود به آرمَتی

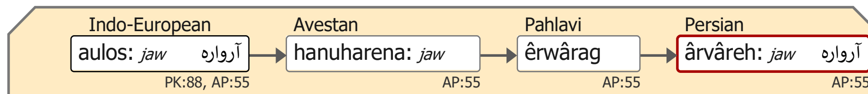
آرغنده ـ رجوع شود به ارغنده

آرمیدن ـ رجوع شود به رام

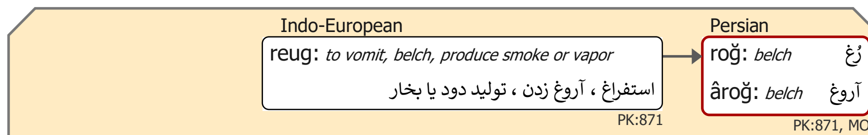
آرنج　　همریشه: elbow

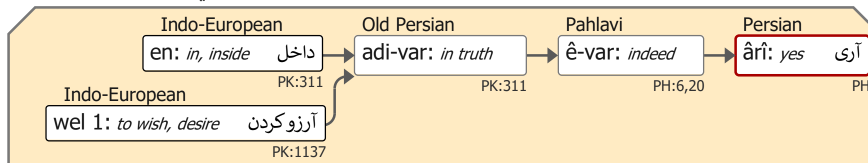
آرواره

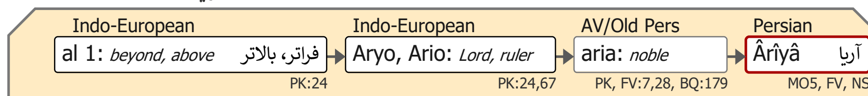
آروغ

آری　　همریشه: آور　　همریشه: well

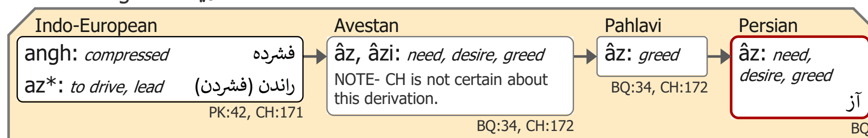

آریا: "شریف"　　همریشه: ایران　　همریشه: Ireland

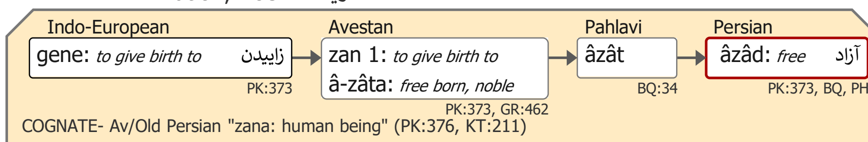
آریغ ـ رجوع شود به ریغ

آز　　همریشه: نیاز　　همریشه: anger

آزاد

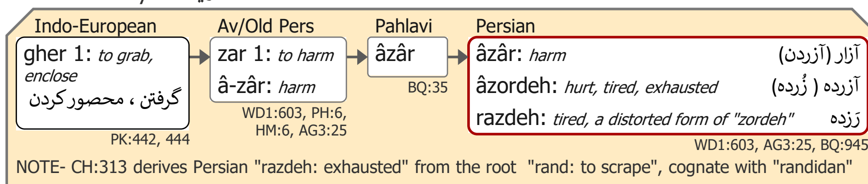
همریشه: nation, Noel

43

آزار

همریشه: courtesy

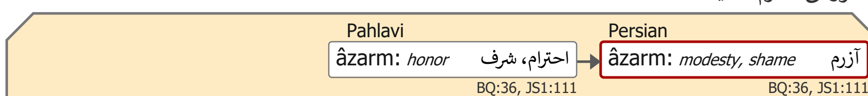

44

آزردن - رجوع شود به آزار

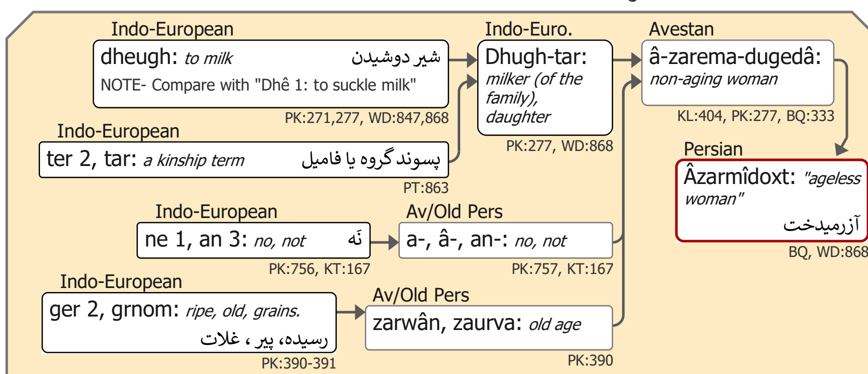
آزدن - رجوع شود به آژدن

آزرم: فروتنی، شرم، حیا

45

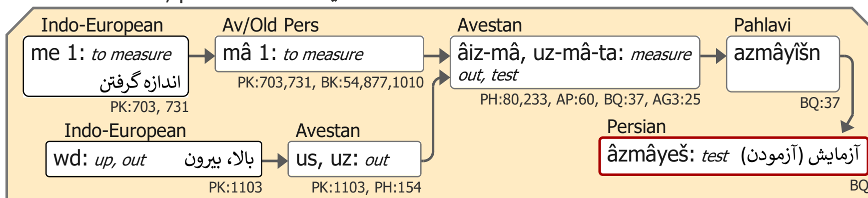
آزرمیدخت: "دختر همیشه جوان"

46

آزمایش

همریشه: measure, parameter

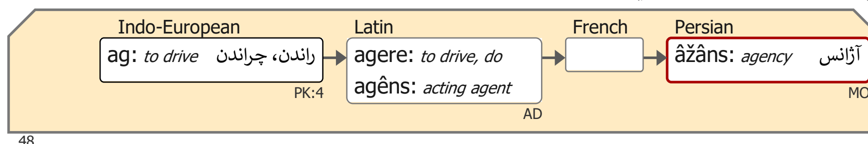

47

آزیدن - رجوع شود به آجیدن

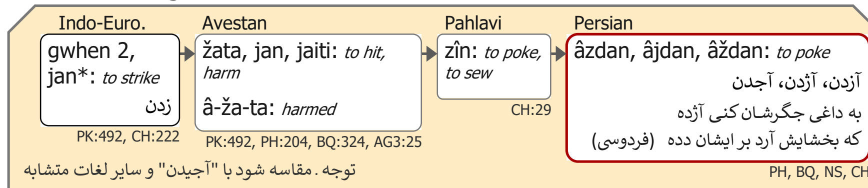
آزمودن - رجوع شود به آزمایش

آژانس: نمایندگی — همریشه: تراز ، ترازو

48

آژدن: سوراخ کردن — همریشه: gun, offend

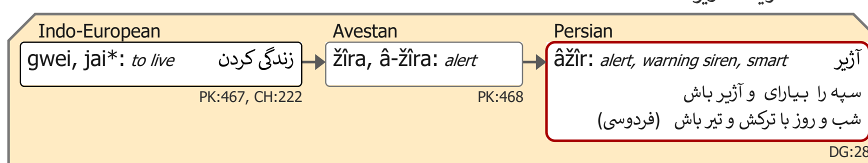

49

آژیدن ـ رجوع شود به آجیدن

آژیر — همریشه: زیرک

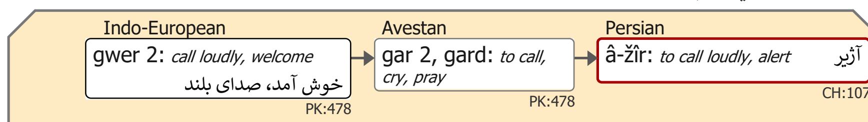
(1)

50

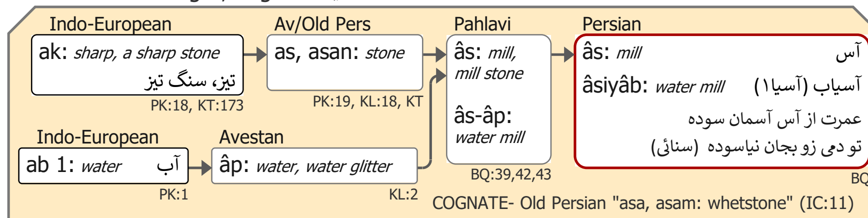
آژیر — همریشه: پیغار

(2)

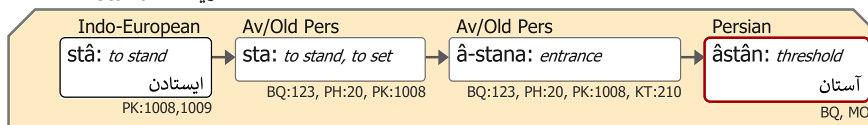
51

آس: سنگ — همریشه: سنگ — همریشه: eager, edge

52

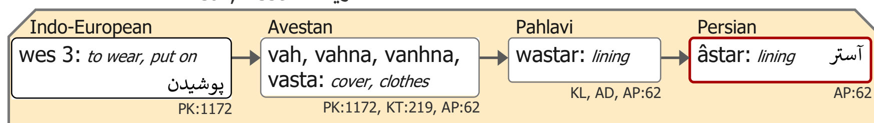
آستان — همریشه: stand

53

آستر

همریشه: wear, vest

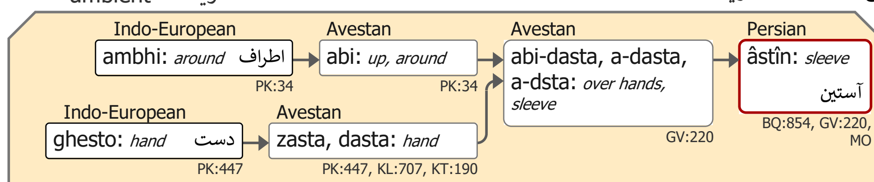

54

آستین

همریشه: دست

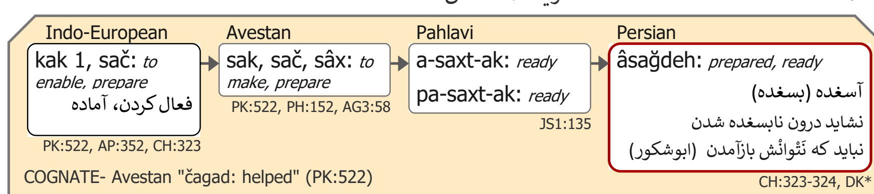
همریشه: ambient

55

آسغده: آماده، ساخته شده

همریشه: ساختن

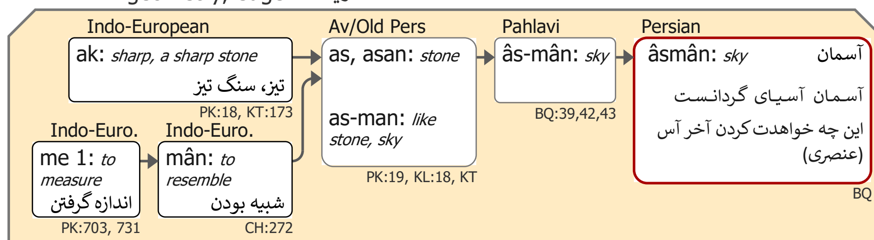

56

آسفالت - رجوع شود به اسفالت

آسمان: "سنگ مانند"

همریشه: geometry, edge

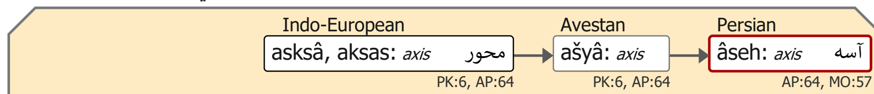

57

آسموغ - رجوع شود به آشموغ

آسه: محور

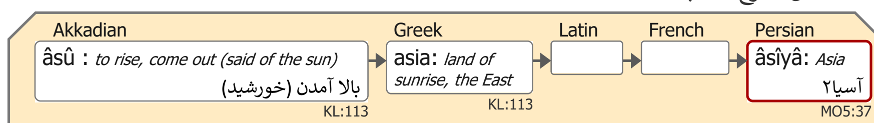
همریشه: axis

58

آسیا۱ - رجوع شود به آسیاب

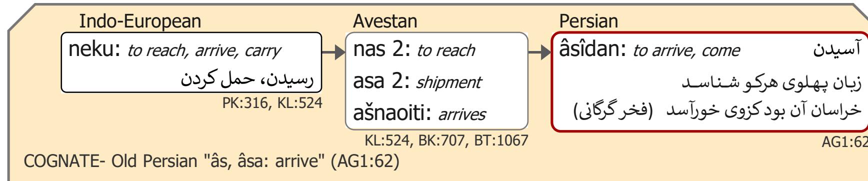
آسیا۲: "محل طلوع آفتاب"

59

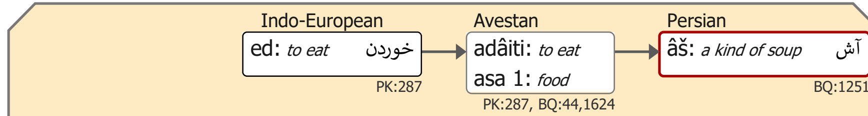
آسیاب رجوع شود به. آس + آب

آسیدن: رسیدن همریشه: enough

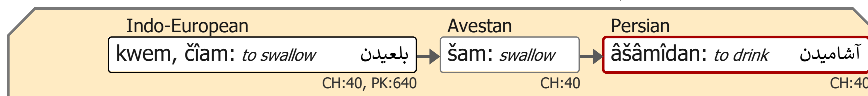
60

آش همریشه: eat

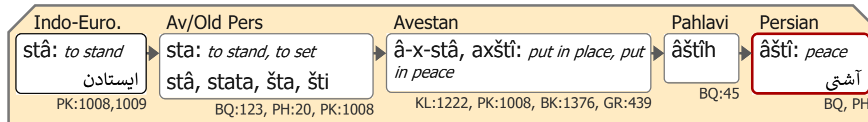
61

آشامیدن همریشه: کام۲، چمیدن۲

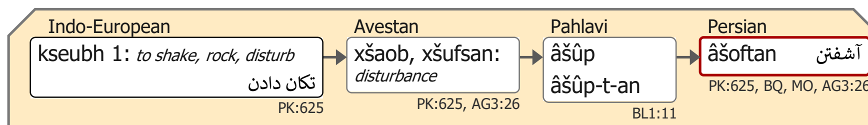
62

آشتی همریشه: rest

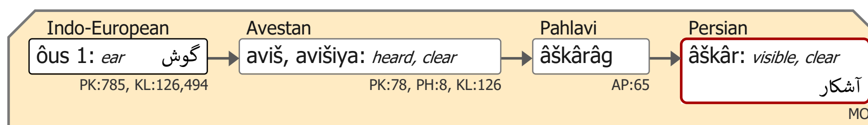
63

آشفتن همریشه: آشوب

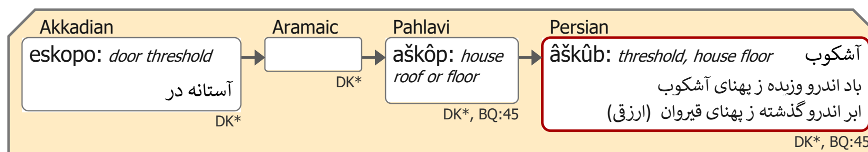
64

آشکار: "شنیده شده"

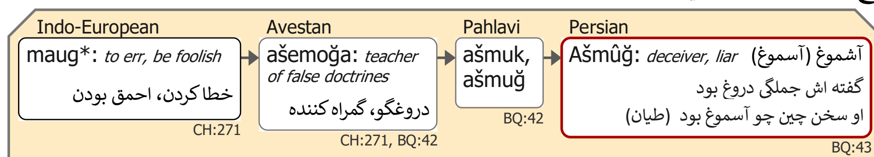
65

آشکوب: آستانه، طبقات خانه

66

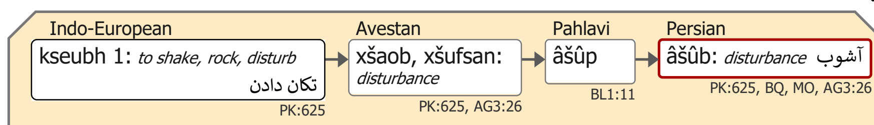
آشموغ: گمراه کننده و فریب دهنده

67

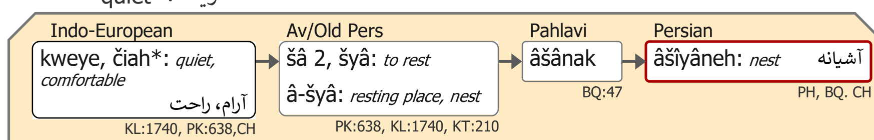
آشنا . رجوع شود به شناختن

آشوب

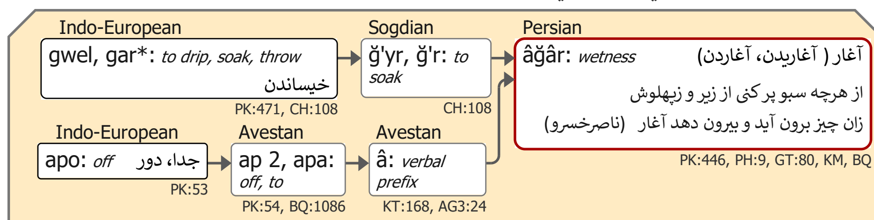
68

آشیانه همریشه: quiet

69

آغار: رطوبت همریشه: فرغاریدن، آغشتن

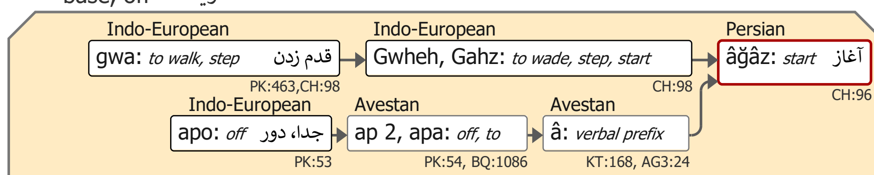

70

آغاریدن . رجوع شود به آغار

آغاردن . رجوع شود به آغار

آغاز همریشه: base, off

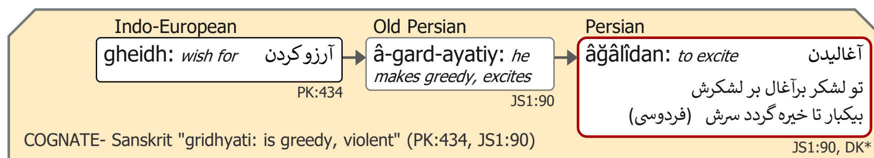

71

آغال۲ . رجوع شود به آغل

آغال۱ . رجوع شود به اُغور

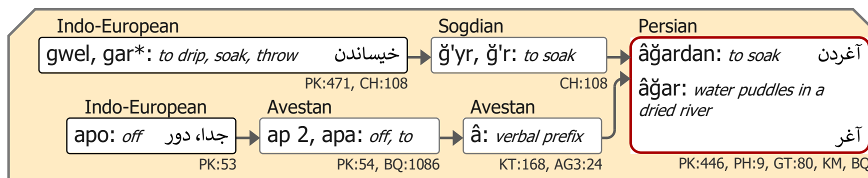
آغالیدن: شورانیدن، ترغیب به جنگ کردن

72

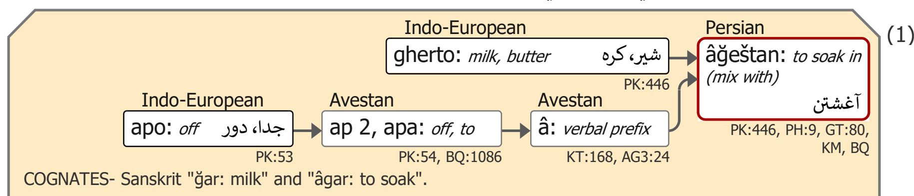
آغر رجوع شود به آغردن

آغردن: خیساندن همریشه: فرغاریدن، آغار

73

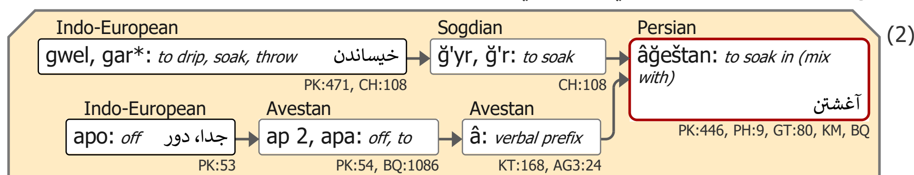
آغشتن: خیساندن همریشه: فرغاریدن (1)

COGNATES- Sanskrit "ğar: milk" and "âgar: to soak".

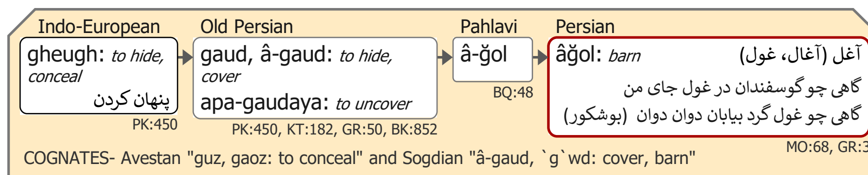
74

آغشتن: خیساندن همریشه: فرغاریدن، آغار (2)

75

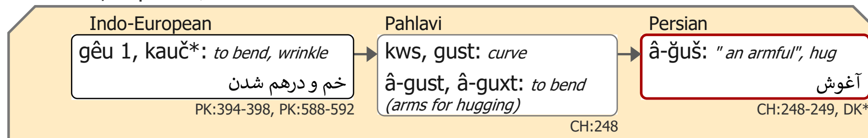
آغل

COGNATES- Avestan "guz, gaoz: to conceal" and Sogdian "â-gaud, `g`wd: cover, barn"

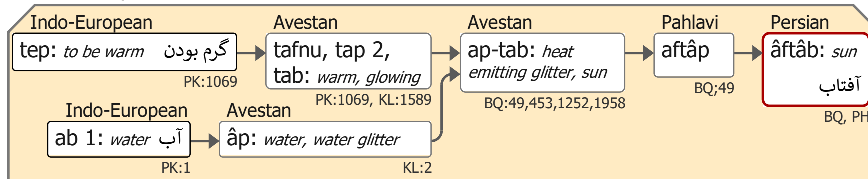
76

آغوش همریشه: خَم، غوز همریشه: cove, cup

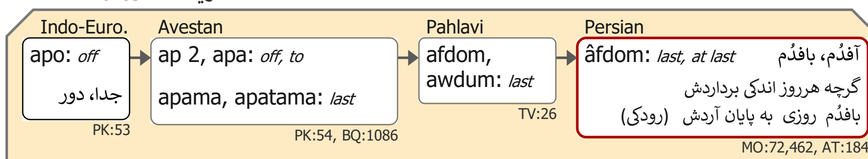
77

آفتاب همریشه: tepid

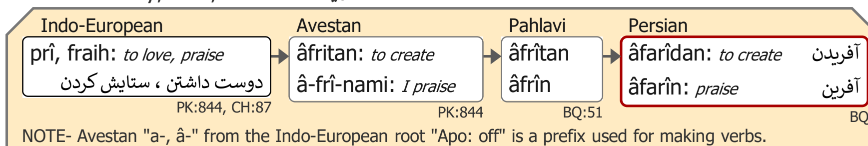
78

آفدُم: آخر، عاقبت — همریشه: after

79

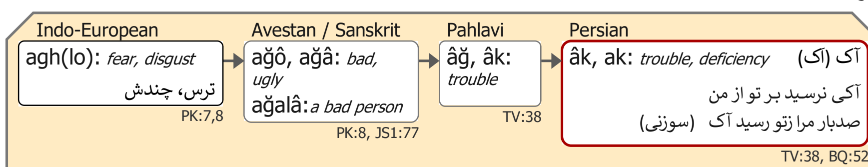
آفریدن "دوست داشتن" — همریشه: فری — همریشه: Friday, free, friend

80

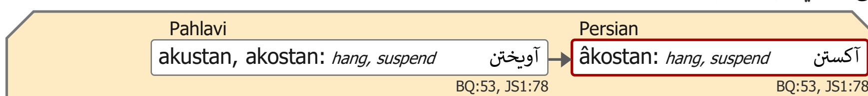
آفرین ـ رجوع شود به آفریدن

آک: زحمت

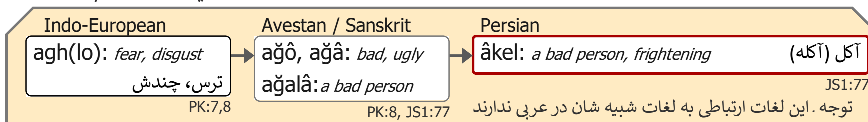
81

آکستن: آویختن، بستن

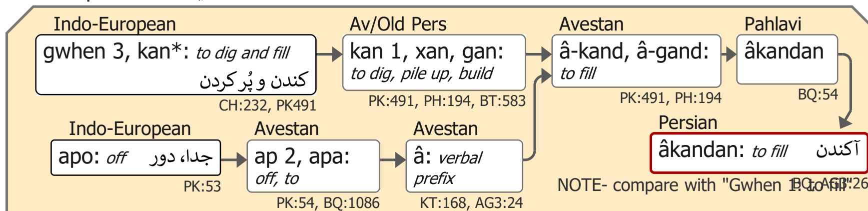
82

آکل، آکله: آدم بد و زشت — همریشه: آک — همریشه: ail, awe

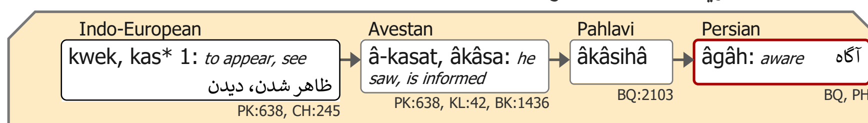
83

آکندن — همریشه: compound

84

آگاه همریشه: نگاه، ناگاه، گواه

85

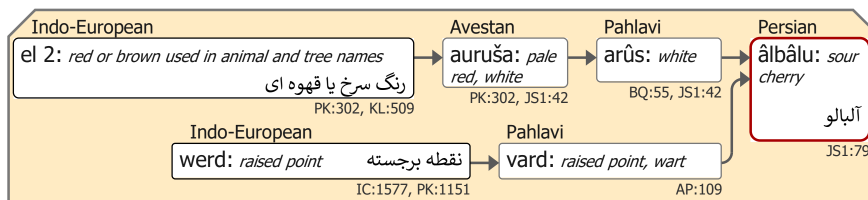
آلاییدن ـ رجوع شود به آلودن

آگور ـ رجوع شود به آجر

آلاله ـ رجوع شود به لاله

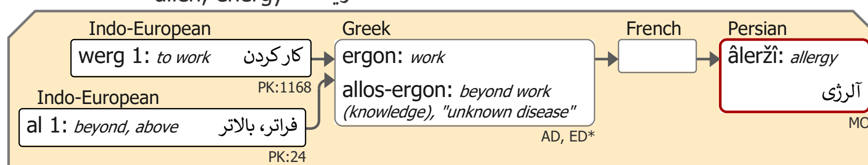
آل: قرمز کمرنگ ـ رجوع شود به آلگونه

آلبالو

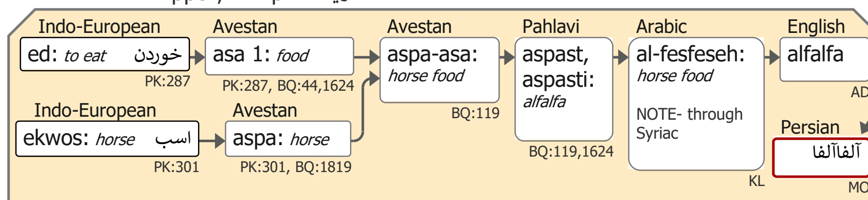
86

آلرژی: "عجیب، نا آشنا" همریشه: alien, energy

87

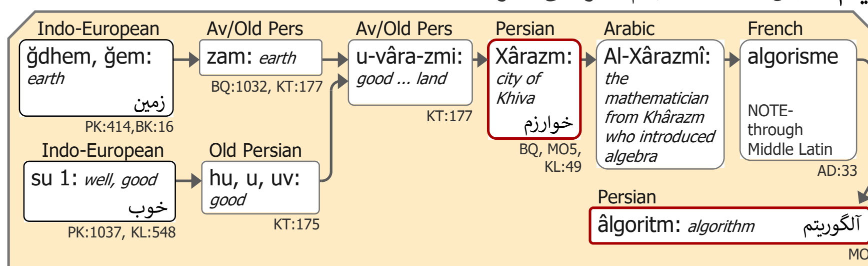
آلفاآلفا: "غذای اسب" همریشه: hippo-, Philip

88

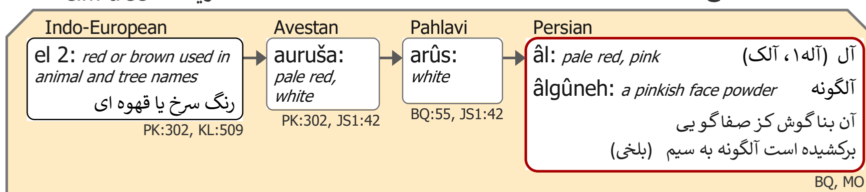
آلک ـ رجوع شود به آلگونه

آلگوریتم: روش محاسبه که بنام "خوارزمی" خوانده شد

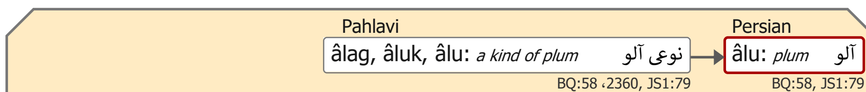
89

آلگونه: پودر برای سرخ کردن گونه ها
همریشه: elm tree

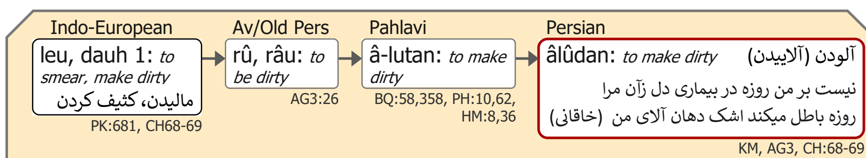
90

آلو
همریشه: هلو

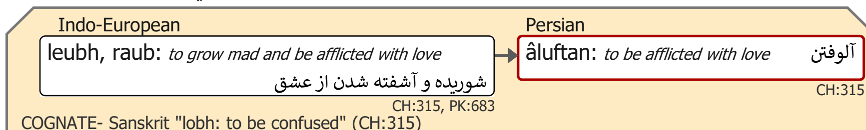
91

آلودن

92

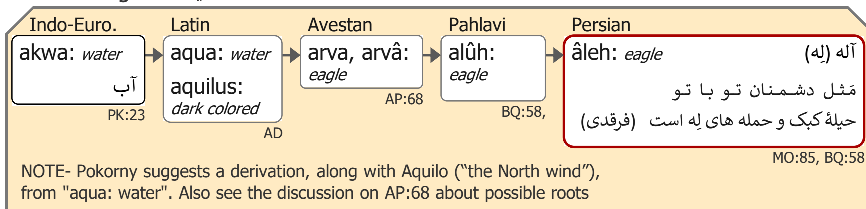
آلوفتن: آشفته و پریشان شدن از شدت عشق
همریشه: love

93

آله۱ - رجوع شود به آلگونه

آله۲: عقاب
همریشه: eagle

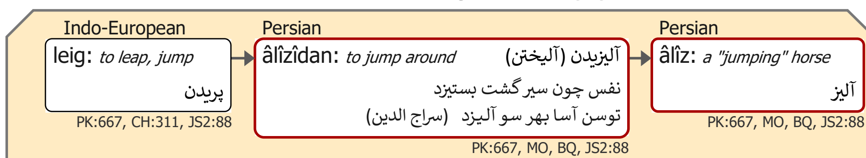

94

آلیختن: لگد انداختن - رجوع شود به آلیزیدن

آلیز - رجوع شود به آلیزیدن

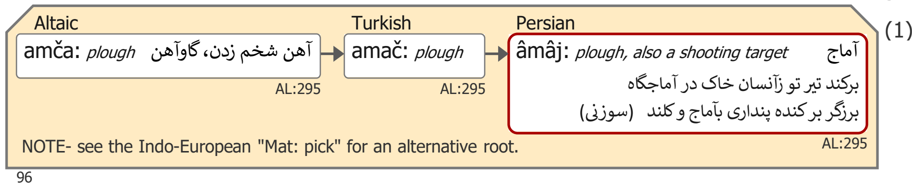
آلیزیدن: لگد انداختن مقایسه: لی لی (بازی) و لزگی

95

آماج: گاوآهن، تپه خاک هدف تیر اندازی

(1)

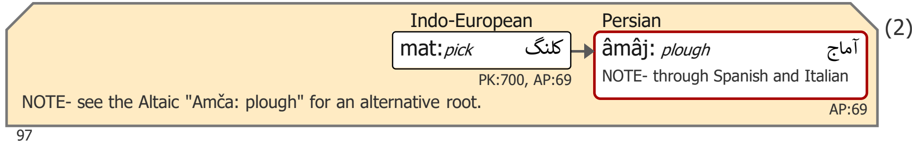

96

آماج: گاوآهن

همریشه: mattock

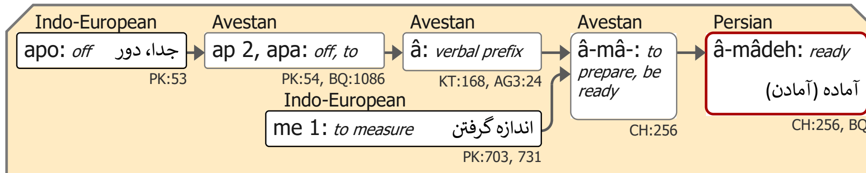
(2)

97

آمادن، آماده

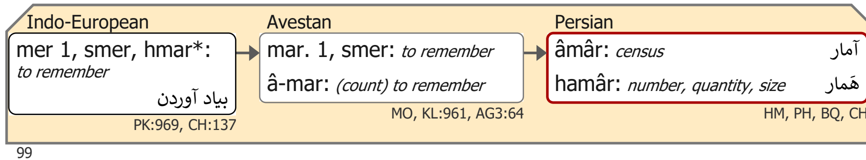
همریشه: measure, off

98

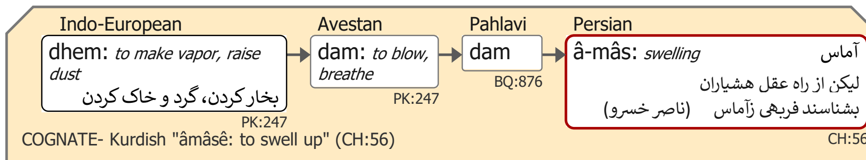
آمار

همریشه: remember

99

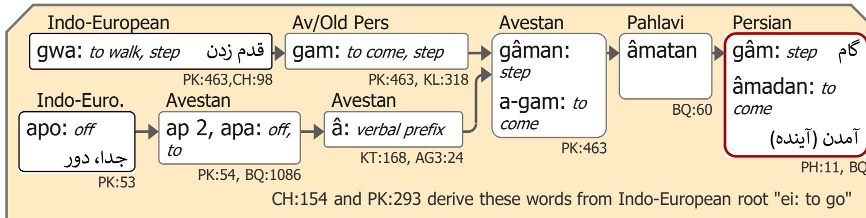
آماس: تورم همریشه دَمیدن

100

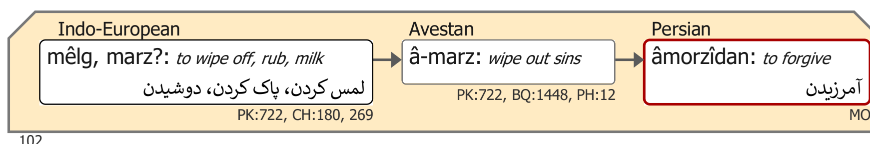
آمدن

همریشه: come, after

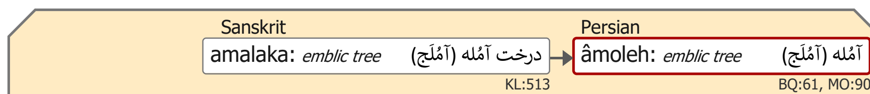
101

آمرزیدن

102

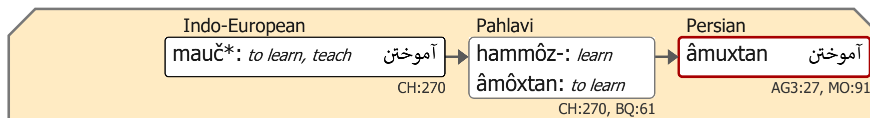
آمُلَج: درخت آمله

103

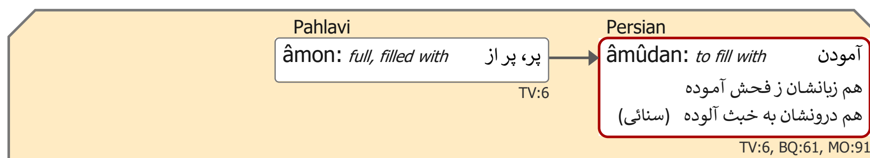
آمُلَه ـ رجوع شود به آمُلَج

آموختن

104

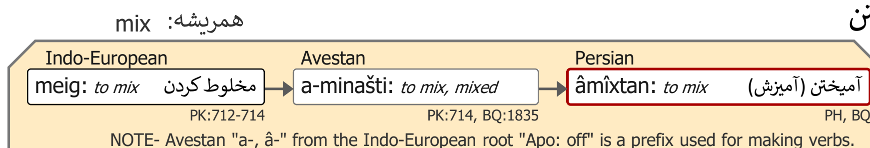
آمودن: پُر کردن

105

آمیختن

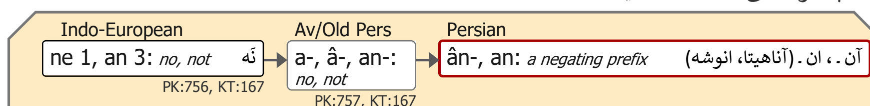
همریشه: mix

106

آمیزش ـ رجوع شود به آمیختن

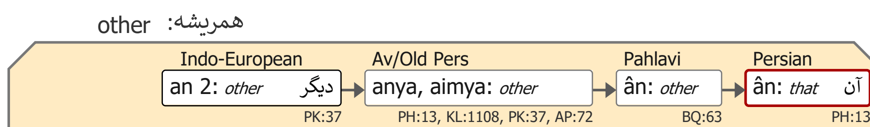
آن -۱ پیشوند نفی مقایسه: آ ـ ۲

107

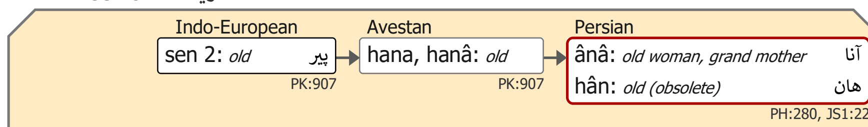
آن۲

همریشه: other

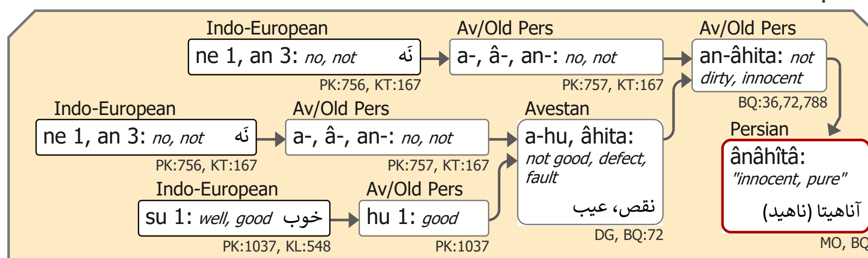
108

آنا: پیرزن، مادربزرگ — همریشه: senior

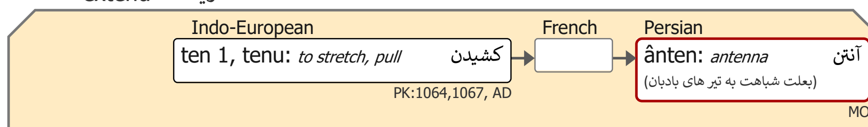
109

آناهیتا: "بی عیب"

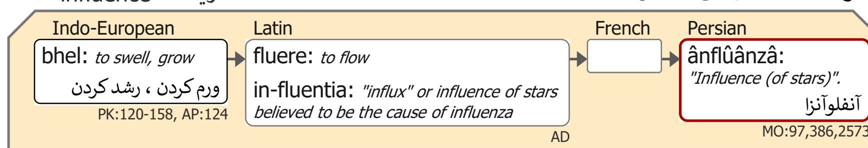
110

آنتن: "تیرهای بادبان" — همریشه: extend

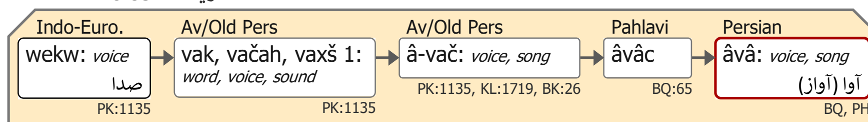
111

آنفلوآنزا: "ستاره گرفتگی یا نحوست ستارگان" — همریشه: influence

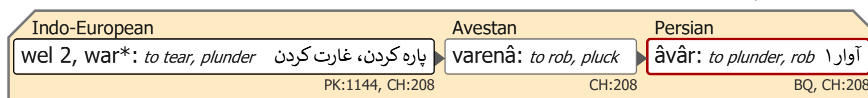
112

آوا — همریشه: voice

113

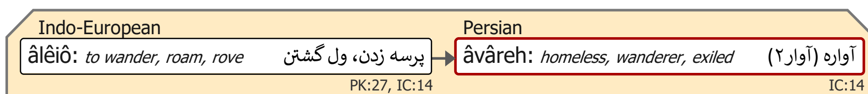
آوار ۱: غارت و چپاول

114

آوار ۲ ـ رجوع شود به آواره

آواره

115

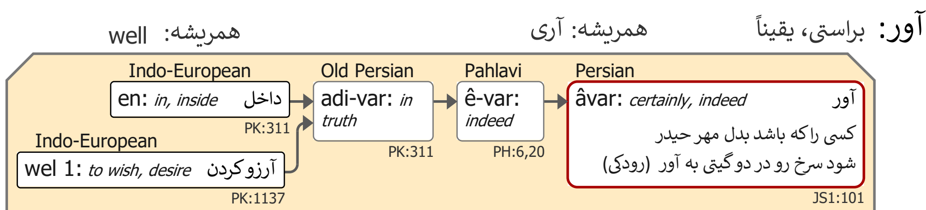
آواز ـ رجوع شود به آوا

آواَم ـ رجوع شود به وام

آور: براستی، یقیناً

همریشه: آری

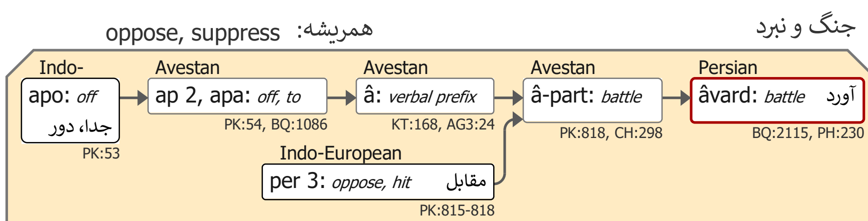
همریشه: well

116

آورد: جنگ و نبرد

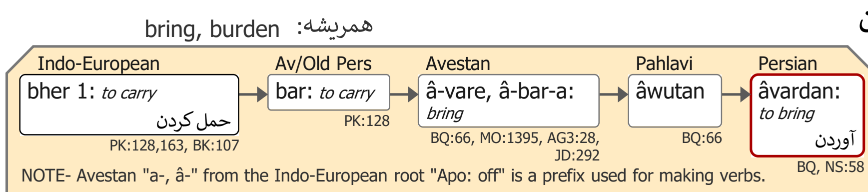
همریشه: oppose, suppress

117

آوردن

همریشه: bring, burden

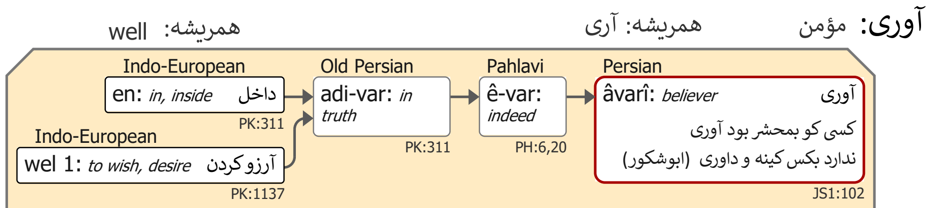

118

آوری: مؤمن

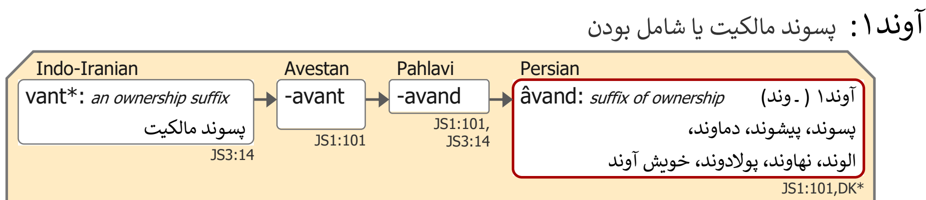
همریشه: آری

همریشه: well

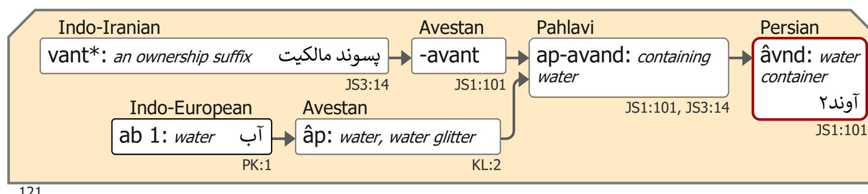
119

آوند۱: پسوند مالکیت یا شامل بودن

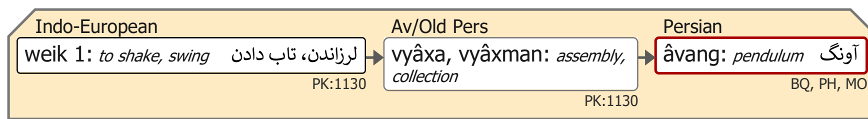
120

آوند۲: ظرف آب، کوزه شراب

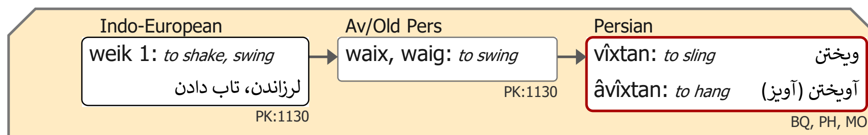
121

آونگ

122

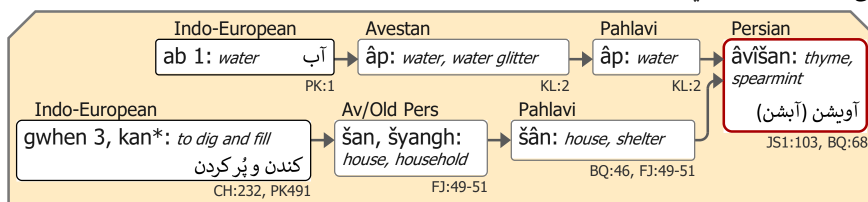
آویختن مقایسه: بیختن

123

آویز ـ رجوع شود به آویختن

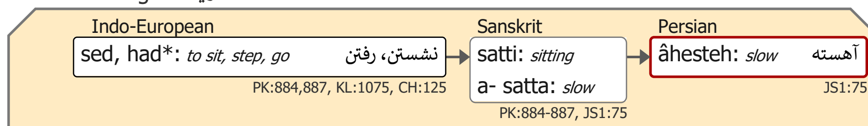
آویشن همریشه: آب

124

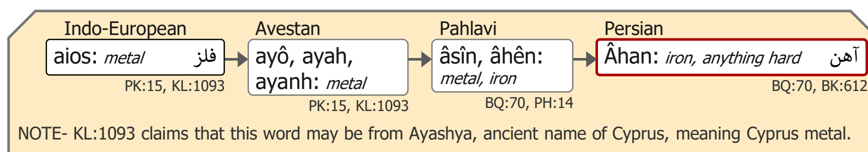
آهختن ـ رجوع شود به آهیختن

آهسته همریشه: نشستن همریشه: sitting

125

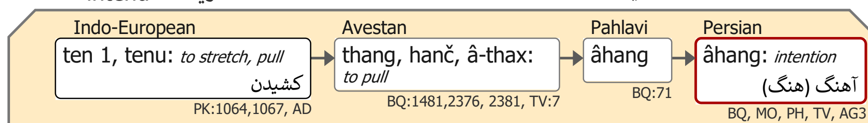
آهن

126

آهنجیدن: کشیدن ـ رجوع شود به هنجیدن

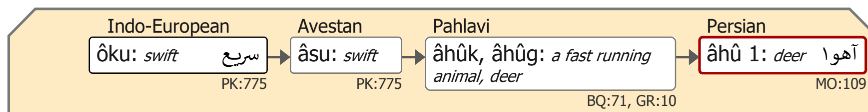
آهنگ: اراده، قصد   همریشه: فرهنگ، آهنجیدن   همریشه: intend

127

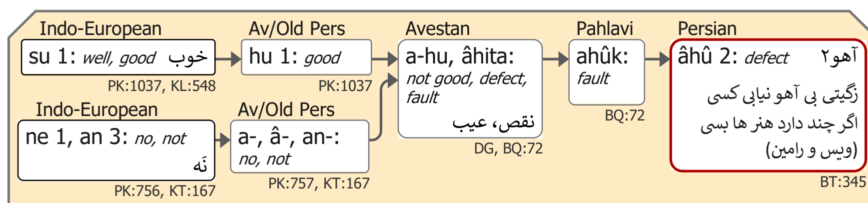
آهنگر . رجوع شود به گر۲

آهو۱: غزال

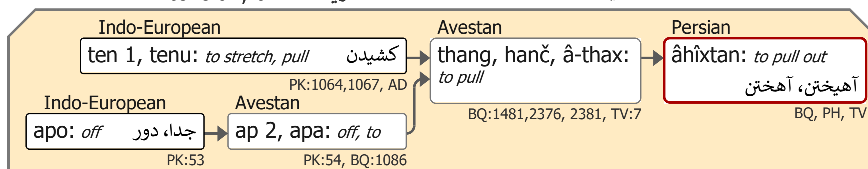
128

آهو۲: عیب

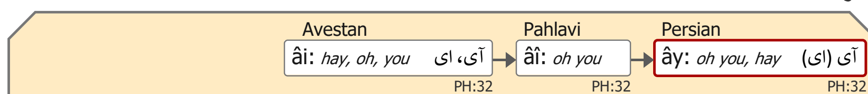
129

آهیختن: بیرون کشیدن   همریشه: هیختن، آختن   همریشه: tension, off

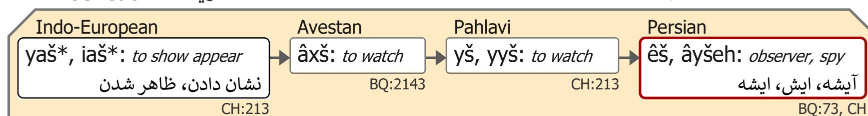
130

آی: حرف ندا

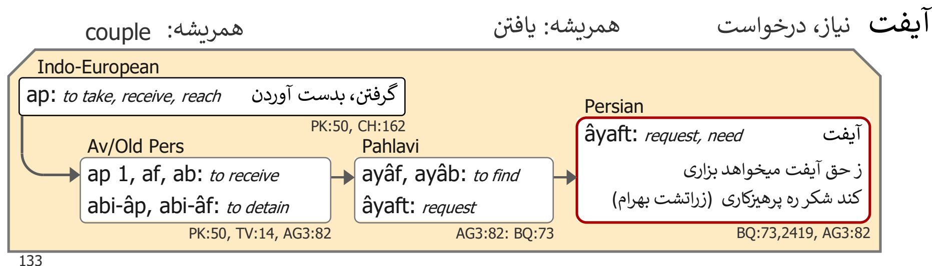
131

آیشه: جاسوس   همریشه: نشان   همریشه: beneath

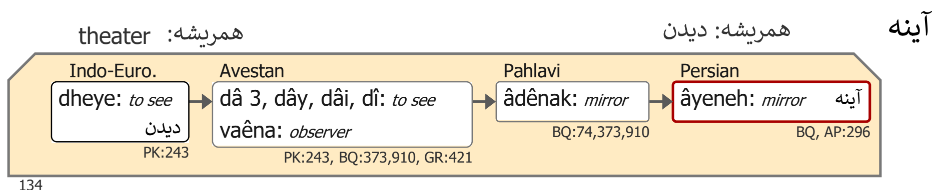
132

آیفت نیاز، درخواست همریشه: یافتن همریشه: couple

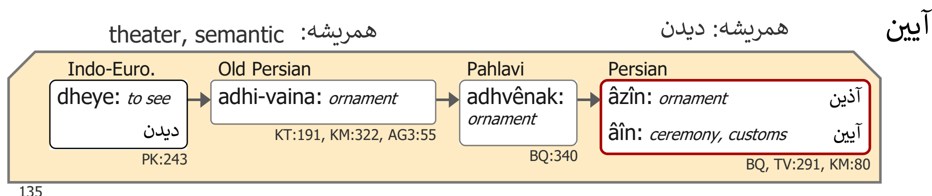

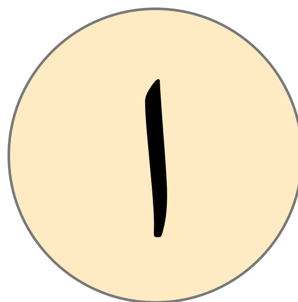
آینده ـ رجوع شود به آمدن

آینه همریشه: دیدن همریشه: theater

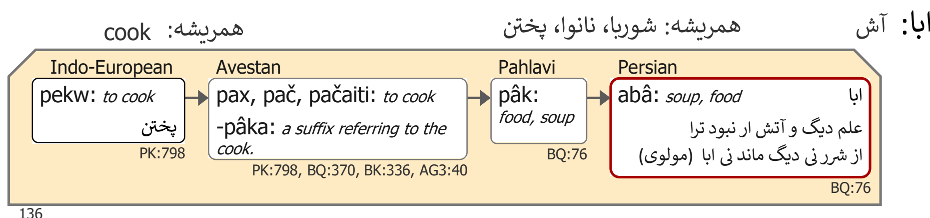
آیین همریشه: دیدن همریشه: theater, semantic

ا. ـ رجوع شود به آ ـ ۲

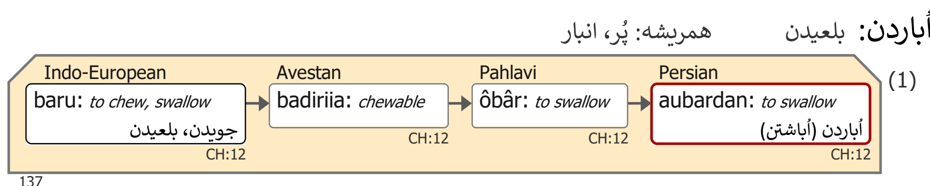
ابا: آش همریشه: شوربا، نانوا، پختن همریشه: cook

اباختر ـ رجوع شود به باختر

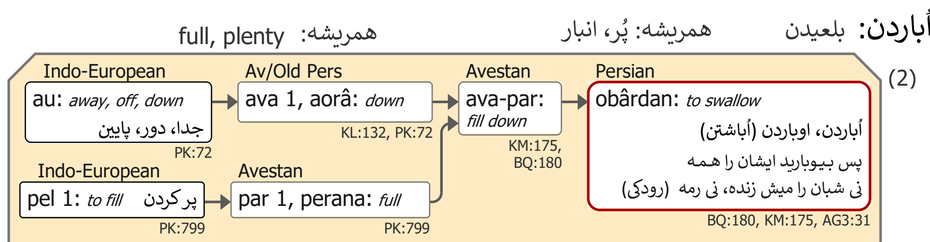
اُباردن: بلعیدن همریشه: پُر، انبار

(1)

اُباردن: بلعیدن همریشه: پُر، انبار همریشه: full, plenty

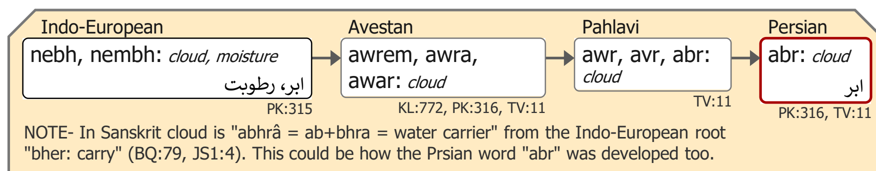
(2)

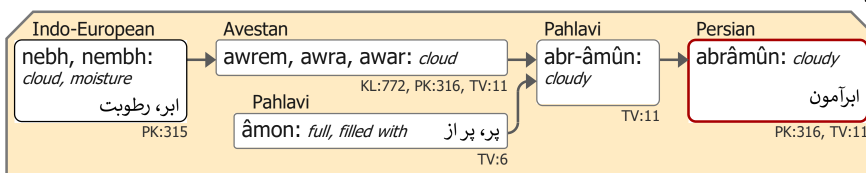
اُباشتن: بلعیدن ـ رجوع شود به اُباردن

اَبَر ـ رجوع شود به بَر ۲

ابر: "آب بار"

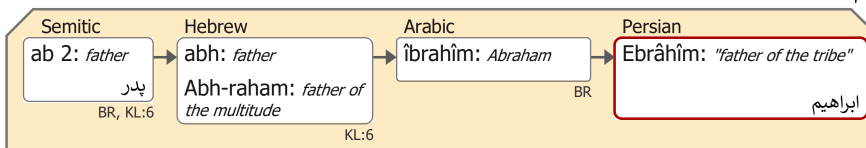

ابرآمون

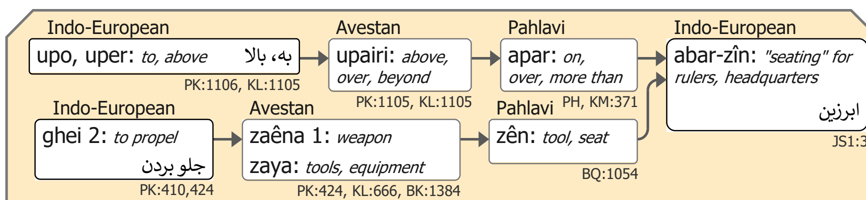
140

ابراهیم: "پدر خاندان"

141

ابرزین: انجمن بزرگان یا ابر اسلحه

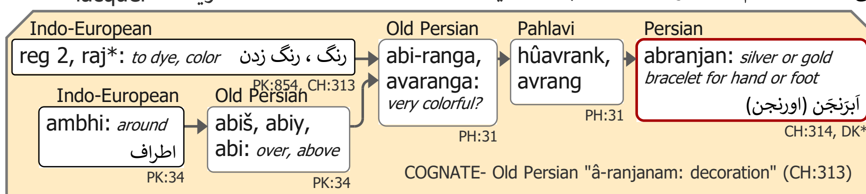

142

ابرقوه، ابرکوه - رجوع شود به آبَر + کوه

آبرَنجَن: حلقه سیم یا زر برای دست و پا همریشه: اورنگ

همریشه: lacquer

143

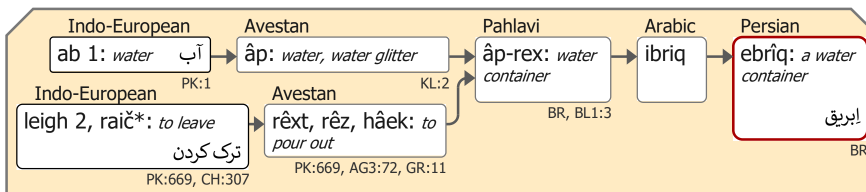
ابرو

144

ابریشم - رجوع شود به ریشتن

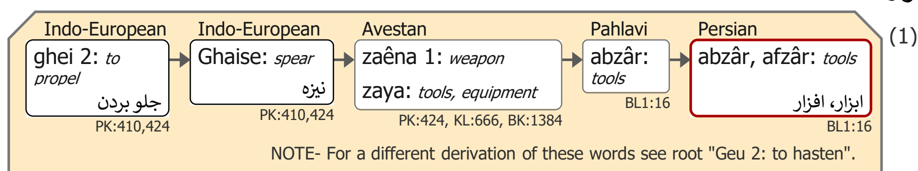
اِبریق: آب ریز

145

ابزار

(1)

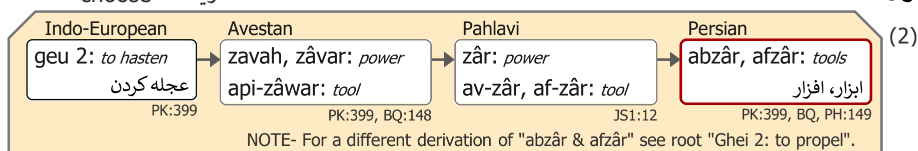

146

ابزار

همریشه: choose

(2)

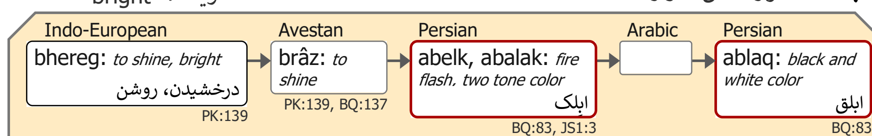

147

آبفت: پارچه خشن . رجوع شود به بافتن

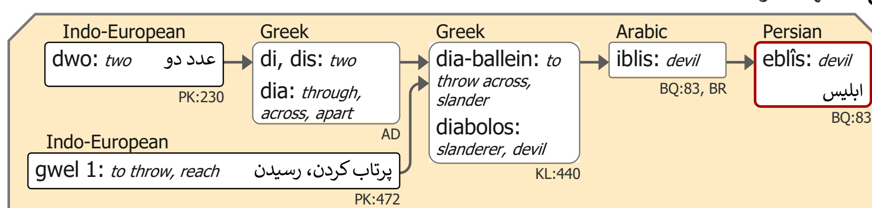
ابلق، ابلک: شراره آتش، دو رنگ

همریشه: bright

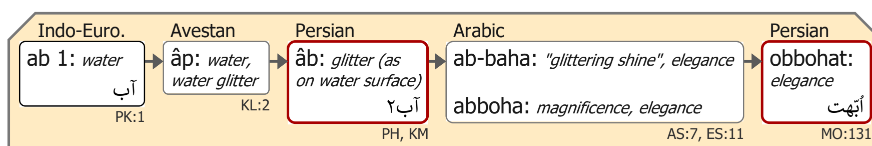
148

ابلیس: " تهمت زن"

149

اُبّهت

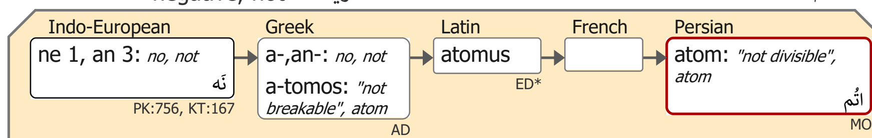
150

ابی . رجوع شود به بی

ابیورد . رجوع شود به جرد .

اتُم: "تقسیم نشدنی"

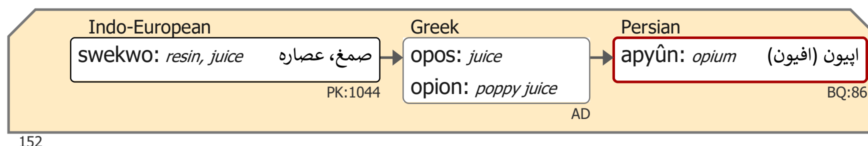
همریشه: negative, not

151

اپسان: ساییدن - رجوع شود به افسانیدن

اپیون

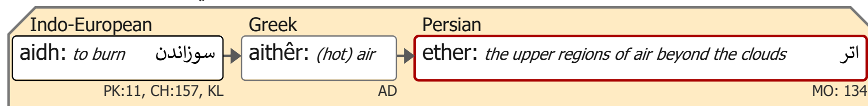

152

اتابک - رجوع شود به بیگ

اِتِر

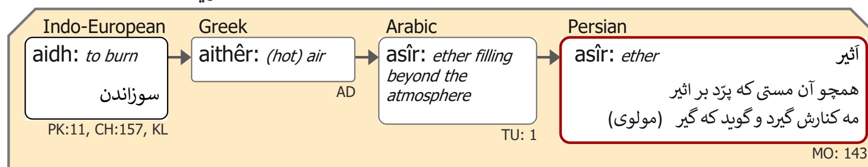
همریشه: ether

153

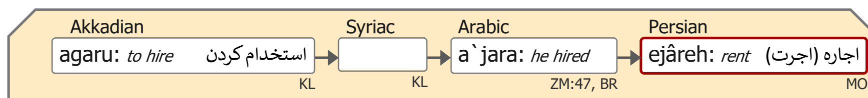
اثیر

همریشه: ether

154

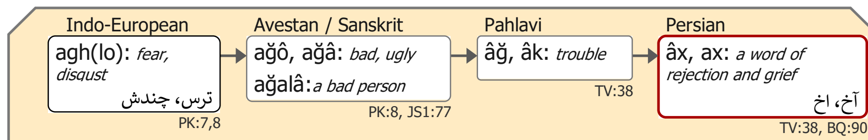
اجاره

155

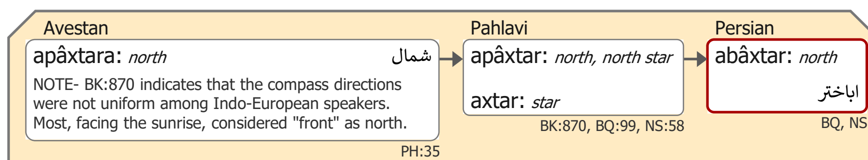
اجرت - رجوع شود به اجاره

اخ

156

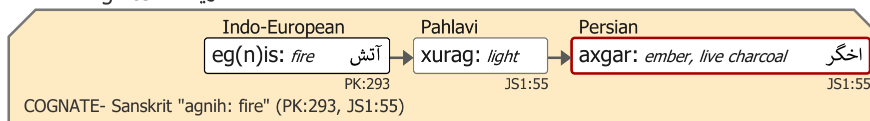
اختر

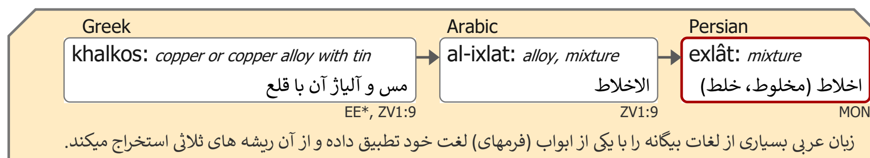
157

اخته: کشیده شده - رجوع شود به آختن

اخگر: زغال افروخته همریشه: ignite

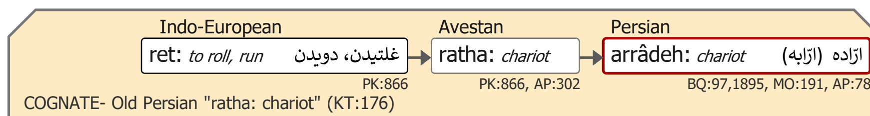
اخلاط

ادبیات ـ رجوع شود به ادب

ارّابه ـ رجوع شود به ارّاده

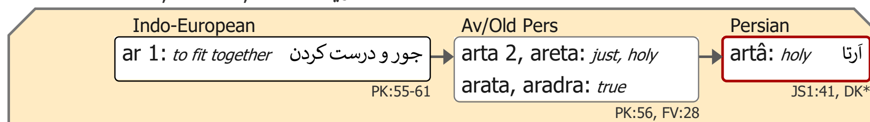
ارّاده

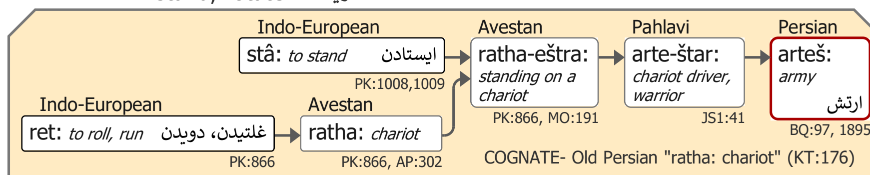
اراک ـ رجوع شود به ایران

آران ـ رجوع شود به ایران

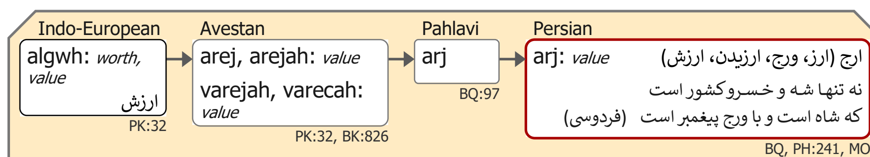
آرتا: مقدس همریشه: order, reason, art

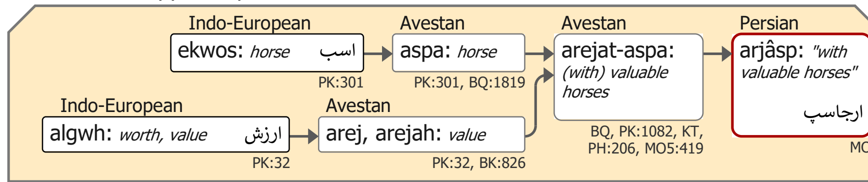
ارتش: "سوار بر ارابه" همریشه: stand, rotate

ارج

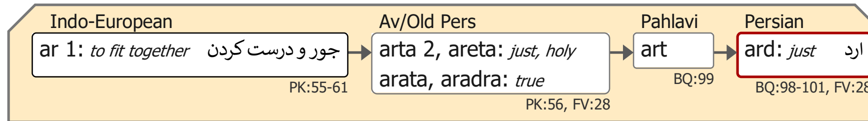

ارجاسپ: "دارای اسبان ارزشمند"   همریشه: hippo-, equine

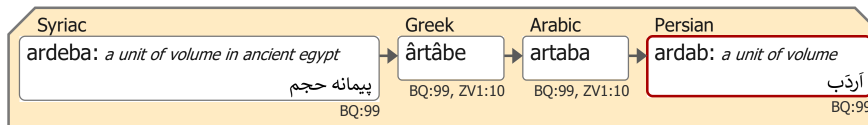
164

ارد: عدالت   همریشه: reason

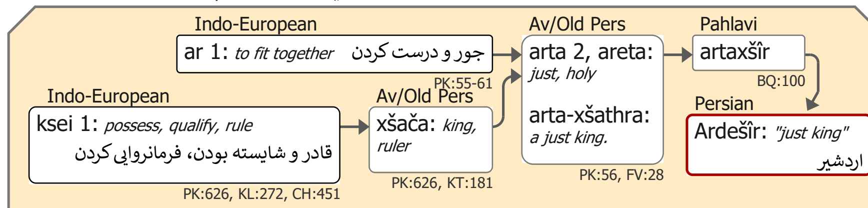
165

آردَب: پیمانه ای حدود یک پنجم متر مکعب

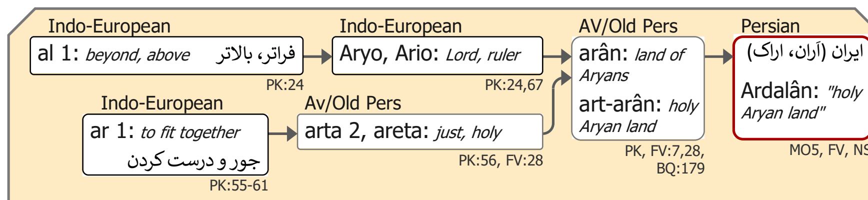
166

اردشیر: "شاه عادل"   همریشه: check, chess

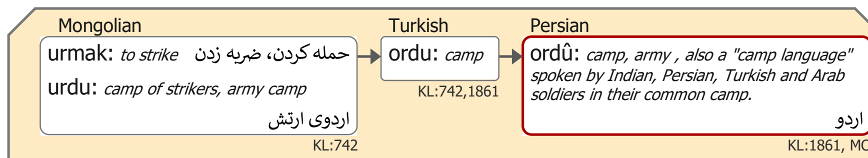
167

اردلان: "سرزمین شریف آریاییان"

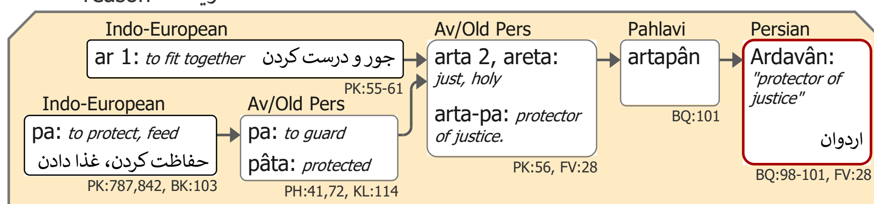
168

اردو

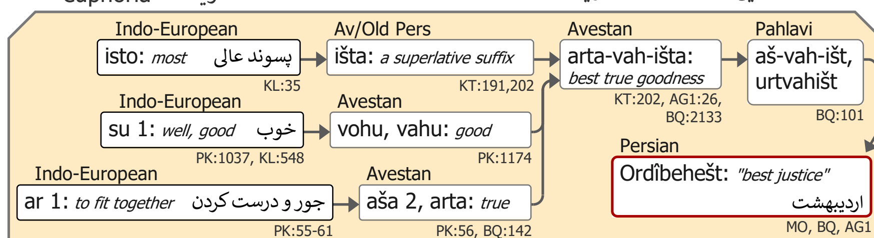
169

اردوان: "حافظ عدالت" همریشه: reason

170

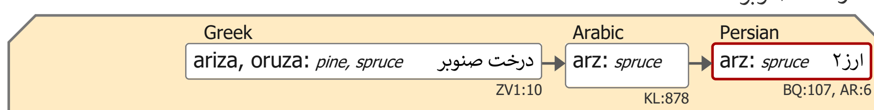
اردیبهشت "بهترین عدالت" همریشه: هما همریشه: euphoria

171

اُرز . رجوع شود به برنج۲ | **ارز ۱** . رجوع شود به ارج

ارز۲: درخت صنوبر

172

ارزش . رجوع شود به ارج

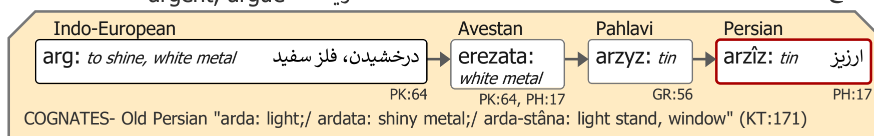
ارزن

173

ارزیدن . رجوع شود به ارج

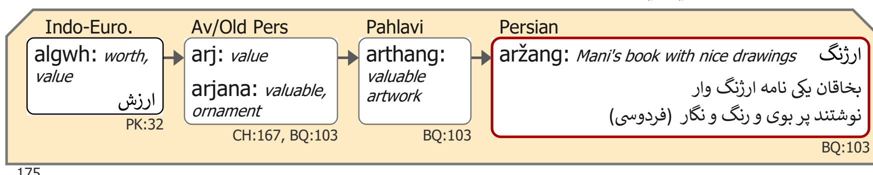
ارزیز: قلع همریشه: argent, argue

174

ارژن . رجوع شود به ارزن

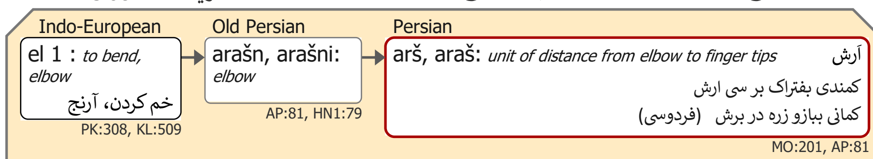
ارژنگ: کتاب مانی با تصاویر زیبا

175

آرس - رجوع شود به اشک

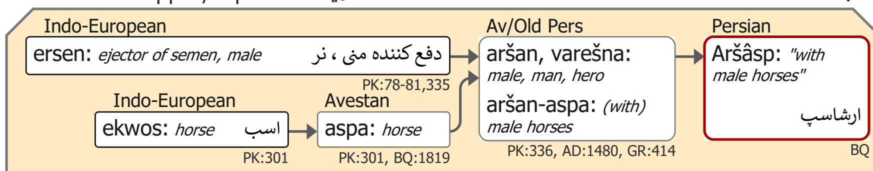
آرش۱: فاصله آرنج تا نوک انگشتان همریشه: آرنج همریشه: elbow

176

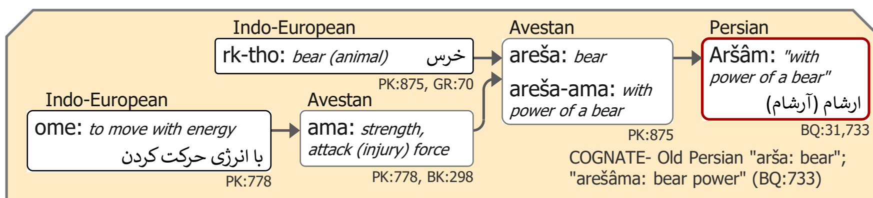
آرش۲ - رجوع شود به ارشیا

ارشاسپ: "دارای اسبان نر" همریشه: ارشان و ارشک همریشه: hippo-, equine

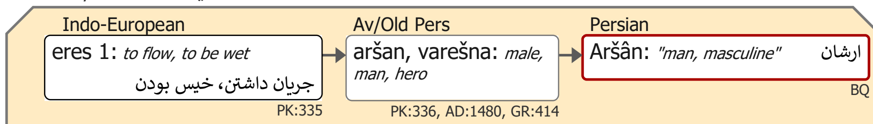
177

ارشام: "با نیروی خرس"

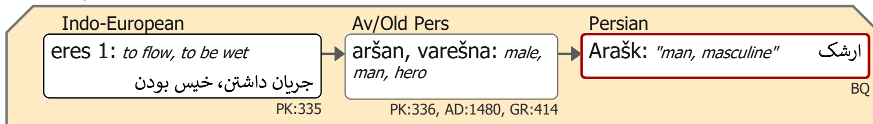
178

ارشان: "مرد، مذکّر" همریشه: wet, wash

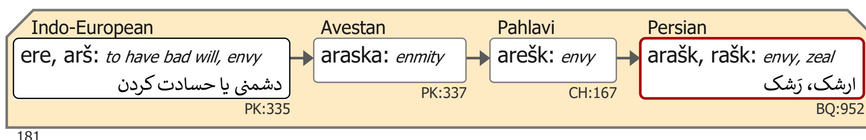
179

ارشک۱: "مرد"، لقب بسیاری از پادشاهان اشکانی همریشه: wet, wash

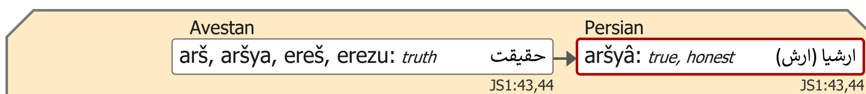

180

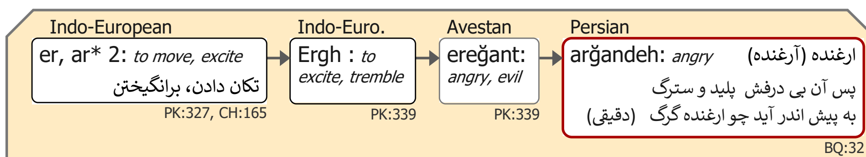
ارشک۲: رشک و حسادت

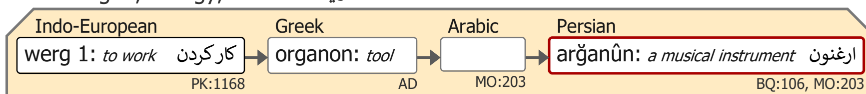
آرشیا: درست، راستین

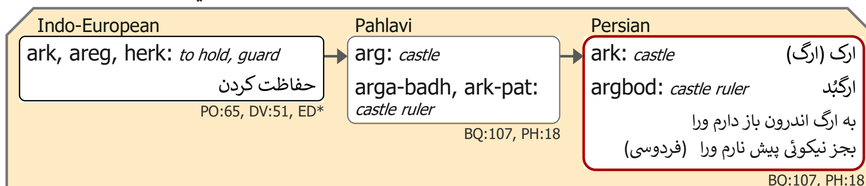
ارغنده: خشمگین

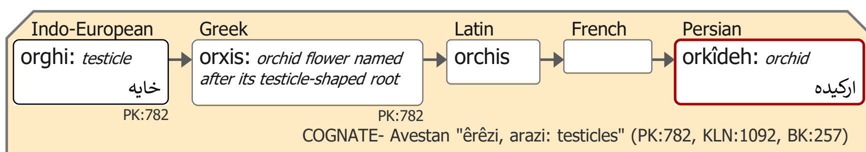
ارغنون همریشه: organ, energy, work

ارک: قلعه کوچک همریشه: archer

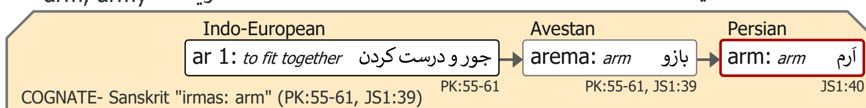

ارکیده

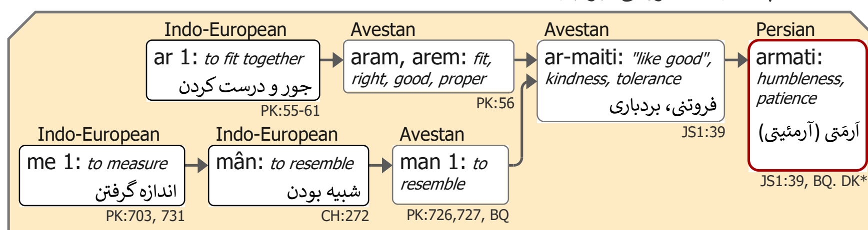

ارگ، ارگبُد - رجوع شود به ارک

آرم: بازو همریشه: اردلان, اردوان همریشه: arm, army

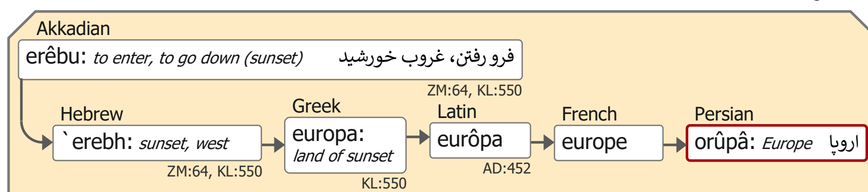
آرمَتی: "صفات پسندیده"، فروتنی، بردباری، محبت

188

اُروَر: گیاهان ـ رجوع شود به اوروَر

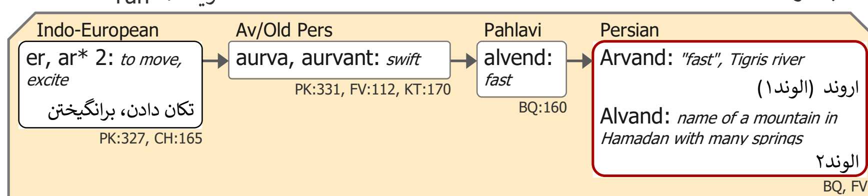
اروپا: "مغرب"

189

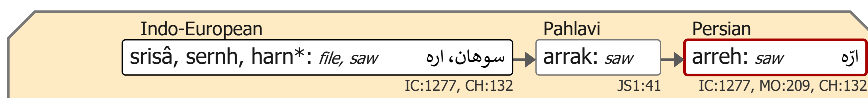
اروند: "با سرعت"

همریشه: run

190

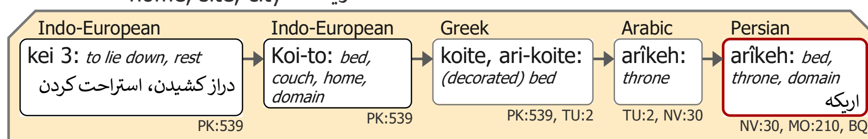
ارّه

191

اریکه

همریشه: home, site, city

192

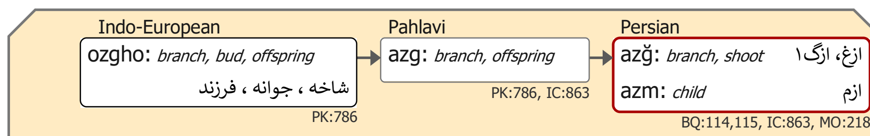
از

193

اُزدودن ـ رجوع شود به زدودن

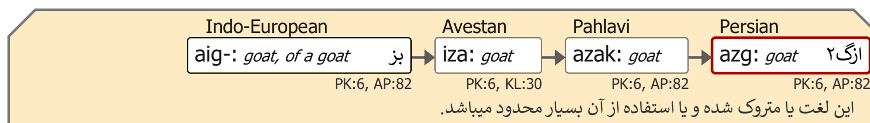
ازغ: شاخه

194

ازگ۱ . رجوع شود به ازغ

ازگ۲: بُز ماده

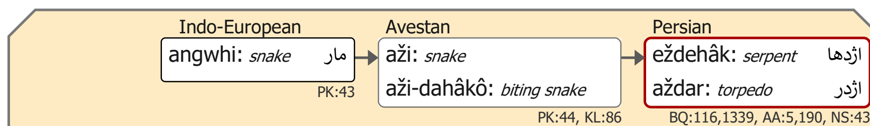

195

ازم: کودک . رجوع شود به ازغ

اژدر . رجوع شود به اژدها

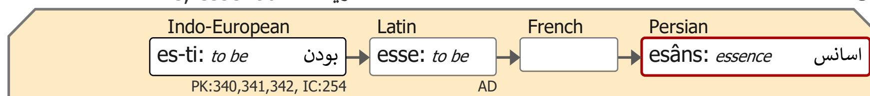
اژدها مقایسه: ضحاک

196

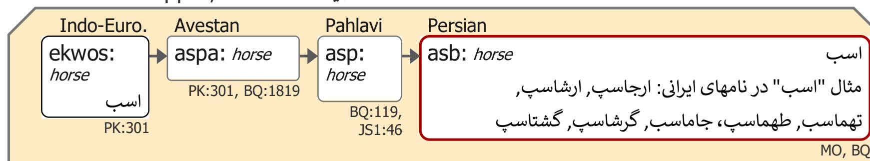
اساطیر: افسانه ها . رجوع شود به اسطوره

اسانس: "بود، وجود" همریشه: is, essential

197

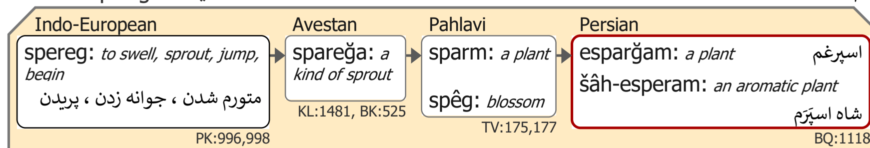
اسب همریشه: استر همریشه: hippo-, alfalfa

198

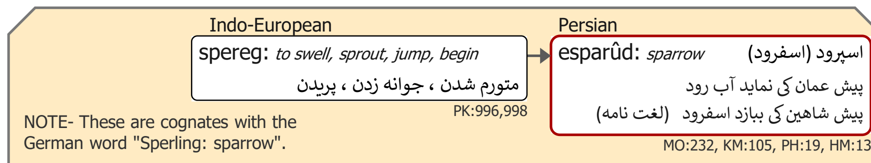
اسپاه . رجوع شود به سپاه

اسپرغم همریشه: اسفراج همریشه: spring

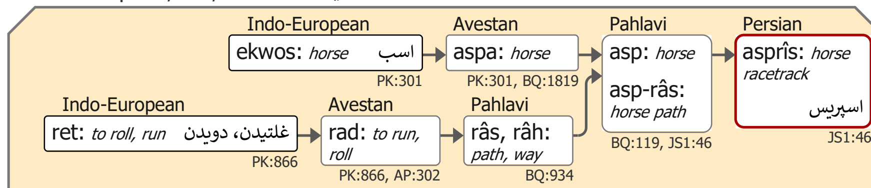
199

اسپرود: گنجشک

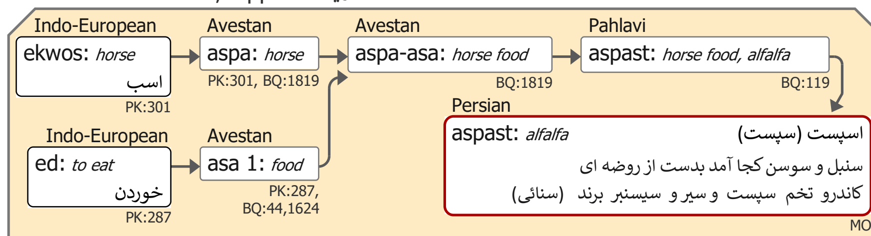
اسپریس: میدان اسب دوانی یا جنگ

همریشه: equine, roll, round

اسپست: "غذای اسب"

همریشه: alfalfa, hippo

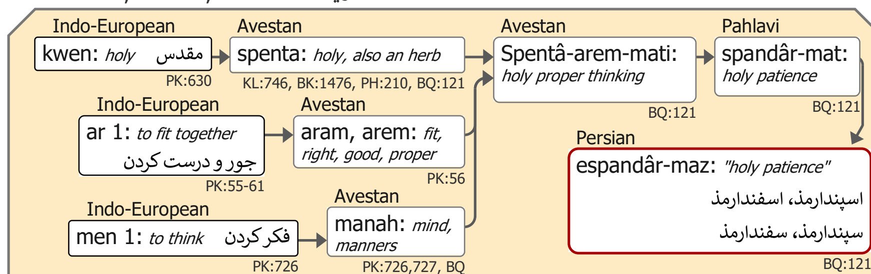
اسپناخ - رجوع شود به اسفناج

اسپنتا - رجوع شود به اسفند

اسپند - رجوع شود به اسفند

اسپندارمذ: بردباری مقدس، آخرین ماه سال

همریشه: mind, reason, housel

اسپهان - رجوع شود به اصفهان

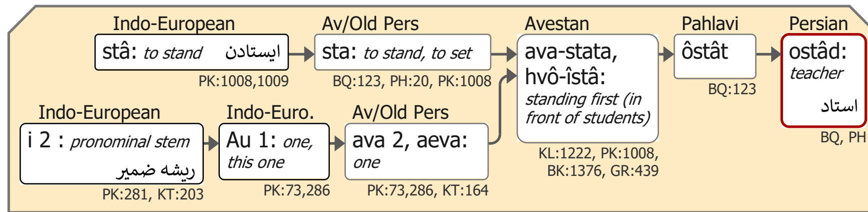
اسپهر - رجوع شود به سپهر

است۱: هست- رجوع شود به استن

است۲ - رجوع شود به استخوان

اِستاخ: جسور - رجوع شود به سِتاک

استاد: "آنکه اول یا جلو ایستاده"   همریشه: stand

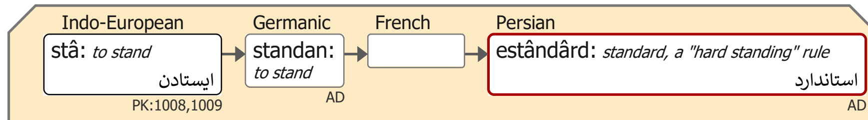

204

استاک: شآخه ـ رجوع شود به سِتاک

استان ـ رجوع شود به ستان

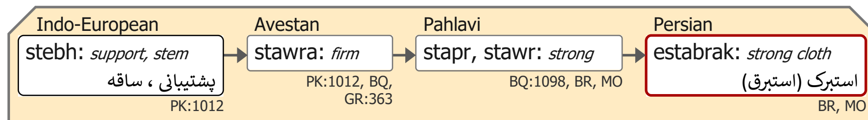
استاندارد: "محکم و پابرجا"   همریشه: ایستادن   همریشه: stand, hard

205

استبرق: پارچه محکم ـ رجوع شود به استبرک

استبرک: پارچه محکم   همریشه: ستبر

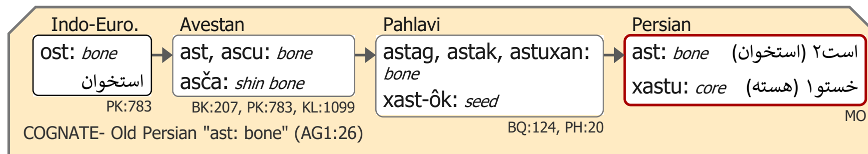
206

استخر   همریشه: stand

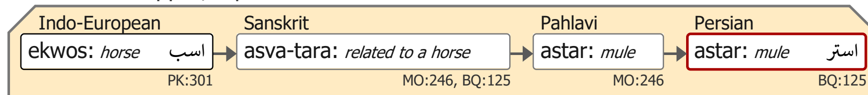
207

استخوان

208

استر: "از نسل اسب"   همریشه: hippo-, equine

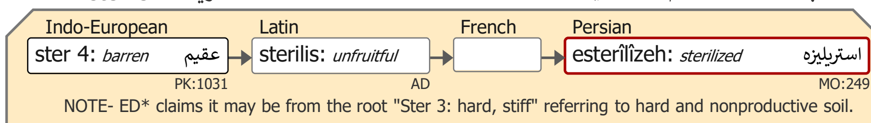

209

استردن ـ رجوع شود به ستردن

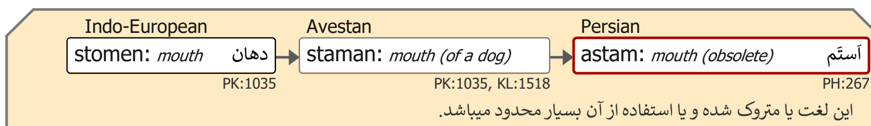
استرلیزه: "بی حاصل و عقیم" همریشه: سِتَروَن

همریشه: sterile

210

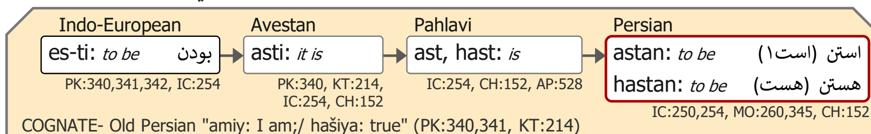
آستَم: دهان

211

استن

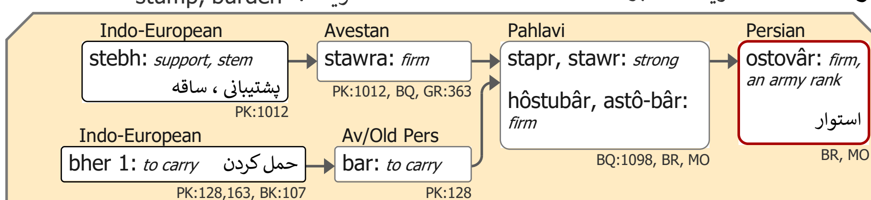
همریشه: is

212

استوار همریشه: ستبر

همریشه: stump, burden

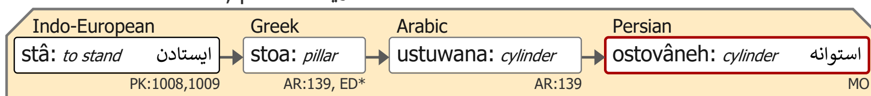
213

استوان۱: ایمان - رجوع شود به سُتوان۱

استوان۲: محکم - رجوع شود به سُتوان۲

استوانه

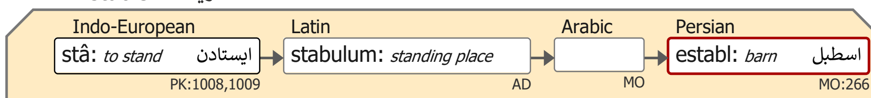
همریشه: stem, post

214

اسطبل

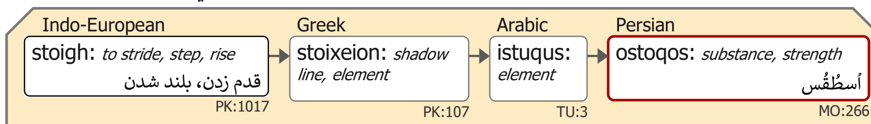
همریشه: stable

215

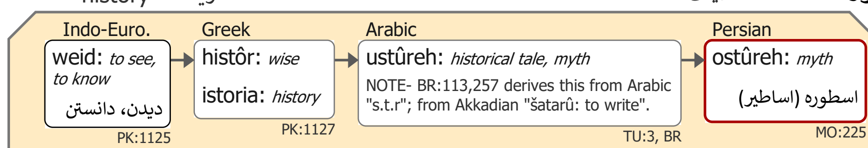
اُسطُقُس

همریشه: stair

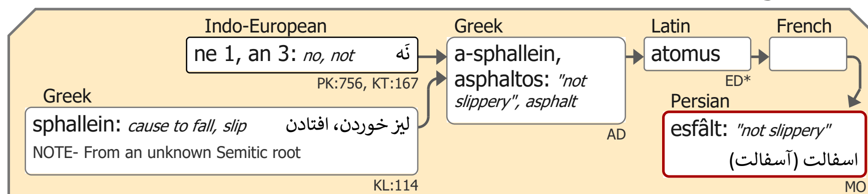
216

اسطوره: "داستان تاریخی" همریشه: history

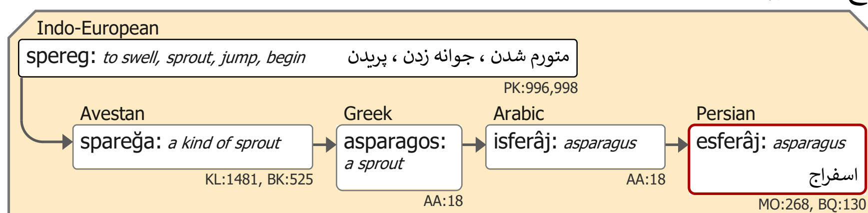
217

اسفالت: "سطح غیر لغزنده" همریشه: زفت

218

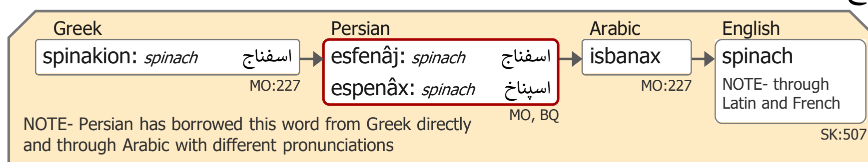
اسفراج: مارچوبه

219

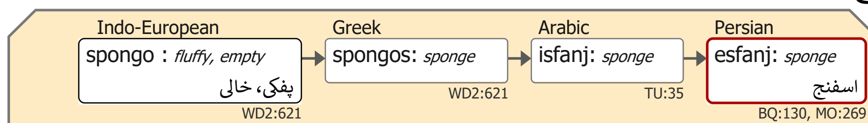
اسفرود ـ رجوع شود به اسپرود

اسفناج

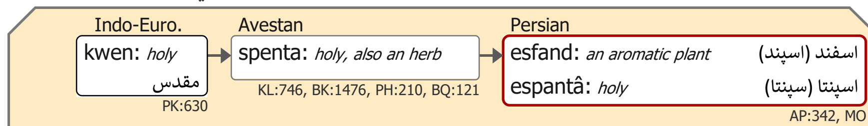
220

اسفنج

221

اسفند همریشه: housel

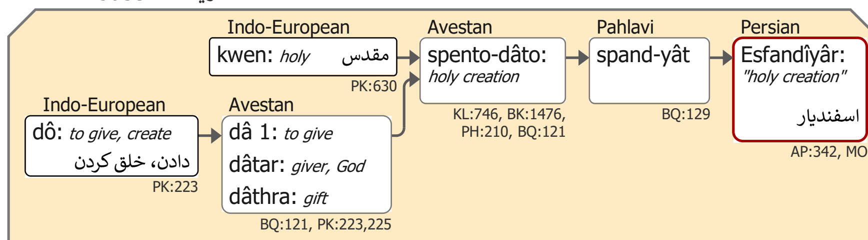

222

اسفندارمذ - رجوع شود به اسپندارمذ

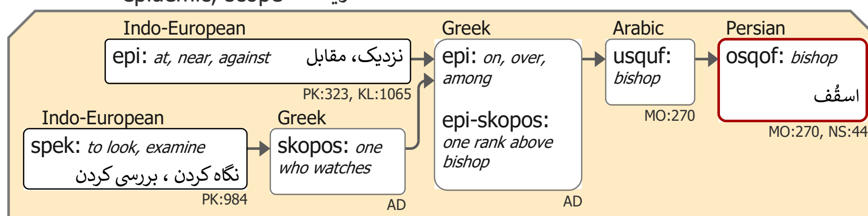
اسفندیار: "خلقت مقدس"

همریشه: housel

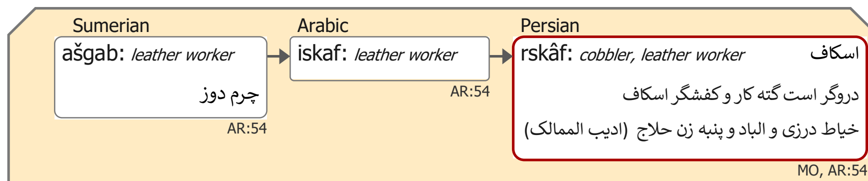

اسقف

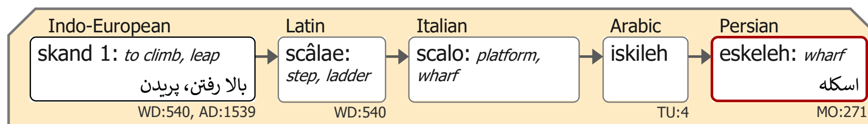
همریشه: epidemic, scope

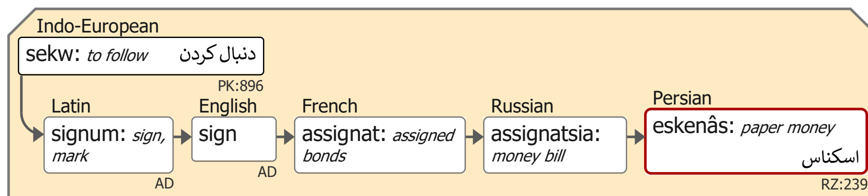
اسکاف: کفش دوز

اسکله

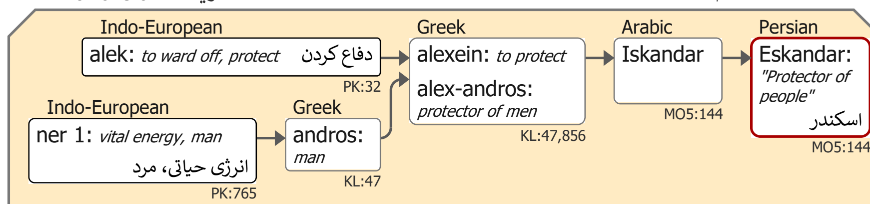

اسکناس: "سفته"

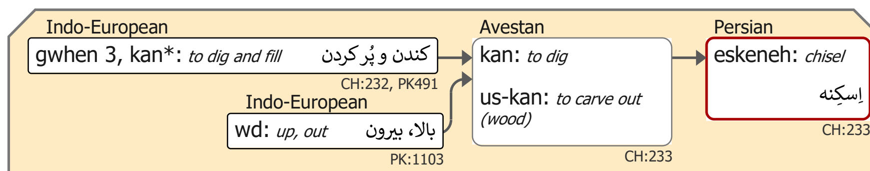
اسکندر: "حافظ مردم"

همریشه: android

228

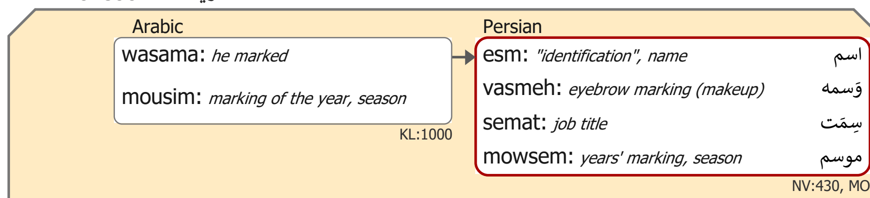
اِسکِنه

229

اسم

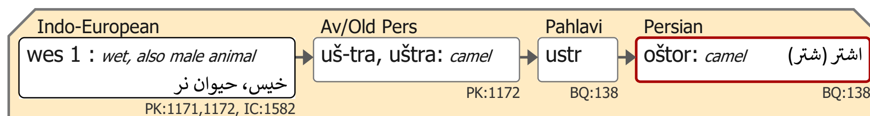
همریشه: monsoon

230

اسوار ـ رجوع شود به سوار

اشتر

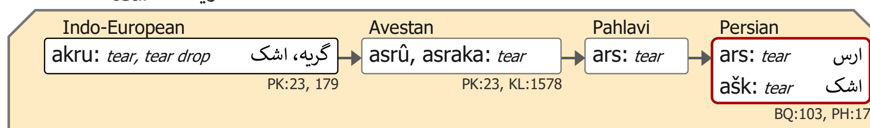

231

اشراق ـ رجوع شود به شرق

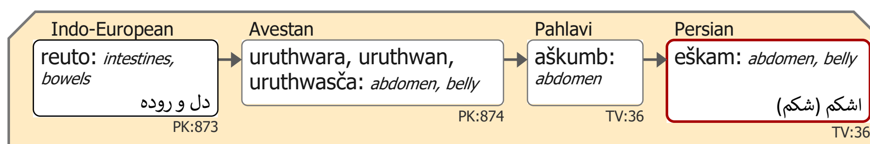
اشک

همریشه: tear

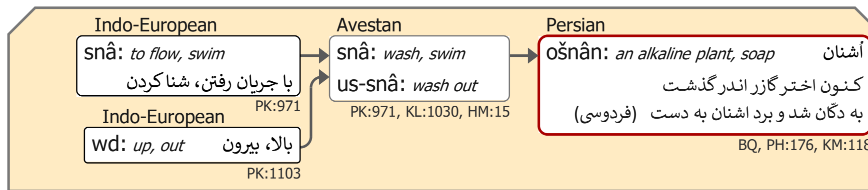
232

اشکم

233

اُشنان: صابون

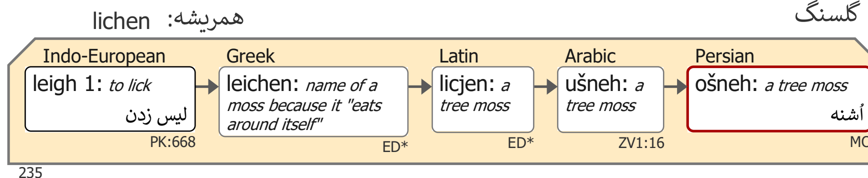
234

اشنوسه - رجوع شود به شنوشه

اشنودن - رجوع شود به شنیدن

اُشنه: گلسنگ

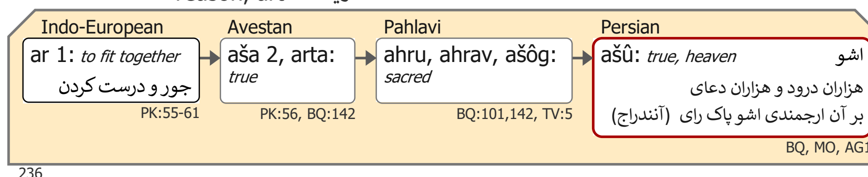
همریشه: lichen

235

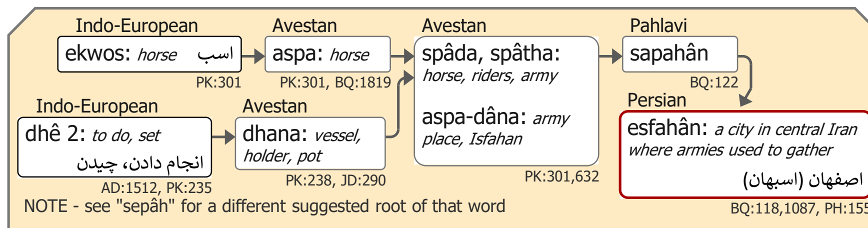
اشو: بهشت، صادق

همریشه: reason, art

236

اصفهان: "سپاه دان"

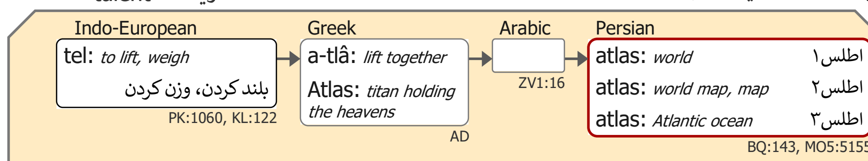

237

اطلس

همریشه: ترازو

همریشه: talent

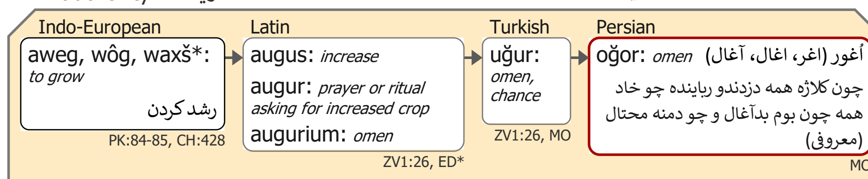

238

اُغور: فال، شگون، برکت

همریشه: پیروز

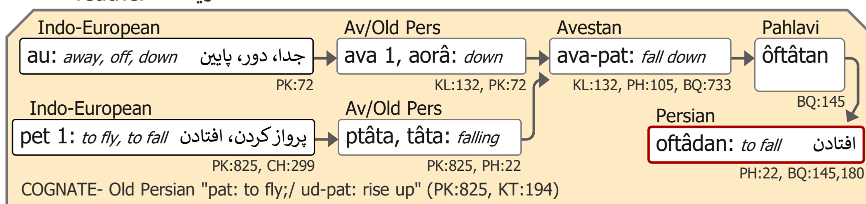
همریشه: authority

239

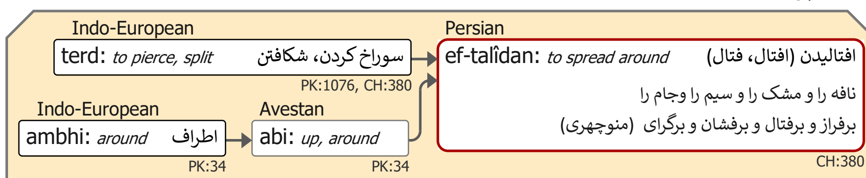
افتادن

همریشه: feather

240

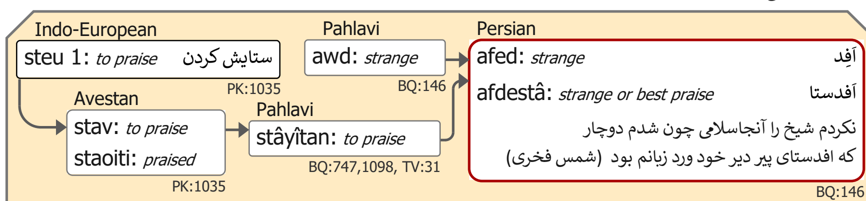
افتالیدن: پراکندن

241

آفِد: تعجب کردن . رجوع شود به افدیدن

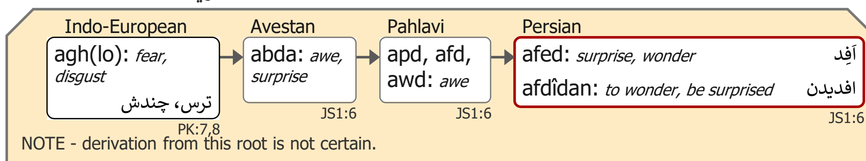
افدستا: ستایش بسیار یا شگفت

242

افدیدن: شگفتی کردن، تعجب کردن

همریشه: awe

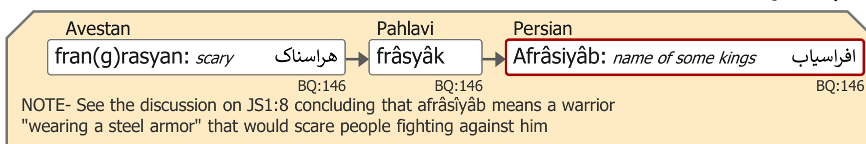

243

افراختن . رجوع شود به افراشتن

افراز . رجوع شود به افراشتن

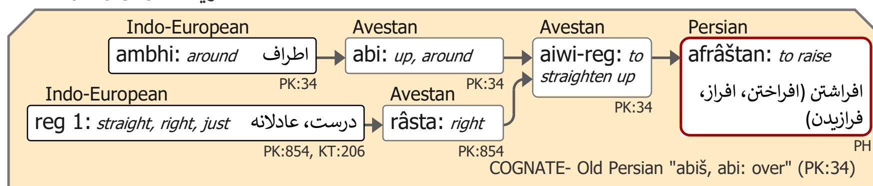
افراسیاب: "ترسناک"

244

افراشتن

همریشه: ambient

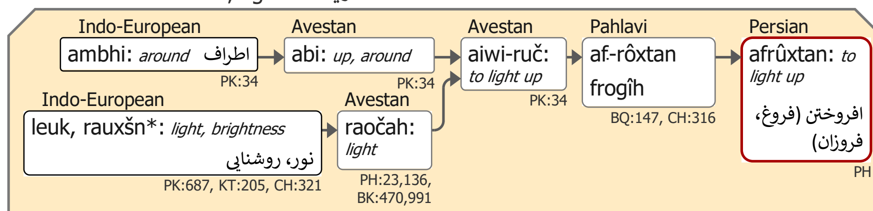

245

افرنگ: رنگارنگ - رجوع شود به اورنگ

افروختن

همریشه: ambient, light

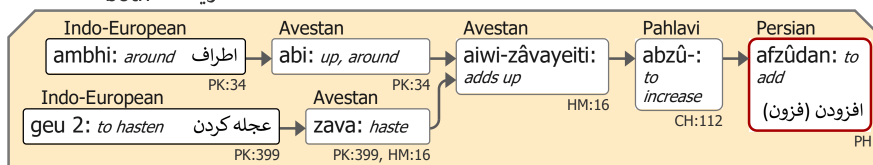

246

افزار - رجوع شود به ابزار

افزودن

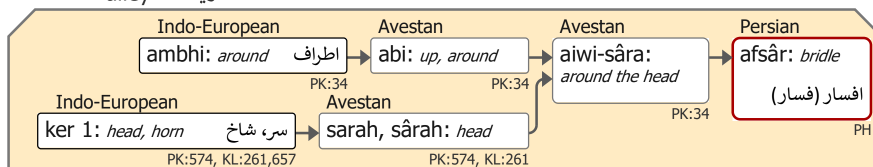
همریشه: both

247

افسار

همریشه: alley

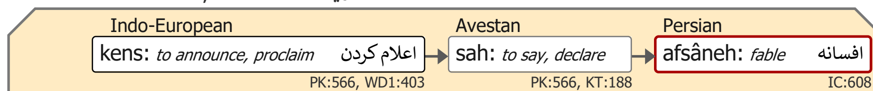
248

افسان: ساییدن - رجوع شود به افسانیدن

افسانه

همریشه: censor, census

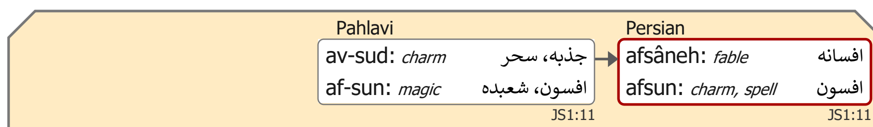
(1)

249

افسانه

(2)

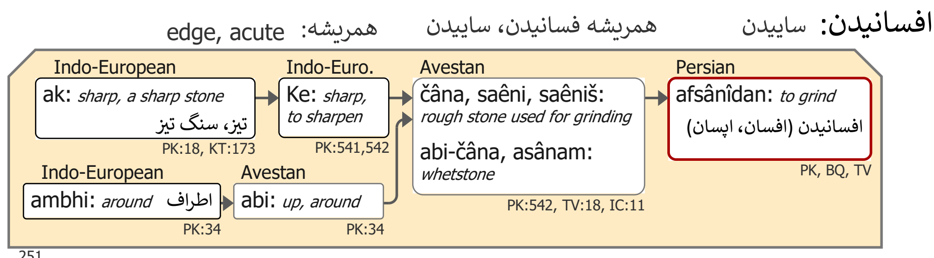

250

افسانیدن: ساییدن

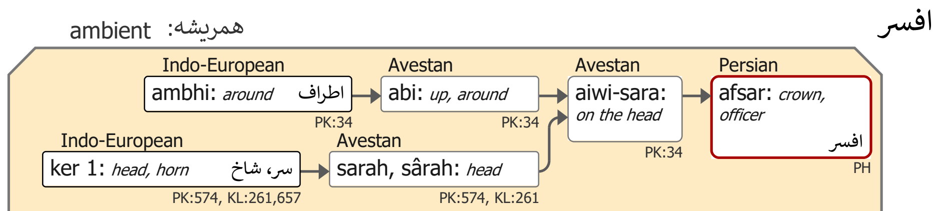
همریشه فسانیدن، ساییدن

همریشه: edge, acute

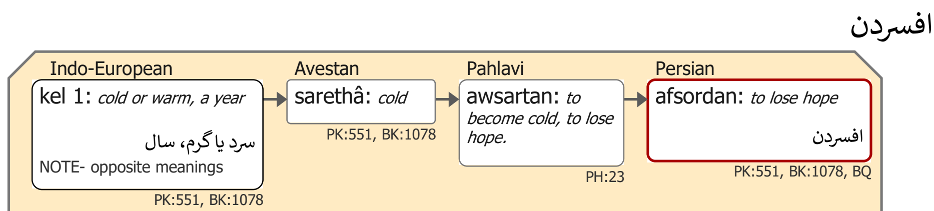

افسر

همریشه: ambient

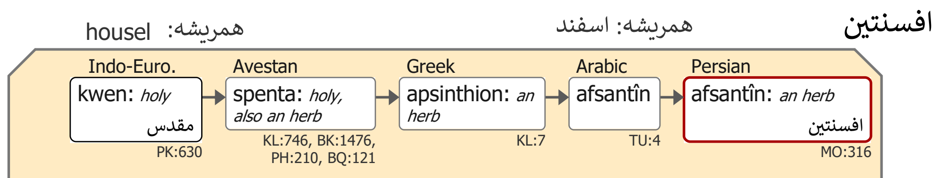
افسردن

افسنتین

همریشه: اسفند

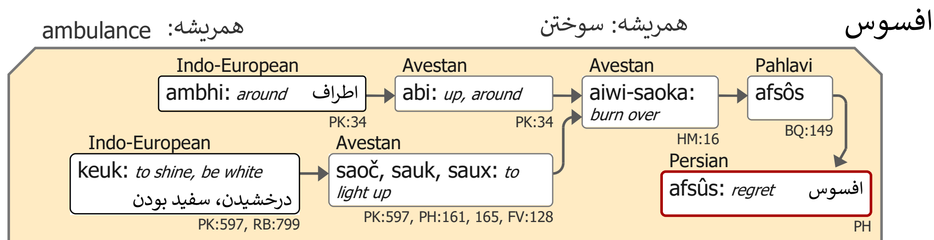
همریشه: housel

افسوس

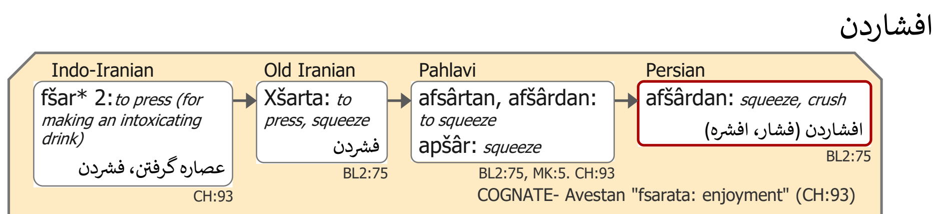
همریشه: سوختن

همریشه: ambulance

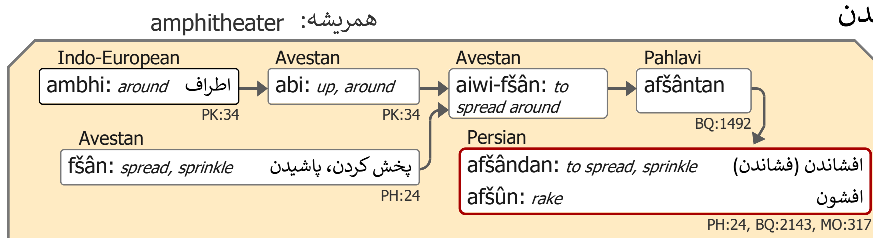
افسون . رجوع شود به افسانه

افشاردن

افشاندن

همریشه: amphitheater

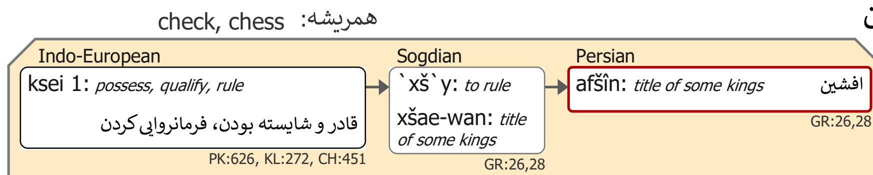

افشره - رجوع شود به افشاردن

افشون - رجوع شود به افشاندن

افشین

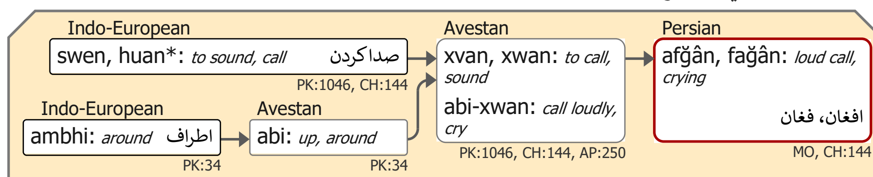
همریشه: check, chess

افغان

(1)

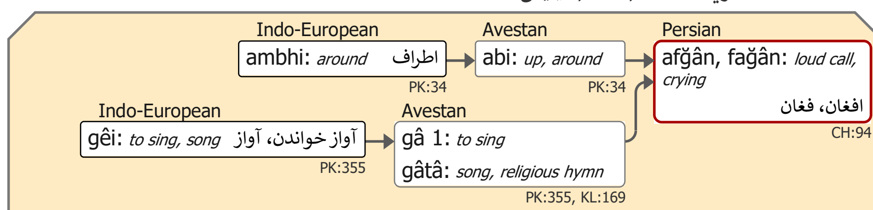
همریشه: خواندن

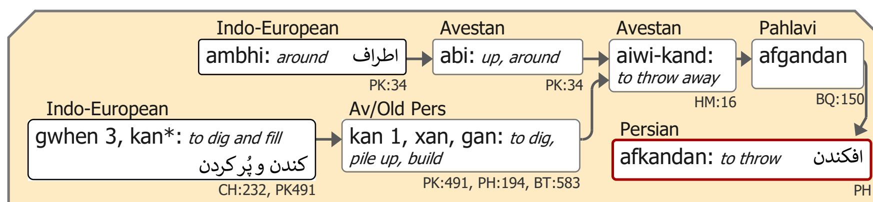
افغان

(2)

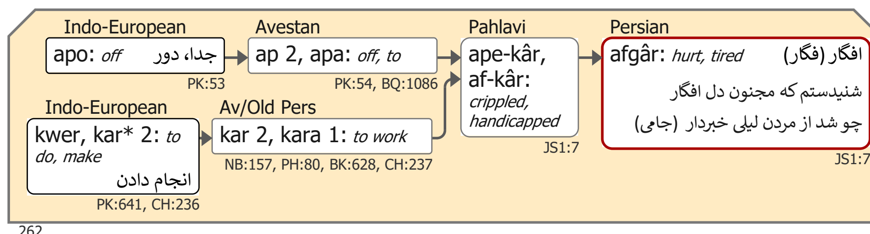
همریشه: گات, گاه۱, نیایش

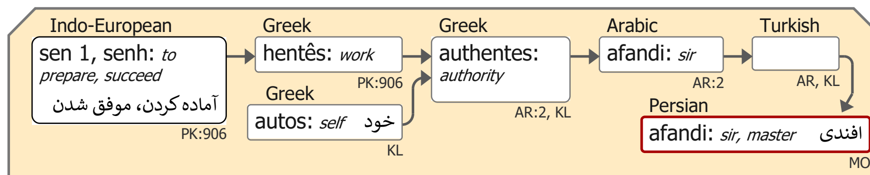
افکندن

افگار: آزرده، خسته، زخمی

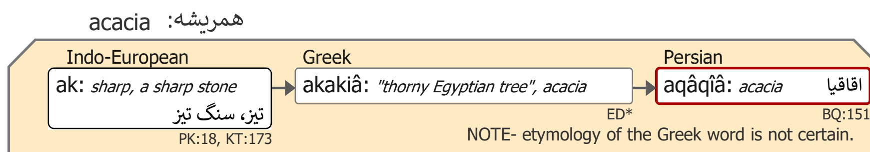
افندی

افیون رجوع شود به اپیون

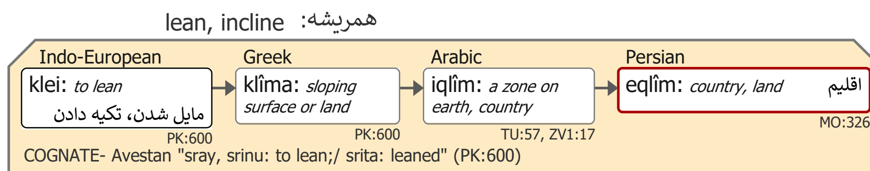
اقاقیا

همریشه: acacia

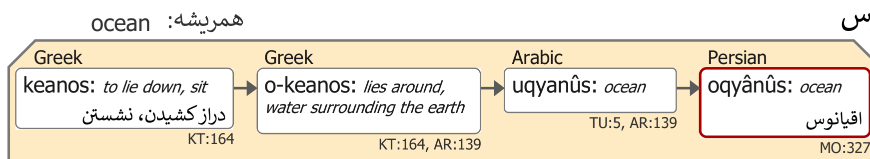
اقلیم

همریشه: lean, incline

اقیانوس

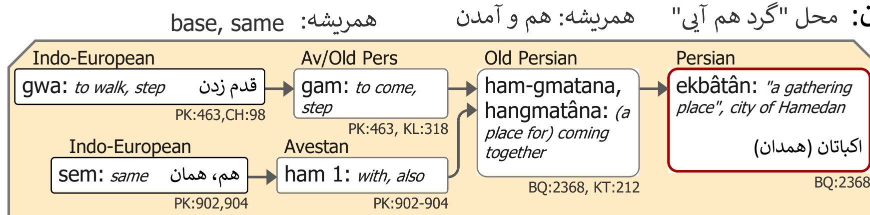
همریشه: ocean

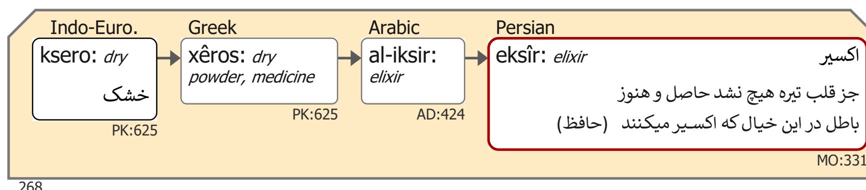
اک رجوع شود به آک

اکباتان: محل "گرد هم آیی" همریشه: هم و آمدن

همریشه: base, same

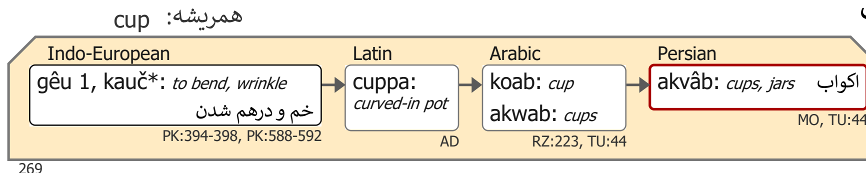
اکسیر

اکنون - رجوع شود به نون

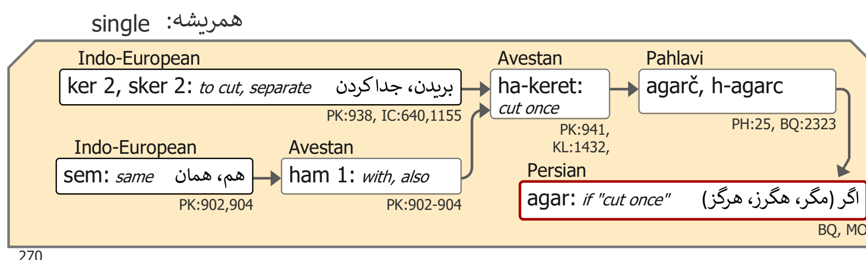
اکواب

همریشه: cup

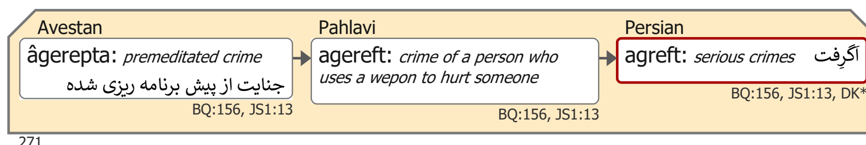

اگر

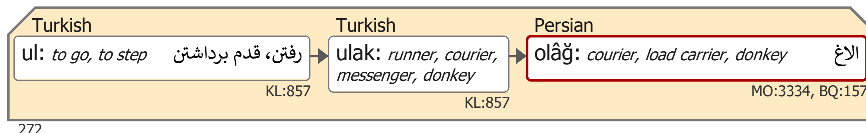
همریشه: single

آگِرفت: گناهانی که مورد بازخواست قرار میگیرند

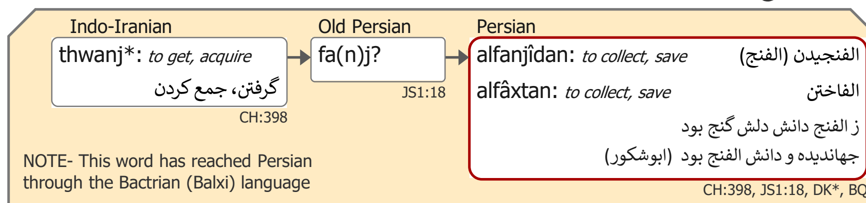

الاغ: "رونده، حمل کننده"

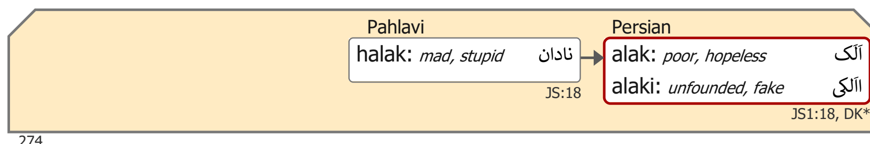

الفاختن: اندوختن - رجوع شود به الفنجیدن

الفنجیدن: جمع کردن و اندوختن

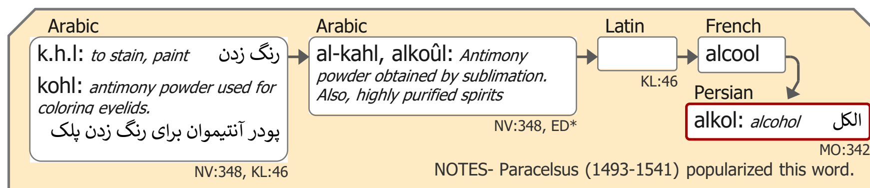
آلَک: بیچاره، ناامید

274

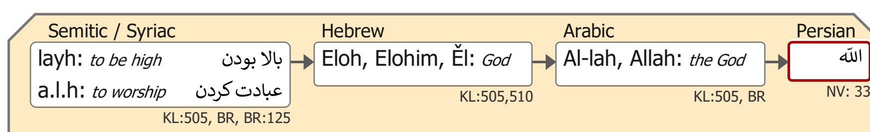
آلَکی ـ رجوع شود به آلَک

الکل همریشه: کحل و کحّال

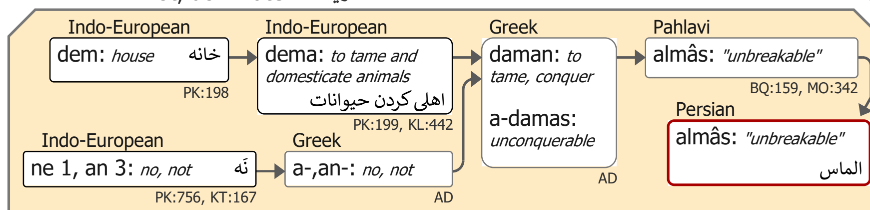
275

الله

276

الماس: "نشکن" همریشه: not, dominate

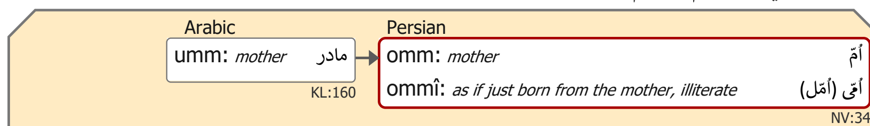

277

اِم ـ رجوع شود به این

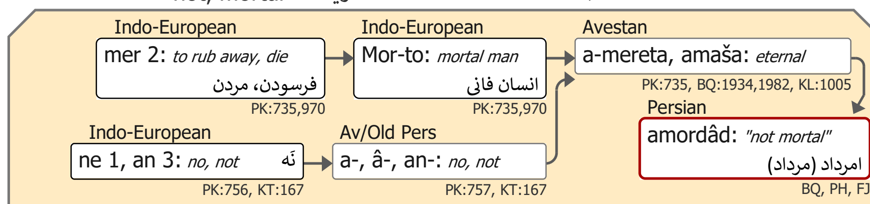
الوند ـ رجوع شود به اروند

اُمّ: مادر همریشه: خانم و بیگم

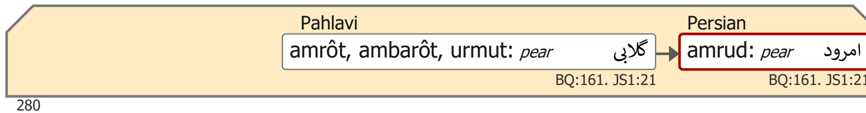
278

امرداد: "نا میرا" مقایسه: امشاسپند همریشه: not, mortal

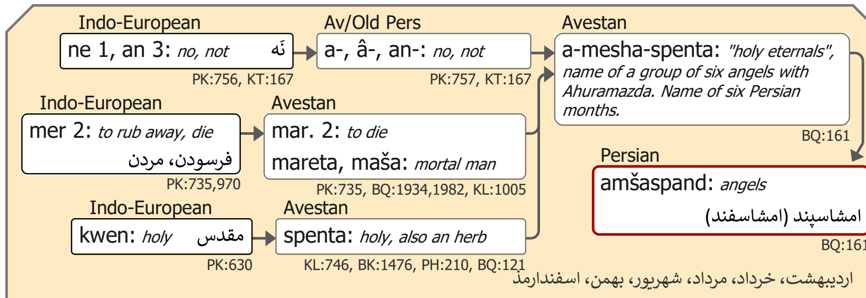
279

امرود: گلابی

امروز - رجوع شود به این

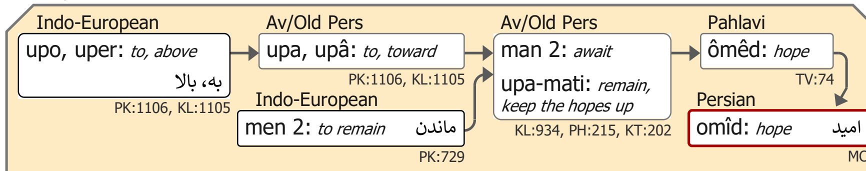
امشاسپند: گروه فرشتگان اعظم (شش ماه ایرانی)

اُمَل - رجوع شود به اُمّ

اُمّی - رجوع شود به اُمّ

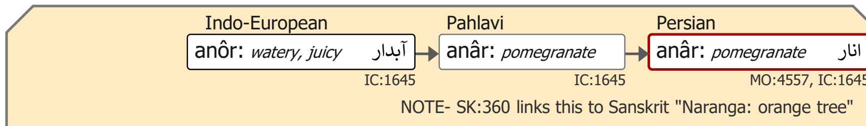
امید همریشه: up, above

ان - ۱: باهم - رجوع شود به هم

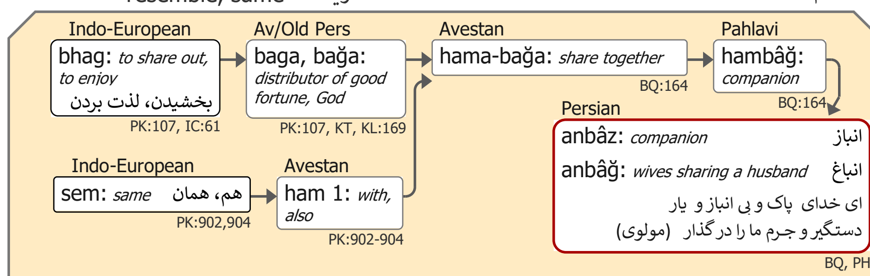
ان - ۲: پیشوند نفی - رجوع شود به آن - ۱

انار

انبار - رجوع شود به پُر

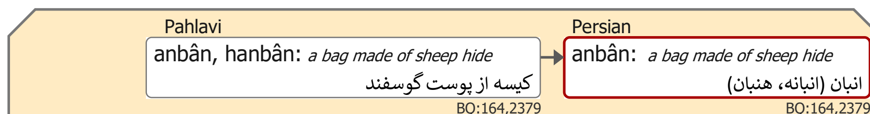
انباز: همدم — همریشه: resemble, same

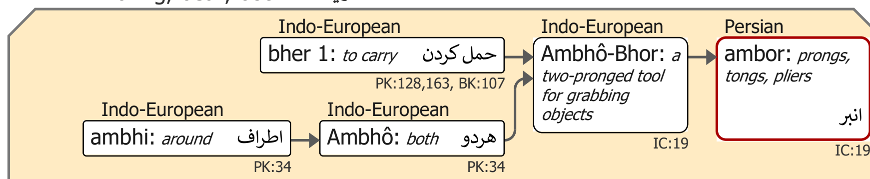
انباغ: دوست ـ رجوع شود به انباز

انباشتن ـ رجوع شود به پُر

انبان، انبانه

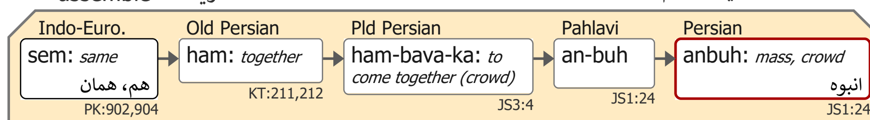
انبر — همریشه: bring, bear, both

انبوب: لوله ـ رجوع شود به باب۱

انبست: بسته ـ رجوع شود به بستن

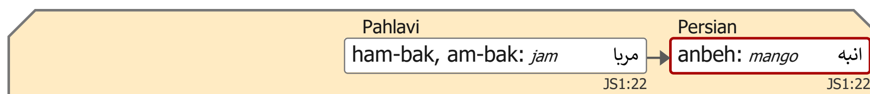
انبوه — همریشه: هم، همه، انجمن — همریشه: assemble

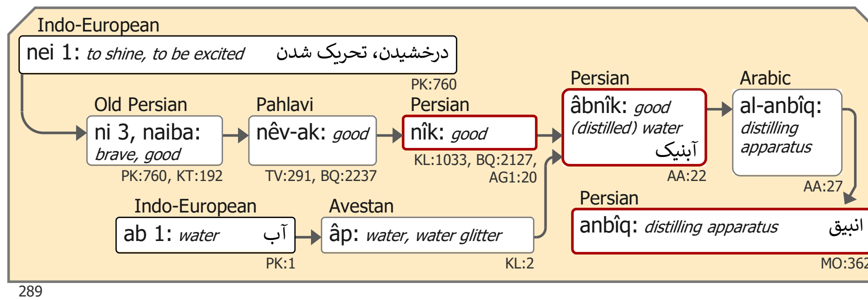
انبوییدن ـ رجوع شود به بو

انبوی ـ رجوع شود به بو

انبه

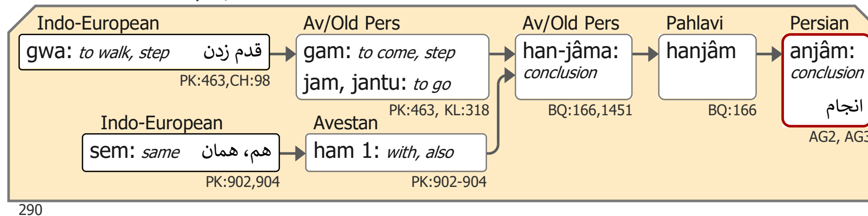
انبیق: وسیله تهیه "آب نیک"

289

انجام

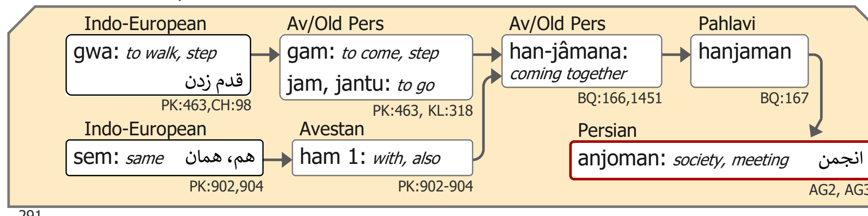
همریشه: simple, base

290

انجمن

همریشه: come, assemble

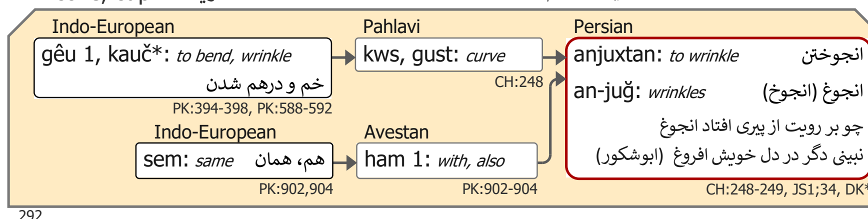
291

انجوختن: چروکیدن - رجوع شود به انجوغ

انجوخ: چین و چروک - رجوع شود به انجوغ

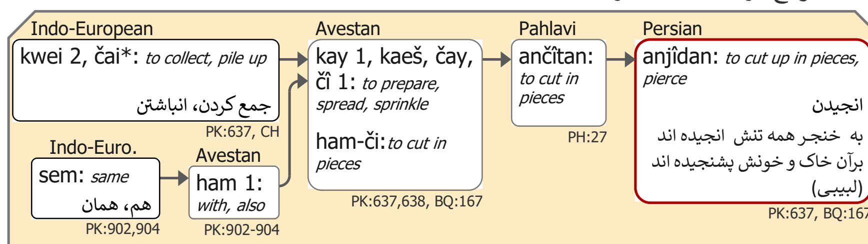
انجوغ: چین و چروک همریشه: خم، غوز

همریشه: cove, cup

292

انجیدن: سوراخ کردن، تکه تکه کردن

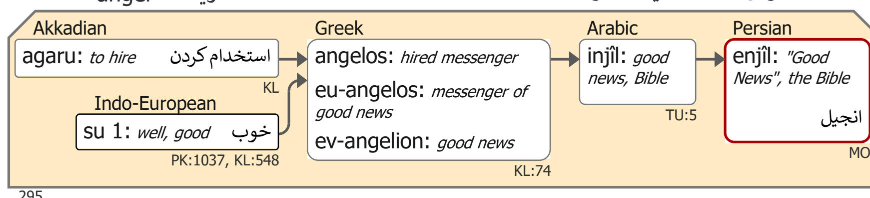

293

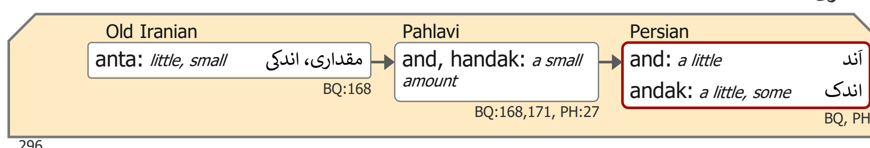
انجیر

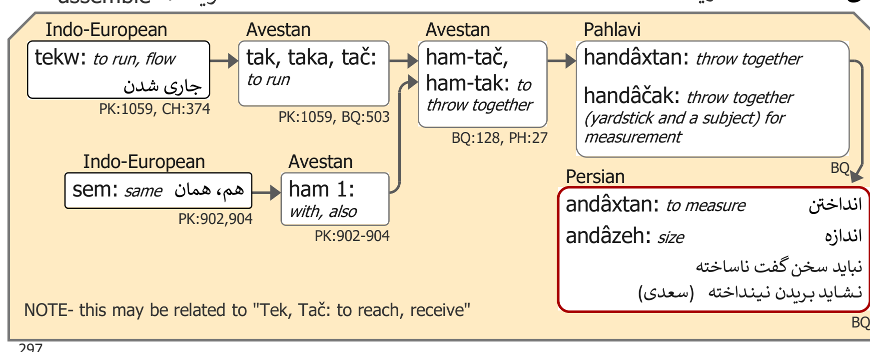
انجیل: "خبر خوش" همریشه:خوب، بهشت همریشه: angel

آند: مقداری

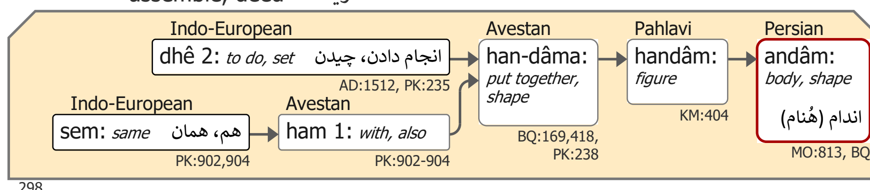

انداختن همریشه: هندسه همریشه: assemble

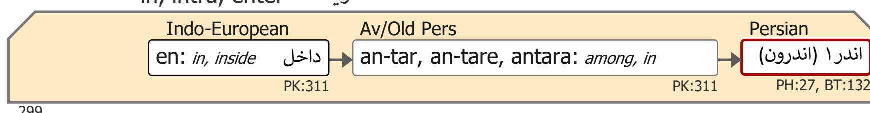

اندازه . رجوع شود به انداختن

اندام همریشه: assemble, deed

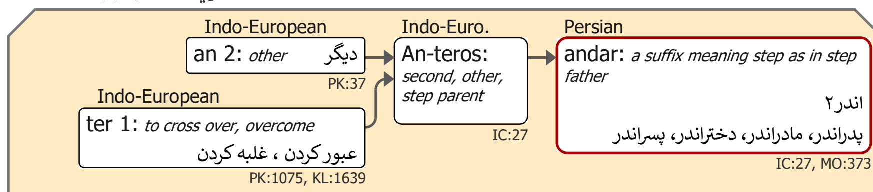

اندر ۱ همریشه: in, intra, enter

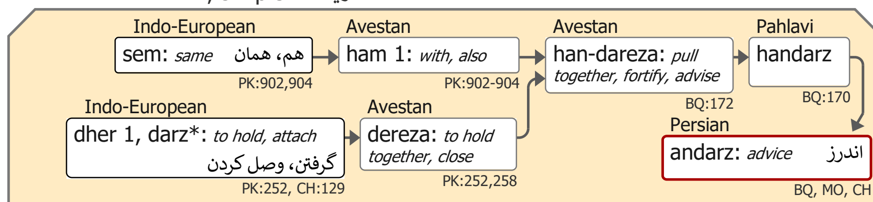
اندر۲

همریشه: other

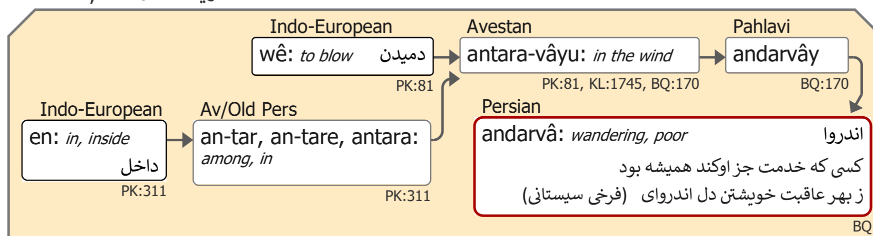
اندرز

همریشه: firm, simple

اندروا: "در هوا"

همریشه: in, wind

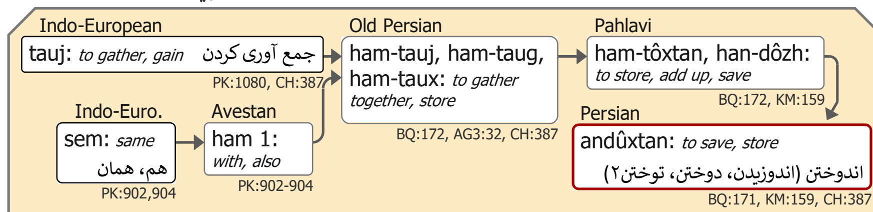

اندک - رجوع شود به آند

اندرون - رجوع شود به اندر۱

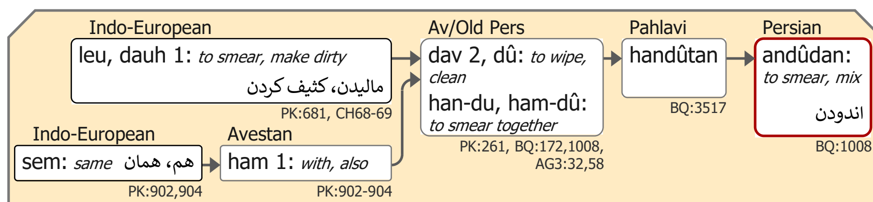
اندوختن

همریشه: assemble

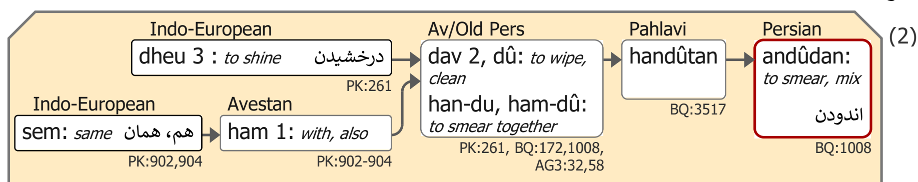
اندودن

(1)

اندودن

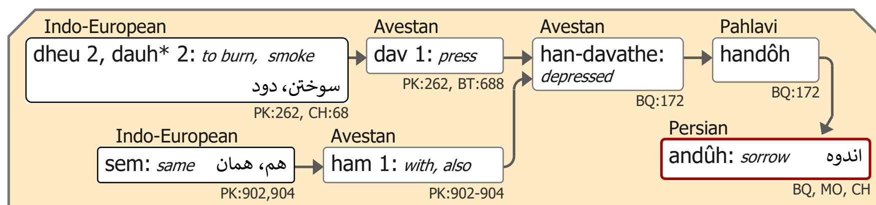
(2)

305

اندوزیدن ـ رجوع شود به اندوختن

اندوه

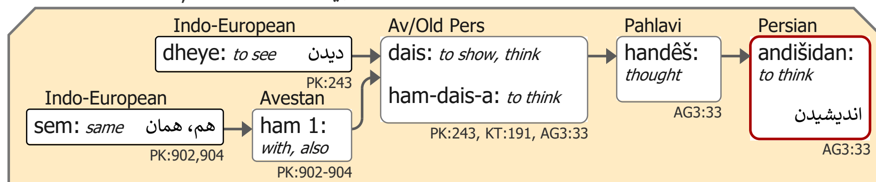

306

اندیشیدن

همریشه: دیدن

همریشه: assemble, semantic

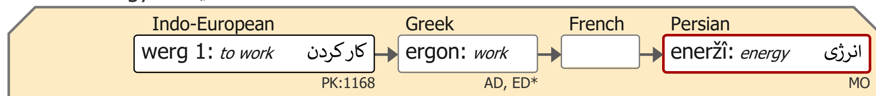

307

انرژی

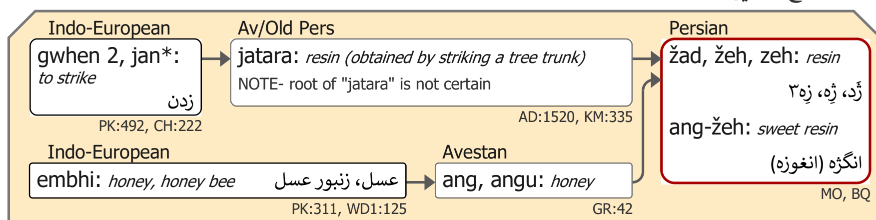
همریشه: آلرژی

همریشه: allergy

308

انغوزه: "صمغ شیرین"

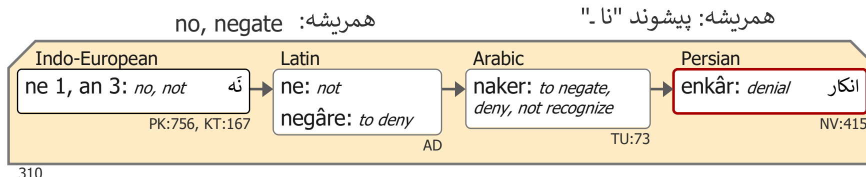
309

انفست: تار عنکبرت ـ رجوع شود به بستن

انکار

همریشه: پیشوند "نا-"

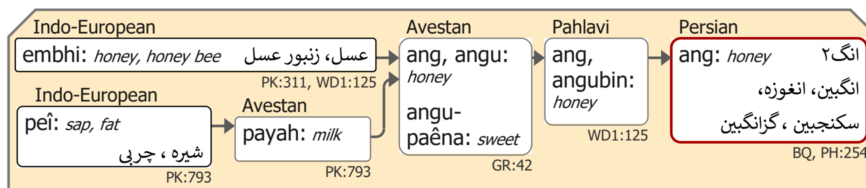
همریشه: no, negate

310

انگ۱ - رجوع شود به انگشت

انگ۲: عسل

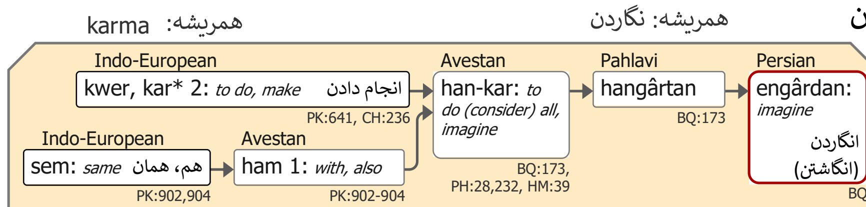

311

انگاردن

همریشه: نگاردن

همریشه: karma

312

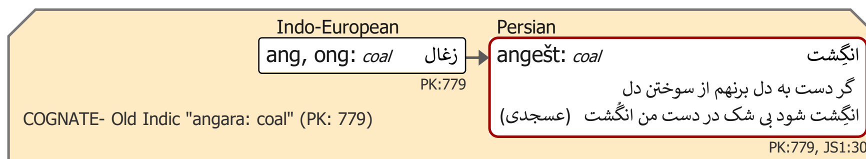
انگاشتن - رجوع شود به انگاردن

انگام - رجوع شود به هنگام

انگبین - رجوع شود به انگ۲

انگژه: صمغ شیرین - رجوع شود به انغوزه

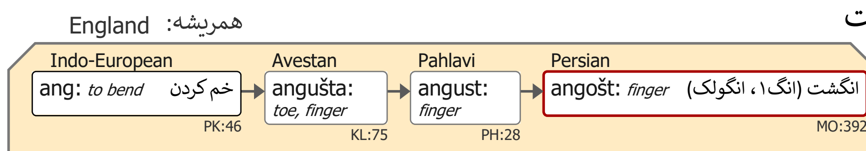
انگِشت: زغال

313

انگشت

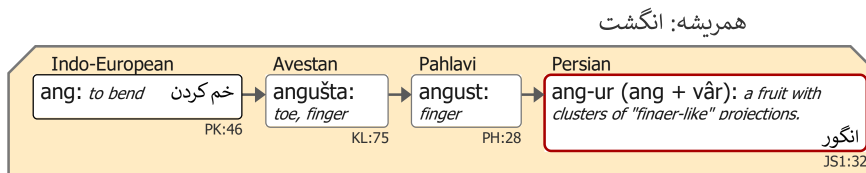
همریشه: England

314

انگور

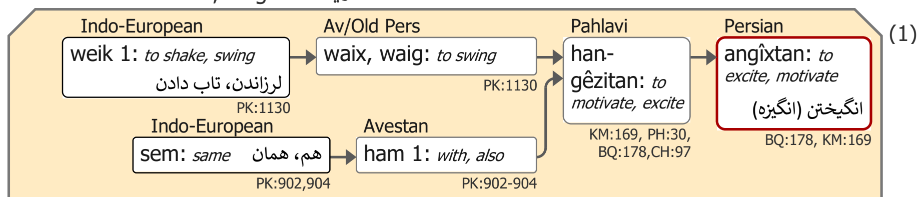
همریشه: انگشت

315

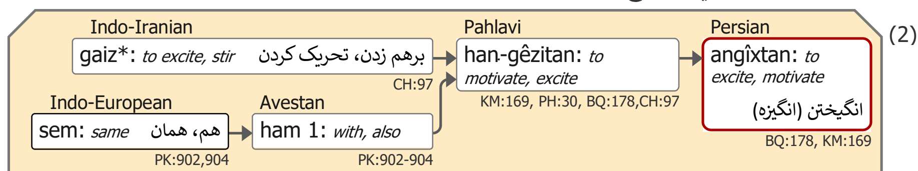
انگولک . رجوع شود به انگشت

انگیختن همریشه: آویختن همریشه: weak, single

(1)

316

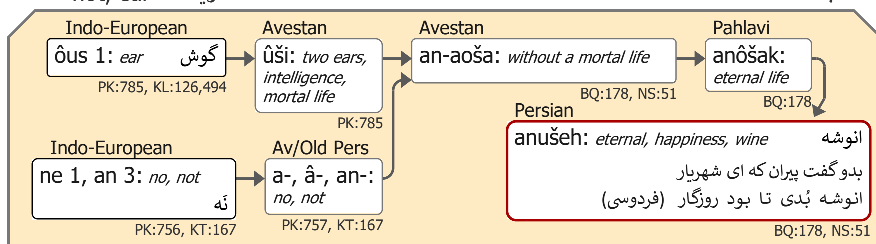
انگیختن همریشه: گیج

(2)

317

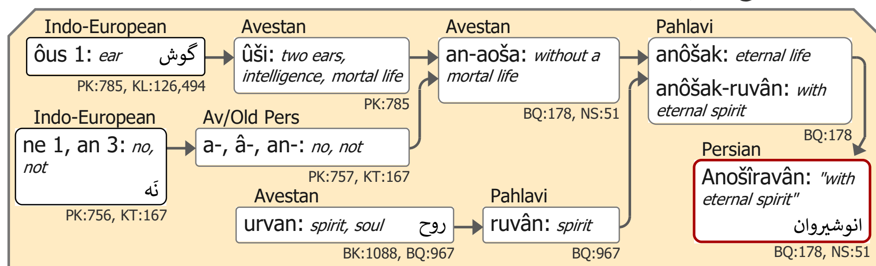
انگیزه . رجوع شود به انگیختن

انوشه: "بی مرگ" همریشه: not, ear

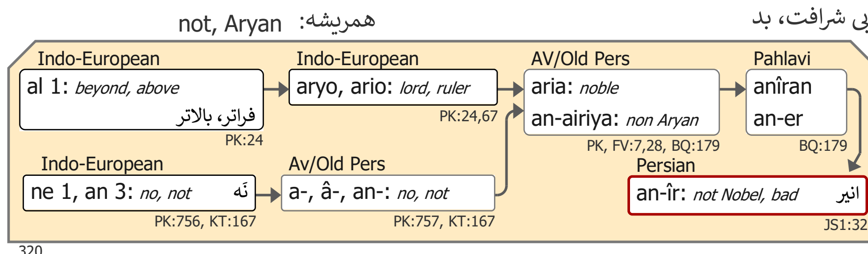
318

انوشیروان: "با روح جاوید"

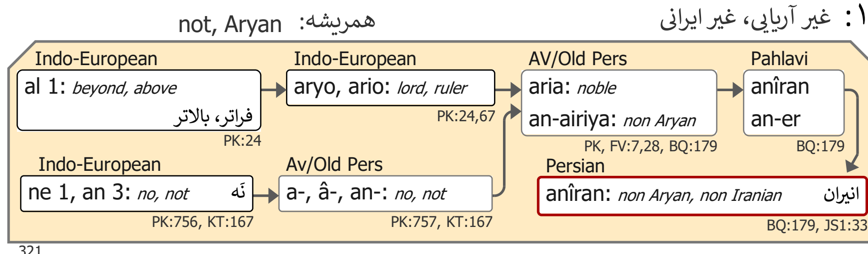
319

انیر: بی شرافت، بد   همریشه: not, Aryan

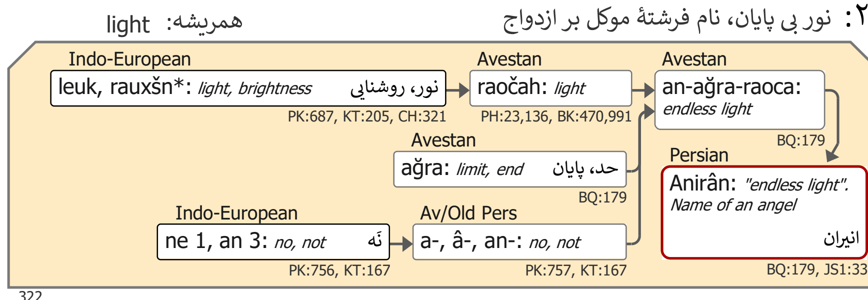
320

انیران۱: غیر آریایی، غیر ایرانی   همریشه: not, Aryan

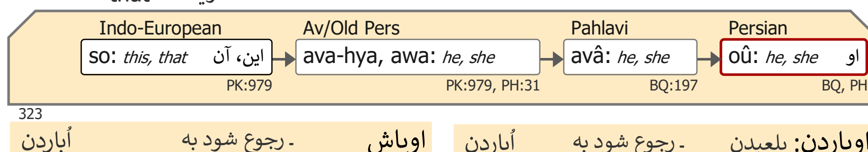
321

انیران۲: نور بی پایان، نام فرشتهٔ موکل بر ازدواج   همریشه: light

322

او   همریشه: that

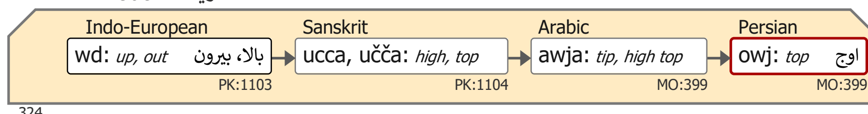

323

اوباردن: بلعیدن - رجوع شود به اُباردن

اوباش - رجوع شود به اُباردن

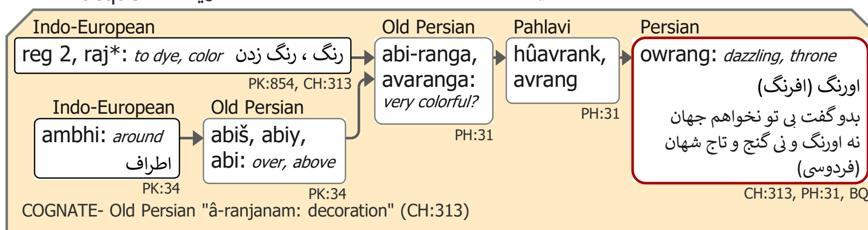
اوج   همریشه: out

324

اورمزد - رجوع شود به اهورامزدا

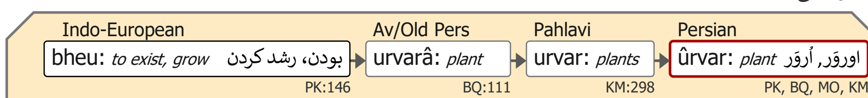
اورنگ: "رنگارنگ"، تخت سلطنت   همریشه: آبَرَنجَن   همریشه: lacquer

325

اورنجن: دستبند . رجوع شود به آبَرَنجَن

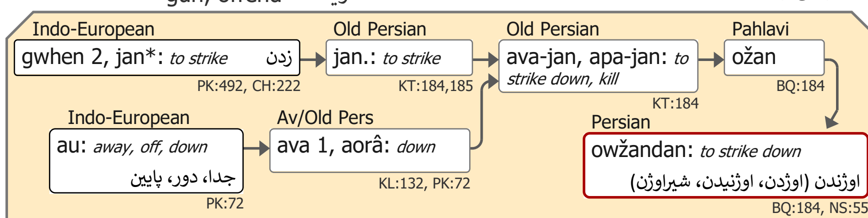
اوروَر: رستنی ها

326

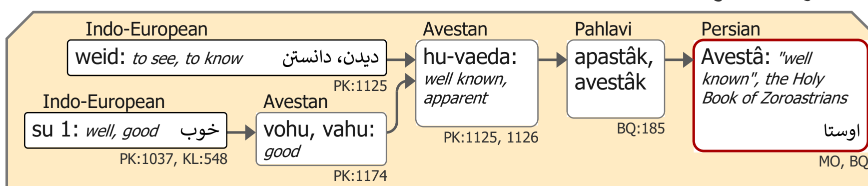
اوژدن: افکندن . رجوع شود به اوژندن

اوژندن: زمین زدن   همریشه: gun, offend

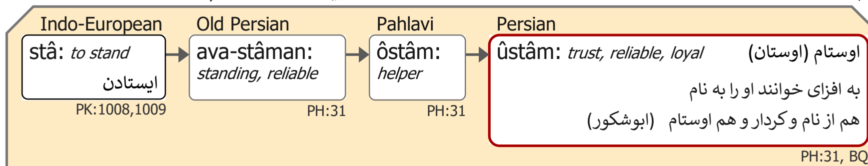
327

اوستا: "معروف و ستوده"

328

اوستام: اعتماد، مردمان معتمد و وفادار   همریشه: stand, stable

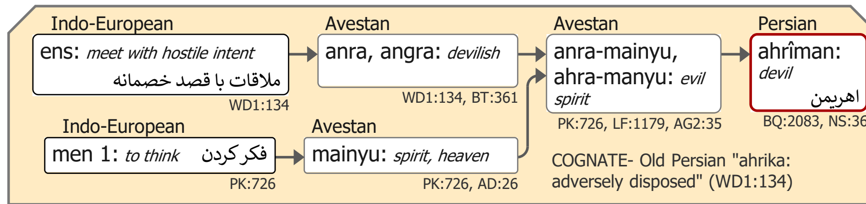

329

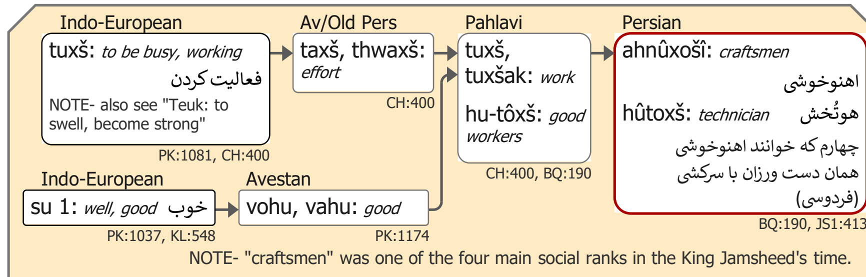
اوستان: اعتماد . رجوع شود به اوستام

اویژه: پاک . رجوع شود به ویژه

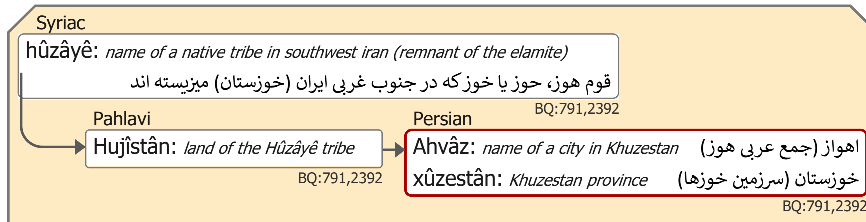
اهریمن: "با افکار خصمانه"
همریشه: mind

اهنوخوشی: صنف صنعتگران و پیشه وران دوره ساسانیان

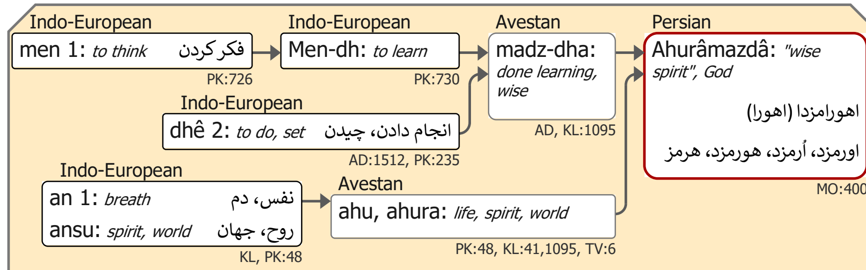

اهواز: جمع "هوز"

اهورا - رجوع شود به اهورامزدا

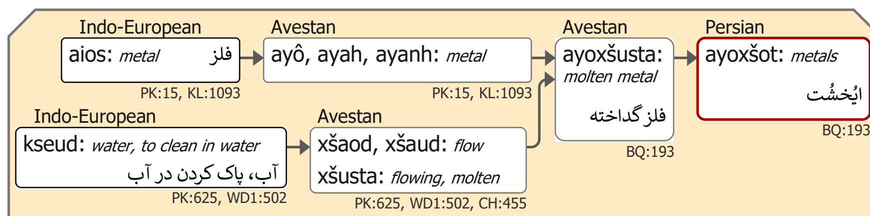
اهورامزدا: "روح عاقل"
همریشه: mind

ایچ - رجوع شود به هیچ

ای - رجوع شود به آی

آیُخشُت: فلزات (آنچه قادر به ذوب کردن بودند)

334

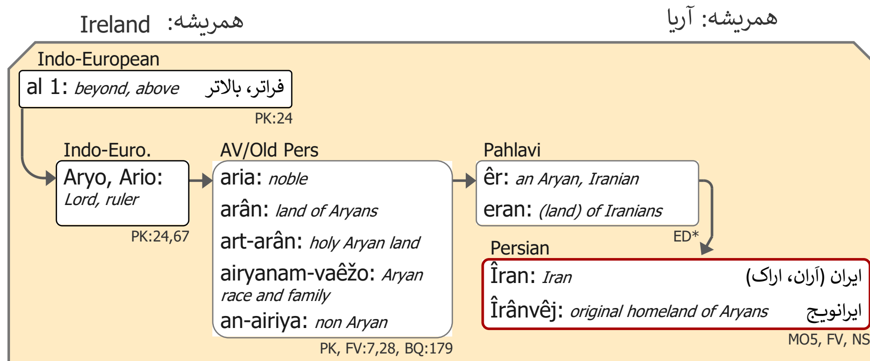
ایدر

335

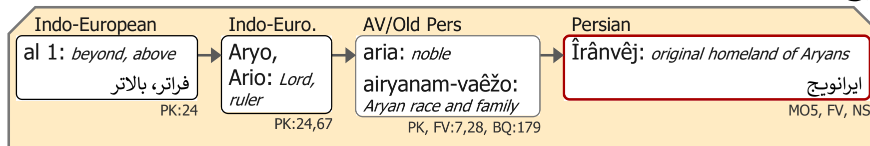
ایدون . رجوع شود به ایدر

ایران همریشه: آریا همریشه: Ireland

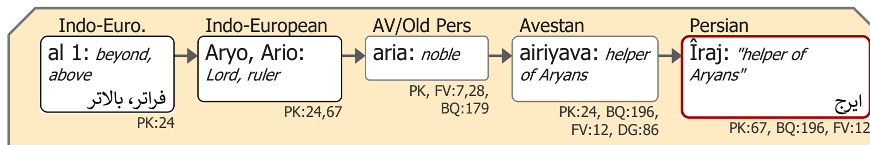
336

ایرانویج: "سرزمین آریاییان"

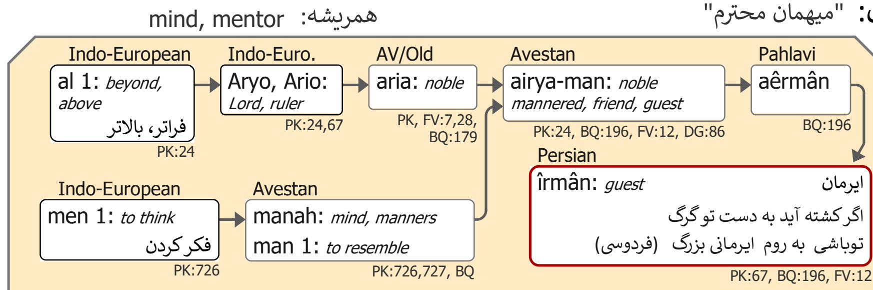
337

ایرج: "یار آریاییان"

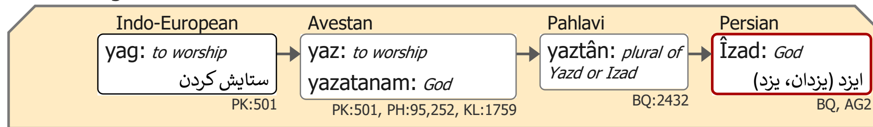
338

ایرمان: "میهمان محترم"   همریشه: mind, mentor

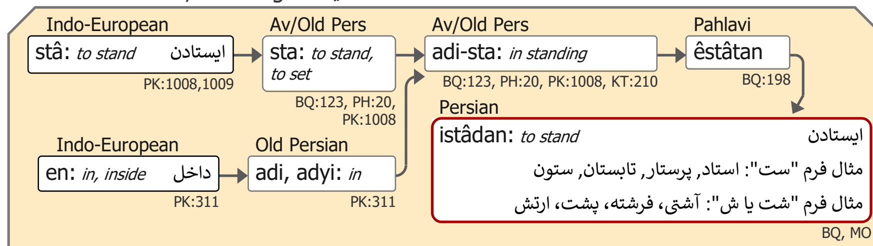
339

ایزد   همریشه: hagios

340

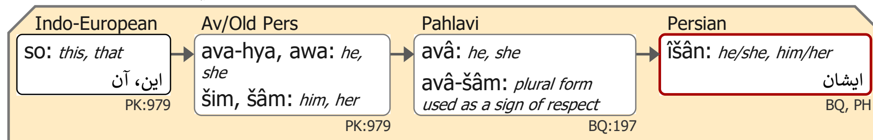
ایستادن   همریشه: in, standing

341

ایش: جاسوس . رجوع شود به آیشه

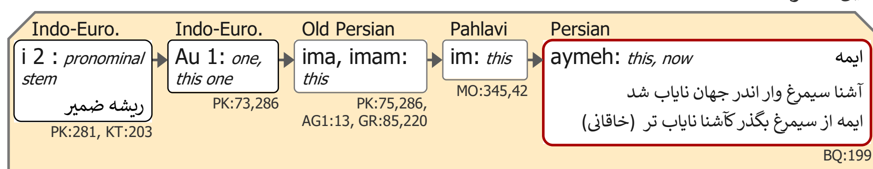
ایشان   همریشه: this

342

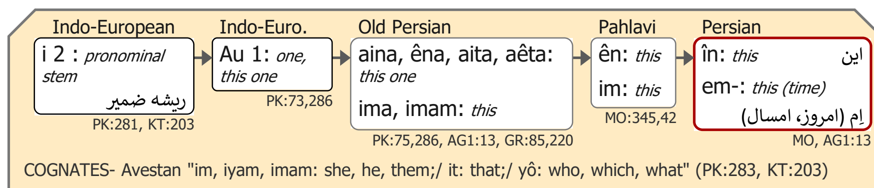
ایشه: جاسوس . رجوع شود به آیشه

ایمه: این، اکنون

343

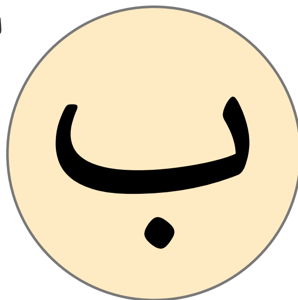
این

344

ایوان . رجوع شود به بان۲

این حرف گاهی به م بدل شود.

بِ - : پیشوند برای تاکید افعال

Indo-European	Avestan	Persian
bhê: *indeed* واقعا	bâ, bê, beî: *indeed*	bî-, be-: *prefixes to emphasize verbs* بِ - ، بی - (برو، بیا)
PK:113, IC:59, WD2:136	PK:113, IC:59	IC:59, MO

345

با: شوربا - رجوع شود به پختن

باب۱ همریشه: Babel, Babylonia

Semitic	Akkadian	Persian
n.b.b: *to make hollow, dig a hole* حفره کندن، سوراخ کردن	bâbu: *door* bâb-ilu: *God's gate* imbûbu: *hollow tube*	bâb: *door* باب Bâbel: *"God's gate"* بابِل anbûb: *pipe, flute* انبوب NOTES - through Aramaic and Arabic
KL:138	KL:138, ZM:30	ZM:30, MO

346

باب۲ - رجوع شود به بابا

بابا همریشه: پدر　همریشه: father

Indo-European	Pahlavi	Persian
pa: *to protect, feed* حفاظت کردن، غذا دادن	pâp, Pâpak: *father. Suffix -k indicates respect and love.* NOTE- possibly related to the Latin "papa".	bâbâ: *father* بابا (باب، بابک) NOTE- The words "bâb" and "bâbû" as a title of respect may be from a different root and mixed up with "bâbâ: father". See the word بَبَه
PK:787,842, BK:103	BQ:202	BQ:202, PH:34, NB:150, MO:428, KM:197

NOTE- This has probably started as a nursery word. Compare with the root "Baba".

347

بابک - رجوع شود به بابا

بابِل - رجوع شود به باب۱

باج۱: مالیات - رجوع شود به بخشیدن۱

باج۲: دعا - رجوع شود به واک

باختر

Avestan
apâxtara: *north* شمال
NOTE- BK:870 indicates that the compass directions were not uniform among Indo-European speakers. Most, facing the sunrise, considered "front" as north.
PH:35
→ Pahlavi
apâxtar: *north, north star*
axtar: *star*
BK:870, BQ:99, NS:58
→ Persian
bâxtar: *west* باختر
abâxtar: *north* اباختر
axtar: *star, fate* اختر
NOTE- IC links "axtar" to "setâreh: star".
BQ, NS
NOTE- bâxtar (left hand) used to mean "north" for Indo-European speakers who considered the sunrise as their north (reference). See BK:870.

348

باختن - رجوع شود به بازیدن

باد

همریشه: wind

Indo-European
wê: *to blow* دمیدن
PK:81
→ Avestan
vâta, vâiti: *wind*
PK:81, KL:1745, BQ:170
→ Pahlavi
wâd: *wind*
AP:102
→ Persian
bâd: *wind* باد
BQ

349

بادآس

همریشه: wind, edge

Indo-European
ak: *sharp, a sharp stone* تیز، سنگ تیز
PK:18, KT:173
→ Av/Old Pers
as, asan: *stone*
PK:19, KL:18, KT
→ Pahlavi
âs: *mill, mill stone*
vât-âs: *wind mill*
BQ:39,42,43
→ Persian
bâdâs: *wind mill* بادآس
BQ

Indo-European
wê: *to blow* دمیدن
PK:81
→ Avestan
vâta, vâiti: *wind*
PK:81, KL:1745, BQ:170
→ Pahlavi (vât-âs)

350

بادافره: قصاص - رجوع شود به پادافراه

بادام

Pahlavi
vâtâm: *almond* بادام
BQ:206
→ Persian
bâdâm: *almond* بادام
BQ:206

351

بادرنگ: نوعی از مرکبات

Pahlavi
vât-rang: *a kind of citrus plant*
نوعی از مرکبات است شبیه نارنج و ترنج
BQ:209
→ Persian
bâd-rang: *a kind of citrus tree and fruit*
بادرنگ (بالنگ)
BQ:209, JS1:144

352

بادنجان

Sanskrit
vatin-ganah: *eggplant*
بادنجان
KL:125
→ Persian
bâdengân: *eggplant*
بادنگان
KL:125, BQ:213, MO:444
→ Arabic
badinjan
KL:125,165
→ Persian
bâdenjân: *eggplant*
بادنجان (بادمجان)
BQ:213, MO:444
NOTE- Spanish "al-berginia" and French "au-bergine" are borrowed from Arabic "al-badinjan" (EE*)

353

باده

Old Persian: batiaxê: *a bowl (of wine)* کاسه (شراب) PH:36 → Pahlavi: bâtak: *wine* KM:207 → Persian: bâdeh: *wine* باده; bâdîyeh: *bowl (of wine)* بادیه (باطیه) KM:207

354

بادیه - رجوع شود به باده

بار۱ - رجوع شود به بردن

بار۲: دفعه

Indo-European: wel 3: *to turn, roll* چرخاندن، تاباندن PK:1139-1140 → Avestan: var 3: *turn, time (as in one tine)* PK:1140 → Persian: bâr 2: *time (as in two times), it also refers to (time of) admission in a royal court.* بار۲ (دربار، بارعام، بارخدا) PK:1140, TV:98, MO, GR:411

355

بار۳: ساحل، کنار

همریشه: port, Euphrates

Indo-European: per 2: *to lead or fly across.* پرواز یا عبور کردن PK:817 → Avestan: par 2: *there, over there*; pâra 2 : *end, shore* PK:816 → Pahlavi: bâr 2: *shore, edge* KM:209 → Persian: bâr 3: *a suffix meaning shore* بار۳ (رودبار) KM:209

356

باران

همریشه: بارگین

همریشه: water

Indo-European: awe, wer 4, wed: *water, wet* آب، رطوبت PK:78-81, KL:1732, CH:406 → Avestan: vâr, wâr, vâra 1: *rain* PK:78, KL:1682 → Pahlavi: vârân: *rain* BQ:218, → Persian: bârân: *rain* باران BQ, KM:209

COGNATES- Avestan "aoda: fountain;/ vaidi: water way" (PK:78)

357

بارجامه: خورجین

همریشه: پیراهن

همریشه: bear, transfer

Indo-European: bher 1: *to carry* حمل کردن PK:128,163, BK:107 → Av/Old Pers: bar: *to carry* PK:128 → Pahlavi: bâr 1: *load* BQ:253 → Pahlavi: bâr- jâmak JS1:154 → Persian: bâr-jâmeh: *a large bag for carrying things on a donkey* بارجامه JS1:154

Indo-European: yôs: *to gird, belt* کمر بستن PK:513 → Av/Old Pers: yâh 2: *to put belt on*; yâhma: *cover, clothes* PK:513, KL:1770, BK:434 → Pahlavi: yâmak: *clothes* HM:49, PH:93 → Pahlavi: bâr- jâmak

358

بارگین

همریشه: باران

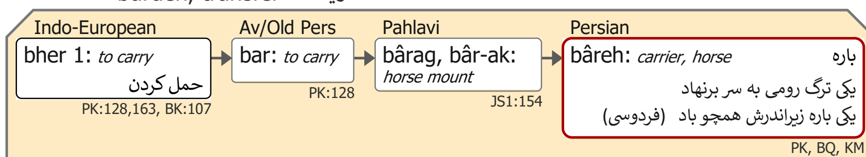
همریشه: water

Indo-European: awe, wer 4, wed: *water, wet* آب، رطوبت PK:78-81, KL:1732, CH:406 → Avestan: vâr, wâr, vâra 1: *rain* PK:78, KL:1682 → Pahlavi: vârîtan: *rain water* BQ:218, KM:209 → Persian: bârgîn: *pond, storage of rain water* بارگین
خویشتن هم جنس خاقانی شمارند از سخن
پارگین را ابر نیسانی شناسند از سخا (خاقانی)
BQ, KM:209

COGNATES- Avestan "aoda: fountain;/ vaidi: water way" (PK:78)

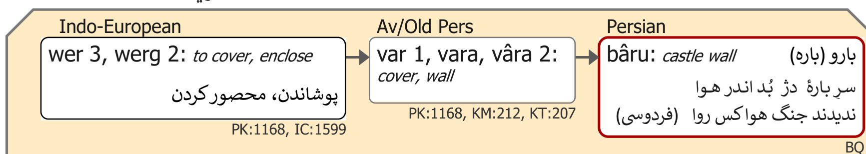
359

باره۱: اسب
همریشه: burden, transfer

360

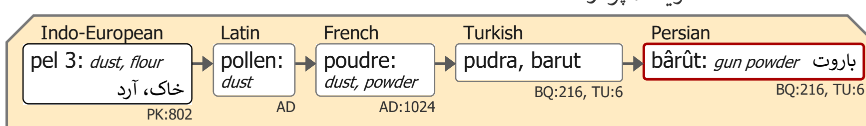
باره۲: دیوار قلعه
همریشه: cover

361

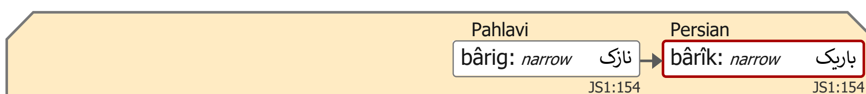
بارو: دیوار قلعه . رجوع شود به باره۲

باروت
همریشه: پودر

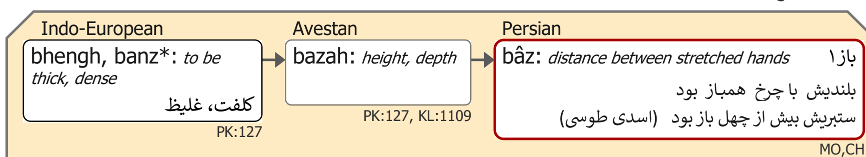
362

باریک

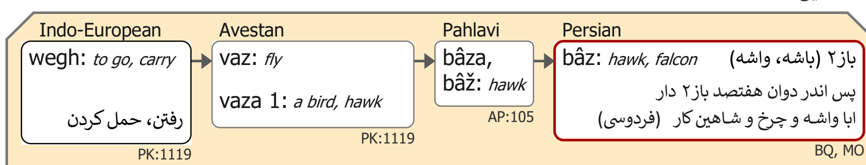
363

باز۱: واحد طول

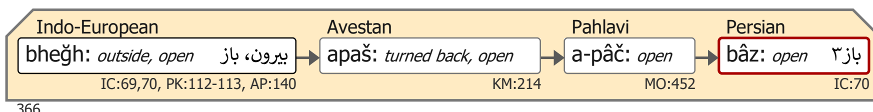
364

باز۲: شاهین

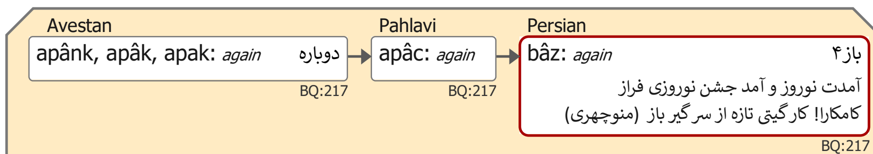
365

باز۳: گشاده

366

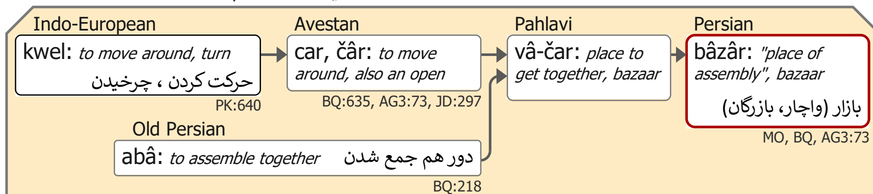
باز۴: دوباره

367

بازار: "محل تجمع"

همریشه: wheel, cult

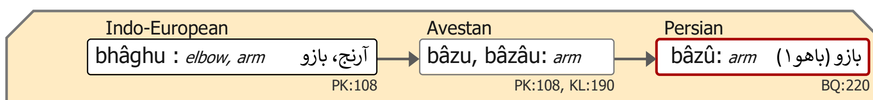

368

بازرگان ـ رجوع شود به بازار

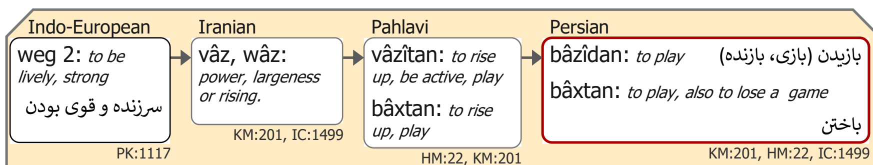
بازنده ـ رجوع شود به بازیدن

بازو

369

بازیدن

370

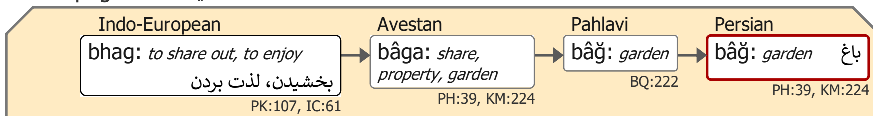
باژ: باج ـ رجوع شود به بخشیدن۱

باشه: شاهین ـ رجوع شود به باز۲

باطیه: کاسه شراب ـ رجوع شود به باده

باغ

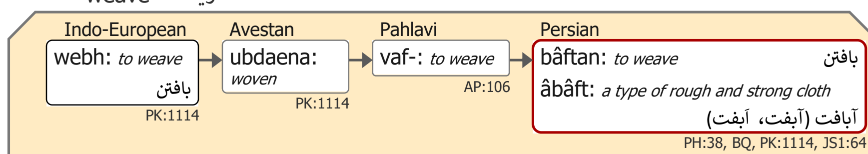
همریشه: pagoda

371

بافتن

همریشه: weave

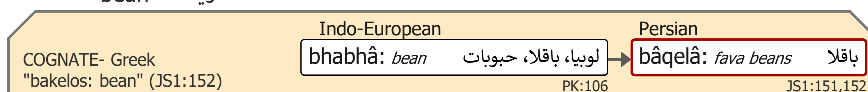

372

بافدُم: عاقبت . رجوع شود به آفدُم

باقلا

همریشه: bean

373

باک . رجوع شود به بیم

بال

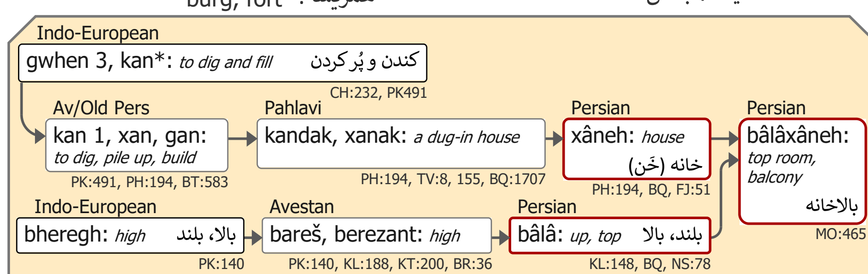

374

بالا . رجوع شود به بلند

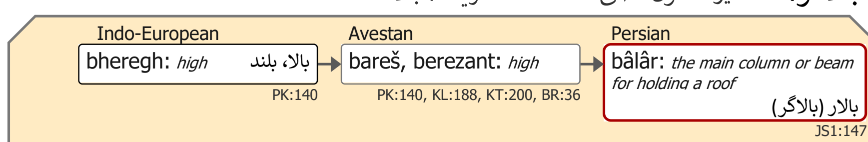
بالاخانه

مقایسه: بالکن همریشه: burg, fort

375

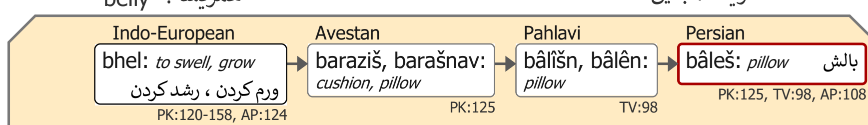
بالار، بالاگر: شاه تیر، ستون اصلی سقف همریشه: بالا

376

بالش

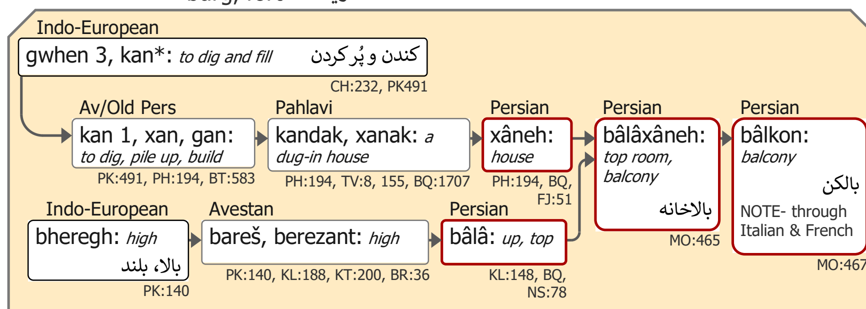
همریشه: بالین همریشه: belly

377

بالکن
مشتق از: بالا خانه

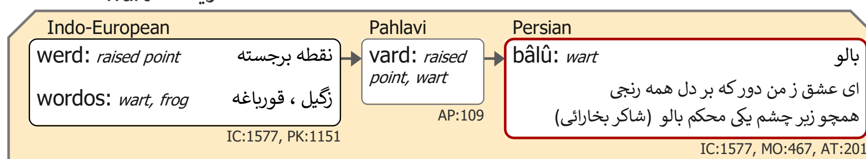
همریشه: burg, fort

378

بالنگ
- رجوع شود به بادرنگ

بالو: زگیل
همریشه: wart

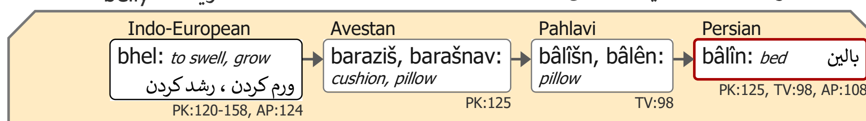

379

بالیدن
- رجوع شود به والا

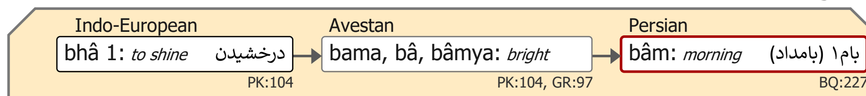
بالین: رخت خواب
همریشه: بالش

همریشه: belly

380

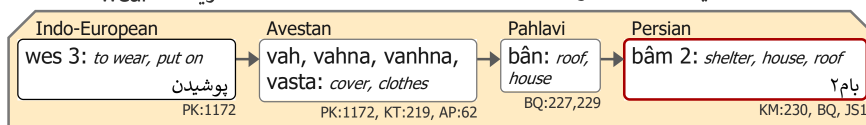
بام۱: صبح

381

بام۲: سقف
همریشه: بان۲ ، ایوان

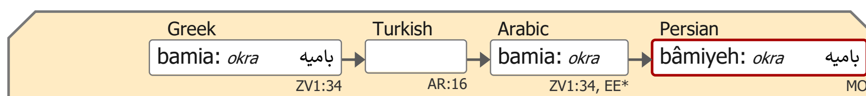
همریشه: wear

382

بامداد
- رجوع شود به بام۱

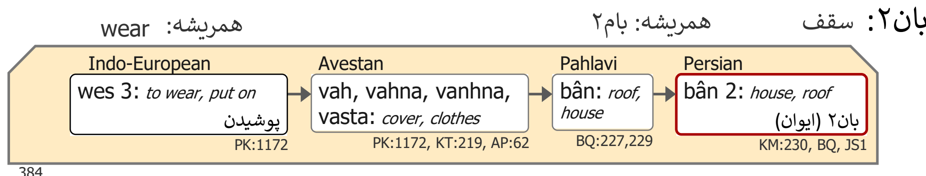
بامیه

383

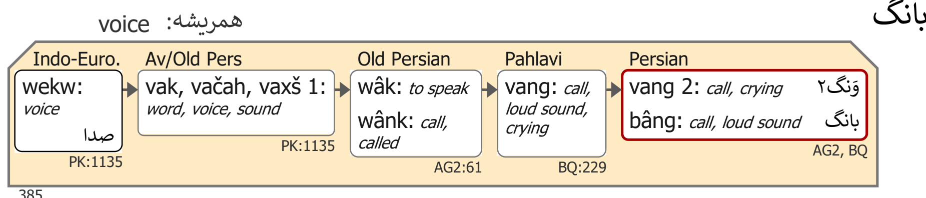
بان۱: نگاه دارنده
- رجوع شود به پاییدن

بان۲: سقف   همریشه: بام۲   همریشه: wear

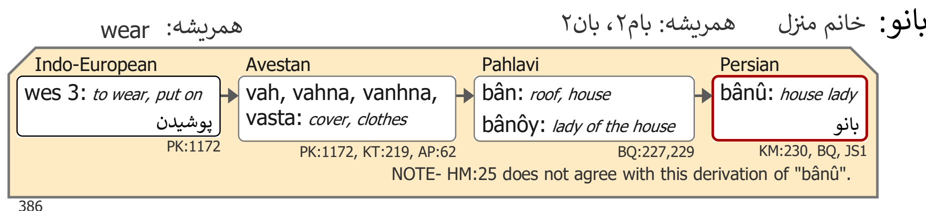
384

بانگ   همریشه: voice

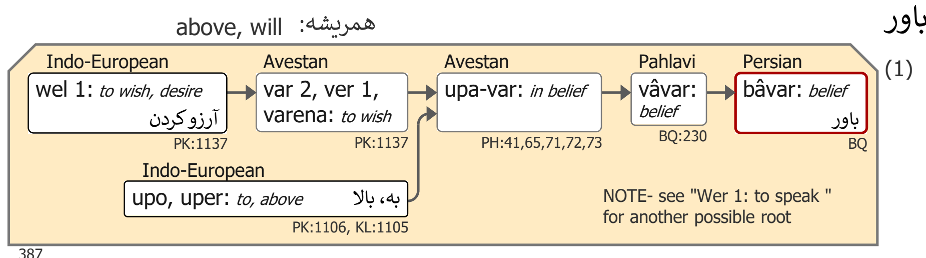
385

بانو: خانم منزل   همریشه: بام۲، بان۲   همریشه: wear

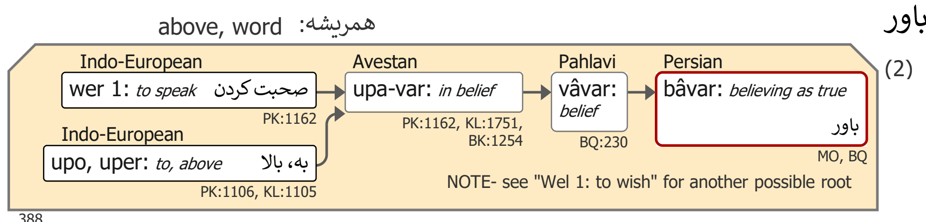
386

باور (1)   همریشه: above, will

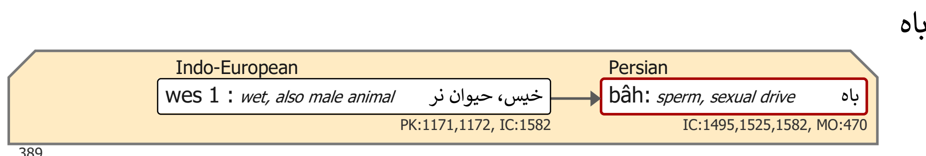
387

باور (2)   همریشه: above, word

388

باه

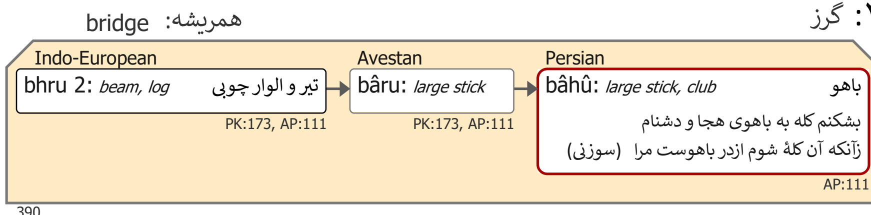

389

باهو۱ - رجوع شود به   بازو

باهو۲: گرز

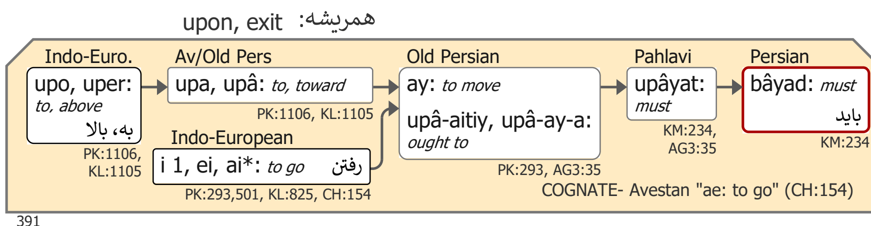
همریشه: bridge

390

باید

همریشه: upon, exit

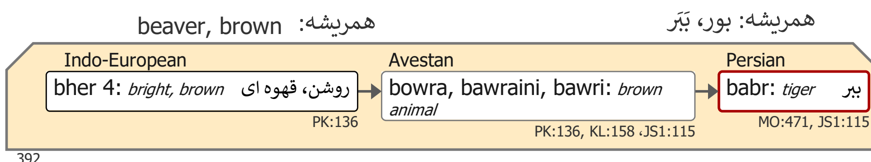

391

ببر

همریشه: بور، بَبَر

همریشه: beaver, brown

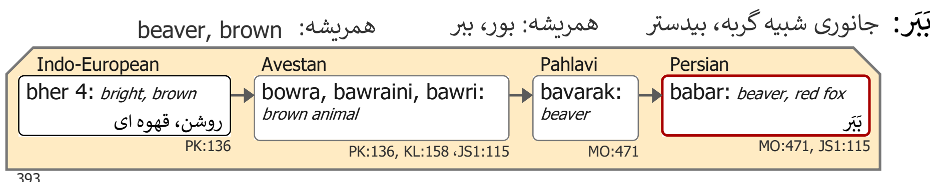

392

بَبَر: جانوری شبیه گربه، بیدستر

همریشه: بور، ببر

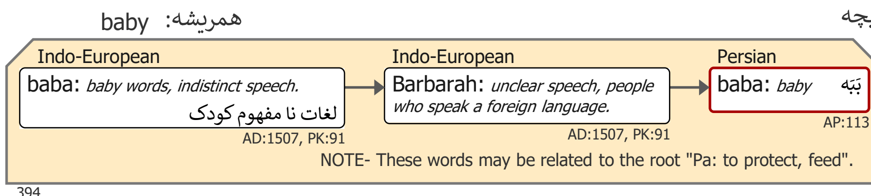
همریشه: beaver, brown

393

بَبَه: بچه

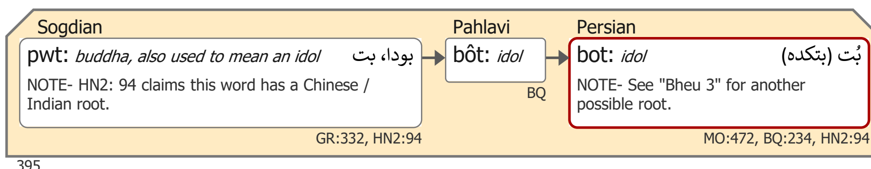
همریشه: baby

394

بُت

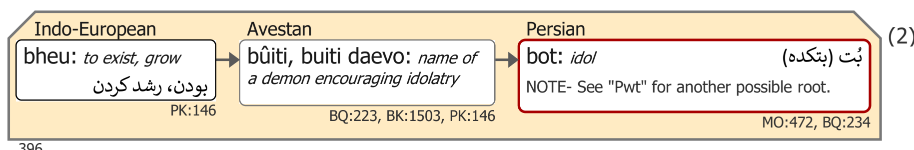
(1)

395

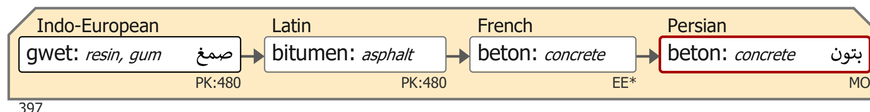
بُت

(2)

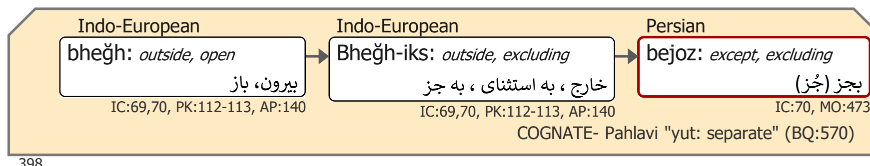
396

بتون: سیمان

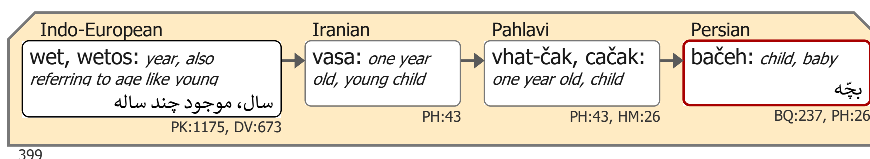
397

بجز

398

بچّه

399

بَخت . رجوع شود به بخشیدن۱

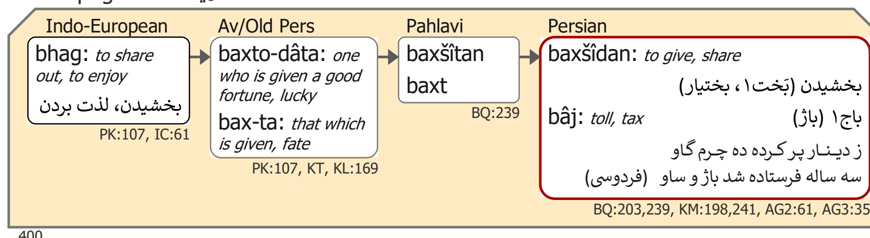
بُخت: بخشیده شده . رجوع شود به پوزیدن

بَختَک . رجوع شود به خواب

بخشیدن۱: عطا کردن

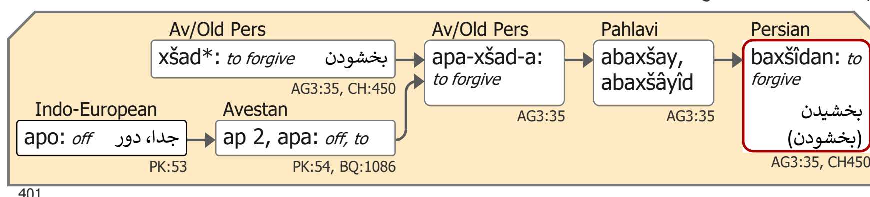
همریشه: بهادر

همریشه: pagoda

400

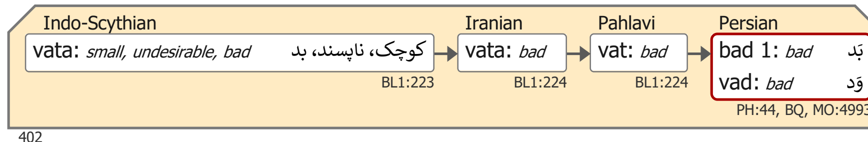
بخشیدن۲: گذشت کردن

401

بخشودن: عفو کردن . رجوع شود به بخشیدن۲

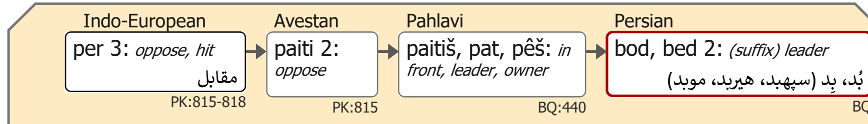
بَد

402

بُد، بِد: پیشوا، رهبر

همریشه: express, oppress

403

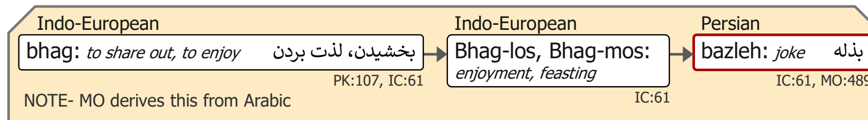
بدخشان - رجوع شود به بلخ

بدرود: به سلامتی - رجوع شود به دُرود۲

بَدرَزه: محتوای بقچه - رجوع شود به پَدرَزه

بدنهور: زشت - رجوع شود به نهور

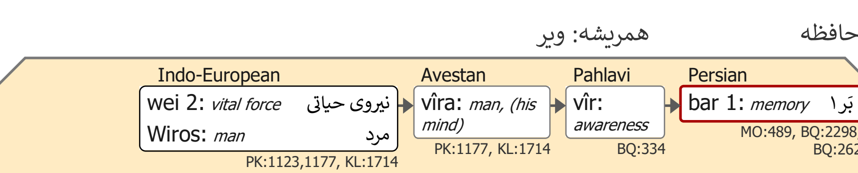
بذله

404

بَر۱: حافظه

همریشه: ویر

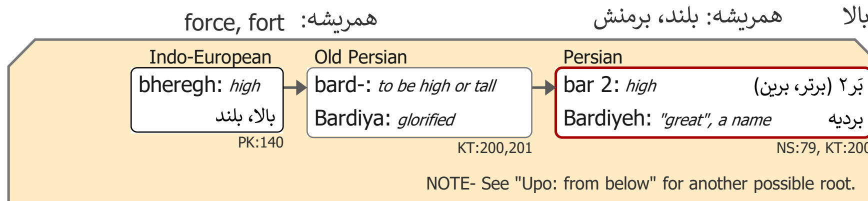
405

بَر۲: بالا

همریشه: بلند، برمنش

همریشه: force, fort

(1)

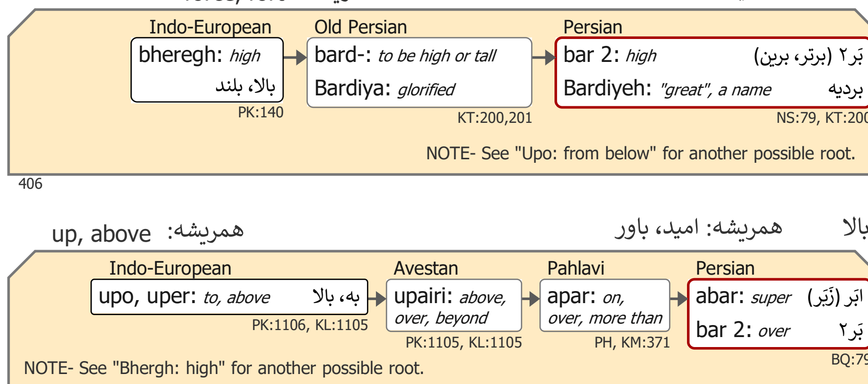
406

بَر۲: بالا

همریشه: امید، باور

همریشه: up, above

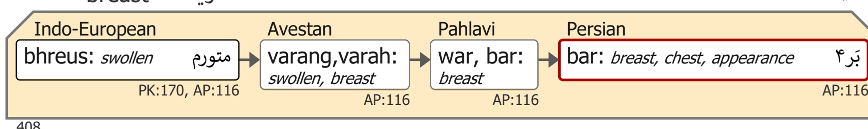
(2)

407

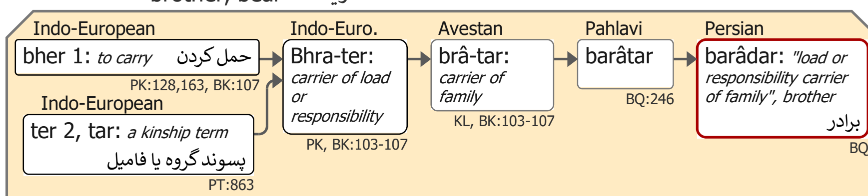
بَر۳: بار - رجوع شود به بردن

بَر۴: سینه — همریشه: breast

408

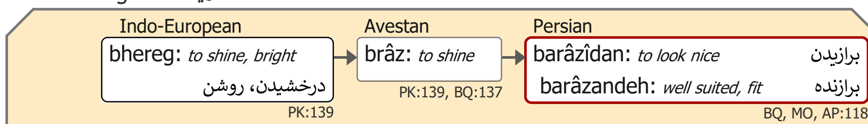
برادر — همریشه: brother, bear

409

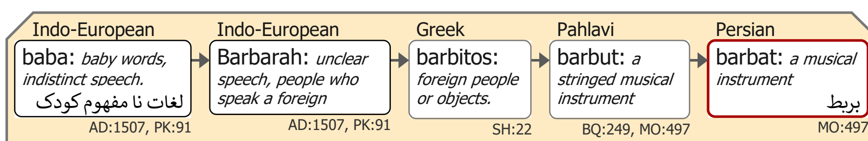
برازنده ـ رجوع شود به برازیدن

برازیدن: زیبا نمودن — همریشه: bright

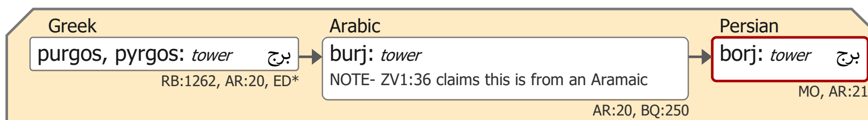
410

بربط

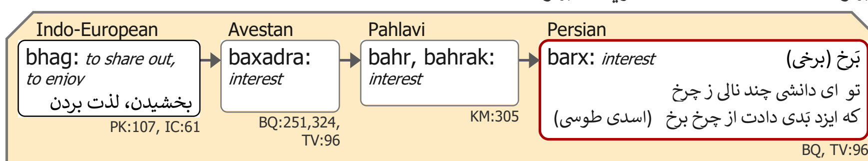
411

برج

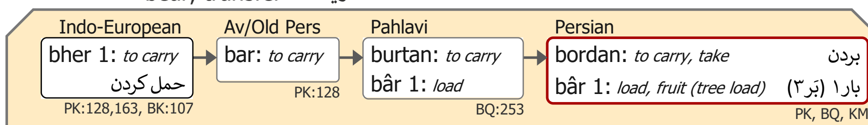
412

بَرخ: بهره، قسمت — همریشه: بهره

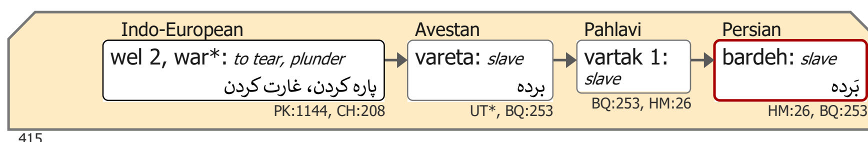
413

بردن — همریشه: bear, transfer

414

بَرده

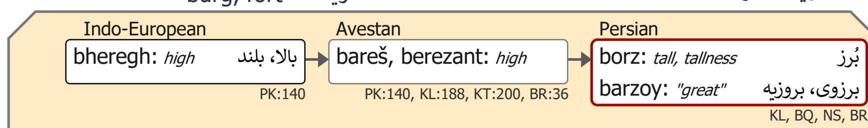

415

بردیه: "بزرگ" - رجوع شود به بَر۲

بُرز

همریشه: بَر۲ همریشه: burg, fort

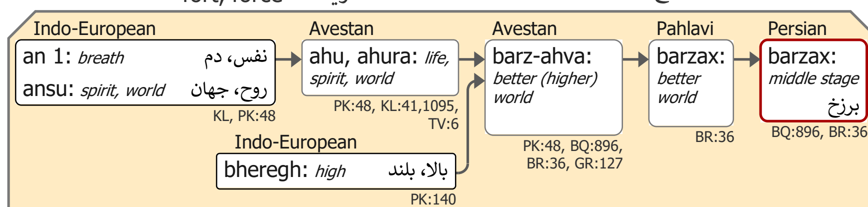

416

بَرز: کار - رجوع شود به ورزیدن

برزخ

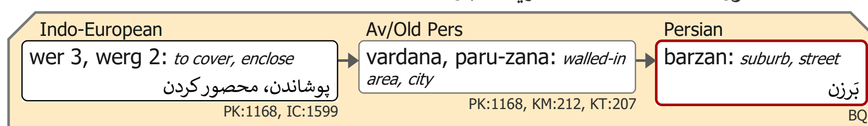
مقایسه: دوزخ همریشه: fort, force

417

بَرزن: منطقه محصور، محله

همریشه: باره۲

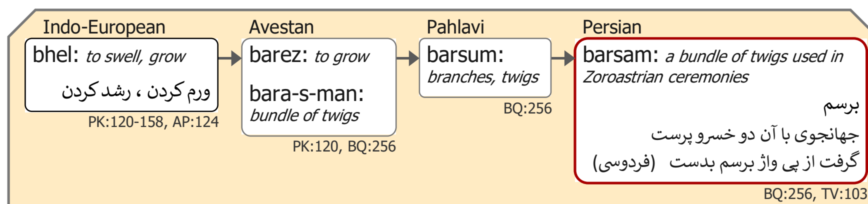

418

برزوی: "بزرگ" - رجوع شود به بُرز

برزه گاو: گاو شخم - رجوع شود به ورزاو

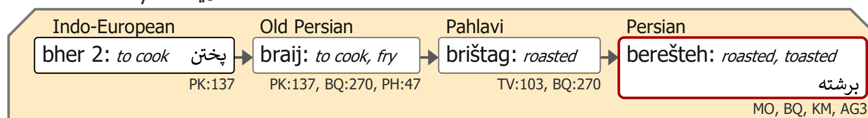
بَرسَم

419

برشته

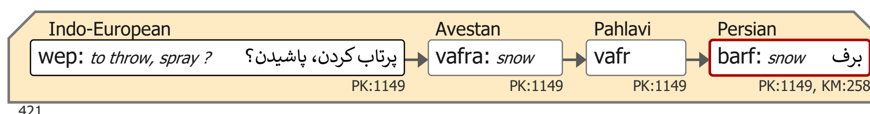
همریشه: بَریجَن، بریان همریشه: fry

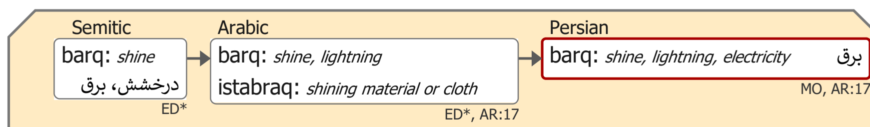
420

برغ، برغاب: بند آب - رجوع شود به ورغ

برف

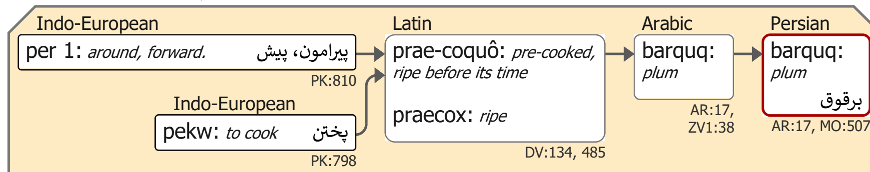

برق

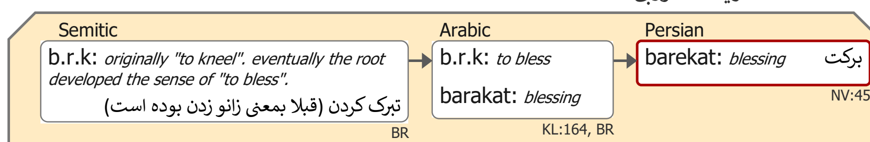
برقوق: آلو

همریشه: before

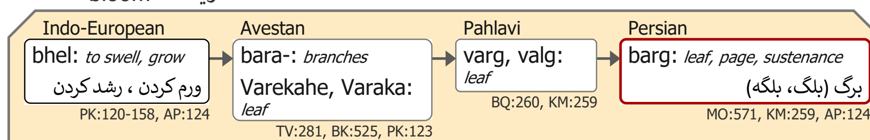
برکت

همریشه: کروبی

برگ

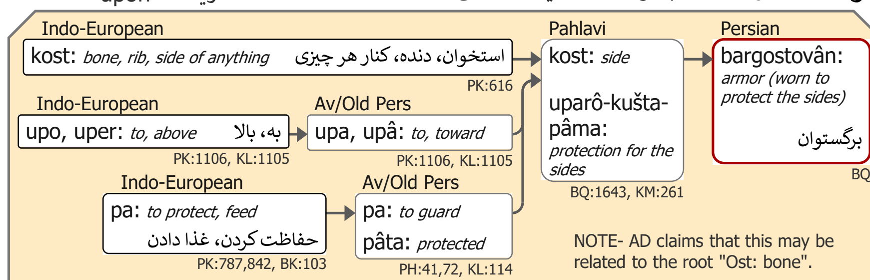
همریشه: bloom

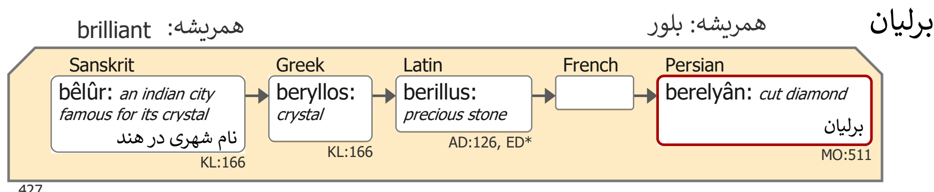
برگستوان: زره برای حفظ پهلوها

همریشه: کُستی

همریشه: upon

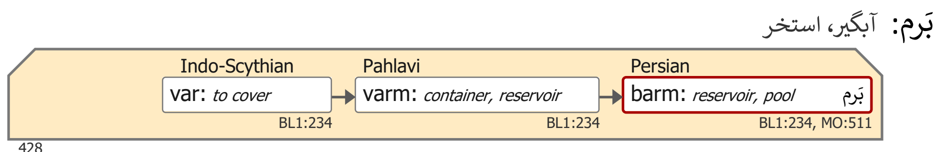

برلیان همریشه: بلور همریشه: brilliant

427

بَرم: آبگیر، استخر

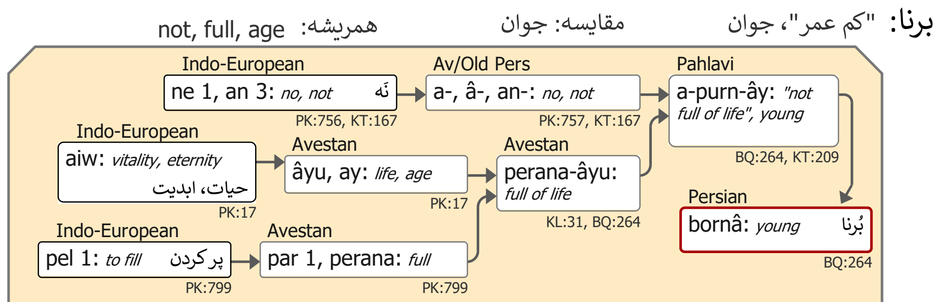

428

برماسیدن: سودن - رجوع شود به پرماسیدن

برمنش - رجوع شود به بَر۲ + منش

برنا: "کم عمر"، جوان مقایسه: جوان همریشه: not, full, age

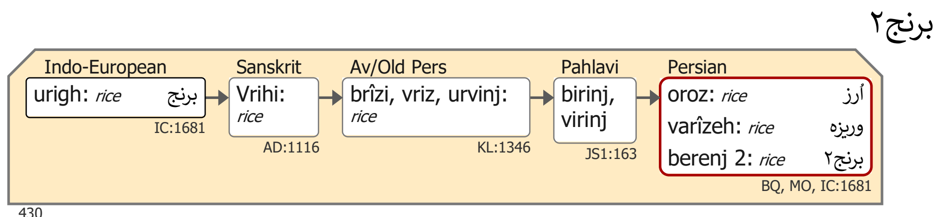

429

برناس: دیوانه - رجوع شود به فَرناس

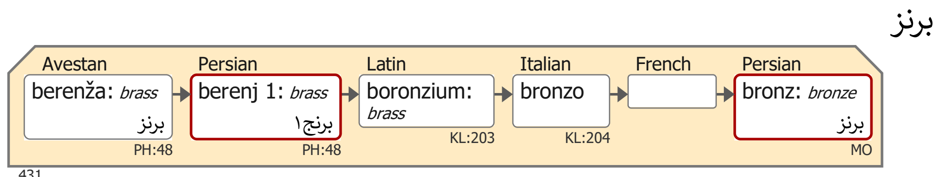
برنج۱ - رجوع شود به برنز

برنج۲

430

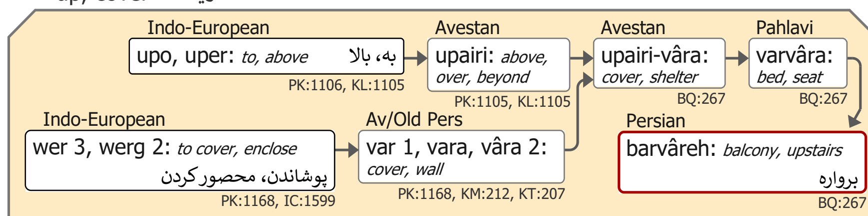
برنز

431

بُرو - رجوع شود به ابرو

بَرواره: بالاخانه همریشه: up, cover

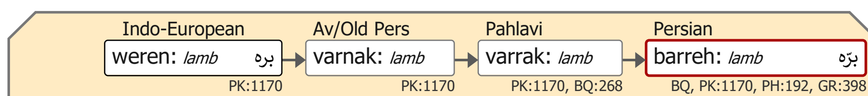

432

برونجرد - رجوع شود به جرد.

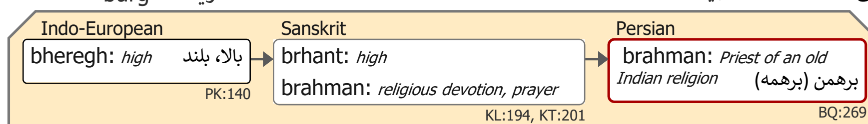
بروزیه: "بزرگ" - رجوع شود به بُرز

برّه

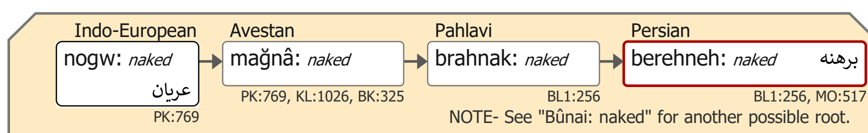
433

برهمن همریشه: بلند و بالا همریشه: burg

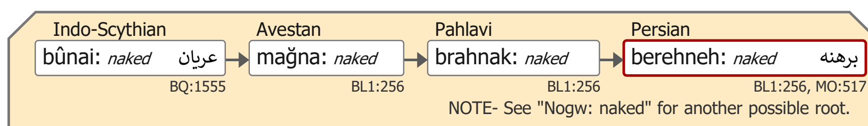
434

برهنه (1)

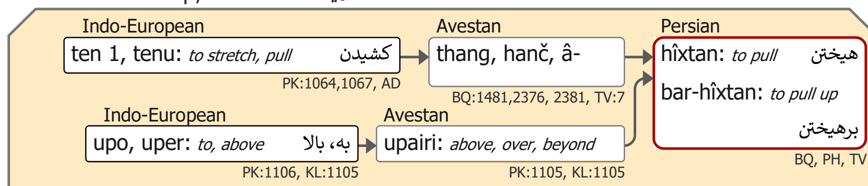
435

برهنه (2)

436

برهیختن: بالا کشیدن مقایسه: فروهیختن همریشه: up, tension

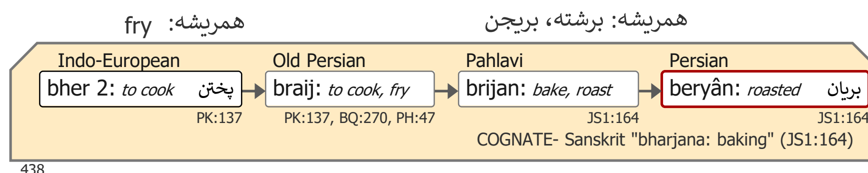

437

بریان

همریشه: برشته، بریجن

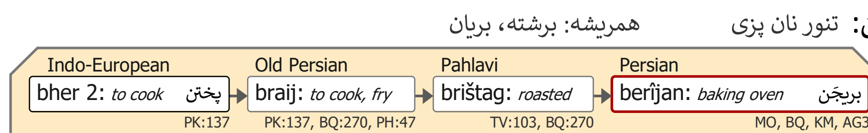
همریشه: fry

438

بریجَن: تنور نان پزی

همریشه: برشته، بریان

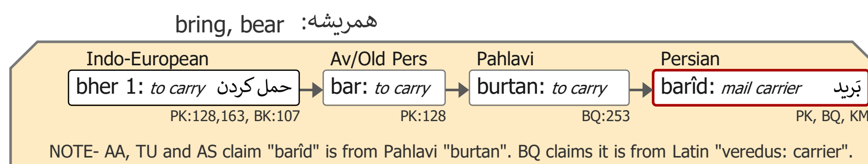

439

بریزن: الک . رجوع شود به بیختن

بَرید

همریشه: bring, bear

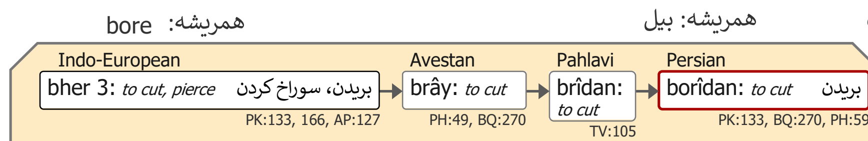

440

بریدن

همریشه: بیل

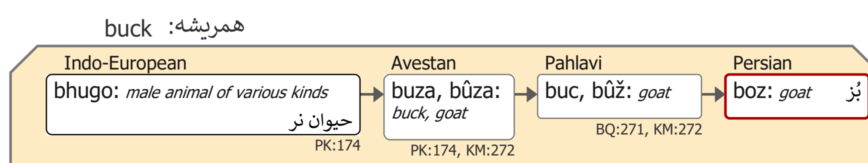
همریشه: bore

441

بُز

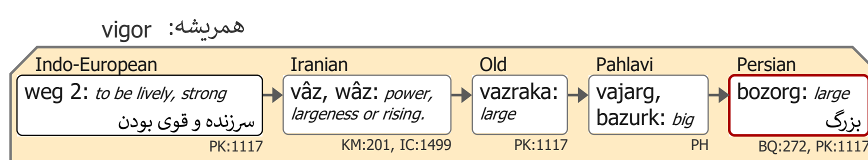
همریشه: buck

442

بزرگ

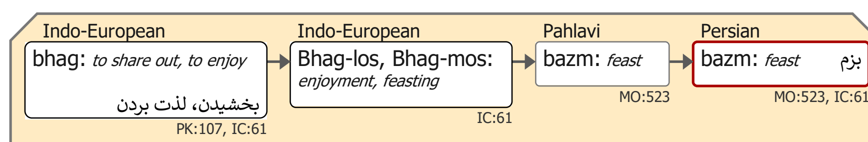
همریشه: vigor

443

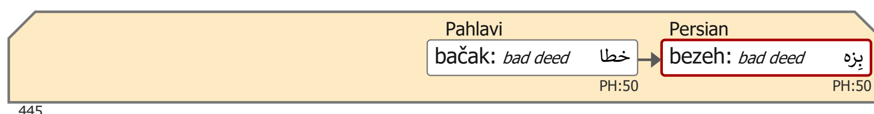
بَزَغ: قورباغه . رجوع شود به وَزَغ

بزم

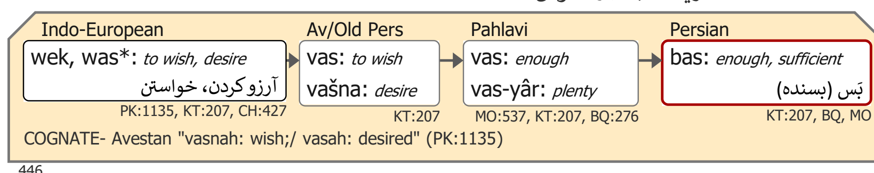
444

بِزه: خطا، گناه

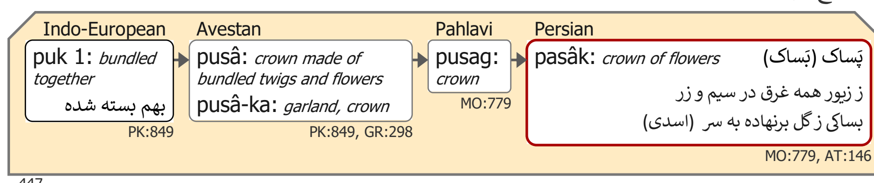
445

بَس همریشه: بسیار، هوس

446

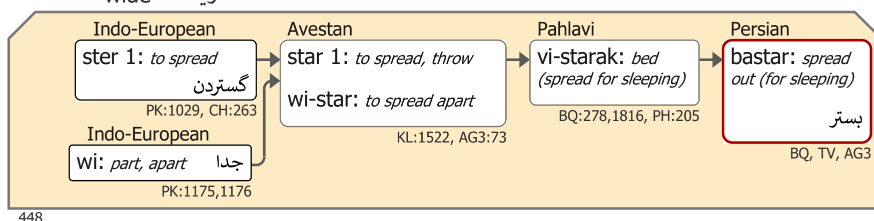
بَساک: تاج گُل

447

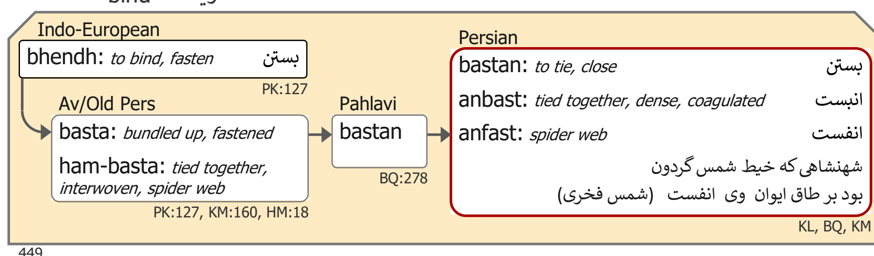
بستان - رجوع شود به بو

بستر مقایسه: گستردن همریشه: wide

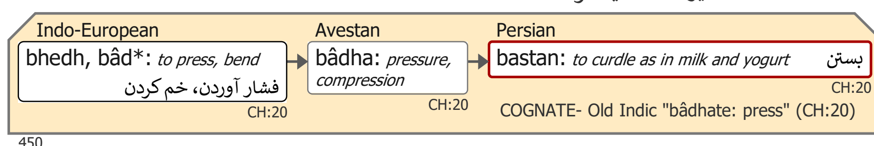
448

بستن۱ همریشه: bind

449

بستن۲: سفت شدن نظیر ماست یا خون

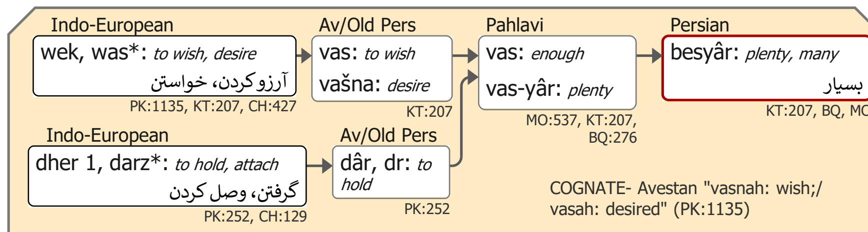

450

بسغده: آماده - رجوع شود به آسغده

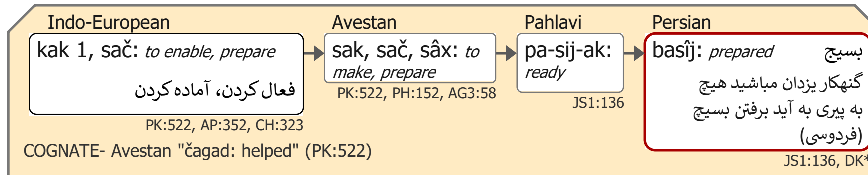
بسنده - رجوع شود به بَس

بسیار همریشه: بَس، هوس

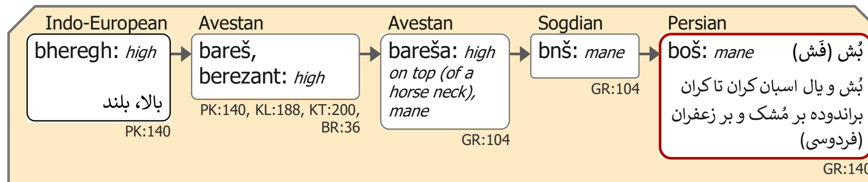
451

بسیج: کار سازی، آماده گردیدن همریشه: ساختن

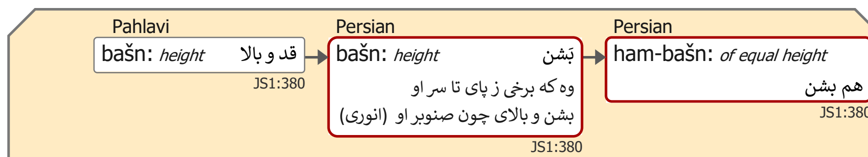
452

بُش: یال همریشه: barrow

453

بَشن: قد و بالا

454

بشنجیدن: پاشیدن - رجوع شود به پشنجیدن

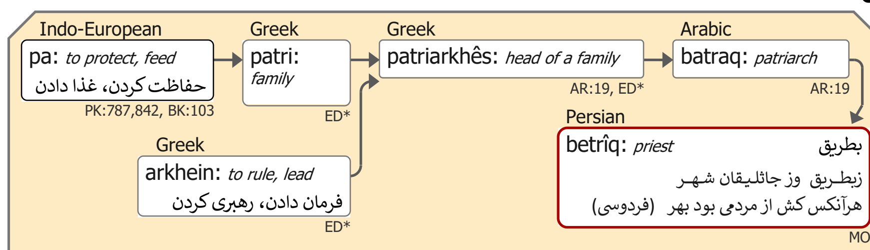
بَشام - رجوع شود به بلسام

بَط

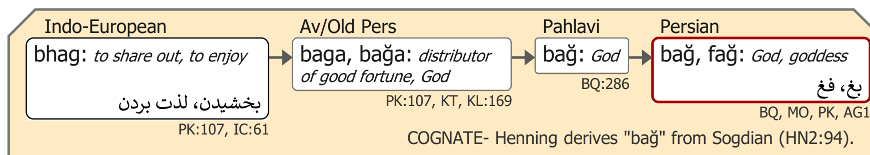

455

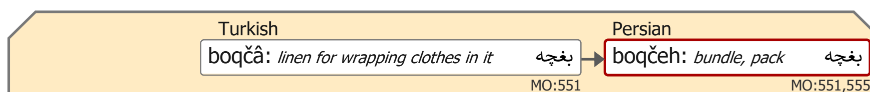
بطریق

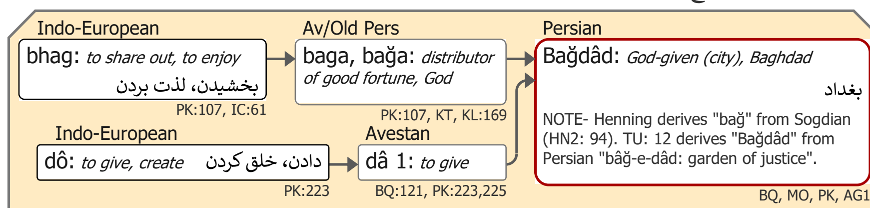
بغ: بخشنده

بغچه

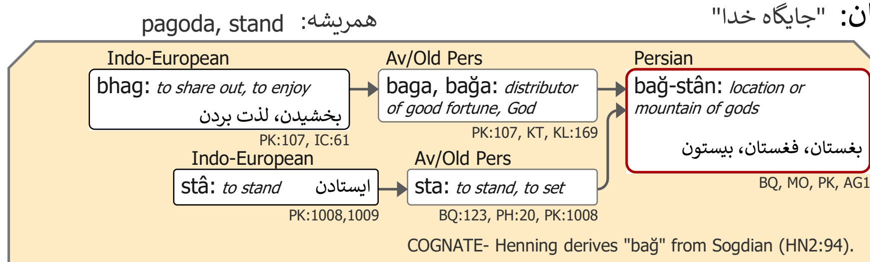

بغداد: "خدا داد" یا "باغ عدالت"

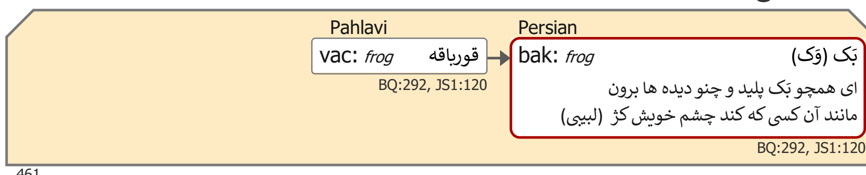

بغستان: "جایگاه خدا"

همریشه: pagoda, stand

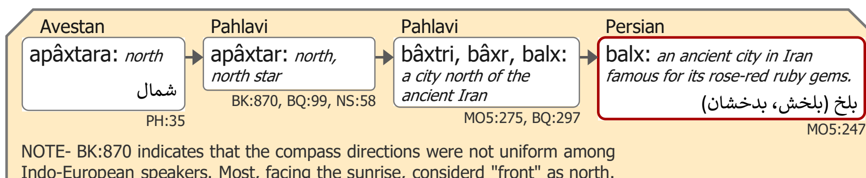

بَک: قورباغه، وزغ

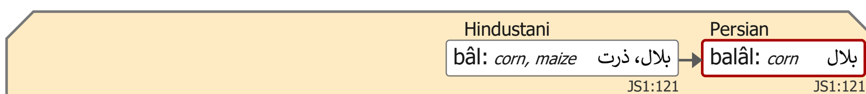
461

بلخ

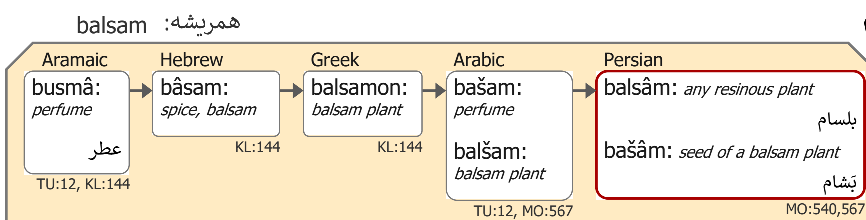
462

بلال

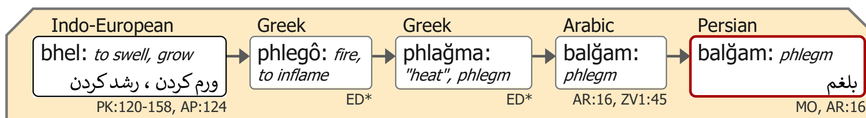
463

بلسام همریشه: balsam

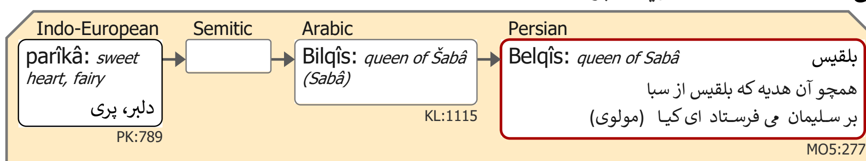
464

بلغم

465

بلقیس: ملکه سبا همریشه: پری

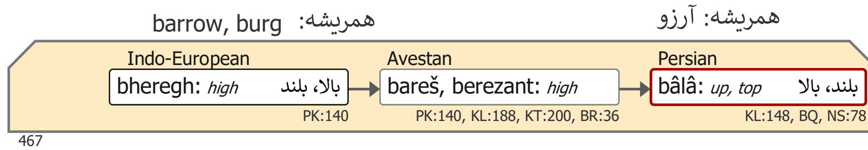
466

بلگه ـ رجوع شود به برگ

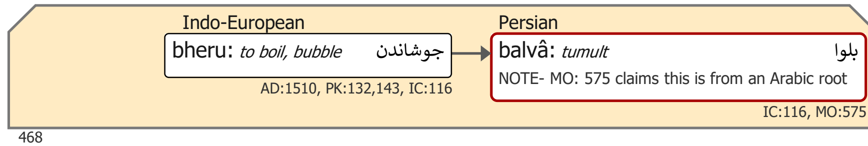
بلند

همریشه: آرزو

همریشه: barrow, burg

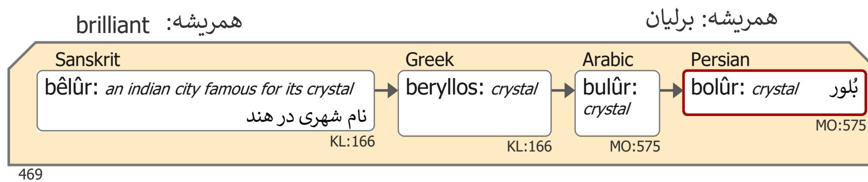
بلوا

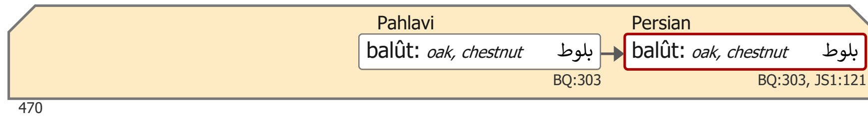
بُلور

همریشه: برلیان

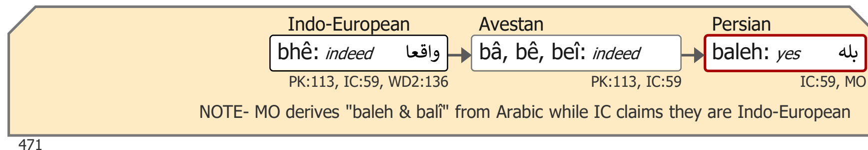
همریشه: brilliant

بلوط

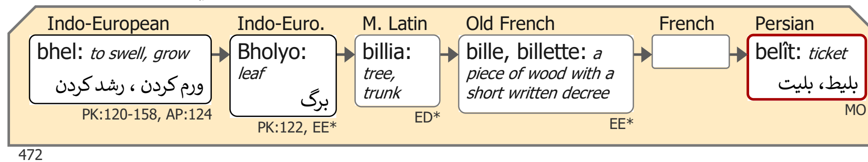

بله

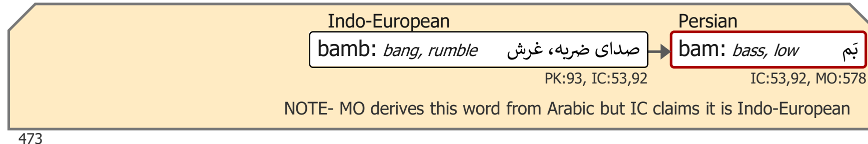

بلیط، بلیت: "فرمان کوتاه روی تکه چوب"

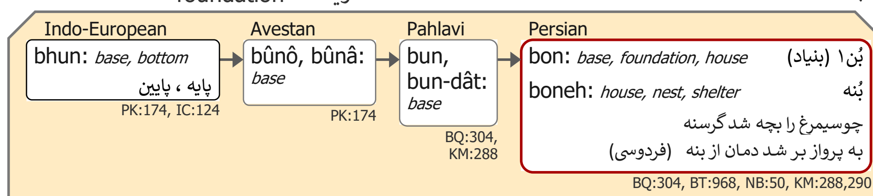
همریشه: bill

بَم

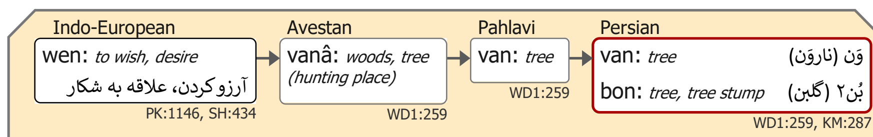

بُن۱: پایه　　همریشه: foundation

474

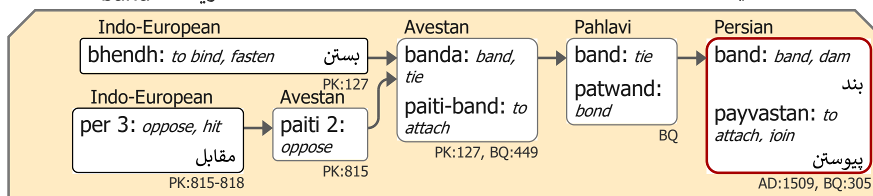
۔بُن۲: درخت　　مقایسه: بُن۱

475

بَنج　۔رجوع شود به　بَنگ

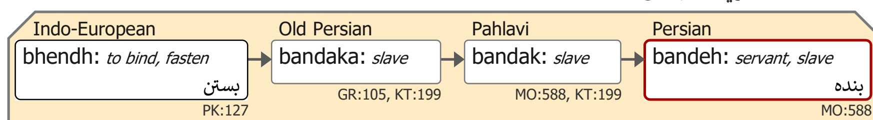
بند　　همریشه: بستن　　همریشه: band

476

بندر　۔رجوع شود به　دربند

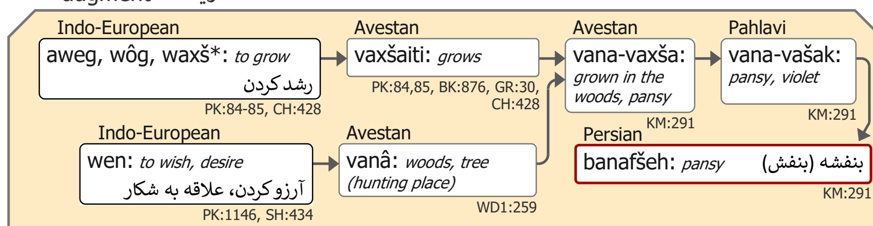
بنده　　همریشه: بستن

477

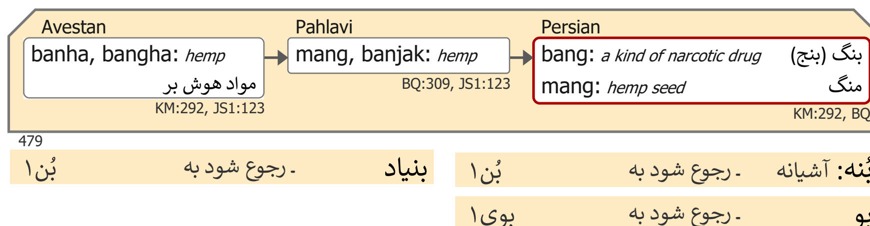
بنفش　۔رجوع شود به　بنفشه

بنفشه: " گل میان درختان، گل جنگلی"　　همریشه: augment

478

بَنگ: نوعی از مواد مخدر

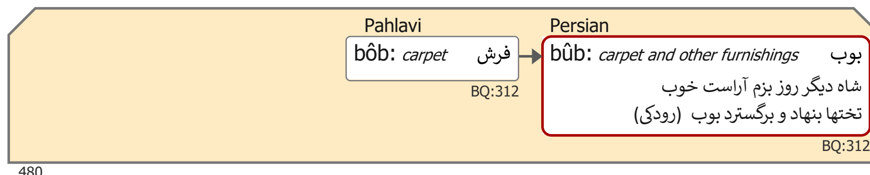

بُنه: آشیانه ـ رجوع شود به بُن۱

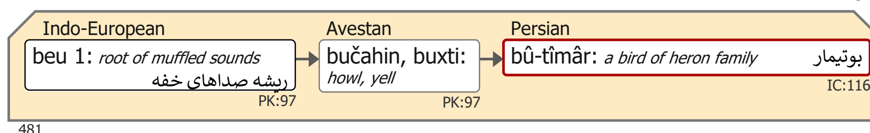
بنیاد ـ رجوع شود به بُن۱

بو ـ رجوع شود به بوی۱

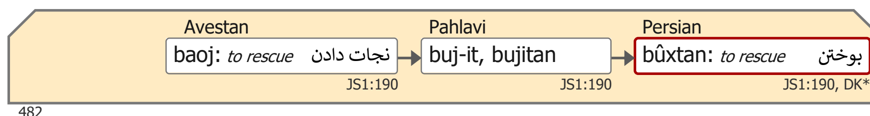
بوب

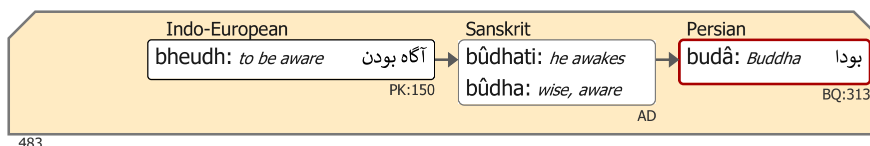
بوتیمار

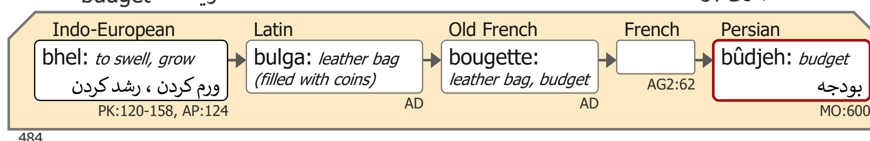
بوختن: نجات دادن

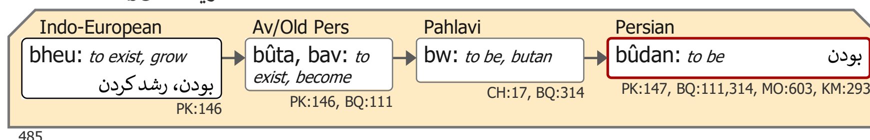
بودا

بودجه: "کیسه چرمی پول" همریشه: budget

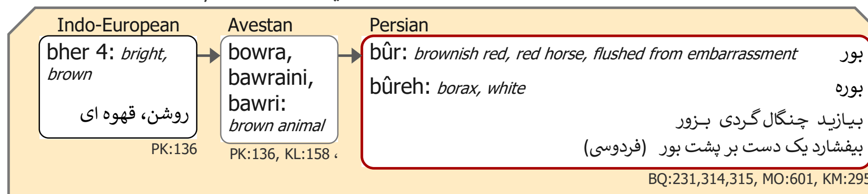

بودن همریشه: be

بور

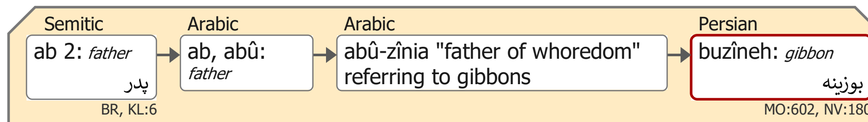
همریشه: brown, beaver

486

بوره - رجوع شود به بور

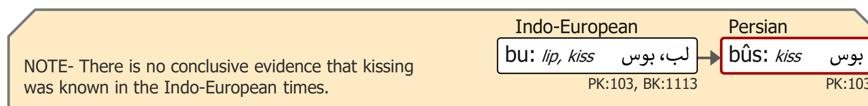
بوزینه: "پدر زناء، ابو زنا"

487

بوس

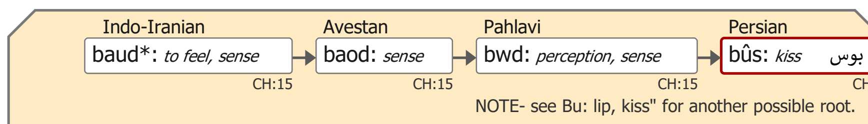
(1)

488

بوس

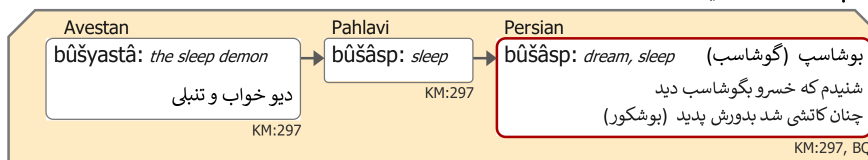
(2)

489

بوستان - رجوع شود به بو

بوشاسپ: خواب، رویا

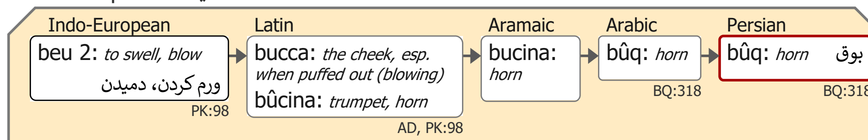

490

بوف - رجوع شود به بوم۱

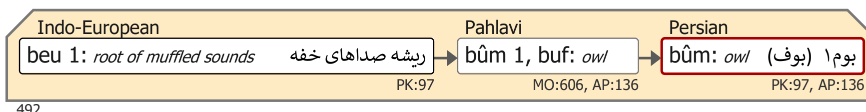
بوق

همریشه: puff

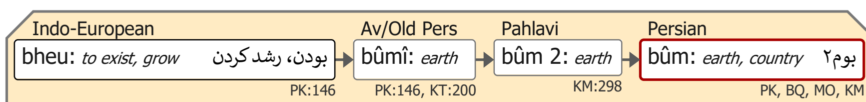
491

بوم۱: جغد

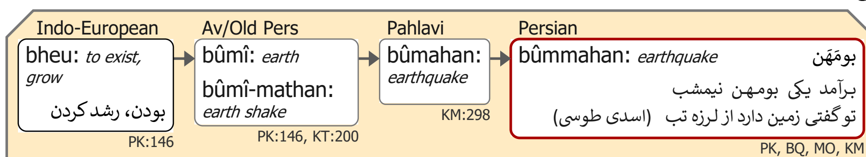
492

بوم۲: سرزمین

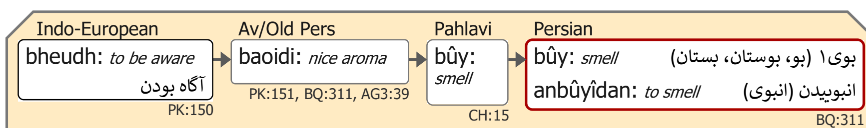
493

بومَهَن: زلزله

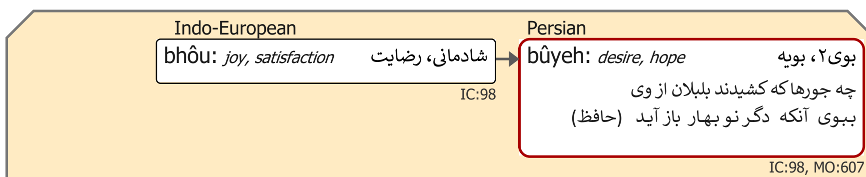
494

بوی۱: رایحه

495

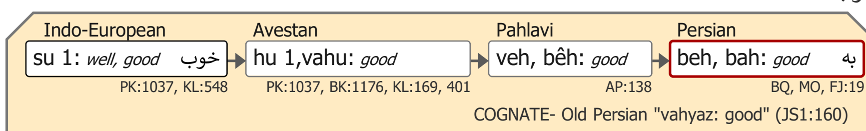
بوی۲: آرزو

496

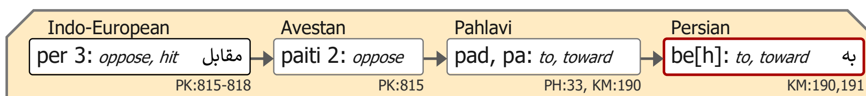
بویه . رجوع شود به بوی۲

بَه: خوب

497

به: بطرف

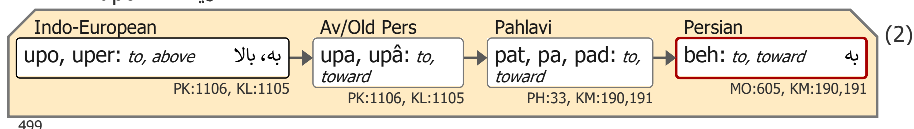

(1)

498

به: بطرف

همریشه: upon

بها

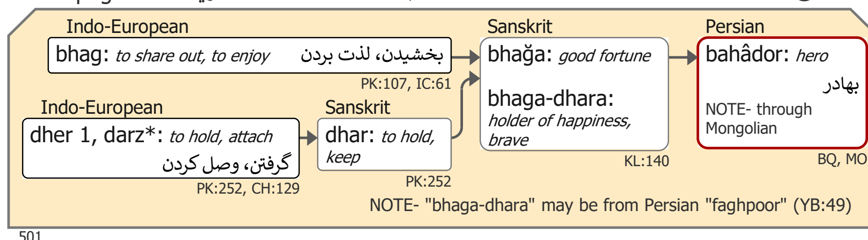
همریشه: vendor

بهادر: شجاع و دلیر

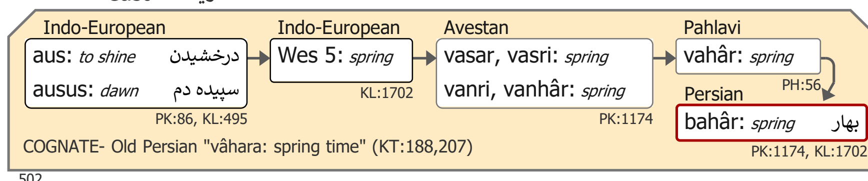
همریشه: بیگ، بخشیدن و بزم

همریشه: pagoda

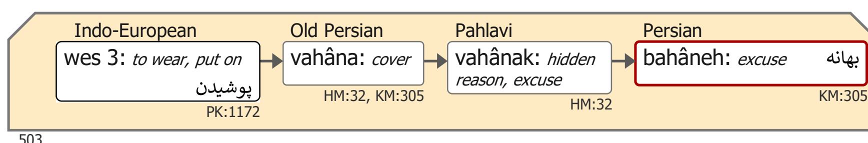

بهار

همریشه: east

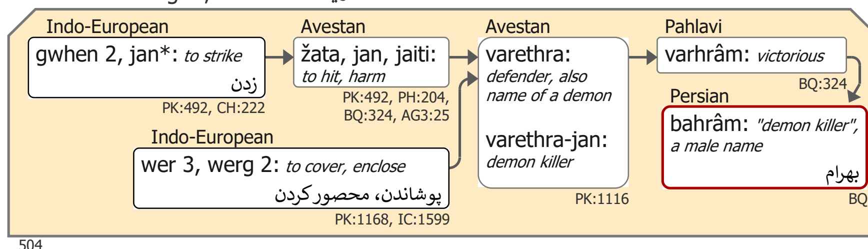

بهانه

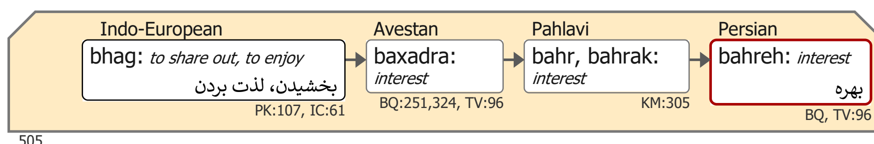

بهرام: "دیو کُش"

همریشه: gun, offend

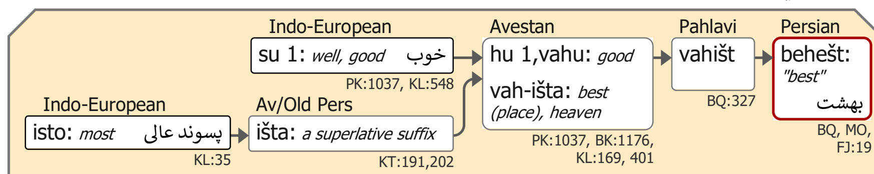

بهره

505

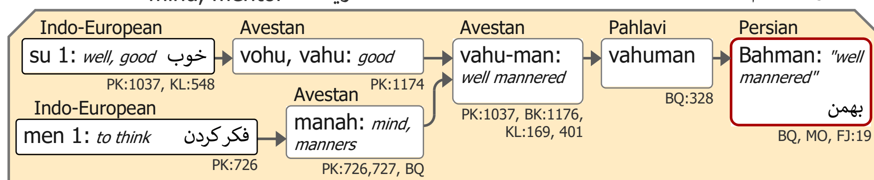
بهشت: "بهترین"

506

بهمن: "خوش مرام"

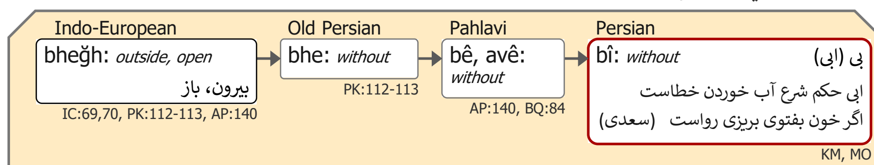
همریشه: mind, mentor

507

بی: بدون

همریشه: بجز

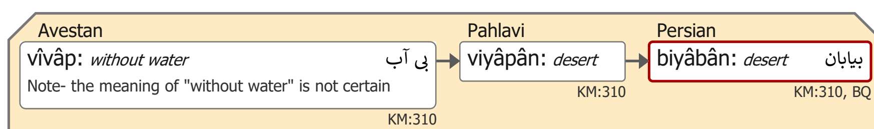

508

بیا - رجوع شود به - بِ

بی - رجوع شود به - بِ

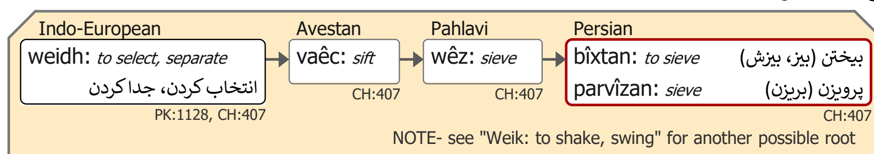
بیابان

509

بیختن: الک کردن

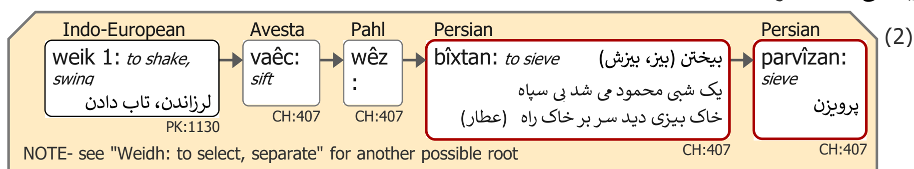
(1)

510

بیختن: الک کردن

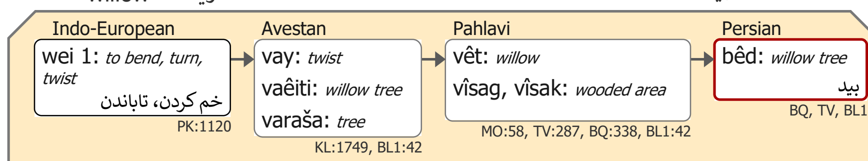
(2)

511

بید همریشه: بیشه

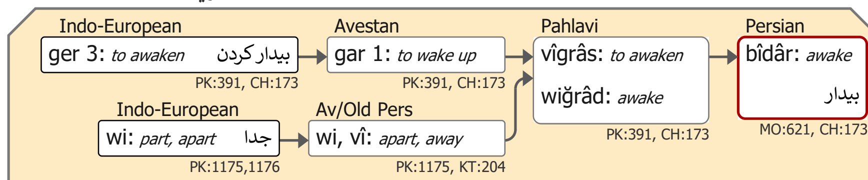
willow همریشه:

512

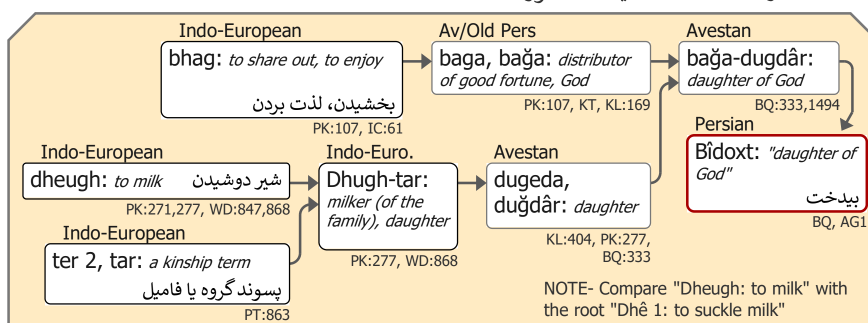
بیدار

wide همریشه:

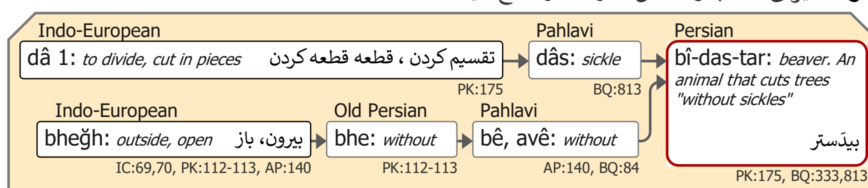
513

بیدخت: "دختر خدا" مقایسه: فغفور

514

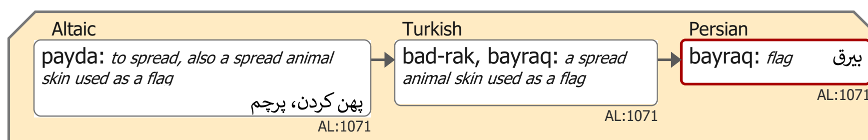
بیدستر: حیوانی که "بدون داس" درخت را قطع میکند

515

بیر: حافظه . رجوع شود به ویر

بیرق

516

بیرون

517

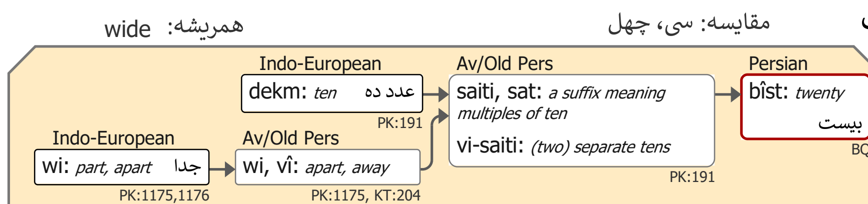
بیز، بیزش ـ رجوع شود به بیختن

بیژه: پاک ـ رجوع شود به ویژه

بیست

مقایسه: سی، چهل

همریشه: wide

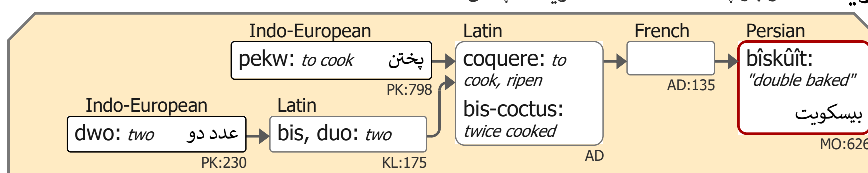

518

بیستون ـ رجوع شود به بغستان

بیسکویت: "دو بار پخته شده"

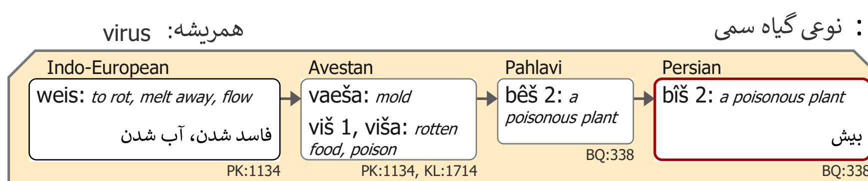
همریشه: پختن

519

بیش۱: نوعی گیاه سمی

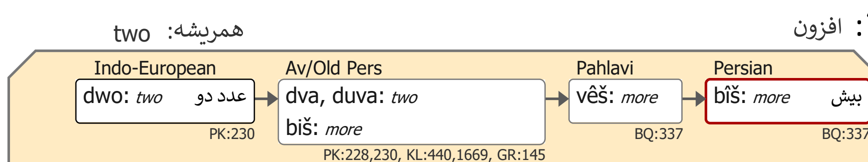
همریشه: virus

520

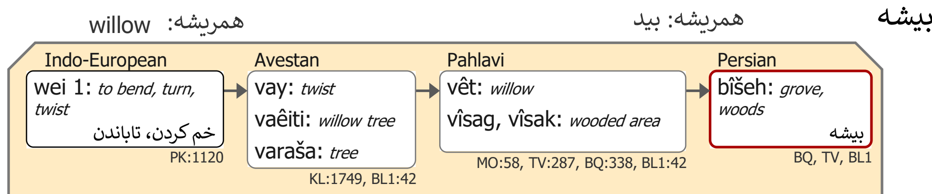
بیش۲: افزون

همریشه: two

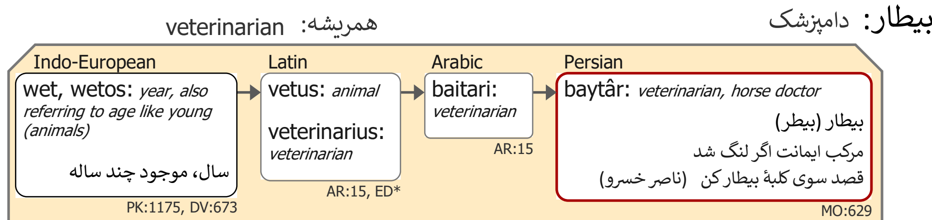
521

بیشه
همریشه: بید
همریشه: willow

522

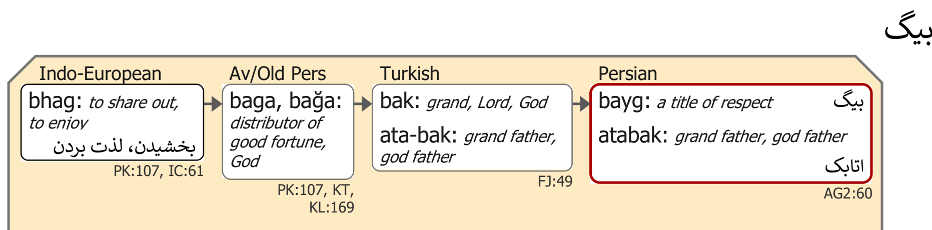
بیطار: دامپزشک
همریشه: veterinarian

523

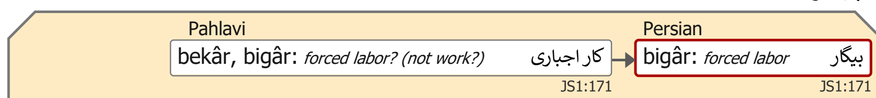
بیغاره: سرزنش - رجوع شود به پیغاره

بیگ

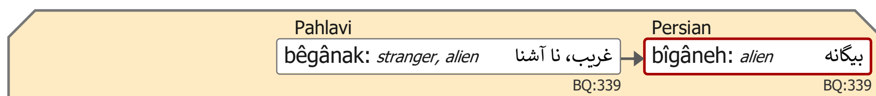
524

بیگار، بیگاری

525

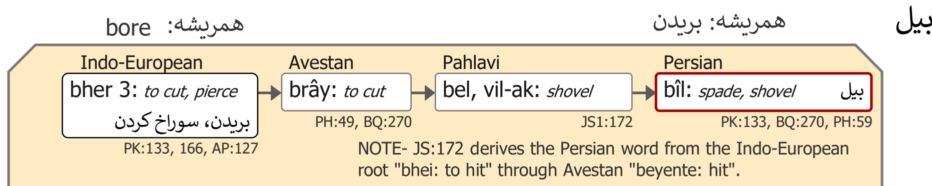
بیگانه

526

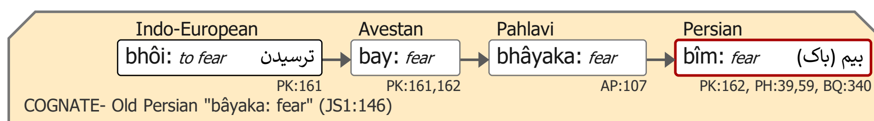
بیگم - رجوع شود به بیگ + اُم

بیل
همریشه: بریدن
همریشه: bore

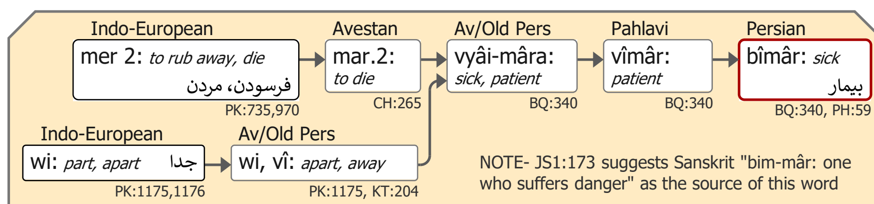
527

بیم

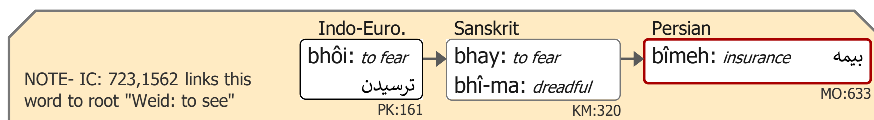
528

بیمار

529

بیمه

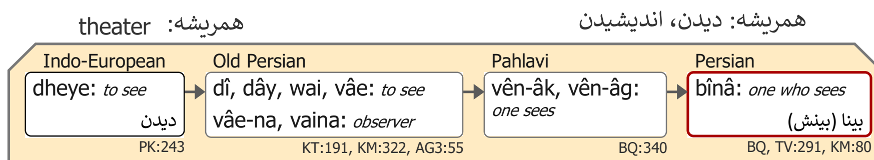

530

بینا

همریشه: دیدن، اندیشیدن

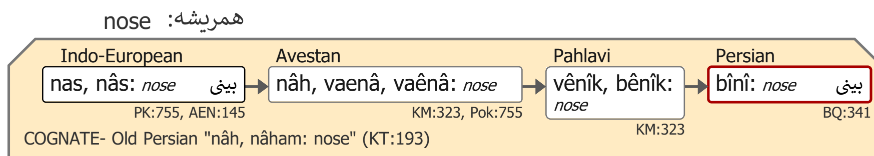
همریشه: theater

531

بینی

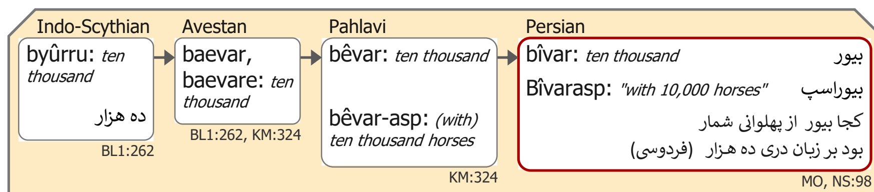
همریشه: nose

532

بیو: عروس . رجوع شود به بیوگ

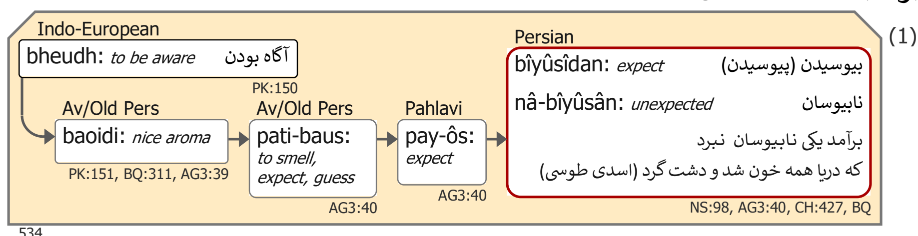
بیوَر: ده هزار

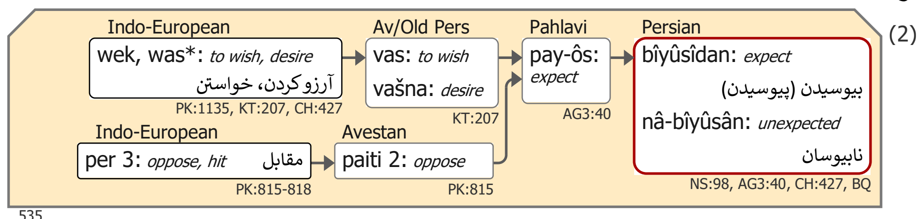
533

بیوراسب . رجوع شود به بیور

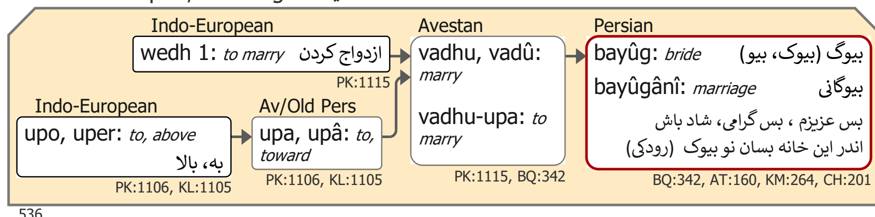
بیوسیدن: انتظار داشتن

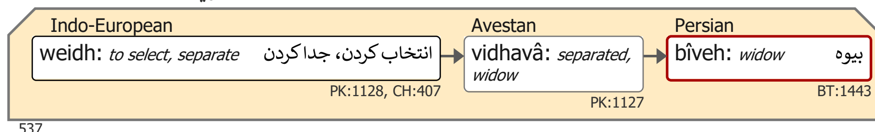
بیوسیدن: انتظار داشتن

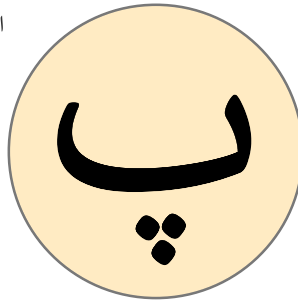

بیوگ: عروس   همریشه: upon, wedding

بیوه   همریشه: widow

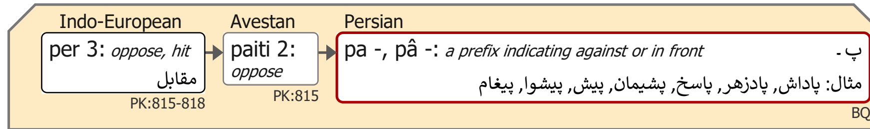

این حرف گاهی به ف بدل شود.

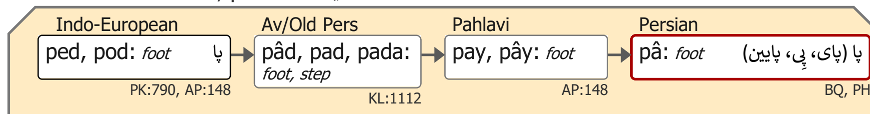
پ - : پیشوند به معنی ضد، مقابل یا پیش

همریشه: press, compress

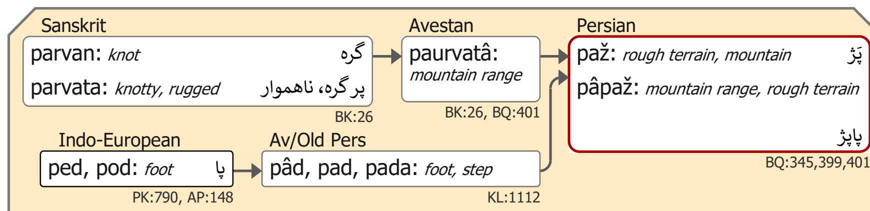

پا

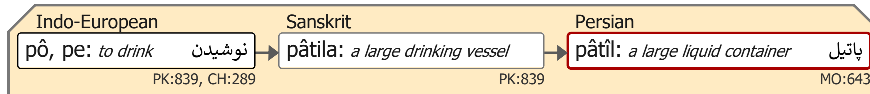
همریشه: foot, pedal

پاپژ: دامنه کوه   همریشه: پژواک

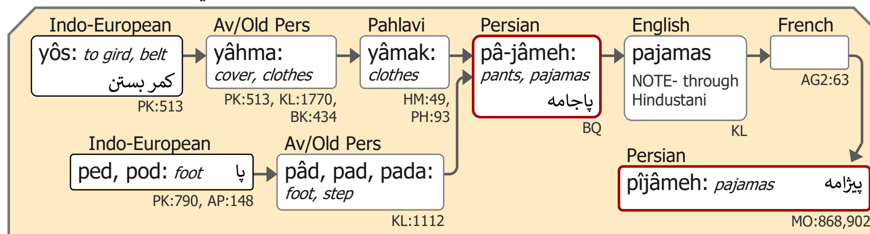

پاتیل

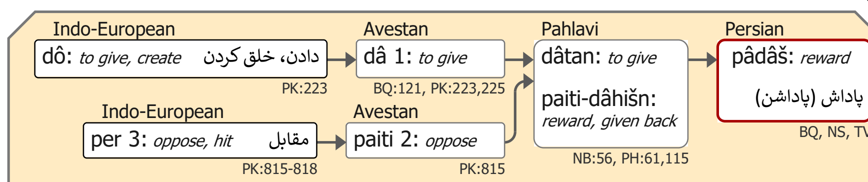

پاجامه

همریشه: zone

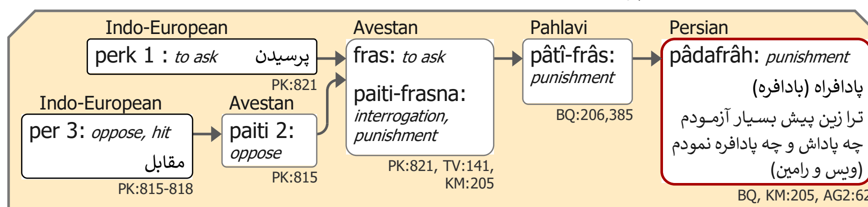

پاداش

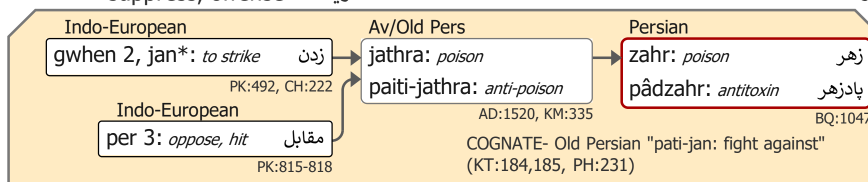
543

پادافراه: قصاص مقایسه: پرسیدن

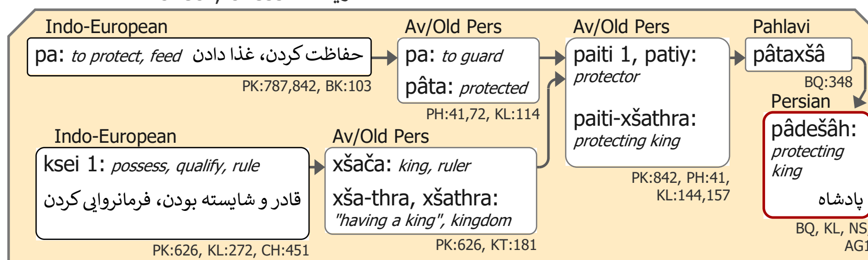
544

پادزهر همریشه: suppress, offense

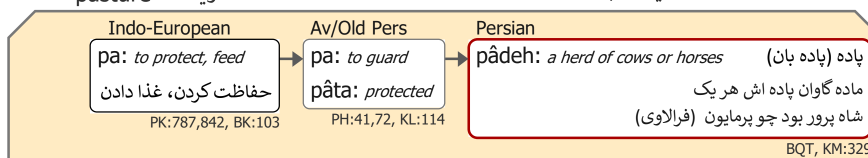
545

پادشاه همریشه: check, chess

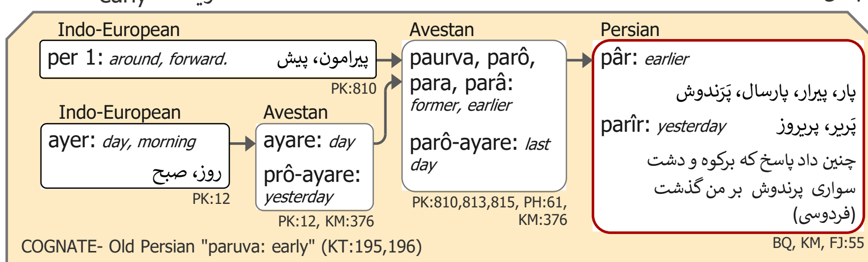
546

پاده: گله گاو و اسب همریشه: پاییدن همریشه: pasture

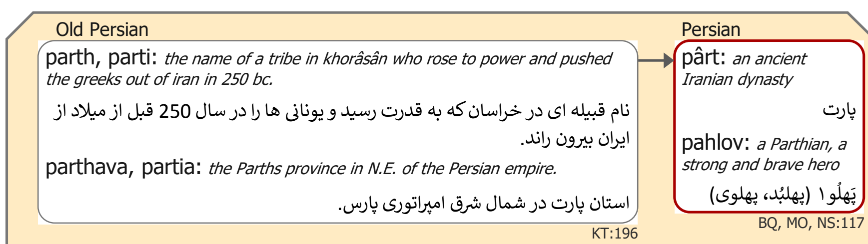
547

پار: "پیش"   همریشه: early

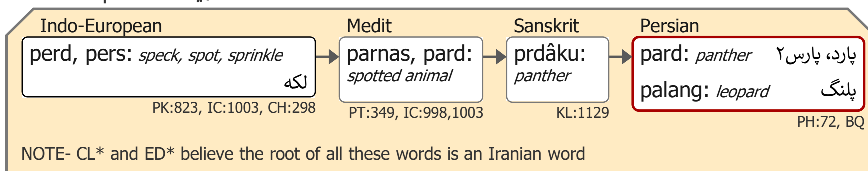
548

پارت

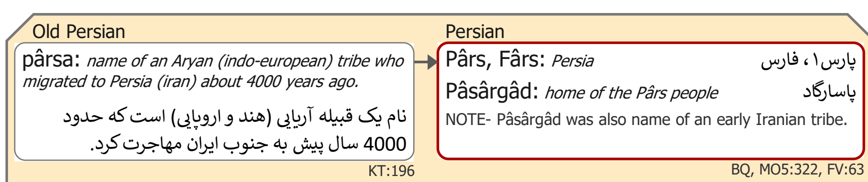
549

پارد   همریشه: leopard

550

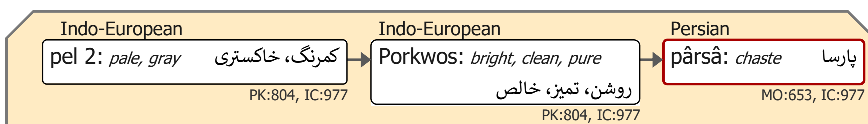
پارس۱

551

پارس۲: پلنگ . رجوع شود به پارد

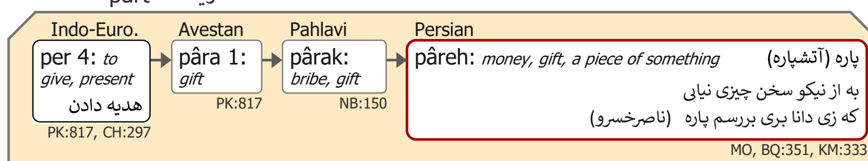
پارسا

552

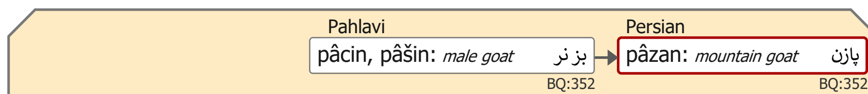
پارسال . رجوع شود به پار

پاره: تکه همریشه: part

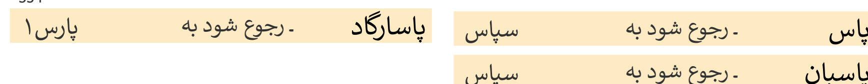

553

پازن: بز کوهی

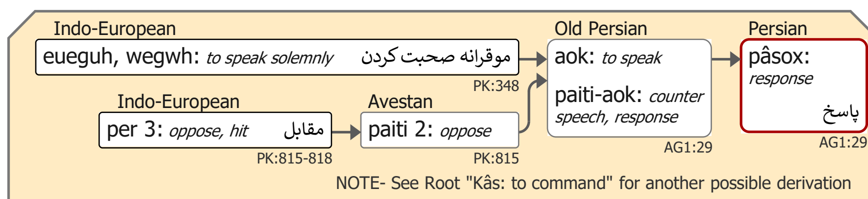

554

پاسخ

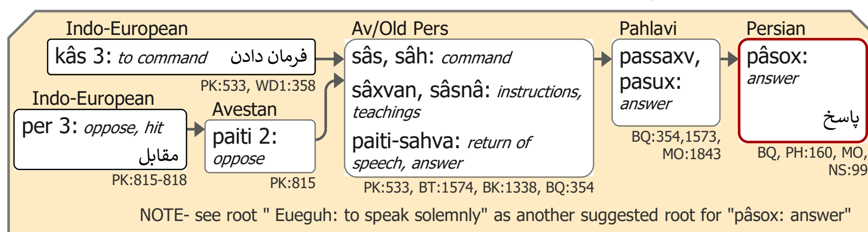
(1)

555

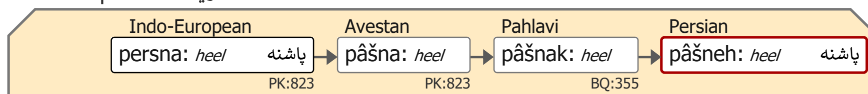
پاسخ مقایسه: سخن

(2)

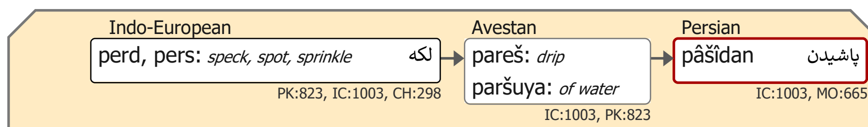
556

پاشنه همریشه: pearl

557

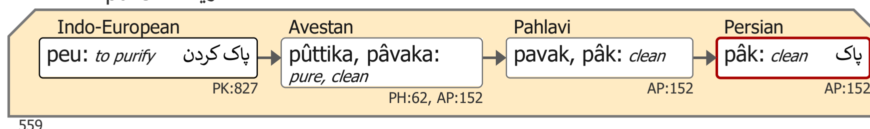
پاشیدن

558

پاک

همریشه: pure

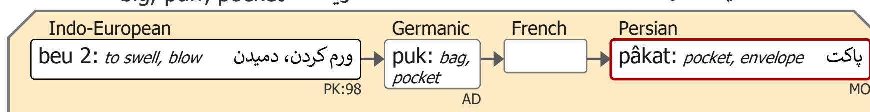

559

پاکت

همریشه: بوق

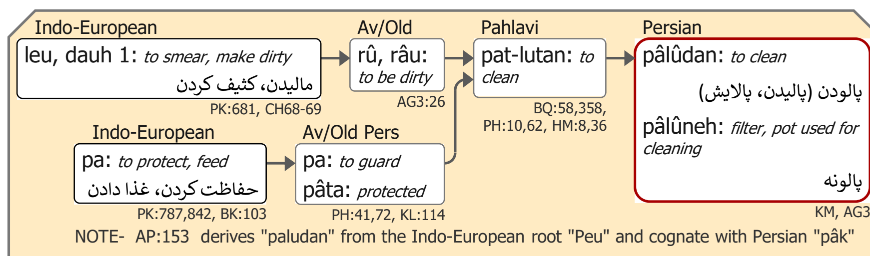
همریشه: big, puff, pocket

560

پالایش - رجوع شود به پالودن

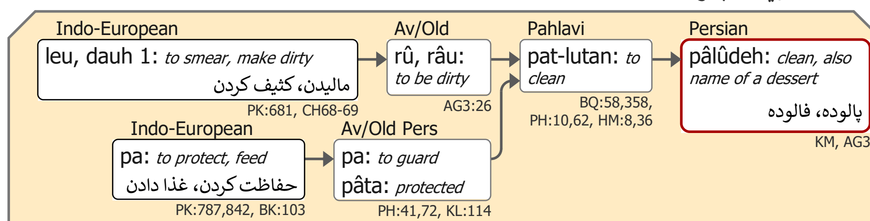
پالودن

561

پالوده

همریشه: پالودن

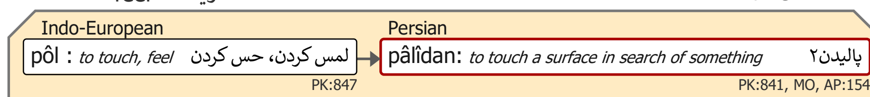
562

پالونه - رجوع شود به پالودن

پالیدن۱: پاک کردن - رجوع شود به پالودن

پالیدن۲: لمس کردن

همریشه: feel

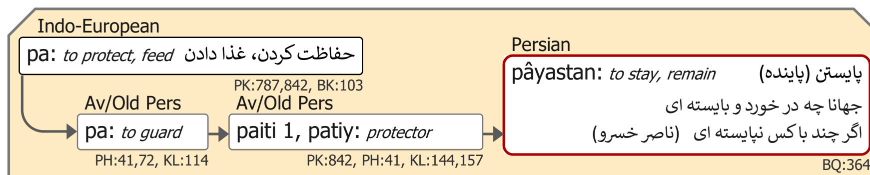

563

پالیز - رجوع شود به پردیس

پای - رجوع شود به پا

پایستن: پایدار و ماندگار بودن

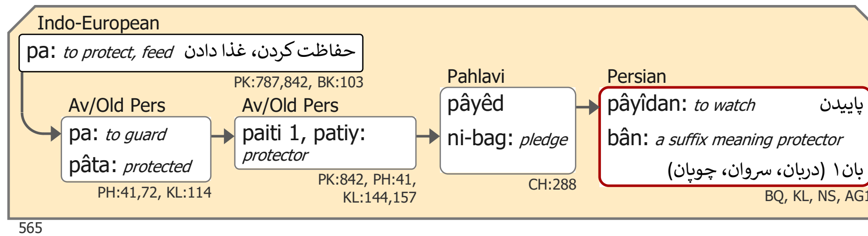

564

پاینده - رجوع شود به پایستن

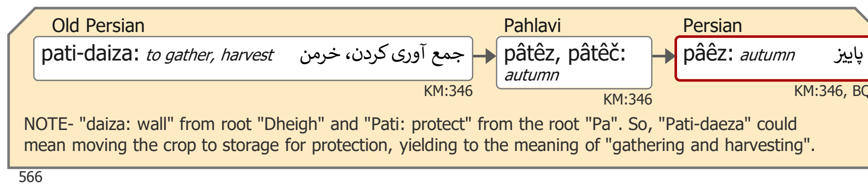
پاییدن

همریشه: feed

565

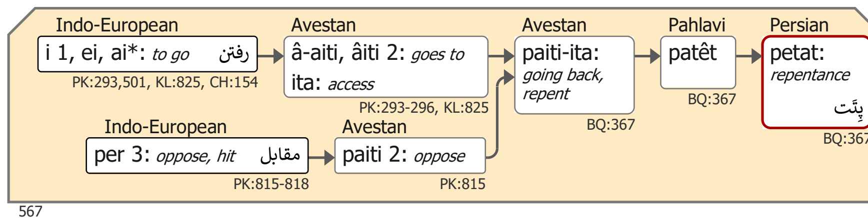
پاییز: فصل "جمع آوری خرمن"

566

پایین - رجوع شود به پا

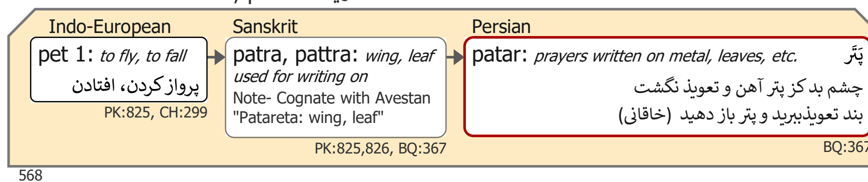
پِتَت: توبه در آیین زرتشتی

567

پَتَر: سکه یا ورق فلزی که روی آن دعا و اوراد مینوشتند

همریشه: feather, pen

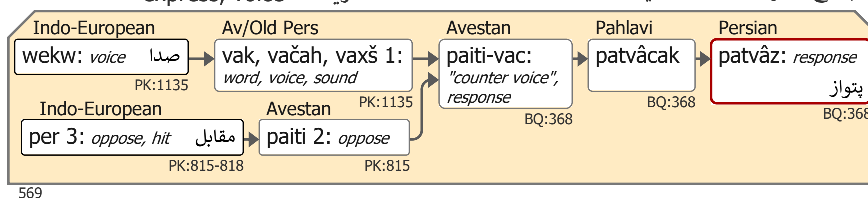

568

پَتواز: پاسخ، جواب

همریشه: واک، آوا

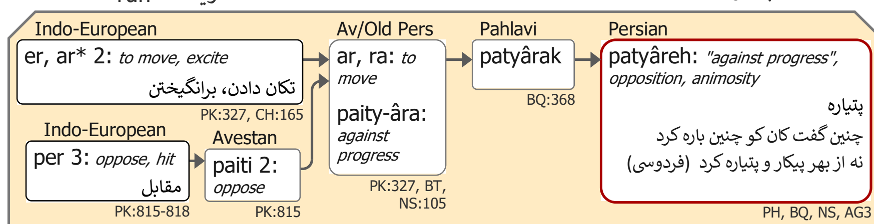
همریشه: express, voice

569

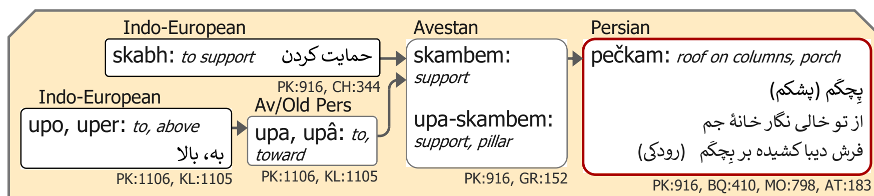
پتیاره: "مخالف پیشرفت"، ضدیت، مخالفت

همریشه: run

570

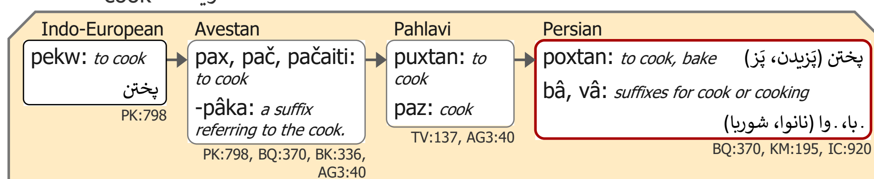
پِچکم: خانه تابستانی

571

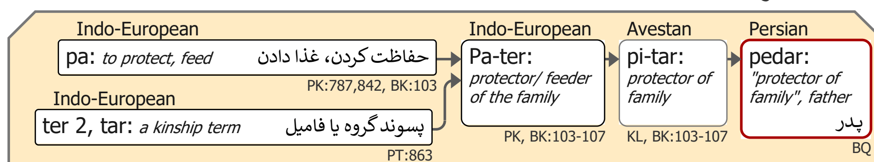
پختن

همریشه: cook

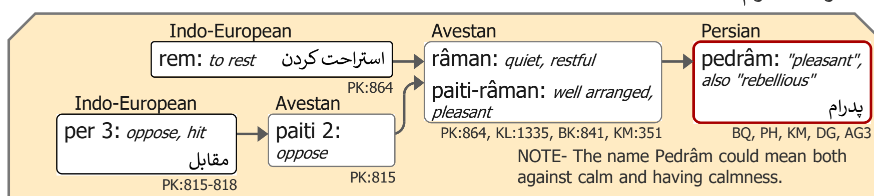
572

پدر: "حافظ خانواده"

573

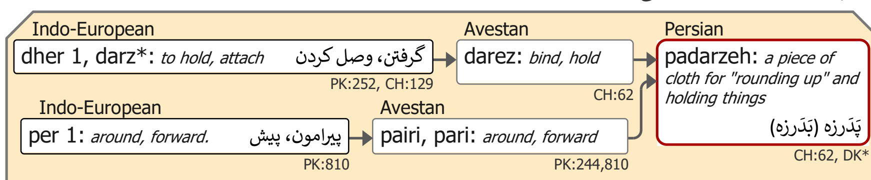
پدرام: "آراسته، آرام"

574

پدراندر: پدر خوانده . رجوع شود به اندر۲

پَدَرزه: چیزی که در جامه یا لنگی بسته باشند

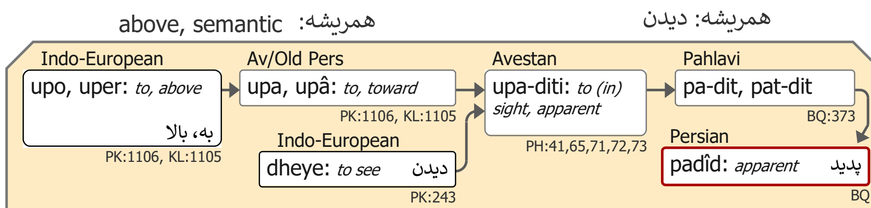

575

پدرود - رجوع شود به دُرود۲

پدید همریشه: دیدن

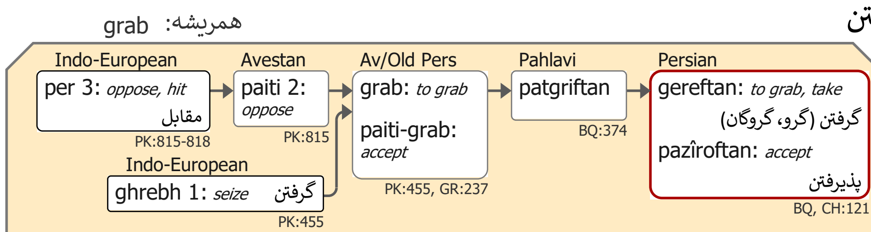
همریشه: above, semantic

576

پذیرفتن

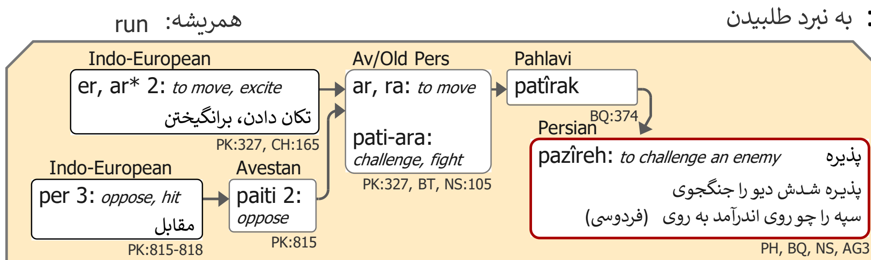
همریشه: grab

577

پذیره: به نبرد طلبیدن

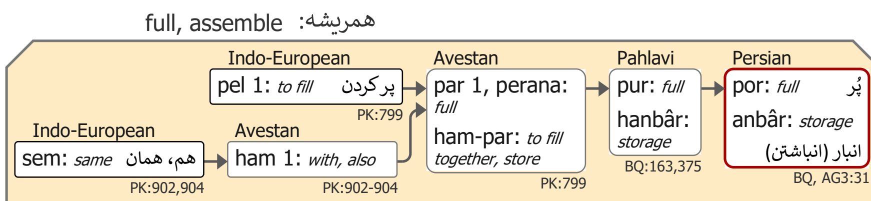
همریشه: run

578

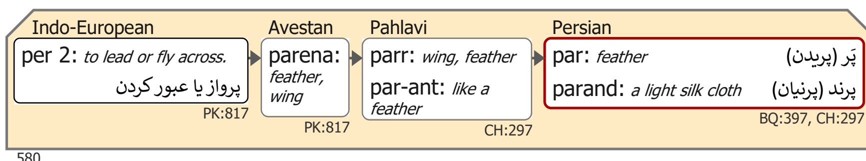
پُر

همریشه: full, assemble

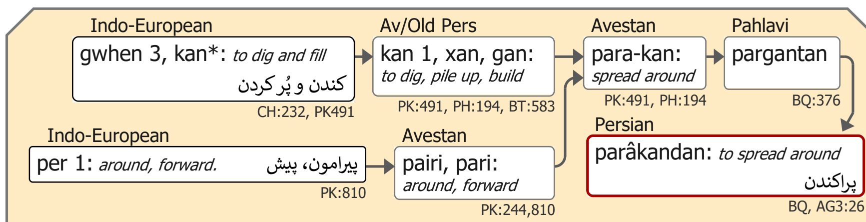
579

پَر

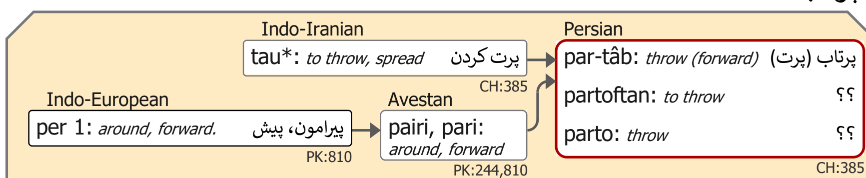
580

پراکندن

581

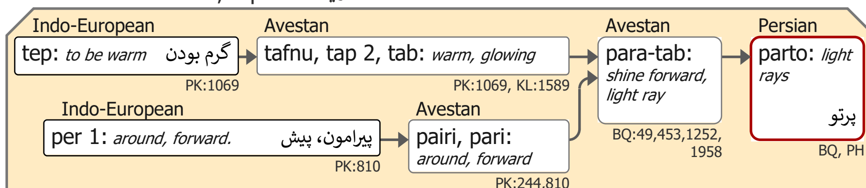
پرت، پرتاب

582

پرتو

همریشه: forward, tepid

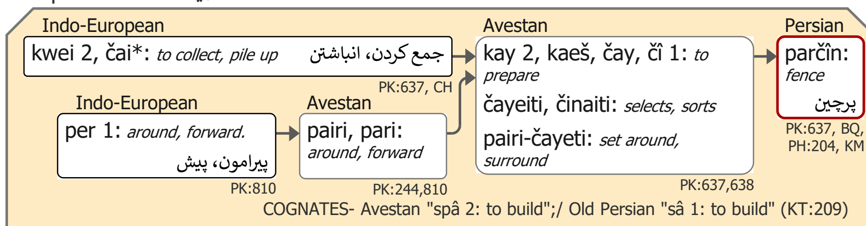

583

پرچین

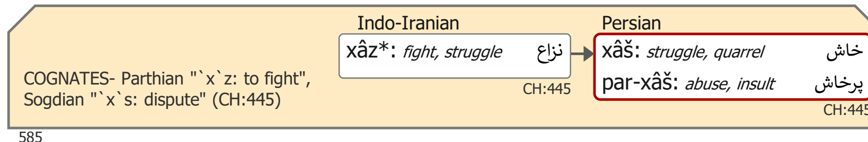
همریشه: چیدن

همریشه: perimeter

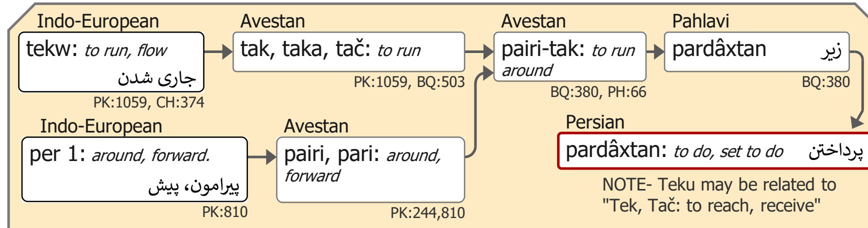
584

پرخاش: توهین، بد زبانی

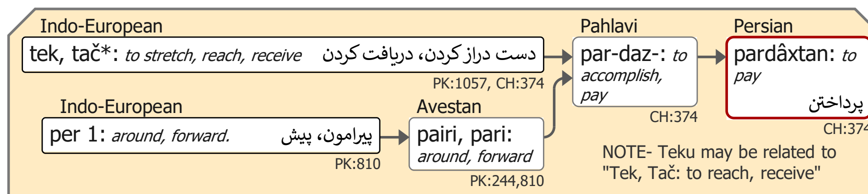
585

پرداختن۱: انجام دادن همریشه: perform

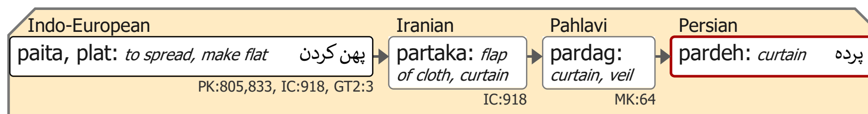
586

پرداختن۲

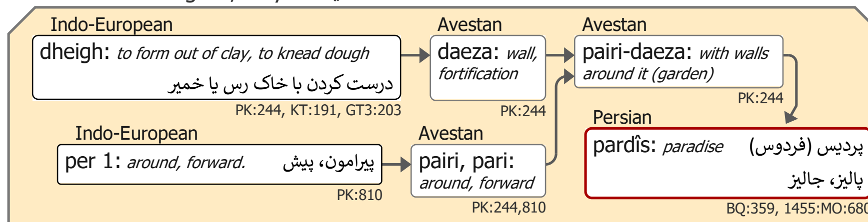
587

پرده

588

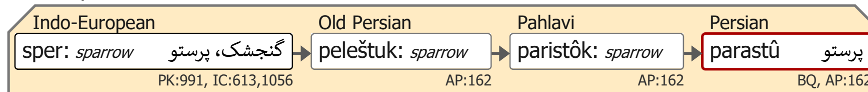
پردیس: "محصور به دیوار" همریشه: پیرامون و دیوار همریشه: figure, lady

589

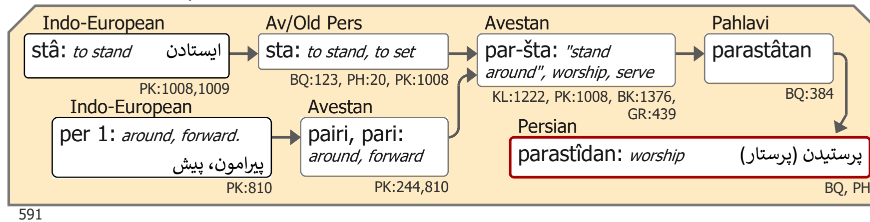
پرستار - رجوع شود به پرستیدن

پرستو همریشه: sparrow

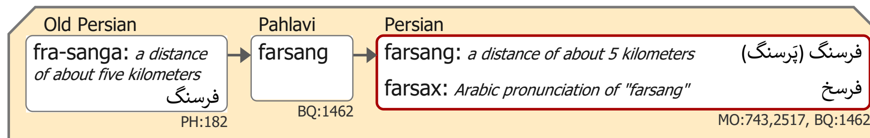
590

پرستیدن   همریشه: stand, before, perimeter

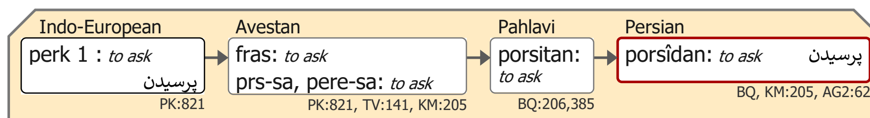
591

پَرسنگ

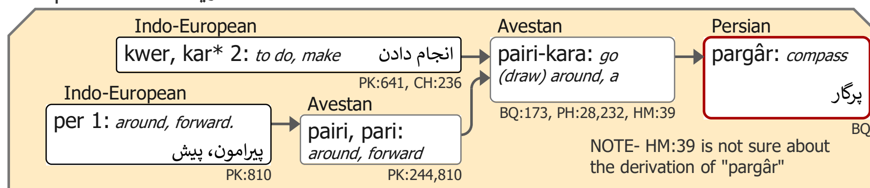
592

پرسیدن   مقایسه: پادافراه

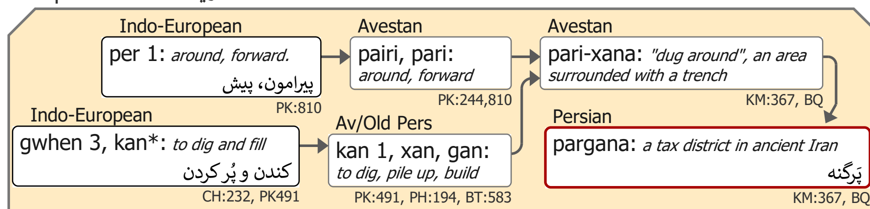
593

پرگار: "پیرامون نگار"   همریشه: perimeter

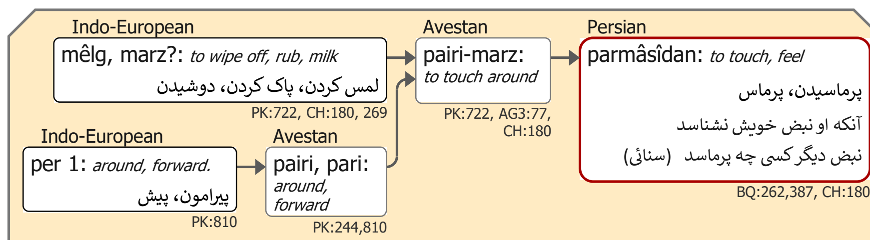
594

پَرگَنه: "زمینی که دور تا دورش خندق باشد"   همریشه: perimeter

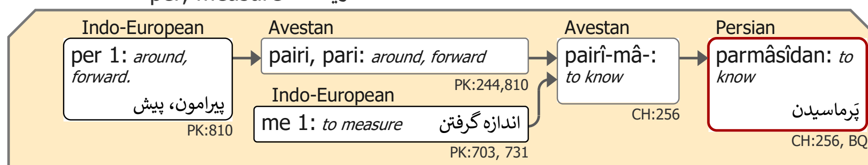
595

پَرماسیدن۱: لمس کردن، سودن

596

پَرماسیدن۲: دانستن   همریشه: per, measure

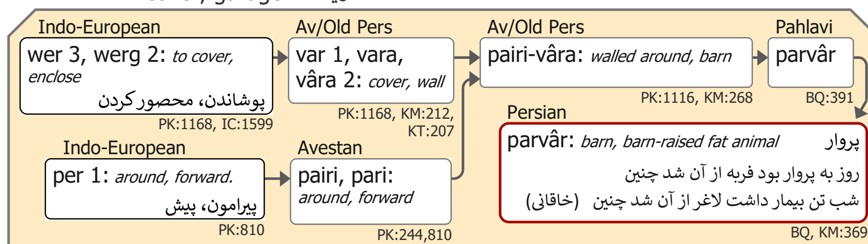
597

پَرند: پارچه ابریشمی - رجوع شود به پَر

پرنیان: پارچه - رجوع شود به پَر

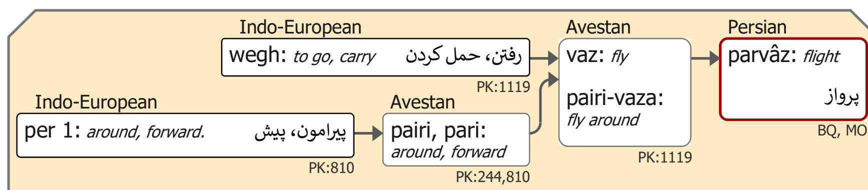
پَرَندوش: دیشب - رجوع شود به پار

پروار: اسطبل، بزرگ شده در اسطبل (بدون فعالیت)   همریشه: cover, garage

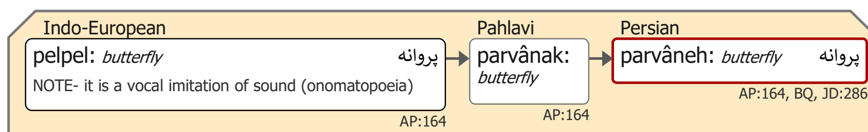
598

پرواز

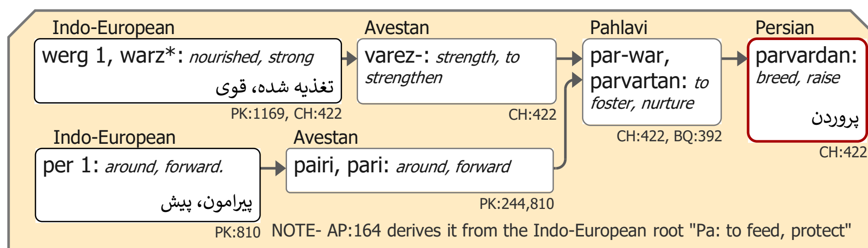
599

پروانه

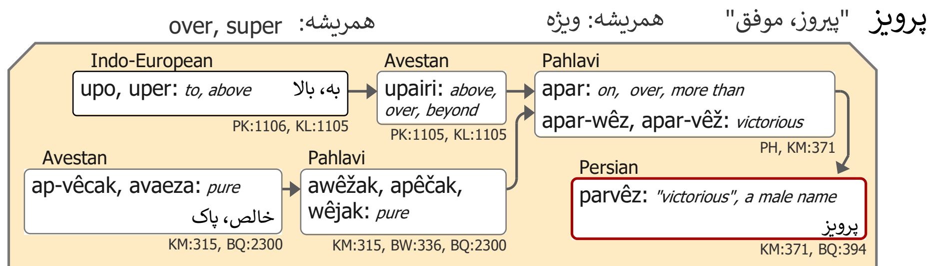
600

پروردن

601

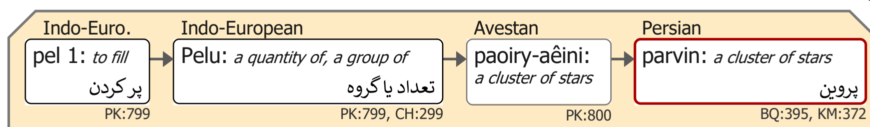
پرویز "پیروز، موفق" همریشه: ویژه همریشه: over, super

602

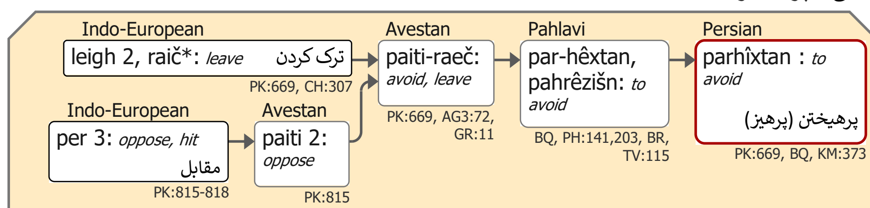
پرویزن: الک - رجوع شود به بیختن

پروین: "گروه ستارگان"

603

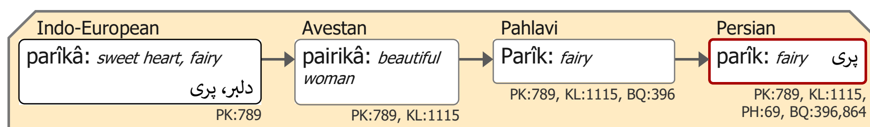
پرهیختن: پرهیز کردن

604

پرهیز - رجوع شود به پرهیختن

پری

605

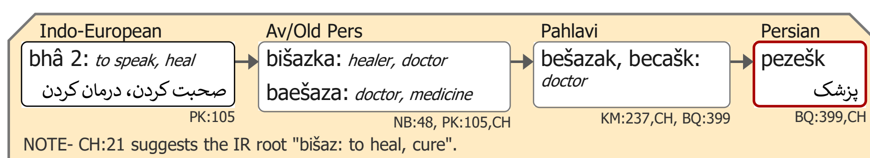
پریدن - رجوع شود به پَر

پَریر - رجوع شود به پار

پریروز - رجوع شود به پار

پَز - رجوع شود به پختن

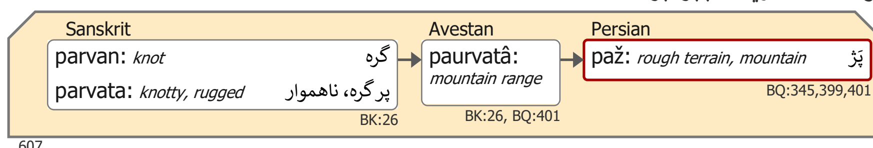
پزشک

606

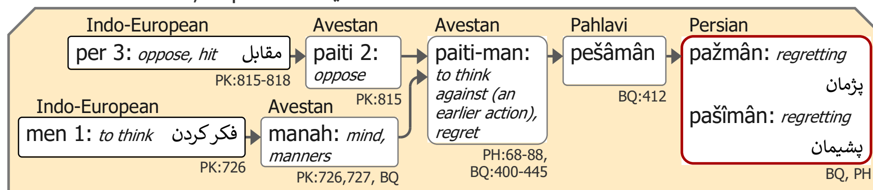
پَزیدن - رجوع شود به پختن

پَژ: کوه همریشه: پاپژ، پژواک

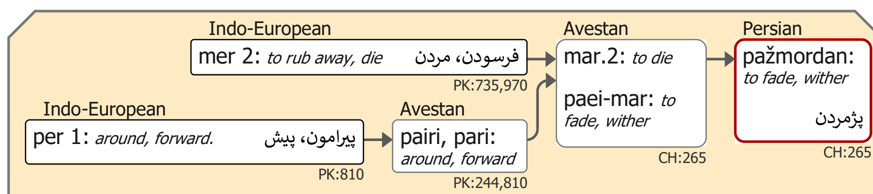
607

پژمان: پشیمان همریشه: mind, depress

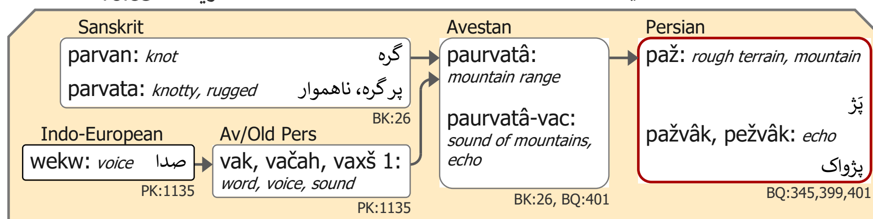
608

پژمردن

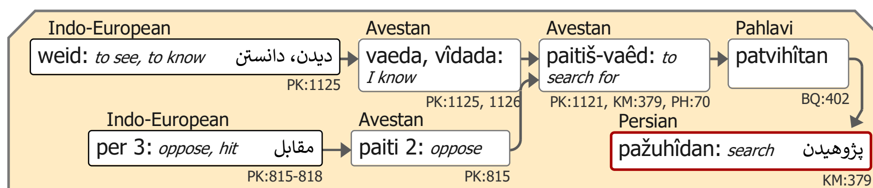
609

پژواک: "صدای کوه" همریشه: پژ، پاپژ همریشه: voice

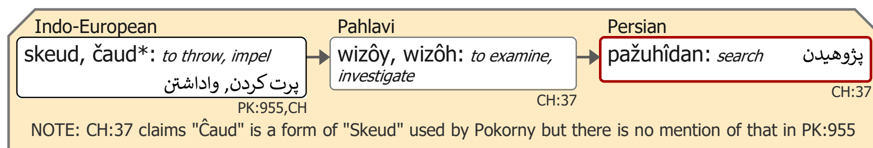
610

پژوهیدن (1)

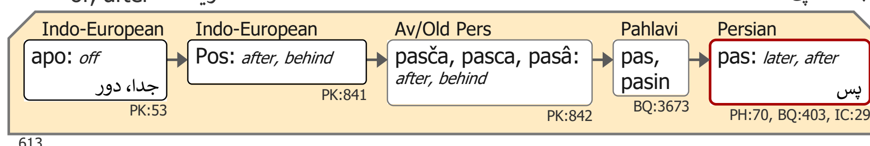
611

پژوهیدن (2)

612

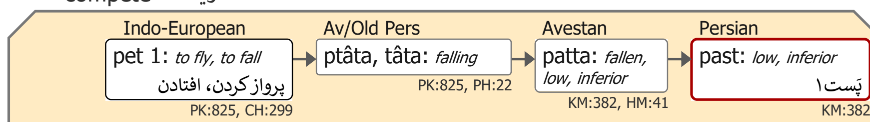
پس: پشت، پی، دنبال همریشه: of, after

613

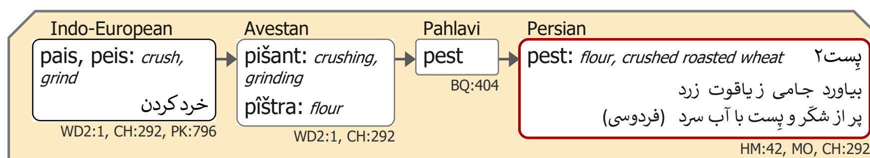
پَساک: تاج گل . رجوع شود به بَساک

پَست همریشه: compete

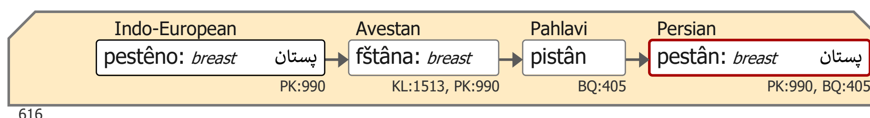
614

پِست: آرد

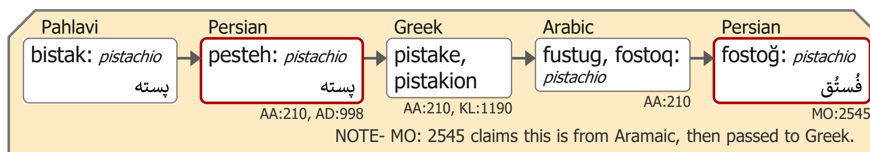
615

پستان

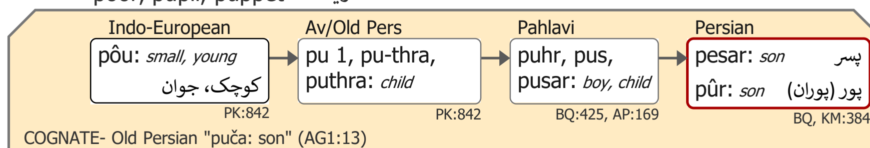
616

پسته

617

پسر همریشه: poor, pupil, puppet

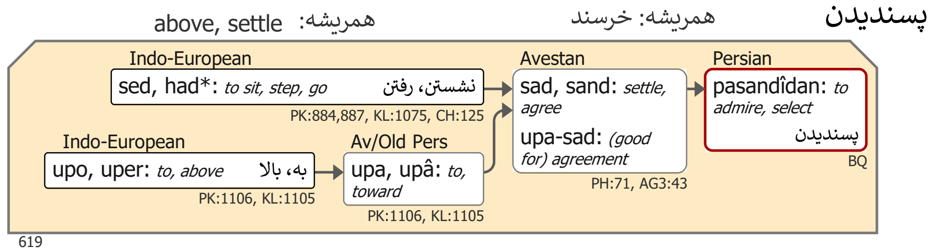
618

پسراندر: پسرخوانده . رجوع شود به اندر۲

پسندیدن

همریشه: خرسند

همریشه: above, settle

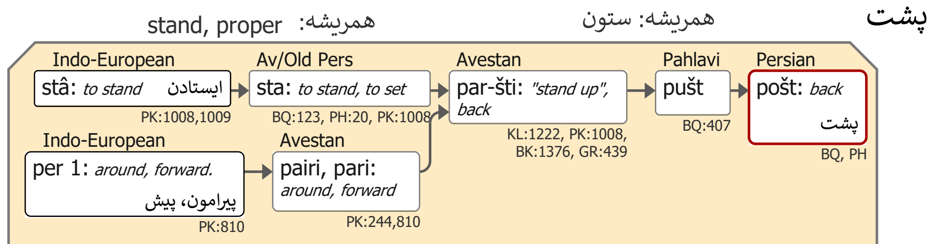

619

پشت

همریشه: ستون

همریشه: stand, proper

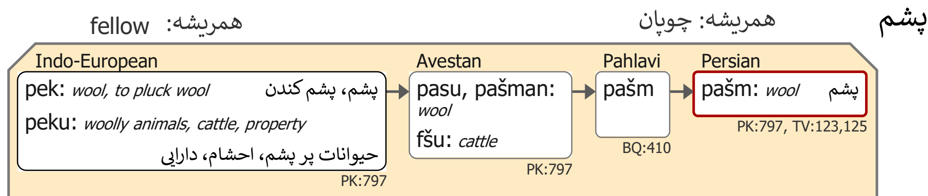
620

پِشگَم: خانه تابستانی - رجوع شود به پِچگَم

پشم

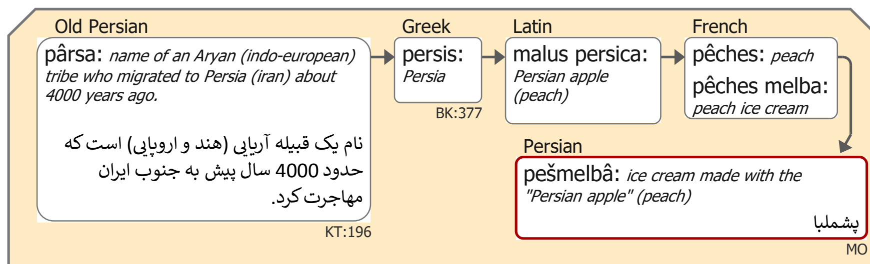
همریشه: چوپان

همریشه: fellow

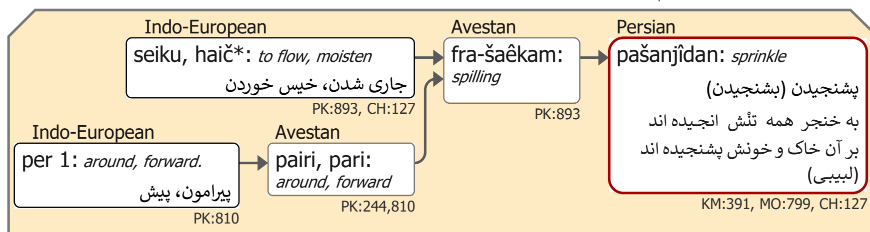
621

پشملبا: "بستنی سیب پارسی (هلو)"

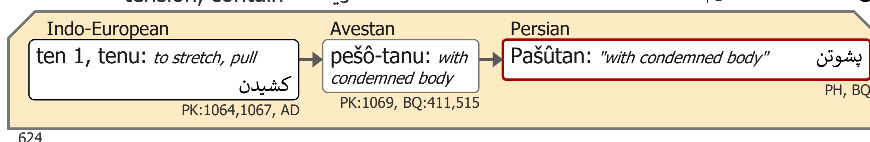
622

پشنجیدن: آب پاشیدن، نم زدن

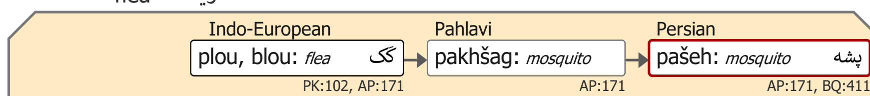
623

پشوتن: "با بدن محکوم شده" همریشه: tension, contain

624

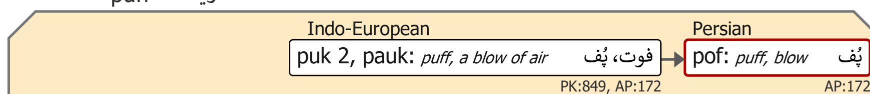
پشه همریشه: flea

625

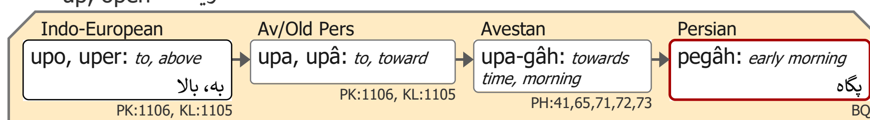
پشیمان ← رجوع شود به پژمان

پُف همریشه: puff

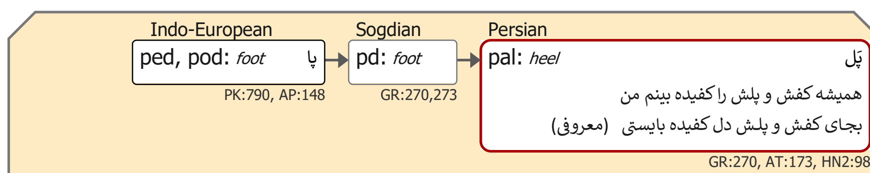
626

پگاه همریشه: up, open

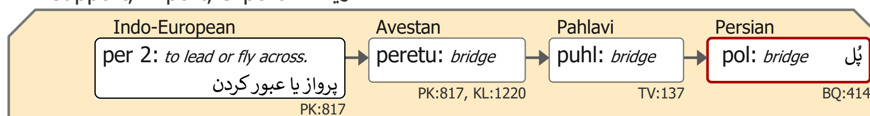
627

پَل: پاشنه

628

پُل همریشه: support, import, export

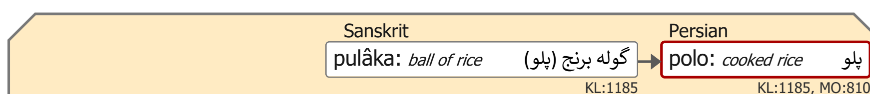

629

پلنگ ← رجوع شود به پارد

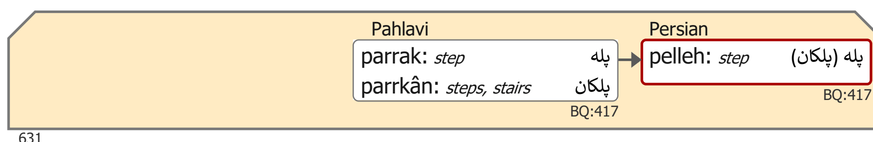
پلپل ← رجوع شود به فلفل

پلو

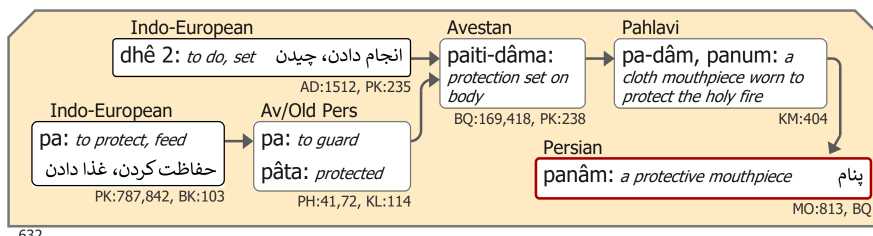
630

پله

631

پنام: دهان بند

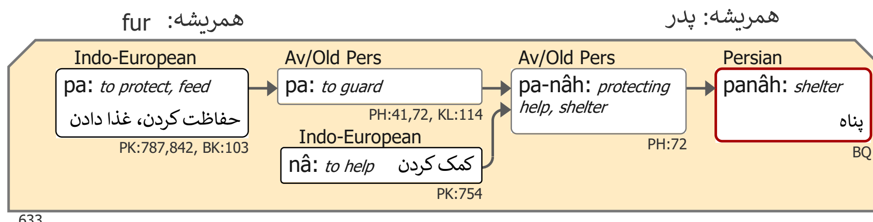

632

پناه

همریشه: پدر

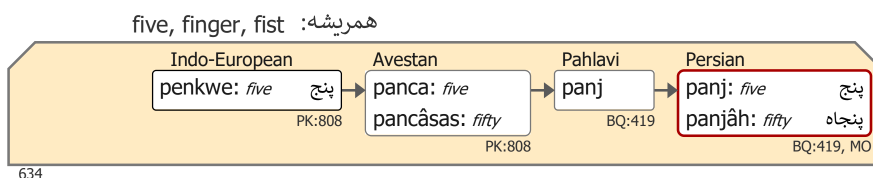
همریشه: fur

633

پنج

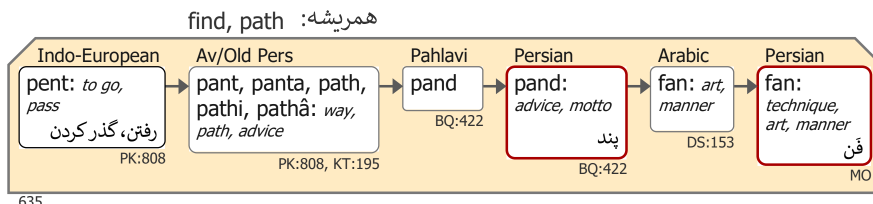
همریشه: five, finger, fist

634

پند

همریشه: find, path

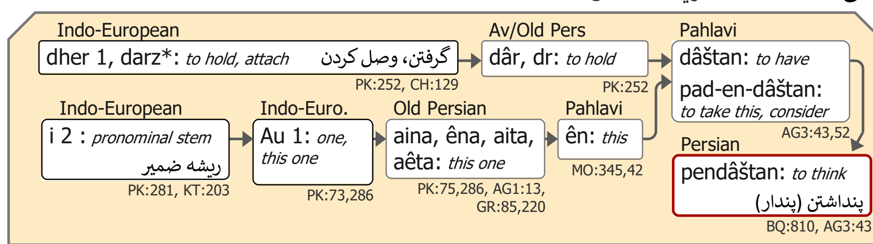

635

پندار ـ رجوع شود به پنداشتن

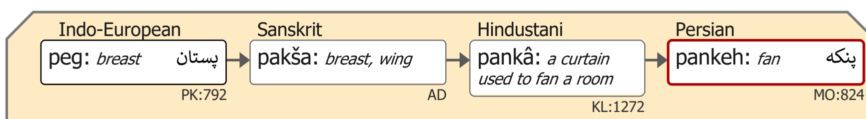
پنداشتن

همریشه: داشتن

636

پنکه

637

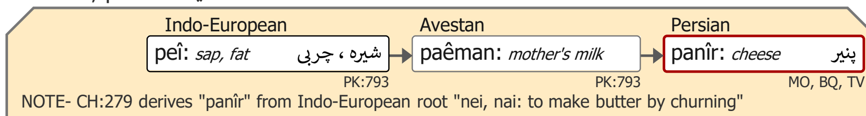
پَنگان - رجوع شود به فنجان

پنهان - رجوع شود به نهادن

پنیر

همریشه: پینو

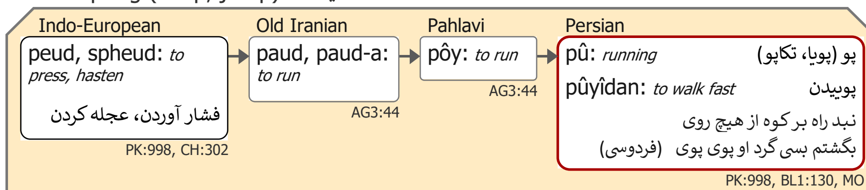
همریشه: fat, pine

638

پو: دویدن

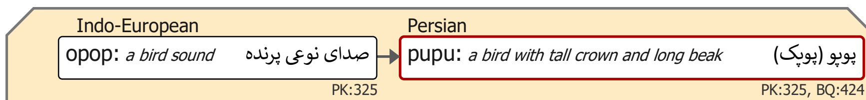
همریشه: spring (:leap, jump)

639

پوپک - رجوع شود به پوپو

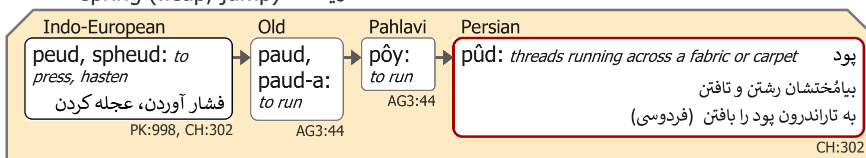
پوپو

640

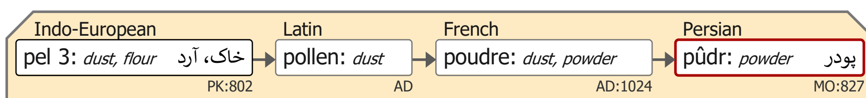
پود: رشته‌ای که در پهنای پارچه یا فرش بافته می‌شود

همریشه: spring (:leap, jump)

641

پودر

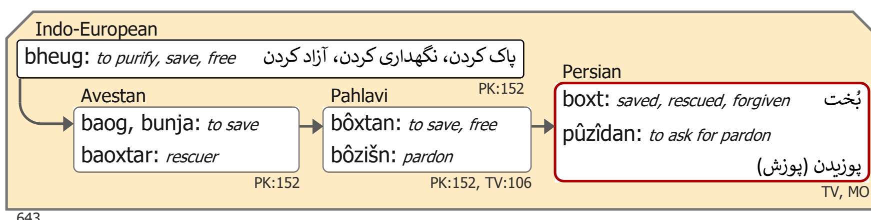
642

پوده: پوسیده - رجوع شود به پوسیدن

پور، پوران - رجوع شود به پسر

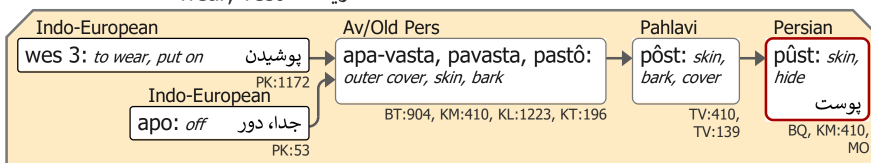
پوزش - رجوع شود به پوزیدن

پوزیدن

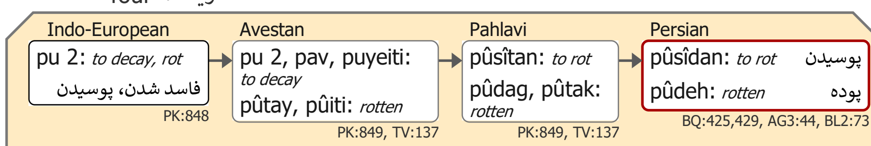
پوست

همریشه: wear, vest

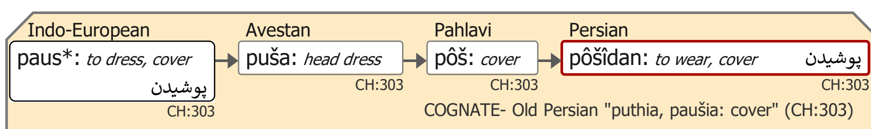

پوسیدن

همریشه: foul

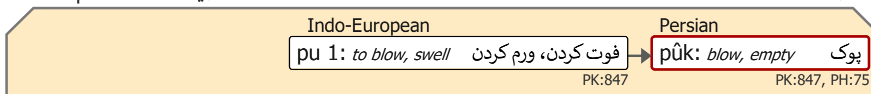

پوشیدن

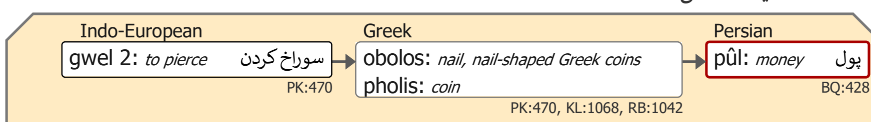
پوک: دَم آهنگری، خالی

همریشه: pustule

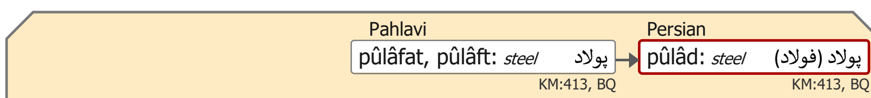

پول

مقایسه: فَلس

پولاد

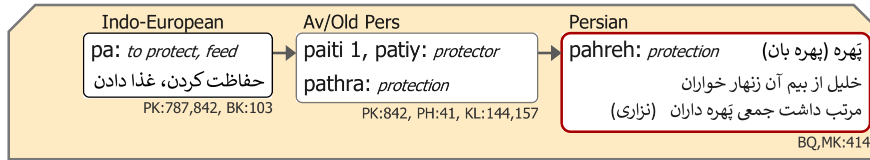
پویا - رجوع شود به پو

پویانیدن - رجوع شود به پو

پوییدن - رجوع شود به پو

پِه - رجوع شود به پیه

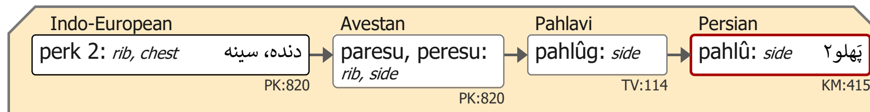
پَهره: پاس و محافظت

650

پهلبُد - رجوع شود به پارت

پهلو۱

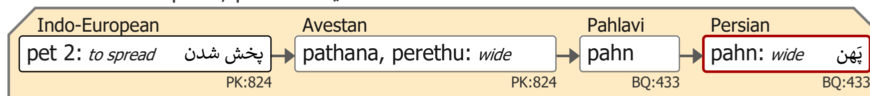
651

پَهلُو۲ - رجوع شود به پارت

پهلوی - رجوع شود به پارت

پَهن

همریشه: expand, petal

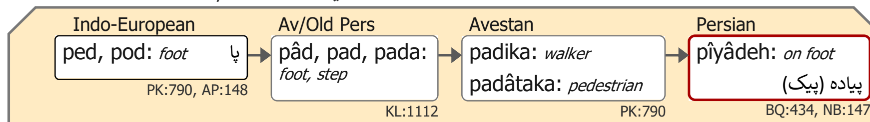

652

پِی - رجوع شود به پا

پیاده

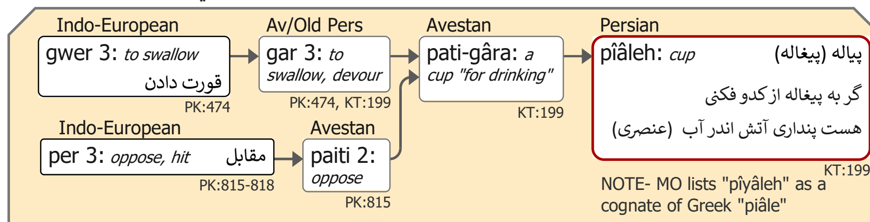
همریشه: avenue, come

653

پیاله

همریشه: devour

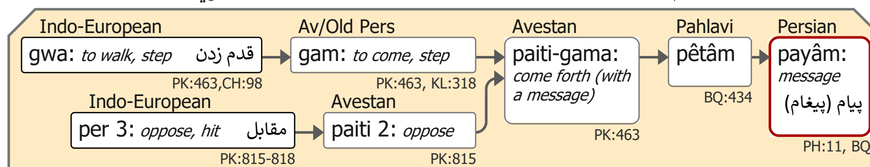

654

پیام

مقایسه: گام

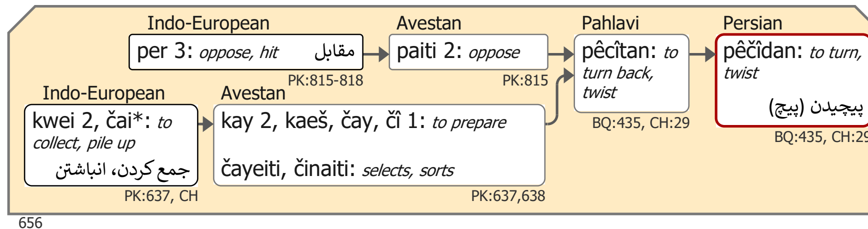
همریشه: come

655

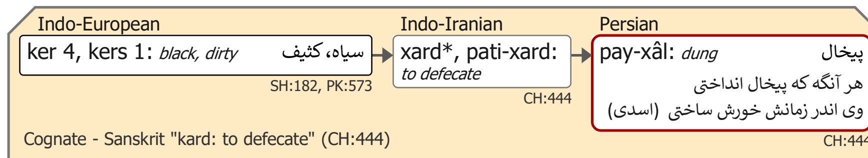
پیچ - رجوع شود به پیچیدن

پیچیدن

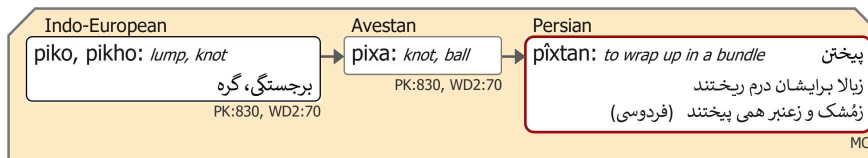
656

پیخال: مدفوع، سرگین

657

پیختن: پیچیدن

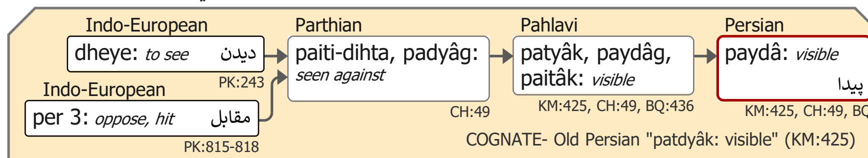

658

پیدا

همریشه: دیدن، پدید

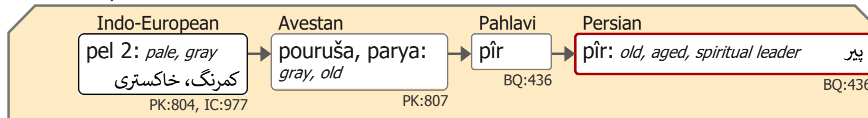
همریشه: theater

659

پیر

همریشه: pale

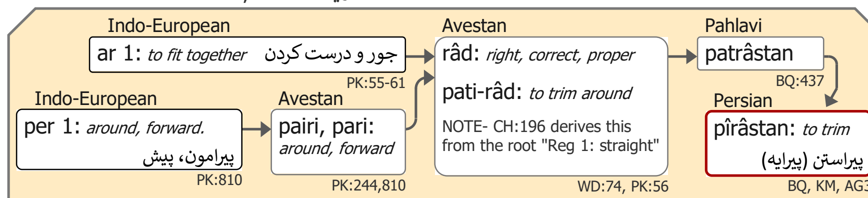

660

پیرار - رجوع شود به پار

پیراستن: "آراستن پیرامون"

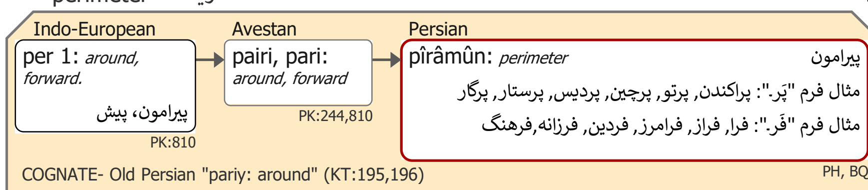
همریشه: order, art

661

پیرامون

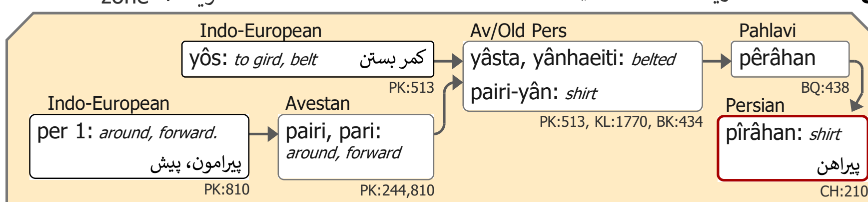
همریشه: perimeter

پیراهن

همریشه: جامه، همیان

همریشه: zone

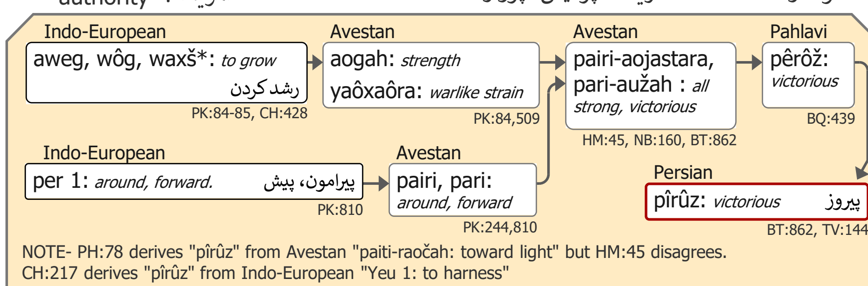

پیرایه - رجوع شود به پیراستن

پیروز: "توانا و مسلط"

همریشه: پردیس، پرواز

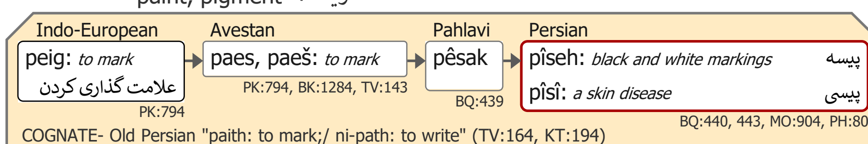
همریشه: authority

پیژامه - رجوع شود به پاجامه

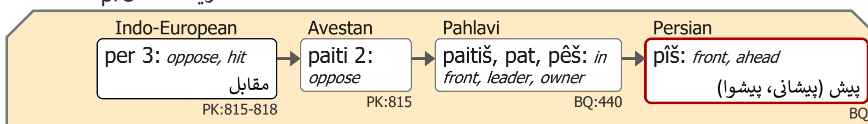
پیسه

همریشه: paint, pigment

پیش

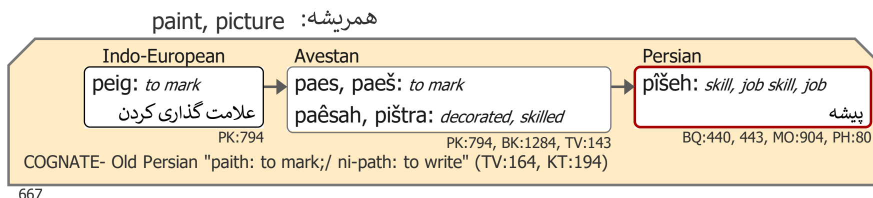
همریشه: pre -

پیشانی - رجوع شود به پیش

پیشه

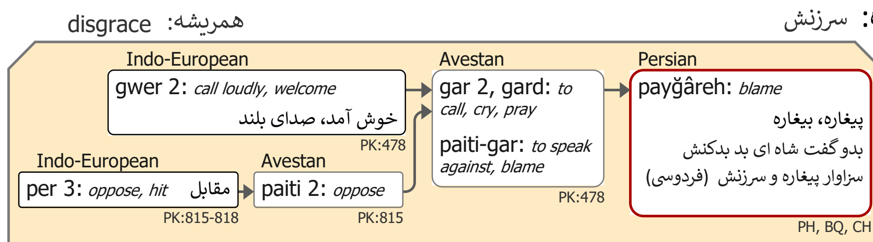
همریشه: paint, picture

پیشوا - رجوع شود به پیش

پیغاره: سرزنش

همریشه: disgrace

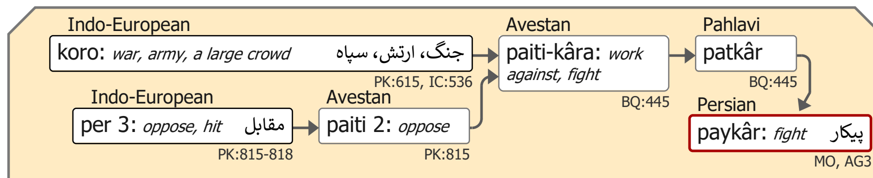

پیغام - رجوع شود به پیام

پیغاله - رجوع شود به پیاله

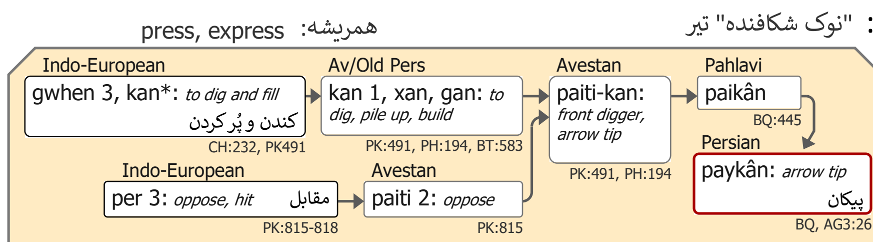
پیک - رجوع شود به پیاده

پیکار

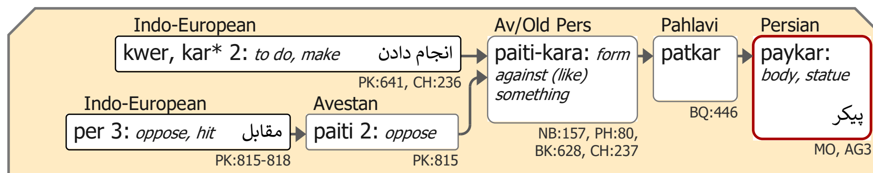

پیکان: "نوک شکافنده" تیر

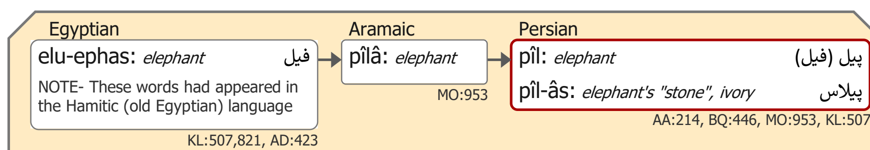
همریشه: press, express

پیکر: "شبیه"

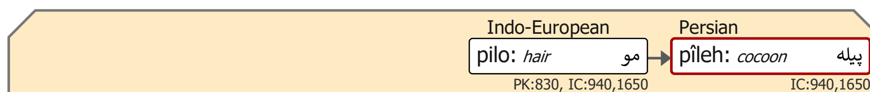
پیل

672

پیلاس: عاج . رجوع شود به پیل

پیله

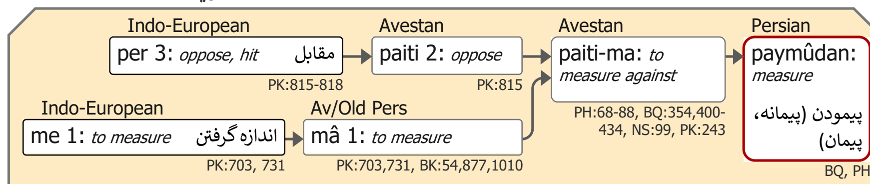

673

پیمانه . رجوع شود به پیمودن

پیمان . رجوع شود به پیمودن

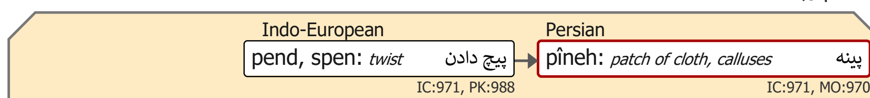
پیمودن: اندازه گرفتن همریشه: measure

674

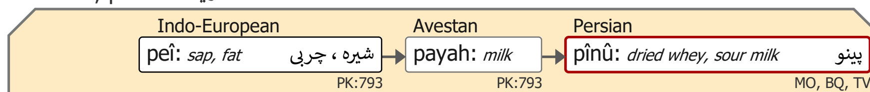
پیموزیدن: پوشیدن . رجوع شود به موزه

پینه: تکه پارچه

675

پینو: کشک همریشه: پنیر همریشه: fat, pine

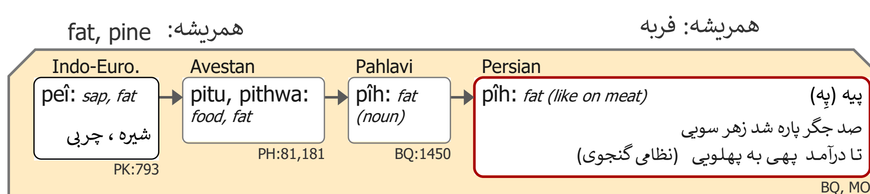

676

پیوستن . رجوع شود به بند

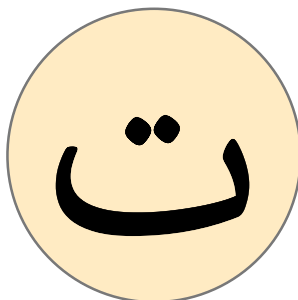
پیوسیدن . رجوع شود به بیوسیدن

پیه همریشه: فربه همریشه: fat, pine

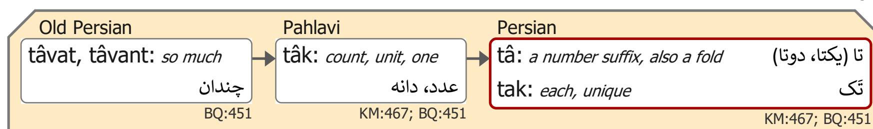

677

حرف ت گاهی به د بدل شود.

تا: پسوند اعداد مثل دو تا. چین، لا

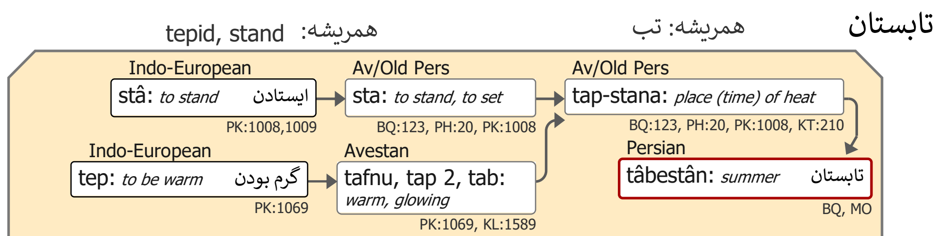

678

تاب - رجوع شود به تب

تابان - رجوع شود به تب

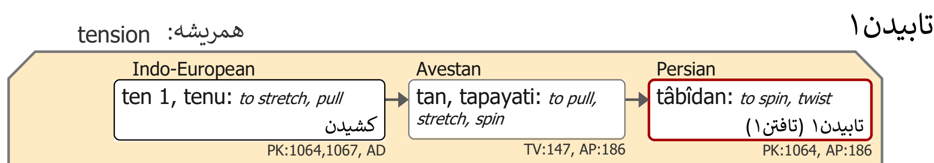
تابستان همریشه: تب همریشه: tepid, stand

679

تابش - رجوع شود به تب

تابیدن۱ همریشه: tension

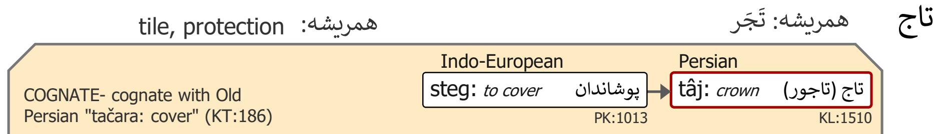

680

تابیدن۲ - رجوع شود به تب

تابه - رجوع شود به تب

تاج همریشه: تَجَر همریشه: tile, protection

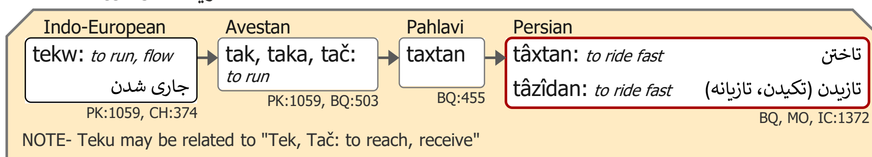

681

تاجور - رجوع شود به تاج

تاختن

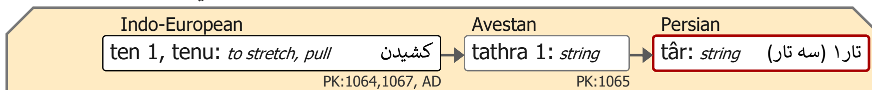
همریشه: toxic

682

تار۱

همریشه: thin

683

تار۲: تاریک . رجوع شود به تم

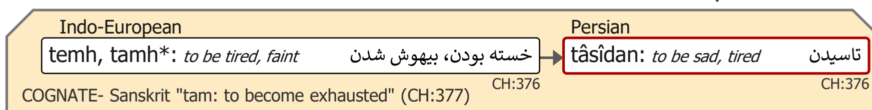
تاریک . رجوع شود به تم

تازیانه . رجوع شود به تاختن

تازیدن . رجوع شود به تاختن

تاس . رجوع شود به تیشه

تاسیدن: اندوهناک و بی قرار شدن

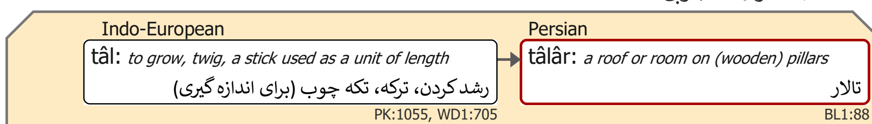

684

تافتن۱ . رجوع شود به تابیدن۱

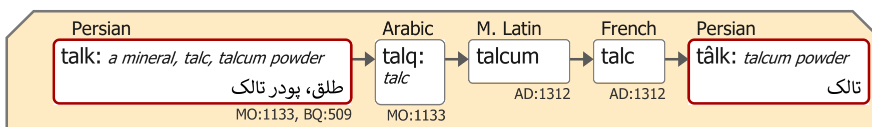
تافتن۲ . رجوع شود به تب

تالار: اطاق با ستونهای چوبی

685

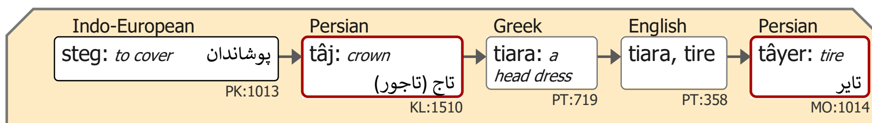
تالک

686

تایر

همریشه: تاجور

687

تب

همریشه: tepid

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
tep: *to be warm* گرم بودن PK:1069	tafnu, tap 2, tab: *warm, glowing* PK:1069, KL:1589	tâb CH:378	tab: *fever, heat* تب (تاب، تابه, تفت) tâbîdan: *shine* تابیدن۲ (تافتن۲، تابان، تابش) tafsîdan: *to become hot* تفسیدن BQ, PH, CH:379

688

تباه

همریشه: pierce, stupid

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
steu 2: *to push, beat, hit, also throw* هل دادن، زدن، پرت کردن PK:1032	tap 1: *to hit, hurt, destroy* TV:147	tapâh BQ:465	tabâh: *ruined, destroyed, bad* تباه TV:147

NOTE- IC derives these words from Indo-European root "Tâbh: to rot"

689

تبر

Pahlavi	Persian
tabrak: *ax* تبر NOTE- not related to the Pahlavi "tabrak: break" KM:471	tabar: *ax* تبر KM:471

690

تبوراک - رجوع شود به تنبور، طبل

تبیر - رجوع شود به تنبور، طبل

تپیدن

همریشه: تابیدن

همریشه: tepid

Indo-European	Avestan	Persian
tep: *to be warm* گرم بودن PK:1069	tafnu, tap 2, tab: *warm, glowing* PK:1069, KL:1589	tapîdan: *beat* تپیدن (تپش) BQ, PH

691

تَجَر: خانه زمستانی

همریشه: تاج

همریشه: tile, deck, protection

Indo-European	Old Persian	Persian
steg: *to cover* پوشاندن PK:1013	tačara: *cover, house, castle* KT:186	tajar: *winter house, castle* تَجَر (تَزَر) میان این تجر و گنبد فلک فرق است که هست این بثبات، آن نباشد آرامش (نزاری قهستانی) PH:84, BQ:472

692

تخته - رجوع شود به تیشه

تخش تیر و کمان

همریشه: toxic

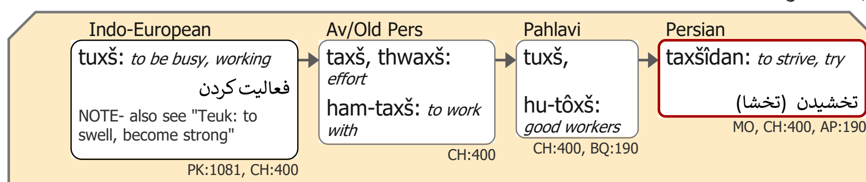
Indo-European	Old Persian	Persian
tekw: *to run, flow* جاری شدن PK:1059, CH:374	taxša: *a type of bow & arrow* PK:1059	taxš: *bow and arrow* تخش همه بنده در پیش رخش منند جگر خستهٔ تیغ و تخش منند (فردوسی) BQ:476

NOTE- Teku may be related to "Tek, Tač: to reach, receive"

693

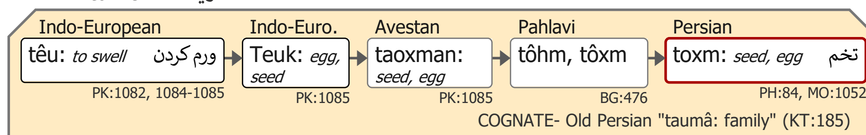
تخشا: کوشا - رجوع شود به تخشیدن

تخشیدن کوشیدن

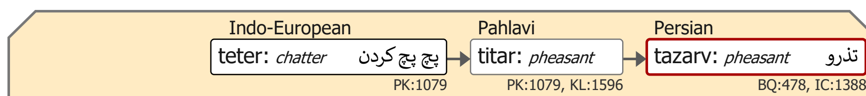
694

تخم همریشه: tumor

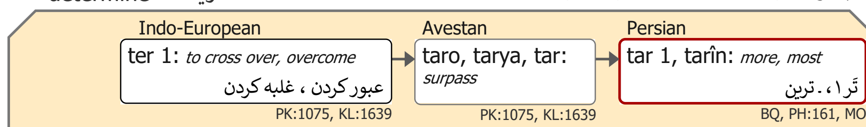
695

تذرو

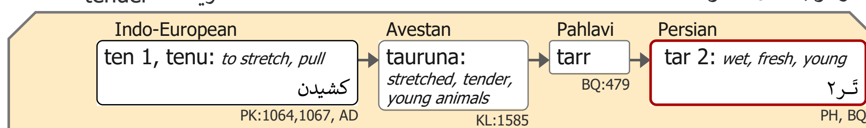
696

. تر ۱: پسوند برای تفضیل (مثل بزرگ تر) همریشه: determine

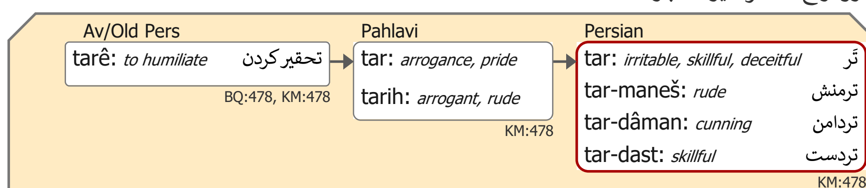
697

تَر ۲: مرطوب، تازه، جوان، لطیف همریشه: tender

698

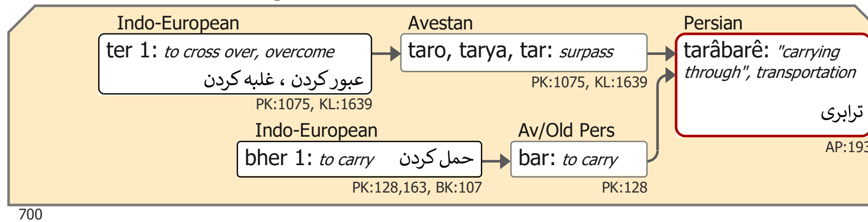
تَر ۳: زودرنج، ماهر، نیرنگ باز

699

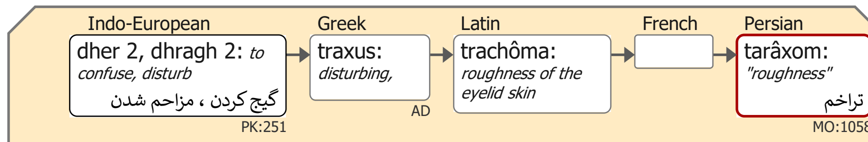
ترابری

همریشه: transfer, bring

700

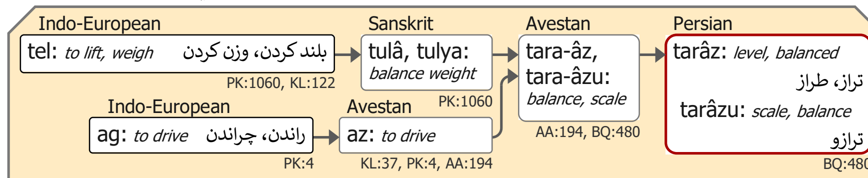
تراخم: "زبری" پوست پلک

701

تراز

همریشه: relate

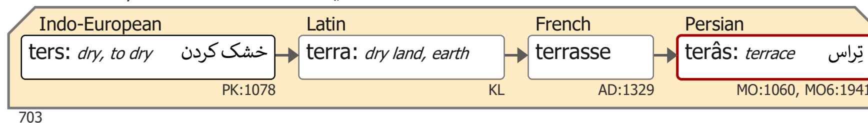

702

ترازو ـ رجوع شود به تراز

تراس

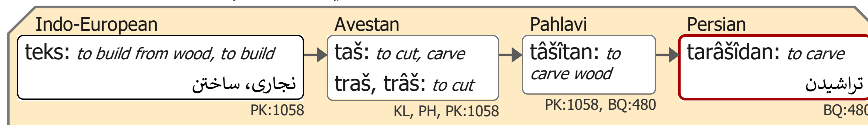
همریشه: تشنه همریشه: thirst, Mediterranean

703

تراشیدن

همریشه: تیشه همریشه: technical, text

704

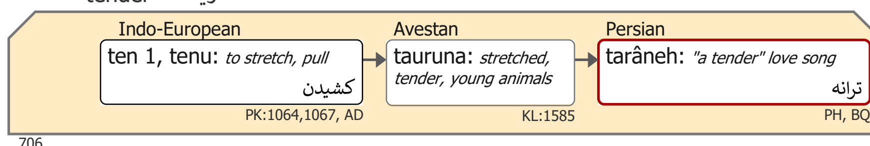
ترافیک: "پراکندگی"

همریشه: تفریق، تفرقه

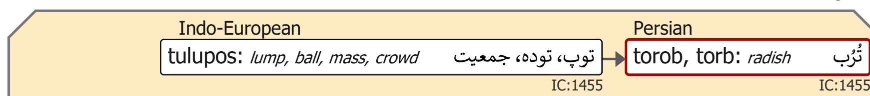
705

ترانه: "لطیف"   همریشه: tender

706

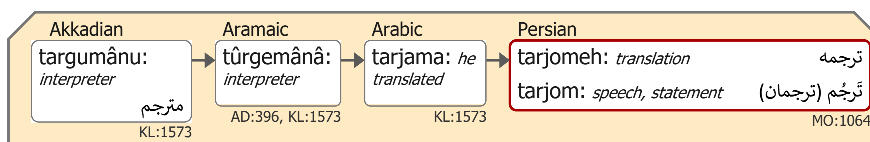
تُرُب: "توده"

707

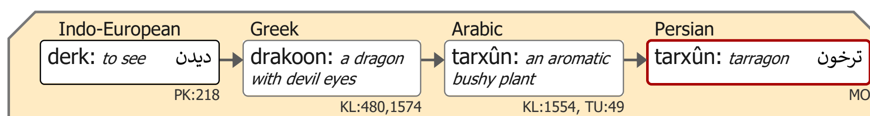
تربیت . رجوع شود به رَبّ

ترجمه

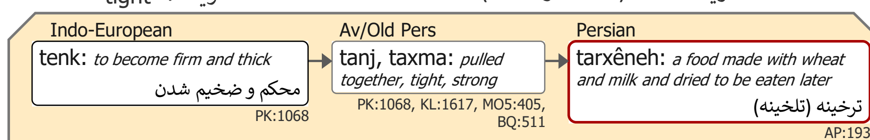
708

ترخون

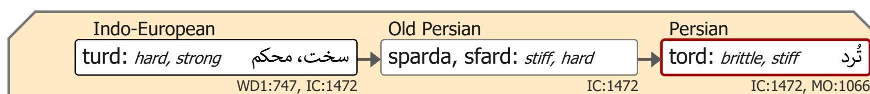
709

ترخینه   همریشه: تنگ (خشک و سفت)   همریشه: tight

710

تُرد: شکننده

711

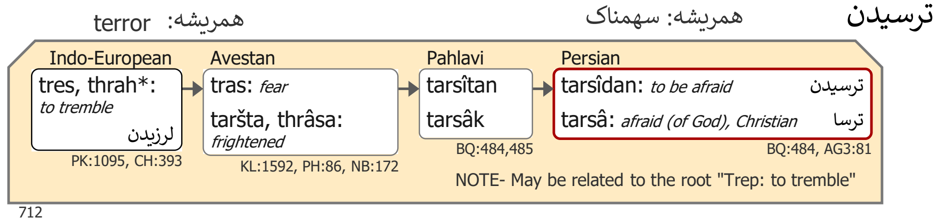
تردامن . رجوع شود به تَر ۳

تردست . رجوع شود به تَر ۳

ترسا . رجوع شود به ترسیدن

ترسیدن

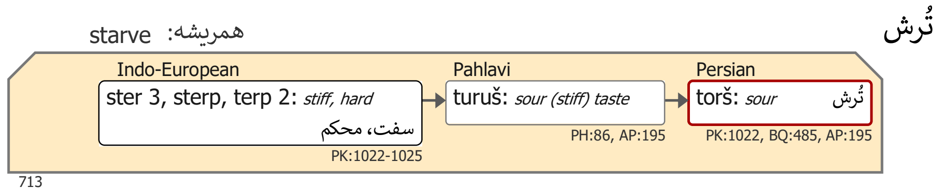
همریشه: سهمناک
همریشه: terror

712

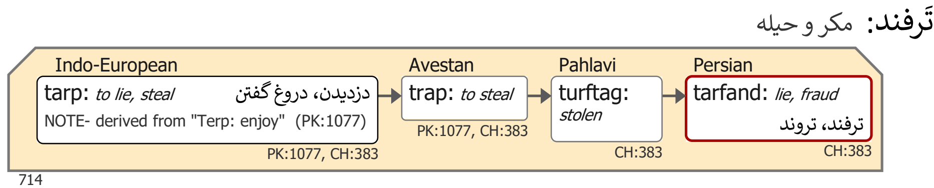
تُرش

همریشه: starve

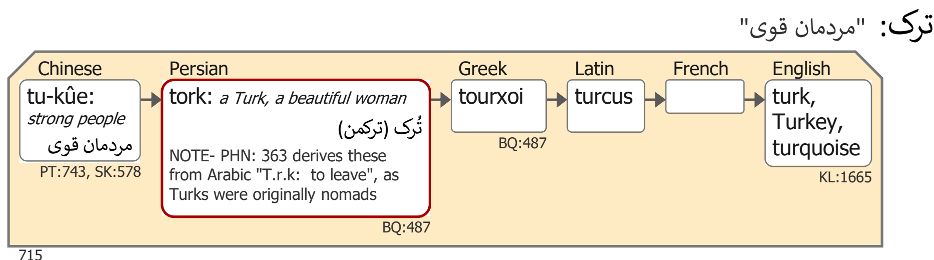
713

تَرفند: مکر و حیله

714

تُرک: "مردمان قوی"

715

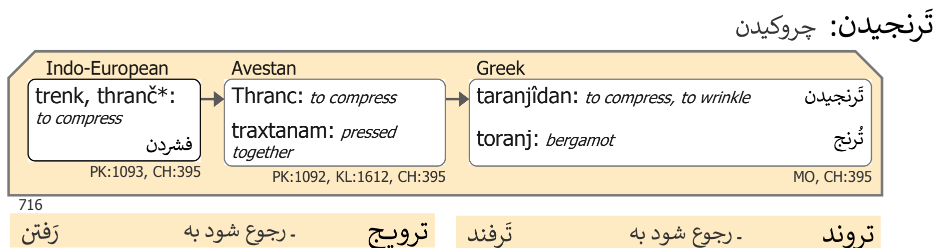
ترکش - رجوع شود به کیش۲

ترکمن - رجوع شود به ترک

ترمنش - رجوع شود به تَر۳

ترنج - رجوع شود به ترنجیدن

تَرنجیدن: چروکیدن

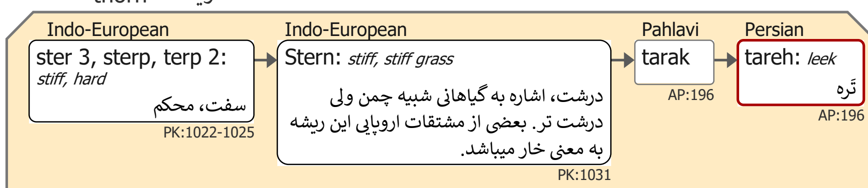
716

ترووند - رجوع شود به تَرفند

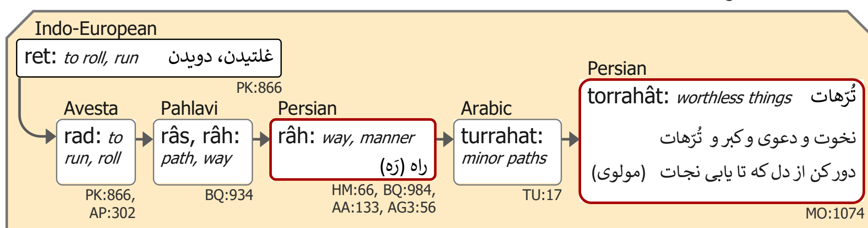
ترویج - رجوع شود به رَفتن

تره

همریشه: thorn

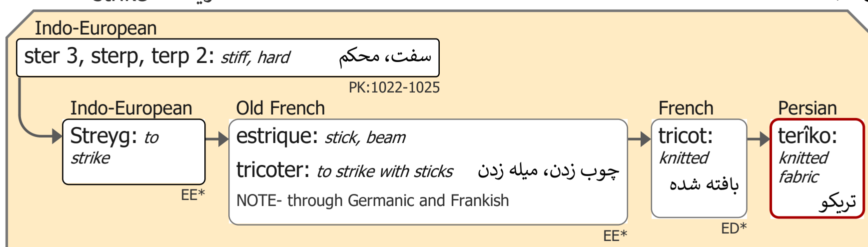

ترّهات: سخنان بیهوده

تریکو: پارچه کشباف حاصل "میل زدن"

همریشه: strike

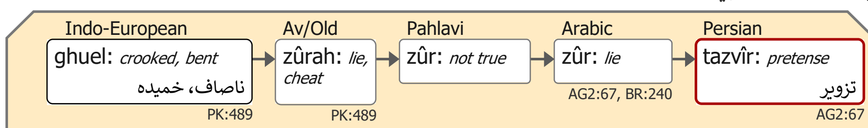

ترین . رجوع شود به . تر ۱

تَزَر: خانه زمستانی . رجوع شود به تَجَر

تزویر

همریشه: زور۳

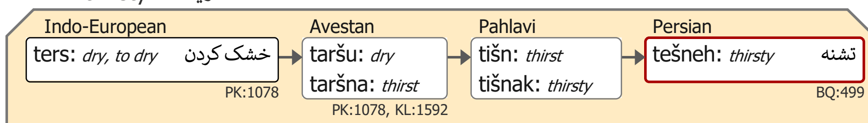

تَش . رجوع شود به تیشه

تشت . رجوع شود به تیشه

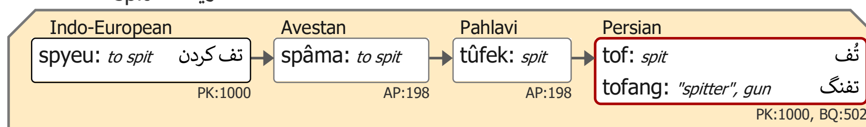
تشنه

همریشه: thirsty

تُف

همریشه: spit

722

تفت - رجوع شود به تب

تفسیدن - رجوع شود به تب

تکاپو - رجوع شود به پو

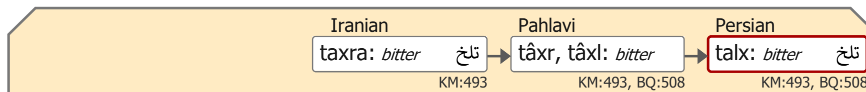
تکیدن - رجوع شود به تاختن

تفنگ - رجوع شود به تُف

تک - رجوع شود به تا

تَکَدّی - رجوع شود به گدا

تلخ

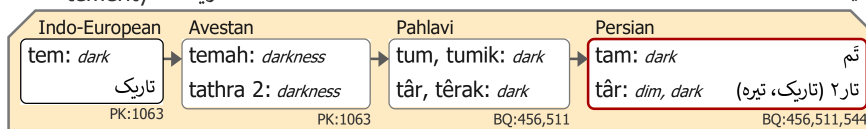

723

تلخینه - رجوع شود به ترخینه

تَم: تاریک

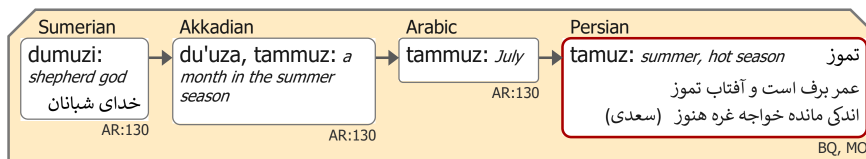
همریشه: temerity

724

تمدّن - رجوع شود به دین۲

تموز: تابستان

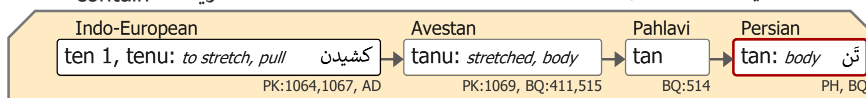

725

تَن

همریشه: تهمتن، فروتن

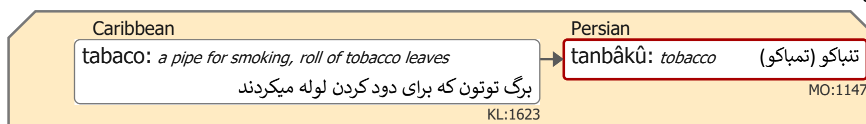
همریشه: contain

726

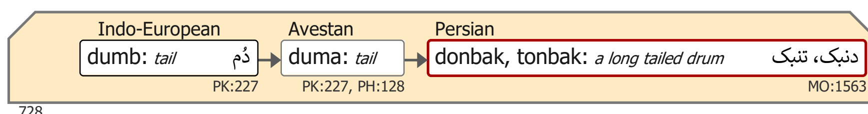
تنافُر، تنافور - رجوع شود به تنفر

تنباکو

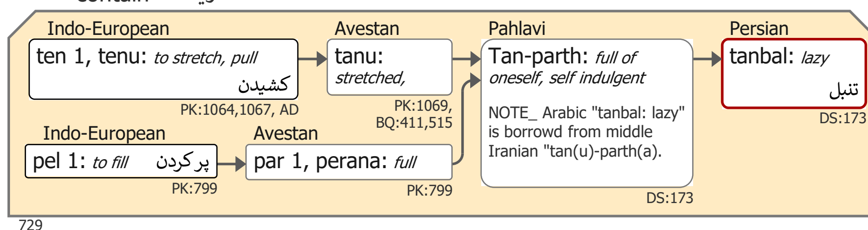
727

تنبک

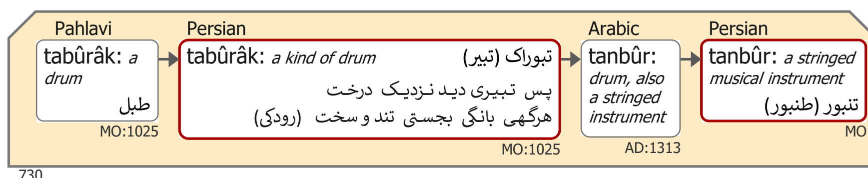

تنبل

همریشه: contain

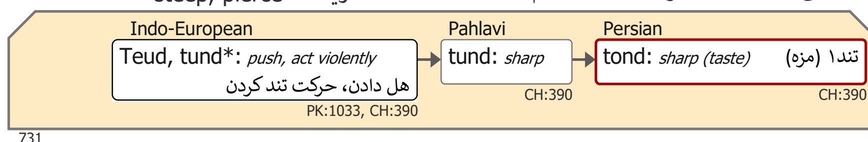
تنبور

تنجیدن ـ رجوع شود به تَنگ

تُند۱: طعمی که دهان رابسوزاند، مانند طعم فلفل

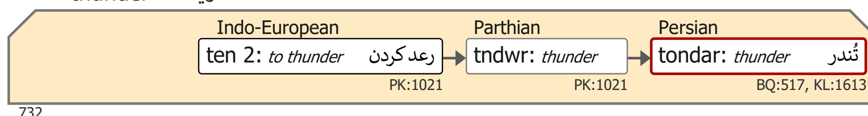
همریشه: steep, pierce

تُند۲ ـ رجوع شود به توان

تُندر

همریشه: thunder

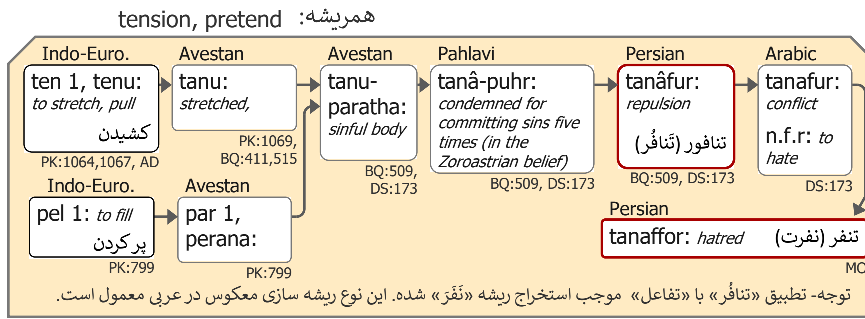

تنش ـ رجوع شود به تَنیدن

تندیس ـ رجوع شود به تن + دیس

تنفر

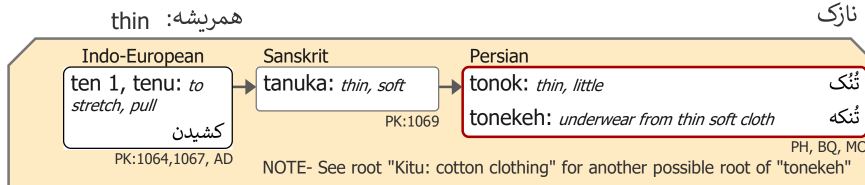
همریشه: tension, pretend

733

تُنُک: نازک

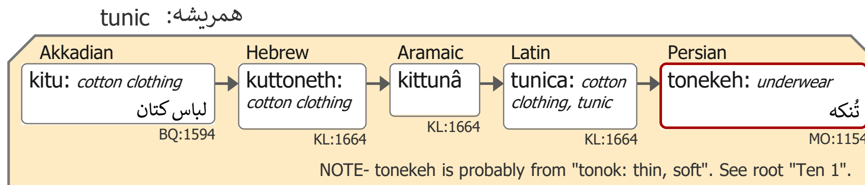
همریشه: thin

734

تُنکه

همریشه: tunic

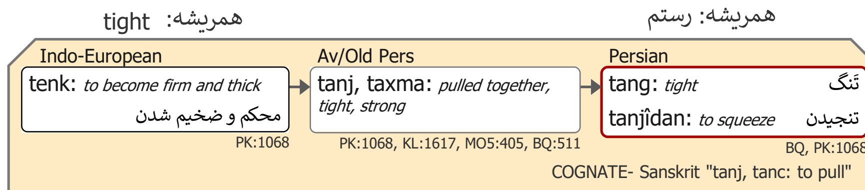

735

تَنگ

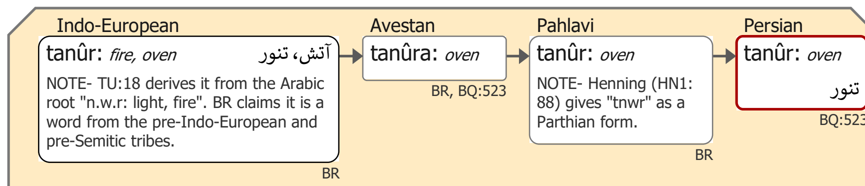
همریشه: tight

همریشه: رستم

736

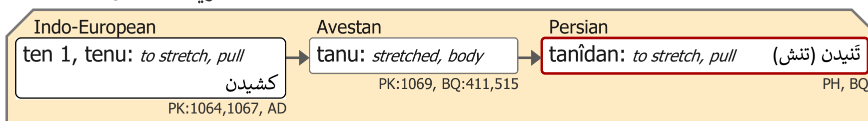
تنور

737

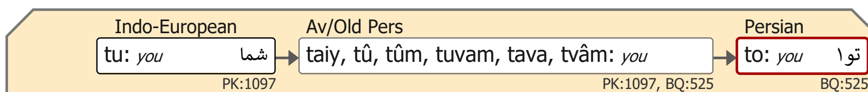
تَنیدن

همریشه: thin

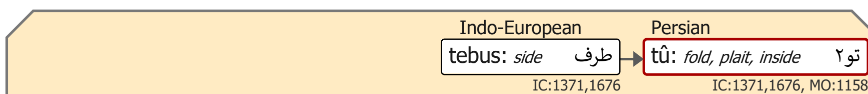
738

تو۱: شما

739

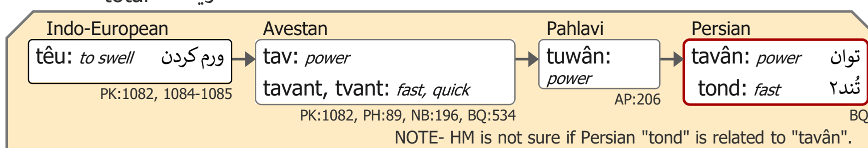
تو۲: داخل

740

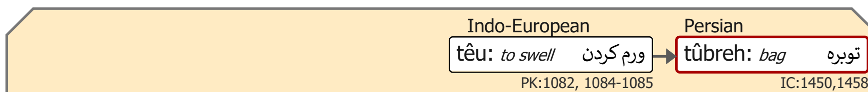
توان

همریشه: total

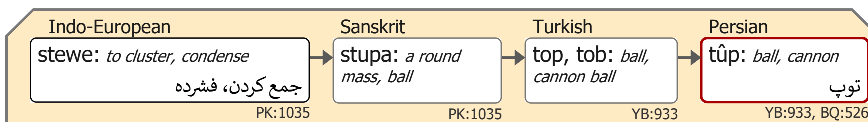
741

توبره

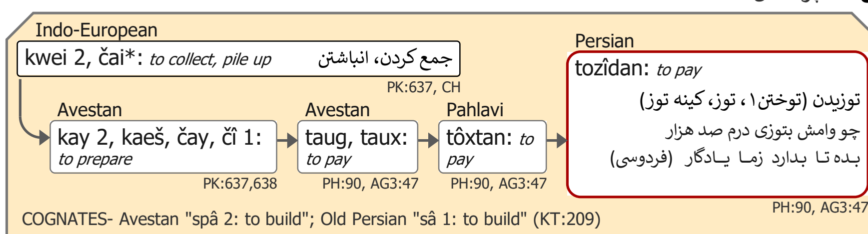
742

توپ

743

توختن۱: پرداختن

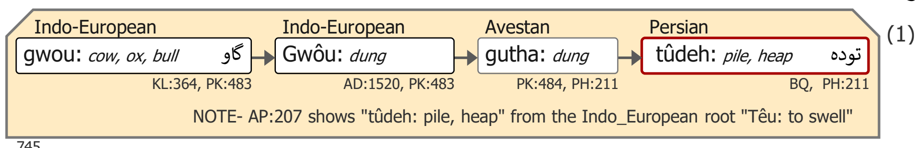

744

توختن۲ ـ رجوع شود به اندوختن

توده

(1)

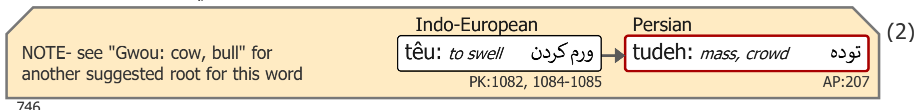

745

توده

همریشه: total

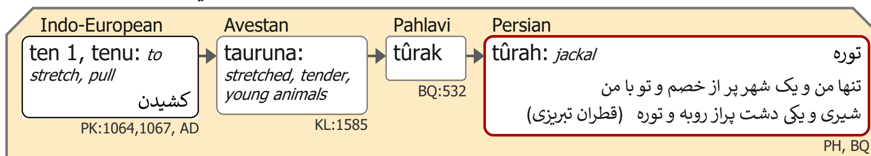
(2)

746

توره: شغال

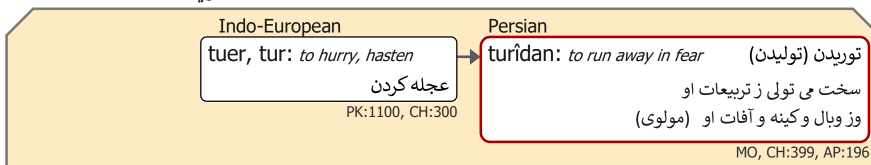
همریشه: tender

747

توریدن: رمیدن و دور شدن

همریشه: turn

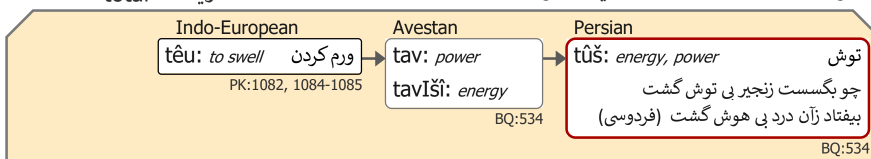
748

توزیدن - رجوع شود به توختن

توش: توان و طاقت

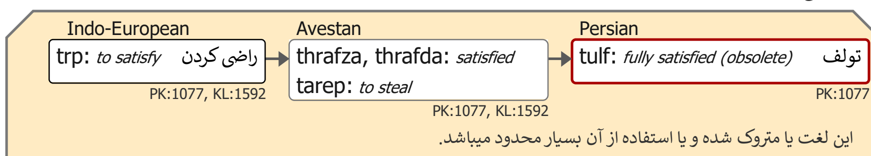
همریشه: توان

همریشه: total

749

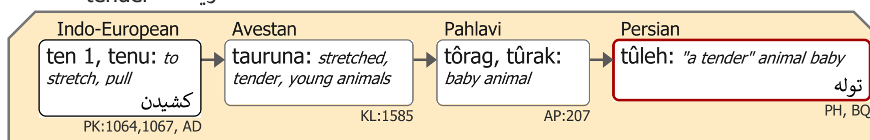
تولف: راضی

750

توله

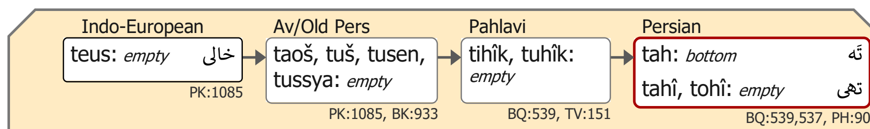
همریشه: tender

751

تولیدن: رمیدن . رجوع شود به توریدن

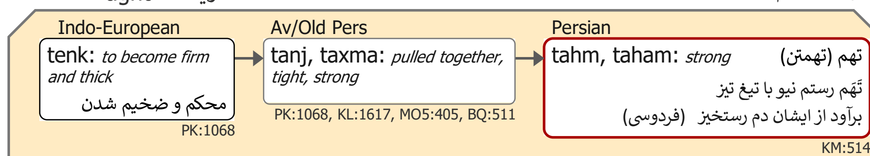
تَه

752

تَهم: قوی محکم

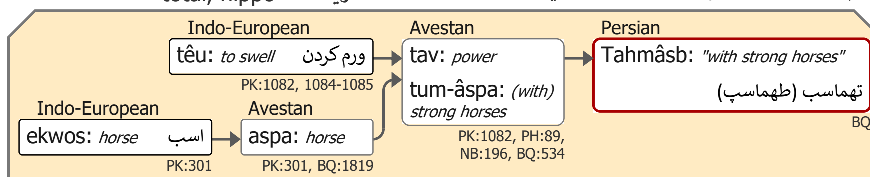
همریشه: tight

753

تهماسب: "با اسبان قوی"

همریشه: تهمتن همریشه: total, hippo-

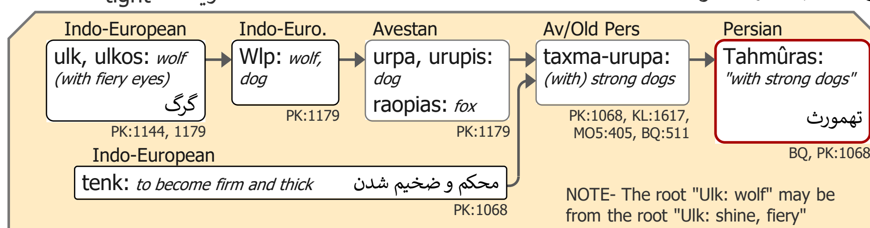

754

تهمتن: بدن قوی . رجوع شود به تَهم + تن

تهمورث: "با سگهای قوی"

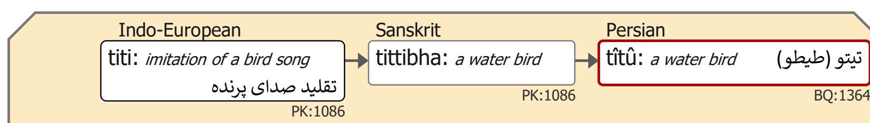
همریشه: tight

755

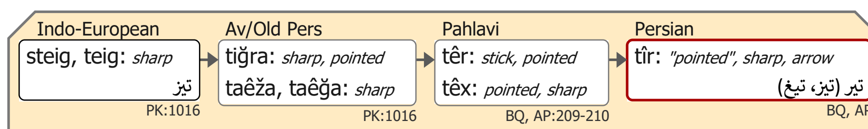
تهی . رجوع شود به تَه

تیتو

756

تیر

757

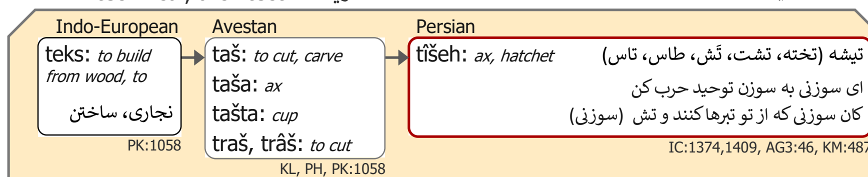
تیره ـ رجوع شود به تَم

تیز ـ رجوع شود به تیر

تیشه

همریشه: تراشیدن

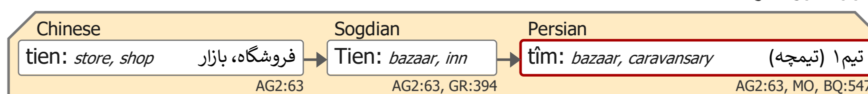
همریشه: technical, architect

758

تیغ ـ رجوع شود به تیر

تیم: بازار، کاروانسرا

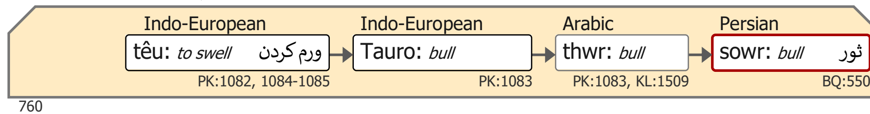
759

تیمچه: بازار ـ رجوع شود به تیم

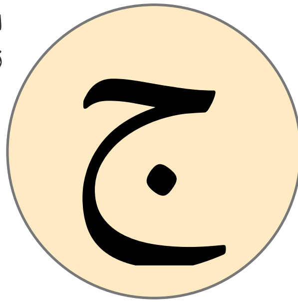

ثور

همریشه: Taurus

این حرف گاهی به ت، ز، گ، چ، ژ، ش یا ی بدل شود.

جا: مکان، رتبه، مقام

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
i 1, ei, ai*: *to go* رفتن	yâ: *to go*	giyâk, givâk: *location*	jâ: *place, location* جا (جای)
PK:293,501, KL:825, CH:154	PK:293-296, KL:825	BQ:551, BL1:252	PH:94, BQ

NOTE- AP:211 shows this word as a cognate of "gâh: location" from the Indo_European root "Gwa: to walk"

761

جاثلیق

همریشه: Catholic, solid, save

Indo-Euro.	Greek	Arabic	Persian
solo: *whole* تمام، کامل	holos: *whole* kata-holos, katholicos: *undivided church of Christ*	jaselîq: *a rank in the Catholic church.*	jâselîq: *a Catholic rank* جاثلیق زیطـریق وز جاثلیقان شـهـر هرآنکس کش از مردمی بود بهر (فردوسی)
PK:979	PK:979	TU:19	MO:1199, NS:141

762

جادّه

Indo-European	Avestan	Persian
iâtom: *going, movement, crowd* رفتن، حرکت، جمعیت	yâtem: *road*	jâddeh: *road* جادّه
IC:441	IC:441	IC:441

NOTE- MO:1202 claims "jâddeh" is from Arabic while ES:140 and AS:39 claim it is Persian.

763

جادو

همریشه: یاسه

همریشه: jealous, zeal

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
yâ: *to be excited* هیجان داشتن	yâ-tu: *magic*	žâtûk: *magic*	jâdû: *magic* جادو
PK:501	PK:501	BQ:553,2419	BQ, PH:92, HM:107

764

جاروب - رجوع شود به جا + رُفتن

جالیز - رجوع شود به پردیس

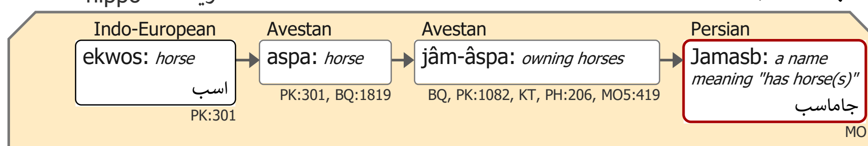
جام: پیاله، ساغر

Avestan	Pahlavi	Persian
yâma: *cup* جام	yâm, jâm: *cup*	jâm: *cup, glass* جام
KM:521	KM:521	KM:521

765

جاماسب: "اسب دار"

همریشه: hippo-

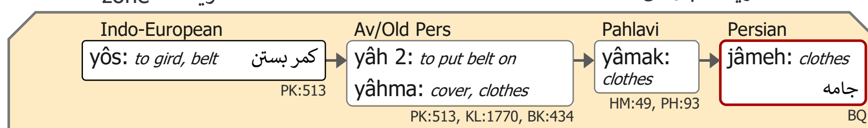

766

جامه

همریشه: پیراهن، همیان

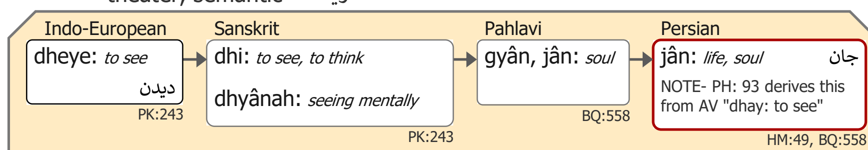
همریشه: zone

767

جان

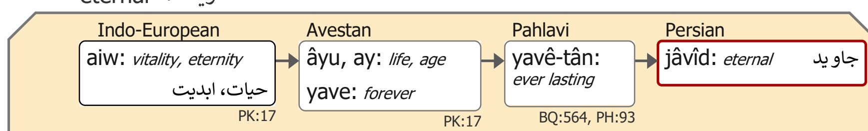
همریشه: theater, semantic

768

جاوید

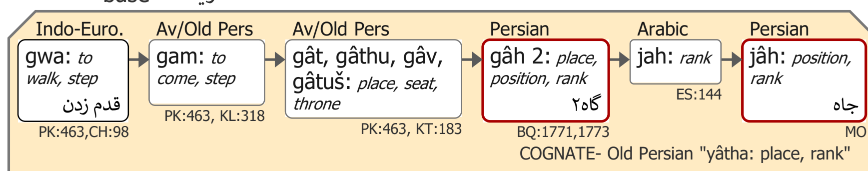
همریشه: eternal

769

جاه

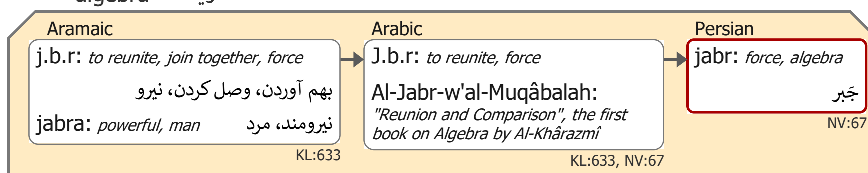
همریشه: base

770

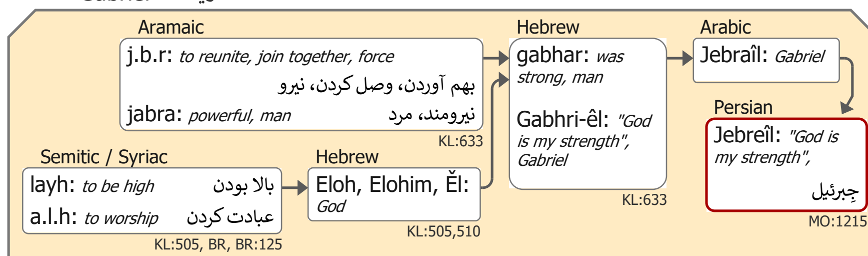
جبر

همریشه: algebra

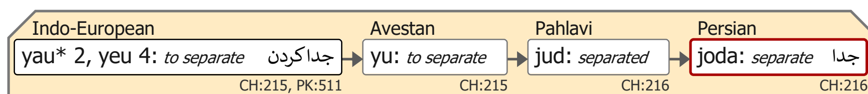

771

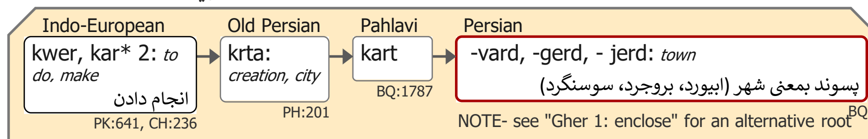
جبرئیل: "خدا قدرت من است" همریشه: Gabriel

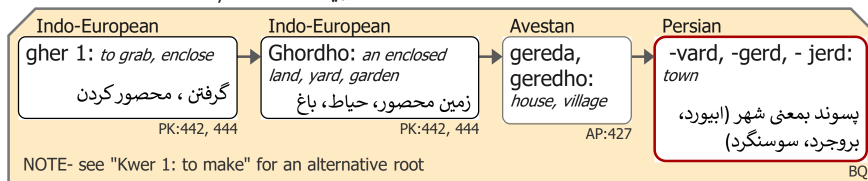
جدا

- جرد: شهرک همریشه: karma (1)

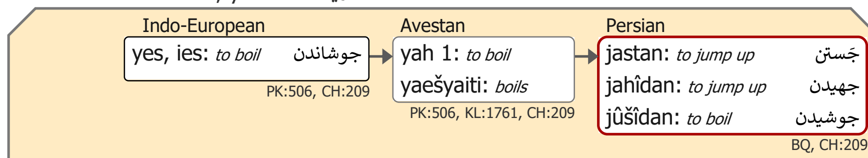

- جرد: شهرک همریشه: chorus, court (2)

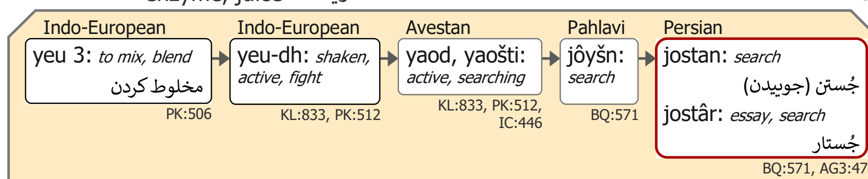

جُز - رجوع شود به بجز

جَستن همریشه: eczema, yeast

جُستن همریشه: enzyme, juice

جَسک: بلا و محنت

Avestan	Pahlavi	Persian
yaska: *sickness* بیماری	yask: *sickness*	jask: *misery, calamity* جَسک گر بخواهم از کسی یک مشت نسک مرمرا گوید خمش کن مرگ و جسک (مولوی)
KM:535, BQ:571	KM:535, BQ:571	KM:535, BQ:571

778

جشن همریشه: ایزد، یزدان — همریشه: hagios

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
yag: *to worship* ستایش کردن	yesnya, yasna: *worship*	yašn	jašn: *celebration* جشن
PK:501	PK:501, PH:95,252, KL:1759	BQ:572	BQ, AG2

COGNATE- Old Persian "yad: worsjip"

779

جُغ رجوع شود به. یوغ

جفت همریشه: یوغ — همریشه: yoke

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
yeu 1, yauj*: *to join, harness* جفت کردن، مهار کردن	yuxta: *harnessed, joined*	juxt: *pair*	joft: *pair (union)* جفت
PK:509, CH:217	BQ:577,1228,2458, PK:509	BQ:577	BQ

780

جگر همریشه: liver, hepatic

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
yekwer: *liver* جگر	yâkara: *liver*	jakar, jagar: *liver*	jegar: *liver* جگر
PK:504	PK:504	TV:317	BQ:579, PK:504

781

جلیقه همریشه: ژیلت — همریشه: gilet

Turkish	Persian
ijlak, yelek: *sleeveless coat* کت بی آستین	jalîqeh: *waist coat without sleeves* جلیقه (جلیتقه)
KL:656	BQ:584

782

جم: "دوقلو"، لقب جمشید شاه که دوقلو بدنیا آمد — همریشه: Gemini, even

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
yem: *hold together (pair)* جفت، جفت کردن	yemô, yemâ, yîma: *twin (king)*	yam: *king*	jam: *king* جم
PK:505	KL:1763, BT:1301, FV:5	BQ:587	BQ:587, MO5:433, AG1:28

NOTE- King Jamshîd's twin sister was also nicknamed "Yimâ: twin".

783

جمشید همریشه: Gemini, even

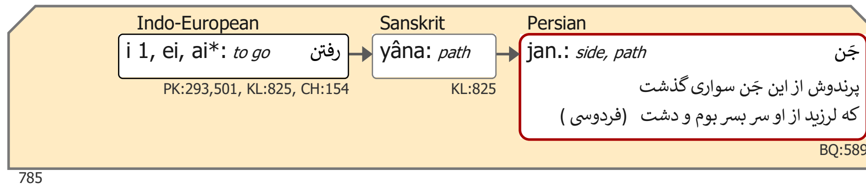
Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
yem: *hold together (pair)* جفت، جفت کردن (PK:505) Indo-European: ksei 2: *bright* روشن (WD1:501, BT:541)	yemô, yemâ, yîma: *twin (king)* yima-xšaetem: *brilliant king*	yam-šît: *brilliant twin, brilliant king*	Jamšîd: *"brilliant king"* جمشید
	KL:1763, BT:1301, FV:5	BQ:587	BQ:587, MO5:433, AG1:28

NOTE- King Jamshîd's twin sister was also nicknamed "Yimâ: twin".

784

جَن: راه

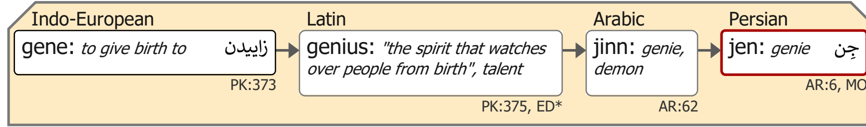
همریشه: transit

785

جِن

همریشه: gene, genie, germ

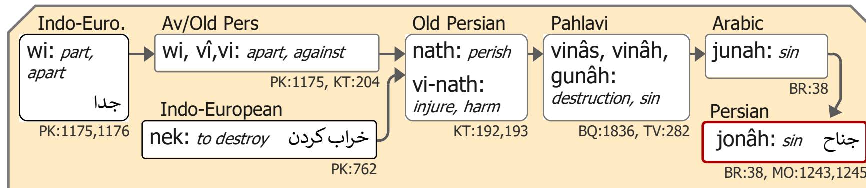

786

جُناح

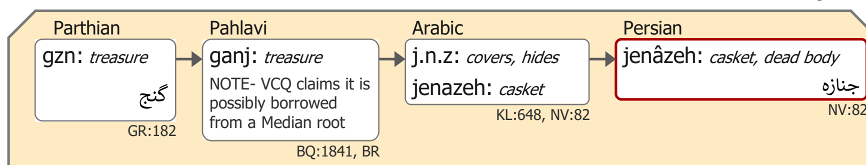
مقایسه: گناه

همریشه: vicious

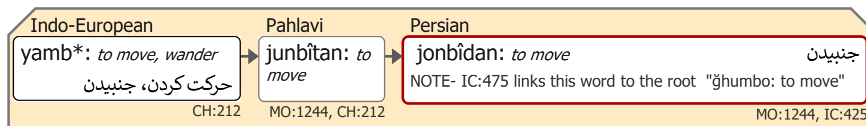
787

جنازه: تابوت

788

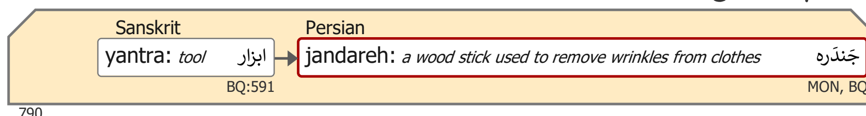
جنبیدن

789

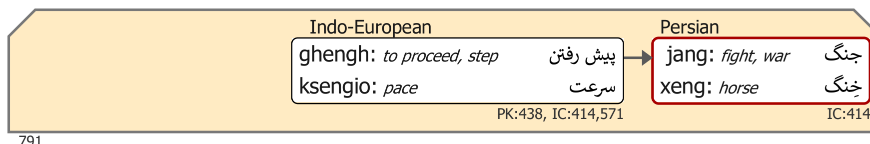
جُند: سپاه . رجوع شود به گُند۲

جَندَره: چوبی برای رفع چروک لباس

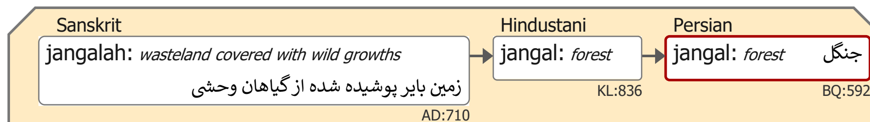

790

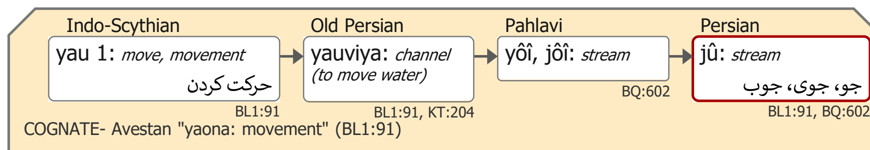
جنگ

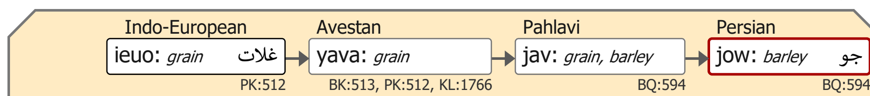
جنگل

جو۱: "رود"

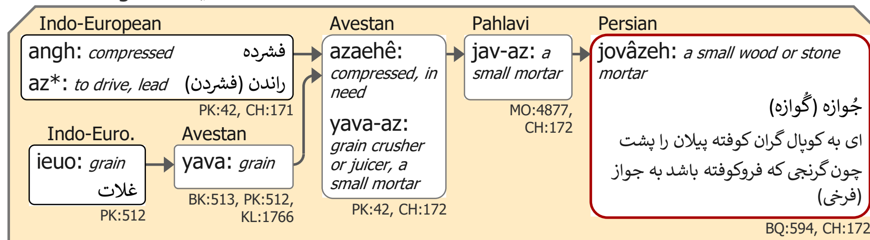
جو۲: نوعی غله

جواز: چوبدستی . رجوع شود به گواز

جُواز: هاون کوچک چوبی یا سنگی

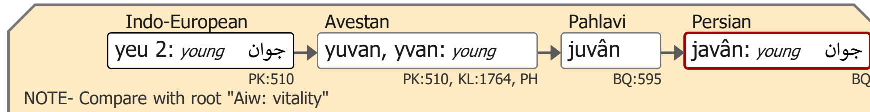
همریشه: anger

جَوال . رجوع شود به گوال

جوان

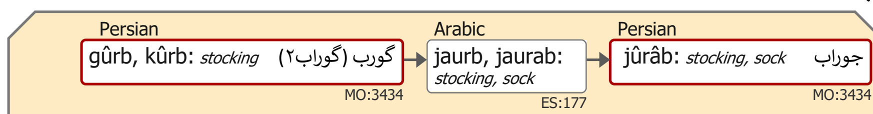
همریشه: young

جوب . رجوع شود به جو۱

جوجه . رجوع شود به ژوژه

جوراب

797

جوشیدن - رجوع شود به جَستن

جوهر - رجوع شود به گوهر

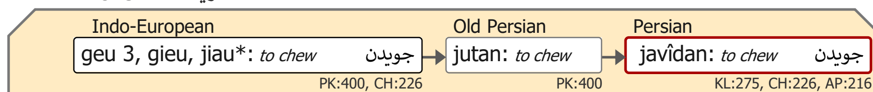
جویبار - رجوع شود به جو۱ + بار۳

جوغ - رجوع شود به یوغ

جوی - رجوع شود به جو۱

جویدن

همریشه: chew

798

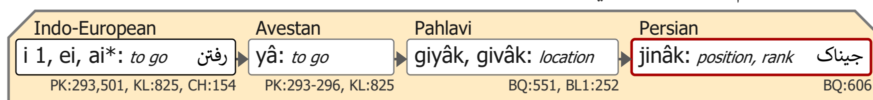
جوییدن - رجوع شود به جُستن

جهیدن - رجوع شود به جَستن

جهان - رجوع شود به گیتی

جیناک: جای و مقام و مکان

همریشه: جا

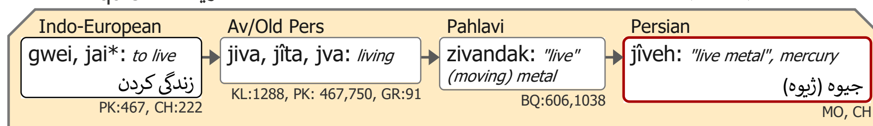

799

جیوه

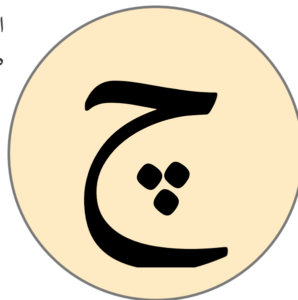
همریشه: زیستن

همریشه: quick

800

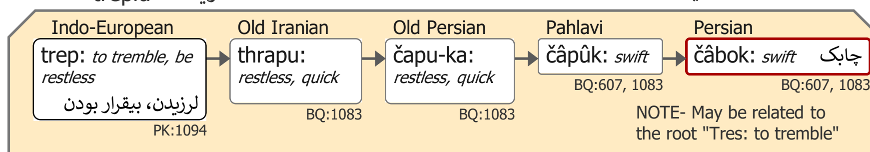
این حرف گاهی به ش، ز، ژ، یا ص بدل شود.

چابک

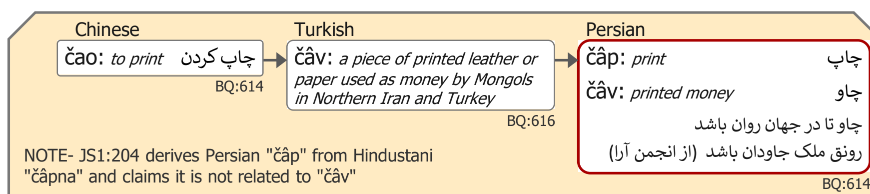
همریشه: سُبُک

همریشه: trepid

801

چاپ

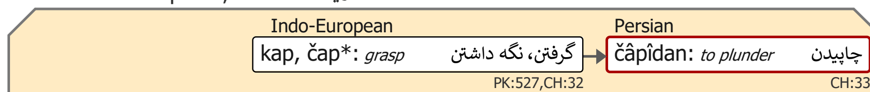

802

چاپیدن

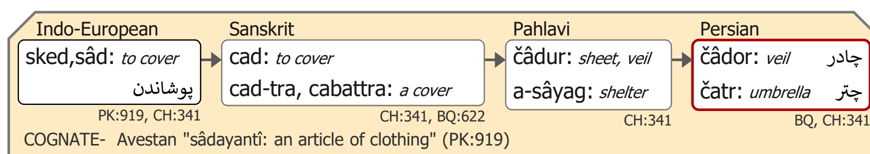
همریشه: چسبیدن

همریشه: capture, have

803

چادر

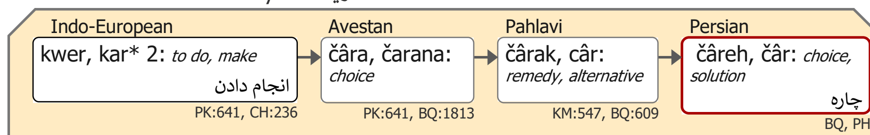
804

چار، چاره

مقایسه: وچر

همریشه: گُزیدن

همریشه: Sanskrit "vi-cay"

805

چاشت - رجوع شود به چشیدن

چاشنی - رجوع شود به چشیدن

چاقو

Indo-European: keku: *club* گرز، چکش (WD1:381, PK:543, IC:1390) → Avestan: kakuš, čakuš: *ax* (PK:543) → Pahlavi: cakôč: *ax* (BQ:613) → Persian: čakkoš: *hammer* چکش; čâqû: *knife* چاقو (PK:543, BK:597, BT:575, MO:1268, IC:1390)

COGNATE- Old Persian "queke: club" (PK:543);/ IC:1390 links "čakkoš" to "čowgân" from "Čop: wood";/ Persian "čakoš" may be from Altaic "čekû: handle" (ST:422)

806

چاک

Indo-Iranian: čak*, čag*: *to strike, hit* ضربه زدن، دریدن (CH:31) → Persian: čâk: *rupture, crack* چاک (CH:31)

807

چاکر: فرمانبر، مطیع

Pahlavi: ča-kar: *obedient* فرمانبردار، مطیع (JS1:202) → Persian: čâker: *obedient* چاکر (JS1:202)

808

چال: رفتن - رجوع شود به چلیدن

چالاک - رجوع شود به چلیدن

چالش - رجوع شود به چلیدن

چالیدن - رجوع شود به چلیدن

چالیک: الک دولک همریشه: چِلیک

Turkish (Ottoman): člyk: *hit by a blow, a tapered piece of wood or steel* ضربه خورده، چوب یا آهن شکل گرفته (EE*) → Persian: čâlik: *tipcat, a game played with two pieces of tapered wood* چالیک

گه تاج سلطانان شوم گه مکر شیطانان شوم
گه عقل چالاکی شوم گه طفل چالیکی شوم (مولوی)

(DK*, EE*, BQ:615)

809

چامیدن: ادرار کردن

Pahlavi: čamiš, čamišn, urine ادرار (JS1:203) → Persian: čâmîdan: *to urinate* چامیدن (چامین)

شد طعمه طوطی شکر
وان زاغ را چامین خر (مولوی)

(JS1:203, DK*)

810

چامین: ادرار - رجوع شود به چامیدن

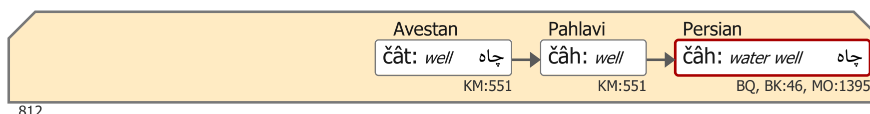
چانه همریشه: زنخ همریشه: chin

Indo-European: genu 2: *chin, jaw bone* چانه، استخوان فک (PK:381) → Avestan: zânu, zanva: *chin* (PK:381, BK:221) → Persian: čâneh: *chin* چانه (BK:221, BQ:1036, PH:148, AP:218)

811

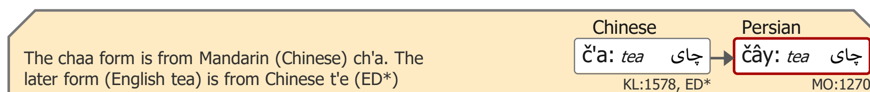
چاو: اسکناس چینی - رجوع شود به چاپ

چاه

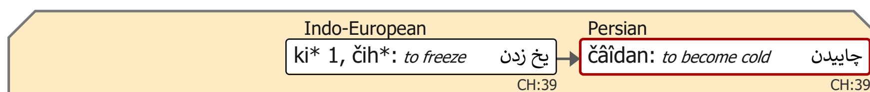
812

چای

813

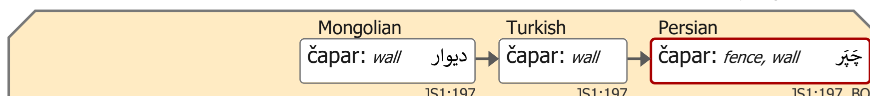
چاییدن

814

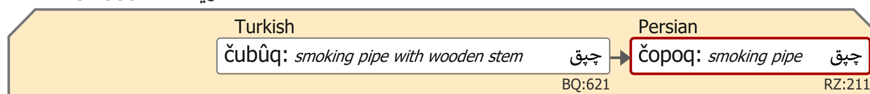
چپ ـ رجوع شود به چپه

چَپَر: حصار، دیوار، پرچین

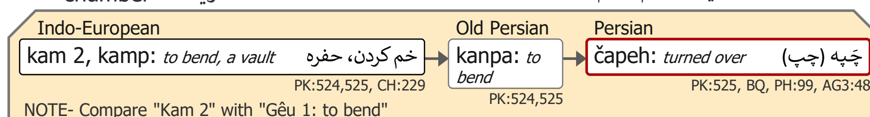
815

چپق همریشه: chibouk

816

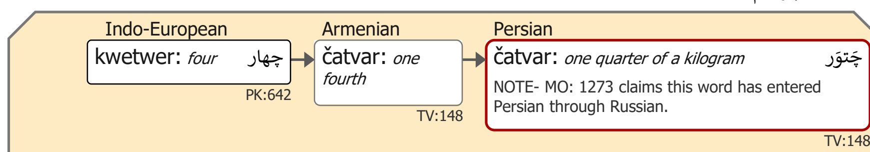
چَپه همریشه: چَم، خَم همریشه: chamber

817

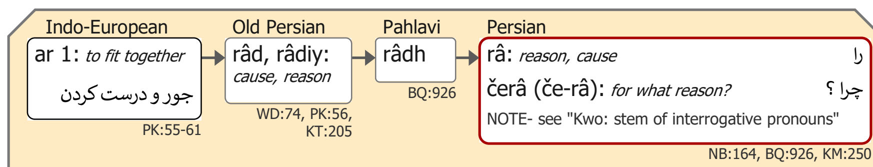
چتر ـ رجوع شود به چادر

چَتوَر: "یک چهارم"

818

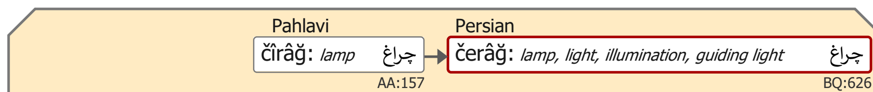
چِرا

819

چَرا - رجوع شود به چریدن

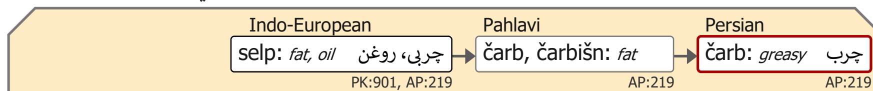
چراغ

820

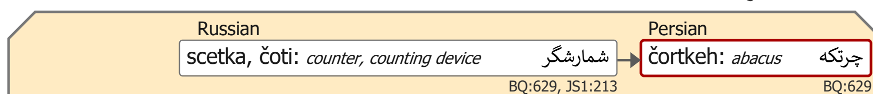
چرب

همریشه: salve

821

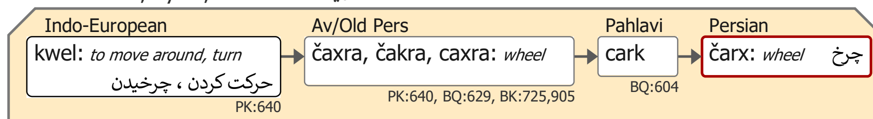
چرتکه: "شمارشگر"

822

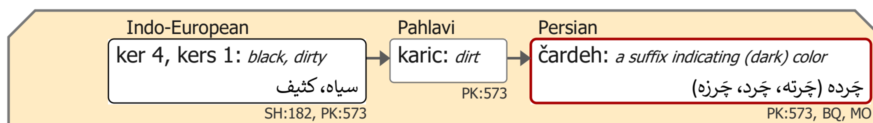
چرخ

همریشه: wheel, cycle, chakra

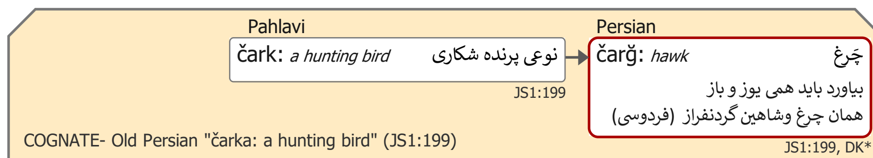
823

چرده

824

چَرغ: پرنده شکاری، قرق

825

چرک

Avesta: hixra, herk: *filth, dirt* کثافت، چرک (JS1:209) → Pahlavi: čirk: *filth, dirt* (JS1:209) → Persian: čerk: *dirt, filth* چرک (JS1:209)

826

چرم: " کنده شده"

همریشه: shear

Indo-European: ker 2, sker 2: *to cut, separate* بریدن، جدا کردن (PK:938, IC:640,1155) → Avestan: kereta: *knife, a cut trench*; kareman, čareman: *hide cut off animals* (PK:941, KL:1432, PH:188, BK:321) → Persian: čarm: *hide (cut from animals)* چرم (BQ, PH, MO, BK)

COGNATE- Old Indic "cârman" (BQ: 634)

827

چرمه: اسب سفید

Indo-European: kel 4: *light and dark spots, gray color tones* لکه های سایه روشن (PK:547) → Persian: čarmeh: *horse, white horse* چرمه

پر از خشم و پر کینه سالار نو
نشست از بر چرمهٔ تیز رو (فردوسی)

(PK:547)

828

چریدن

همریشه: چرخیدن

همریشه: cycle, wheel

Indo-European: kwel: *to move around, turn* حرکت کردن ، چرخیدن (PK:640) → Avestan: car, čâr: *to move around, open field* (BQ:635, AG3:73, JD:297) → Pahlavi: čâr: *an open field, also to graze* → Persian: čarîdan: *to graze* چریدن (چرا) (MO, BQ, AG3:73)

829

چسبیدن

همریشه: چاپیدن

همریشه: catch, accept

Indo-European: kap, čap*: *grasp* گرفتن، نگه داشتن (PK:527,CH:32) → Old Persian: čifsati: *attach* (BQ:636) → Persian: časbîdan: *to attach, grab* چسبیدن (چفسیدن) (PK:527, PH:98, IC:473,CH)

830

چُست

همریشه: shoot

Indo-European: skeud, čaud*: *to throw, impel* پرت کردن, واداشتن (PK:955,CH) → Sanskrit: čodatî: *to hurry, propel* (PK:955, PH:99) → Persian: čost: *quick, fast* چُست (PK:955, BQ:636,CH)

COGNATE- Pahlavi "vicôdišn: to run" (BQ:636)

831

چشم

Indo-European: kwek, kas* 1: *to appear, see* ظاهر شدن، دیدن (PK:638, CH:245) → Avestan: kas, čas, čaš: *to behold, see*; čašman: *eyes* (PK:638, KL:42, BK:1436) → Pahlavi: čašm (BQ:638) → Persian: čašm: *eye* چشم (BQ, PH)

832

چشیدن   همریشه: چشم، نگاه

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
kwek, kas* 1: *to appear, see* ظاهر شدن، دیدن	kas, čas, čaš: *to behold,*	čâšišn: *taste* čašîtan: *to taste*	čašîdan: *to taste* چشیدن (چاشنی) čâšt: *morning meal* چاشت
PK:638, CH:245	PK:638, KL:42, BK:1436	BL1:98,CH	BL1:98,CH

833

چغیدن: سعی کردن، کوشش کردن

Avestan	Persian
cağ: *seek, want* جستجو کردن، خواستن	čeğîdan: *to try* چغیدن خدایا راست گویم فتنه از توست ولی از ترس نتوانم چغیدن (ناصر خسرو)
BQ:646	BQ:646, DK*, JS1:197

834

چِفت: قفل، زنجیر در   همریشه: یوغ   همریشه: yoke

Indo-European	Avestan	English
yeu 1, yauj*: *to join, harness* جفت کردن، مهار کردن	yuxta: *harnessed, joined*	čeft: *lock* چِفت
PK:509, CH:217	BQ:577,1228,2458, PK:509	JS1:206, BQ

835

چَفته خم، کج   همریشه: چَم، چپه   همریشه: chamber

Indo-European	Old Persian	Persian
kam 2, kamp: *to bend, a vault* خم کردن، حفره	kanpa: *to bend*	čafteh: *bent* چفته
PK:524,525, CH:229	PK:524,525	PK:525, BQ, PH:99, AG3:48

NOTE- Compare "Kam 2" with "Gêu 1: to bend"

836

چفسیدن - رجوع شود به چسبیدن

چَک - رجوع شود به شاه

چکاد: مکان بلند

Indo-European	Pahlavi	Persian
keku: *club* گرز، چکش	čakât: *peak, head*	čakâd: *peak, summit* چکاد بیامد دوان دیده بان از چکاد که آمد از ایران سپاهی چو باد (فردوسی)
WD1:381, PK:543, IC:1390	MO:1300	AT:80, MO:1300

Old Persian "queke: club, staff";/
Avestan "kakuš, čakuš: ax" (PK:543)

837

چکش - رجوع شود به چاقو

چگونه - رجوع شود به چه + گون

چلپاسه: مارمولک - رجوع شود به کرباسو

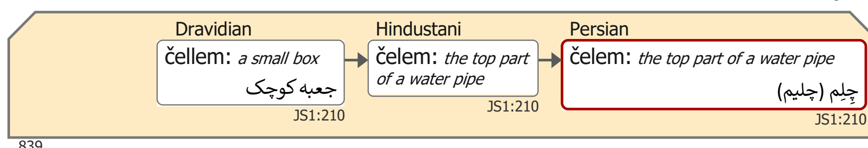
چلپَک: نان نازک   همریشه: چلتوک

Altaic	Turkish	Persian
čali: *membrane, bark, thin bread* ورق نازک، نان نازک، پوست درخت	čelpek: *a thin bread*	čalpak: *thin bread or pastry* چلپک انبارخانهٔ جو و گندم از آن من دستار خوان چلپک و حلوا از آن تو (میرزاقلی میلی)
AL:413	AL:295	AL:295, BQ

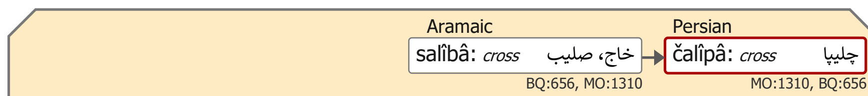
838

چلتوک - رجوع شود به شالی

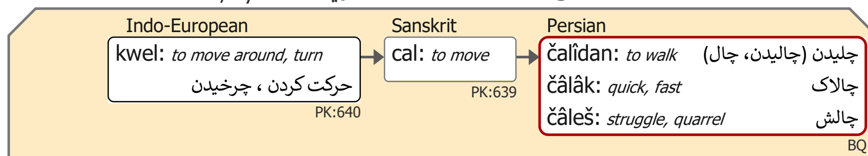
چِلِم: سر قلیان

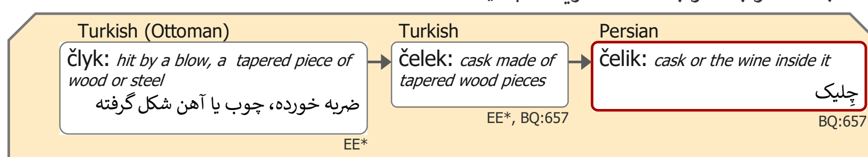
چلیپا

چلیدن خرامیدن همریشه: چرخ همریشه: wheel, cycle

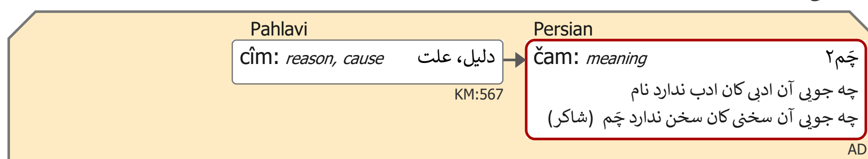
چِلیک: بشکه شراب، شراب همریشه: چالیک

چلیم: سر قلیان . رجوع شود به چِلِم

چَم۱: خرامیدن . رجوع شود به چمیدن۱

چَم۲: معنی

چَم۳: نوشیدن . رجوع شود به چَمیدن۲

چَمان۱: خرامان . رجوع شود به چمیدن۱

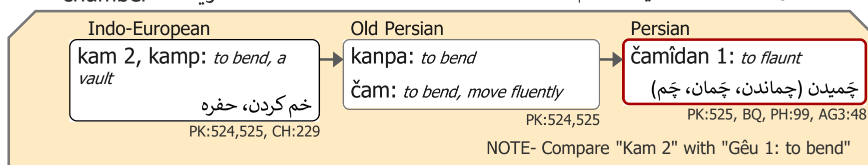
چَمان۲: جام . رجوع شود به چمیدن۲

چماندن: خرامیدن . رجوع شود به چمیدن۱

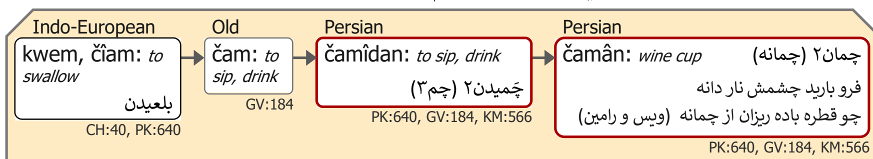
چَمانه: جام . رجوع شود به چمیدن۲

چمدان . رجوع شود به جامه + دان

چمیدن۱: خرامیدن همریشه: خَم همریشه: chamber

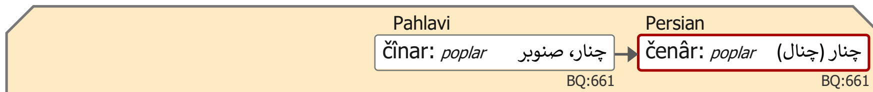

چمیدن۲: نوشیدن همریشه: آشامیدن، کام۲

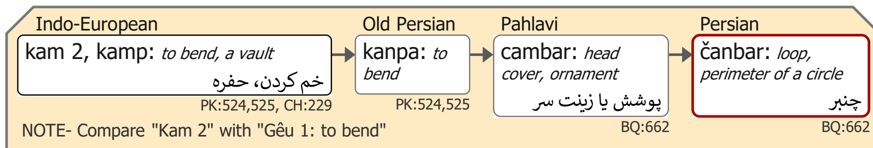
845

چنار، چنال

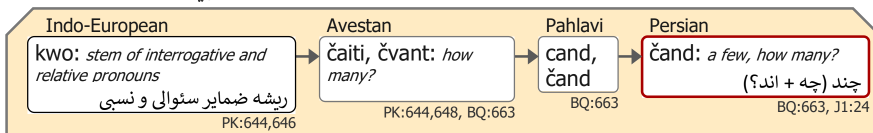
846

چنبر: حلقه، خمیده

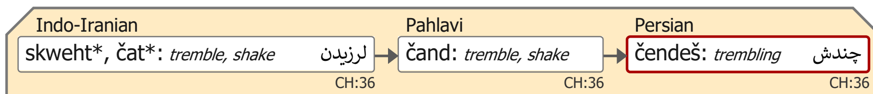
847

چند مقایسه: کی۲ همریشه: what

848

چندش

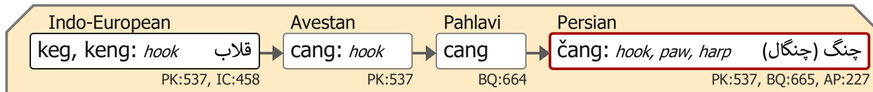

849

چُندن ـ رجوع شود به کُندر

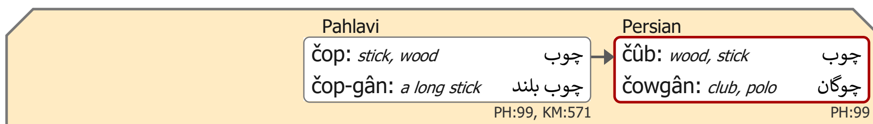
چُندل ـ رجوع شود به کُندر

چنگ همریشه: hook

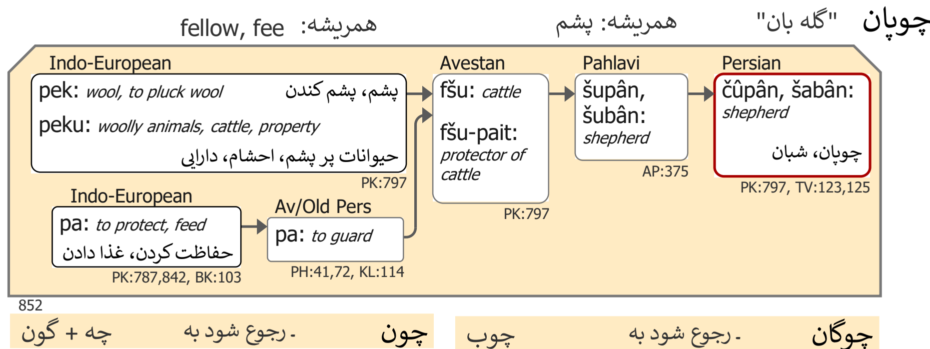
850

چوب

851

چوپان "گله بان" همریشه: پشم همریشه: fellow, fee

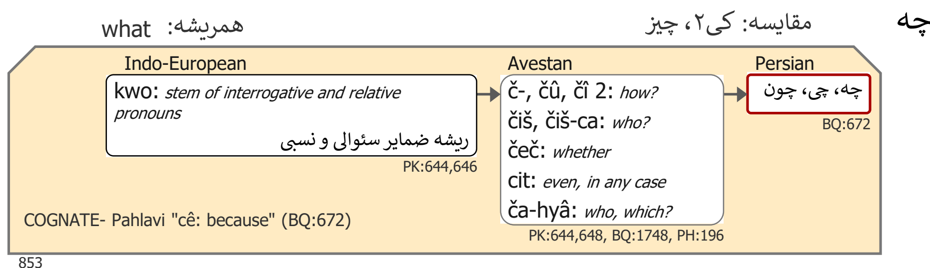

852

چوگان - رجوع شود به چوب

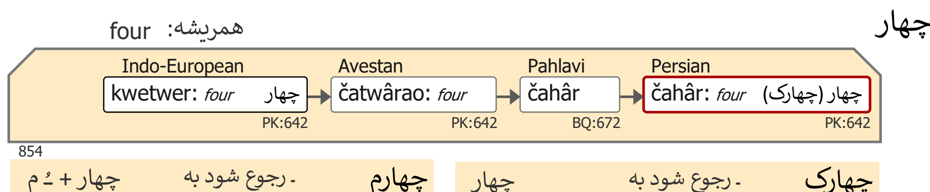
چون - رجوع شود به چه + گون

چه مقایسه: کی۲، چیز همریشه: what

853

چهار همریشه: four

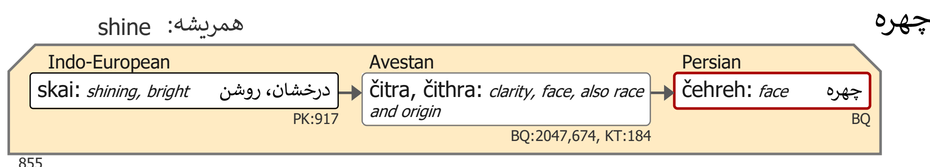

854

چهارک - رجوع شود به چهار

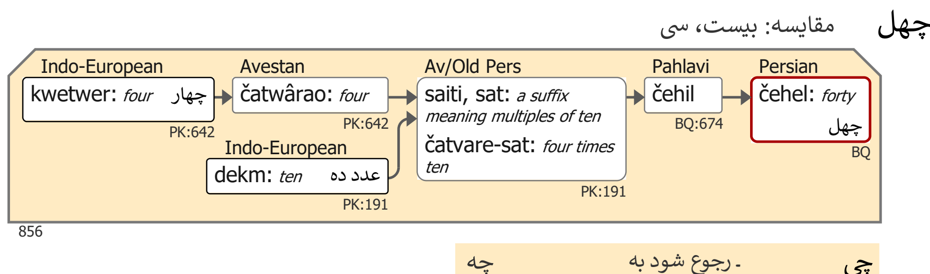
چهارم - رجوع شود به چهار + ـُ م

چهره همریشه: shine

855

چهل مقایسه: بیست، سی

856

چی - رجوع شود به چه

چیچست: نام باستانی دریاچهٔ ارومیّه

Avestan: čaêčasta: *bright, shining* روشن، درخشان BQ:676, JS1:209 → Pahlavi: čêčist BQ:676 → Persian: čičest: *the ancient name of lake Urmiya* چیچیست (خنجست)
در این آب چیچست پنهان شده ست
بگفتم به تو راز چونان که هست (فردوسی)
BQ:676

NOTE- "xanjast" is a corrupted form of "čičast" (JS1:209)

857

چیدن همریشه: پرچین همریشه: poem

Indo-European: kwei 2, čai*: *to collect, pile up* جمع کردن، انباشتن PK:637, CH → Avestan: kay 2, kaeš, čay, čî 1: *to prepare* čayeiti, činaiti: *selects, sorts* PK:637,638 → Pahlavi: čitan BQ:676 → Persian: čîdan: *to arrange* چیدن (چینه) PK:637, BQ, PH:204, KM

COGNATES- Avestan "spâ 2: to build";/ Old Persian "sâ 1: to build" (KT:209)

858

چیره

Av/Old Pers: čirya: *brave, quick* شجاع، سریع BT:598, BQ:676, BK:1150 → Pahlavi: cêr, čêrîh: *strong, brave, quick, dominating* BQ:676 → Persian: čîr: *dominating, victorious* چیر (چیره) BT:598, BQ:676

859

چیز مقایسه: چه همریشه: what

Indo-European: kwo: *stem of interrogative and relative pronouns* ریشه ضمایر سئوالی و نسبی PK:644,646 → Old Persian: čitčiy, cišciy: *thing* چیز BQ:676 → Pahlavi: čiš BQ:676 → Persian: čîz: *thing* چیز BQ:676

860

چیلان: آهن، آهنی

Indo-European: skhai: *to cut, strike* بریدن، ضربه زدن PK:917 → Old Persian: kai, či: *to cut* BL1:84 → Pahlavi: čêlân: *metal objects* čêlânkar: *metal worker* BL1:84 → Persian: čîlân: *small objects made of iron* چیلان čîlângar: *metal worker* چیلنگر MO:1327

861

چیلنگر: آهنگر - رجوع شود به چیلان

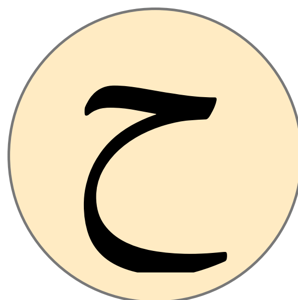
چینه۱: دیوار خشتی - رجوع شود به چیدن

چینه۲: غله، دانه مرغان، طعمه دام

Pahlavi: čine: *grain* دانه مرغان، غله JS1:211 → Persian: čineh: *grain, bait for birds* چینه (چینه دان)
همه کارها را سرانجام بین
چو بدخواه چینه نهد دام بین (اسدی)
JS1:211

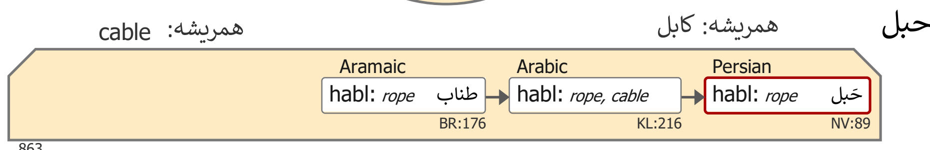
COGNATE- Sanskrit "čima, kima: grain" (JS1:211)

862

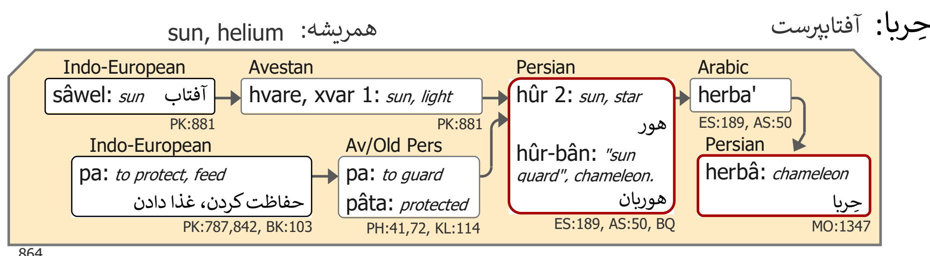

حبل
همریشه: کابل

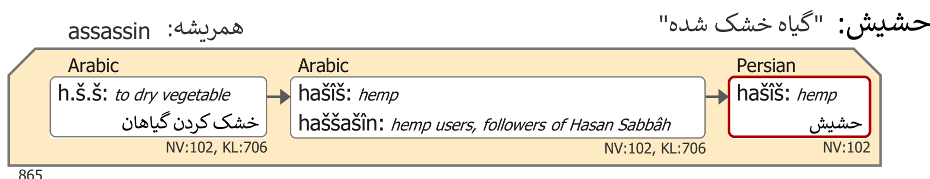
همریشه: cable

حِربا: آفتاپرست
همریشه: sun, helium

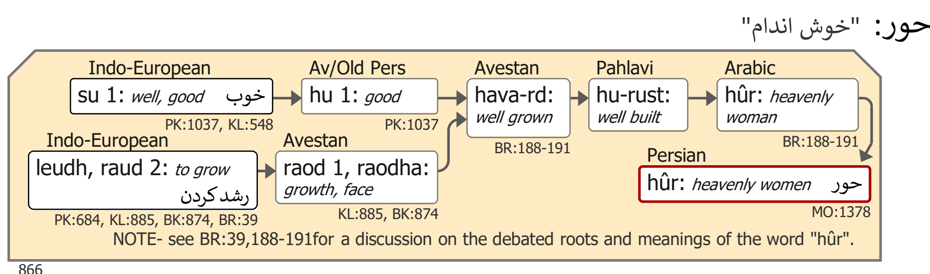

حشیش: "گیاه خشک شده"
همریشه: assassin

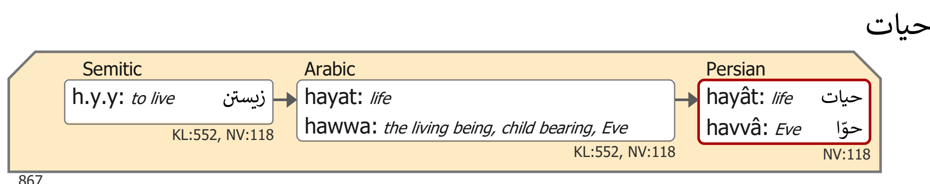
حوّا . رجوع شود به حیات

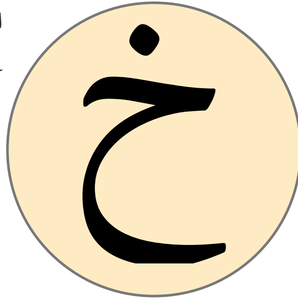
حور: "خوش اندام"

حوز . رجوع شود به اهواز

حیات

این حرف گاهی به ز، س، ش یا غ بدل شود.

خاج

Armenian: xâč: *cross* خاج، صلیب (MO:1384) → Persian: xâj: *cross, club suit in cards* خاج
صلیب و خاج بسوزد کلیسیا بکند
بنای مدرسه بر گنبد گران آرد (کمال اسماعیل)
HM:227, BQ:696, MO:1384

868

خار

همریشه: hard

Indo-European: kar 1: *hard* سخت (PK:531, IC:1056,1632) → Pahlavi: xâr: *hard, rough* (BQ:697, WD:355, BK:173) → Persian: xâr 2: *thorn* خار; xârâ: *a hard stone* خارا (BQ, PH)

NOTE- AP:232 suggests the Indo-European root "Ğhers: spiky animal" for the origin of Persian "xârpošt: porcupine" and "xâr: thorn".

869

خارا - رجوع شود به خار

خاراندن

همریشه: sore

Indo-European: swer, huar*: *to press, hurt, scratch* فشردن، خاراندن (PK:1050, IC:1348, CH:150) → Persian: negârdan: *to write or paint* نگاردن (نگاشتن); negâr: *beautiful image* نگار (BQ) → Avestan: Xvara: *wound, sore* (CH:150) → Persian: xârândan: *to scratch* خاراندن (خاریدن) (CH:150)

NOTE- see Kar for an alternative root.

870

خاریدن

همریشه: خار

Indo-European: kar 1: *hard* سخت (PK:531, IC:1056,1632) → Indo-European: Qusêro: *scrape, scratch* (IC:1056) → Persian: xârîdan: *to scratch, itch* خاریدن (IC:1056)

NOTE- see Swer for an alternative root

871

خاستن

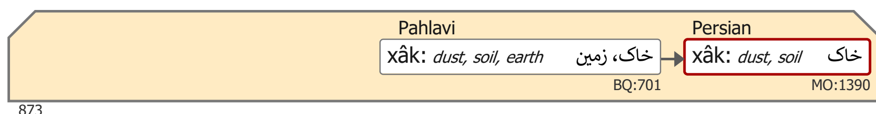
Indo-European: suîğ: *jump, dance* پرش، رقص (IC:1354) → Av/Old Pers: haiz: *to rise*; xvîsat: *he rises* (PH:103, AG2:66) → Pahlavi: xâstan, xêzistan: *to rise* (NB:39, FVS:199) → Persian: xâstan: *to rise* خاستن (خیزیدن، خزیدن، رستاخیز) (BQ:700,745,948, PH:103, IC:1354)

COGNATE- Avestan "haxš: to rise" (PH:102)

872

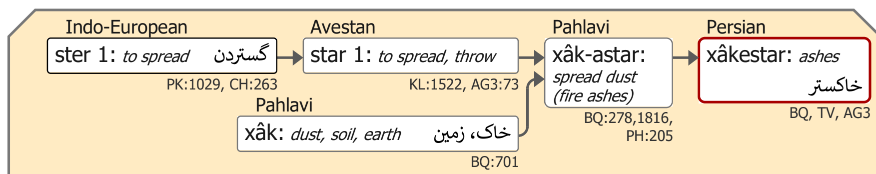
خاش . رجوع شود به پرخاش

خاک

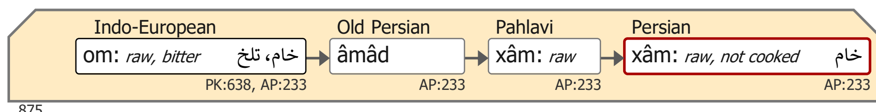
873

خاکستر

874

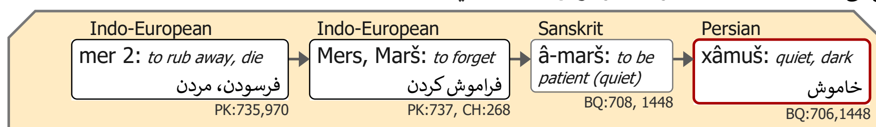
خام

875

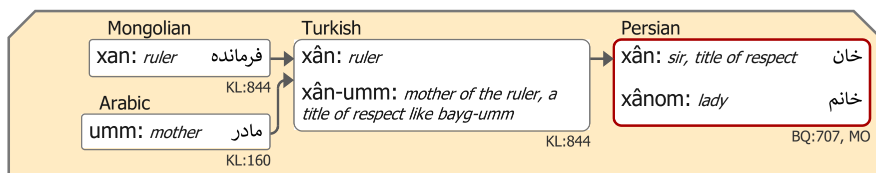
خاموش

مقایسه: مردن، فراموش از همین ریشه

876

خان

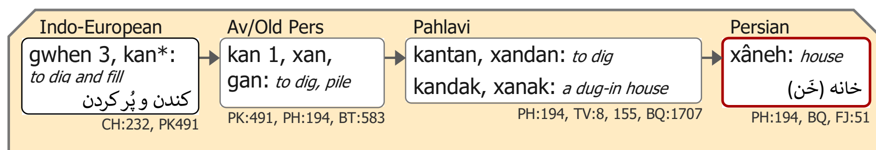

877

خانقاه . رجوع شود به خانه + گاه۲٥

خانم . رجوع شود به خان

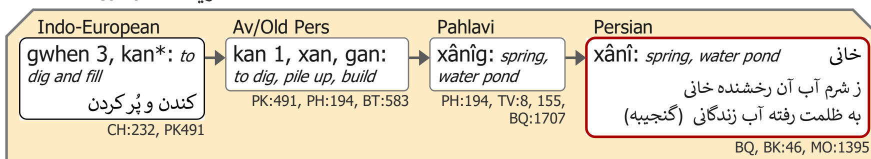
خانه

878

خانی: چشمه، حوض

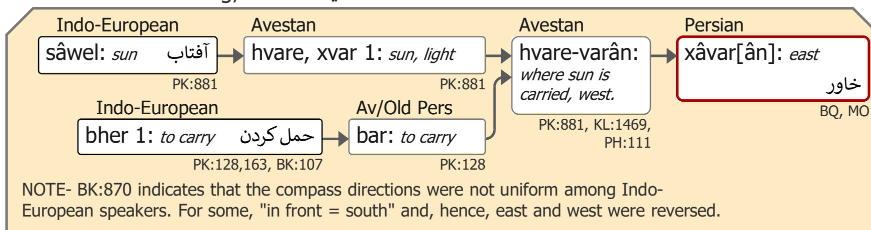
همریشه: canal

879

خاور

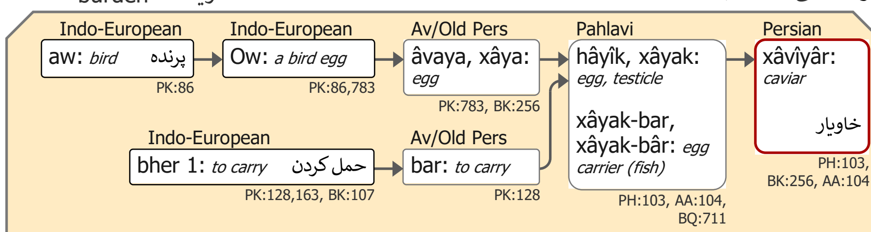
همریشه: bring, sun

880

خاویار: ماهی "خایه بار"

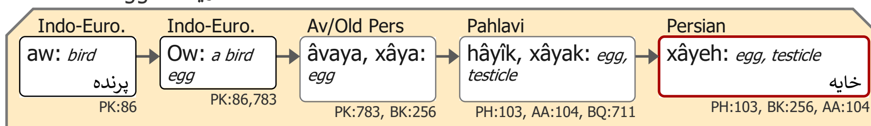
همریشه: burden

881

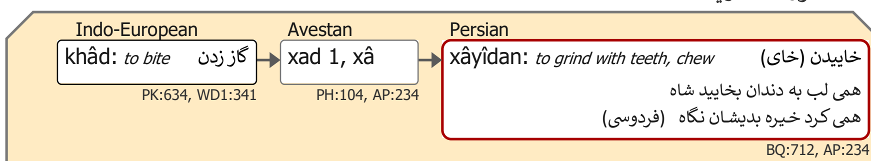
خایه

همریشه: egg

882

خاییدن: خوردن، جویدن

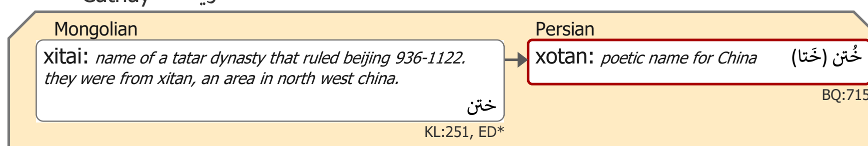

883

خَپَک، خپه ـ رجوع شود به خفه

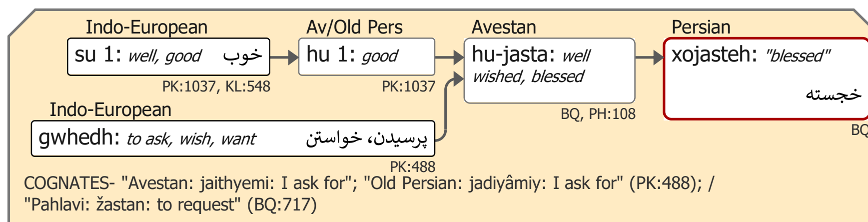
ختن

همریشه: Cathay

884

خجسته: مبارک

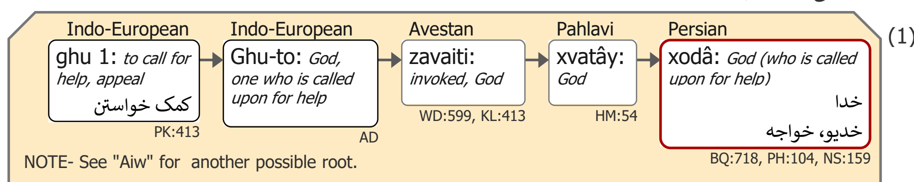

885

خُجیر: نیک . رجوع شود به هژیر

خدا: "کسی که از او کمک میطلبند"

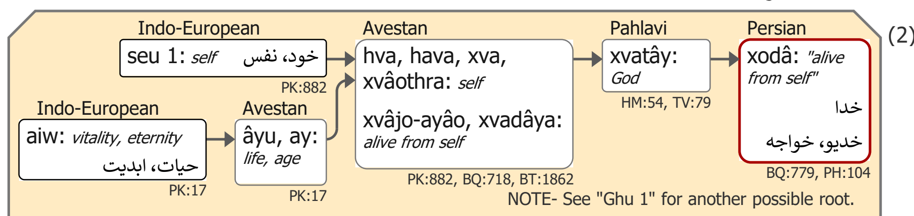
(1)

886

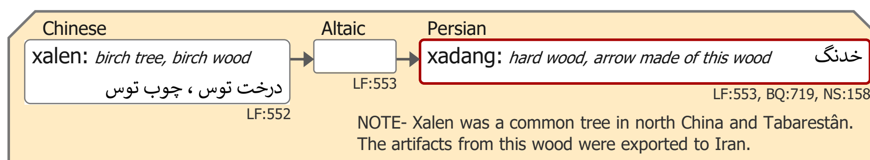
خدا: "زنده از خود"

(2)

887

خدنگ

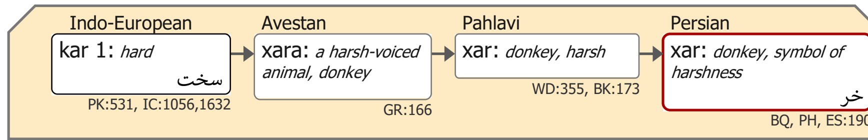

888

خدیو . رجوع شود به خدا

خر

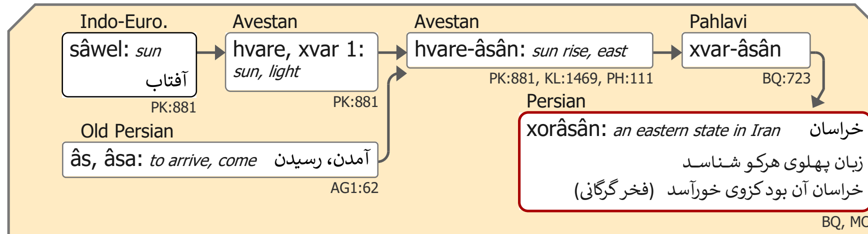
همریشه: hard

889

خراسان: "خاستگاه خورشید"

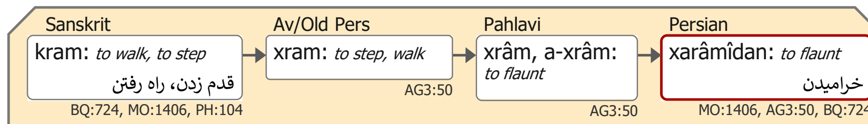
همریشه: sun

890

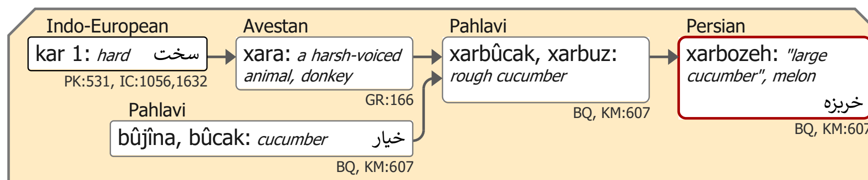
خراستر: جانور - رجوع شود به خِرَفستَر

خرامیدن: رفتن به ناز و وقار

891

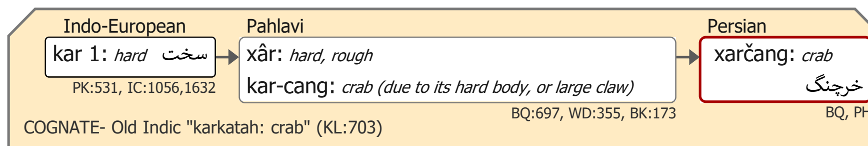
خربزه: "خیار درشت" همریشه خر به معنی درشت

892

خرچنگ

همریشه: خارا

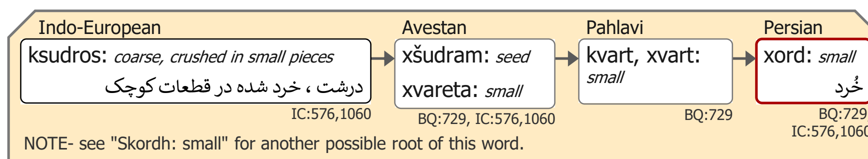

893

خرخره - رجوع شود به غرغره

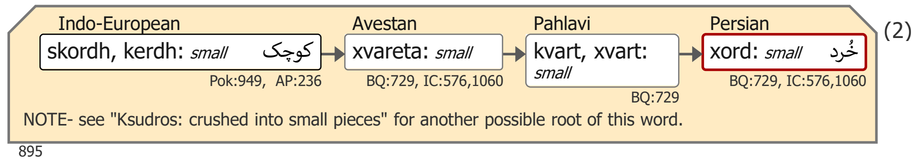
خُرد

(1)

894

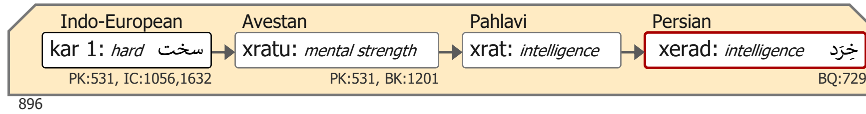
خُرد (2)

895

خِرَد

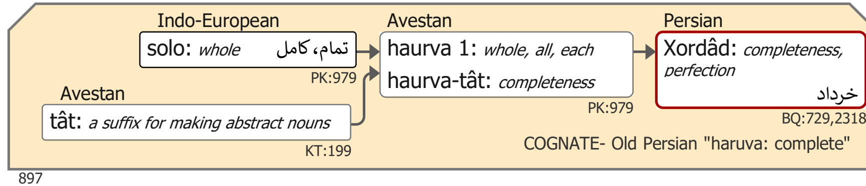
همریشه: hard

896

خرداد: "کمال، رسایی، صحت"

همریشه: save, safe, solid, salute

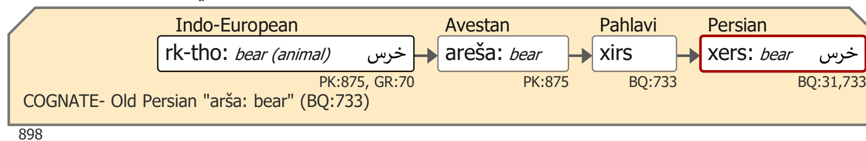

897

خرس

همریشه: ارشام، آرشام

همریشه: arctic

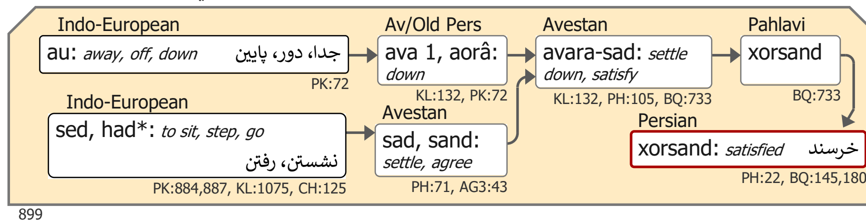

898

خرسند

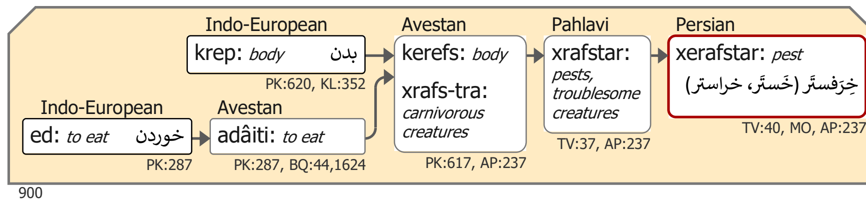
همریشه: پسندیدن

همریشه: settle

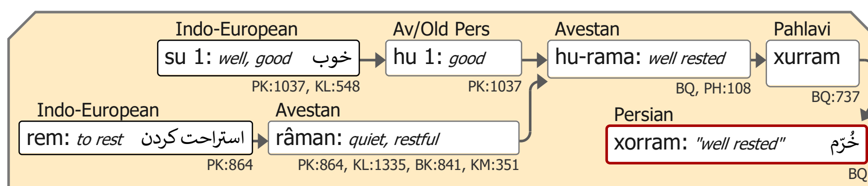
899

خِرَفستَر: جانور موذی

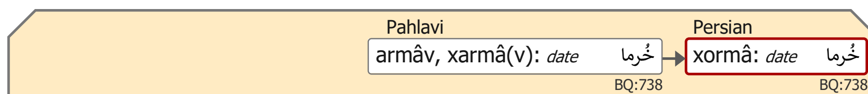
900

خُرّم

901

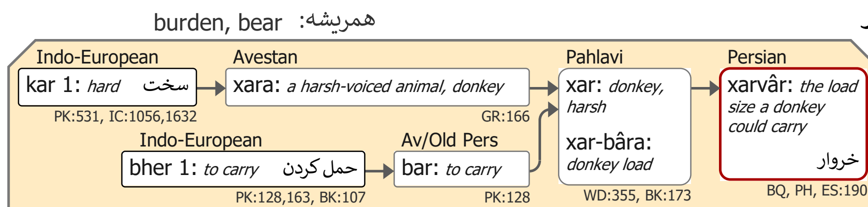
خُرما

902

خروار

همریشه: burden, bear

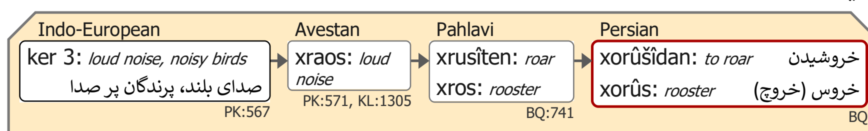

903

خروج: خروس - رجوع شود به خروشیدن

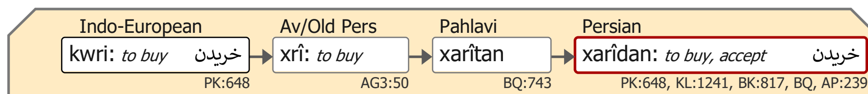
خروس - رجوع شود به خروشیدن

خروشیدن

904

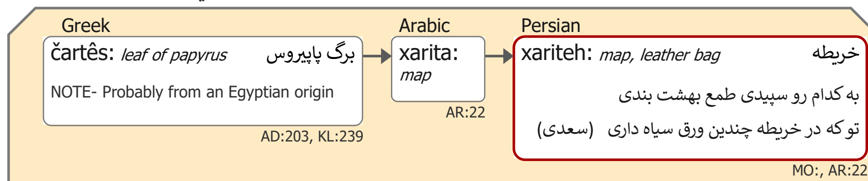
خریدن

905

خریطه: کیسه چرمی، نقشه

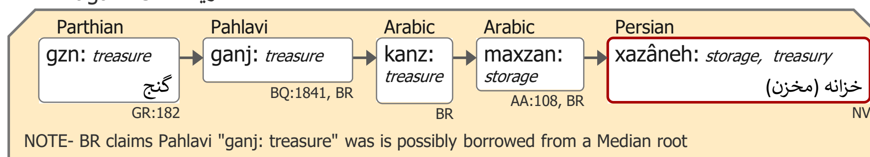
همریشه: chart

906

خزانه

همریشه: magazine

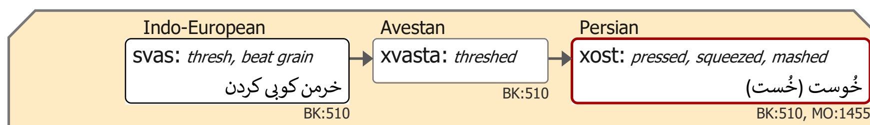

907

خزیدن ـ رجوع شود به خاستن

خسبیدن ـ رجوع شود به خواب

خُست: کوبیده شده

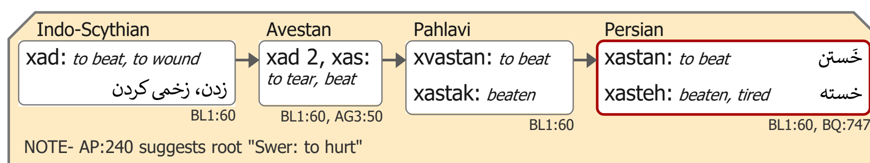
908

خَستَر: جانور موذی ـ رجوع شود به خِرَفستَر

خَستن ـ رجوع شود به خسته

خسته

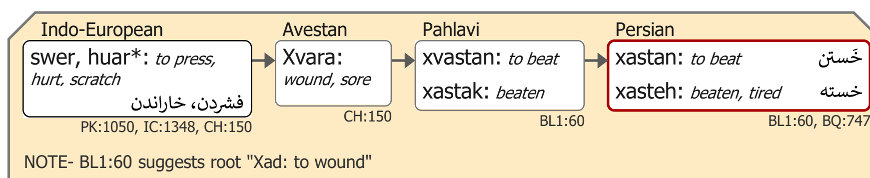
(1)

909

خسته

(2)

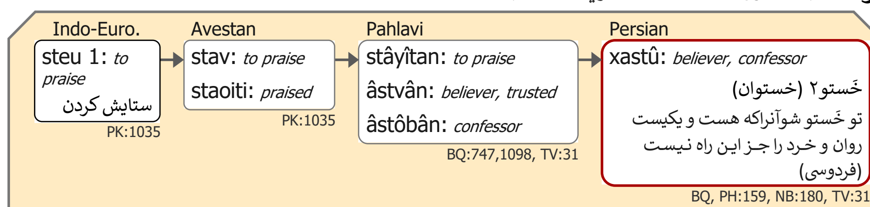

910

خستو۱: هسته ـ رجوع شود به استخوان

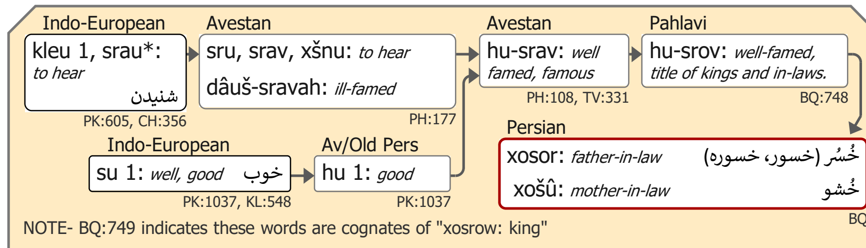
خَستو۲: ایمان آورنده

همریشه: ستاییدن

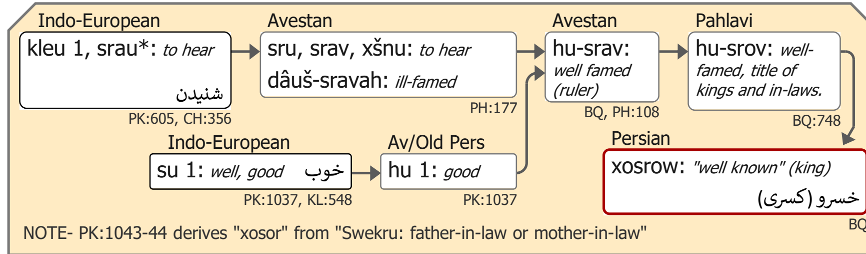
911

خُسُر: پدر همسر

912

خسرو: "خوشنام"

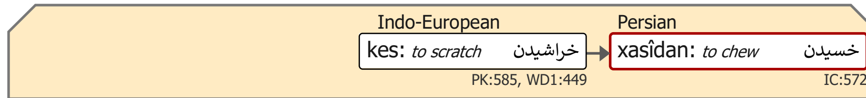
913

خُسوره: پدر همسر . رجوع شود به خُسُر

خُسور: پدر همسر . رجوع شود به خُسُر

خسوف . رجوع شود به کسوف

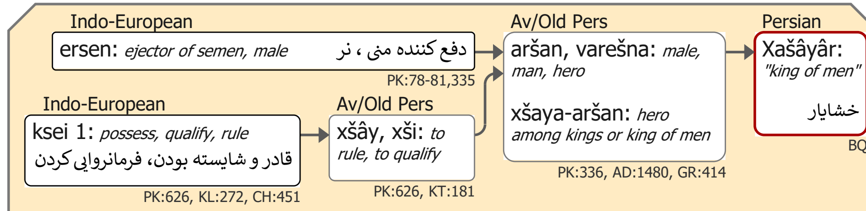
خَسیدن: جویدن

914

خشایار: "شاه مردان"

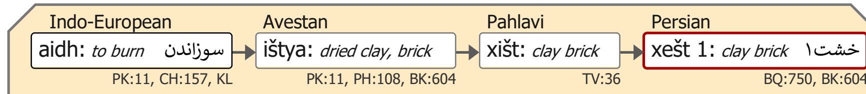
همریشه: check, chess

915

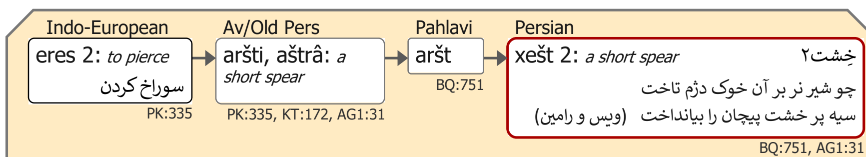
خشت۱: آجر خام

همریشه: هیزم

916

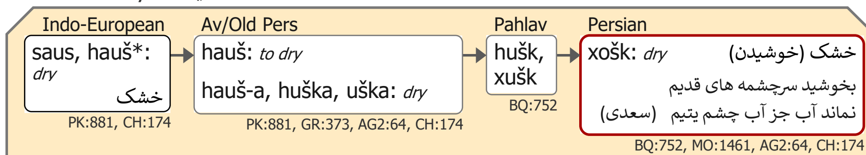
خِشت۲: نیزه کوتاه

917

خشک

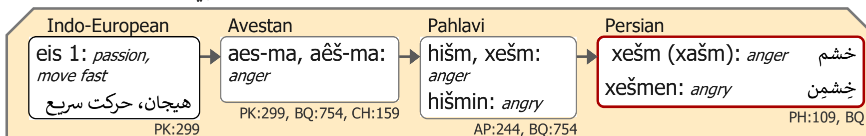
همریشه: austerity

918

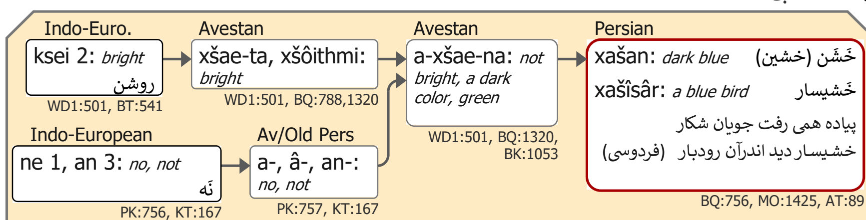
خشم، خِشمِن

همریشه: iron

919

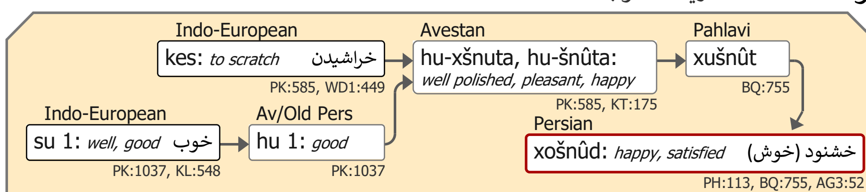
خَشَن: رنگ آبی تیره

920

خشنود

همریشه: خوب

921

خُشو: مادر همسر . رجوع شود به خُسُر

خشیسار: نوعی . رجوع شود به خَشَن

خشین: نوعی پرنده . رجوع شود به خَشَن

خَفتان: زره

همریشه: caftan

Iranian
kaftân: *a silk-filled war garment*
لباس جنگ پر شده از ابریشم
AA:11, ED*

Persian
xaftân: *armor* خفتان (خفدان)
به خفتانش بر نیزه بگذاشتم
به نیرو از آن زینش برداشتم (فردوسی)
BQ:759, MO:1431

922

خُفتَک - رجوع شود به خواب

خُفتن - رجوع شود به خواب

خَفج: بختک - رجوع شود به خواب

خفدان: زره - رجوع شود به خفتان

خفسیدن - رجوع شود به خواب

خفه

Pahlavi
xapak: *suffocate* خفه
BQ:761

Persian
xafeh: *suffocate* خفه (خَبَک، خپه)
BQ:761

923

خفیدن: سرفه کردن

Indo-Iranian
xaf*: *cough* سرفه
NOTE- it is a vocal imitation of sound (onomatopoeia)
CH:440

Persian
xafîdan: *to cough* خفیدن
CH:440

COGNATE- Bakhtiari "xufa: cough" (CH:440)

924

خلبان - رجوع شود به خَلیدن

خِلط - رجوع شود به اخلاط

خلنج

Sanskrit
kulanjâ: *a plant (alpina galanga)*
گیاه خلنج
LF:545

Persian
xalanj, xalang: *galingale*
خلنج، خلنگ
MO:1437, LF:545

Arabic
xalanj, xalanjan
AA:112

English
galingale
NOTE- through Latin and French
LF:545, KL:635

NOTE- AD:539 & KL:635 derive it from Chinese Kao-Liang Čaing: ginger.
LF:545 calls this a translation error.

925

خلنگ: نوعی گیاه - رجوع شود به خلنج

خَلِه: پارو - رجوع شود به خَلیدن

خَلیدن

همریشه: sword

Indo-European
swer, huar*: *to press, hurt, scratch*
فشردن، خاراندن
PK:1050, IC:1348, CH:150

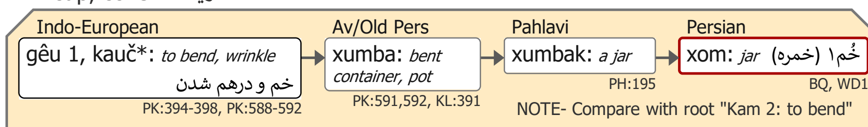
Avestan
xvara: *thorn, to pierce*
PK:1050, KL:1554

Persian
xalîdan: *to pierce, dip in water* خَلیدن
xaleh: *thorn, also an oar* خَلِه
xale-bân: *one who rows a boat, pilot* خلبان
PH:109, BQ:766

926

خُم

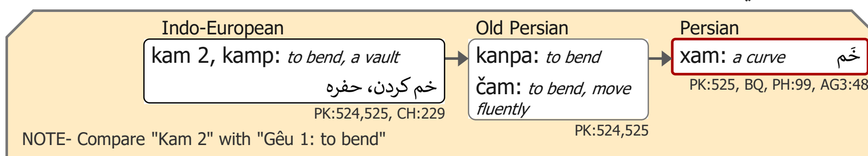
همریشه: cup, cove

927

خَم

همریشه: چمان

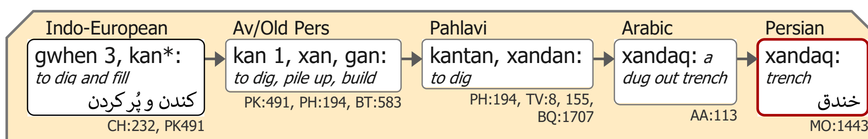
928

خمره ـ رجوع شود به خُم

خَن ـ رجوع شود به خانه

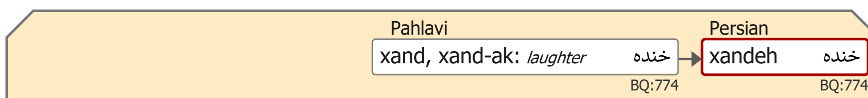
خنجست: ارومیه ـ رجوع شود به چیچست

خندق

929

خنده

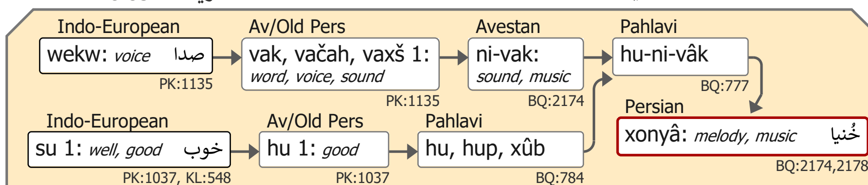
930

خِنگ: اسب ـ رجوع شود به جنگ

خُنیا: خوش + نوا

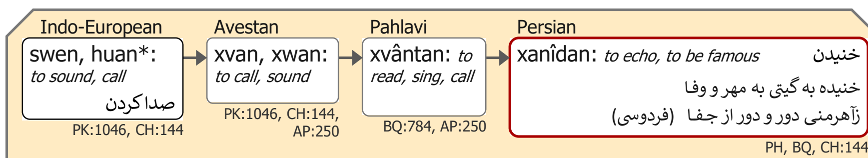
همریشه: نوا

همریشه: voice

931

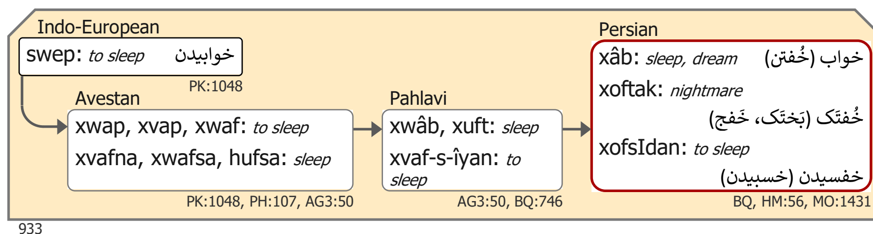
خنیدن: مشهور بودن

932

خو ـ رجوع شود به خود۱

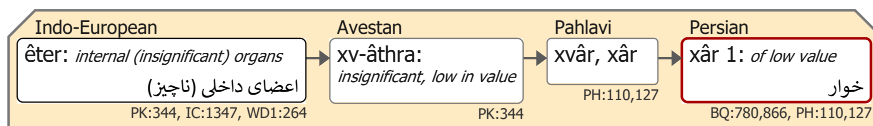
خواب

933

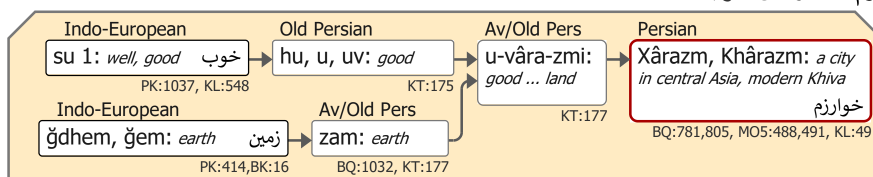
خواجه - رجوع شود به خدا

خوار

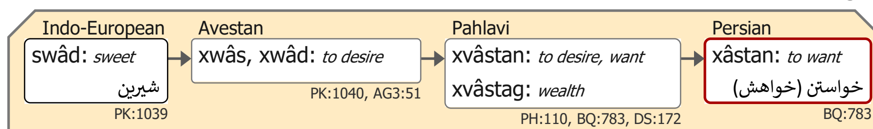
934

خوارزم: "سرزمین خوب"

935

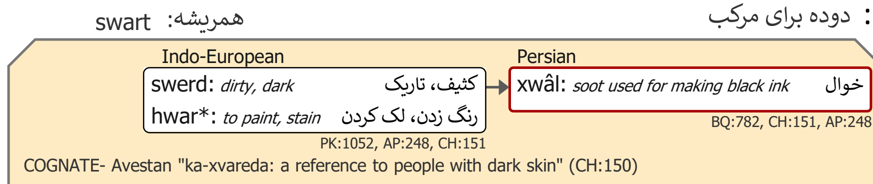
خواستن

936

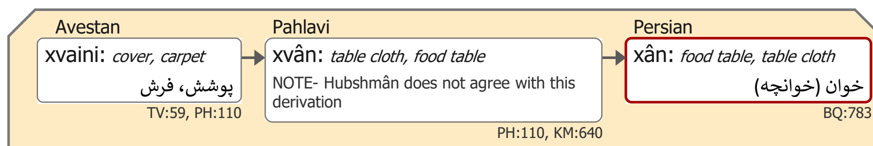
خوال: دوده برای مرکب

همریشه: swart

937

خوان

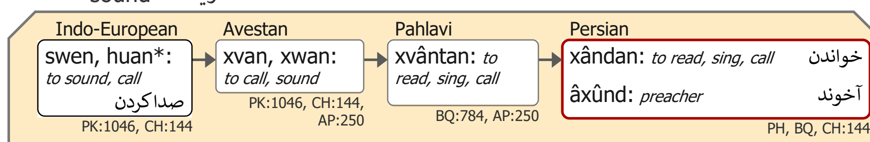

938

خوانچه - رجوع شود به خوان

خواندن

همریشه: sound

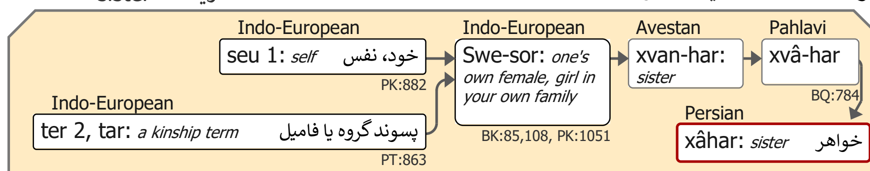

939

خواهر

همریشه: خود

همریشه: sister

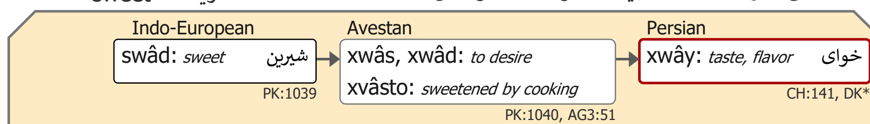
940

خواهش . رجوع شود به خواستن

خوای: چاشنی، مزه

همریشه: خواستن، خواهش

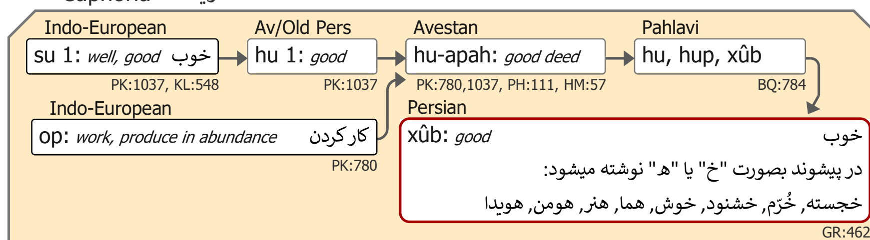
همریشه: sweet

941

خوب: "عمل نیک"

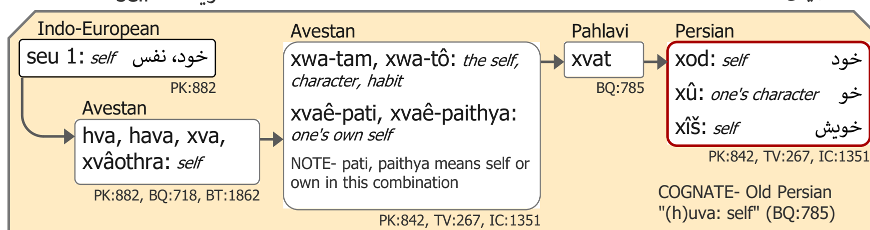
همریشه: euphoria

942

خود۱: خویش

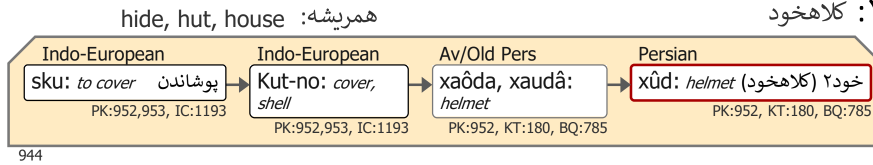
همریشه: self

943

خود۲: کلاهخود

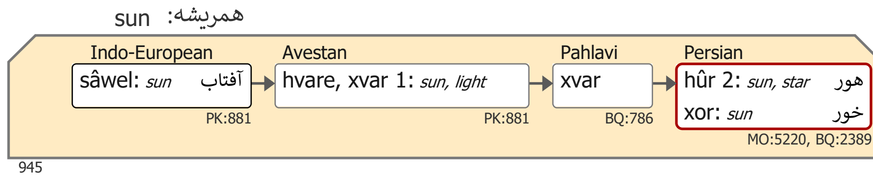
همریشه: hide, hut, house

944

خور

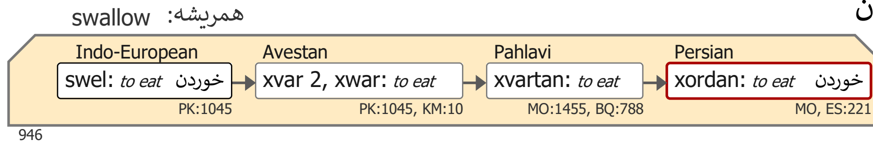
همریشه: sun

945

خوردن

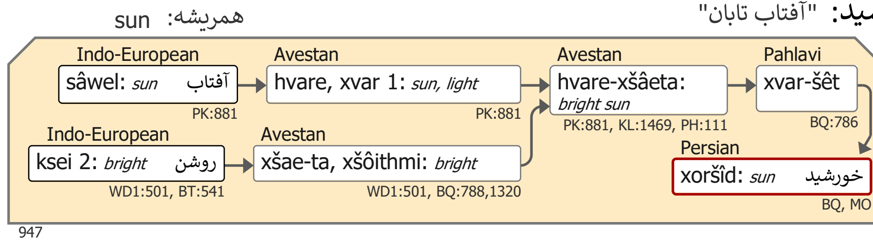
همریشه: swallow

946

خورشید: "آفتاب تابان"

همریشه: sun

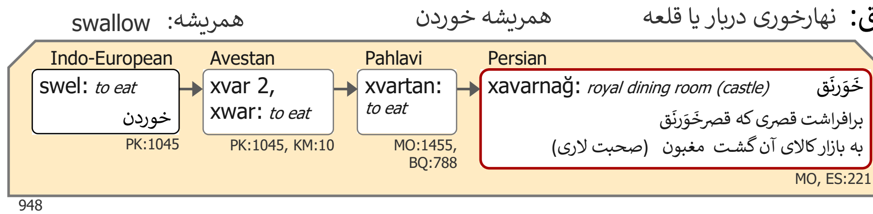

947

خَوَرنَق: نهارخوری دربار یا قلعه

همریشه خوردن

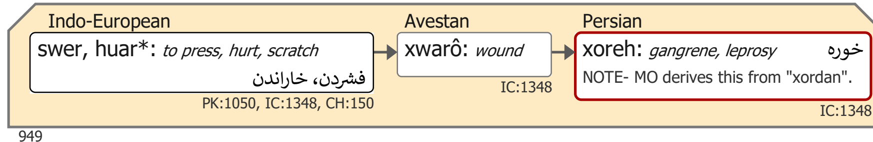
همریشه: swallow

948

خورنگاه: نهارخوری - رجوع شود به خوردن +

خوره۱: جذام

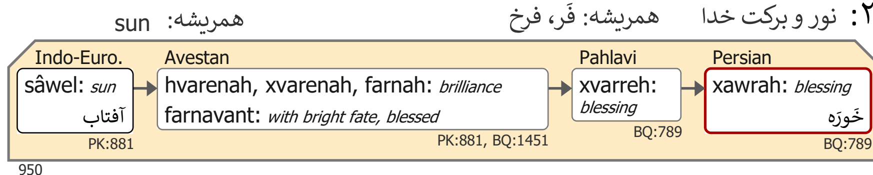

949

خَورَه۲: نور و برکت خدا

همریشه: فَر، فرخ

همریشه: sun

950

خوز . رجوع شود به اهواز

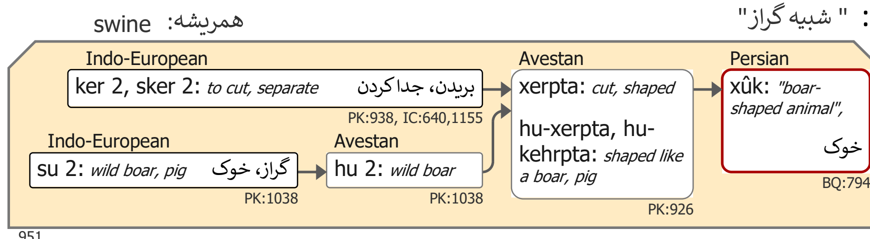
خُوست: کوبیده . رجوع شود به خُست

خوشیدن . رجوع شود به خشک

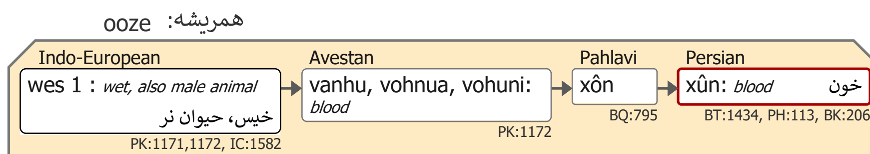
خوزستان . رجوع شود به اهواز

خوش . رجوع شود به خشنود

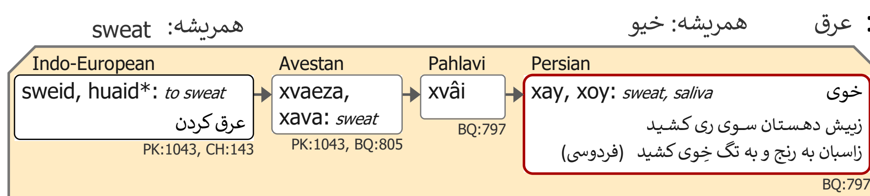
خوک: " شبیه گراز"   همریشه: swine

خون   همریشه: ooze

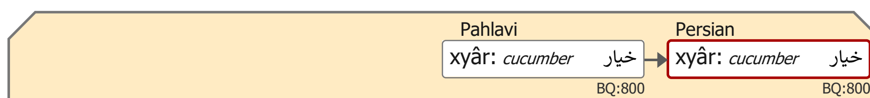

خِوی: عرق   همریشه: خیو   همریشه: sweat

خویش . رجوع شود به خود۱

خیار

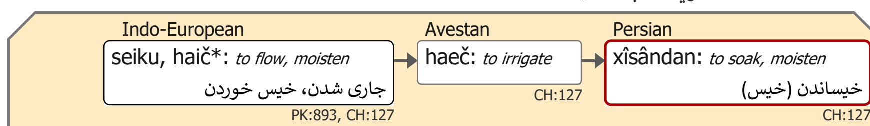

خیال . رجوع شود به مالیخولیا

خیزیدن . رجوع شود به خاستن

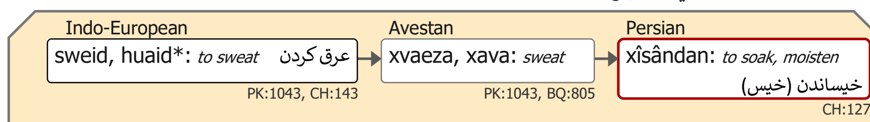
خیساندن   همریشه: پشنجیدن

(1)

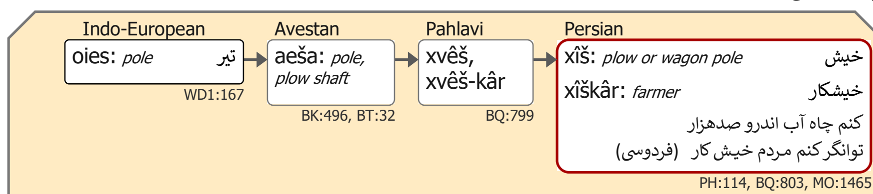

خیساندن   همریشه: خِوی

(2)

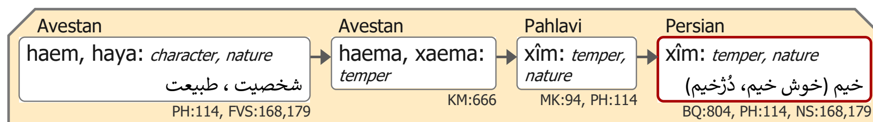
خیش: گاوآهن

957

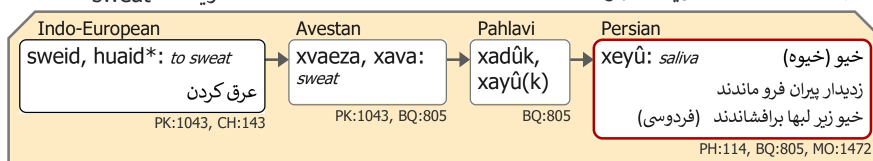
خیشکار: کشاورز . رجوع شود به خیش

خیم: خوی، طبیعت

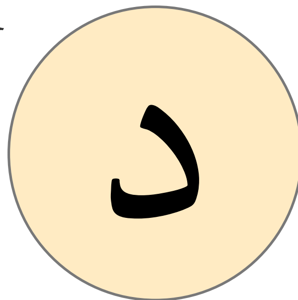
958

خیو: آب دهان همریشه: خِوی همریشه: sweat

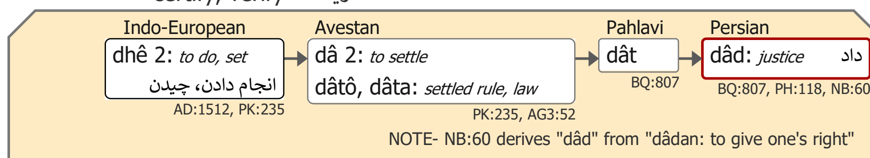
959

خیوه . رجوع شود به خیو

حرف د گاهی به ت بدل شود.

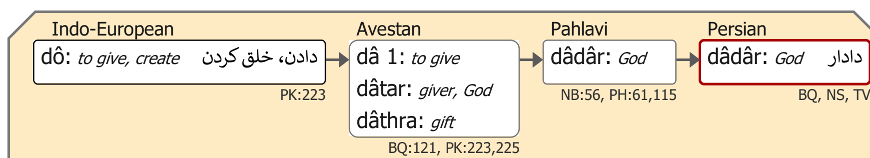
داد: عدالت همریشه: certify, verify

960

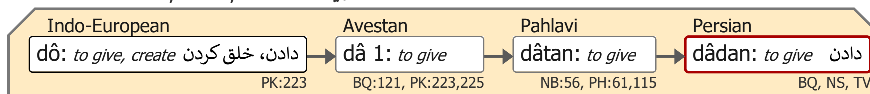
دادا - رجوع شود به دَده۲

دادار

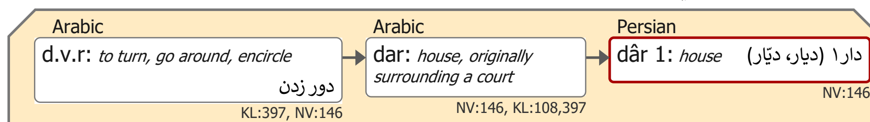
961

دادن همریشه: donate, dose, rent

962

دار۱: خانه، دنیا همریشه: دایره

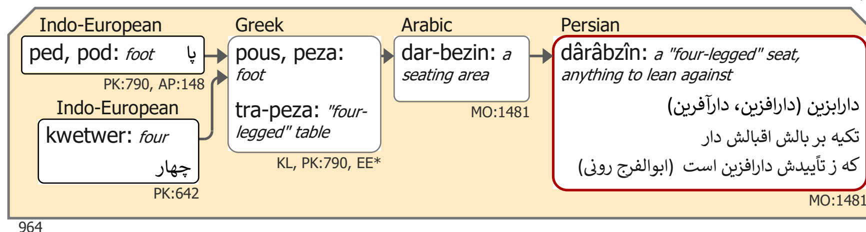

963

دار۲ - رجوع شود به درخت

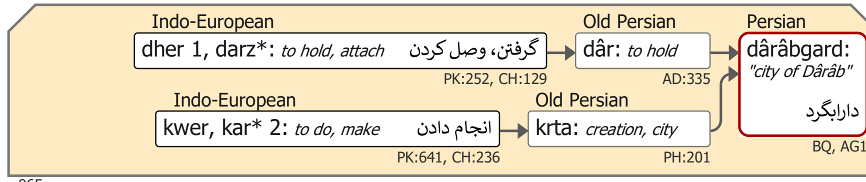
داراب - رجوع شود به داشتن

دارابزین: تکیه گاه، نرده، "چهار پایه" همریشه: پا

964

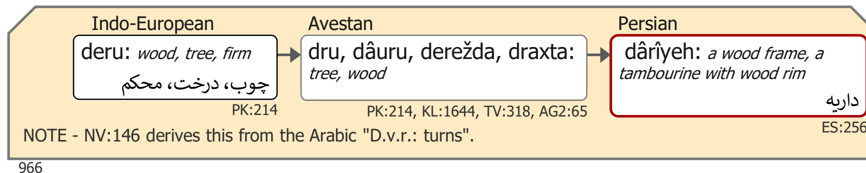
دارابگرد مقایسه: داشتن، داراب

965

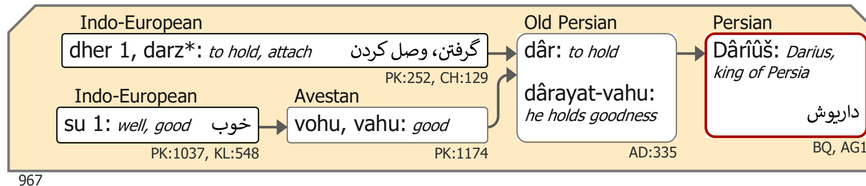
دارکوب - رجوع شود به درخت	**دارو۱** - رجوع شود به درست
دارو۲ - رجوع شود به درمان	

داریه همریشه: درود (چوب)

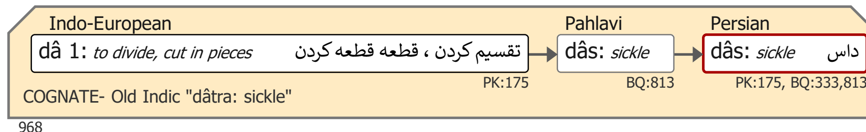
966

داریوش: "دارندۀ نیکی" همریشه: firm, throne

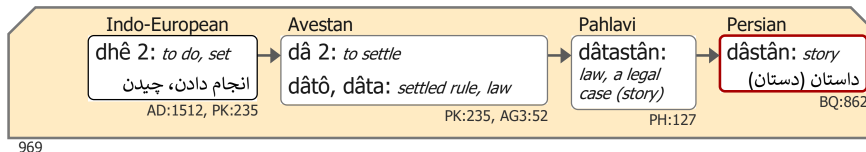
967

داس مقایسه: بیدستر

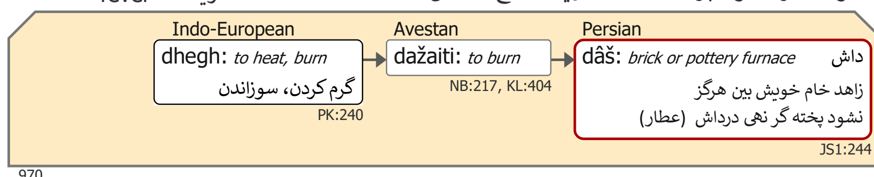
968

داستان: "مورد قانونی"

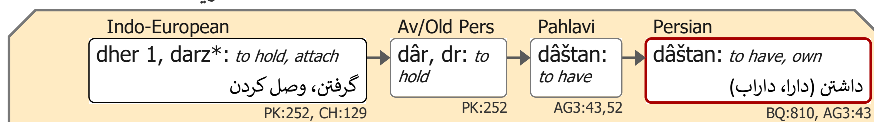
969

داش: کوره آجر یا کوزه پزی همریشه: داغ، دخش۲ همریشه: fever

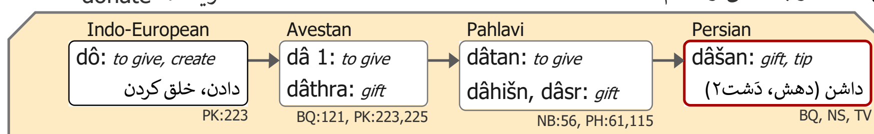
970

داشتن همریشه: firm

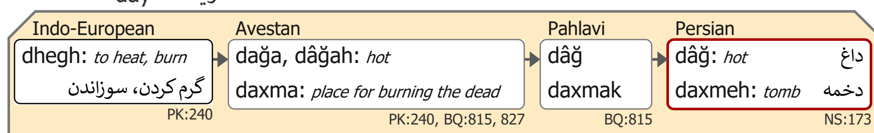
971

داشن: عطا و بخشش و انعام همریشه: donate

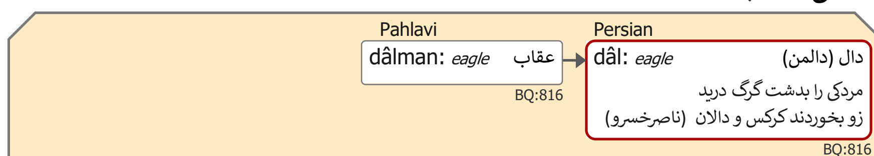
972

داغ همریشه: day

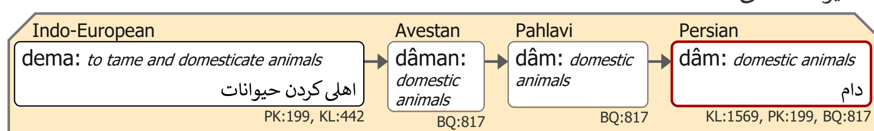
973

دال، دالمن: عقاب

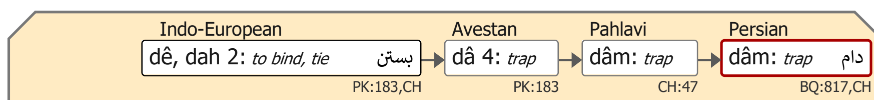
974

دام۱: حیوانات اهلی

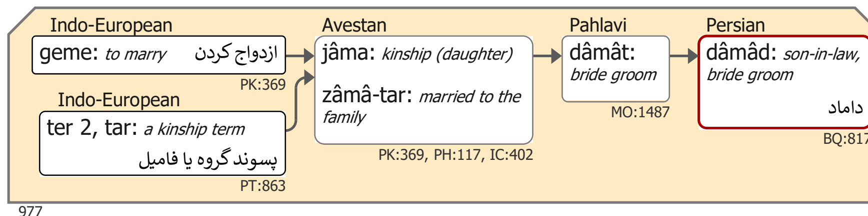
975

دام۲: تله

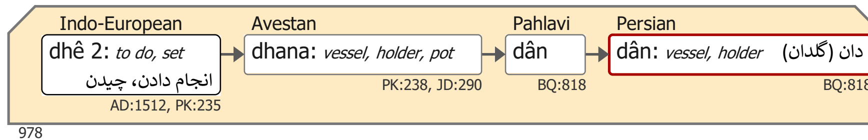

976

داماد

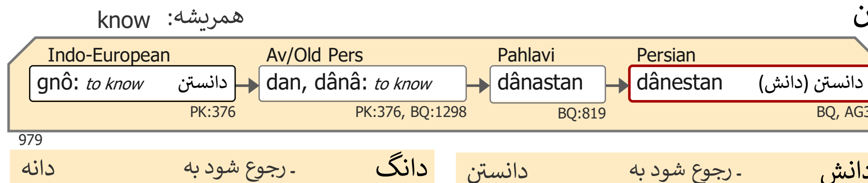

دان.

دانستن

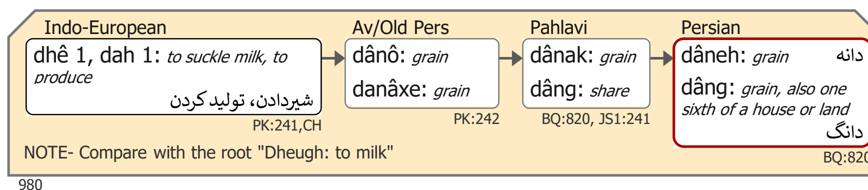
همریشه: know

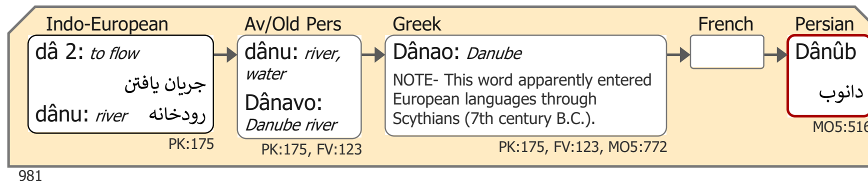
دانش ـ رجوع شود به دانستن

دانگ ـ رجوع شود به دانه

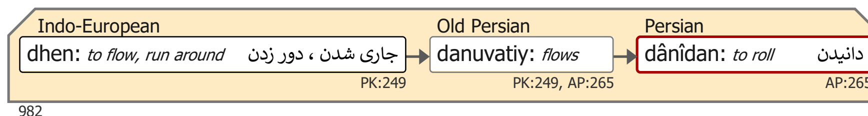
دانه

دانوب: "رودخانه"

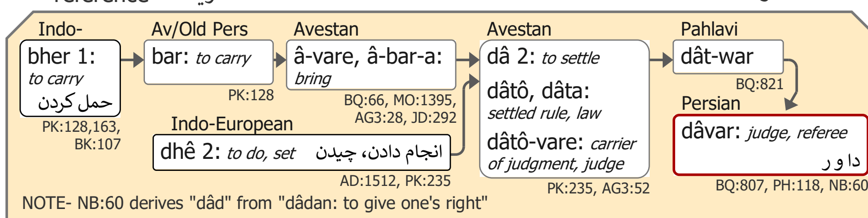

دانیدن: غلطانیدن

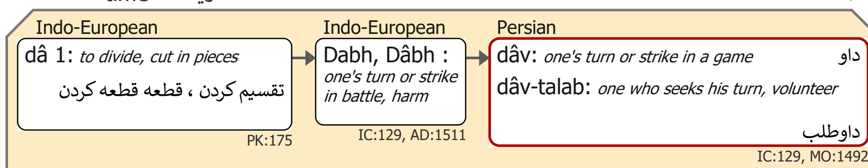
داو: نوبت ـ رجوع شود به داوطلب

داور: "حامل قانون" همریشه: reference

983

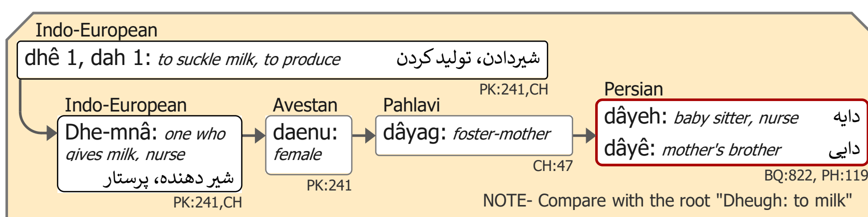
داوطلب: "نوبت طلب" همریشه: time

984

دایره ـ رجوع شود به دور۲

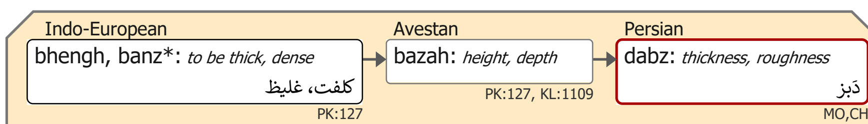
دایه

985

دایی ـ رجوع شود به دایه

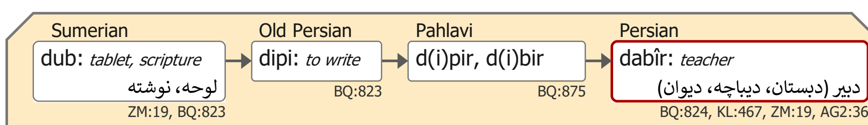
دَبز: ضخامت

986

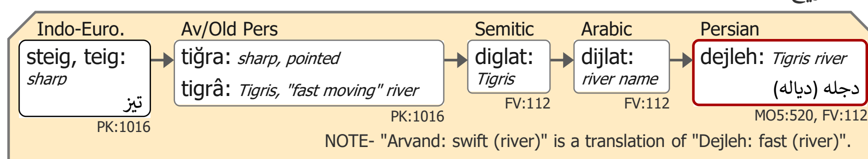
دبستان ـ رجوع شود به دبیر

دبیر

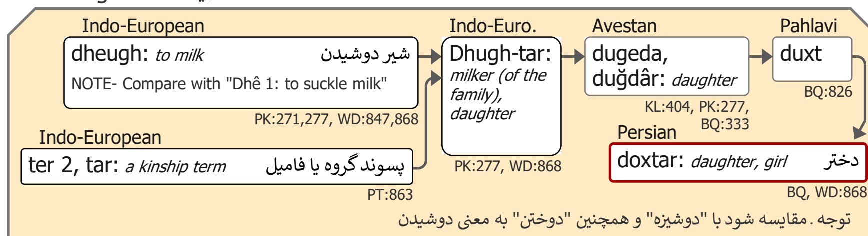
987

دجله: "سریع"

988

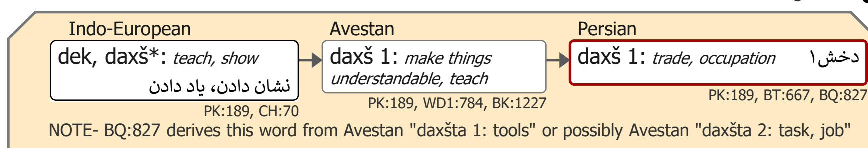
دختر: "شیر دوش"　　همریشه: daughter

989

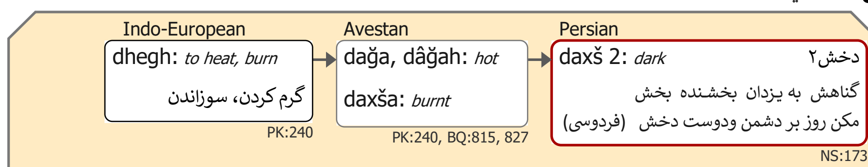
دختراندر　. رجوع شود به　اندر۲

دخش۱: حرفه

990

دخش۲: تاریک

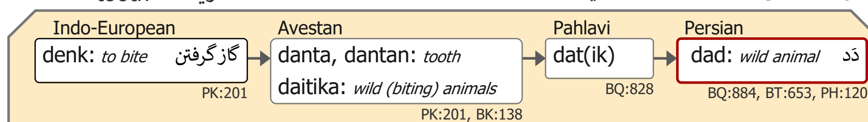

991

دخمه　. رجوع شود به　داغ

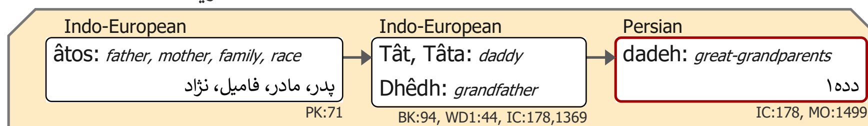
دخو: ده خدا　. رجوع شود به　دِه

دَد: حیوان وحشی　　همریشه: دندان　　همریشه: tooth

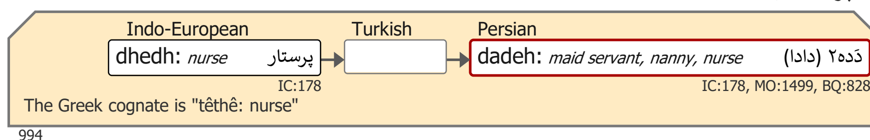
992

دده۱: جد پدری یا مادری　　همریشه: dad

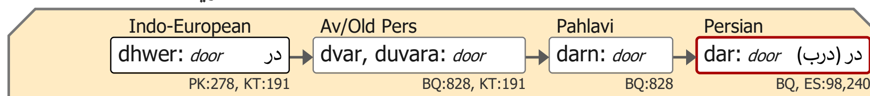

993

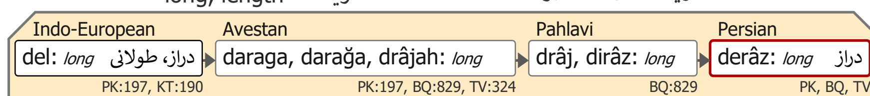
دَده۲: پرستار بچه

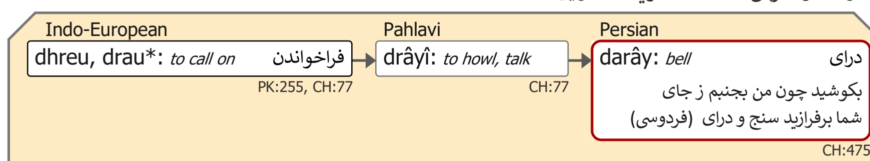
در همریشه: door

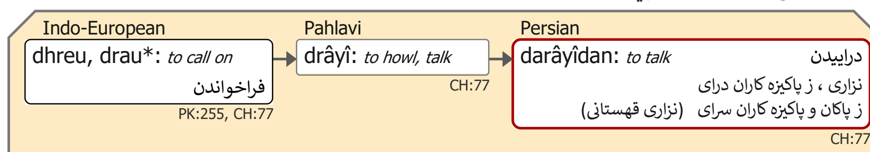
دراز همریشه: درنگ، دیر همریشه: long, length

درای: زنگ و جرس همریشه: دراییدن

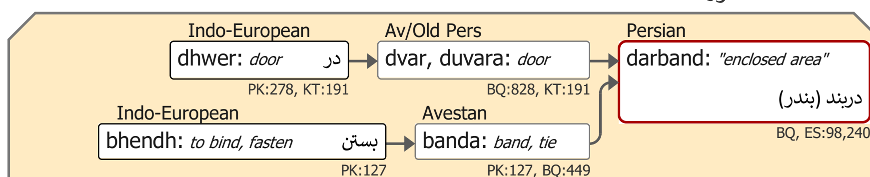

دراییدن: سخن گفتن همریشه: درای

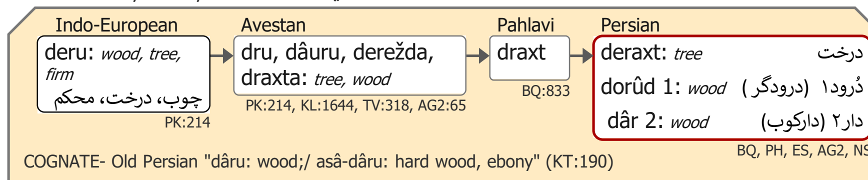

دربند: "منطقه محصور"

درخت

همریشه: tree, truth, durable

1000

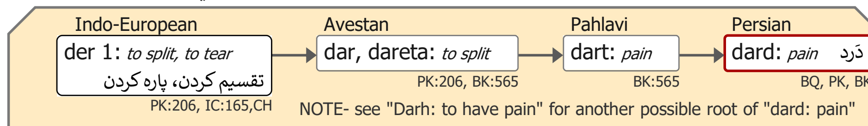
درخش - رجوع شود به رخش

درخشیدن - رجوع شود به رخش

دَرد (1)

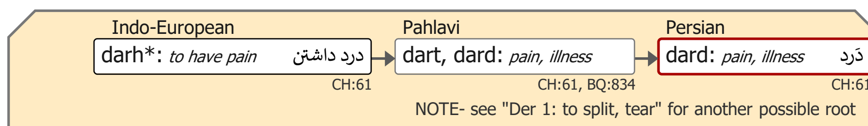
همریشه: دریدن

همریشه: tear

1001

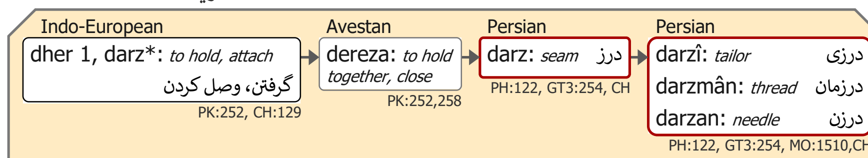
دَرد (2)

1002

درز: شکاف

همریشه: firm

1003

درزمان: نخ - رجوع شود به درز

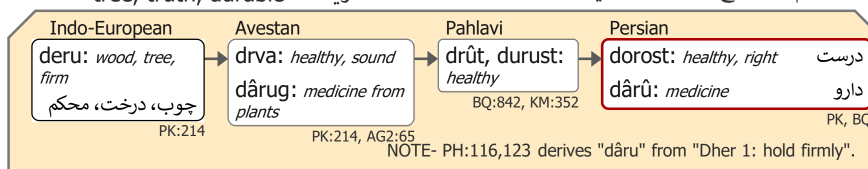
درزن: سوزن - رجوع شود به درز

درزی: خیاط - رجوع شود به درز

درست: سالم، صحیح

همریشه: درخت

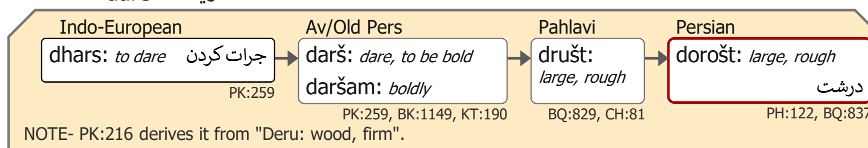
همریشه: tree, truth, durable

1004

درشت (1)

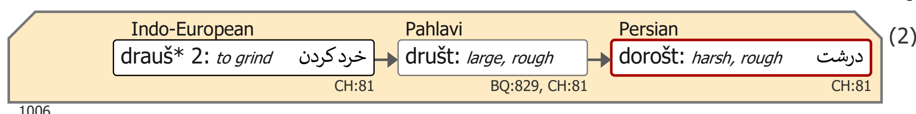
همریشه: dare

1005

درشت

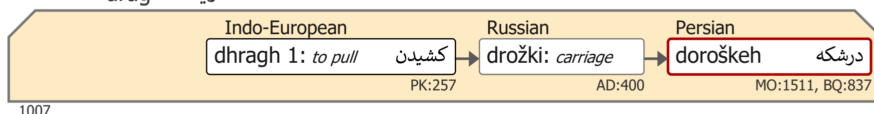
(2)

1006

درشکه

همریشه: drag

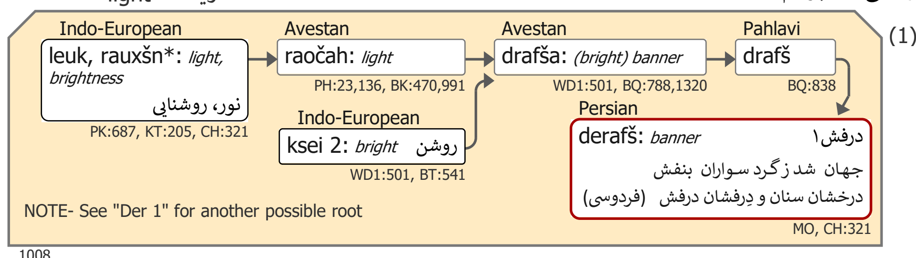

1007

درفش۱: پرچم

همریشه: light

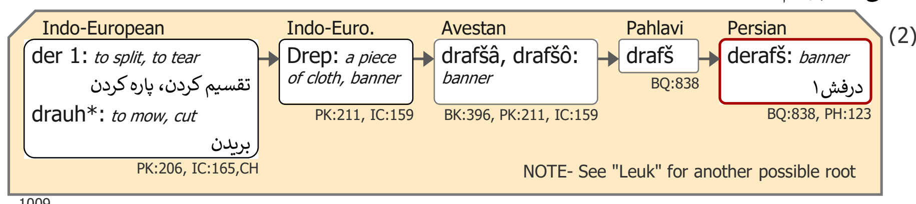
(1)

1008

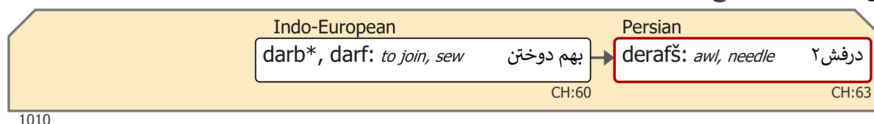
درفش۱: پرچم

(2)

1009

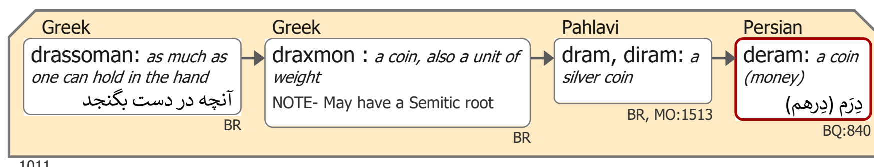
درفش۲: وسیله سوراخ کردن

1010

درفشیدن . رجوع شود به درخشیدن

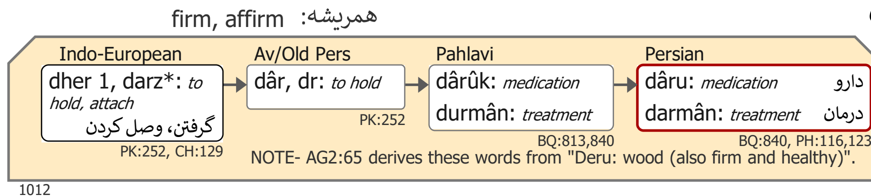
دِرَم

1011

درمان

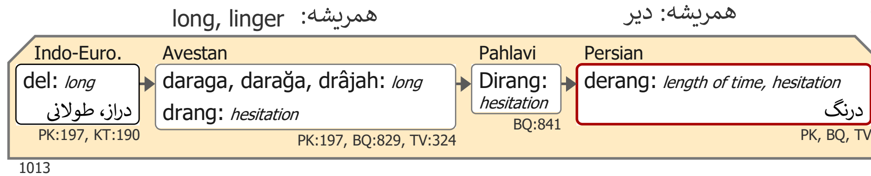
همریشه: firm, affirm

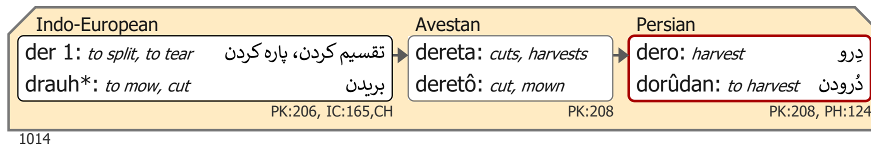
درنگ

همریشه: دیر

همریشه: long, linger

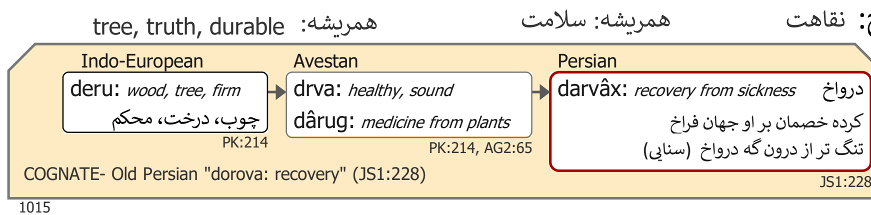
دِرو

درواخ: نقاهت

همریشه: سلامت

همریشه: tree, truth, durable

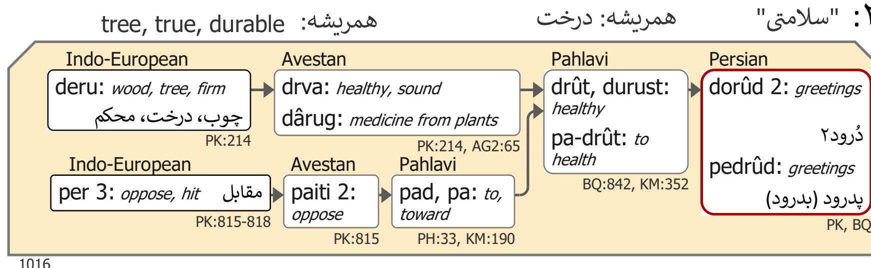

دُرود۱ - رجوع شود به درخت

دُرود۲: "سلامتی"

همریشه: درخت

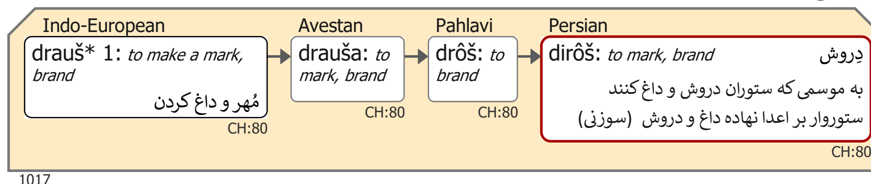
همریشه: tree, true, durable

دُرودن - رجوع شود به دِرو

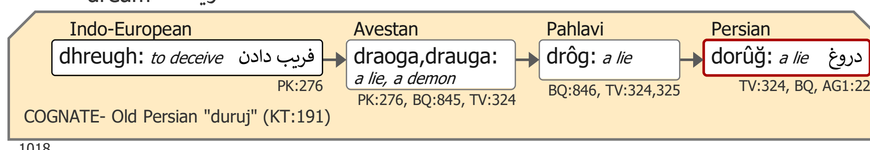
درودگر - رجوع شود به درخت

دِروش: داغ و مُهر

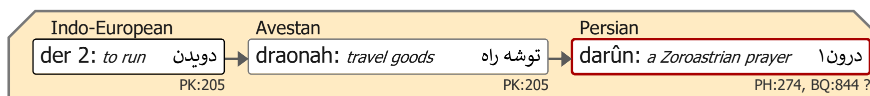
دروغ

همریشه: dream

1018

درون: دعای زرتشتیان

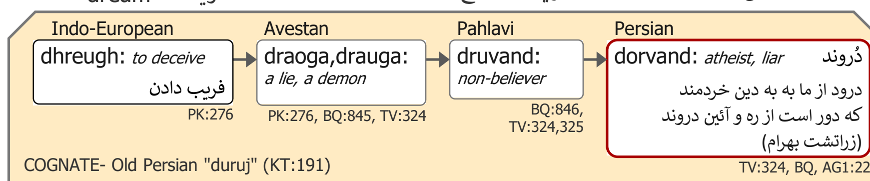

1019

دُروَند: خدا نشناس

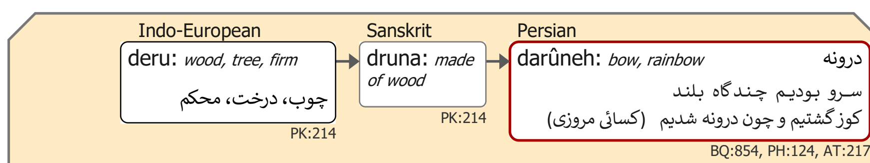
همریشه: دروغ

همریشه: dream

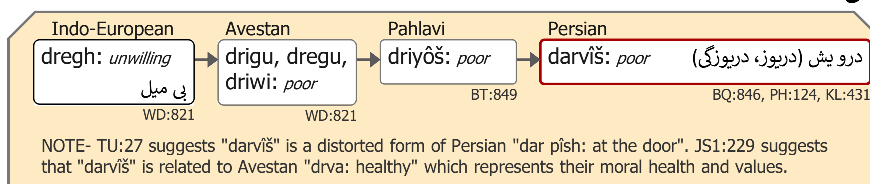
1020

درونه: کمان

1021

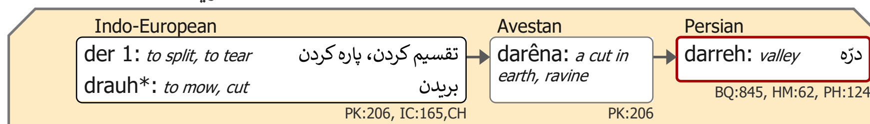
درو یش

1022

درّه

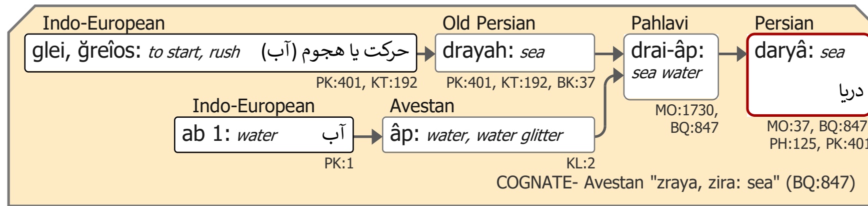
همریشه: tear

1023

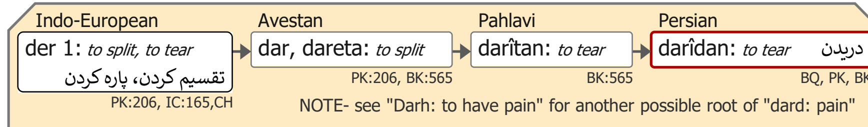
دِرهم رجوع شود به . دِرَم

دریا
همریشه: زراه

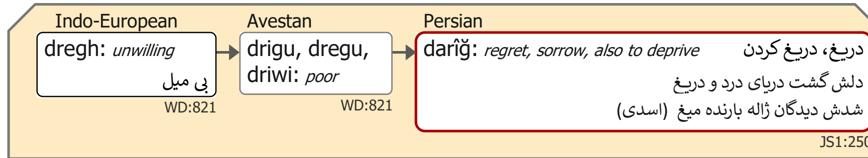
1024

دریدن
همریشه: tear

1025

دریغ: اندوه

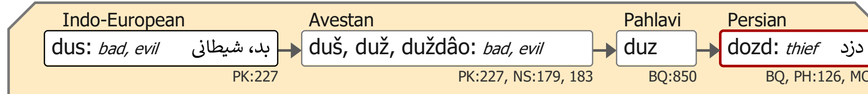

1026

دریوزگی - رجوع شود به **درو یش**

دِز - رجوع شود به **دِژ**

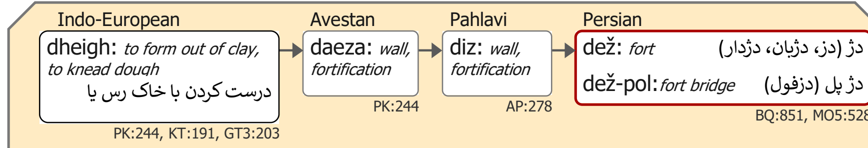
دزد
همریشه: دشمن
همریشه: dysfunction

1027

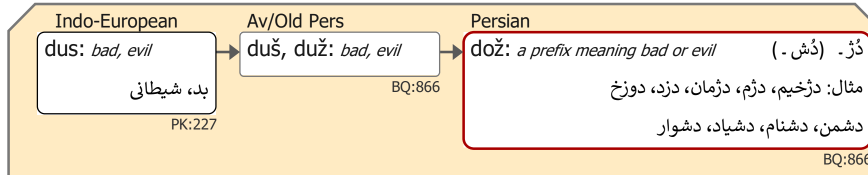
دزفول - رجوع شود به **دِژ**

دِژ: قلعه و حصار
همریشه: dough, paradise

1028

دُژ-: بَد
همریشه: -dys

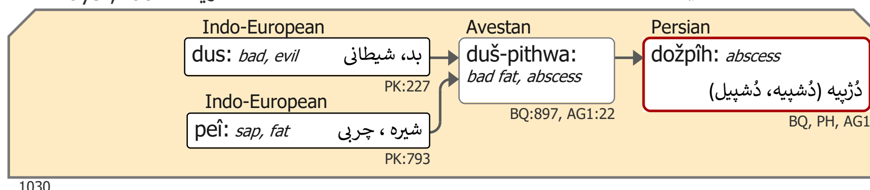

1029

دژبان - رجوع شود به **دِژ**

دُژپیه: غده ای بزرگ که زیر پوست برآید

همریشه: dys-, fat

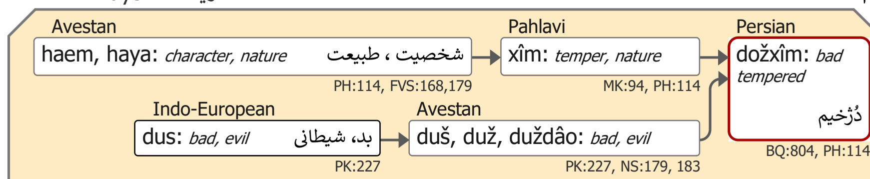

1030

دژپل . رجوع شود به دِژ

دژخیم

همریشه: dys-

1031

دژدار . رجوع شود به دِژ

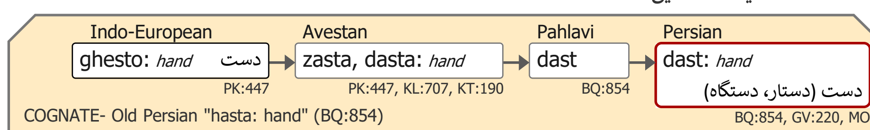
دُژم . رجوع شود به دشمن

دُژمان . رجوع شود به دشمن

دژوار . رجوع شود به دشوار

دُژوان . رجوع شود به دشمن

دست مقایسه: آستین

1032

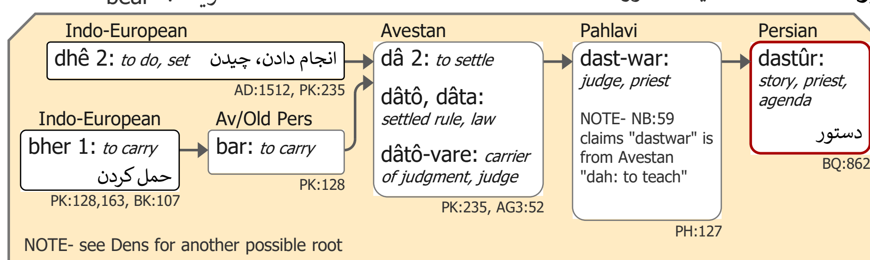
دستار . رجوع شود به دست

دستان . رجوع شود به داستان

دستگاه . رجوع شود به دست

دستور مقایسه: داور

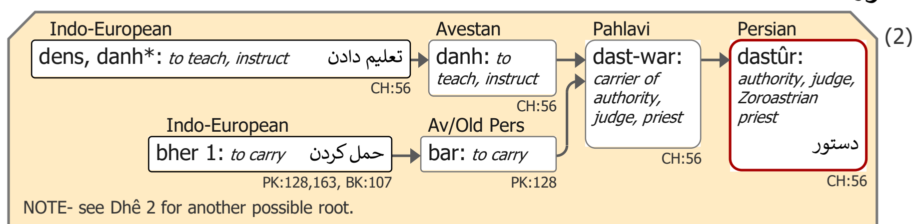
همریشه: bear

1033

دستور

(2)

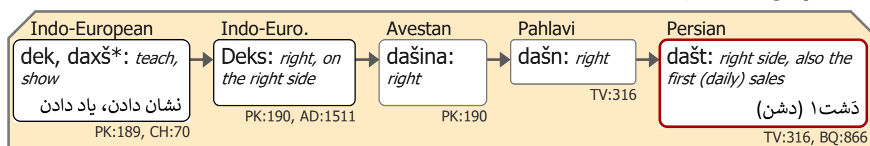
1034

دُش - - رجوع شود به دُژ -

دُشپیل: دُمَل - رجوع شود به دُژپیه

دُشپیه: دُمَل - رجوع شود به دُژپیه

دشت۱: فروش اول کاسب

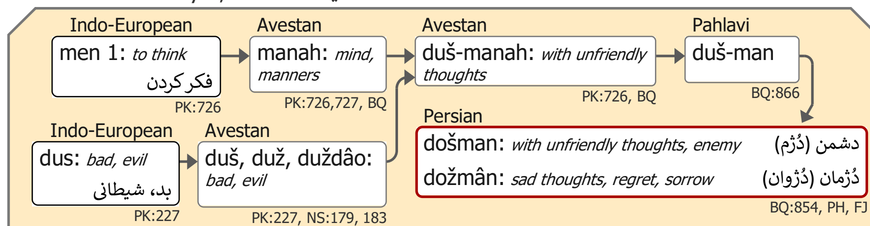
1035

دَشت۲: بخشش - رجوع شود به داشن

دشخوار - رجوع شود به دشوار

دشمن

همریشه: dys-, mind

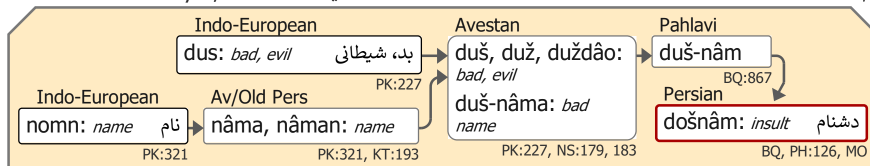

1036

دَشن: فروش اول - رجوع شود به دشت۱

دشنام

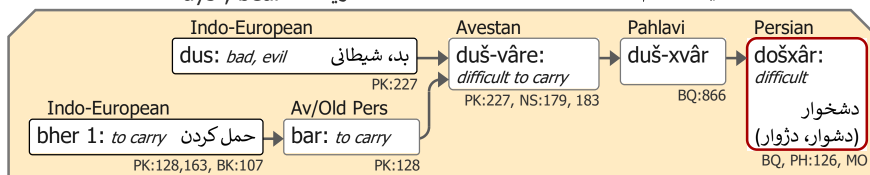
همریشه: dys-, name

1037

دشوار: "بار بَد" همریشه: دژم و بار

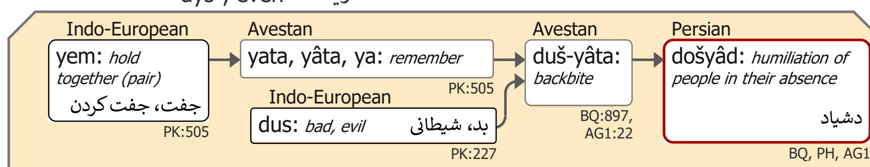
همریشه: dys-, bear

1038

دشیاد: غیبت

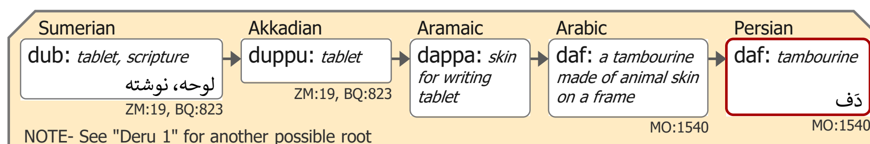
همریشه: dys-, even

1039

دَف

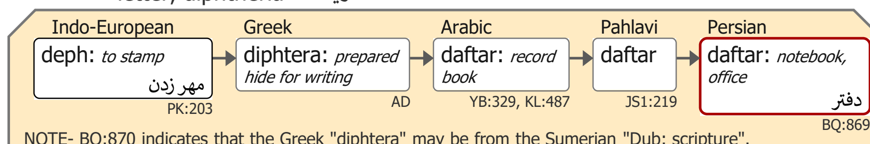
مقایسه: شندف

1040

دفتر

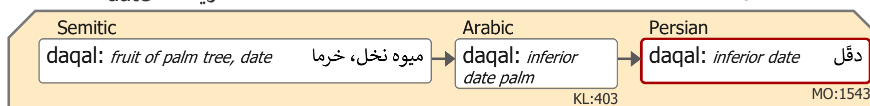
همریشه: letter, diphtheria

1041

دقّل: خرمای نامرغوب

همریشه: date

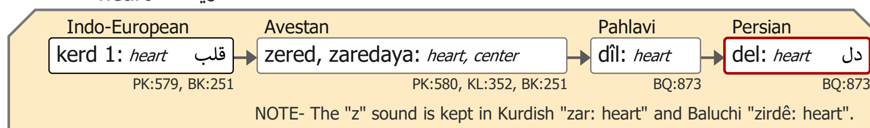

1042

دگر رجوع شود به. دو

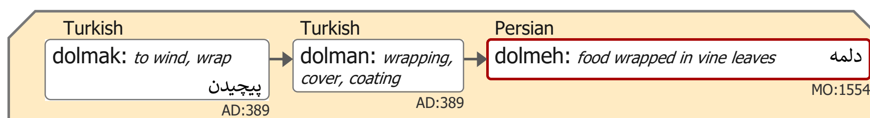
دل

همریشه: heart

1043

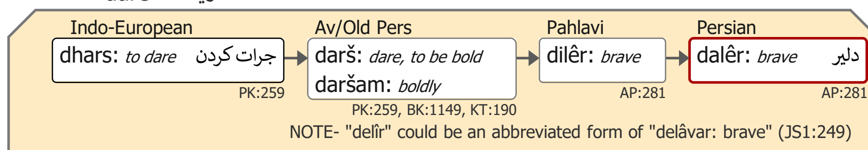
دلمه

1044

دلیر

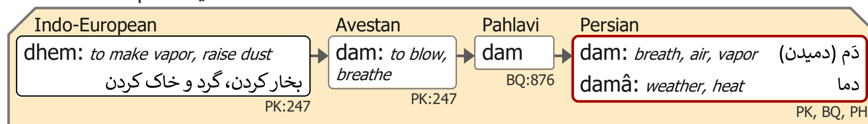
همریشه: dare

1045

دَم: نفس

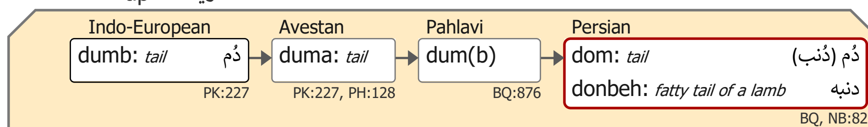
همریشه: damp

1046

دُم

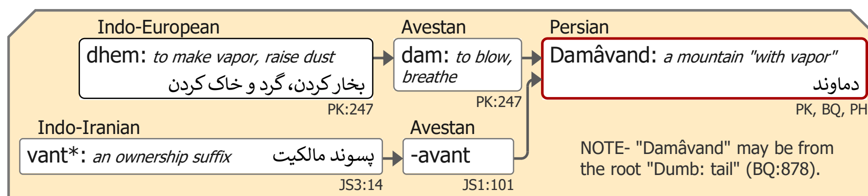
همریشه: tip

1047

دما ـ رجوع شود به دَم

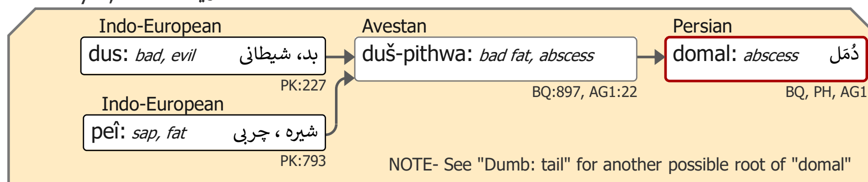
دماوند

1048

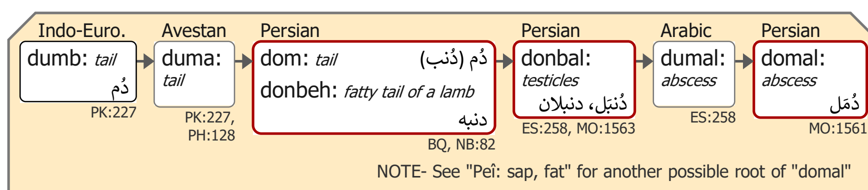
دُمَل (1)

همریشه: dys-, fat

1049

دُمَل (2)

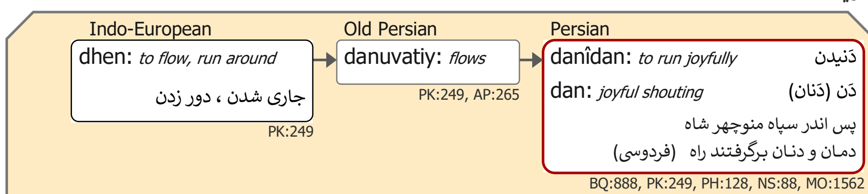

1050

دَمیک ـ رجوع شود به زمین

دمیدن ـ رجوع شود به دَم

دَن: فریاد شادی

1051

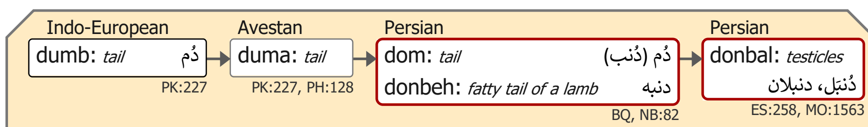
دَنان: فریاد زنان - رجوع شود به دَن

دُنب - رجوع شود به دُم

دُنبک - رجوع شود به تنبک

دنبل - رجوع شود به دُمَل

دنبلان

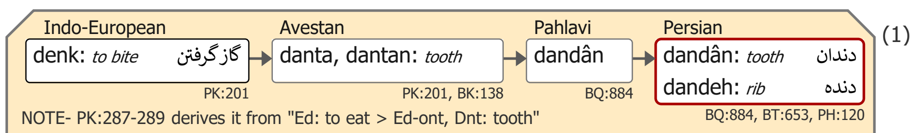

1052

دنبه - رجوع شود به دُم

دندان

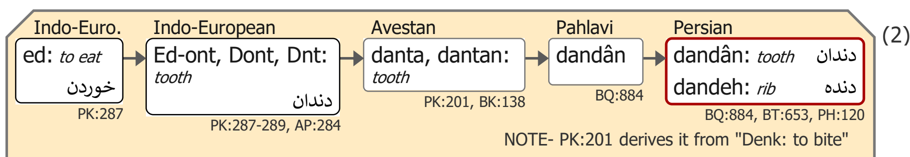
(1)

1053

دندان

(2)

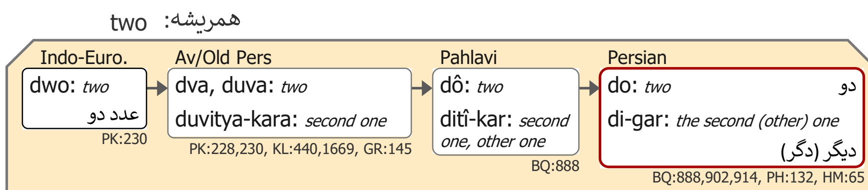
1054

دنده - رجوع شود به دندان

دَنیدن: شاد رفتن - رجوع شود به دَن

دو

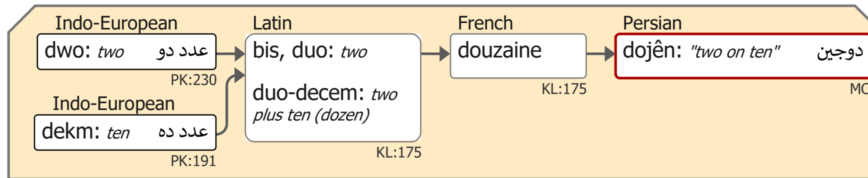
همریشه: two

1055

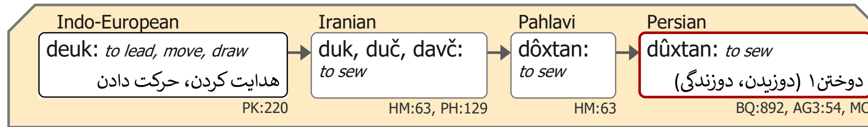
دوازده - رجوع شود به دو + دَه

دوجین: "دو بالای ده"　　همریشه: dozen

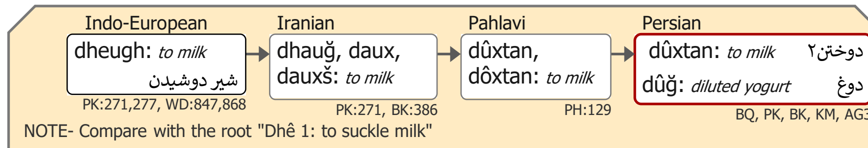
1056

دوختن۱

1057

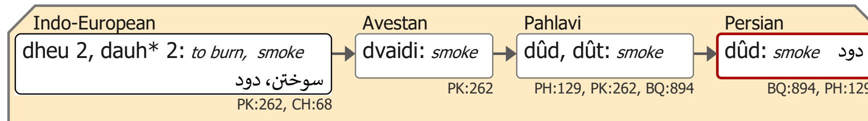
دوختن۲: دوشیدن

1058

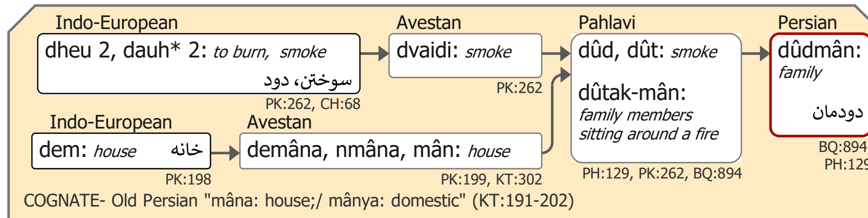
دوختن۳ ـ رجوع شود به اندوختن

دود　　همریشه: fume

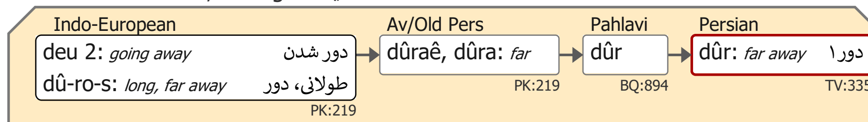
1059

دودمان: "جمع دور آتش در خانه"　　همریشه: domestic, madam

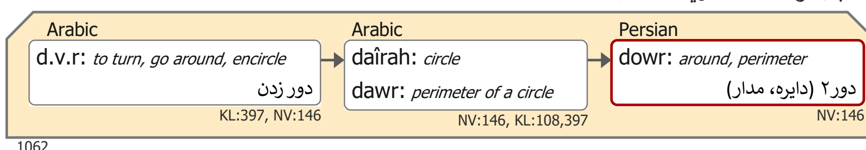
1060

دور۱: با فاصله　　همریشه: endure, during

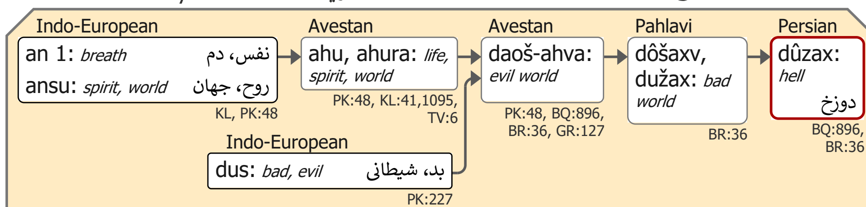
1061

دور۲: پیرامون همریشه: دیار

1062

دوزخ مقایسه: برزخ همریشه: dysfunction

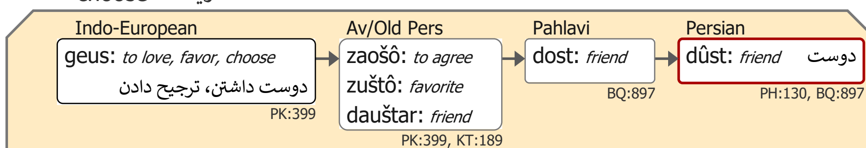

1063

دوزندگی ـ رجوع شود به دوختن۱

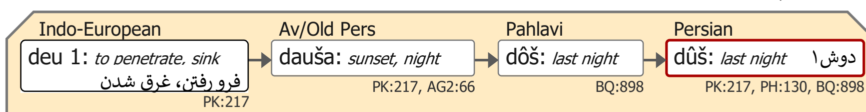
دوزیدن ـ رجوع شود به دوختن۱

دوست همریشه: choose

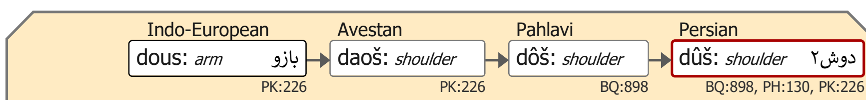
1064

دوش۱: دیشب

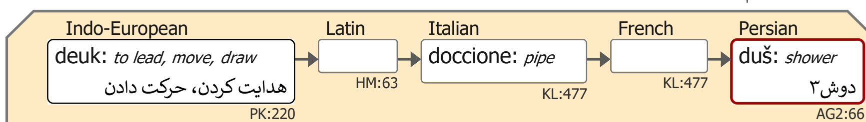
1065

دوش۲: کتف

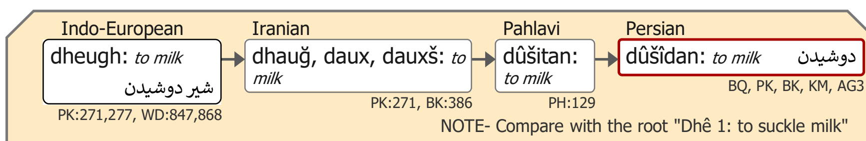
1066

دوش۳: شیر حمام

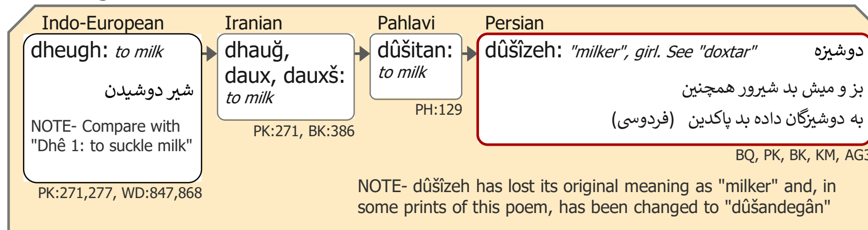
1067

دوشیدن

1068

دوشیزه: "دوشنده" همریشه: daughter

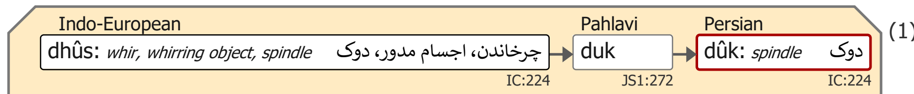

1069

دوغ - رجوع شود به دوختن۲

دوک

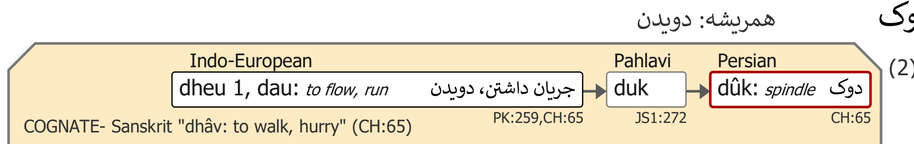
(1)

1070

دوک همریشه: دویدن

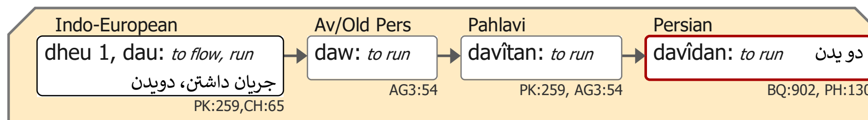
(2)

1071

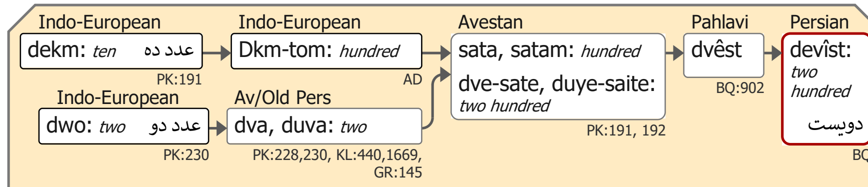
دوم - رجوع شود به دو + ـُ م

دویدن

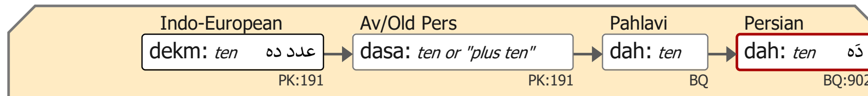
1072

دویست: "دو تا صد" همریشه: two, ten, hundred

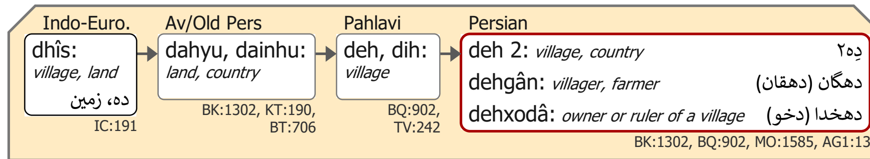
1073

دَه همریشه: ten

1074

دِه

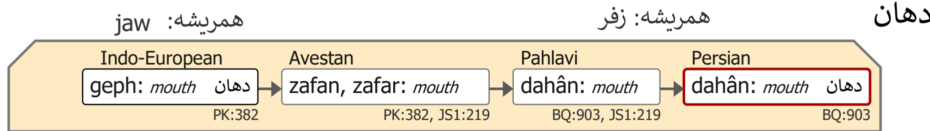
1075

دِه آک . رجوع شود به ضحاک

دهان

همریشه: زفر

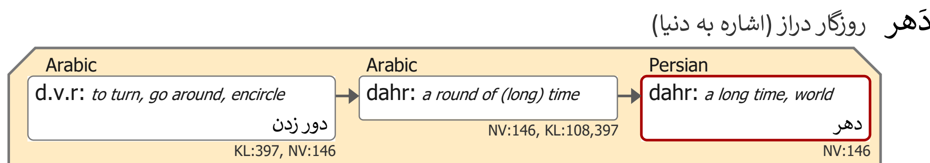
همریشه: jaw

1076

دهخدا . رجوع شود به دِه

دَهر روزگار دراز (اشاره به دنیا)

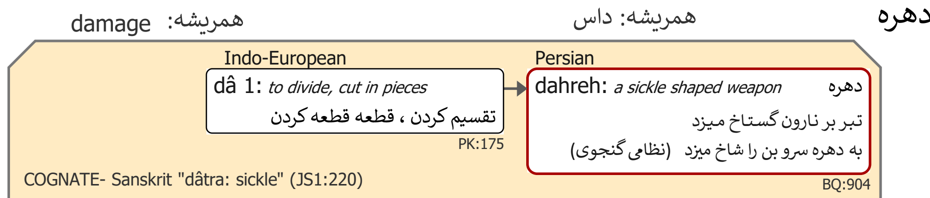

1077

دهره

همریشه: داس

همریشه: damage

1078

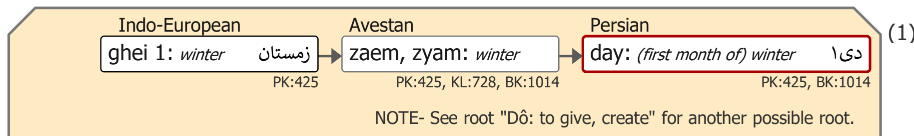
دهقان . رجوع شود به دِه

دهش: بخشش . رجوع شود به داشن

دهگان . رجوع شود به دِه

دِی۱: ماه دهم

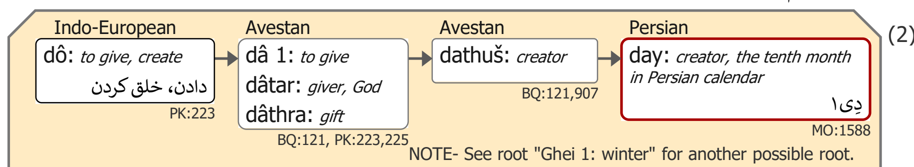
(1)

1079

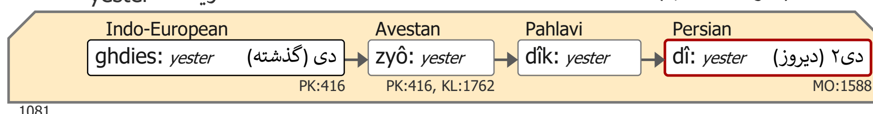
دِی۱: ماه دهم

(2)

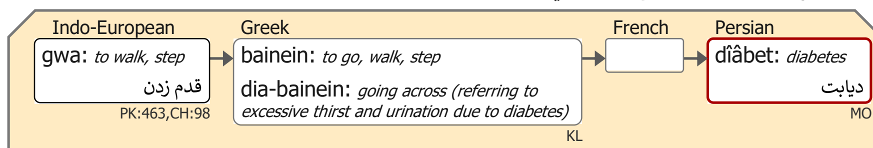
1080

دی۲: گذشته (دیروز، دیشب) — همریشه: yester

1081

دیابت: "عبور". اشاره به تشنگی و ادرار زیاد در این بیماری

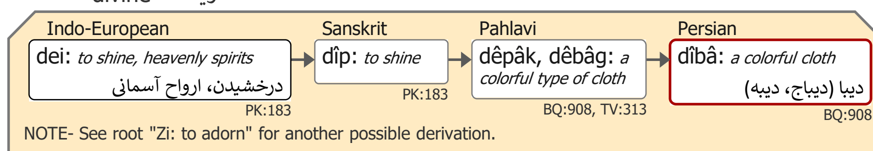

1082

دیار، دیّار - رجوع شود به دار ۱

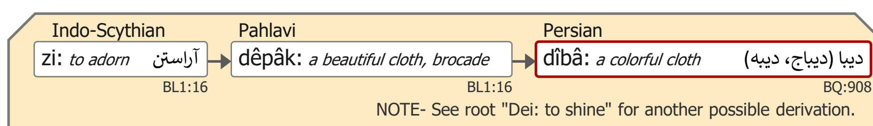
دیاله - رجوع شود به دجله

دیبا (1) — همریشه: divine

1083

دیبا (2)

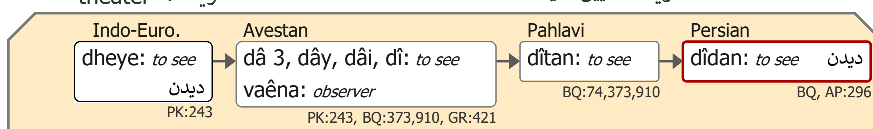

1084

دیباج - رجوع شود به دیبا

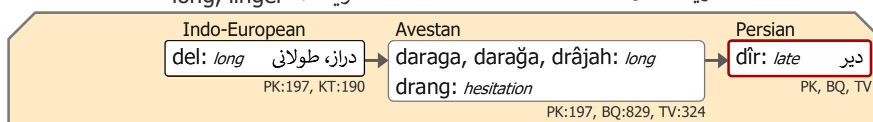
دیبه - رجوع شود به دیبا

دیدن — همریشه: آیین، آینه — همریشه: theater

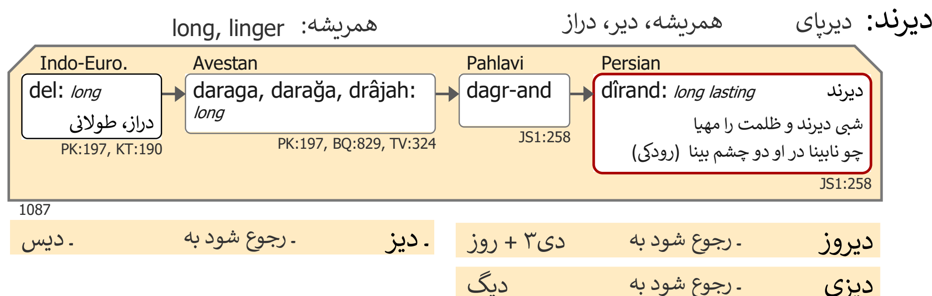
1085

دیر — همریشه: درنگ — همریشه: long, linger

1086

دیرند: دیرپای   همریشه، دیر، دراز   همریشه: long, linger

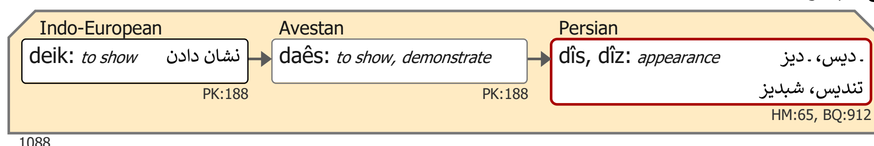
1087

دیروز ـ رجوع شود به دی۳ + روز

ـ دیز ـ رجوع شود به ـ دیس

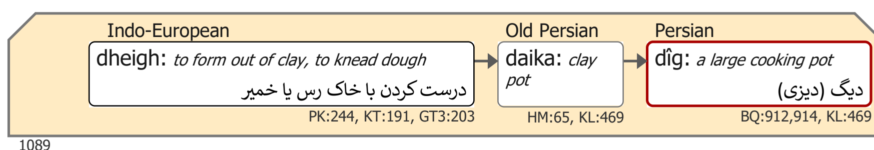
دیزی ـ رجوع شود به دیگ

ـ دیس: پسوند شباهت

1088

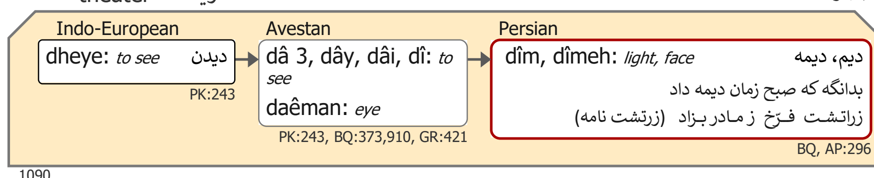
دیگ

1089

دیگر ـ رجوع شود به دو

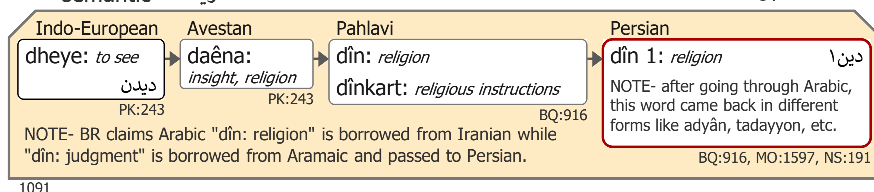
دیم: چهره   همریشه: theater

1090

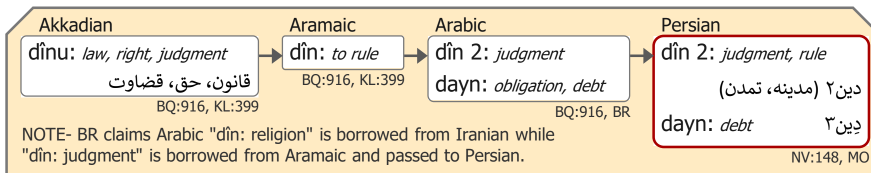
دیمه: چهره ـ رجوع شود به دیم

دین۱: باور مذهبی   همریشه: semantic

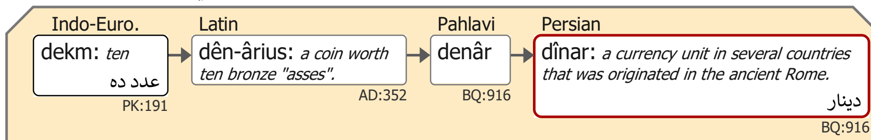
1091

دین۲: قضاوت همریشه: دانیال ("خدا قاضی است")

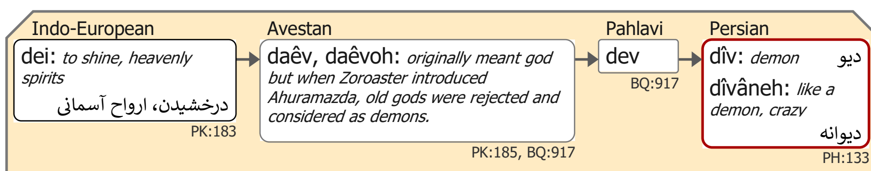

دِین۳: بدهی - رجوع شود به دین۲

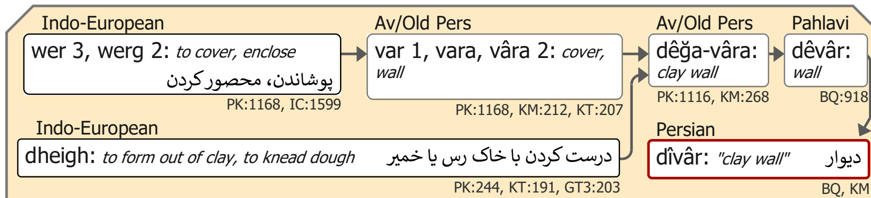
دینار همریشه: دَه همریشه: ten

دیو

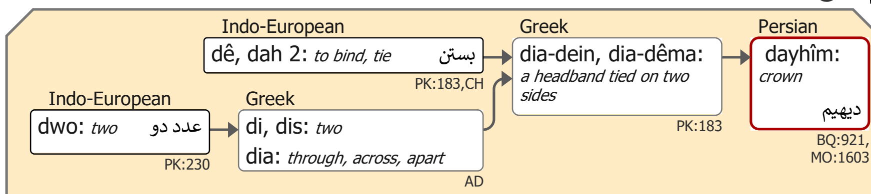
دیوار: "حصار گلی" همریشه: cover

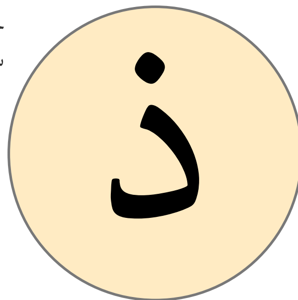

دیوانه - رجوع شود به دیو

دیوان - رجوع شود به دبیر

دیهیم: تاج

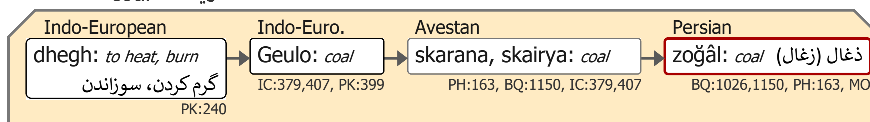

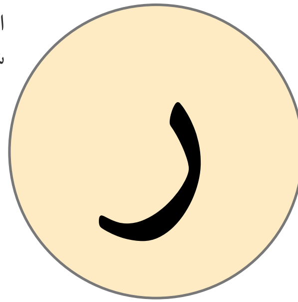
حرف ذ گاهی به د یا گ بدل شود.

ذغال

همریشه: coal

این حرف گاهی به ل یا ن بدل شود.

ـَ ر: پسوند "ر" پس از حرف مفتوح یعنی عضو خانواده — همریشه: -er as in mother

Indo-European	Avestan	Persian
ter 2, tar: *a kinship term* پسوند گروه یا فامیل PT:863	- tar, - dar, - har: *suffix used for family members* NOTE- see Avestan words in charts of the family members like mother, father, brother, etc. BQ	- ar: *suffix for family members* ـَ ر پدر، مادر، برادر، خواهر، دختر توجه. پسوند "ر" در لغات داماد و دخت حذف شده BQ

1098

را - رجوع شود به رای و چرا

راد ۱: درست — همریشه: رَد — همریشه: arm, art, order

Indo-European	Avestan	Persian
ar 1: *to fit together* جور و درست کردن PK:55-61	râd: *right, correct, proper* NOTE- CH:196 derives this from the root "Reg 1: straight" WD:74, PK:56	râd: *proper, brave* راد۱ BQ, KM, AG3

1099

راد ۲: بخشنده — همریشه: رای — همریشه: real

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
rei 1: *possession* مالکیت PK:860	râ: *to give* râiti, a-râiti: *generous* PK:860, BQ, AP:301	rât: *generous* BQ:926	râd: *generous* راد۲ BQ:926

1100

راز

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
redh, raz*: *to escape, leave* فرار کردن، رهیدن KT:205, CH:322	rah: *to escape, set free* razah: *isolation* KT:205, NB:167	râz: *secret* BQ:926	râz: *secret* راز BQ:926, PH:134, CH:322

1101

رازق - رجوع شود به رزق

رازی - رجوع شود به ری

رازقی، رازگی - رجوع شود به ری

راست

همریشه: right, rail

Indo-European: reg 1: *straight, right, just* درست، عادلانه (PK:854, KT:206)
→ Avestan: râsta: *right*; erezu: *straight (line)* (PK:854)
→ Pahlavi: râst: *true, straight* (BQ:927)
→ Persian: râst: *right, straight* راست; raj: *line, row* رج (BQ, PH)

COGNATE- Old Persian "râsta: right, true;/ arštâ: rectitude;/ ardu: upright" (KT:171,206)

1102

راسو

Indo-European: lohrk: *weasel* راسو یا حیوان شبیه آن (AP:299)
→ Pahlavi: rasug: *weasel* (AP:299)
→ Persian: râsû: *weasel?* راسو (AP:299)

1103

رام

همریشه: خرّم

Indo-European: rem: *to rest* استراحت کردن (PK:864)
→ Avestan: râman: *quiet, restful* (PK:864, KL:1335, BK:841, KM:351)
→ Pahlavi: râm: *tame, calm* (BQ:930)
→ Persian: râm: *quiet* رام (شهرام، رامش، رامین، رامیدن); ârâm: *quiet* آرام (آرمیدن، آرامش) (BQ, PH, KM, DG, AG3)

COGNATE- Old Persian "ram: to be at peace" (KT:206)

1104

رامش، رامین - رجوع شود به رام

ران

Indo-European: srêno: *thigh, hip* ران (PK:1002)
→ Avestan: râna: *thigh* (PK:1002)
→ Pahlavi: rân: *thigh* (BQ:932)
→ Persian: rân: *thigh* ران (BQ:932, PH:135)

1105

راندن

همریشه: raise, rise, run

Indo-European: er, ar* 2: *to move, excite* تکان دادن، برانگیختن (PK:327, CH:165)
→ Av/Old Pers: ar, ra: *to move* (PK:327, BT, NS:105)
→ Pahlavi: rân, râyînitan: *to drive* (CH:165, BQ:933)
→ Persian: rândan: *to drive* راندن (CH:165)

COGNATE- Avestan "arati: energy;/ râna: fighter" (PK:327-331)

1106

راه

همریشه: roll

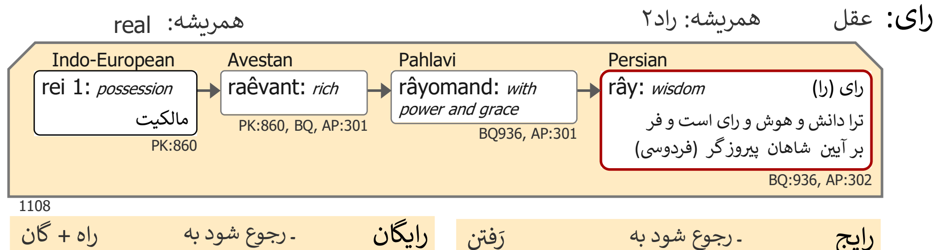
همریشه: ارابه

Indo-Euro.: ret: *to roll, run* غلتیدن، دویدن (PK:866)
→ Avestan: rad: *to run, roll*; ratha: *chariot*; rathiya: *road, path* (PK:866, AP:302)
→ Pahlavi: râs, râh: *path, way* (BQ:934)
→ Persian: râh: *way, manner* راه (رَه); râygân: *"from the road", free* رایگان; râheb: *one who watches his manners, monk* راهب (راه بان) (HM:66, BQ:984, AA:133, AG3:56)

1107

راهب - رجوع شود به راه

رای: عقل   همریشه: راد۲   همریشه: real

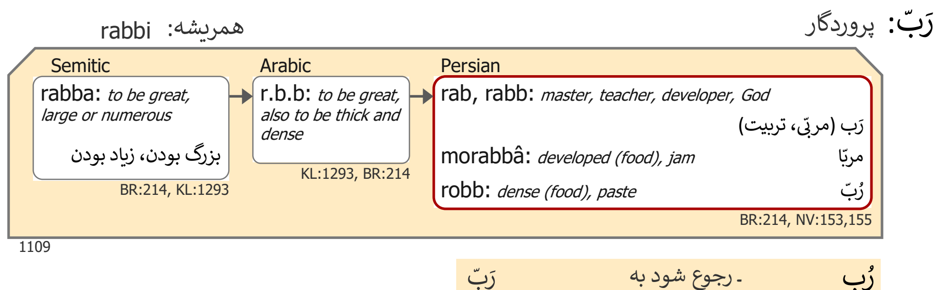

1108

رایج - رجوع شود به رَفتن

رایگان - رجوع شود به راه + گان

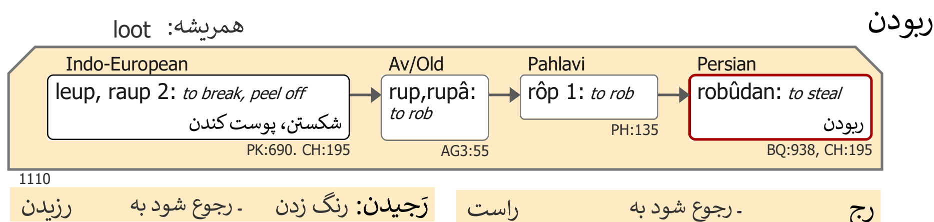
رَبّ: پروردگار   همریشه: rabbi

1109

رُب - رجوع شود به رَبّ

ربودن   همریشه: loot

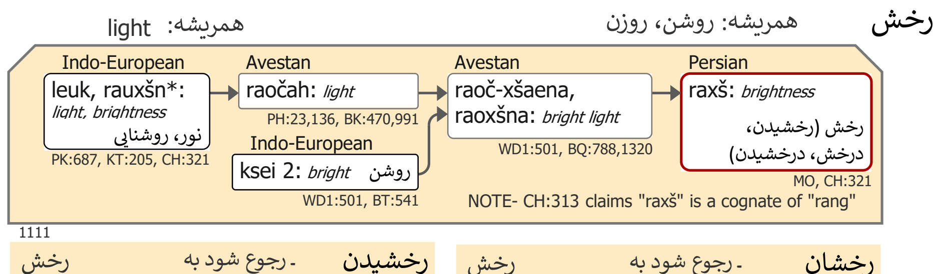

1110

رج - رجوع شود به راست

رَجیدن: رنگ زدن - رجوع شود به رزیدن

رخش   همریشه: روشن، روزن   همریشه: light

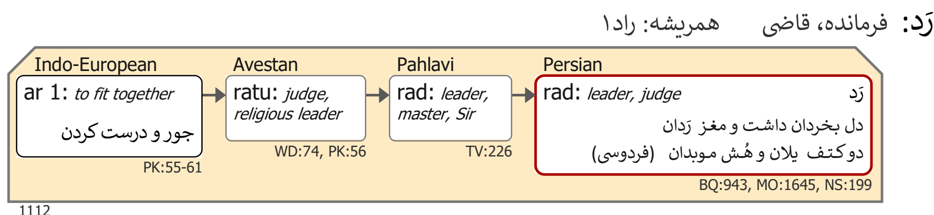

1111

رخشان - رجوع شود به رخش

رخشیدن - رجوع شود به رخش

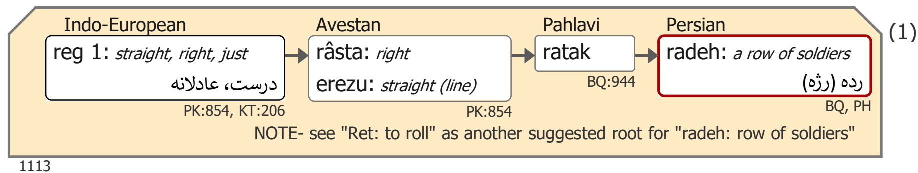
رَد: فرمانده، قاضی   همریشه: راد۱

1112

رده: ردیف   همریشه: رزم

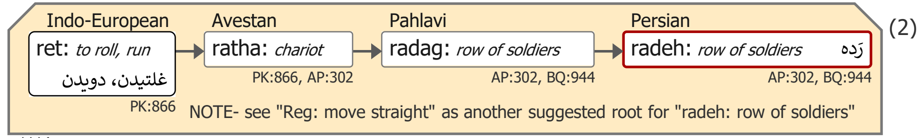
(1)

1113

رده

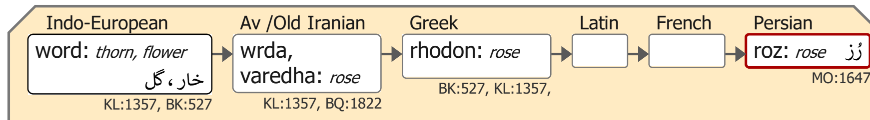
(2)

1114

رَز ۱ - رجوع شود به روییدن

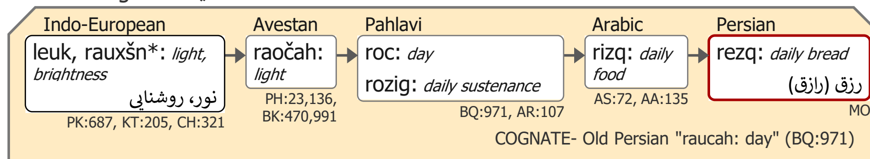
رُز ۲

1115

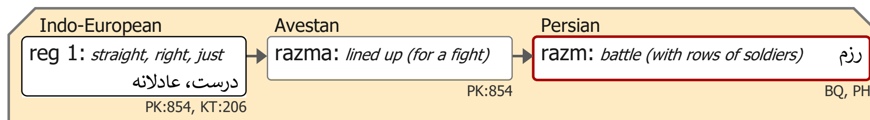
رَزده - رجوع شود به آزار

رزق   همریشه: روز   همریشه: light

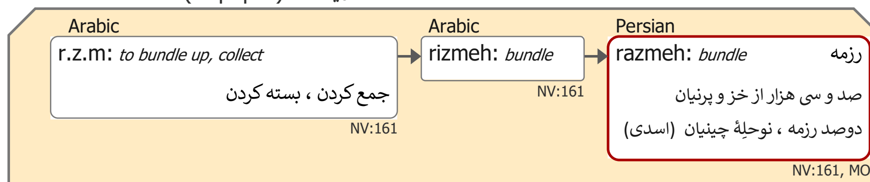
1116

رزم

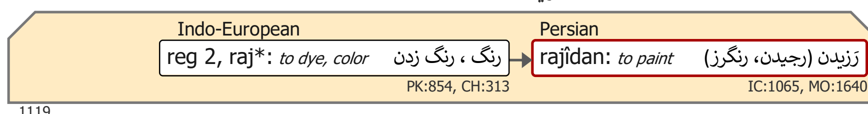
1117

رزمه: بقچه رخت   همریشه: ream (of paper)

1118

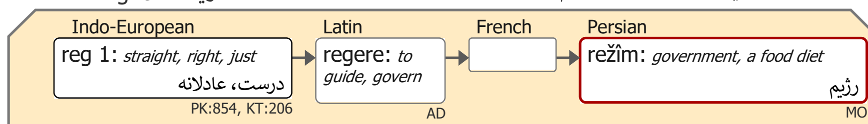
رزیدن: رنگ زدن   همریشه: رنگ

1119

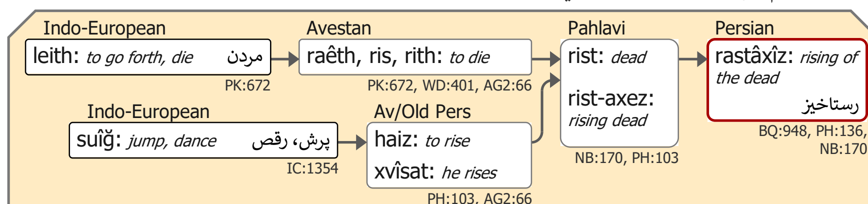
رژه - رجوع شود به رده

رژیم   همریشه: آدرس، رده، رزم   همریشه: right

1120

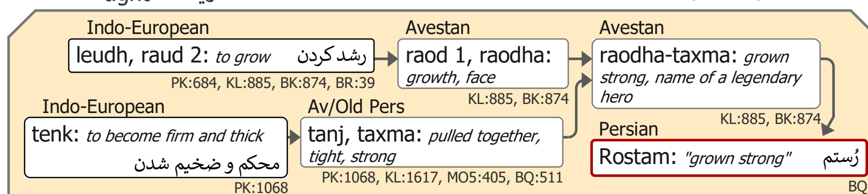
رستاخیز: "قیام مردگان"   همریشه: خاستن

1121

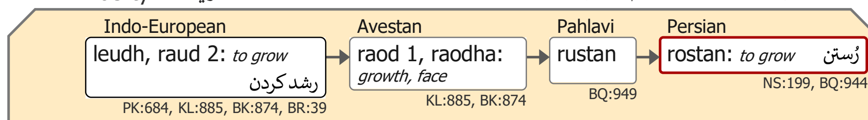
رستگار - رجوع شود به رَستن

رُستم: "با رشد قوی و تنومند"   مقایسه: تهمتن   همریشه: tight

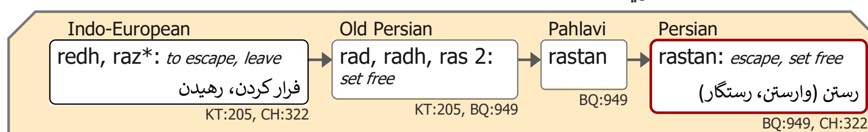
1122

رُستن   همریشه: روستا، رستم، روییدن   همریشه: liberty

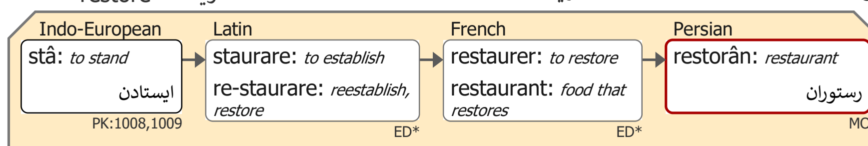
1123

رَستن: رها شدن   همریشه: رهیدن

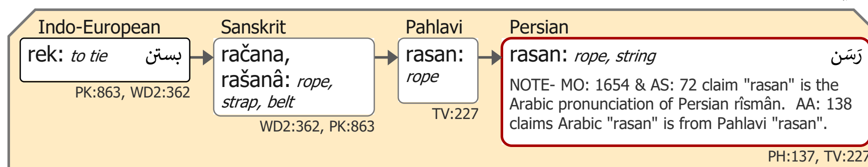
1124

رستوران: غذا یا محل "بازسازی"　همریشه: اسطبل　همریشه: restore

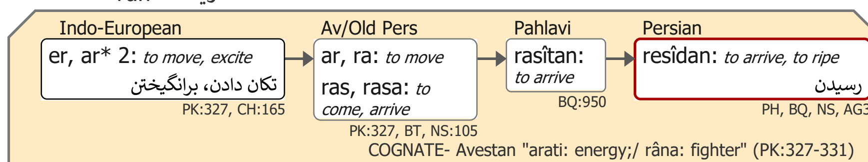
1125

رَسَن: ریسمان

1126

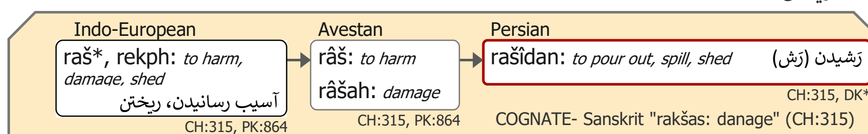
رسیدن　همریشه: run

1127

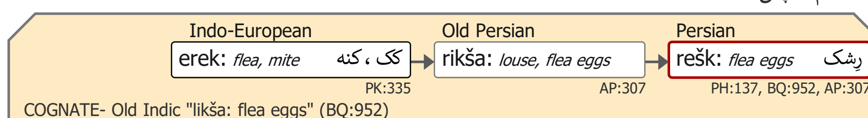
رشتن، رشته . رجوع شود به　ریشتن

رَشیدن: ریختن، افشاندن

1128

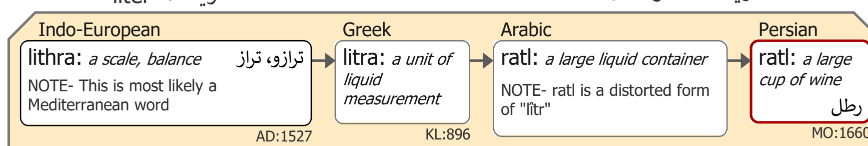
رِشک تخم شپش

1129

رَشک: حسادت　. رجوع شود به　ارشک۲

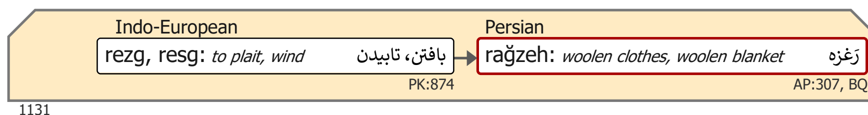
رطل　همریشه: لیطر، لیتر　همریشه: liter

1130

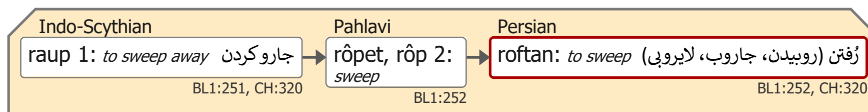
رُغ . رجوع شود به　آروغ

رَغزه: پوشش پشمی

1131

رُفتن

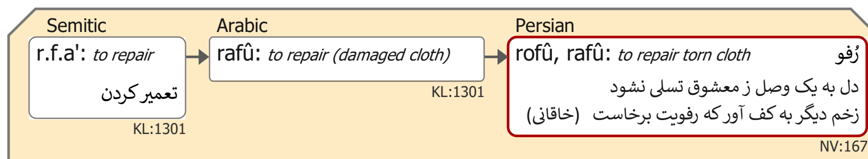
1132

رَفتن

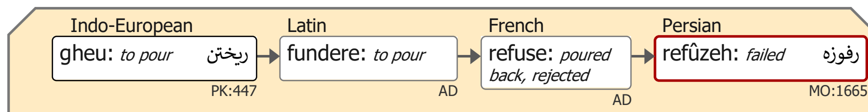
1133

رفو همریشه: رافائل ("خدا شفا داد")

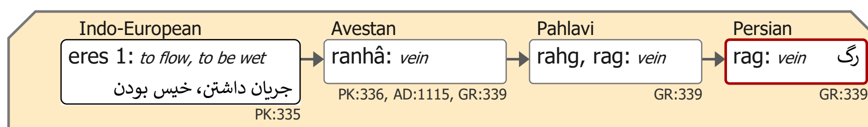
1134

رفوزه

1135

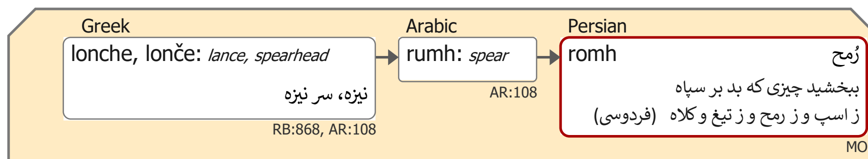
رگ

1136

رَم - رجوع شود به رمیدن

رُمح: نیزه

1137

رمیدن

همریشه: رودا همریشه: serum

Indo-European: ser 1, sreu: *to flow* جاری شدن; srêm: *running* جاری — PK:909,1003, KT:205, IC:1276
→ Pahlavi: ramak: *(a moving) herd* — BQ:960-962
→ Persian: ram: *herd of sheep or horses* رَم (رمه); ramîdan: *run with fear* رمیدن
کمند کیانی همی داد خم
که آن کرّه را بازگیرد ز رم (فردوسی)
— IC:1276, BQ:960-962

NOTE- CH:312 suggests the reconstructed root "ram: to go, to move"

1138

رمه - رجوع شود به رمیدن

رنج

Indo-European: lanğ: *to droop, be sad, sorrow* غمگین بودن، غم; ranj: *to take action, effort* زحمت کشیدن — IC:663, CH:191
→ Avestan: ranj: *trouble, effort* — CH:191
→ Pahlavi: ranz, ranj: *pain, suffering* — BQ:963
→ Persian: ranj: *pain, suffering* رنج — MO:1676, IC:663

1139

رندیدن، رنده

Indo-European: rand*: *to scrape* تراشیدن — CH:312
→ Pahlavi: rand: *scratch*; randîtan: *to grate* — CH:312, BQ:964
→ Persian: randîdan: *to grate* رندیدن (رنده) — MO:964, PH:138

NOTE- BQ:694 derives it from Old Indic "Rad: to scrape" from the IE root "Er: to move, excite".

1140

رنگ

همریشه: اورنگ، رزیدن

Indo-European: reg 2, raj*: *to dye, color* رنگ ، رنگ زدن — PK:854, CH:313
→ Sanskrit: ranga — BK:1051
→ Pahlavi: rang: *color* — PH:138, BQ:964, MK:72
→ Persian: rang: *color* رنگ — MO:1677

COGNATE- Old Persian "â-ranjanam: decoration" (CH:313).

1141

رو - رجوع شود به روی

روا، رواج - رجوع شود به رَفتن

روان۱ - رجوع شود به رَفتن

روان۲: روح

Avestan: urvan: *spirit, soul* روح — BK:1088, BQ:967
→ Pahlavi: ruvân: *spirit* — BQ:967
→ Persian: ravân: *spirit* روان۲ — BQ:967

1142

روباه

همریشه: گربه

Indo-European: ulk, ulkos: *wolf (with fiery eyes)* گرگ — PK:1144, 1179
→ Indo-Euro.: Wlp: *wolf, dog* — PK:1179
→ Avestan: urpa, urupis: *dog*; raopias: *fox* — PK:1179
→ Pahlavi: ropâs: *fox* — BQ:968,1784
→ Persian: rûbâh: *fox* روباه — BQ:968,1784

1143

روبیدن - رجوع شود به رُفتن

رود۱: جوی

همریشه: stream

Indo-European	Av/Old Pers	Pahlavi	Persian
ser 1, sreu: *to flow* جاری شدن srêm: *running* جاری PK:909,1003, KT:205, IC:1276	rautah, raodah: *river* PK:1003, PH:139	rût 2: *river* MO	rûd: *river* رود BQ:969

COGNATE- Avestan "raonami: rivers;/ sru-vant, urvant: fluently" (PK:1003)

1144

رود۲: فرزند

همریشه: son

Indo-European	Avestan	Persian
seu 3, hau* 2: *to give birth* زاییدن PK:913, CH:135	hu 3, hav, hunâmi: *to give birth* hunuš: *son* PK:913, KL:1473, CH:135	rûd: *child* رود زهی دولت مادر روزگار که رودی چنین پرورد در کنار (سعدی) BQ:969, CH135

1145

رودبار - رجوع شود به رود + بار۳

رودن: کندن پر مرغ یا پشم گوسفند قبل از پختن

همریشه: lose, loss, less

Indo-European	Pahlavi	Persian
rauh*, leuh: *to pluck, pull out, shear hair* کندن پر یا پشم حیوان، پریدن مو CH:317, PK:681	rûn, lwn: *to pluck, pull out* CH:317	rudan: *to pluck hair or feather* رودن CH:317, BQ:970, DK*

COGNATE- Sanskrit "lav: to shave, cut off" (CH:317)

1146

روده

Indo-European	Pahlavi	Persian
reuto: *intestines, bowels* دل و روده PK:873	rôt 1: *intestine* PK:874	rûdeh: *intestine* روده PK:874, PH:139, BQ:970

1147

روز

همریشه: روشن

همریشه: light

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
leuk, rauxšn*: *light, brightness* نور، روشنایی PK:687, KT:205, CH:321	raočah: *light* raocana: *window* PH:23,136, BK:470,991	roc: *light* rôcan: *window, hole* BQ:971,972	rûz: *day* روز (فروزان، فروغ) rowzan: *hole, aperture* روزن (روزنه) BQ, NS:176

COGNATE- Old Persian "raucah: day" (KT:205)

1148

روزن، روزنه - رجوع شود به روز

روسپی

Pahlavi	Persian
rôspîk: *prostitute* روسپی BQ:974	rûspî: *prostitute* روسپی BQ:974

1149

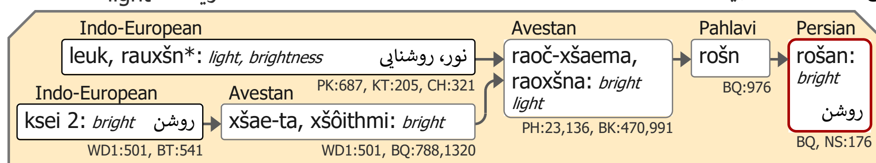
روستا

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
leudh, raud 2: *to grow* رشد کردن PK:684, KL:885, BK:874, BR:39	raod 1, raodha: *growth, face* KL:885, BK:874	rôstâk: *village* MO:1689	rûstâ: *village* روستا IC:1103, MO:1689

1150

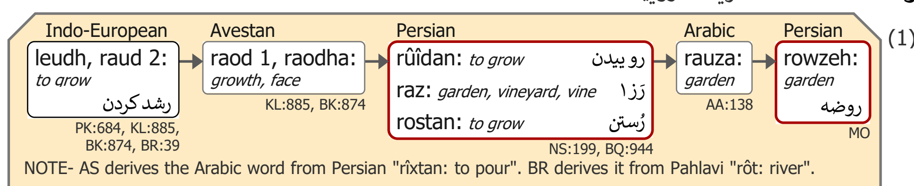
روش ـ رجوع شود به رَفتن

روشن
همریشه: روز — همریشه: light

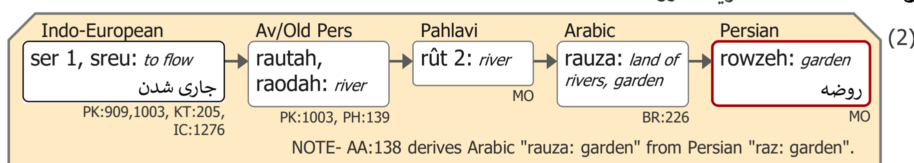
1151

روضه
همریشه: روییدن

(1)

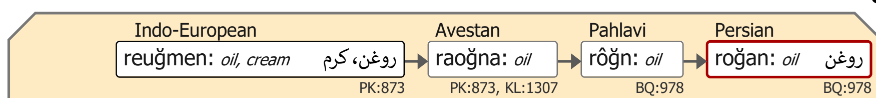
1152

روضه
همریشه: رود

(2)

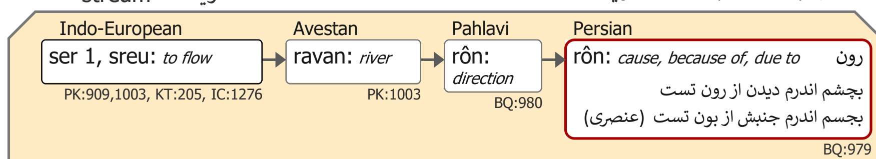
1153

روغن

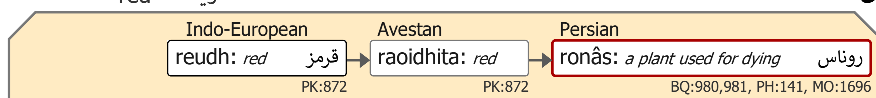
1154

رون: در جهتِ، به علتِ
همریشه: رود — همریشه: stream

1155

روناس
همریشه: red

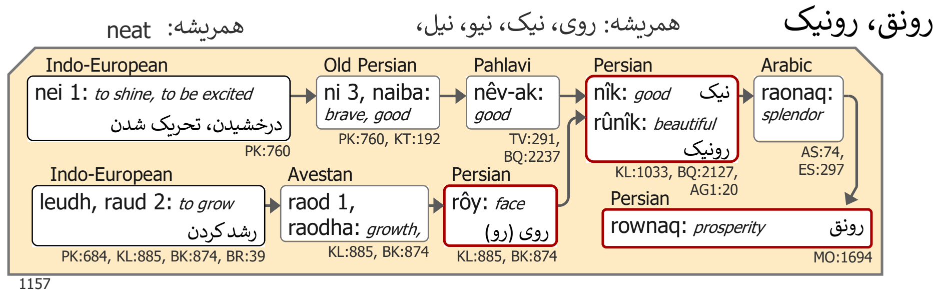
1156

روند ـ رجوع شود به رَفتن

رونق، رونیک

همریشه: روی، نیک، نیو، نیل،

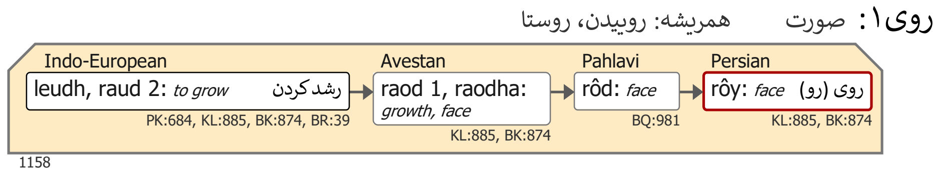
همریشه: neat

1157

روی۱: صورت

همریشه: روییدن، روستا

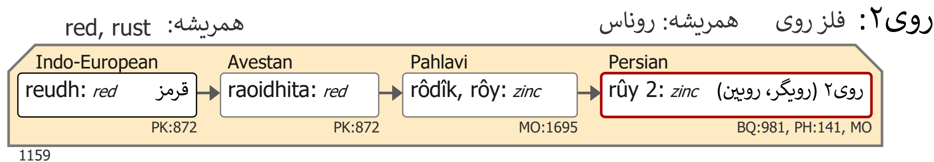

1158

روی۲: فلز روی

همریشه: روناس

همریشه: red, rust

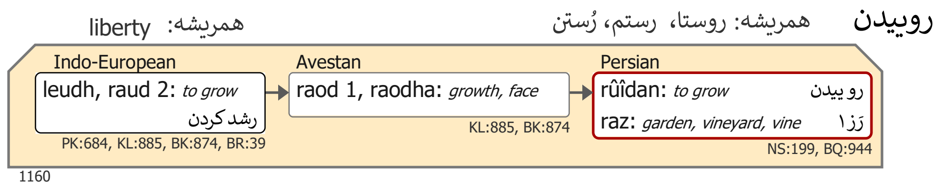
1159

رویگر ـ رجوع شود به روی۲

روییدن

همریشه: روستا، رستم، رُستن

همریشه: liberty

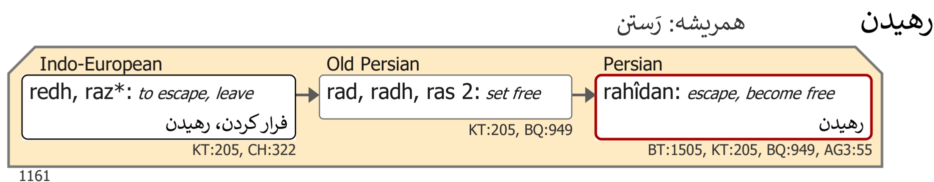

1160

روین ـ رجوع شود به روی۲

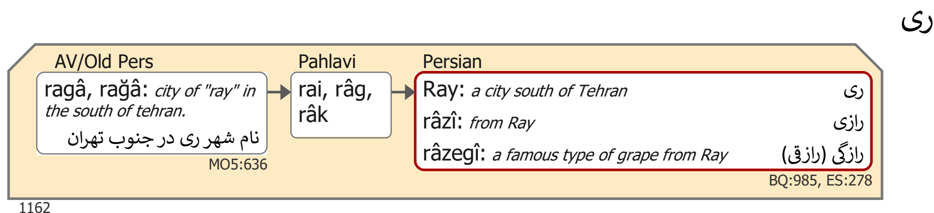
رهیدن

همریشه: رَستن

1161

ری

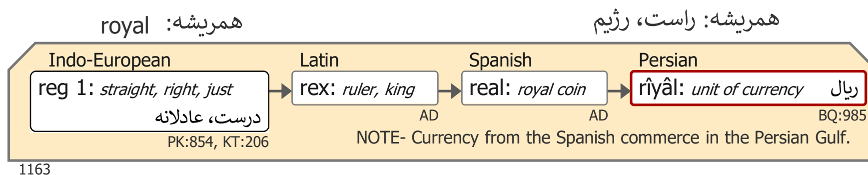

1162

ریال

همریشه: راست، رژیم

همریشه: royal

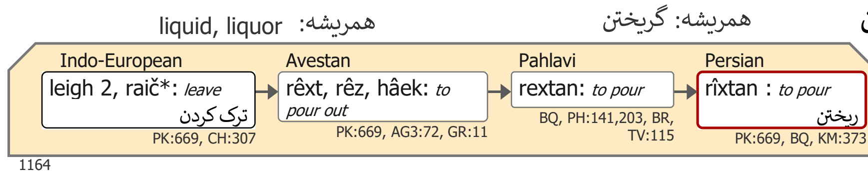

1163

ریختن

همریشه: گریختن

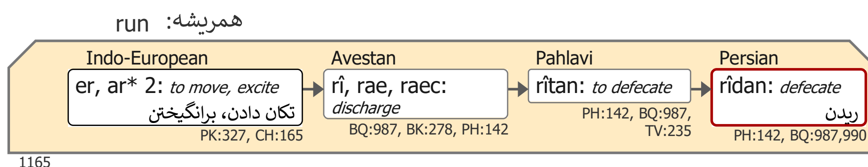
همریشه: liquid, liquor

1164

ریدن

همریشه: run

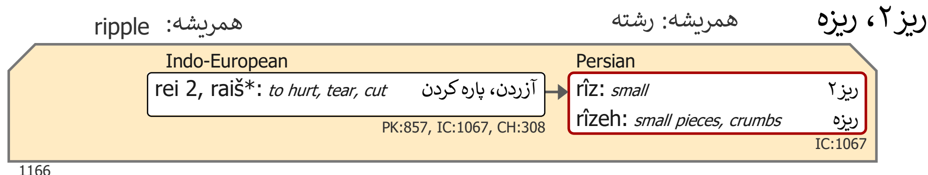
1165

ریز۱: آرزو - رجوع شود به ریژ

ریز۲، ریزه

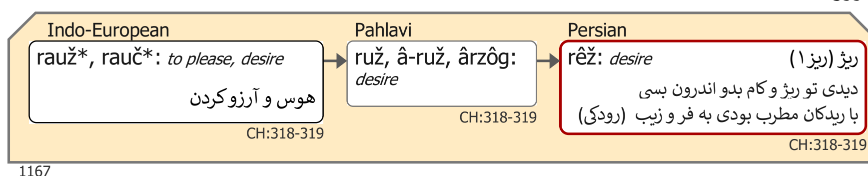
همریشه: رشته

همریشه: ripple

1166

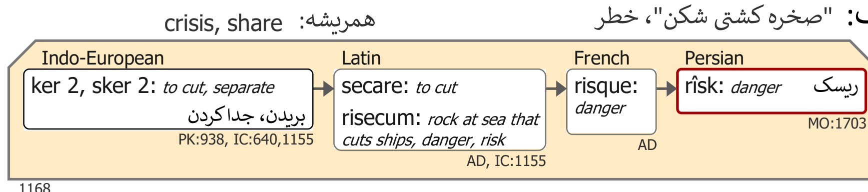
ریژ: آرزو

1167

ریسک: "صخره کشتی شکن"، خطر

همریشه: crisis, share

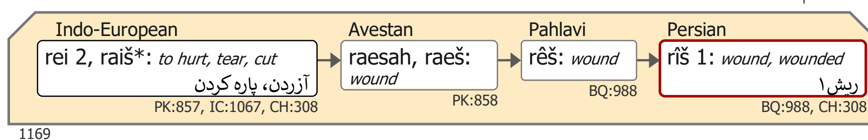

1168

ریسمان - رجوع شود به ریشتن

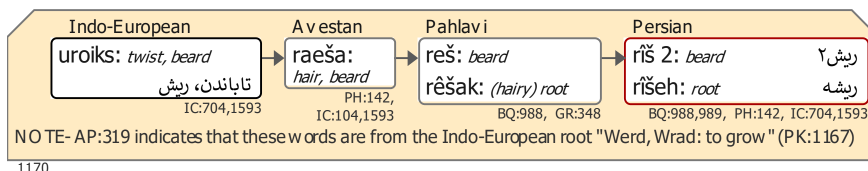
ریسیدن - رجوع شود به ریشتن

ریش۱: زخم

1169

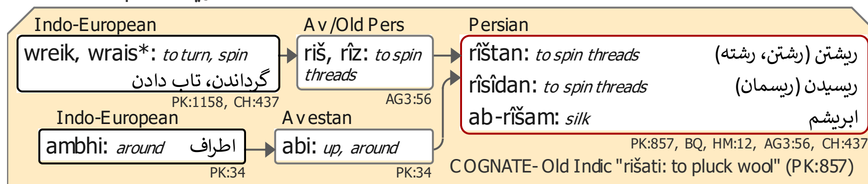
ریش۲

1170

ریشتن

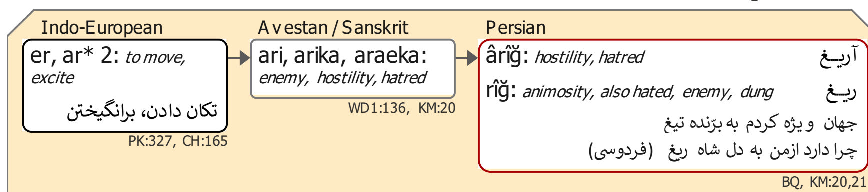
همریشه: rope

1171

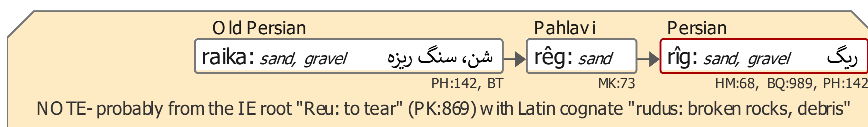
ریشه - رجوع شود به ریش۲

ریـغ: کینه و دشمنی

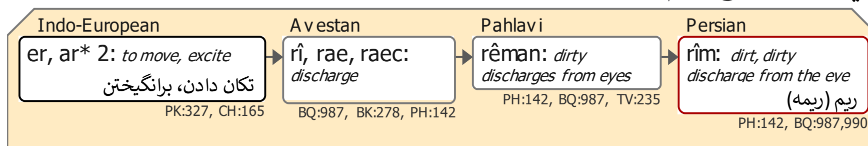
1172

ریگ

1173

ریم، ریمه: چرک کنج چشم

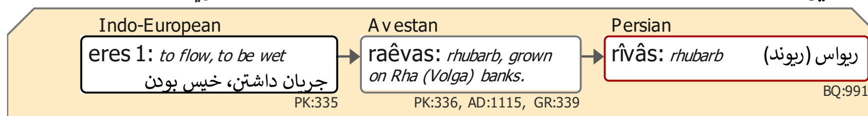

1174

ریو - رجوع شود به فریب

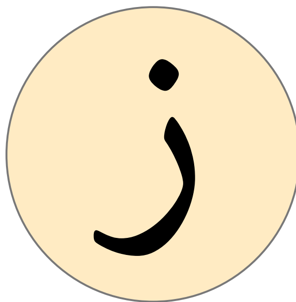
ریواس، ریوند

همریشه: rhubarb

1175

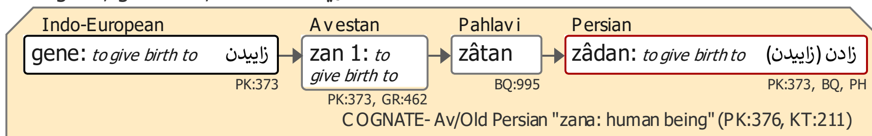
ریوه - رجوع شود به فریب

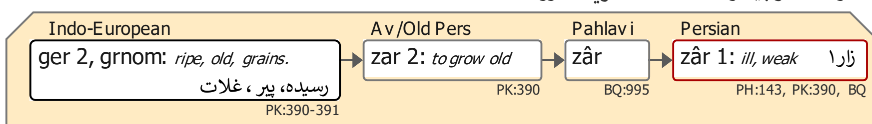
این حرف گاهی به ج، چ، غ یا س بدل شود.

زاب: چشمه ـ رجوع شود به زهاب

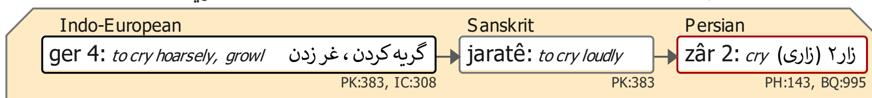
زادن همریشه: gene, generate, nation

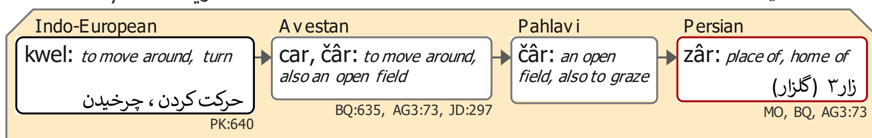
زار۱ : درمانده و بیمار همریشه: زر۲

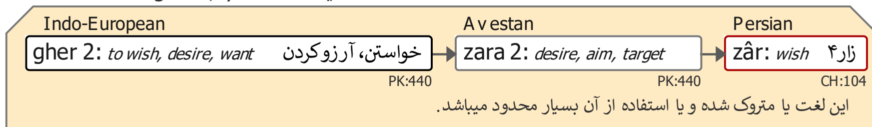
زار۲ ، زاری: ناله و گریه همریشه: care

ـ زار۳ : محل روییدن همریشه: cycle

زار۴ : آرزو همریشه: greed, yearn

زاغ (1)

1181

Indo-European: gwag: *cry, quack, squeak, squeal* فریاد، جیر جیر — PK:1110, IC:351,354

→ Persian: zâğ: *crow* زاغ — IC, BQ, MO

NOTE- See "Ghâgwh: young animal" for another possible root

زاغ (2)

1182

Indo-European: ghâgwh: *young animal* بچه حیوان — PK:409, AP:318

→ Persian: zâğ: *crow* زاغ — PK:409, AP:318

NOTE- See "Gwag: cry, quack" for another possible root

زاق: بچه حیوان

همریشه: goat

1183

Indo-European: ghaido: *goat* بز — PK:409, GT5:7

→ Persian: zâq: *young of any animal* زاق; zâq-dân: *womb* زاقدان — GT5:7, MO:1712

زال: پیر - رجوع شود به زر۲

زالو

همریشه: gullet

1184

Indo-European: gel 2: *to swallow, devour* بلعیدن — NOTE- The Old Irish form "Gelid" means a blood sucker, leech — PK:365

→ Indo-European: Gelu: *leech* — AP:318

→ Pahlavi: zalug — AP:318

→ Persian: zâlu: *leech* زالو (زلو) — AP:318

زانو

همریشه: knee

1185

Indo-European: genu 1: *angle, knee* زاویه، زانو — PK:381

→ Old Persian: zânu-ka: *knee* — NOTE- PK:381 shows Avestan "zânu: chin" — BQ:1000

→ Pahlavi: zânûg, zânûk: *knee* — AP:319

→ Persian: zânu: *knee* زانو — BQ:1000, AP:319

زاو: توان - رجوع شود به زور۱

زاوَر: توان - رجوع شود به زور۱

زاوش: از خدایان یونانی، ستاره مشتری

1186

Indo-European: dei: *to shine, heavenly spirits* درخشیدن، ارواح آسمانی — PK:183

→ Greek: Zeus: *a god in Greek mythology, Jupiter* — AD

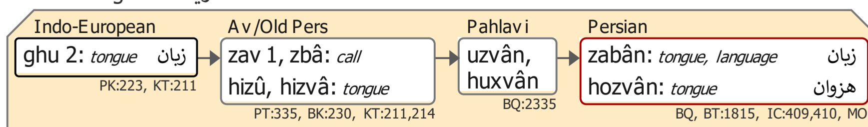
→ Persian: zâvoš: *Jupiter* زاوش — فلک سادس است زاوش را / که دهنده است دانش و هُش را (سنایی) — AP:319

زاهیدن: زادن - رجوع شود به زِه۲

زاییدن - رجوع شود به زادن

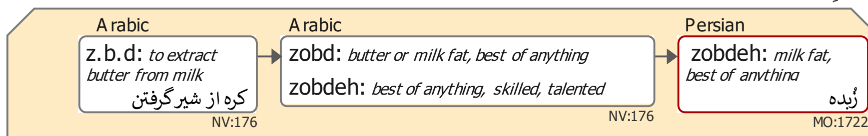
زبان

همریشه: tongue

1187

زُبده: کرهِ شیر، برگزیده

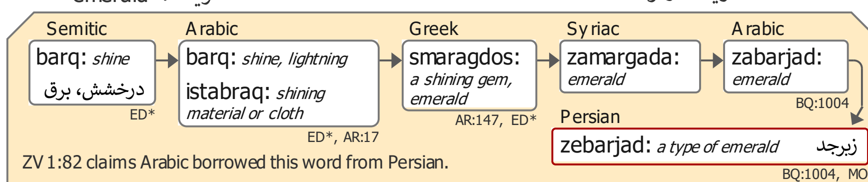
1188

زَبَر: بالا - رجوع شود به بَر۲

زبرجد

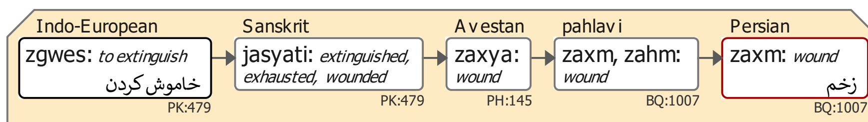
همریشه: زمرد

همریشه: emerald

1189

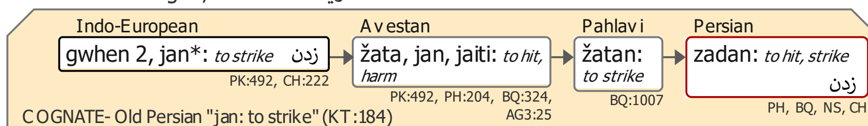
زخم

1190

زدن

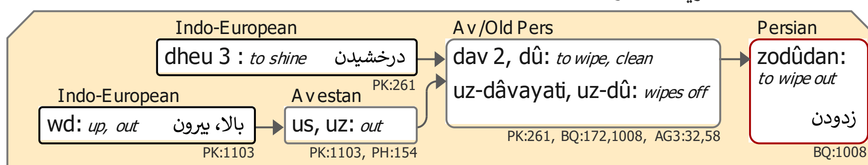
همریشه: gun, offend

1191

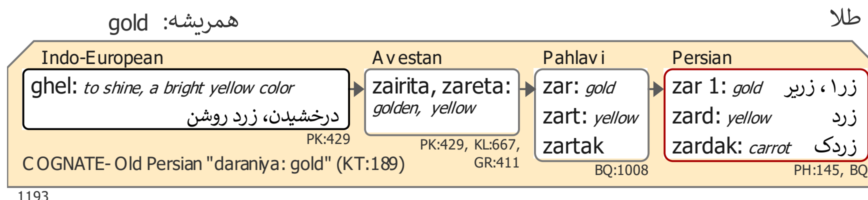
زدودن

همریشه: اندودن

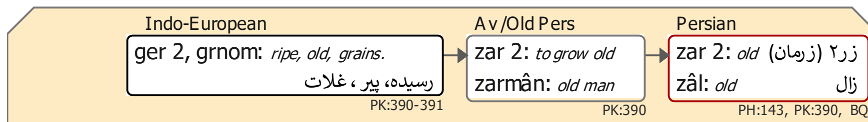
1192

زرا ۱: طلا   همریشه: gold

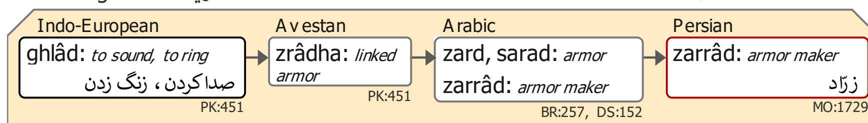
1193

زر ۲: پیر   همریشه: زال ۱

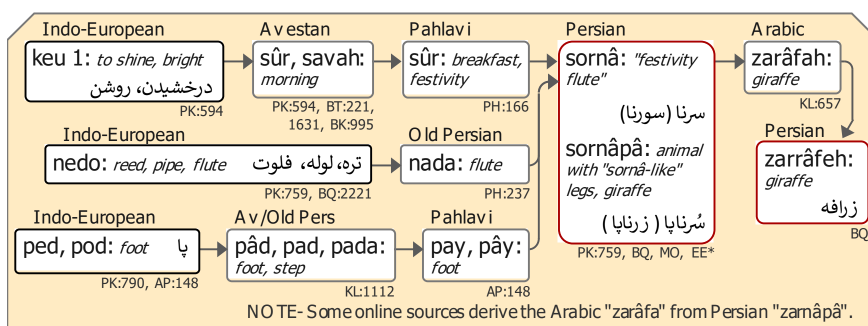
1194

زرّاد: زره ساز   همریشه: زره   همریشه: greet

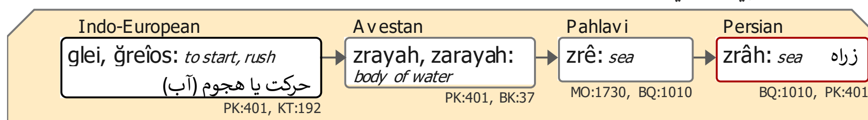
1195

زرّافه

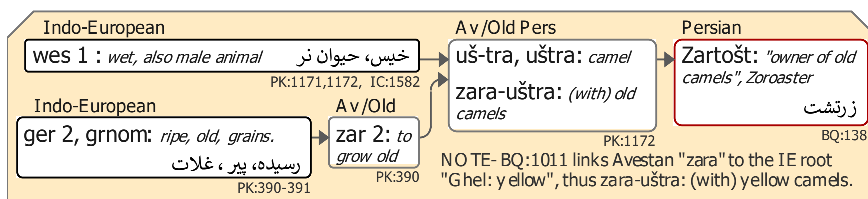
1196

زراه   همریشه: دریا

1197

زرتشت

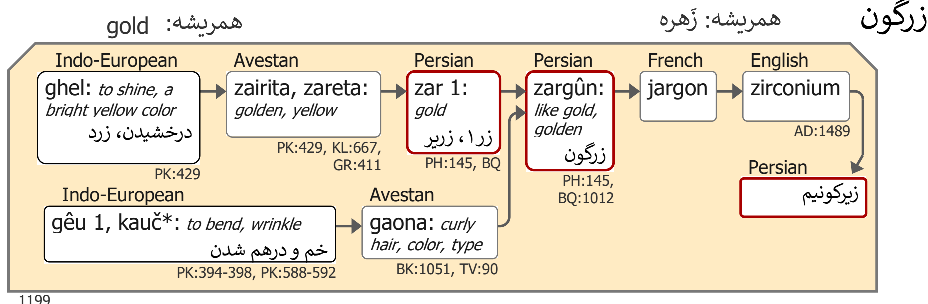
1198

زرد، زردک - رجوع شود به   زرا ۱

زرگون

همریشه: زَهره

همریشه: gold

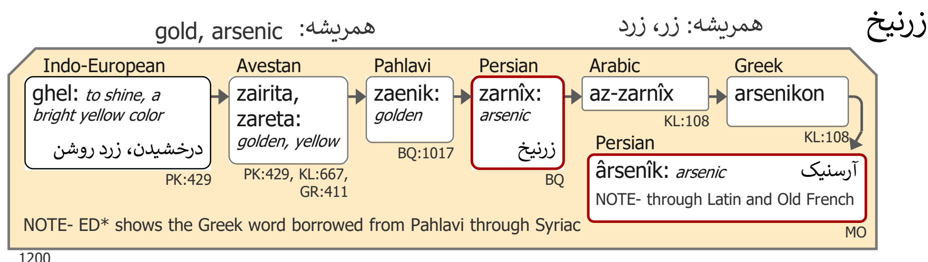
1199

زرمان: پیر ـ رجوع شود به زر۲

زرنیخ

همریشه: زر، زرد

همریشه: gold, arsenic

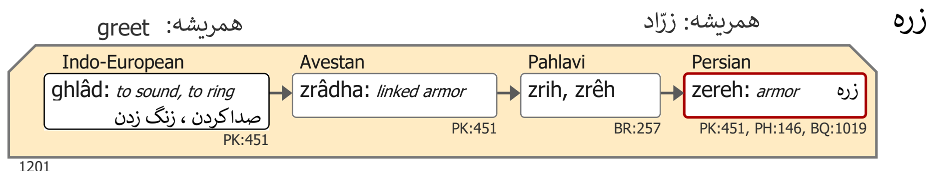

1200

زره

همریشه: زرّاد

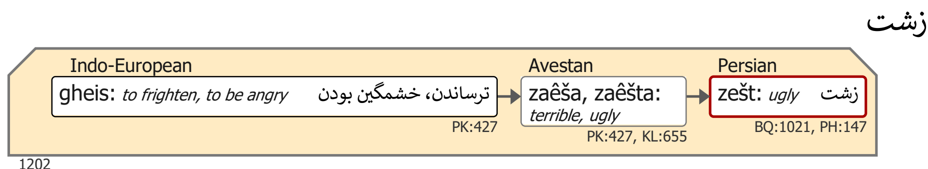
همریشه: greet

1201

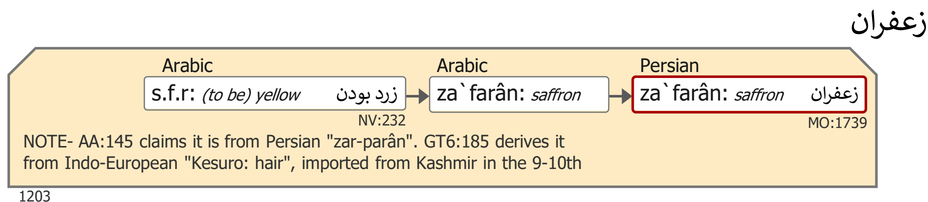
زریر: طلا ـ رجوع شود به زر۱

زشت

1202

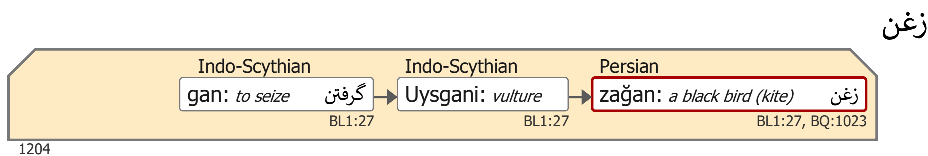
زعفران

1203

زغال ـ رجوع شود به ذغال

زغن

1204

زفت
همریشه: asphalt

Greek: sphallein: *cause to fall, slip* لیز خوردن، افتادن
NOTE- From an unknown Semitic root
KL:114
→ Greek: a-sphallein: *not slippery, a bonding agent*
asphaltos: *tar*
AD:78
→ Persian: zeft: *tar* زفت
BQ:1024

1205

زفر: دهان
همریشه: دهان
همریشه: jaw

Indo-European: geph: *mouth* دهان
PK:382
→ Avestan: zafan, zafar: *mouth*
PK:382, JS1:219
→ Pahlavi: zafar: *mouth*
BQ:1024
→ Persian: dahân: *mouth* زفر
زبانش بسان درختی سیاه
زفر باز کرده فگنده به راه (فردوسی)
BQ:1024, PH:589,663

1206

زکیدن: بخود از خشم سخن گفتن
همریشه: ژاژ

Indo-European: gwag: *cry, quack, squeak, squeal*
فریاد، جیر جیر
PK:1110, IC:351,354
→ Persian: zakîdan: *rage, talk to oneself in rage* زکیدن (ژکیدن)
ز او شاه ایران فراوان ژکید
برآشفت و از روزبه لب گزید (فردوسی)
IC, BQ, MO

1207

زلو - رجوع شود به زالو

زم

Indo-Euro.: ghei 1: *winter*
زمستان
PK:425
→ Av/Old Pers: zem: *cold*
zyâ 1, zyâo, zimô: *winter*
PK:425
→ Pahlavi: zam: *winter*
BQ:1028
→ Persian: zam: *cold* زم
zemestan: *winter* زمستان
zamharîr: *a very cold place* زمهریر
BQ, ES:320

1208

زمان
همریشه: هنگام
همریشه: come

Indo-European: gwa: *to walk, step*
قدم زدن
PK:463,CH:98
→ Av/Old Pers: gam: *to come, step*
jam, jantu: *to go*
PK:463, KL:318
→ Av/Old Pers: jamâna: *a step (period) of time*
thamân: *time*
AA:146, NB:228
→ Pahlavi: zamân, žamân
BQ:1029
→ Persian: zamân: *time*
زمان
MO:1746

NOTE- see PA by Panaino for a more detailed discussion

1209

زمرد
همریشه: زبرجد
همریشه: emerald

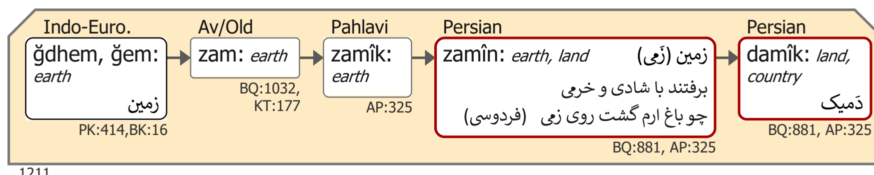
Semitic: barq: *shine*
درخشش، برق
ED*
→ Arabic: barq: *shine, lightning*
istabraq: *shining material or cloth*
ED*, AR:17
→ Greek: smaragdos: *a shining gem, emerald*
AR:147, ED*
→ Arabic: zumurrud: *emerald*
AR:147
→ Persian: zomorrod: *emerald*
زمرد
AR:147

1210

زمهریر - رجوع شود به زم

زمستان - رجوع شود به زم

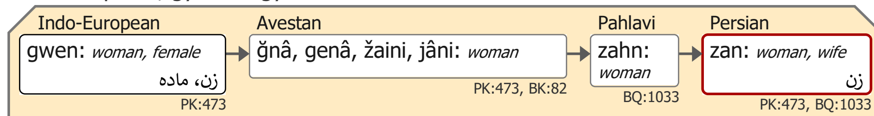
زَمی، زمین

1211

زن

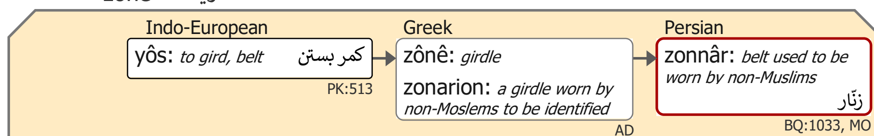
همریشه: queen, gynecology

1212

زنّار

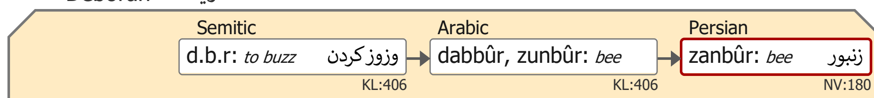
همریشه: zone

1213

زنبور

همریشه: Deborah

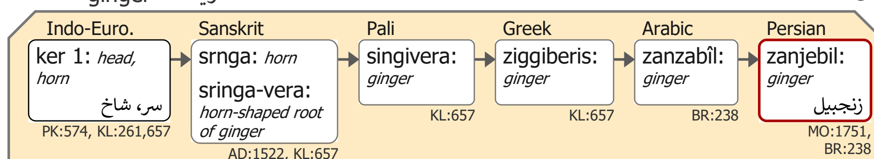

1214

زنجبیل

مقایسه: شنگبیل

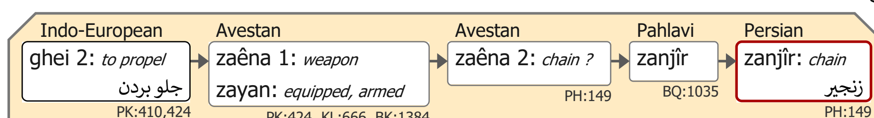
همریشه: ginger

1215

زنجرف . رجوع شود به شنگرف

زنجیر

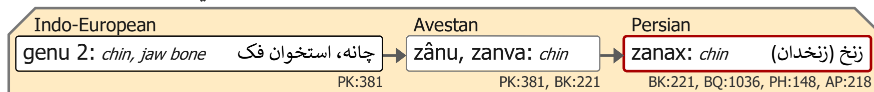

1216

زنخ، زنخدان: چانه

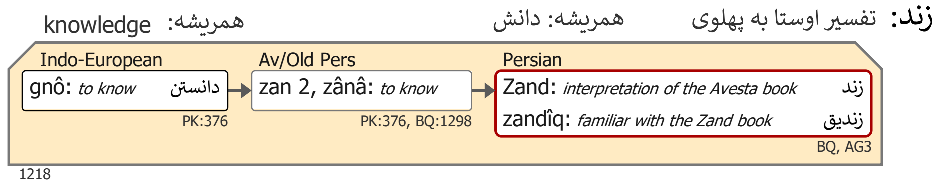
همریشه: چانه

همریشه: chin

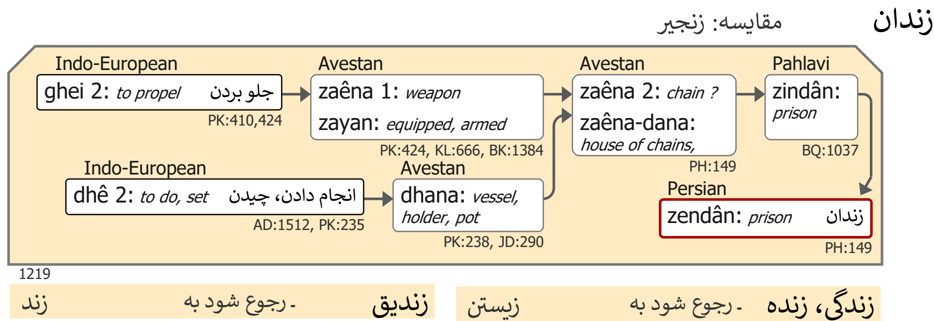
1217

زند: تفسیر اوستا به پهلوی   همریشه: دانش   همریشه: knowledge

1218

زندان مقایسه: زنجیر

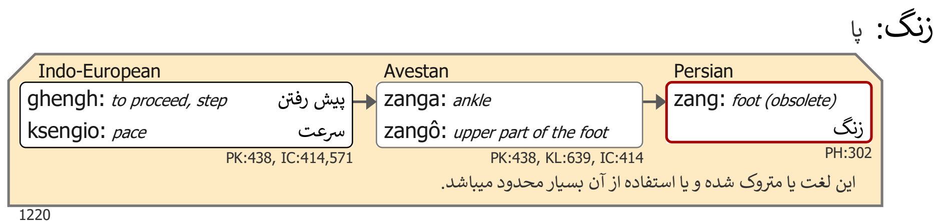

1219

زندگی، زنده - رجوع شود به زیستن

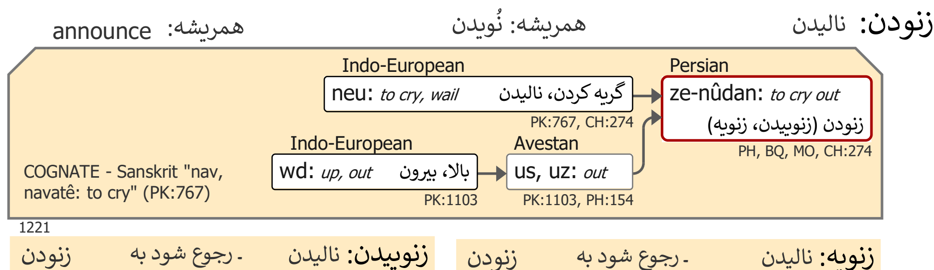
زندیق - رجوع شود به زند

زنگ: پا

1220

زنودن: نالیدن   همریشه: نُویدن   همریشه: announce

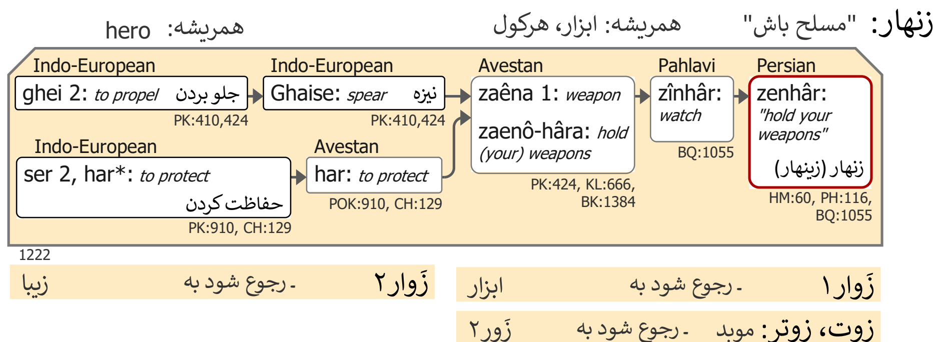

1221

زنویه: نالیدن - رجوع شود به زنودن

زنوییدن: نالیدن - رجوع شود به زنودن

زنهار: "مسلح باش"   همریشه: ابزار، هرکول   همریشه: hero

1222

زَوار۱ - رجوع شود به ابزار

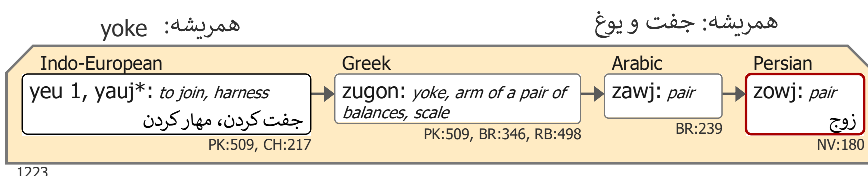
زَوار۲ - رجوع شود به زیبا

زوت، زوتر: موبد - رجوع شود به زَور۲

زوج

همریشه: جفت و یوغ

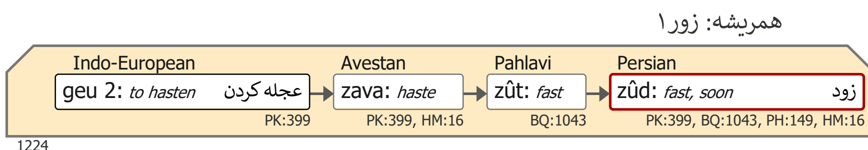
همریشه: yoke

1223

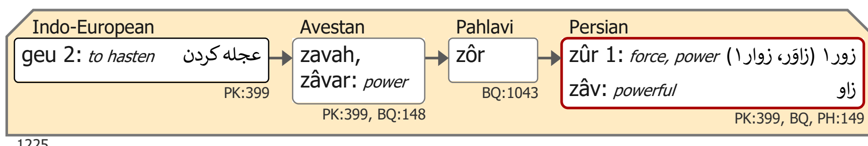
زود

همریشه: زور۱

1224

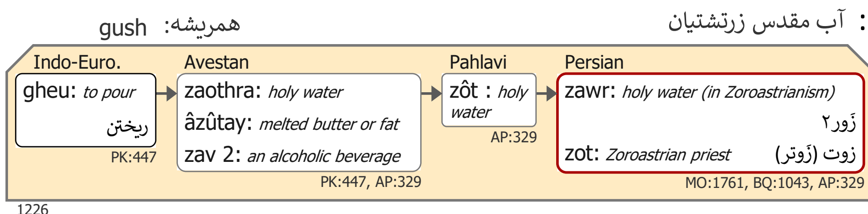
زور۱: توان

1225

زَور۲: آب مقدس زرتشتیان

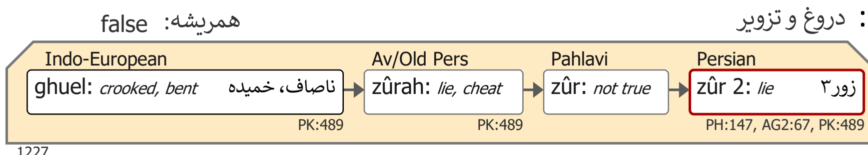
همریشه: gush

1226

زور۳: دروغ و تزویر

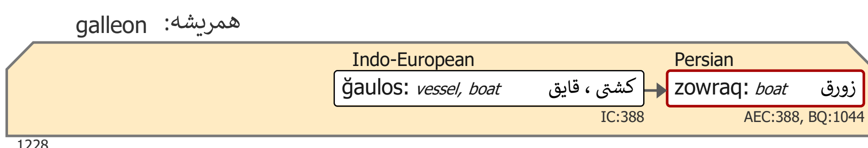
همریشه: false

1227

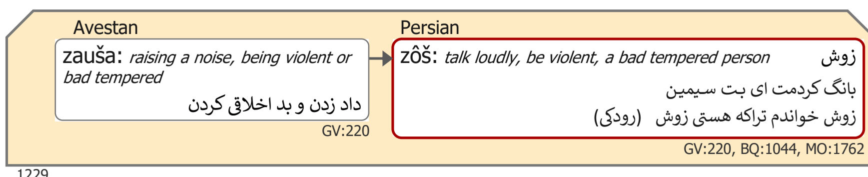
زورق

همریشه: galleon

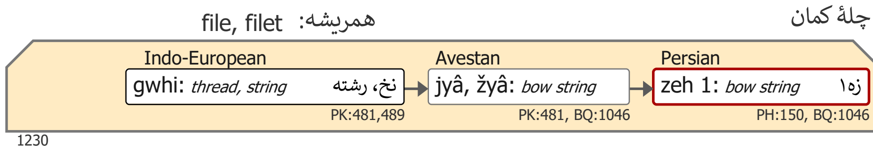
1228

زوش: بد اخلاق

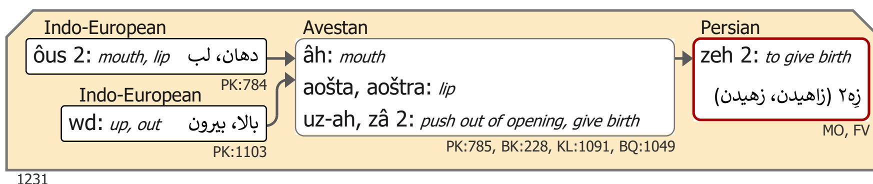
1229

زه۱: چلهٔ کمان   همریشه: file, filet

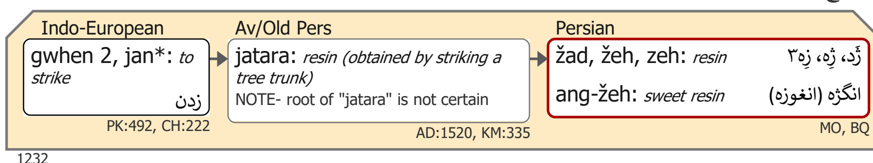
1230

زِه۲: "بیرون دادن"، زاییدن

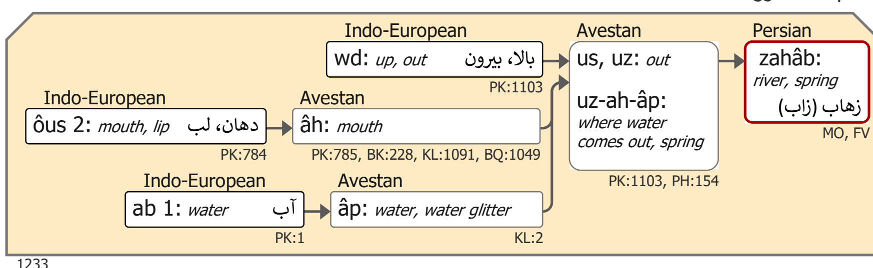
1231

زِه۳: صمغ

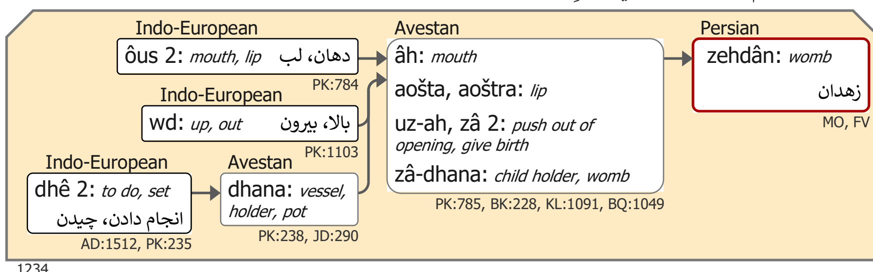
1232

زهاب: چشمه، رود

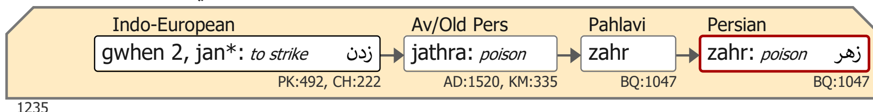
1233

زهدان: کیسه رَحِم   همریشه: زِه۲، زهیدن

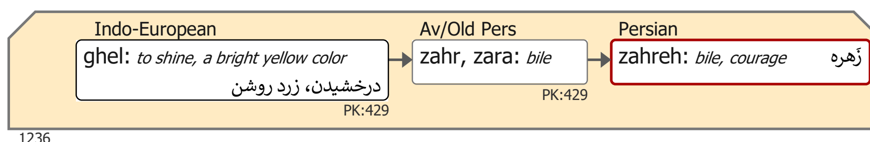
1234

زهر   همریشه: offense

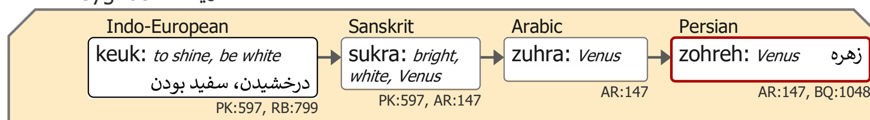
1235

زَهره

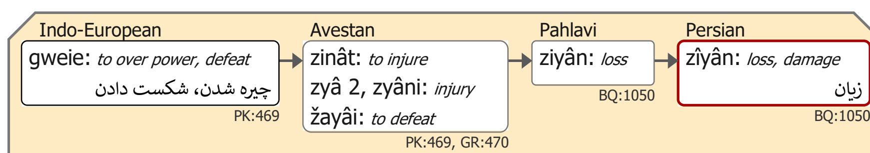
زُهره

همریشه: Cygnus

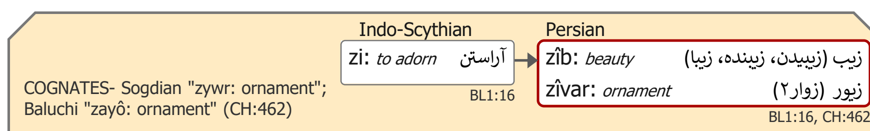
زهیدن: زادن . رجوع شود به زِه۲

زیان

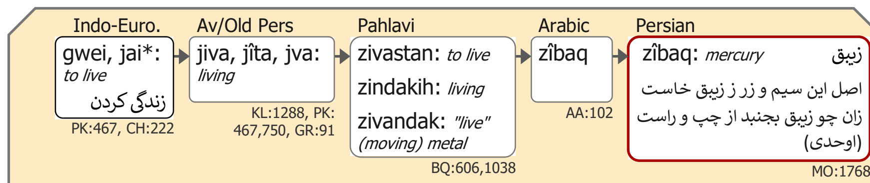

زیب . رجوع شود به زیبا

زیبا

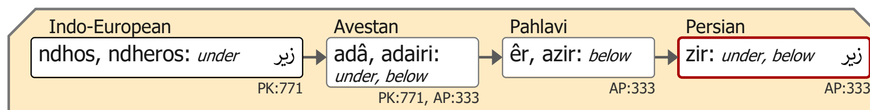
زیبق: فلز "زنده"

زیبیدن . رجوع شود به زیبا

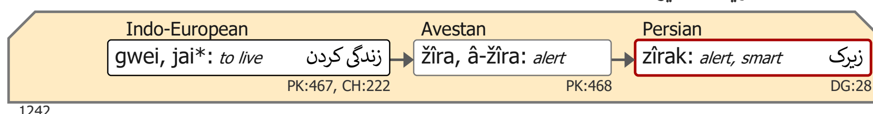
زیبنده . رجوع شود به زیبا

زیر

زیرک

همریشه: آژیر

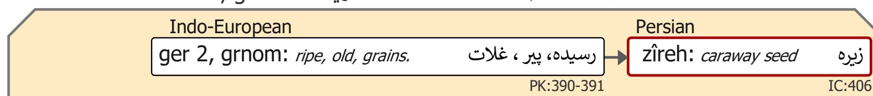

1242

زیرکونیم - رجوع شود به زرگون

زیره

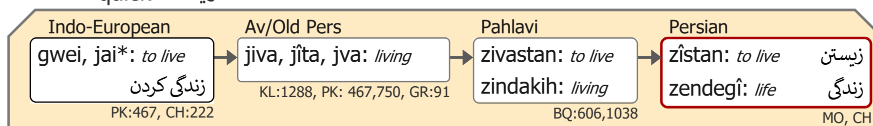
همریشه: گندم همریشه: corn, grain

1243

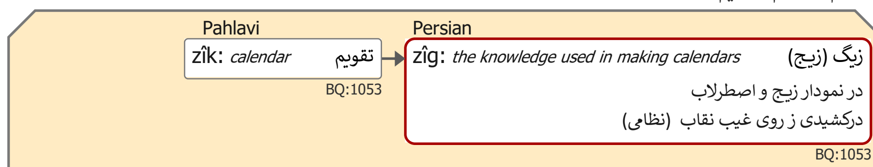
زیستن

همریشه: quick

1244

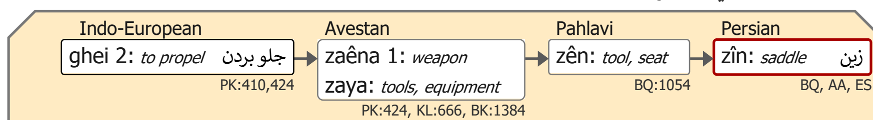
زیگ: علم تنظیم تقویم

1245

زین

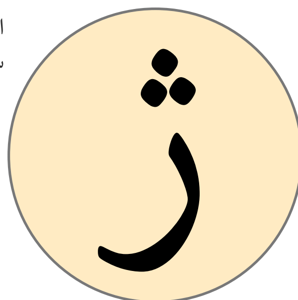
همریشه: ابزار

1246

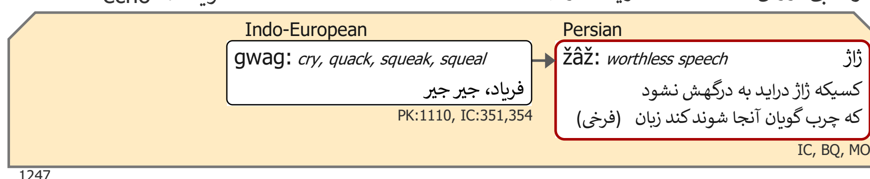
زینهار - رجوع شود به زنهار

زیور - رجوع شود به زیبا

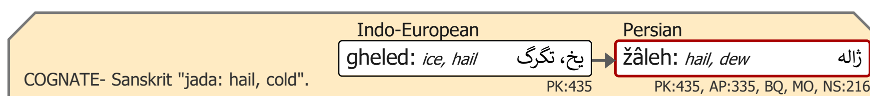
این حرف گاهی به ج، ز، س یا
ش بدل شود.

ژاژ: حرف بی ارزش   همریشه: ژکیدن   همریشه: echo

1247

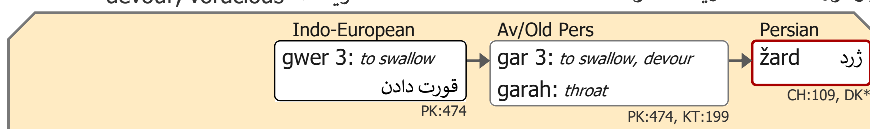
ژاله

1248

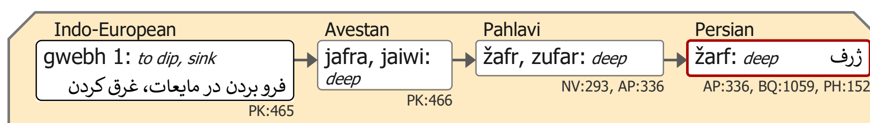
ژَد: صمغ . رجوع شود به زِه۳

ژرد: پرخوری   همریشه: گلو   همریشه: devour, voracious

1249

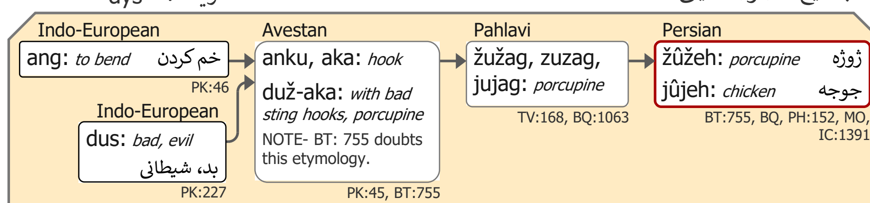
ژرف

1250

ژکیدن . رجوع شود به زکیدن

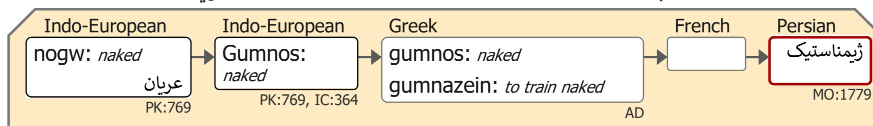
ژوژه: "بد تیغ"، جوجه تیغی   همریشه: -dys

1251

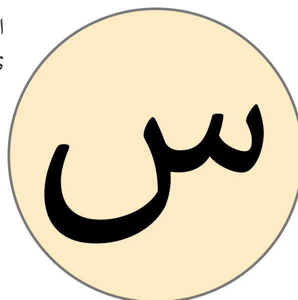
ژِه: صمغ ـ رجوع شود به زِه۳

ژیمناستیک: "تمرین ورزش بی لباس" همریشه: برهنه همریشه: nude

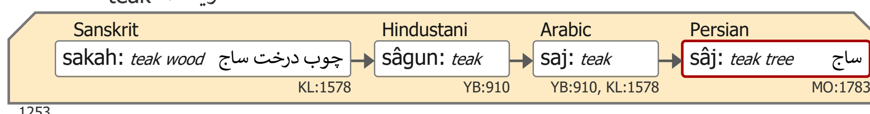
ژیوه: جیوه ـ رجوع شود به زیستن

این حرف گاهی به ج، چ، ز، ه یا ی بدل شود.

ساج

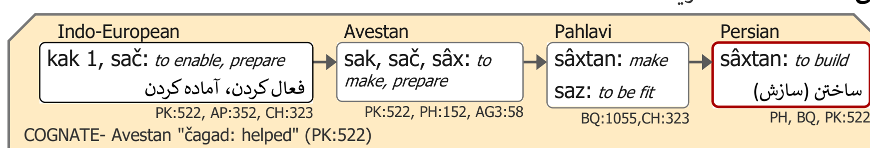
همریشه: teak

ساخارین - رجوع شود به سوخاری

ساختن

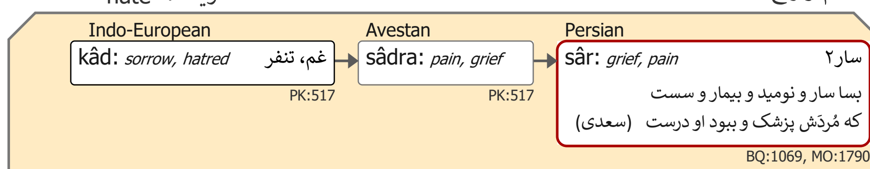
همریشه: آسغده

ساز۱ - رجوع شود به سرای

ساز۲: غم و رنج

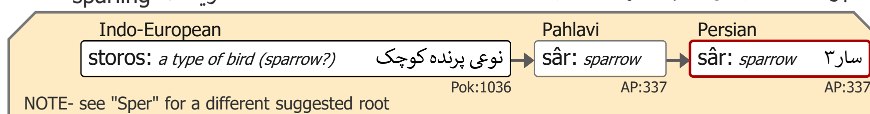
همریشه: hate

سار۳: پرنده ای سیاه رنگ با خالهای سفید

همریشه: sparling

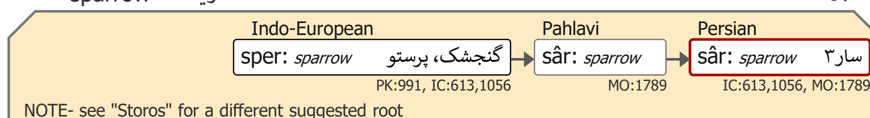
(1)

سار۳: پرنده ای سیاه رنگ با خالهای سفید

همریشه: sparrow

(2)

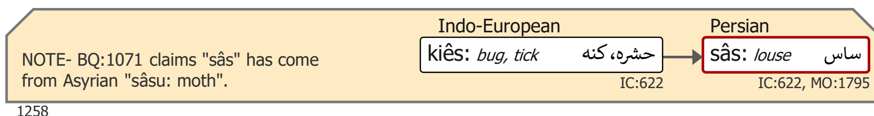

سار۴ - رجوع شود به سر

سازش - رجوع شود به ساختن

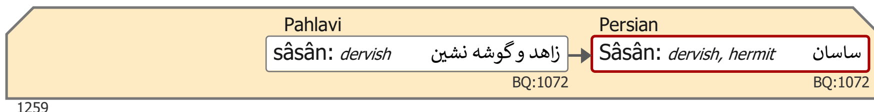
ساس۱ - رجوع شود به سیستان

ساس۲: جانوری نظیر شپش

1258

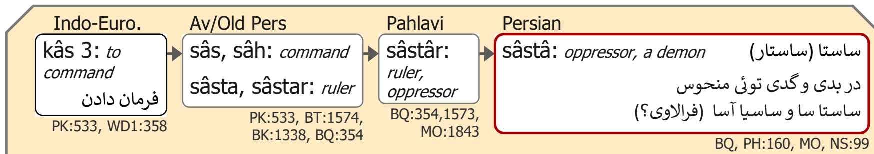
ساسان: "درویش، گوشه نشین"

1259

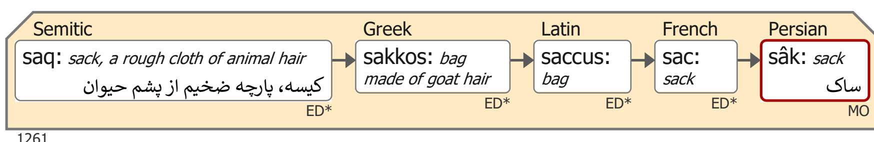
ساستا: ستمگر، دیو

همریشه: سخن

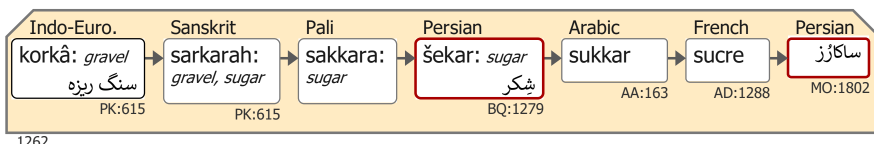
1260

ساک

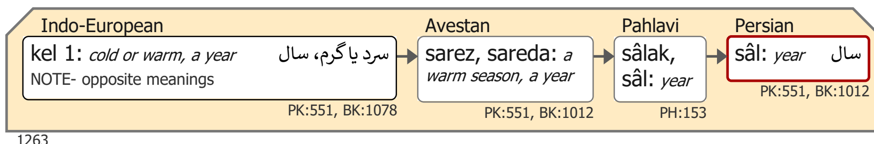
1261

ساکارُز

1262

سال

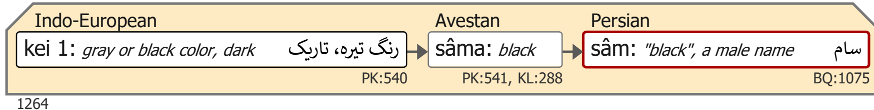
1263

سالار - رجوع شود به سر

سام: "سیاه"

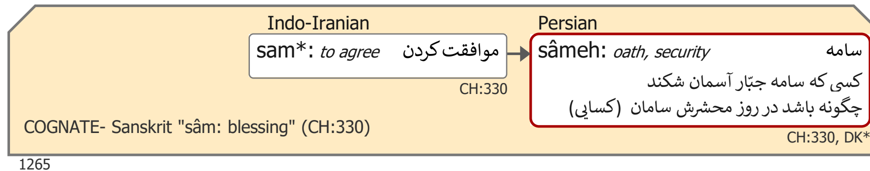
همریشه: سیاه، سیمرغ، شاهین

همریشه: hue

1264

سامه: عهد و سوگند، امان

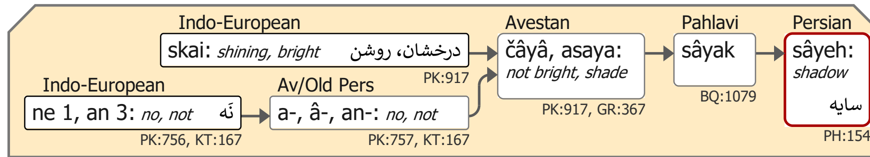
1265

سانتیگراد

. رجوع شود به کنگره۲

سایه: " بدون تابش"

همریشه: no, shine

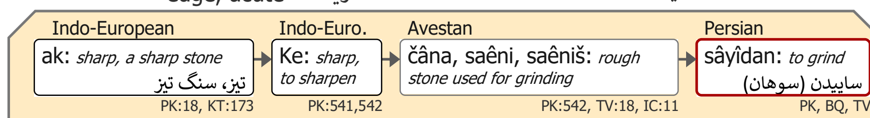

1266

سائیدن

همریشه: افسانیدن، فسانیدن

همریشه: edge, acute

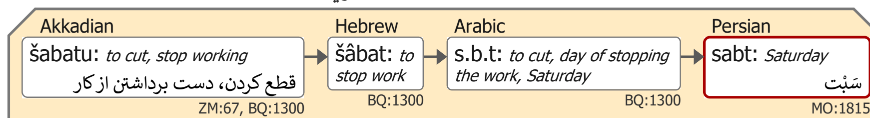

1267

سَبْت

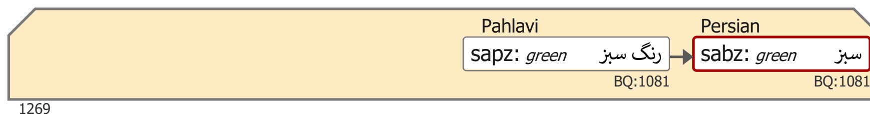
همریشه: شنبه

همریشه: sabbatical

1268

سبز

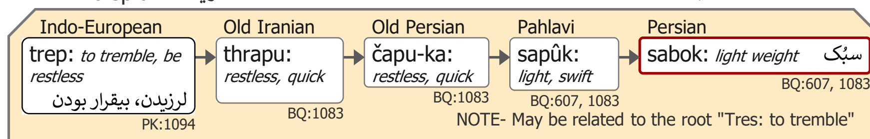

1269

سُبک

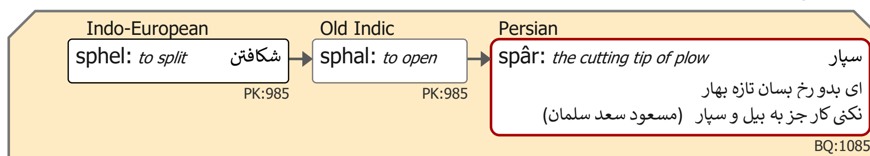
همریشه: چابک

همریشه: trepid

1270

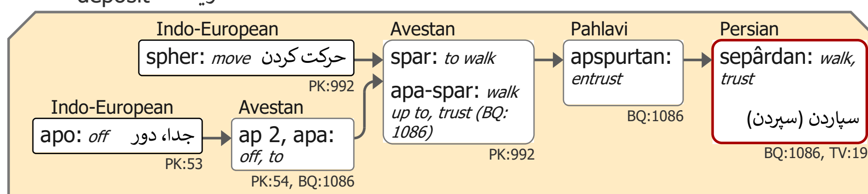
سپار: گاوآهن

1271

سپاردن

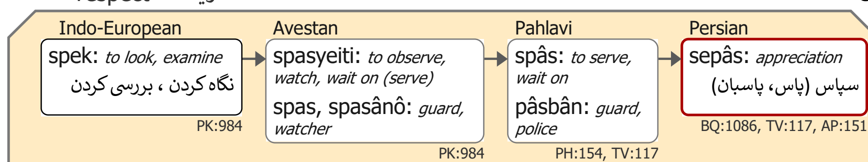
همریشه: deposit

1272

سپاس

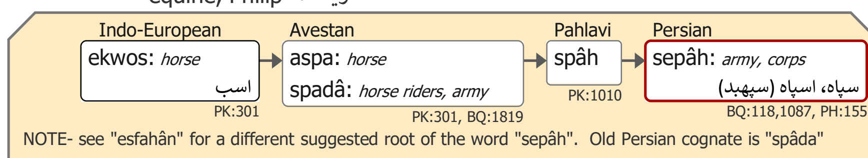
همریشه: respect

1273

سپاه

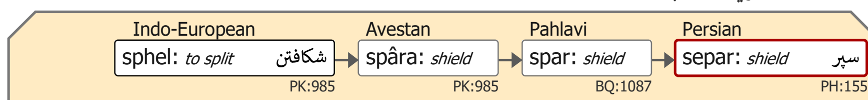
همریشه: equine, Philip

1274

سپر

همریشه: سپار

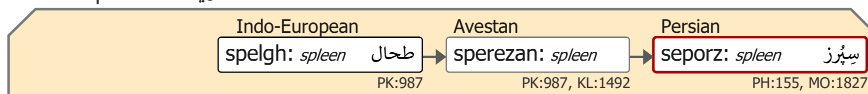

1275

سپردن - رجوع شود به سپاردن

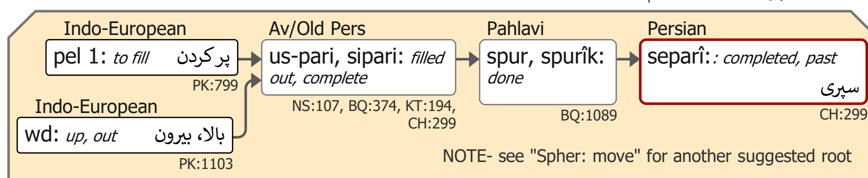
سِپُرز

همریشه: spleen

1276

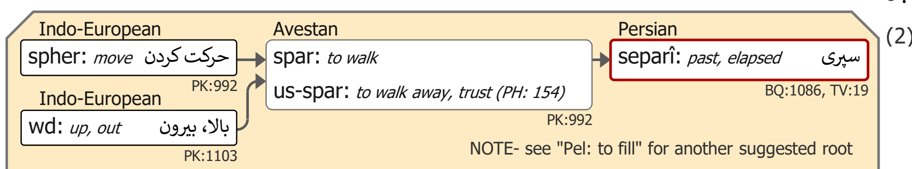
سپری: "کاملا پُر شده"، انجام شده

1277 (1)

سپری: رفته، گذشته

(2)

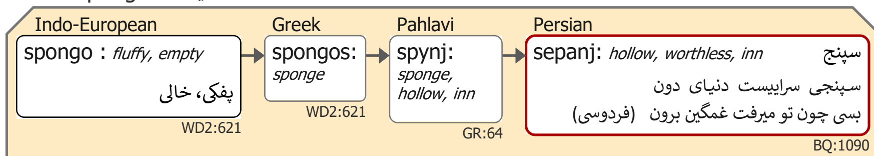

1278

سپست: یونجه ـ رجوع شود به اسپست

سپنتا ـ رجوع شود به اسفند

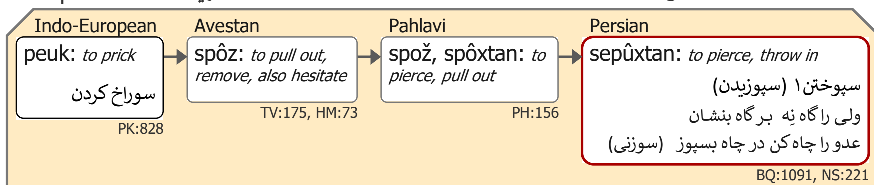
سپنج: پوچ و بی ارزش همریشه: sponge

1279

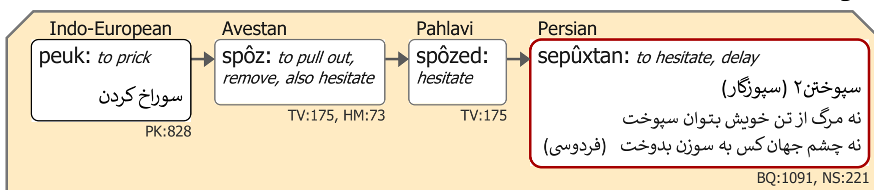
سپندارمذ: مقدس ـ رجوع شود به اسپندارمذ

سپوختن۱: انداختن، سوراخ کردن همریشه: puncture

1280

سپوختن۲: به تاخیر انداختن

1281

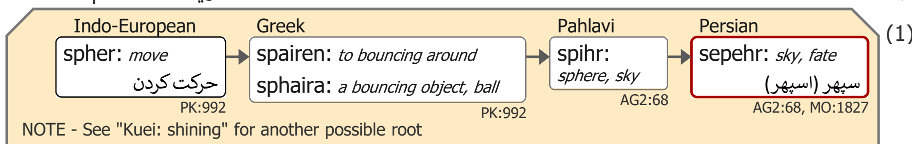
سپوزگار: کاهل ـ رجوع شود به سپوختن۲

سپوزیدن: انداختن ـ رجوع شود به سپوختن۱

سپهبد ـ رجوع شود به سپاه + بُد

سپهر همریشه: sphere

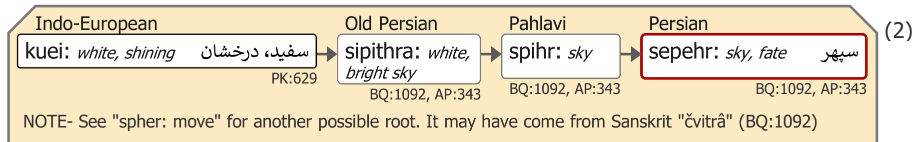
(1)

1282

سپهر
(2)

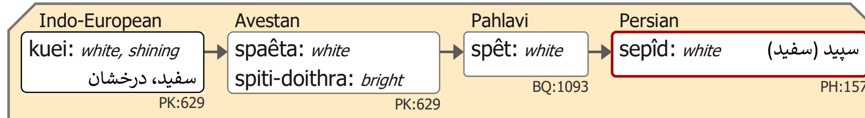
همریشه: white

1283

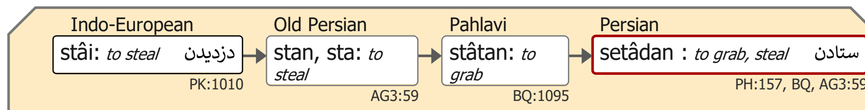
سپید

همریشه: white

1284

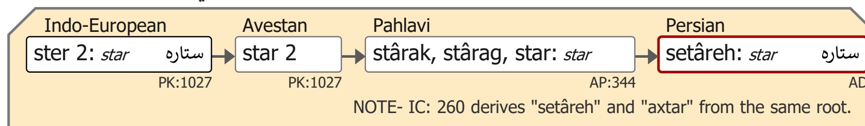
ستادن

1285

ستاره

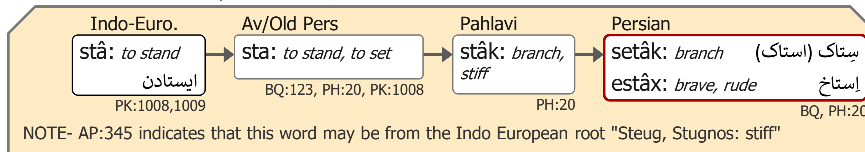
همریشه: star

1286

سِتاک: شاخه

همریشه: stand, stem

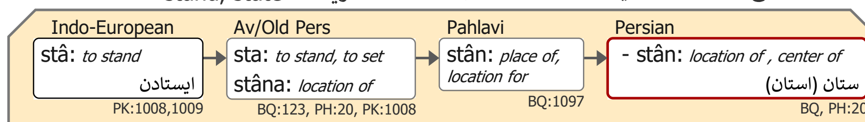

1287

ستان: محل تجمع

همریشه: ایستادن، ستون

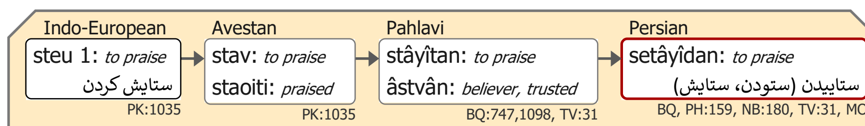
همریشه: stand, state

1288

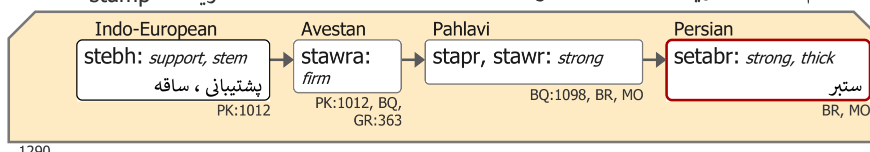
ستایش - رجوع شود به ستاییدن

ستاییدن

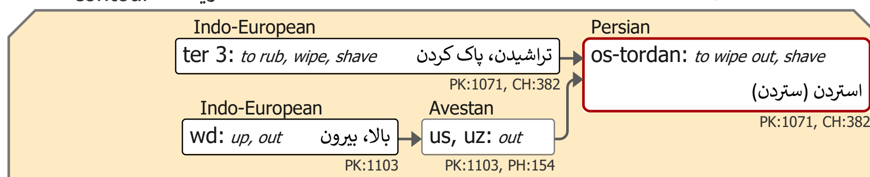
1289

ستبر: محکم همریشه: استبرک، استوار همریشه: stamp

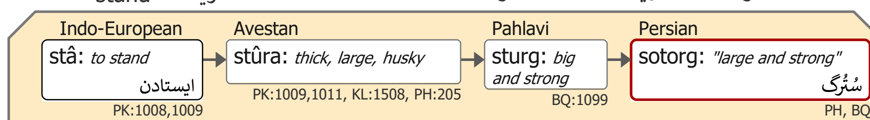
1290

ستردن: تراشیدن، محو کردن همریشه: contour

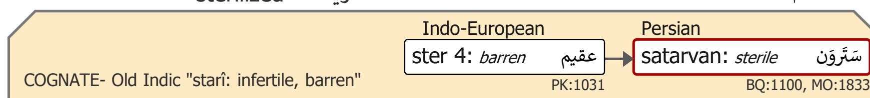
1291

سُتُرگ: درشت و قوی همریشه: ستاک، ستون همریشه: stand

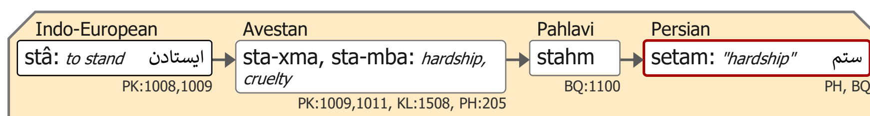
1292

سَتَروَن: عقیم همریشه: sterilized

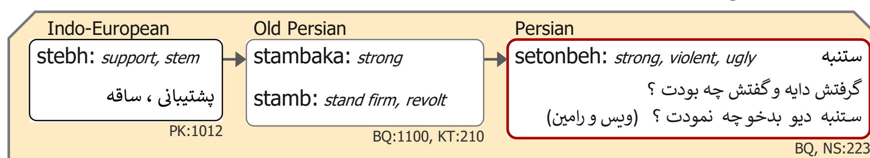
1293

ستم

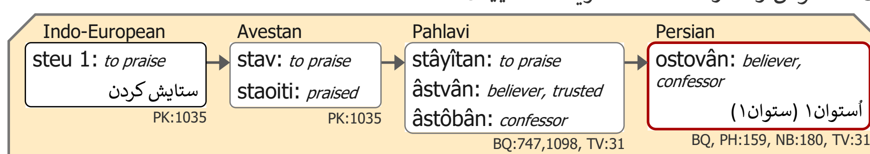
1294

ستنبه: زشت و خشن

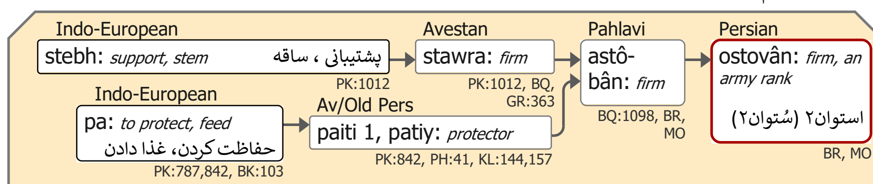
1295

ستوان۱: مؤمن و معترف همریشه: ستاییدن

1296

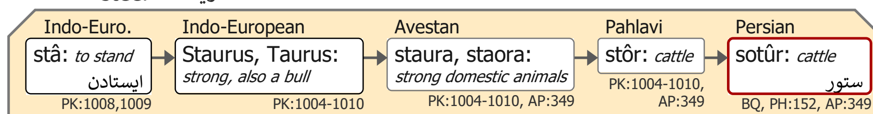
سُتوان۲: "محکم"

1297

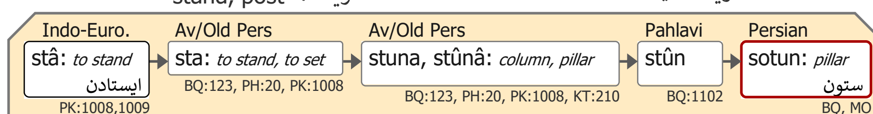
ستودن - رجوع شود به ستاییدن

ستور همریشه: steer

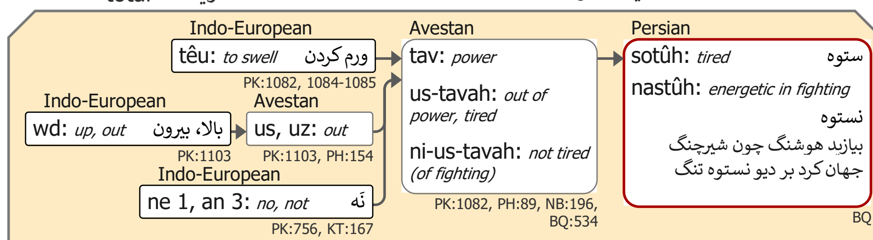
1298

ستون همریشه: ایستادن همریشه: stand, post

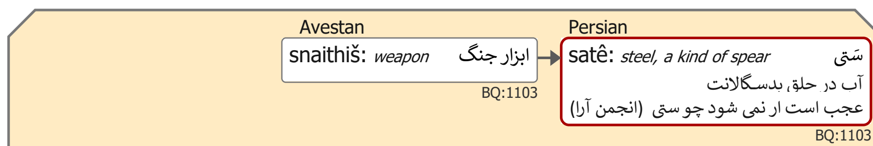
1299

ستوه: خسته همریشه: توان همریشه: total

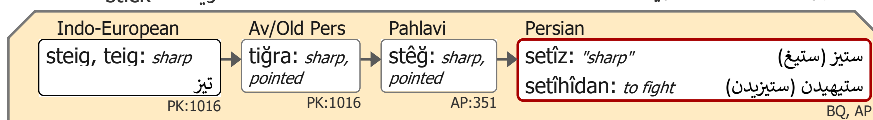
1300

سَتی: آهن و فولاد، نوعی نیزه

1301

ستیز، ستیزه همریشه: تیر و تیز همریشه: stick

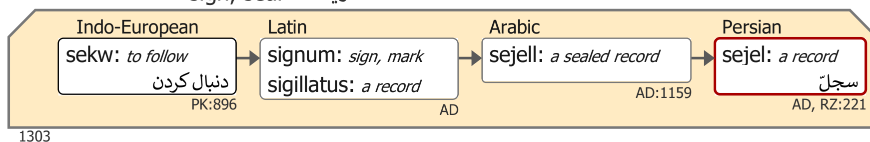
1302

ستیغ - رجوع شود به ستیز

ستیزیدن - رجوع شود به ستیز

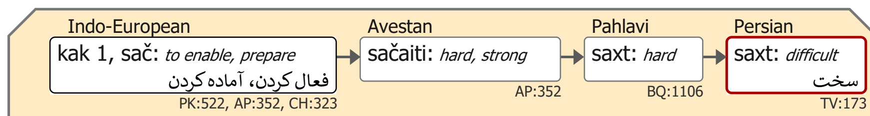
ستیهیدن - رجوع شود به ستیز

سجلّ: " مُهر شده" همریشه: sign, seal

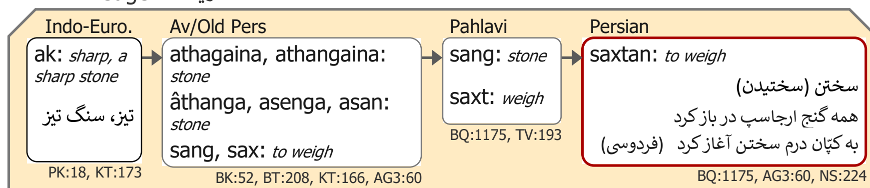
1303

سخت

1304

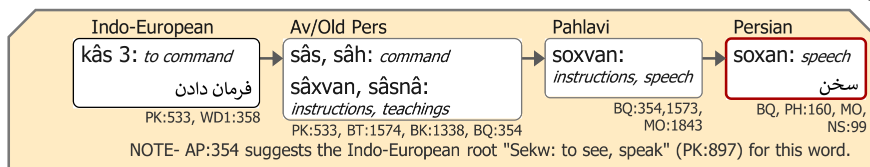
سَختن: وزن کردن همریشه: سنگ همریشه: edge

1305

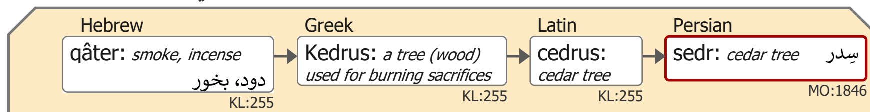
سختیدن: توزین - رجوع شود به سختن

سُخن

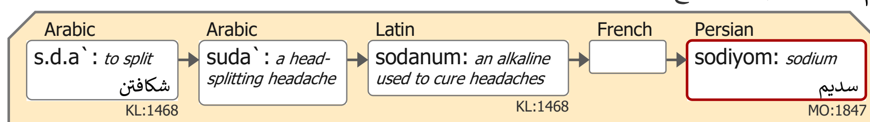
1306

سِدر همریشه: cedar

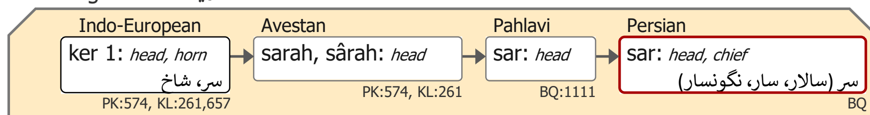
1307

سدیم مقایسه: صداع

1308

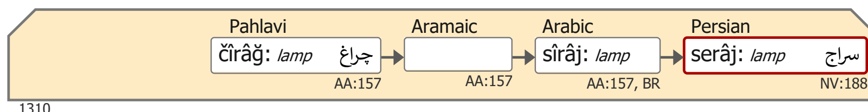
سر همریشه: قیراط همریشه: migraine

1309

سرا ـ رجوع شود به سرای

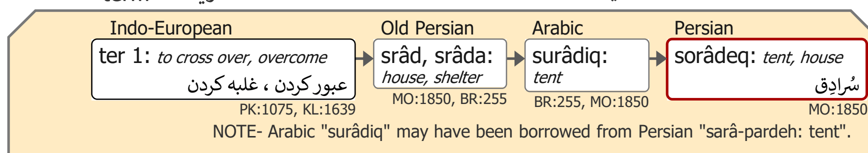
سراج

1310

سُرادِق: چادر، منزل

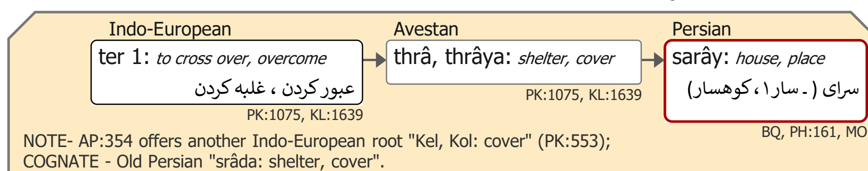
همریشه: سرای همریشه: term

1311

سرای

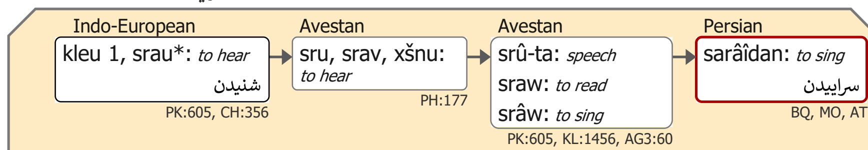
مقایسه: سُرادِق

1312

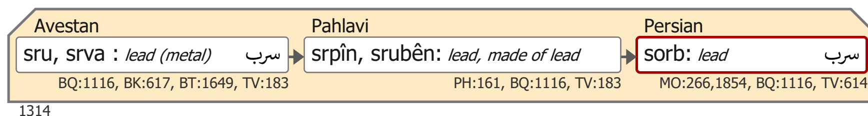
سراییدن

همریشه: سرودن همریشه: listen

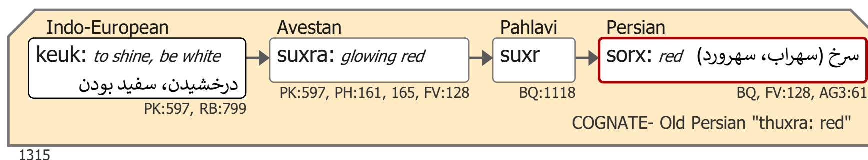
1313

سرب

1314

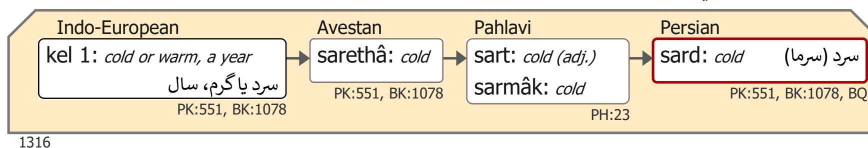
سرخ

1315

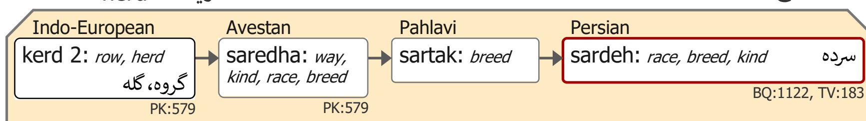
سرد

همریشه: سال

1316

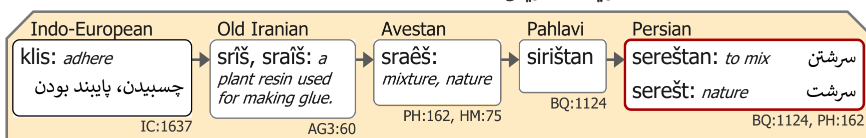
سرده: نژاد، نوع   همریشه: herd

1317

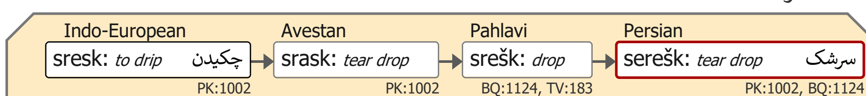
سرشار - رجوع شود به شاریدن

سرشت: آمیزه، طبیعت   همریشه: سریش

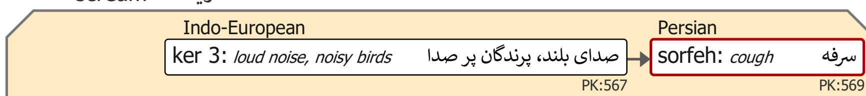
1318

سرشک: قطره اشک

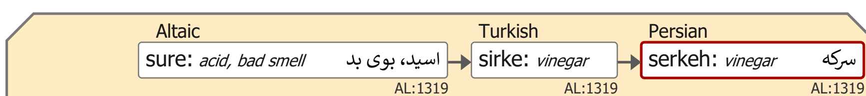
1319

سرفه   همریشه: scream

1320

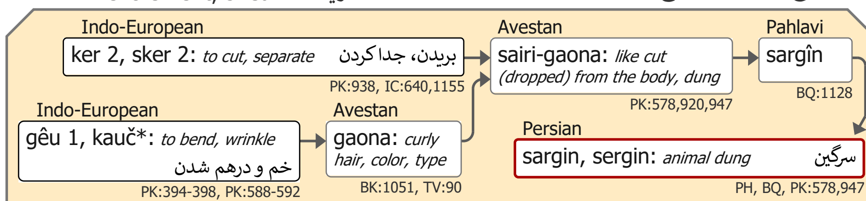
سرکه

1321

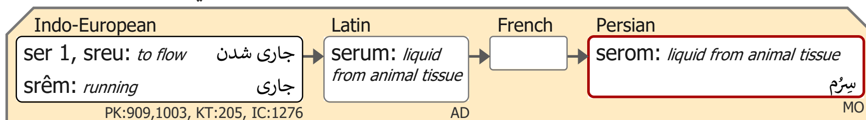
سرگرد - رجوع شود به گرد

سرگین: "دفع شده" ، مدفوع   همریشه: excrement, shear

1322

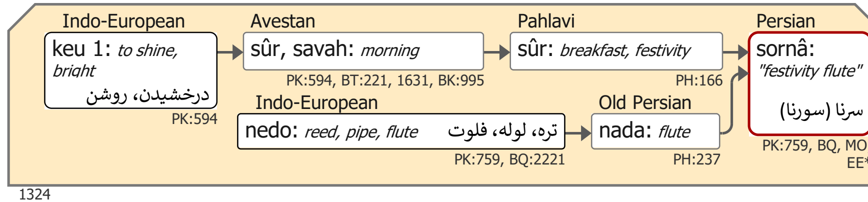
سِرُم   همریشه: رود   همریشه: stream

1323

سرما ـ رجوع شود به سرد

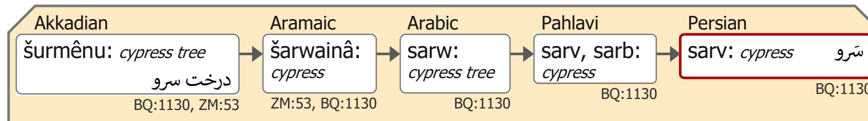
سرنا، سرنای: ساز هنگام سور و شادی   مقایسه: کُرنا

1324

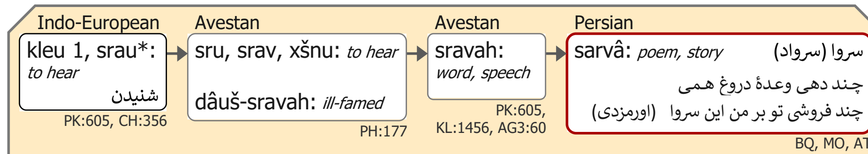
سُرو: شاخ ـ رجوع شود به سَرون۱

سَرو

1325

سروا، سرواد: داستان   همریشه: سراییدن   همریشه: listen

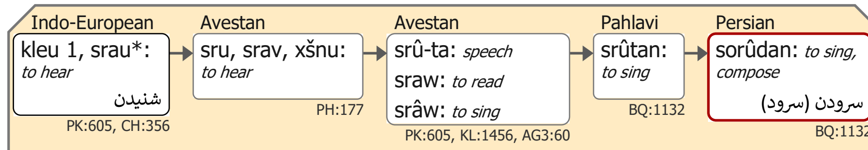

1326

سروان ـ رجوع شود به سر + پاییدن

سرودن

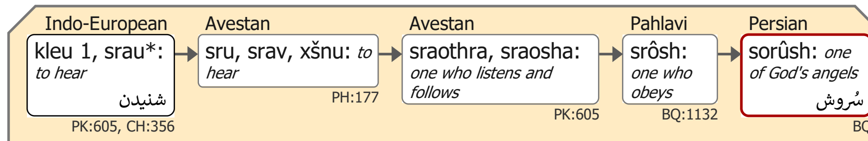
همریشه: سراییدن   همریشه: listen

1327

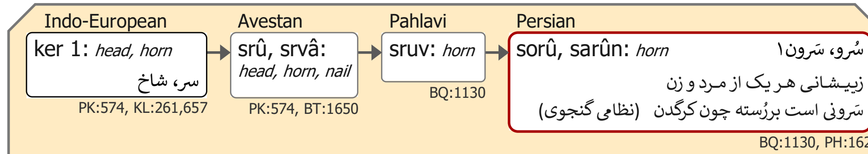
سُروش

همریشه: شنیدن

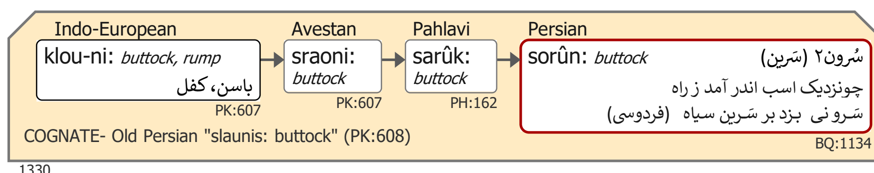
1328

سَرون۱: شاخ   همریشه: horn

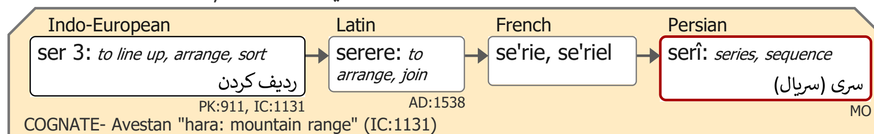
1329

سُرون۲: کفل

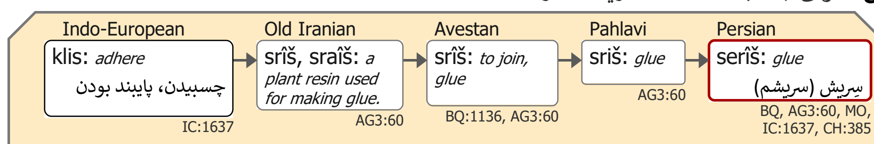
1330

سِری: ردیف همریشه: هار همریشه: sort, series

1331

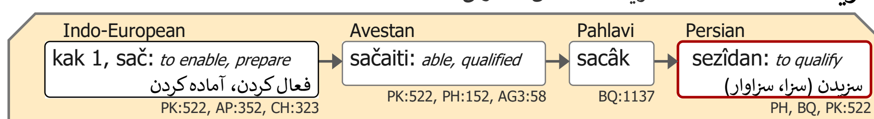
سِریش: نوعی چسب همریشه: سرشت

1332

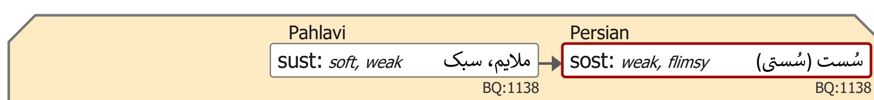
سَرین: کفل . رجوع شود به سُرون۲

سزاء، سزیدن همریشه: ساختن، سازش

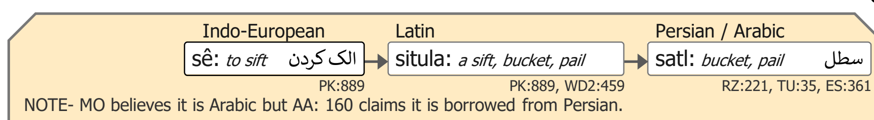
1333

سُست

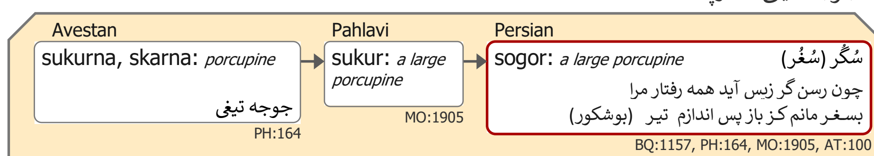
1334

سطل

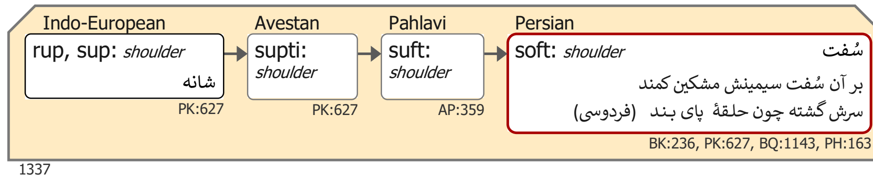
1335

سُغُر: جوجه تیغی، خارپشت

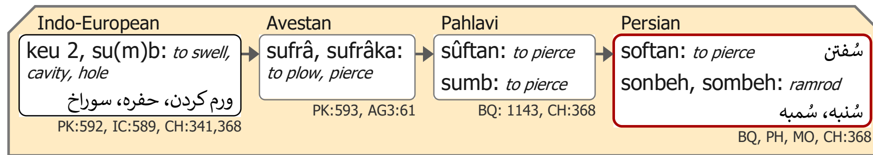
1336

سُفت: شانه

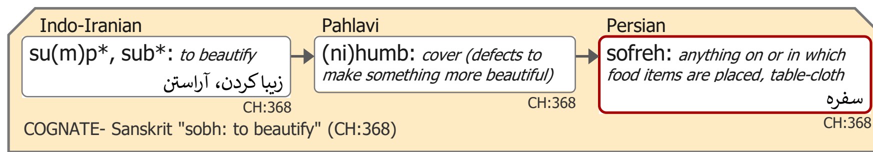
1337

سُفتن: سوراخ کردن همریشه: سوراخ همریشه: cave

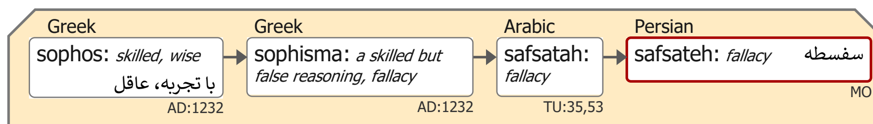
1338

سفره

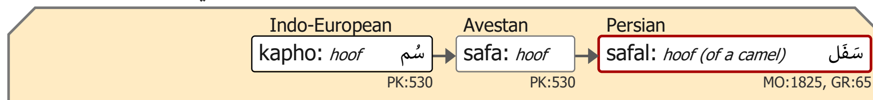
1339

سفسطه: مغالطه

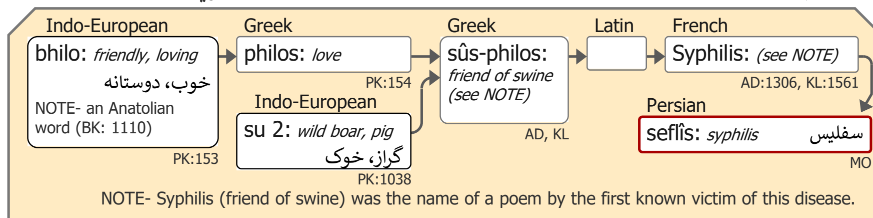
1340

سَفَل: سُم همریشه: سُم همریشه: hoof

1341

سفلیس نام این بیماری از شعر "دوست خوکان" آمده همریشه: swine

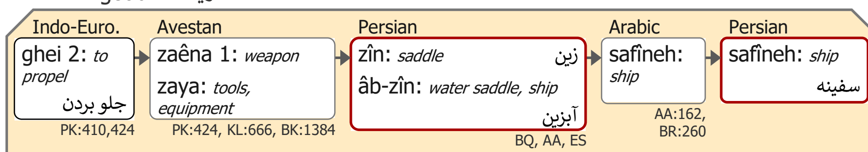
1342

سفندارمذ: مقدس - رجوع شود به اسپندارمذ

سفید - رجوع شود به سپید

سفینه

همریشه: goad

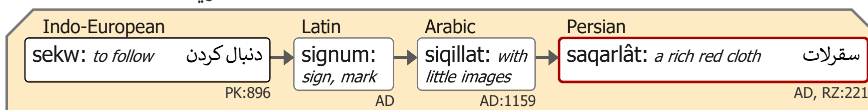

1343

سقرلات: نوعی پارچه

همریشه: اسکناس, سجلّ

همریشه: scarlet

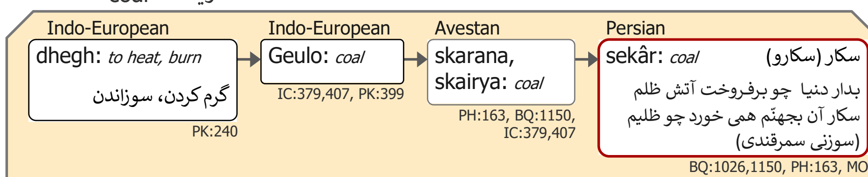

1344

سکا ـ رجوع شود به سیستان

سکار: ذغال

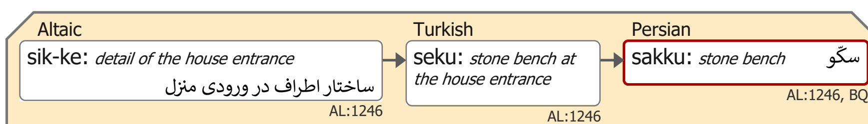
همریشه: coal

1345

سکنجبین ـ رجوع شود به سرکه + انگ۲

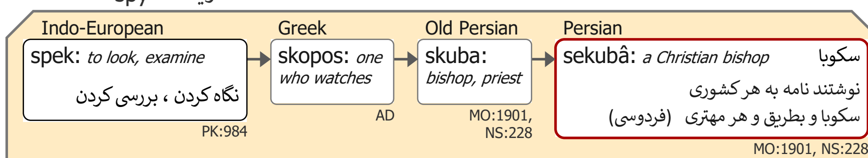
سکّو

1346

سکوبا: اُسقُف

همریشه: spy

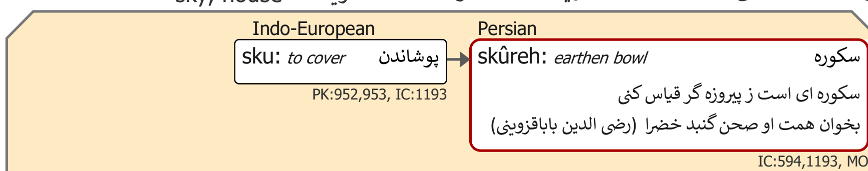

1347

سکوره: کاسه سفالی

همریشه: کلاهخود

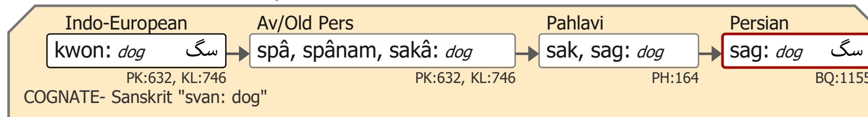
همریشه: sky, house

1348

سگ

همریشه: kennel, canine, canary

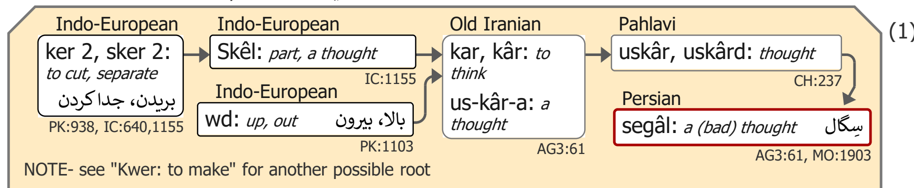

1349

سِگال: افکار ناخوش

همریشه: crime, scar

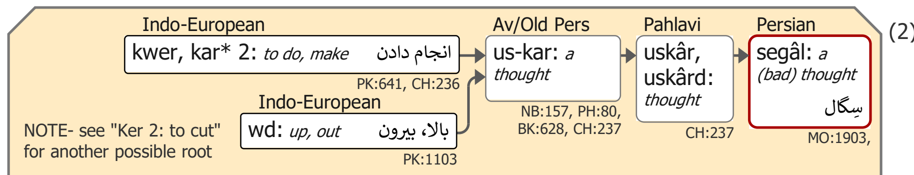
(1)

1350

سِگال: افکار ناخوش

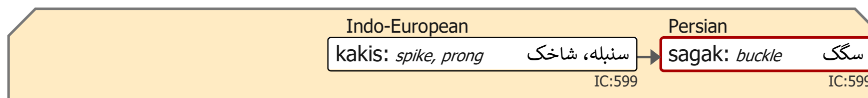
(2)

1351

سُگُر: خارپشت - رجوع شود به سُغُر

سگک

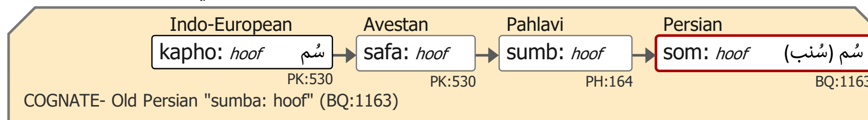

1352

سُم

همریشه: سَفَل (سم شتر)

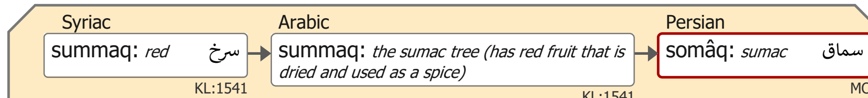
همریشه: hoof

1353

سماق

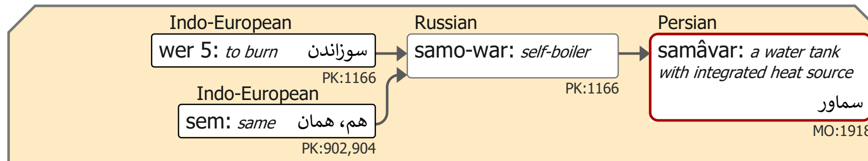
همریشه: sumac

1354

سماور: "خود جوش"

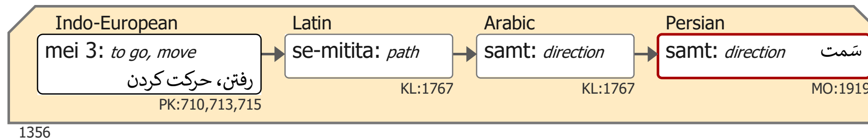
همریشه: assemble

1355

سُمبه . رجوع شود به سُفتن

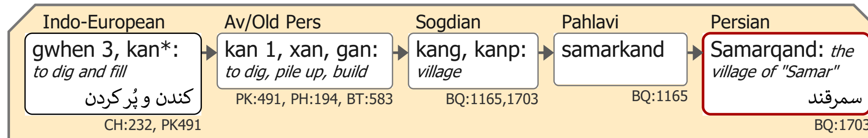
سَمت

1356

سِمَت . رجوع شود به اسم

سمرقند: ده یا شهر "سمر"

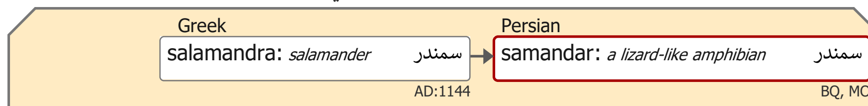

1357

سمنت . رجوع شود به سیمان

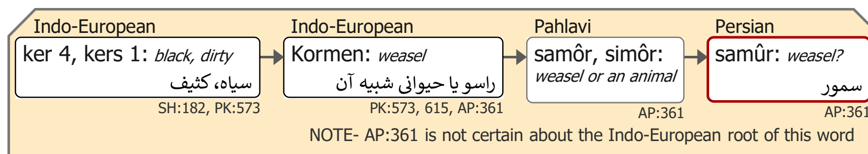
سمندر

همریشه: salamander

1358

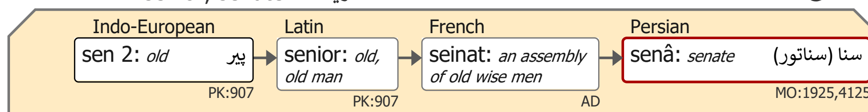
سمور

1359

سنا: "مجمع پیران خردمند"

همریشه: senior, senate

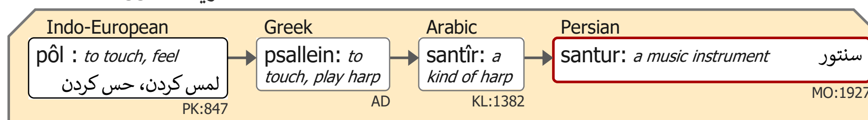
1360

سُنب . رجوع شود به سُم

سُنبه . رجوع شود به سُفتن

سنتور

همریشه: feel

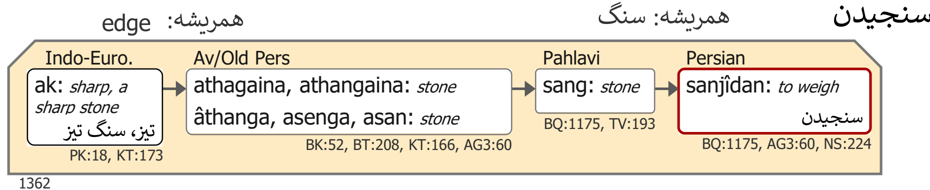
1361

سنج . رجوع شود به صنج

سنجیدن

همریشه: سنگ

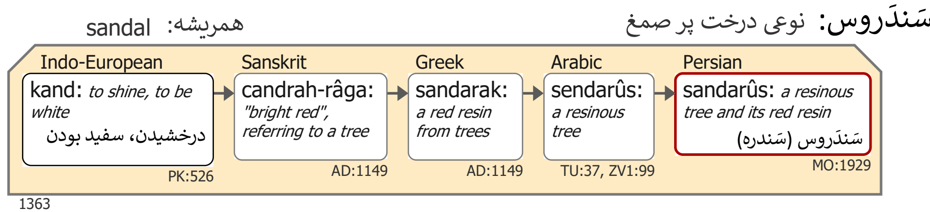
همریشه: edge

1362

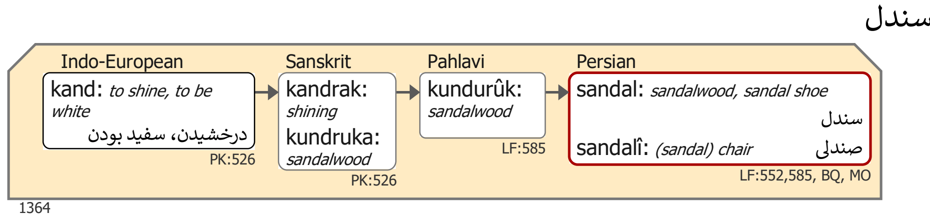
سَندَروس: نوعی درخت پر صمغ

همریشه: sandal

1363

سندل

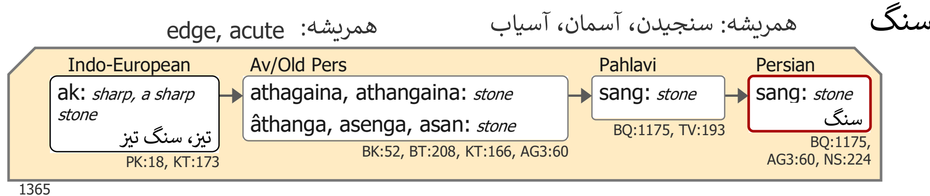

1364

سنگ

همریشه: سنجیدن، آسمان، آسیاب

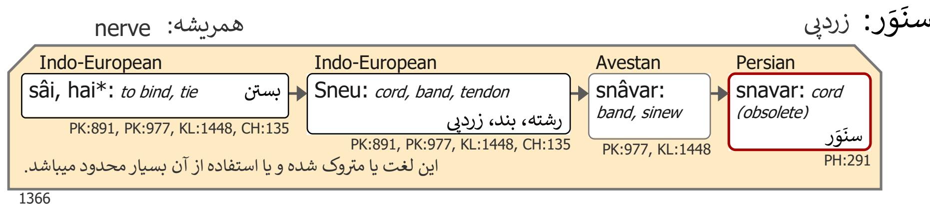
همریشه: edge, acute

1365

سَنوَر: زردپی

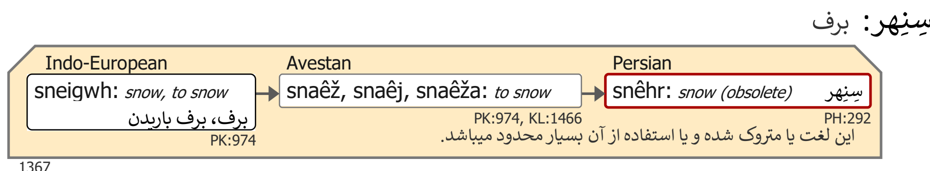
همریشه: nerve

1366

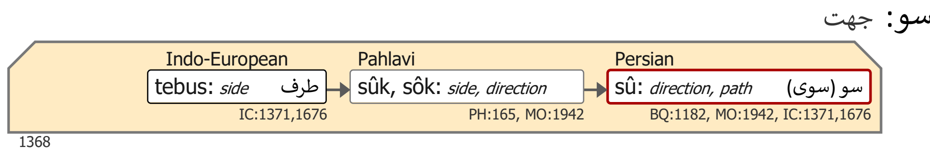
سنوسه: عطسه - رجوع شود به شنوشه

سِنهر: برف

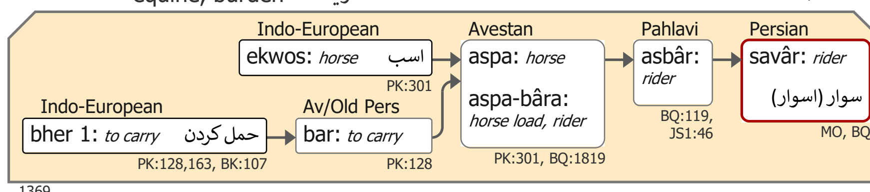
1367

سو: جهت

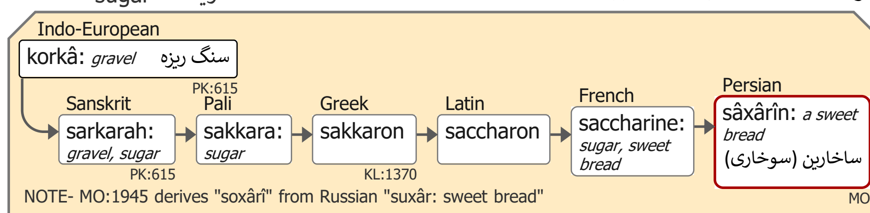
1368

سوار: "اسب بار" همریشه: equine, burden

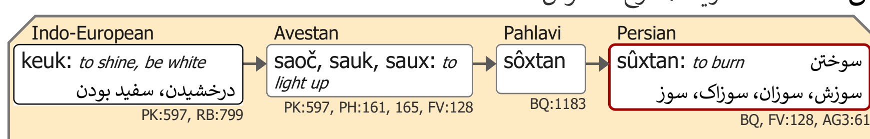
1369

سوخاری مقایسه: ساکارز همریشه: sugar

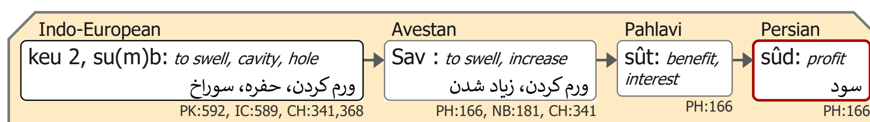
1370

سوختن همریشه: سرخ، افسوس

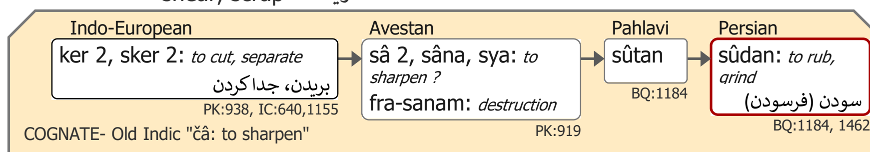
1371

سود

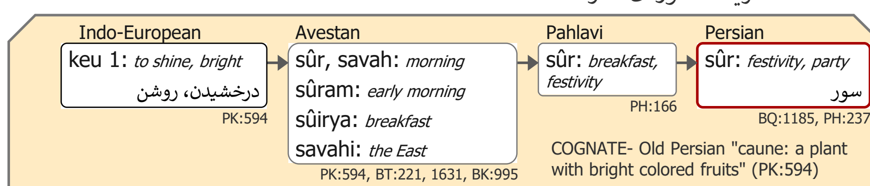
1372

سودن: ساییدن همریشه: shear, scrap

1373

سور همریشه: سورنای، سرنا

1374

سوراخ

همریشه: سفتن، سنبه
همریشه: cave

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
keu 2, su(m)b: *to swell, cavity, hole* ورم کردن، حفره، سوراخ (PK:592, IC:589, CH:341,368)	surâ, suwrâ: *hole* (PK:593, AG3:61)	sûrâk: *hole* sûlâk: *hole* (TV:192)	surâx: *hole* سوراخ (BQ, PH, MO, CH:368)

1375

سورنا - رجوع شود به سرنا

سوز، سوزاک - رجوع شود به سوختن

سوزان - رجوع شود به سوختن

سوزش - رجوع شود به سوختن

سوزن

همریشه: cuneiform

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
kû 2: *spike* سنبله، میخ (PK:626)	sû-ka: *needle* (PK:626)	sûcan, sôzan (BQ:1187)	sûzan: *needle* سوزن sûk: *needle-like growth at the tip of wheat* سوگ۲، سوک۲ (BQ, PH:167)

1376

سوس: بید، کرم

Greek	Aramaic	Arabic	Persian
sês: *moth, mite* بید، پروانه NOTE- It may be a loan word from Semetic like Akkadian "sâsu" (RB:1325)	šuša: *moth* (BQ:1187)	sus: *worm, moth* (BQ:1187, AR:115)	sûs: *worm, moth* بید، کرم سوس را با پلاس کینی نیست کین او با پرند شوشتر است (خاقانی) (BQ:1187, AR:115, MO)

1377

سوسن

Egyptian	Arabic	Pahlavi	Persian
šôšen: *lotus* نیلوفر آبی، سوسن (KL:1548)	sausan: *lily* (KL:1548)	sawsan, sûsan: *lily* (MO:1954)	sûsan: *lily* سوسن (MO:1954)

1378

سوسنگرد - رجوع شود به جرد.

سوق: بازار

همریشه: سوی

Indo-European	Pahlavi	Arabic	Persian
tebus: *side* طرف (IC:1371,1676)	sûk, sôk: *side, direction* (PH:165, MO:1942)	sôq: *path* (ES:380)	sûq: *inroads of a bazaar* سوق (اسواق) (BQ:1182, MO:1955)

1379

سوک۱

Indo-European	Avestan	Persian
keuk: *to shine, be white* درخشیدن، سفید بودن (PK:597, RB:799)	saoč, sauk, saux: *to light up* saoka: *flame* (PK:597, PH:161, 165, FV:128)	sûk: *sorrow, mourning* سوک۱ (سوگ۱، سوگواری) (BQ, FV:128, AG3:61)

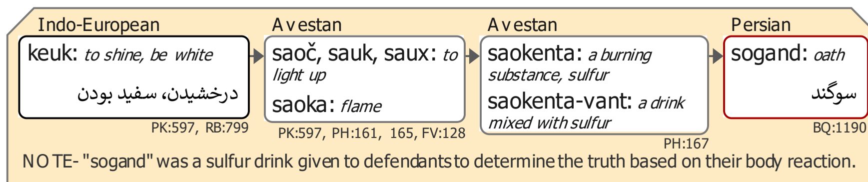
1380

سوک۲: داسهٔ غله - رجوع شود به سوزن

سوگ۱: غم - رجوع شود به سوک۱

سوگ۲: داسهٔ غله - رجوع شود به سوزن

سوگند: "آب گوگرد برای اثبات بیگناهی "

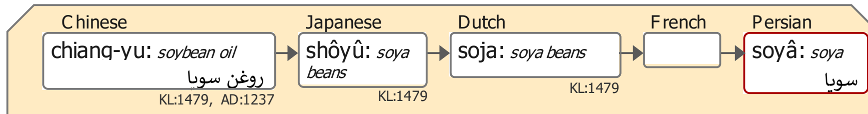
1381

سوم - رجوع شود به سه + ـُ م

سوهان - رجوع شود به ساییدن

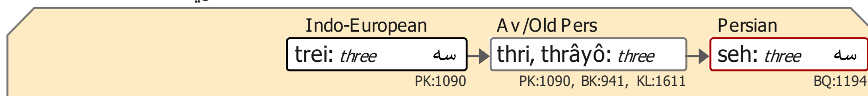
سوی - رجوع شود به سو

سویا همریشه: soya

1382

سه همریشه: three

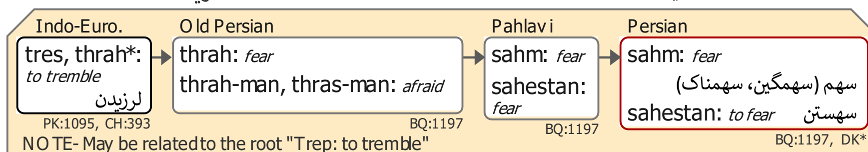
1383

سهراب - رجوع شود به سرخ

سُهرَوَرد - رجوع شود به سرخ + وَرد

سهستن: ترسیدن - رجوع شود به سهم

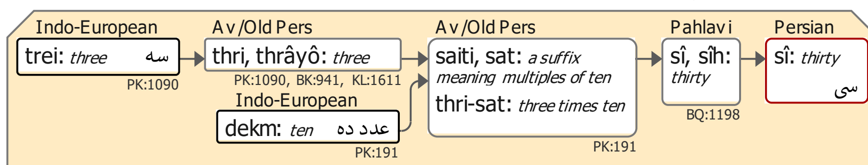
سهم: ترس همریشه: ترسیدن همریشه: terror

1384

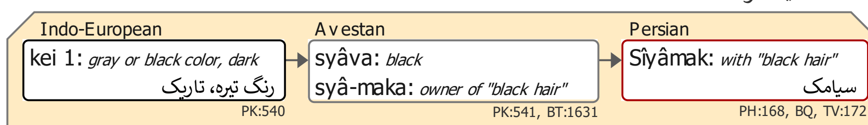
سهمناک - رجوع شود به سهم

سی مقایسه: بیست، چهل

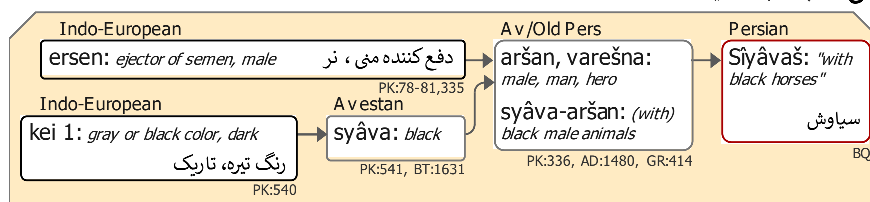
1385

سیامک: "سیاه مو"

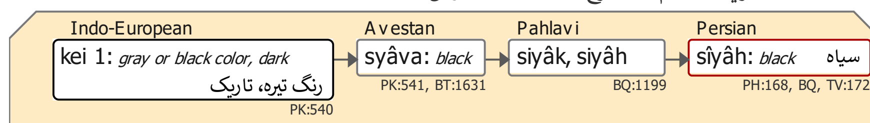
1386

سیاوش: "با اسبان سیاه"

1387

سیاه همریشه: سام، سیمرغ، سیامک، سیاوش

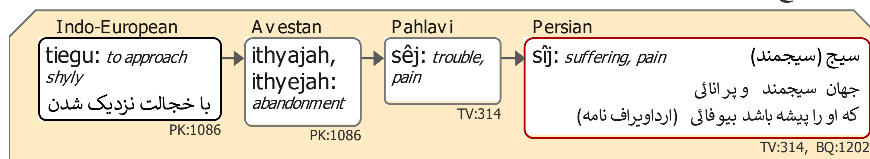
1388

سیب

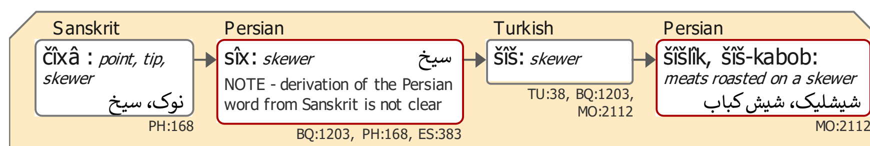
1389

سیج: درد و رنج

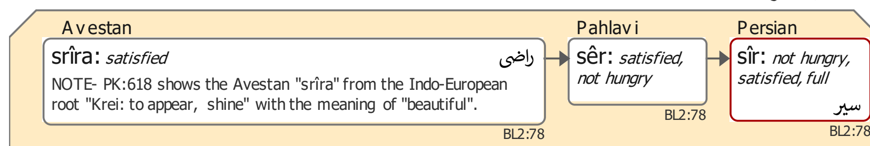
1390

سیخ

1391

سیر ۱: مقابل گرسنه

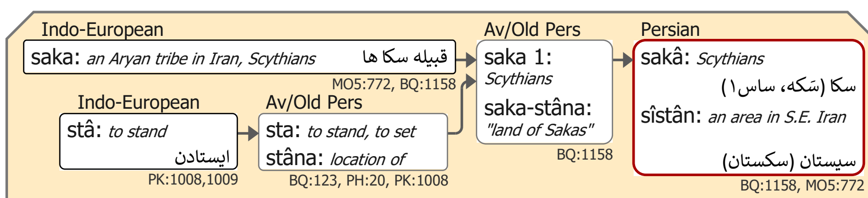
1392

سیر ۲

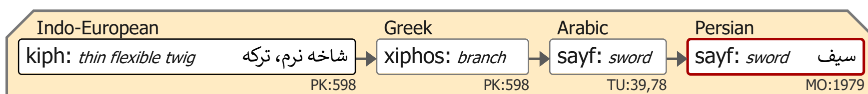

1393

سیستان

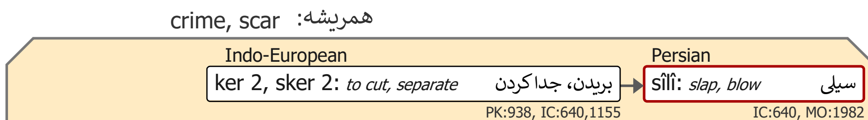

سیف

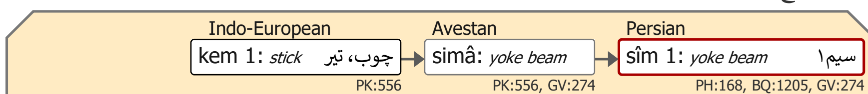

سیلی

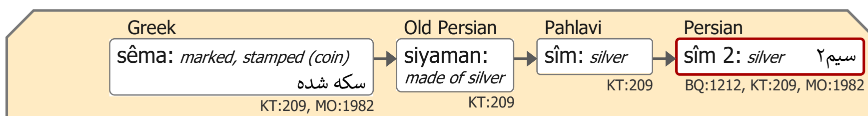
crime, scar :همریشه

سیم۱: تیر یوغ

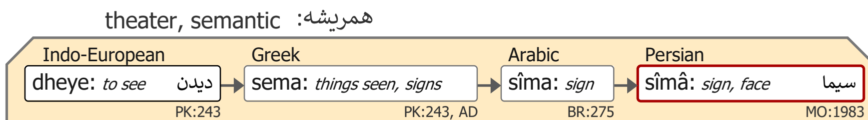

سیم۲: "نقره سکه نشده"

سیما

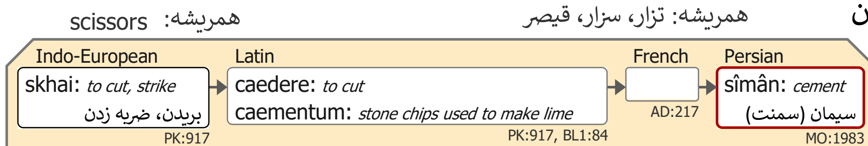
theater, semantic :همریشه

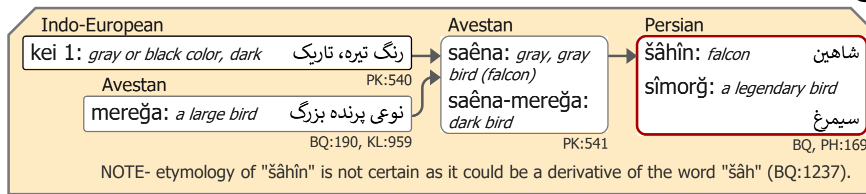
سیمان

همریشه: تزار، سزار، قیصر

scissors :همریشه

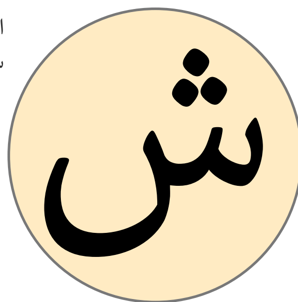

سیمرغ: پرنده تیره رنگ   همریشه: سیاه

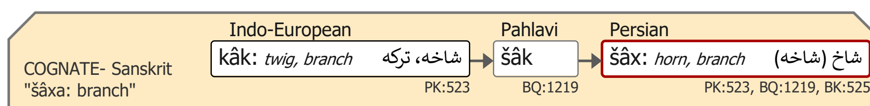

1401

این حرف گاهی به چ یا س بدل شود.

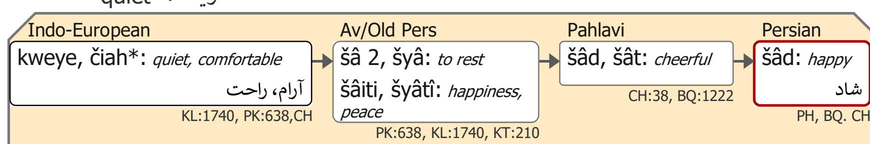
شاخ، شاخه

1402

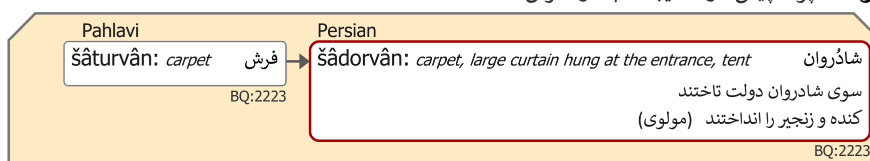
شاد

همریشه: quiet

1403

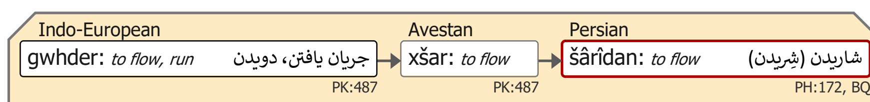
شادُروان: پرده پیش در، سایبان، چادر، فرش

1404

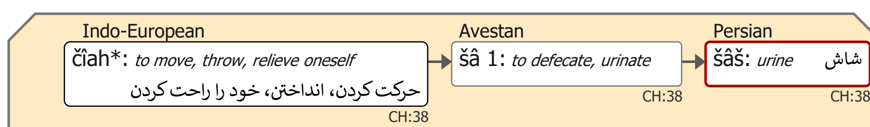
شار . رجوع شود به شاریدن

شاریدن

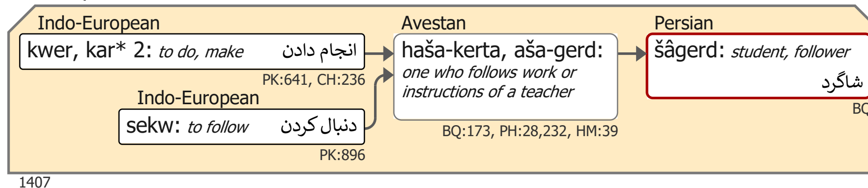
1405

شاش

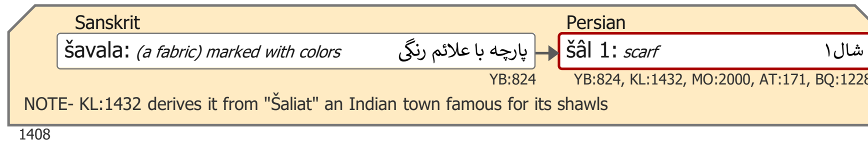
1406

شاگرد: "دنبال رو"   همریشه: pursue

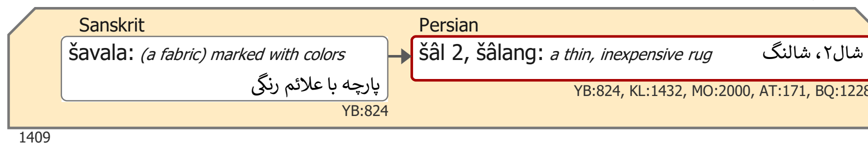
1407

شال۱   همریشه: shawl

1408

شال۲: گلیم

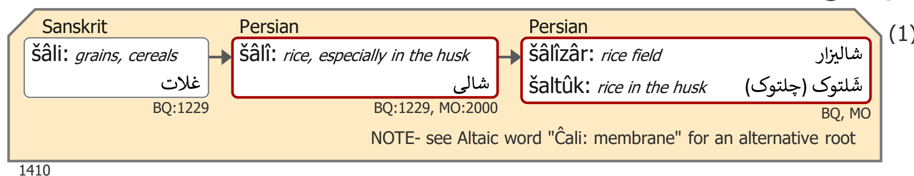

1409

شالنگ: گلیم - رجوع شود به شال۲

شالی: برنج

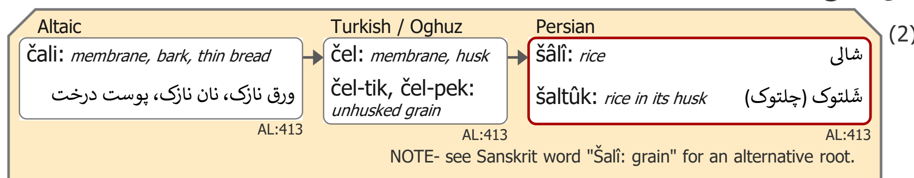
(1)

1410

شالی: برنج

(2)

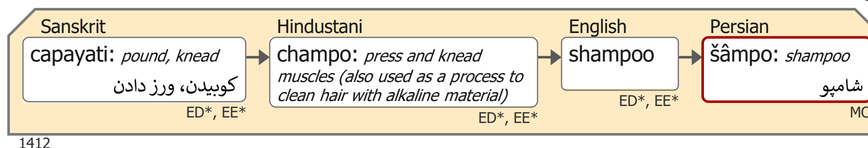

1411

شالیزار - رجوع شود به شالی

شام - رجوع شود به شب

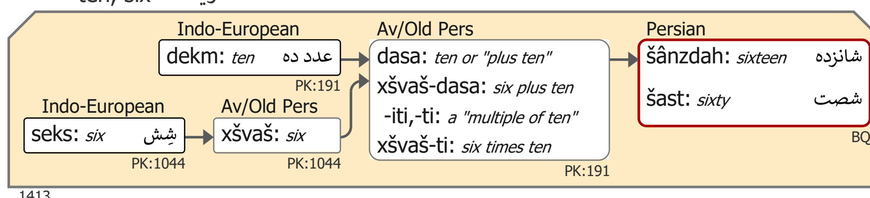
شامپو: "مشت و مال دادن"

1412

شانزده

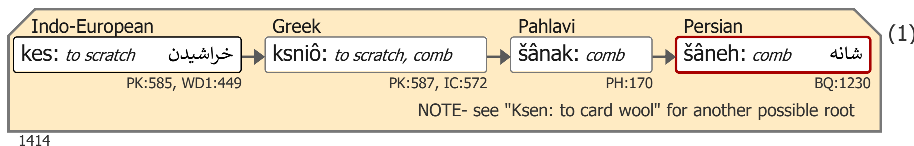
همریشه: ten, six

1413

شانه

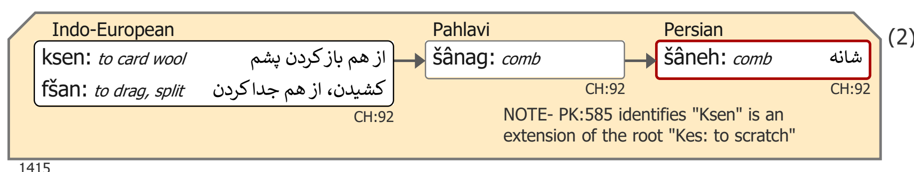
(1)

1414

شانه

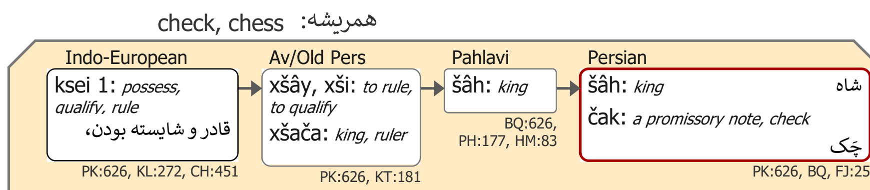
(2)

1415

شاه

همریشه: check, chess

1416

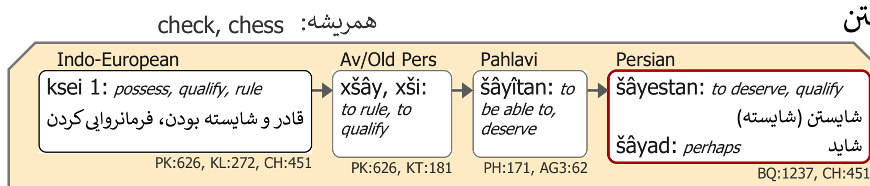
شاه اسپَرَم ـ رجوع شود به اسپرغم

شاهین ـ رجوع شود به سیمرغ

شاید ـ رجوع شود به شایستن

شایستن

همریشه: check, chess

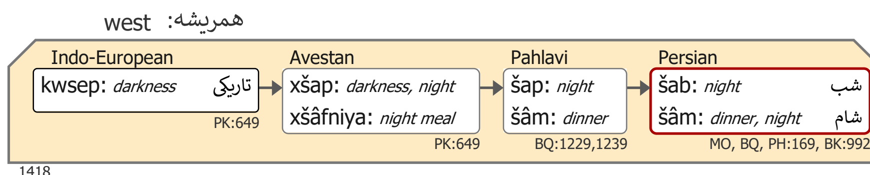
1417

شایسته ـ رجوع شود به شایستن

شایگان ـ رجوع شود به شاه + گان

شب

همریشه: west

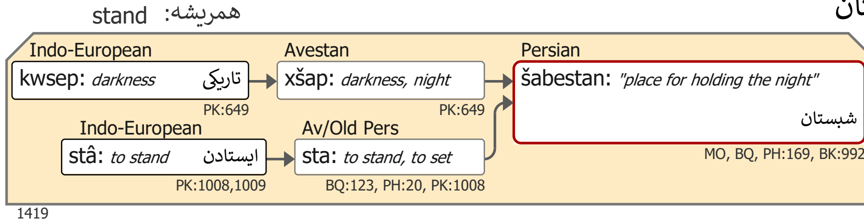
1418

شبان - رجوع شود به چوپان

شبدیز - رجوع شود به شب + دیس

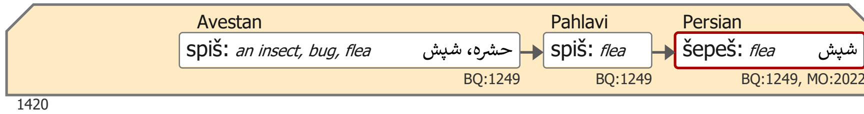
شبستان

همریشه: stand

1419

شپش

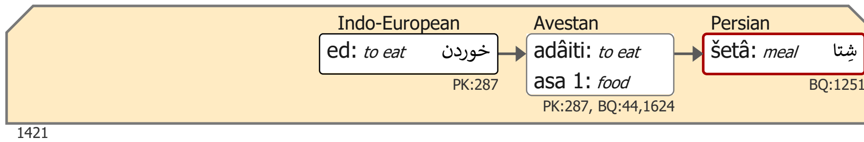

1420

شتا: صبحانه، غذا

همریشه: ناشتا

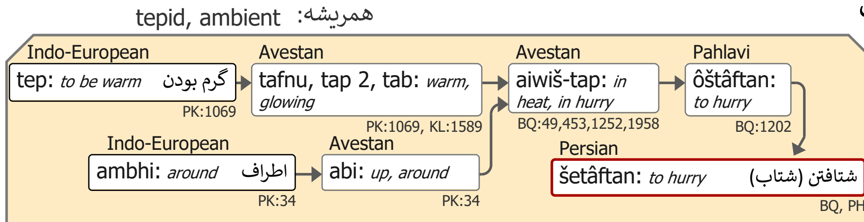
همریشه: no, eat

1421

شتاب

همریشه: tepid, ambient

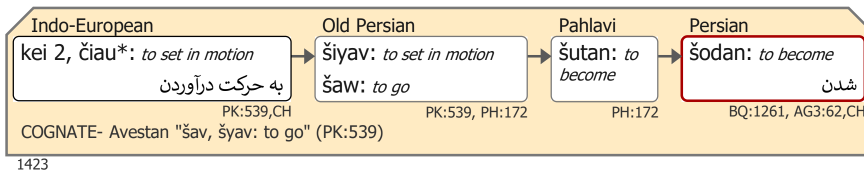
1422

شتافتن - رجوع شود به شتاب

شتر - رجوع شود به اشتر

شترنک - رجوع شود به شطرنج

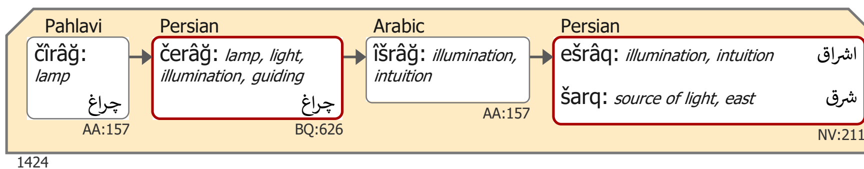
شدن

1423

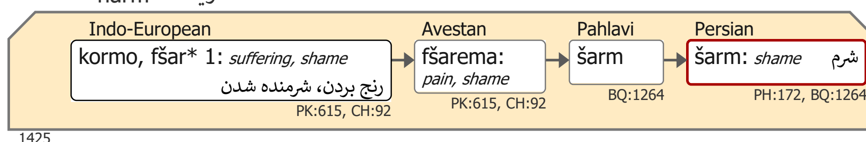
شُرشُر - رجوع شود به شاریدن

شرق

1424

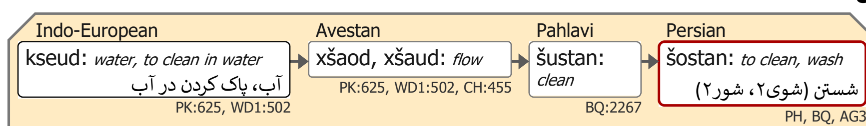
شرم: خجلت و حیا　　　همریشه: harm

1425

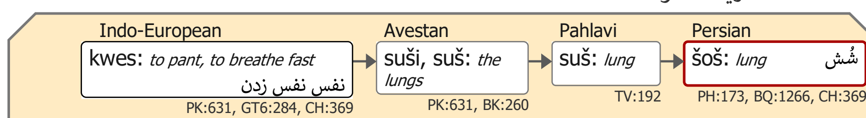
شِریدن . رجوع شود به شاریدن

شستن

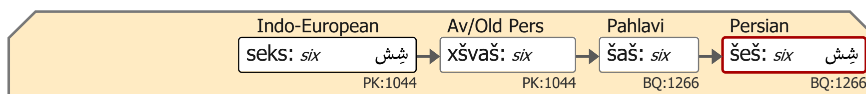
1426

شُش　　　همریشه: هوا

1427

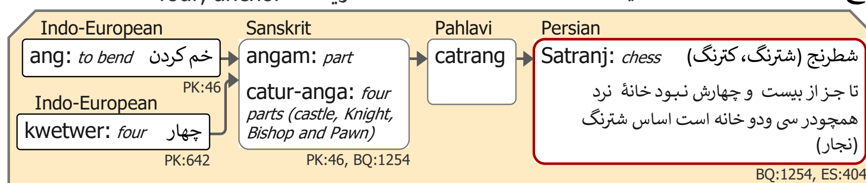
شِش

1428

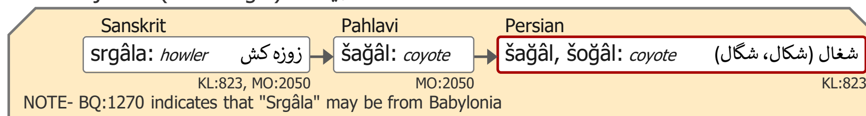
شَصت . رجوع شود به شانزده

شطرنج: "چهار مهره"　　　همریشه: چهار، انگشت　　　همریشه: four, anchor

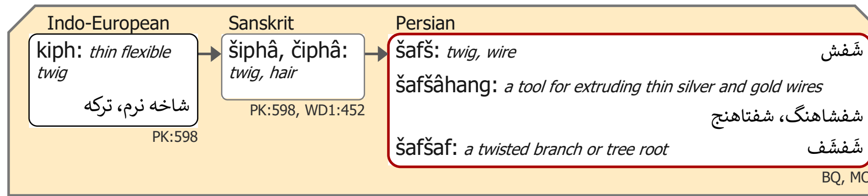
1429

شغال　　　همریشه: jackal (from šoǧâl)

1430

شَفش: شاخه، سیم همریشه: سیف

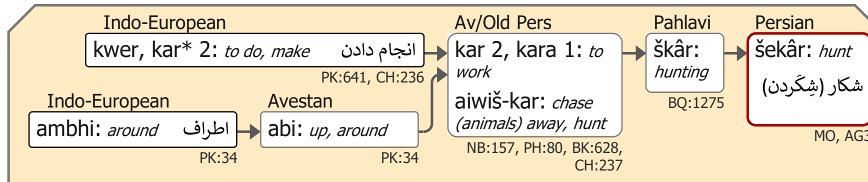

1431

شفشاهنگ ـ رجوع شود به شَفش

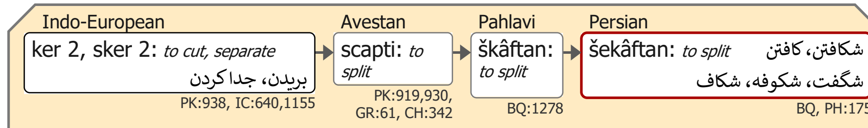
شَفشَف ـ رجوع شود به شَفش

شکار همریشه: پیکار همریشه: karma, ambient

1432

شکافتن همریشه: scrap, scar

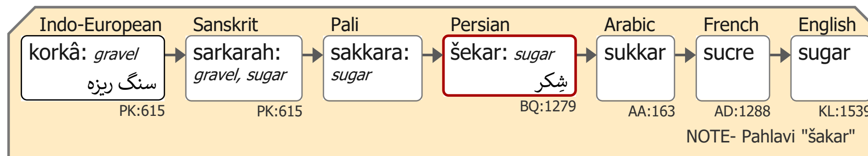

1433

شکال ـ رجوع شود به شغال

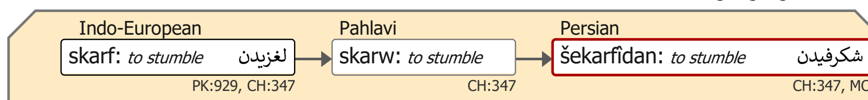
شَکوی: صدای پا ـ رجوع شود به شَل

شِکر

1434

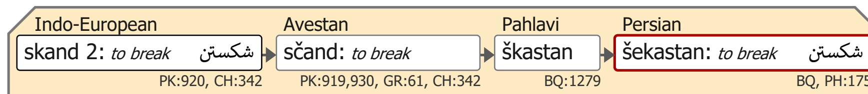
شکرفیدن: تلو تلو خوردن

1435

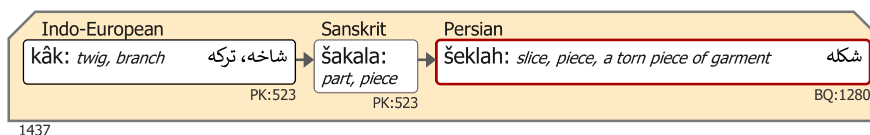
شِکَردن ـ رجوع شود به شکار

شکستن

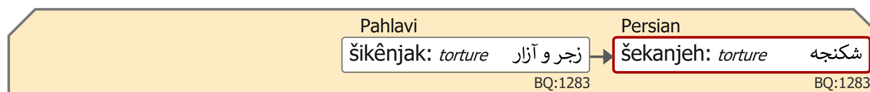
1436

شکله

شکم . رجوع شود به اشکم

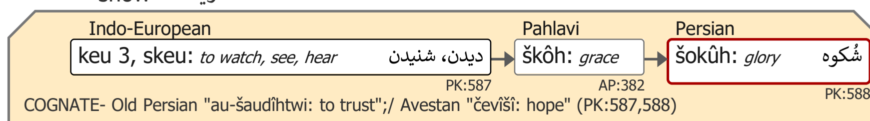
شکنجه

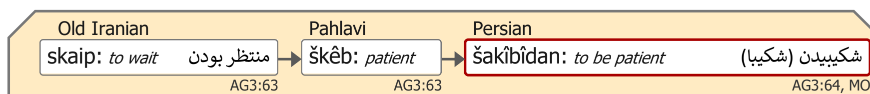
شکوفه . رجوع شود به شکافتن

شُکوه

همریشه: show

شکیبا

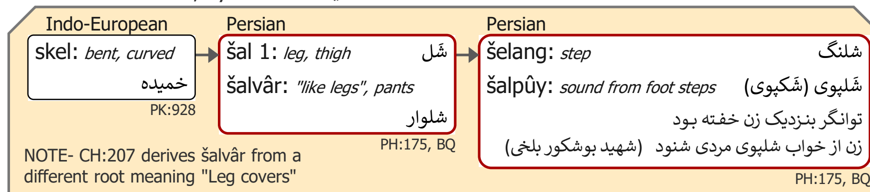
شکیبیدن . رجوع شود به شکیبا

شگفت . رجوع شود به شکافتن

شگال . رجوع شود به شغال

شَل: پا

همریشه: colon, cylinder

شَلپوی: صدای پا . رجوع شود به شَل

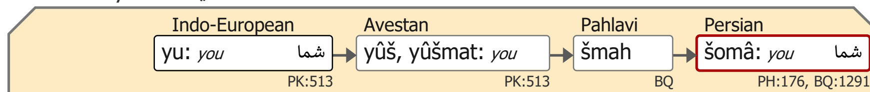
شلنگ . رجوع شود به شَل

شَلتوک . رجوع شود به شالی

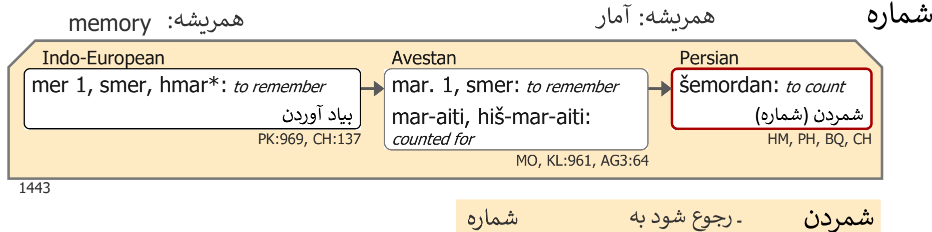
شلوار . رجوع شود به شَل

شما

همریشه: you

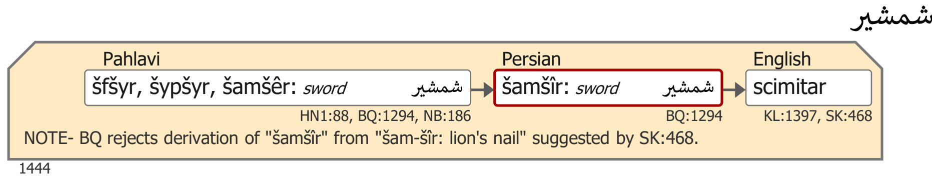
شماره همریشه: آمار همریشه: memory

1443

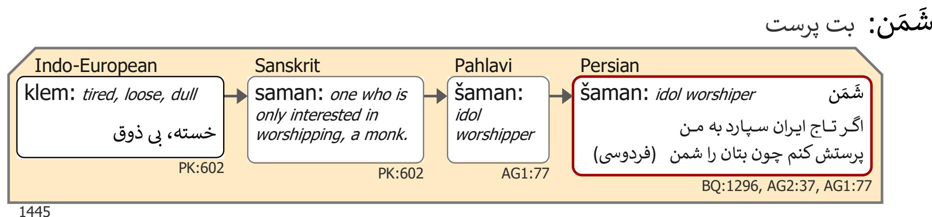
شمردن ـ رجوع شود به شماره

شمشیر

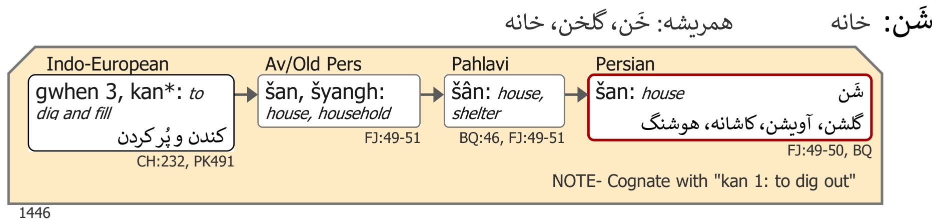
1444

شَمَن: بت پرست

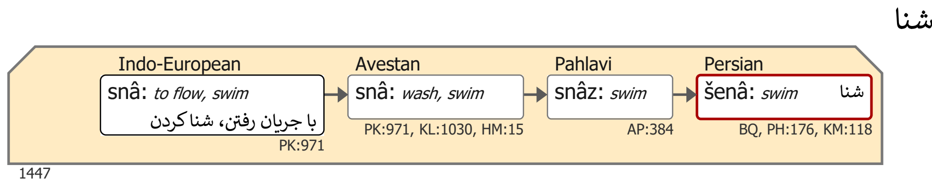
1445

شَن: خانه همریشه: خَن، گلخن، خانه

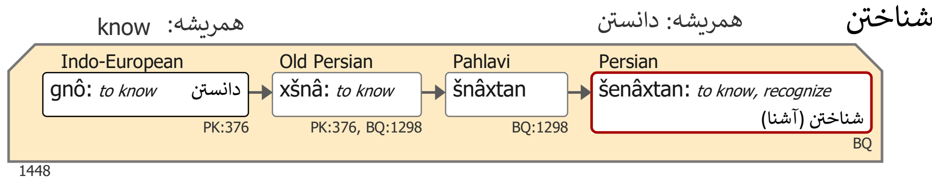
1446

شنا

1447

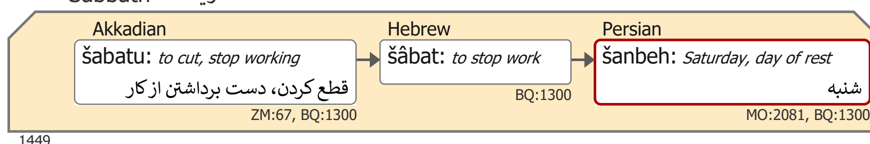
شناختن همریشه: دانستن همریشه: know

1448

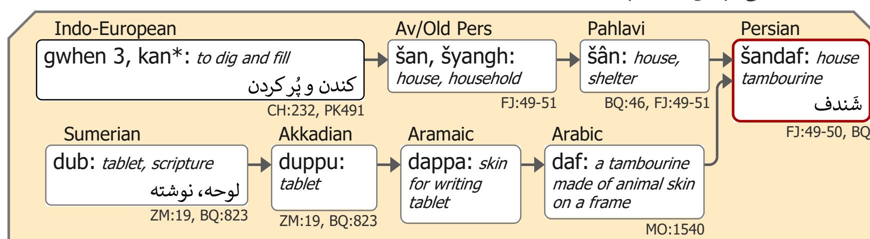
شنبه

همریشه: Sabbath

1449

شَندف: دف خانگی (شن + دف)

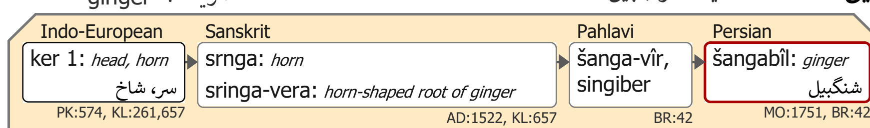

1450

شنگبیل

مقایسه: زنجبیل

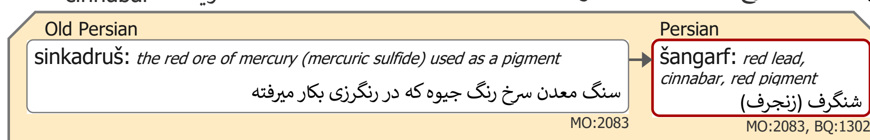
همریشه: ginger

1451

شنگرف: رنگ سرخ، سنگ معدن جیوه

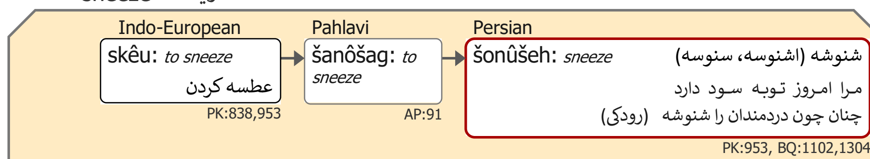
همریشه: cinnabar

1452

شنوشه: عطسه

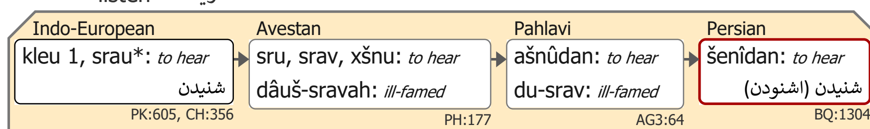
همریشه: sneeze

1453

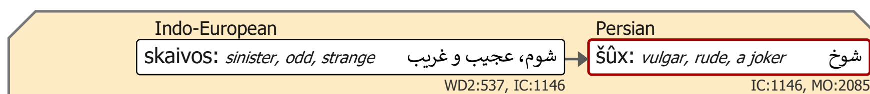
شنیدن

همریشه: listen

1454

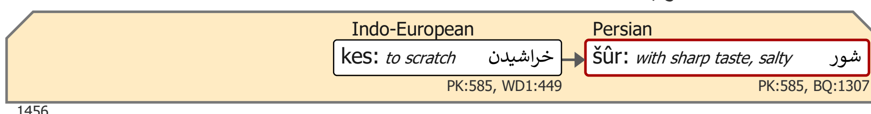
شوخ

1455

شور۱

مقایسه: شوربا

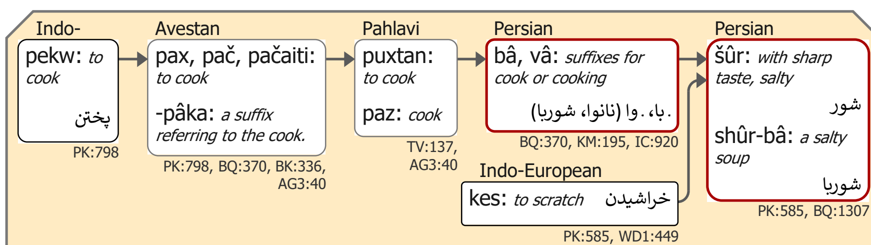

1456

شور۲

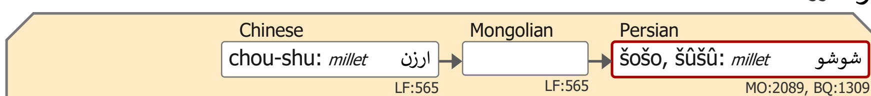
- رجوع شود به شستن

شوربا

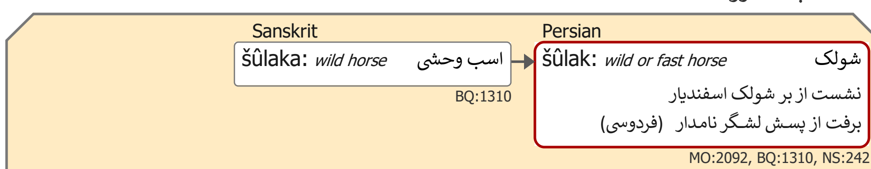
1457

شوشو: ارزن

1458

شولک: اسب تند رو

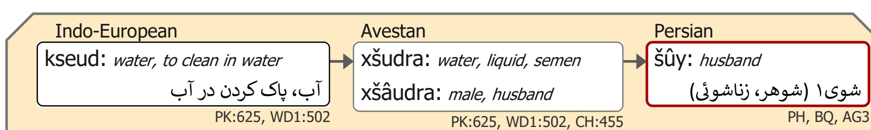

1459

شوهر

- رجوع شود به شوی۱

شوی۱

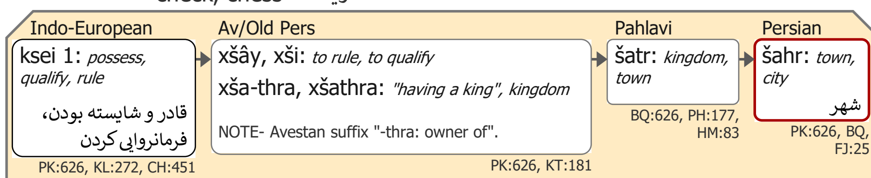
1460

شوی۲

- رجوع شود به شستن

شهر

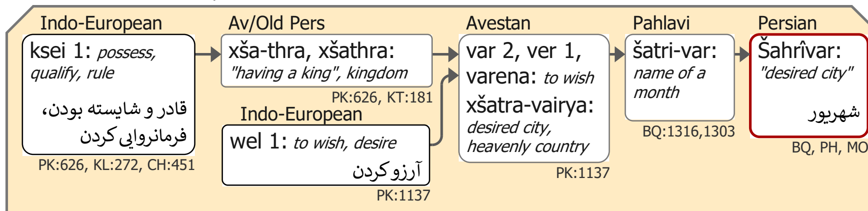
همریشه: check, chess

1461

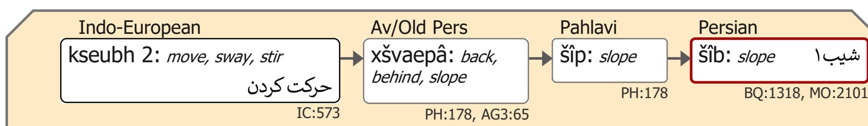
شهرام . رجوع شود به شاه + رام

شهریور: "شهر یا کشور مطلوب" همریشه: check, chess

1462

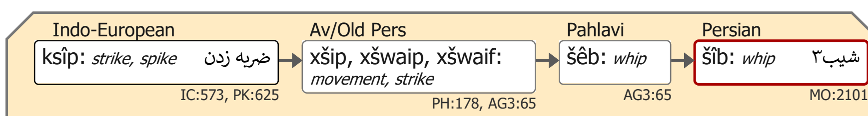
شیب۱

1463

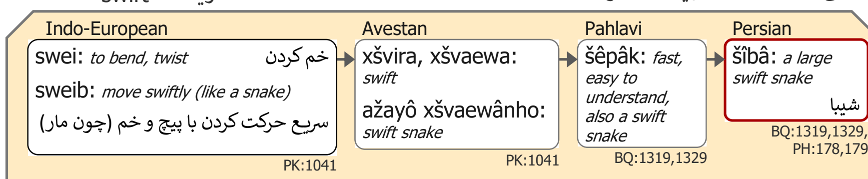
شیب۲: آشفته . رجوع شود به شیفتن

شیب۳: شلاق

1464

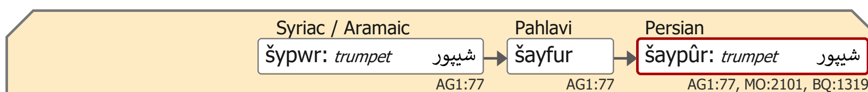
شیبا: افعی همریشه: شیوا همریشه: swift

1465

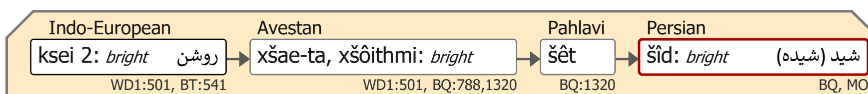
شیبیدن . رجوع شود به شیفتن

شیپور

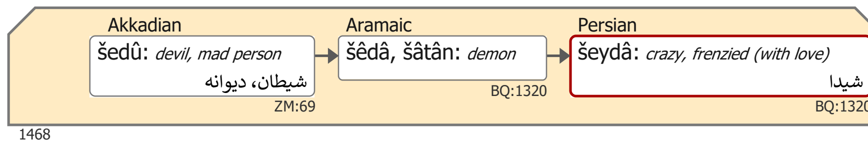
1466

شید

1467

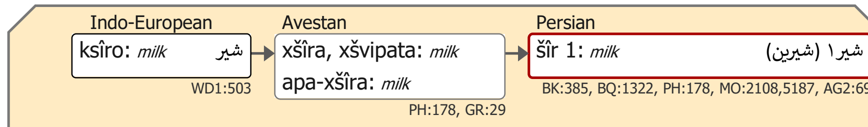
شیدا

1468

شیده - رجوع شود به شید

شیر ۱

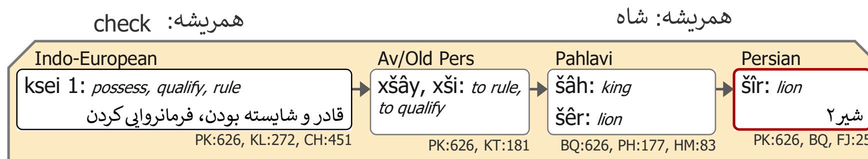

1469

شیر ۲

همریشه: شاه

همریشه: check

1470

شیراوژن: شیر افکن - رجوع شود به شیر ۲ +

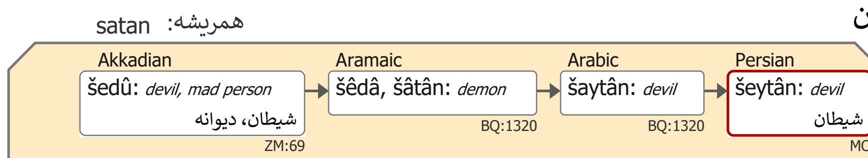
شیرین - رجوع شود به شیر ۱

شیش کباب - رجوع شود به سیخ

شیشلیک - رجوع شود به سیخ

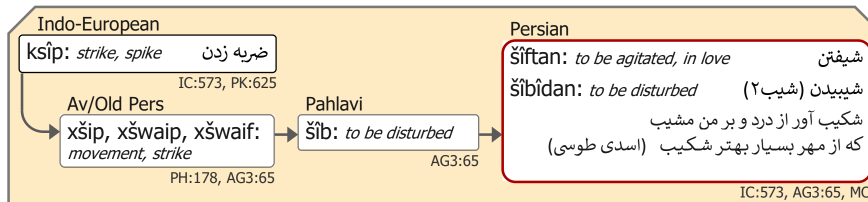
شیطان

همریشه: satan

1471

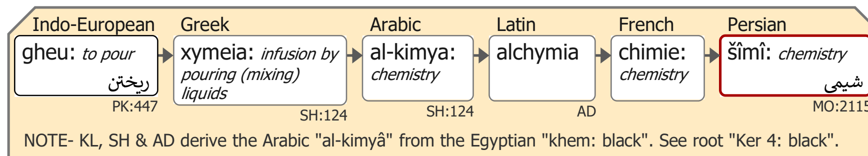
شیفتن: آشفته شدن

1472

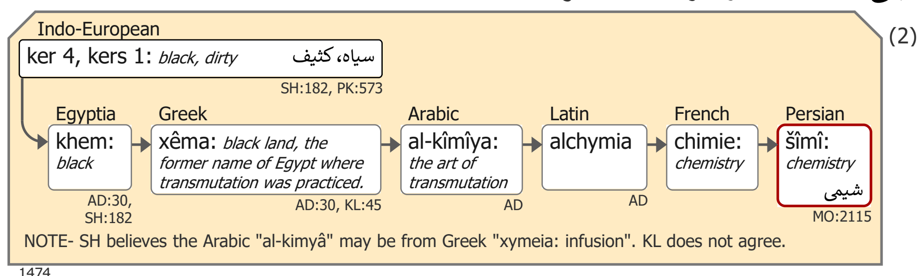
شیمی: "اختلاط و امتزاج"

(1)

1473

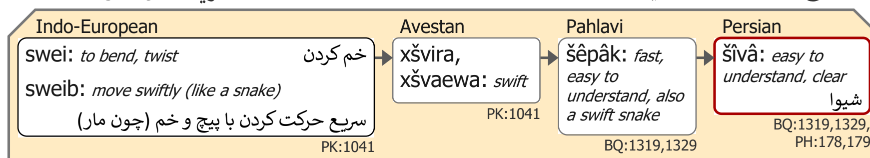
شیمی: "صنعت مصری برای استحاله مواد"

(2)

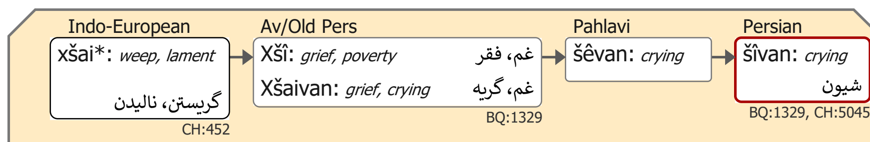
1474

شیوا: فصیح همریشه: شیبا همریشه: swift

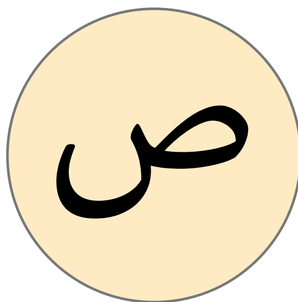

1475

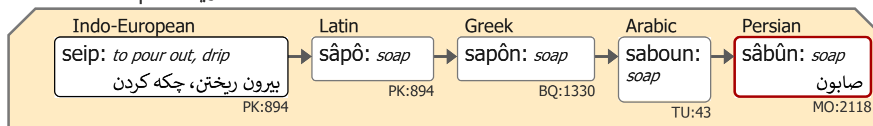
شیون

1476

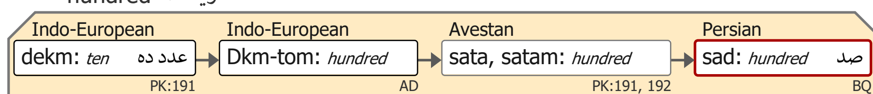

صابون
همریشه: soap

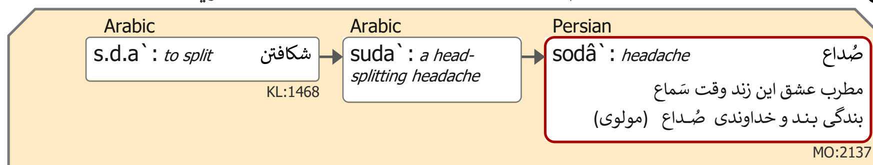
1477

صد
همریشه: hundred

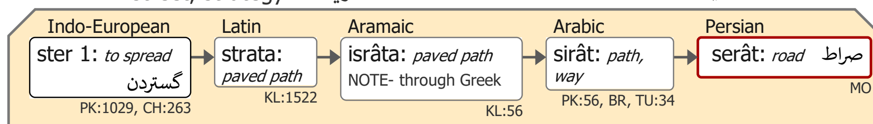
1478

صداع: سر درد
همریشه: سدیم
همریشه: soda

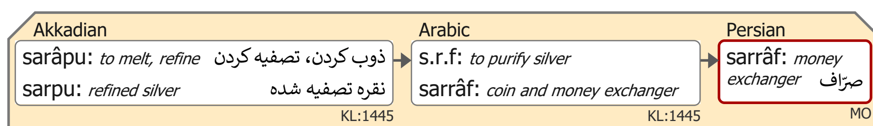
1479

صراط: راه
همریشه: گستردن، بستر
همریشه: street, strategy

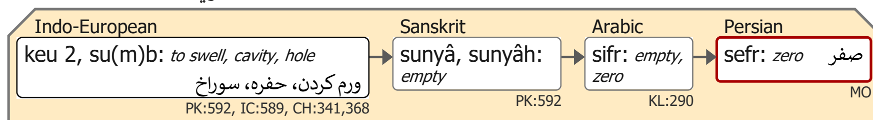
1480

صرّاف

1481

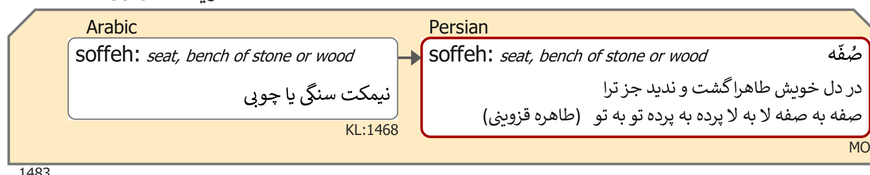
صفر
همریشه: zero

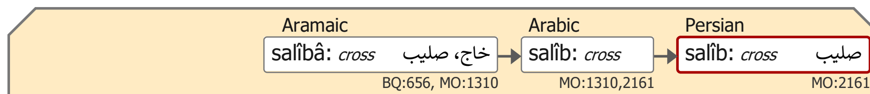
1482

صُفّه

همریشه: sofa

1483

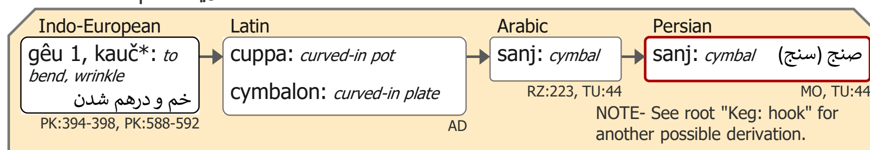
صلیب

1484

صنج

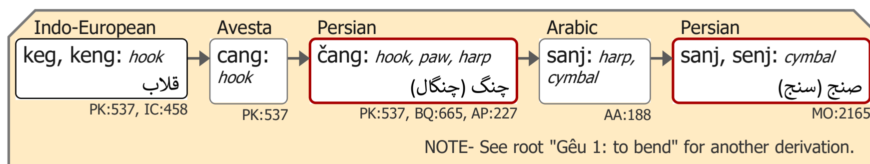
همریشه: cup

(1)

1485

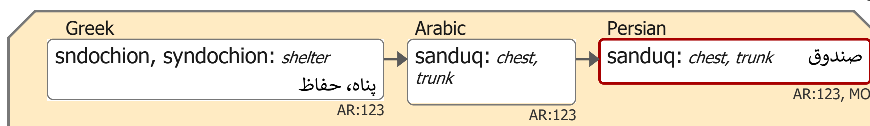
صنج

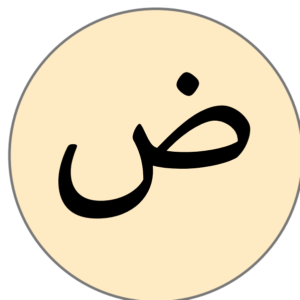
(2)

1486

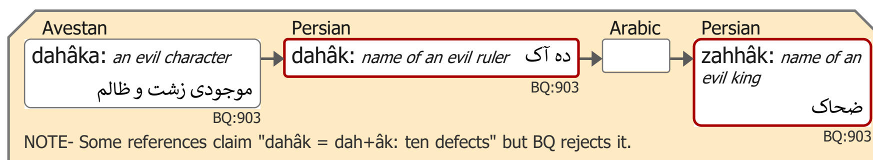
صندلی ـ رجوع شود به سندل

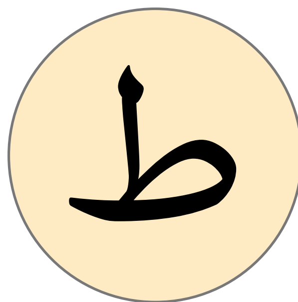
صندوق

1487

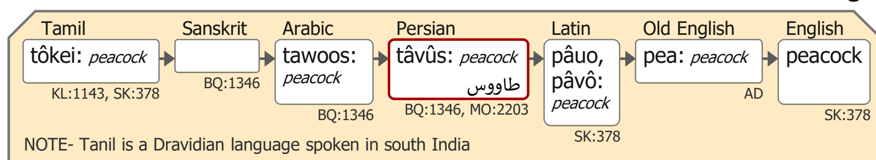
ضحّاک مقایسه: اژدها

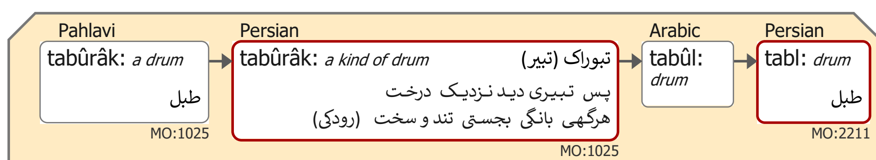
طاس . رجوع شود به تیشه

طاووس

1489

طبل

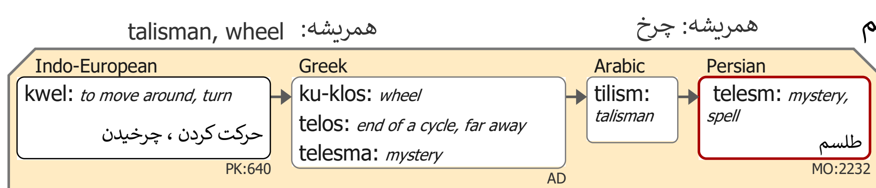
1490

طراز . رجوع شود به تراز

طلسم

همریشه: چرخ

همریشه: talisman, wheel

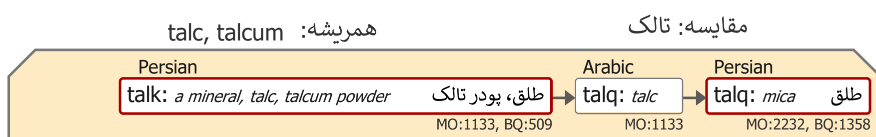

1491

طلق

مقایسه: تالک

همریشه: talc, talcum

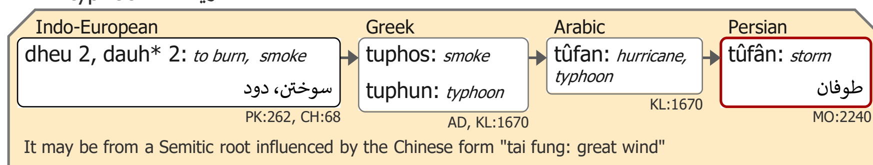

1492

طنبور . رجوع شود به تنبور، طبل

طوفان

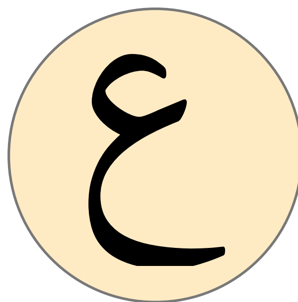
همریشه: typhoon

1493

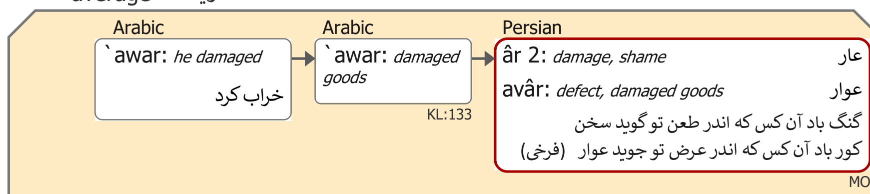
طهماسپ - رجوع شود به تهماسب

طیطو - رجوع شود به تیتو

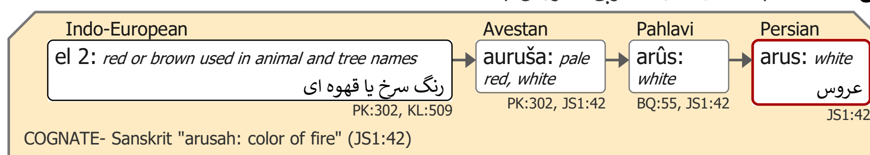
عار

همریشه: average

1494

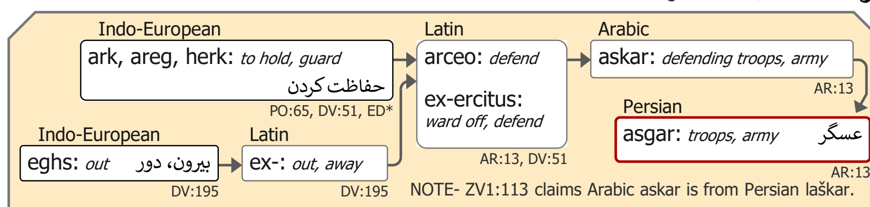
عروس: سفید (مستقل از واژه عربی "عروس")

1495

عسگر

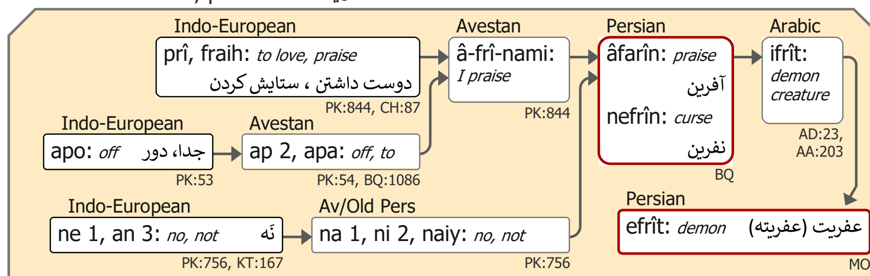
مقایسه: لشگر

1496

عفریته

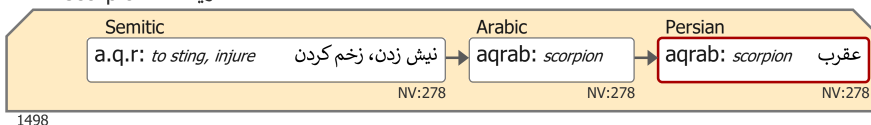
همریشه: friend, positive

1497

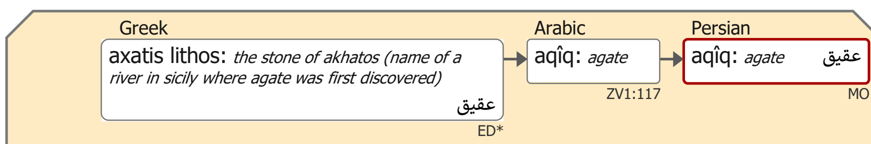
عقرب

همریشه: scorpion

1498

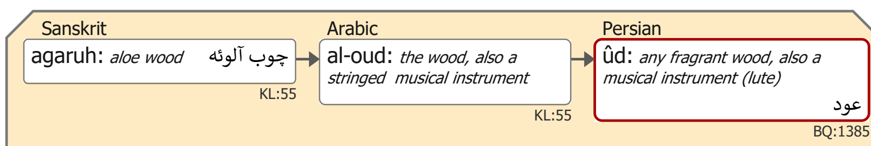
عقیق

1499

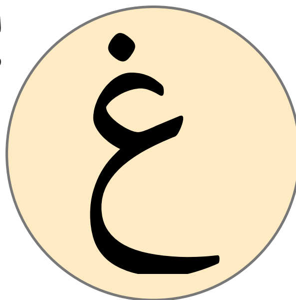
عوار رجوع شود به. عار

عود

1500

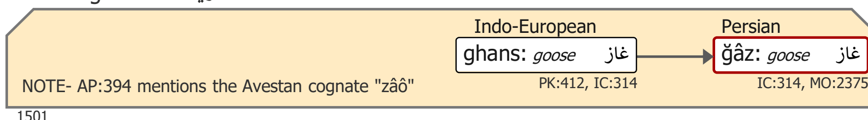
این حرف به خ، ز یا گ بدل شود

غائله : مشکل . رجوع شود به غول

غاز

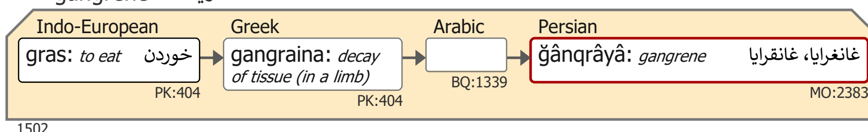
همریشه: goose

1501

غانغرایا

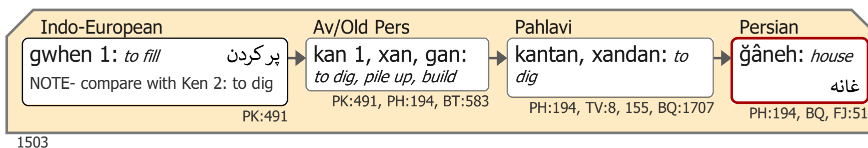
همریشه: gangrene

1502

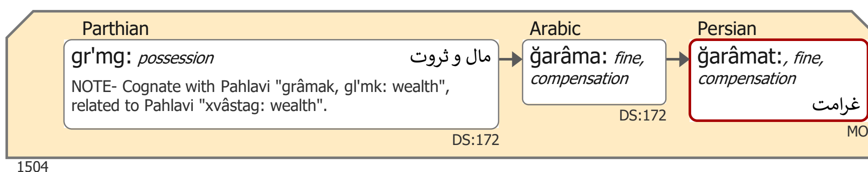
غانه

مقایسه: خانه

1503

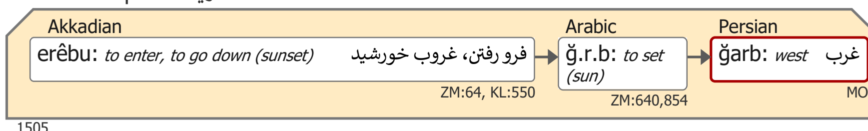
غرامت

1504

غرب

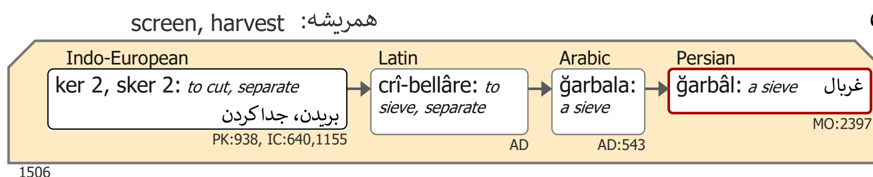
همریشه: Europe

1505

غربال

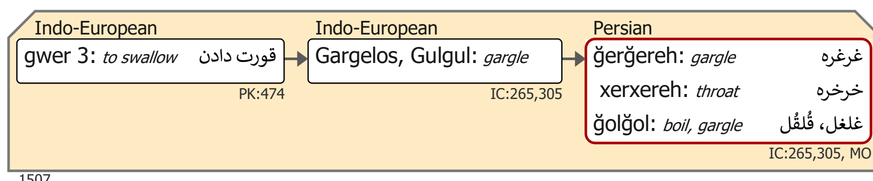
همریشه: screen, harvest

1506

غرش - رجوع شود به غُرنبیدن

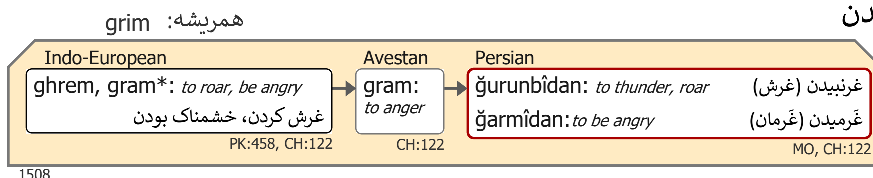
غرغره

1507

غُرنبیدن

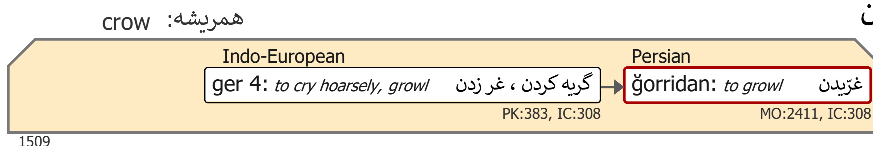
همریشه: grim

1508

غرّیدن

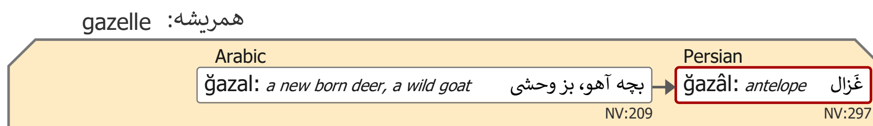
همریشه: crow

1509

غَزال

همریشه: gazelle

1510

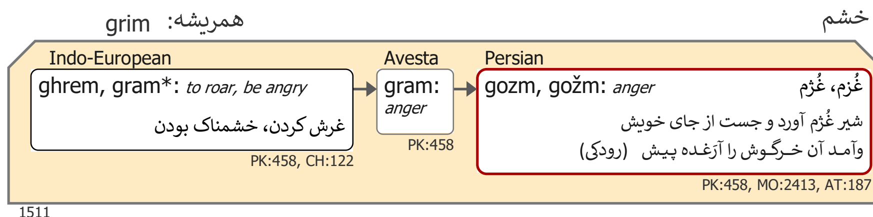
غُزم: خشم - رجوع شود به غُژم

غژ: ابریشم - رجوع شود به کژاکند

غژغاو: ابریشم - رجوع شود به کژاکند

غُژم: خشم

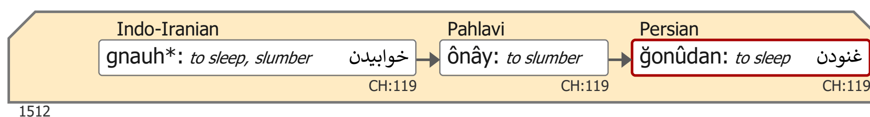
همریشه: grim

1511

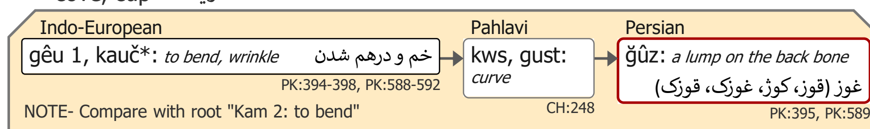
غلغل - رجوع شود به غرغره

غنودن

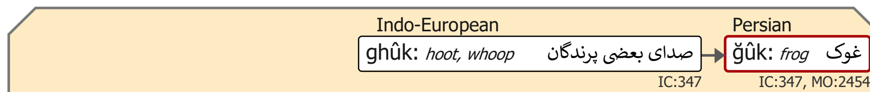

غوز

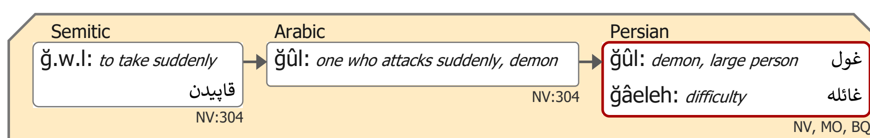
همریشه: cove, cup

غوک: قورباقه

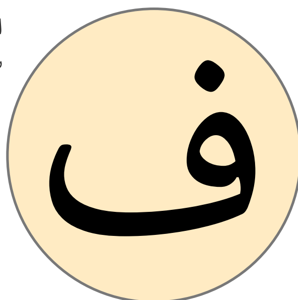

غول۱

غول۲ ـ رجوع شود به آغل

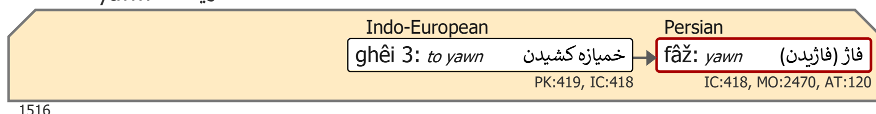
این حرف به ب، و یا ر بدل شود.

فارس ـ رجوع شود به پارس۱

فاز ـ رجوع شود به فتو

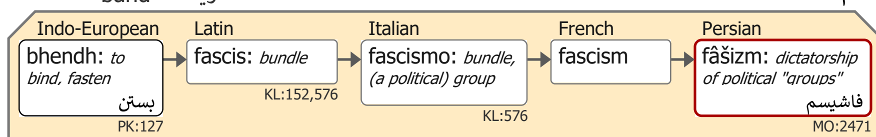
فاژ: خمیازه   همریشه: yawn

1516

فاژیدن: خمیازه کردن ـ رجوع شود به فاژ

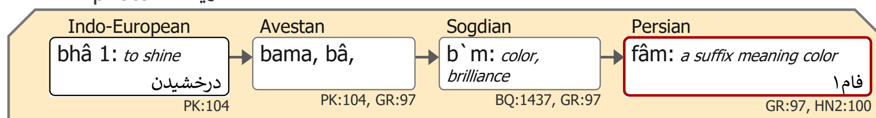
فاشیسم   همریشه: band

1517

فالوده ـ رجوع شود به پالوده

ـ فام۱: پسوند رنگ   همریشه: photo

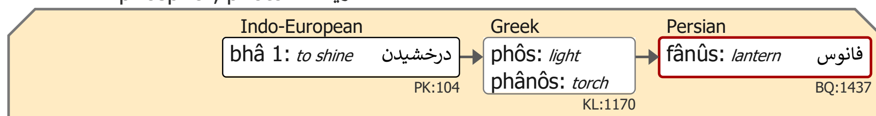

1518

فام۲ ـ رجوع شود به وام

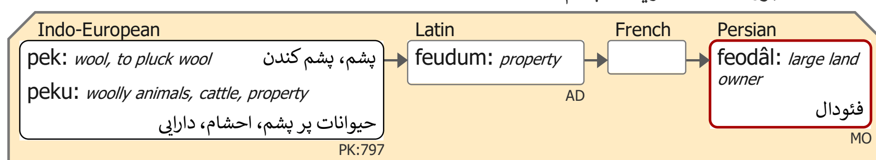
فانتوم: شبه ـ رجوع شود به فتو

فانوس   همریشه: phosphor, photo

1519

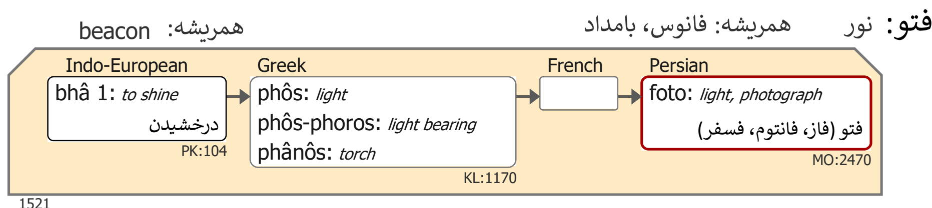
فئودال: ملاک بزرگ   همریشه: پشم

1520

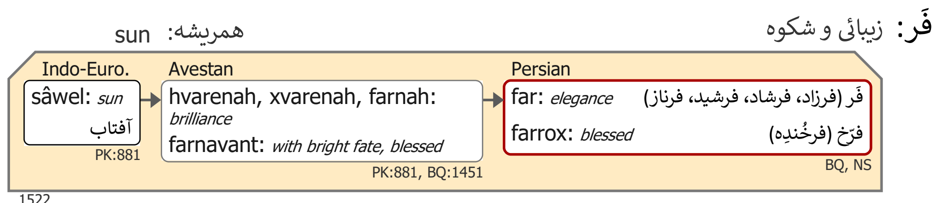
فتال: پراکنده . رجوع شود به افتالیدن

فتو: نور همریشه: فانوس، بامداد همریشه: beacon

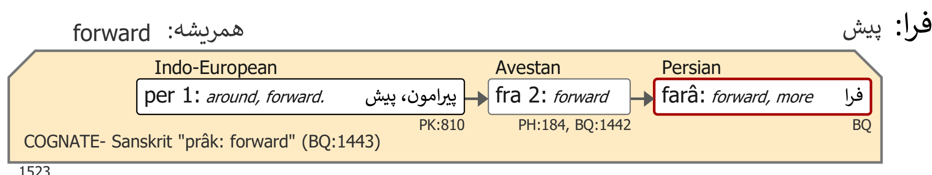
1521

فَر: زیبائی و شکوه همریشه: sun

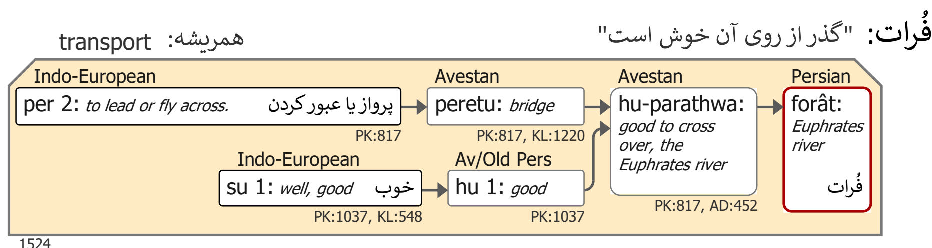
1522

فرا: پیش همریشه: forward

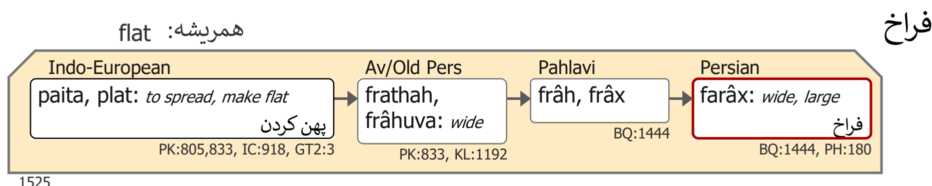
1523

فُرات: "گذر از روی آن خوش است" همریشه: transport

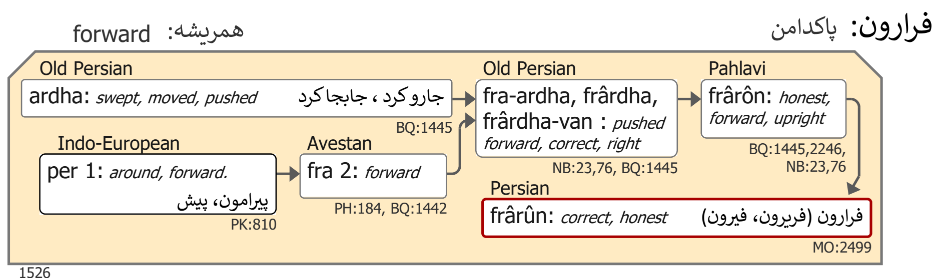
1524

فراخ همریشه: flat

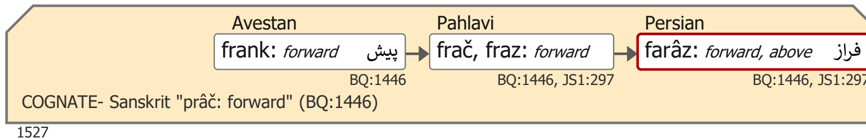
1525

فرارون: پاکدامن همریشه: forward

1526

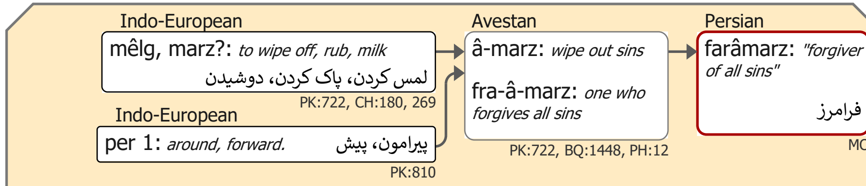
فراز: پیش، بالا

1527

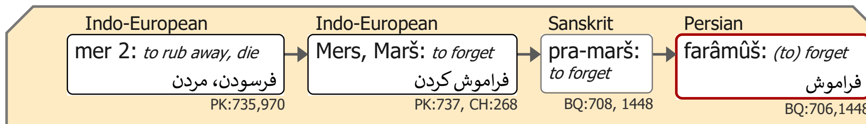
فرازیدن - رجوع شود به افراشتن

فرامرز: "بخشنده همه گناهان"

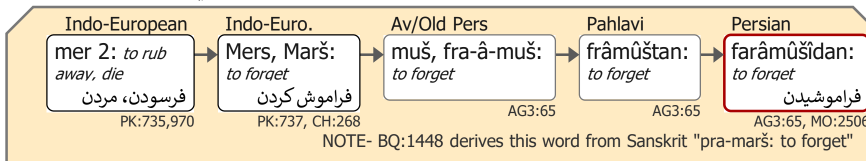
1528

فراموش مقایسه: خاموش از همین ریشه

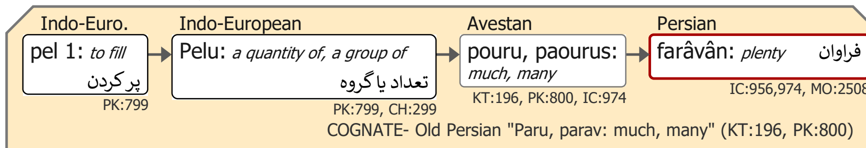
1529

فراموشیدن همریشه: پژمردن، مردن همریشه: mortal

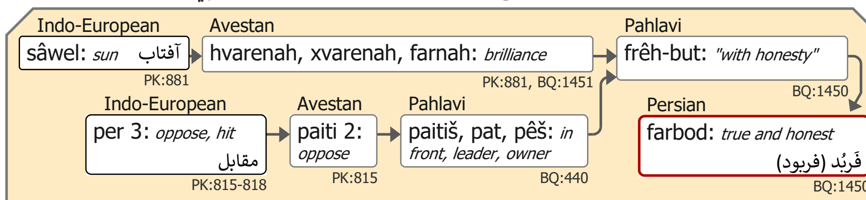
1530

فراوان همریشه: full

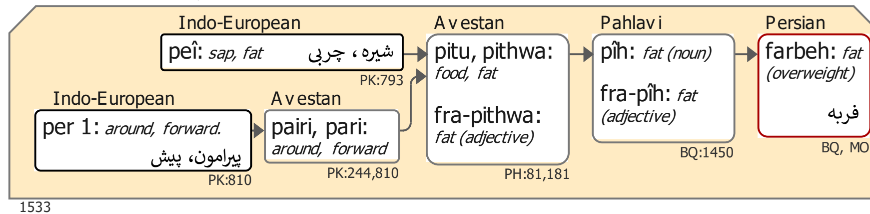
1531

فَربُد، فربود: راست و درست همریشه: فرخ، فرزاد همریشه: sun

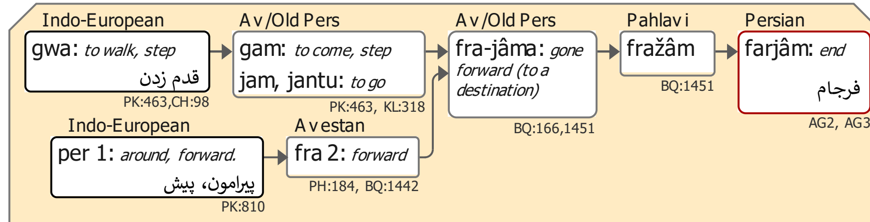
1532

فربه مقایسه: پیه — همریشه: fat

1533

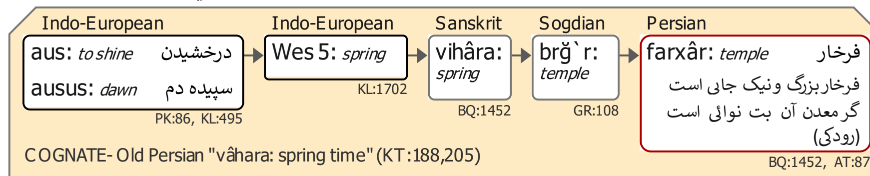
فرجام: پایان — همریشه: come, forward

1534

فرّخ: مبارک -رجوع شود به فَر

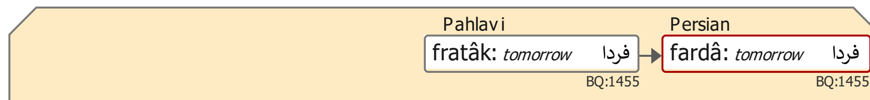
فرخار: معبد و بتخابه — همریشه: بهار — همریشه: East

1535

فرخُنده: مبارک -رجوع شود به فَر

فردا

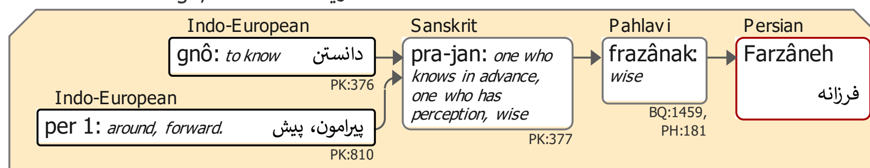
1536

فردین -رجوع شود به فَروَهَر

فردوس -رجوع شود به پردیس

فرزاد -رجوع شود به فَر

فرزانه: "از پیش میداند" — همریشه: knowledge, before

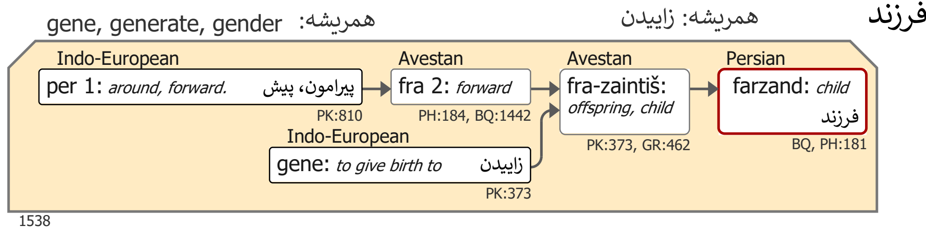

1537

فرزند

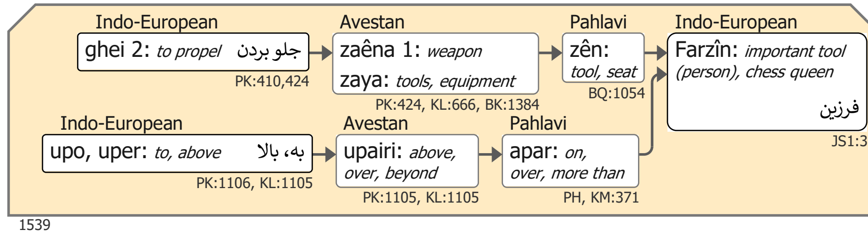
همریشه: زاییدن

همریشه: gene, generate, gender

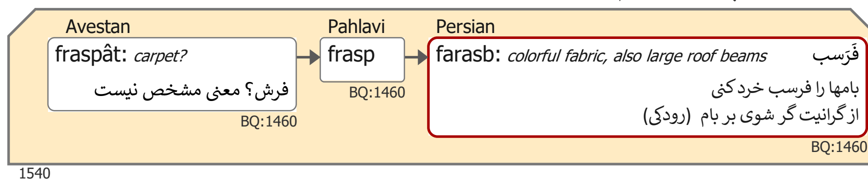
1538

فرزین: "شخص یا عامل مهم" چون وزیر در شطرنج

1539

فَرَسب: شاه تیر چوبی که بدان بام خانه را پوشانند

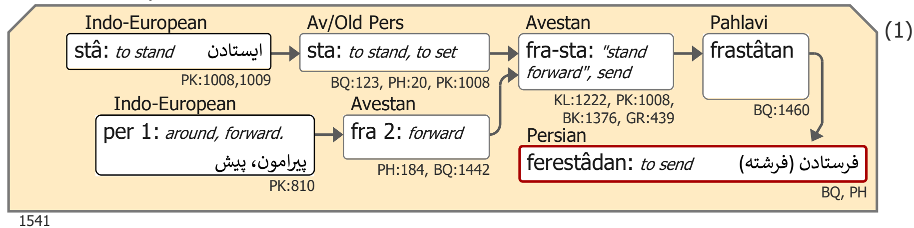
1540

فرستادن

همریشه: خشم

همریشه: post, forward

(1)

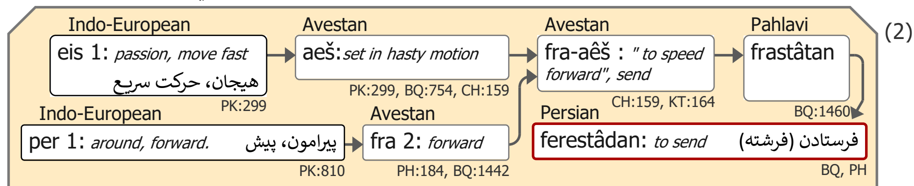

1541

فرستادن

همریشه: forward

(2)

1542

فرسخ - رجوع شود به پَرسنگ

فرسنگ - رجوع شود به پَرسنگ

فرسودن - رجوع شود به سودن

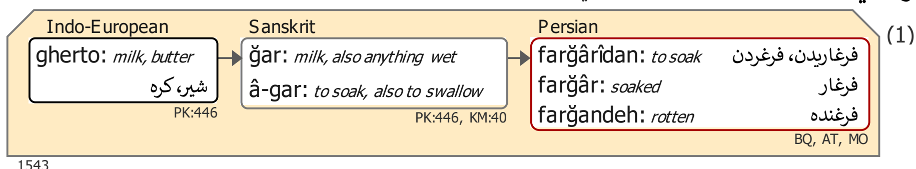
فرشاد: با شکوه - رجوع شود به فَر

فرشته - رجوع شود به فرستادن

فرشید: شکوه نور - رجوع شود به فَر

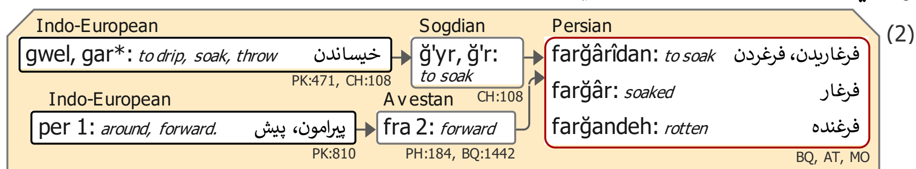
فرغار: خیسیده - رجوع شود به فرغاریدن

فرغاریدن: خیساندن   همریشه: آغاز   (1)

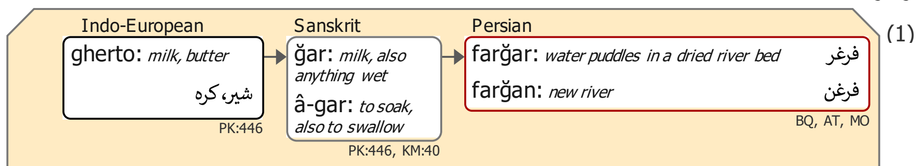
1543

فرغاریدن: خیساندن   همریشه: آغاز   (2)

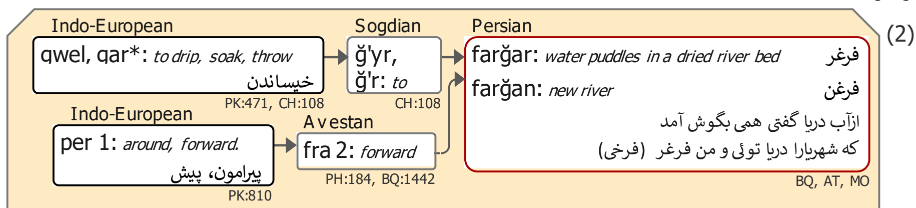
1544

فرغر: حوضچه   (1)

1545

فرغر: حوضچه   (2)

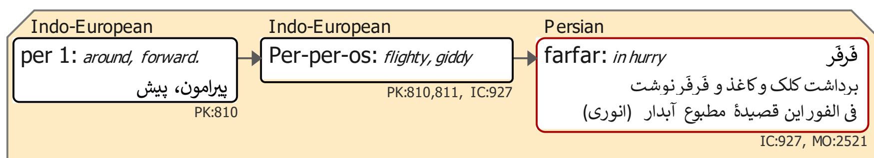
1546

فرغدن: خیساندن – رجوع شود به فرغاریدن

فرغن: جوب – رجوع شود به فرغر

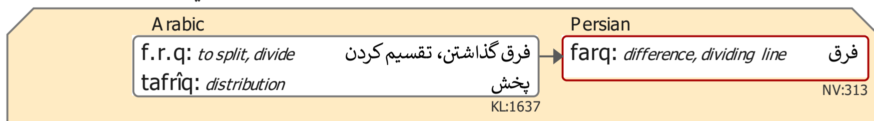
فرغنده: پوسیده – رجوع شود به فرغاریدن

فَرفَر: با عجله

1547

فرق   همریشه: traffic

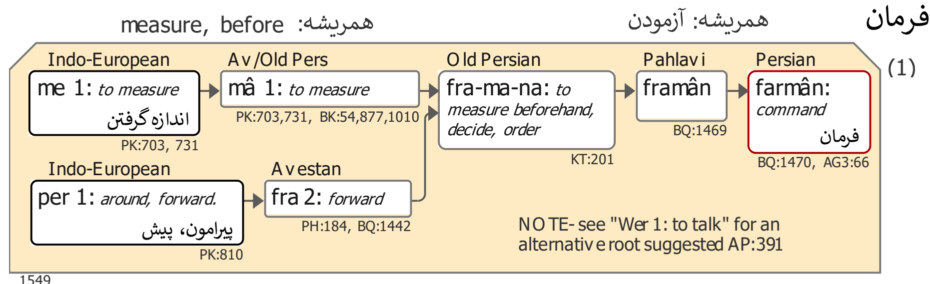
1548

فرمان

همریشه: آزمودن

همریشه: measure, before

(1)

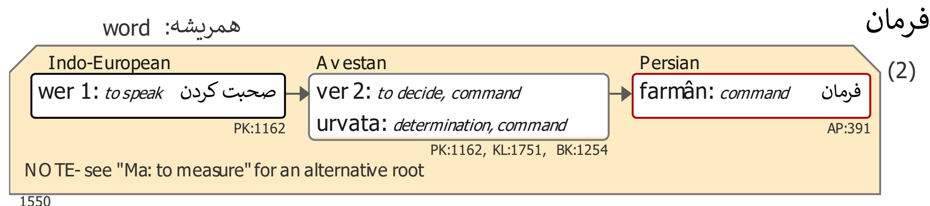

1549

فرمان

همریشه: word

(2)

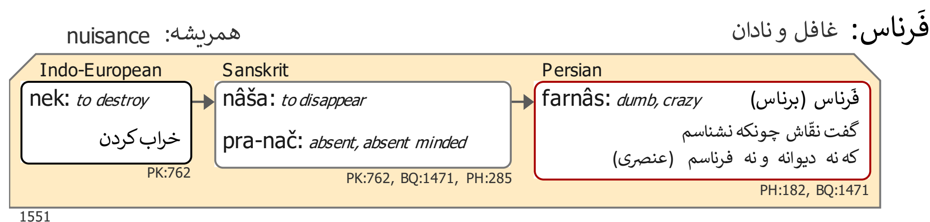

1550

فرناز - رجوع شود به فَر

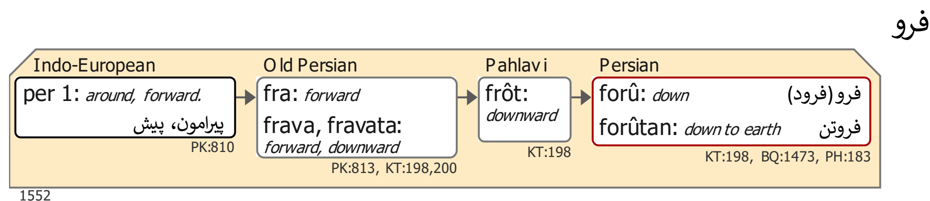
فَرناس: غافل و نادان

همریشه: nuisance

1551

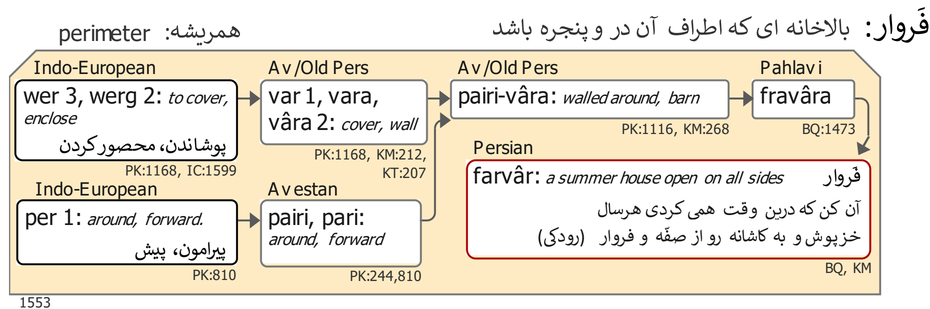
فرو

1552

فَروار: بالاخانه ای که اطراف آن در و پنجره باشد

همریشه: perimeter

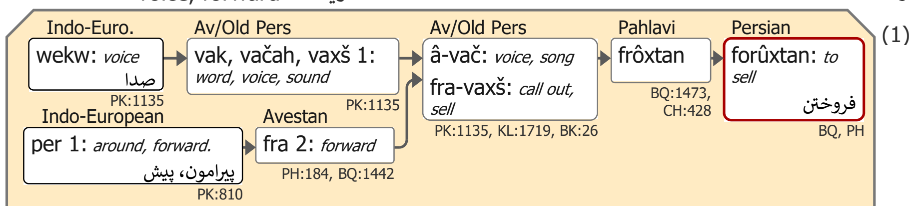

1553

فروتن - رجوع شود به فرو + تن

فروختن: "فراخواندن مشتری"　　　همریشه: voice, forward

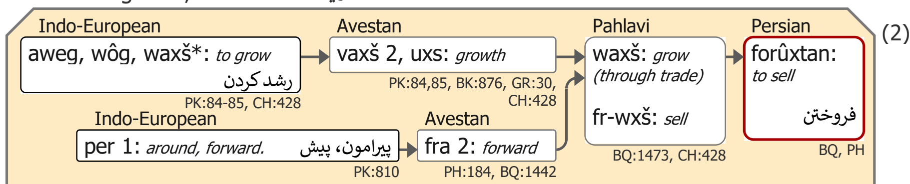
(1)

1554

فروختن: "رشد کسب و کار"　　　همریشه: augment, Forward

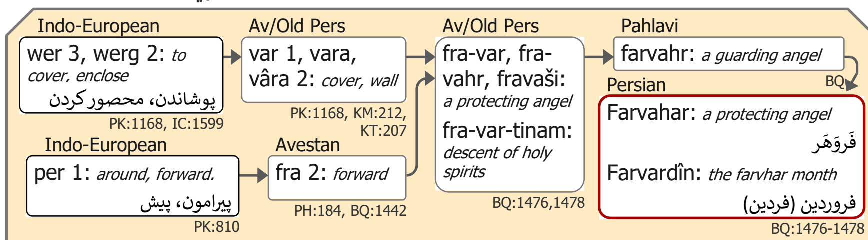
(2)

1555

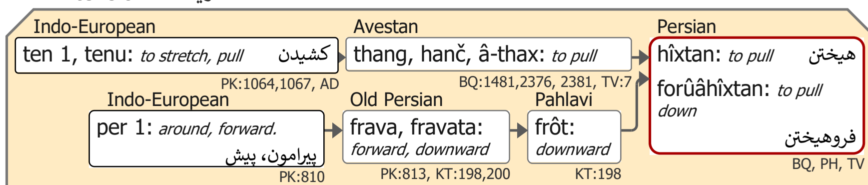
فرود	- رجوع شود به	فرو	**فروردین**	- رجوع شود به	فَرَوَهَر
فروزان	- رجوع شود به	افروختن، روز	**فروغ**	- رجوع شود به	افروختن، روز

فَرَوَهَر: "فرشته نگهبان"　　　همریشه: cover

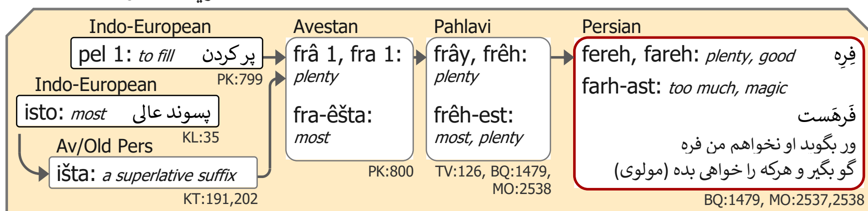
1556

فروهیختن　　　مقایسه: آهیختن　　　همریشه: tension

1557

فِرِه: فراوان　　　همریشه: full

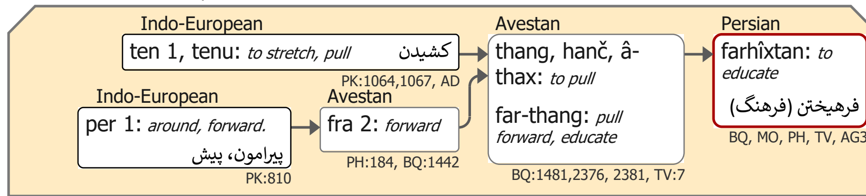

1558

فَرهَست: بیشتر	- رجوع شود به	فِرِه	**فرهنگ**	- رجوع شود به	فرهیختن

فرهیختن: تعلیم دادن

همریشه: forward, extend

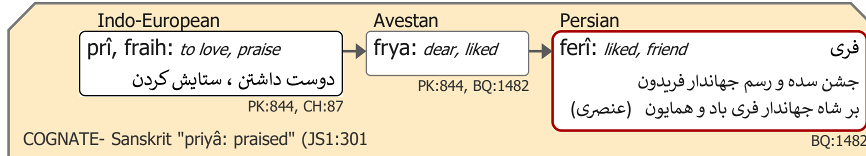

1559

فری: دوست، محبوب

همریشه: آفریدن

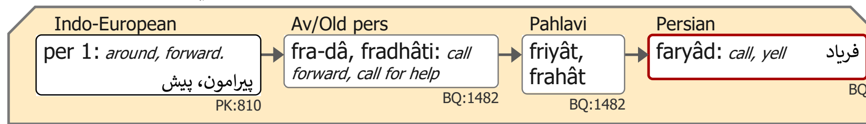
همریشه: Friday, free, friend

1560

فریاد

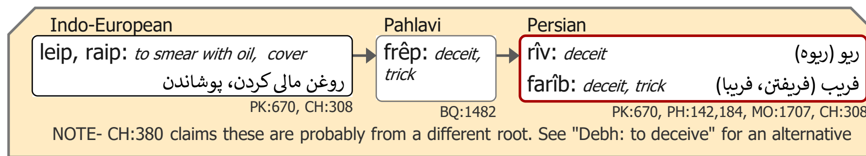
همریشه: forward

1561

فریب

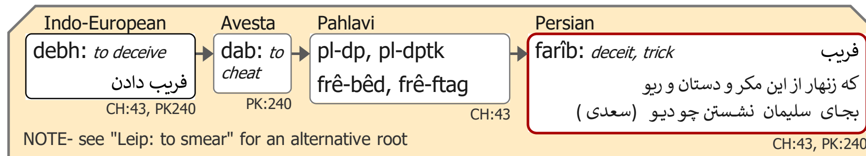
(1)

1562

فریب

(2)

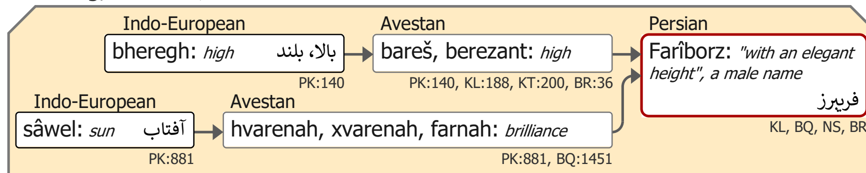

1563

فریبا رجوع شود به: فریب

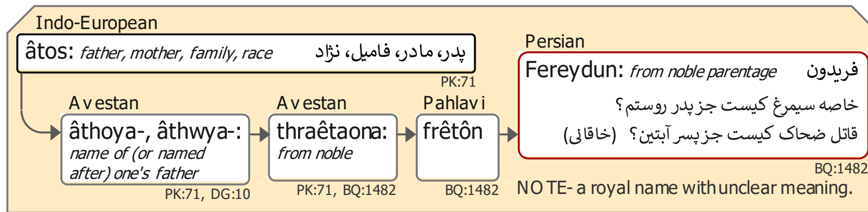
فریبرز: "خوش قد و بالا"

همریشه: burg, sun

1564

فریدون: "شریف زاده"   همریشه: آبتین

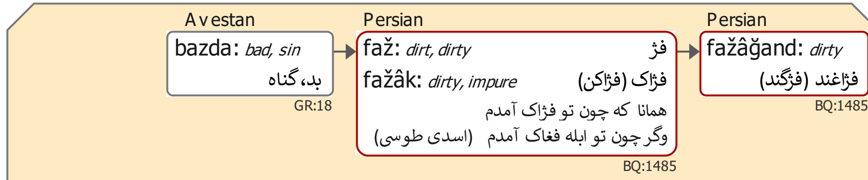
1565

فریرون: پاکدامن -رجوع شود به فرارون

فریفتن -رجوع شود به فریب

فزون -رجوع شود به افزودن

فژ: آلوده

1566

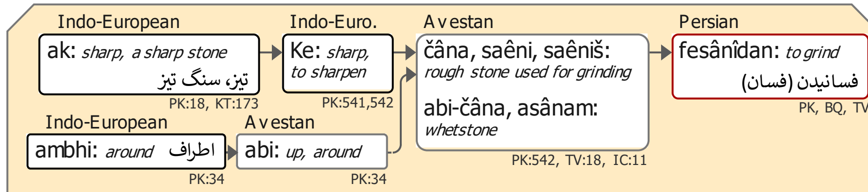
فژاغند: آلوده -رجوع شود به فژ

فژاک، فژاکن: آلوده -رجوع شود به فژ

فژگند: آلوده -رجوع شود به فژ

فسار -رجوع شود به افسار

فسانیدن: ساییدن   همریشه افسانیدن، ساییدن   همریشه: edge, acute

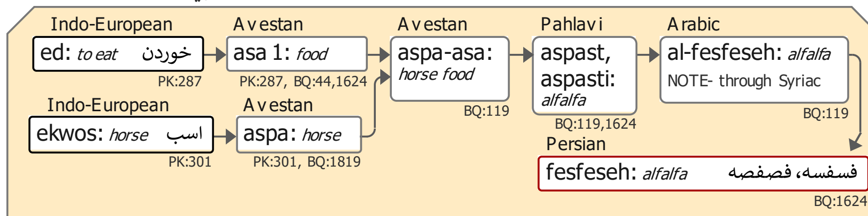

1567

فُستُق -رجوع شود به پسته

فسفر -رجوع شود به فتو

فسفسه: "غذای اسب"   مقایسه: اسپست   همریشه: alfalfa

1568

فَش: یال -رجوع شود به بَش

فشار -رجوع شود به افشاردن

فشاندن -رجوع شود به افشاندان

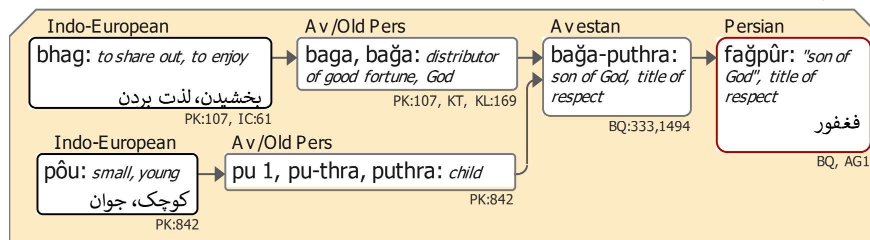
فصفصه: یونجه -رجوع شود به فسفسه

فغ -رجوع شود به بغ

فغان: زاری -رجوع شود به افغان

فغستان ـ رجوع شود به بغستان

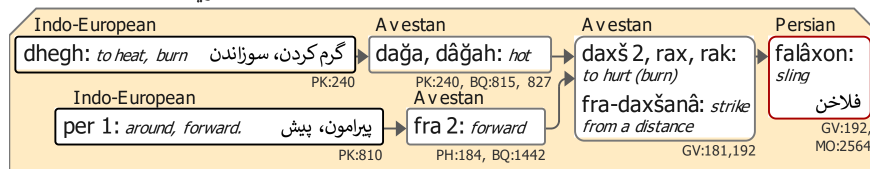
فغفور: "پسر خدا" مقایسه: بیدخت

1569

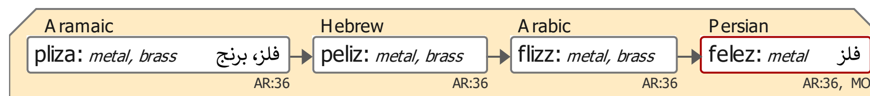
فگار: آزرده ـ رجوع شود به افگار

فلاخن همریشه: forward

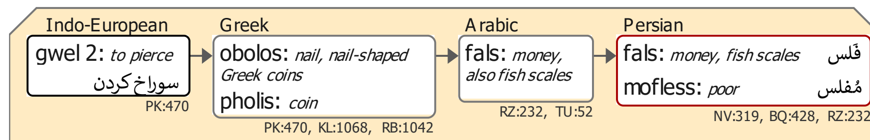
1570

فلز

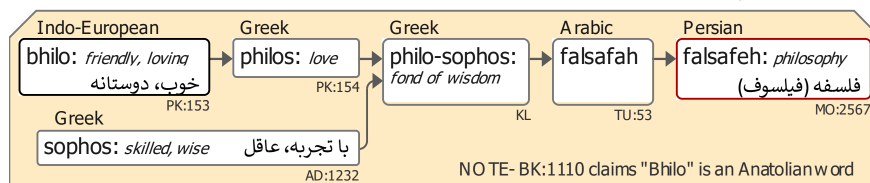
1571

فَلس مقایسه: پول

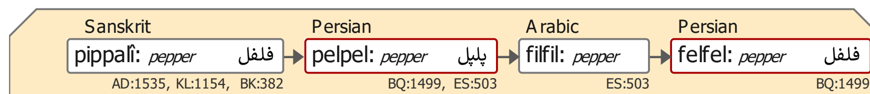
1572

فلسفه مقایسه: سفسطه

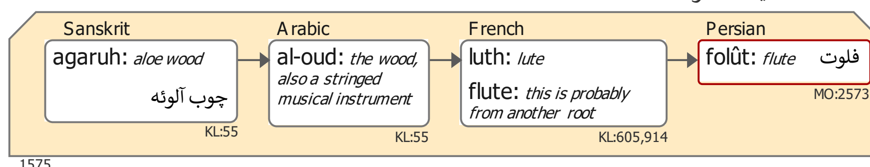
1573

فلفل

1574

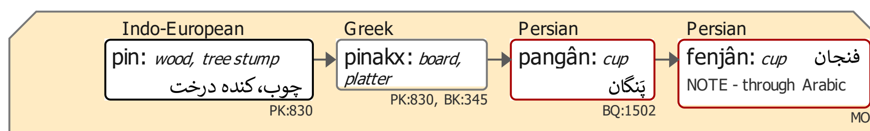
فلوت مقایسه: عود

1575

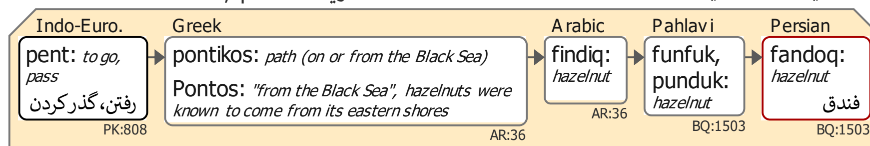
فَن ـ رجوع شود به پند

فنجان

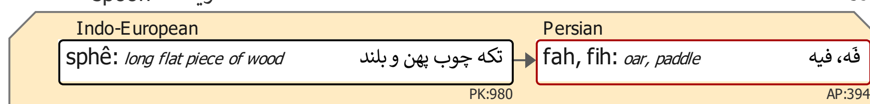
1576

فندق: "دریای سیاه" زیرا که فندق اول آنجا کشف شد همریشه: find, path

1577

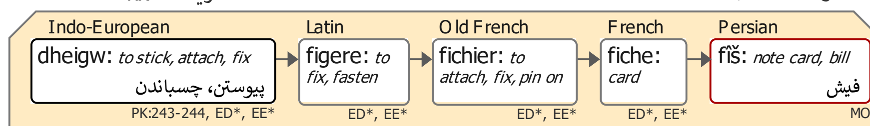
فَه: پارو همریشه: spoon

1578

فیرون: پاکدامن ـ رجوع شود به فرارون

فیش: صورت حساب همریشه: fix

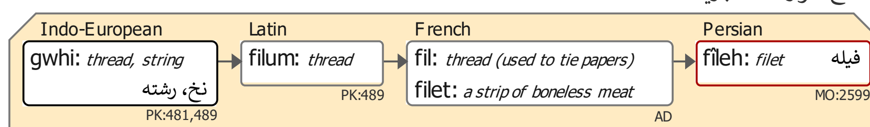

1579

فیل ـ رجوع شود به پیل

فیلسوف ـ رجوع شود به فلسفه

فیله: "نخ، نوار، تکه باریک"

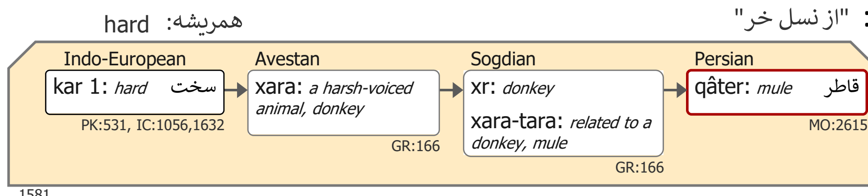
1580

فیه: پارو ـ رجوع شود به فَه

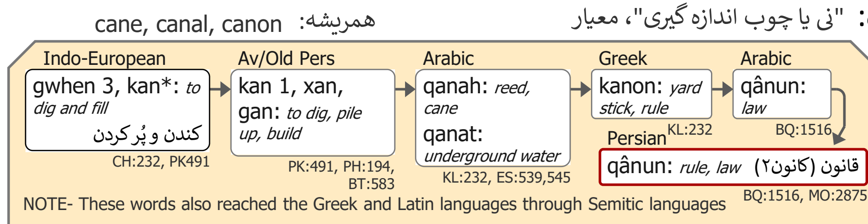
قابوس - رجوع شود به کِی۳

قاطر: "از نسل خر" همریشه: hard

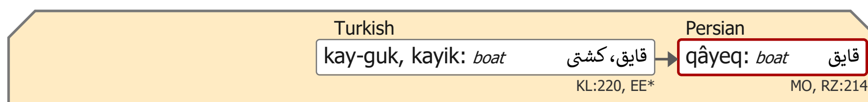

قالب - رجوع شود به کالب

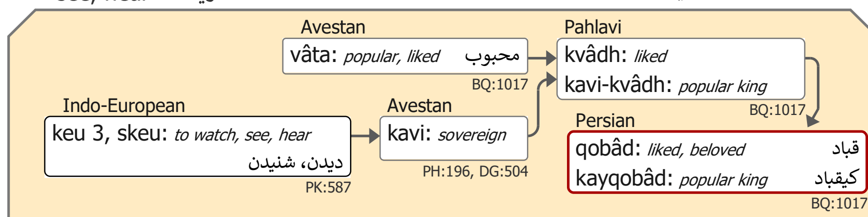
قانون: "نی یا چوب اندازه گیری"، معیار همریشه: cane, canal, canon

قایق

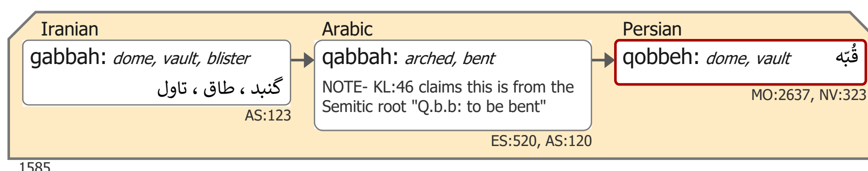

قباد: محبوب همریشه: شُکوه، کیان همریشه: see, hear

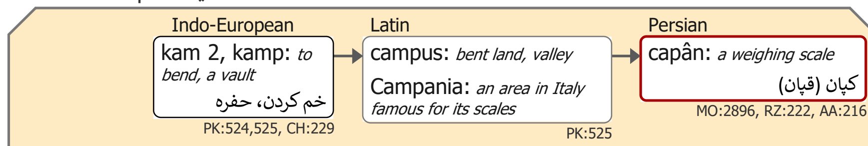
قَباریس: نوعی گیاه - رجوع شود به کَبَر

قُبّه مقایسه: کُبّه

1585

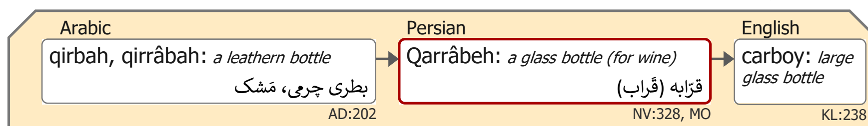
قپان همریشه: camp

1586

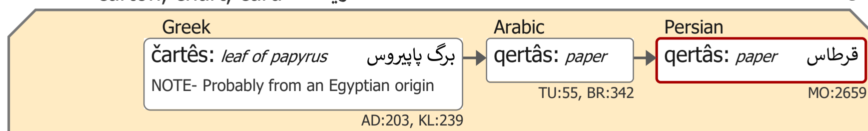
قَراب: شیشهٔ شراب - رجوع شود به قرّابه

قرّابه: شیشهٔ شراب

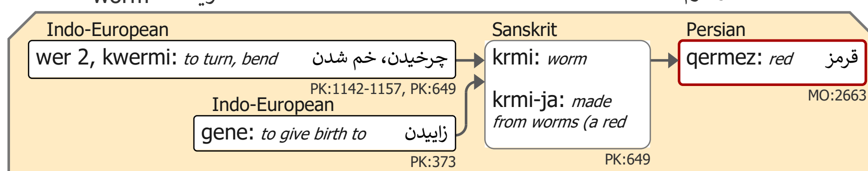
1587

قرطاس مقایسه: کارت همریشه: carton, chart, card

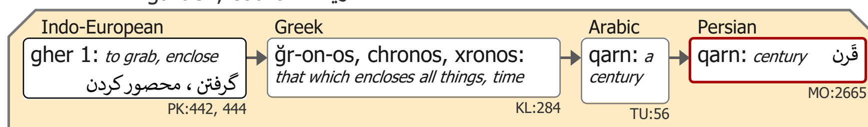
1588

قرمز: "ساخته شده از کرم" همریشه: worm

1589

قَرن همریشه: garden, court

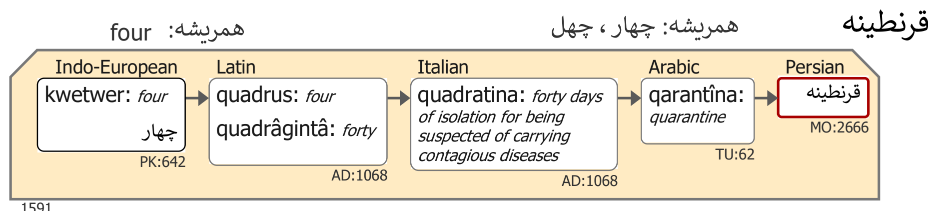

1590

قرنطینه

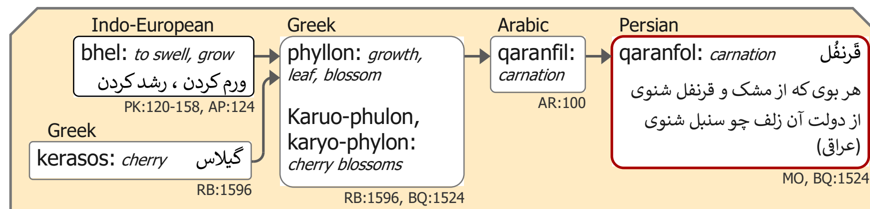
همریشه: چهار ، چهل

همریشه: four

1591

قَرنفُل: گل میخک

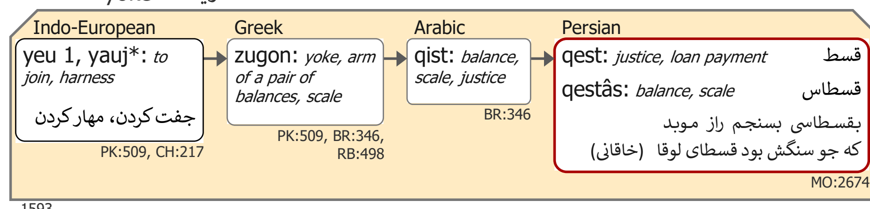
1592

قَز: ابریشم ـ رجوع شود به کژاکند

قزاغند: ابریشم ـ رجوع شود به کژاکند

قسط: "عدل و میزان"

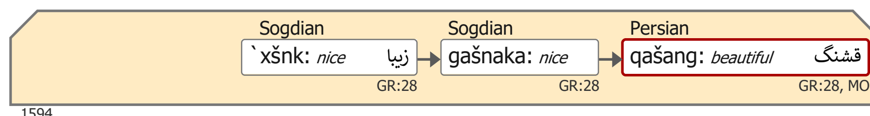
همریشه: yoke

1593

قسطاس: ترازو ـ رجوع شود به قسط

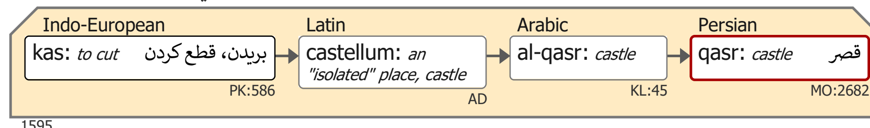
قشنگ

1594

قصر: "محل یا منزلی جدا از دیگران"

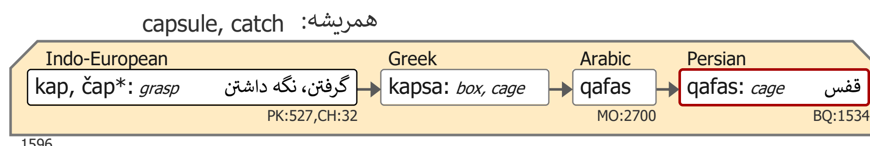
همریشه: castle

1595

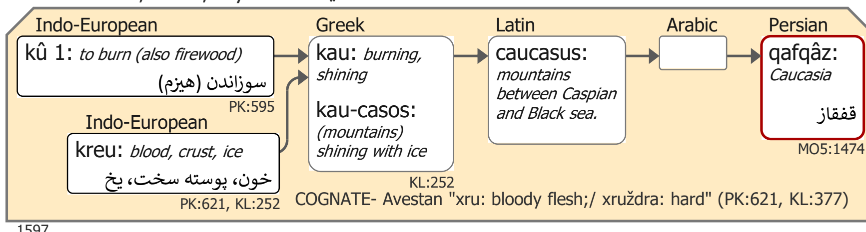
قفس

همریشه: capsule, catch

1596

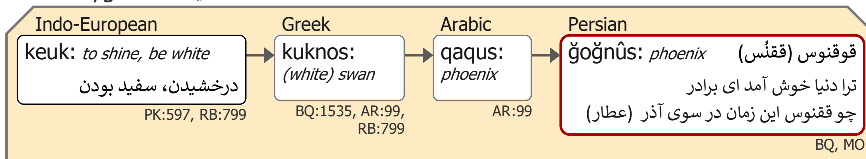
قفقاز: "با یخهای درخشان" همریشه: کریستال همریشه: raw, crust, crystal

1597

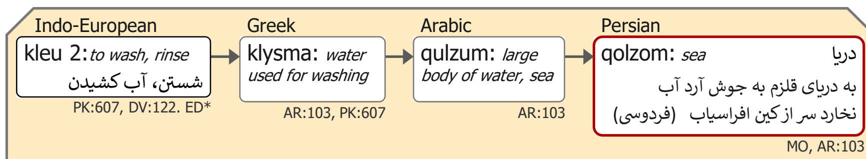
قفیز: پیمانه غلات. رجوع شود به کویز

قفنوس: مرغ آتش همریشه: سوختن همریشه: cygnet

1598

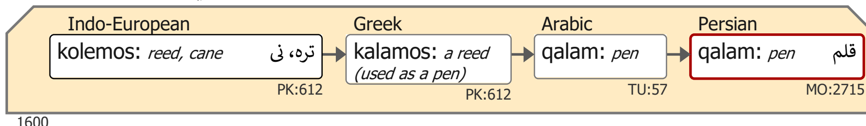
قُلزُم

1599

قُلقُل . رجوع شود به غرغره

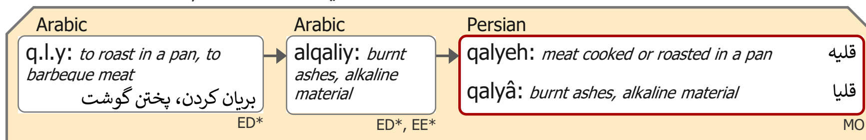
قلم همریشه: caramel

1600

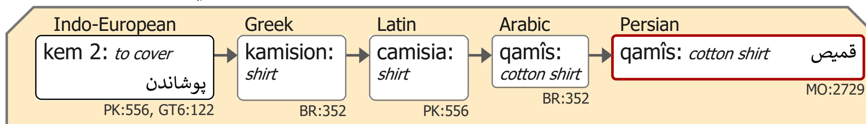
قلیا . رجوع شود به قلیه

قلیه: "گوشتی که بر تابه بریان شده باشد" همریشه: alkali, alkaline

1601

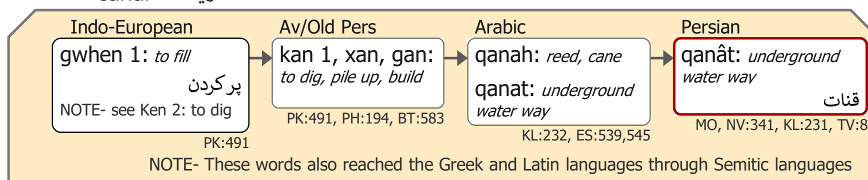
قمیص همریشه: شُمیز همریشه: chemise

1602

قنات

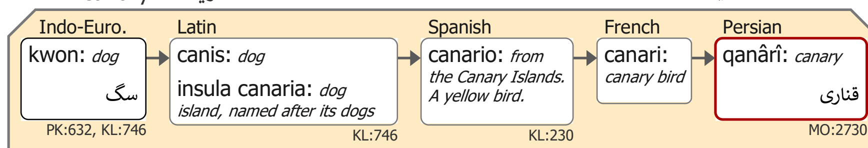
همریشه: canal

1603

قناری

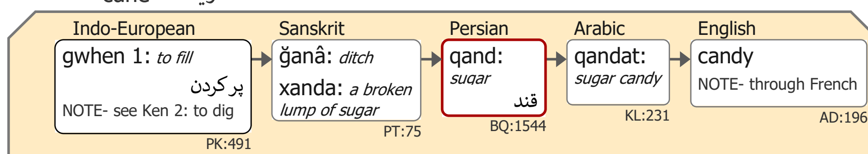
همریشه: canary
همریشه: سگ

1604

قند

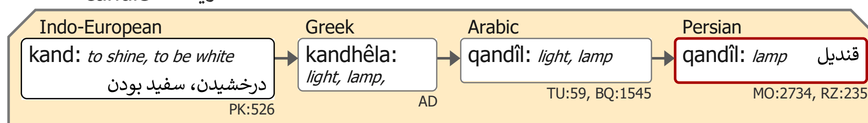
همریشه: cane

1605

قندیل

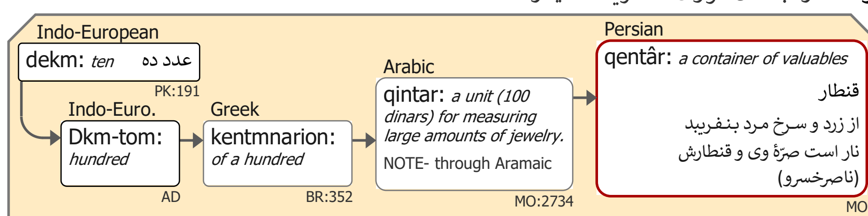
همریشه: candle

1606

قنطار: اشاره به مال فراوان

همریشه: دینار

1607

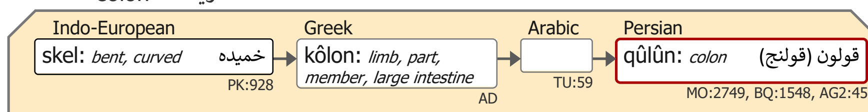
قوزک - رجوع شود به غوز

قوز - رجوع شود به غوز

قولنج - رجوع شود به قولون

قولون

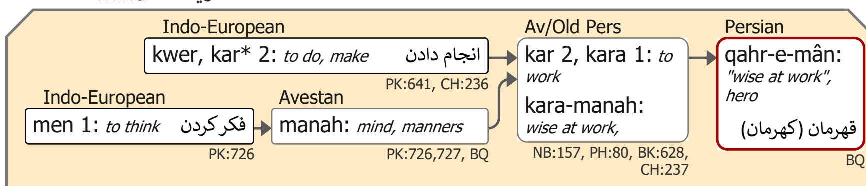
همریشه: colon

1608

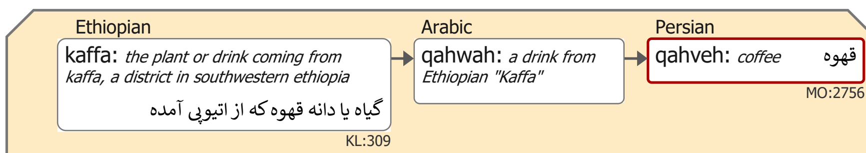
قهرمان: "ماهر در کار، کار بلد"

همریشه: mind

قهوه

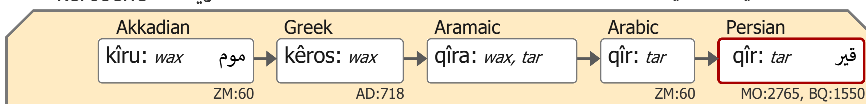
مقایسه: کافه

قیر

همریشه: گریس

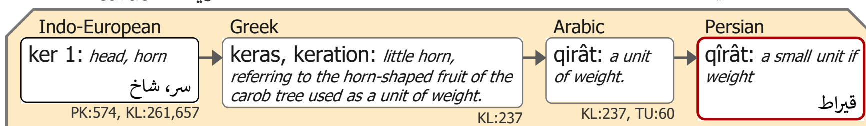
همریشه: kerosene

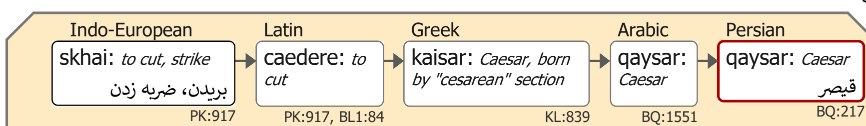
قیراط

همریشه: سر

همریشه: carat

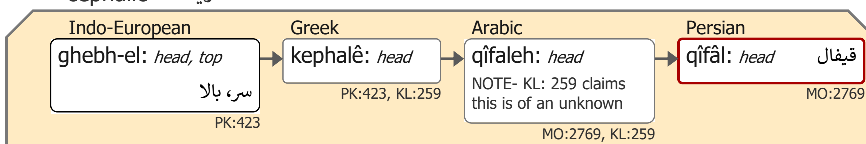

قیصر

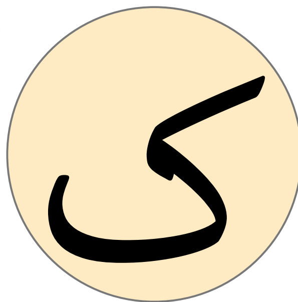

قیفال

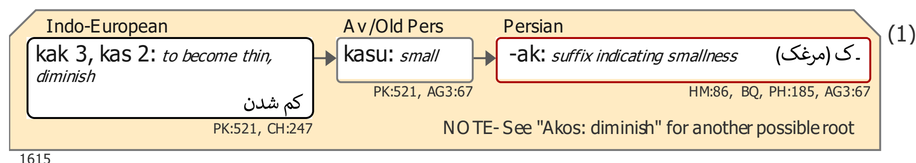
همریشه: cephalic

این حرف به خ یا غ بدل شود.

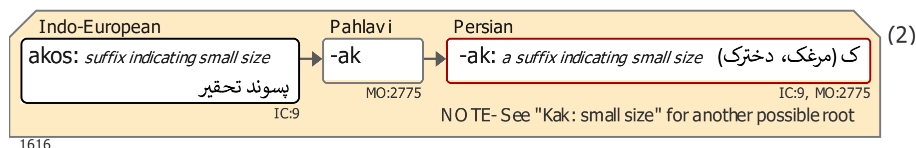

ک. (1)

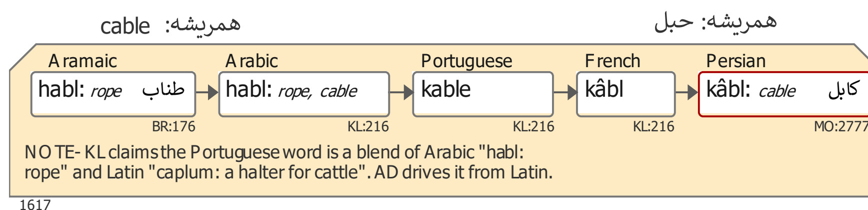
1615

ک. (2)

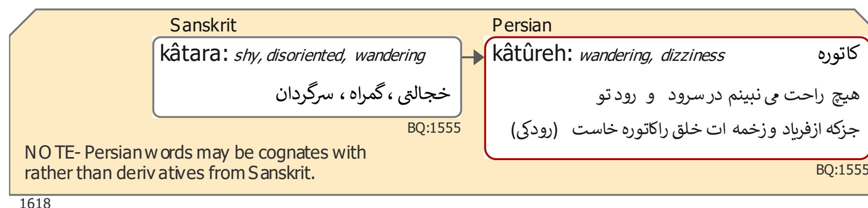
1616

کابل همریشه: حبل همریشه: cable

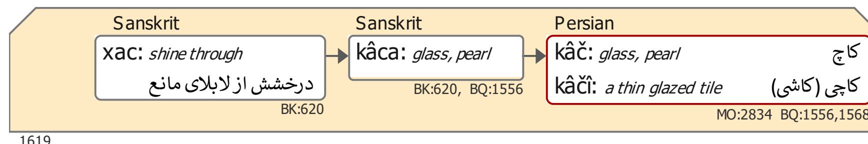
1617

کاتوره: سرگیجه

1618

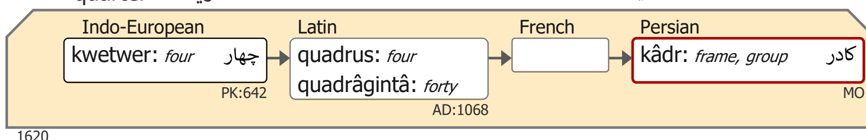
کاچ

1619

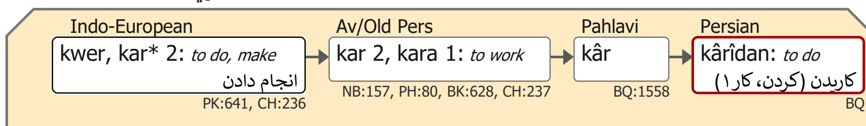
کاچی: کاشی ـرجوع شود به کاچ

کادر: قاب، گروه اداری همریشه: چهار همریشه: quarter

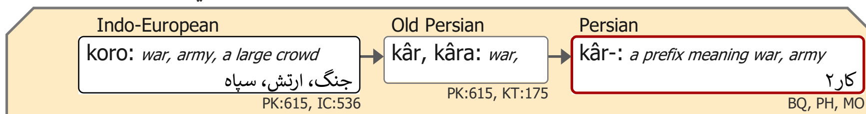
1620

کار۱: عمل، شغل همریشه: karma

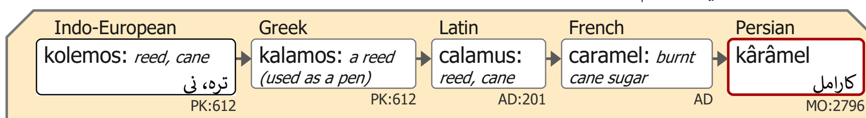
1621

کار۲: جنگ همریشه: harsh

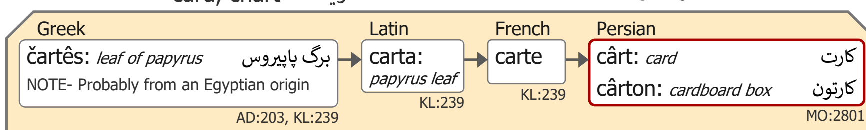
1622

کارامِل همریشه: قلم (هردو از نی گرفته شده اند)

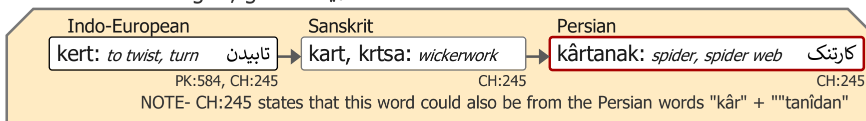
1623

کارت مقایسه: قرطاس همریشه: card, chart

1624

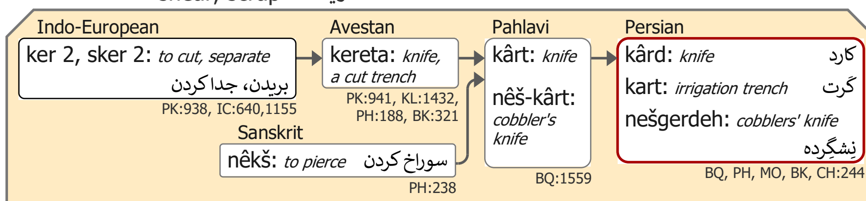
کارتنک: عنکبوت، تارعنکبوت همریشه: grid, grill

1625

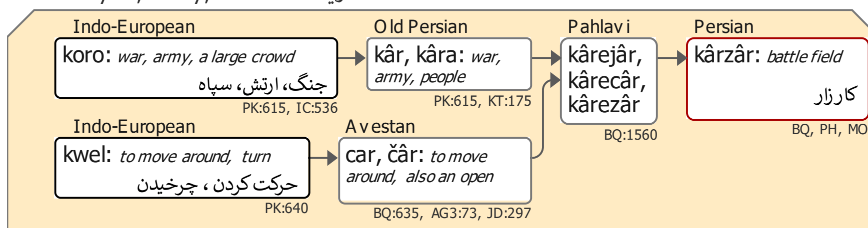
کارتون . رجوع شود به کارت

کارد همریشه: shear, scrap

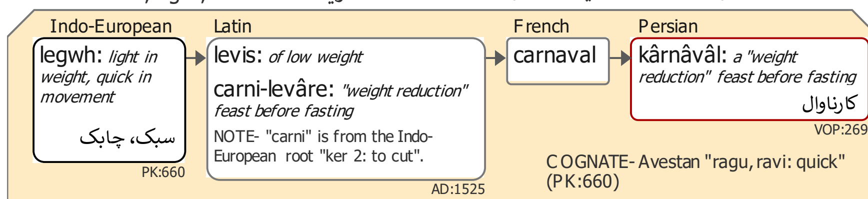
1626

کارزار: "میدان جنگ"   همریشه: cycle, hurry, harbor

1627

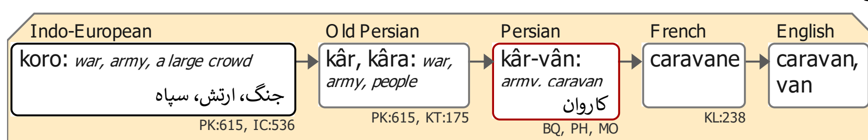
کارناوال: "جشن لاغری"   همریشه: لاغر   همریشه: carnival, light, relieve

1628

کارنای: کرنا   ـ رجوع شود به   کار۲ + نای

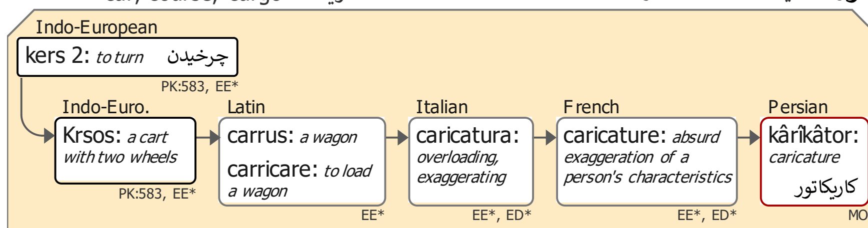
کاروان

1629

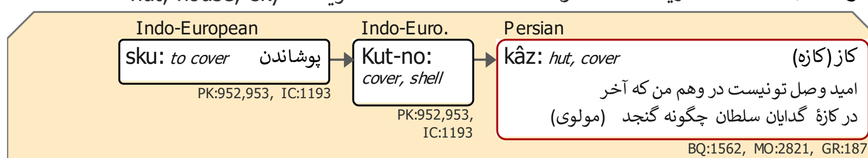
کاریدن   ـ رجوع شود به   کار۱

کاریکاتور: "زیادی بار زدن، افراط"   همریشه: car, course, cargo

1630

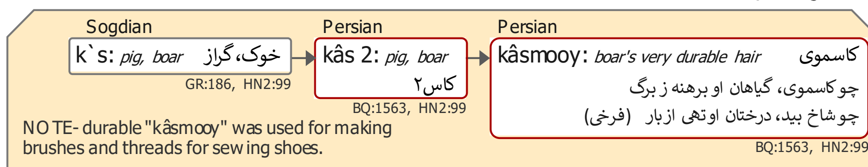
کاز، کازه: کلبه   همریشه: کلاهخود   همریشه: hut, house, sky

1631

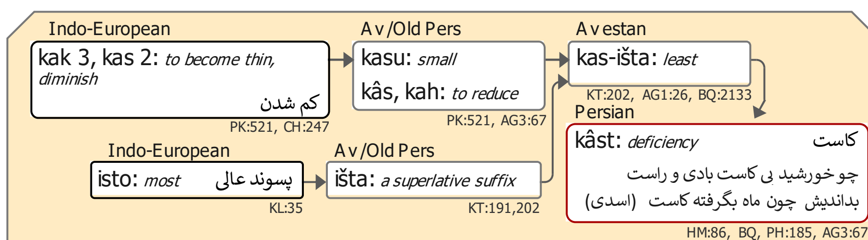
کاس۱   ـ رجوع شود به   کاسه

کاس۲: خوک، گراز

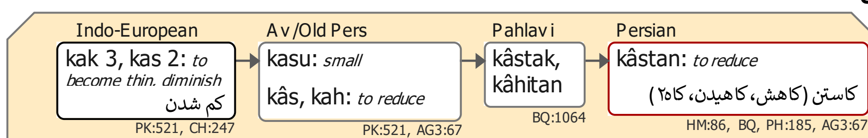
1632

کاست

1633

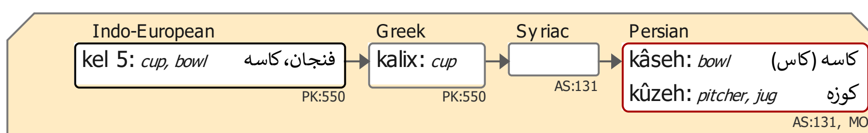
کاستن

1634

کاسموی: موی گراز - رجوع شود به کاس۲

کاسه

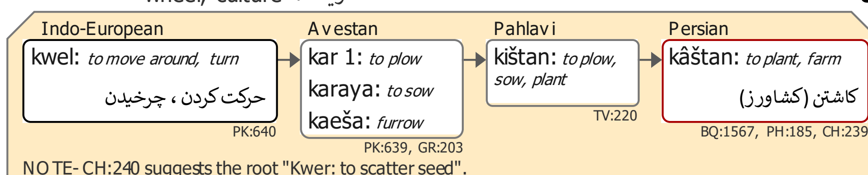

1635

کاشانه - رجوع شود به شَن

کاشتن

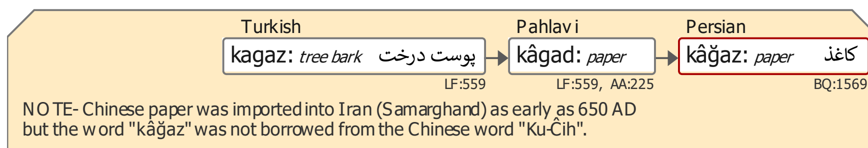
همریشه: wheel, culture

1636

کاشی - رجوع شود به کاچ

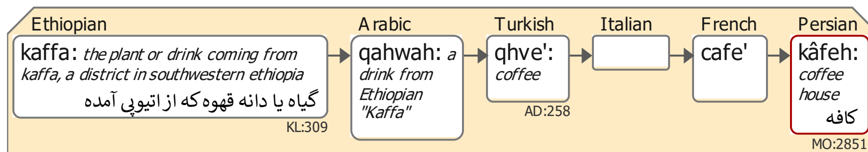
کاغذ

1637

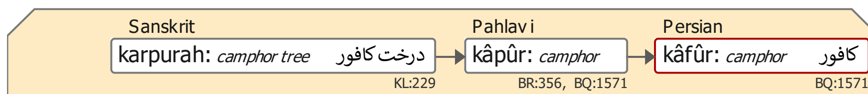
کافتن ـ رجوع شود به شکافتن

کافه
مقایسه: قهوه

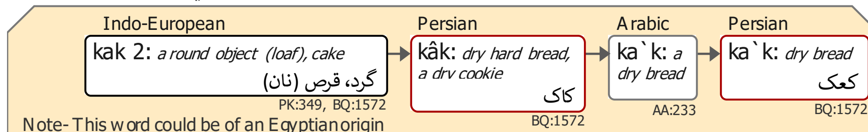
1638

کافور

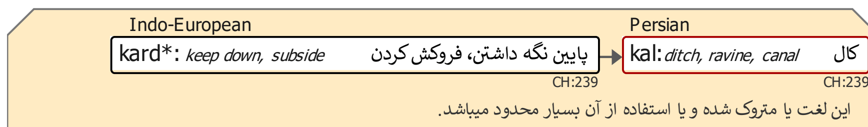
1639

کاک
همریشه: cake

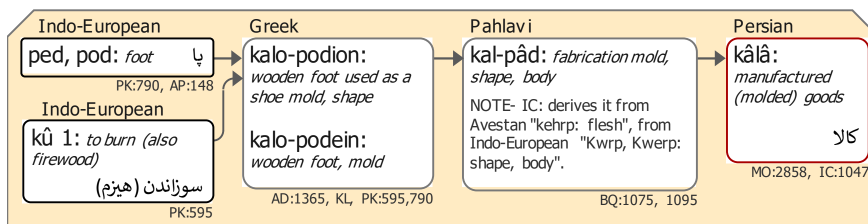
1640

کال: زمین شکافته، کانال

1641

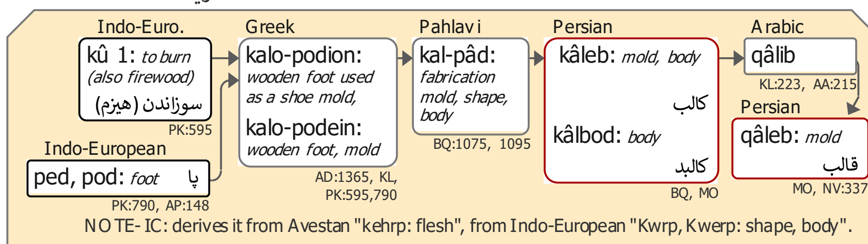
کالا

1642

کالب

همریشه: caliber

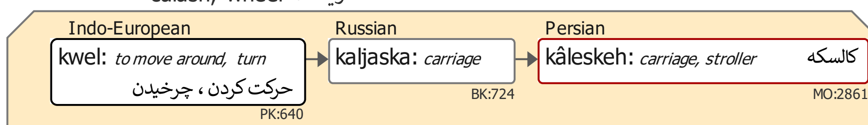

1643

کالبد ـ رجوع شود به کالب

کالسکه

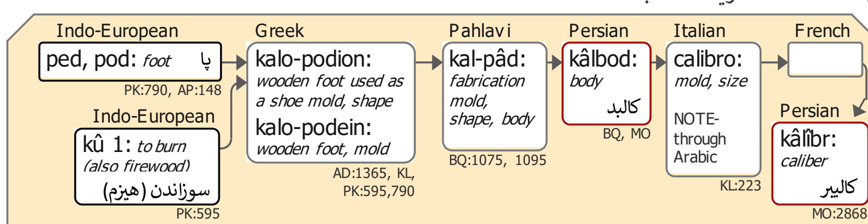
همریشه: calash, wheel

1644

کالیبر

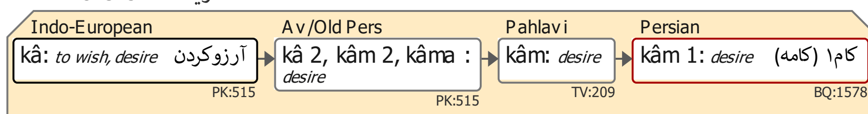
همریشه: قالب

1645

کام۱ : آرزو

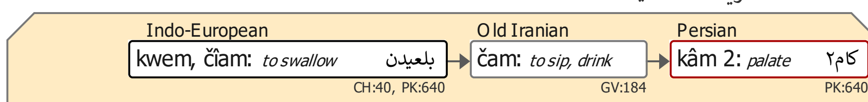
همریشه: cherish

1646

کام۲

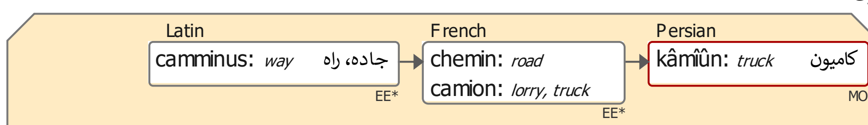
همریشه: آشامیدن

1647

کامه ـ رجوع شود به کام۱

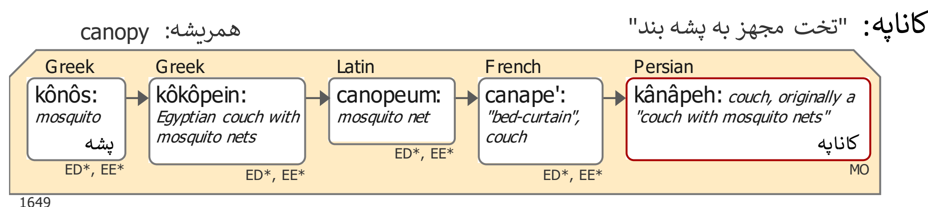
کامیون

1648

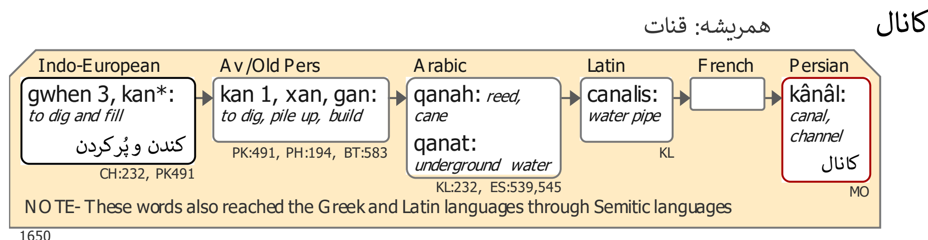
کان ـ رجوع شود به کندن

کاناپه: "تخت مجهز به پشه بند" همریشه: canopy

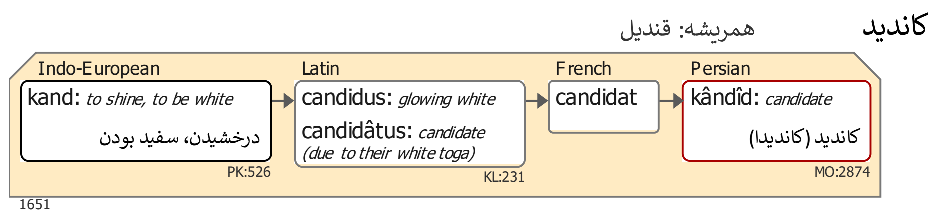
1649

کانال همریشه: قنات

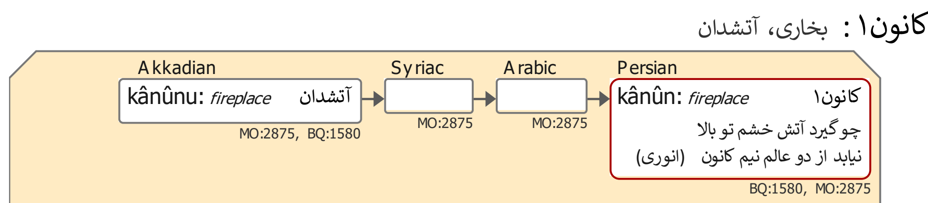
1650

کاندید همریشه: قندیل

1651

کانون۱ : بخاری، آتشدان

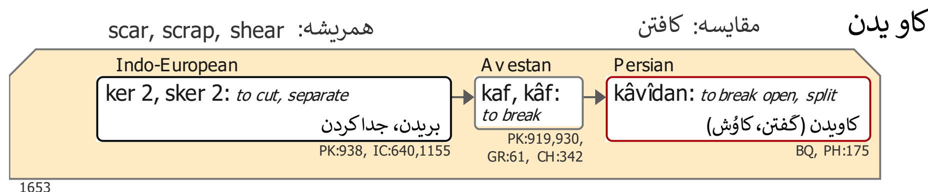
1652

کانون۲ - رجوع شود به قانون

کاووس - رجوع شود به کِیِ۳

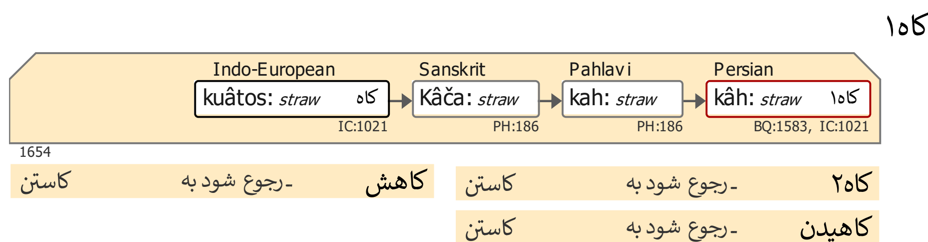
کاوُش - رجوع شود به کاویدن

کاویدن مقایسه: کافتن همریشه: scar, scrap, shear

1653

کاه۱

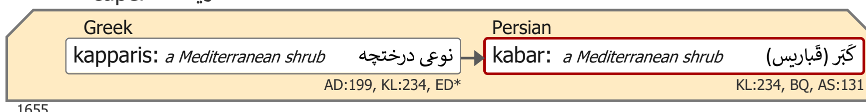
1654

کاه۲ - رجوع شود به کاستن

کاهیدن - رجوع شود به کاستن

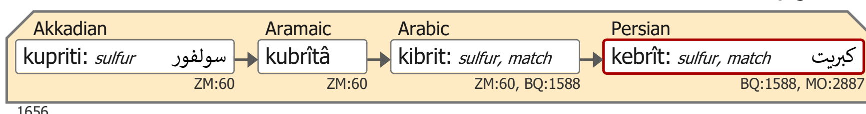
کاهش - رجوع شود به کاستن

کَبَر: نوعی گیاه   همریشه: caper

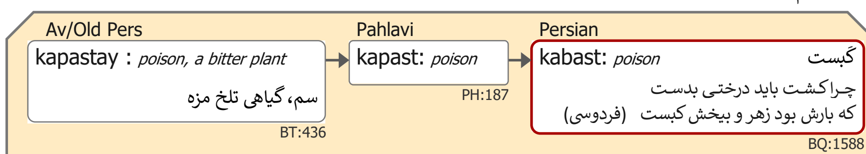
1655

کبریت: "گوگرد"

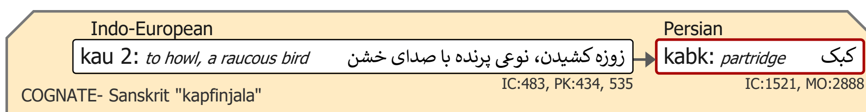
1656

کَبست: سَم

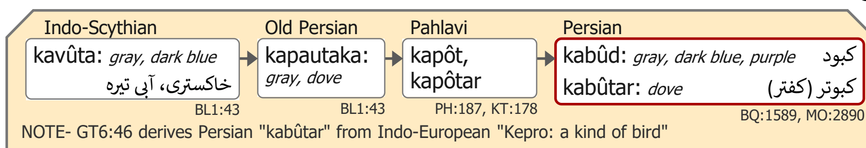
1657

کبک

1658

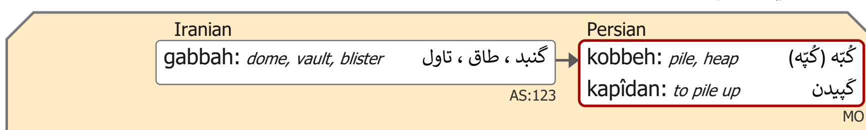
کبوتر

1659

کبود - رجوع شود به کبوتر

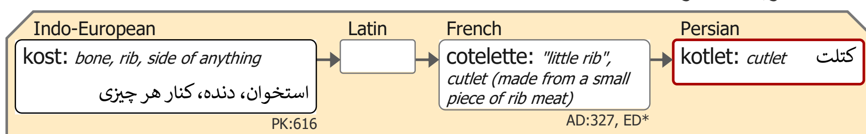
کُبّه   مقایسه: قُبّه

1660

کترنگ - رجوع شود به شطرنج

کتلت: "تکه کوچک از گوشت دنده"

1661

کُپ

همریشه: خُم
همریشه: cup

Indo-European: gêu 1, kauč*: *to bend, wrinkle* خم و درهم شدن
PK:394-398, PK:588-592

Persian: kop: *mouth, also a large glass jar with narrow opening* کُپ
از لجاج خویشتن بنشسته ای
اندرین پستی لپ و کپ بسته ای (مولوی)
AP:399, BQ

1662

کُپّه ـ رجوع شود به کُبّه

کپان ـ رجوع شود به قپان

کَپی: میمون

همریشه: vapor

Indo-European: kûp: *to smoke, cook, also move violently, be agitated* دود دادن، پختن، آشفته شدن
PK:596

Sanskrit: kapî: *brownish animal, monkey*
PK:596, BK:188

Pahlavi: kapik: *monkey*
PH:87, LF:581

Persian: kapî: *monkey* کَپی، کَپّی
بر هر دو بیشه یکی بُرز کوه
برآن کوه کپی فراوان گروه (فردوسی)
BQ:1593, NS:268, HM:87

COGNATE- Old Persian "kupsins: mists" (PK:597)

1663

گپیدن ـ رجوع شود به کُبّه

کتان

همریشه: cotton

Akkadian: kitu: *cotton clothing* لباس کتان
BQ:1594

Arabic: qutun: *cotton*
BQ:1594

Persian: katân: *cotton fabric* کتان
BQ:1594, MO:3543

1664

کج

همریشه: hook

Indo-European: keg, keng: *hook* قلاب
PK:537, IC:458

Persian: kaj: *bent* کج (کژ)
IC:458, MO:2910

1665

کجا ـ رجوع شود به کی۲

کچل

مقایسه: گَروه ۲

Indo-European: kelewo: *lacking, bald* فاقد، کچل
PK:554, KL:226

Avestan: kaurva: *bald*
PK:554, KL:226

Persian: kal: *bald* کل، کچل
BQ:1665, PK:554

1666

کحّال: دکتر چشم ـ رجوع شود به کحل

کحل: پودر چشم

همریشه: alcohol

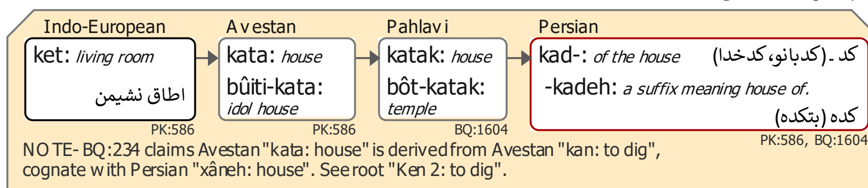
Arabic: k.h.l: *to stain, paint* رنگ زدن
kohl: *antimony powder used for coloring eyelids.* پودر آنتیموان برای رنگ زدن پلک
NV:348, KL:46

Arabic: kahhâl: *eye doctor*
NV:348, ED*

Persian: kohl: *eye powder* کُحل
kahhâl: *eye doctor* کحّال
ای بر زعرشت پایگه، برسرکشان رانده سپه
درچشم خضر از گرد ره، کُحل مسیحا ریخته (وحشی بافقی)
NV:348, MO:2919

1667

کد - : پیشوند به معنی خانه، محل

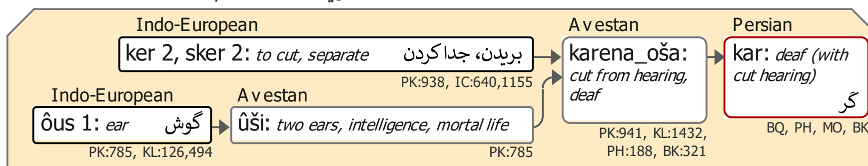
1668

کدام -رجوع شود به کی۲

کده -رجوع شود به کد -

کَر: نا شنوا

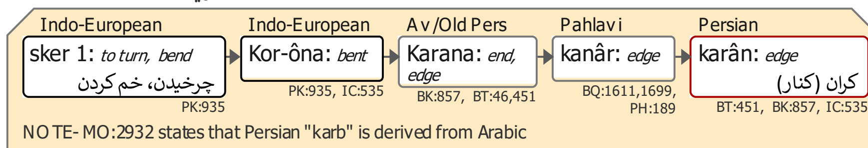
همریشه: ear, shear

1669

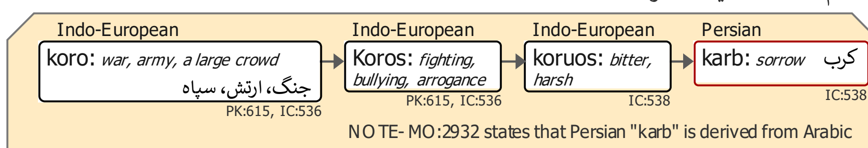
کران

همریشه: curb

1670

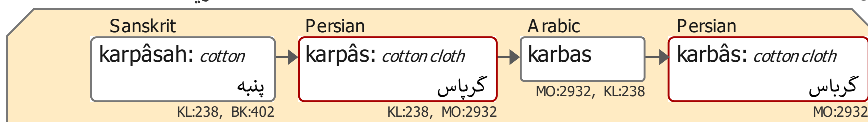
کرب: غم مقایسه: کار۲

1671

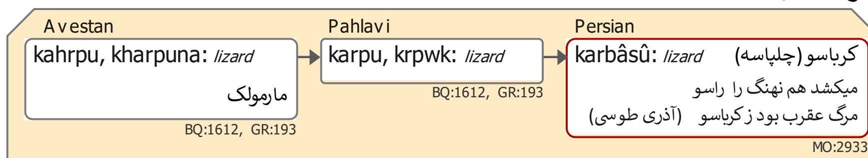
کَرباس

همریشه: carbasus

1672

کرباسو: مارمولک

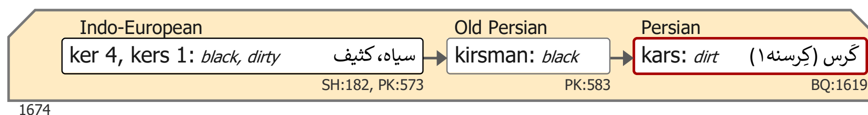

1673

گرت -رجوع شود به کارد

کردن -رجوع شود به کار۱

گَرس: چرک روی جراحت که بسته و سخت شده باشد

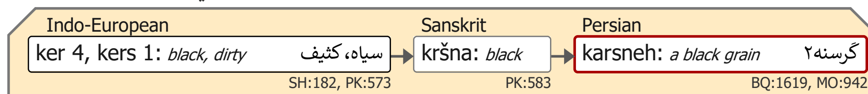

1674

کِرسنه۱: چرک زخم ـ رجوع شود به گَرس

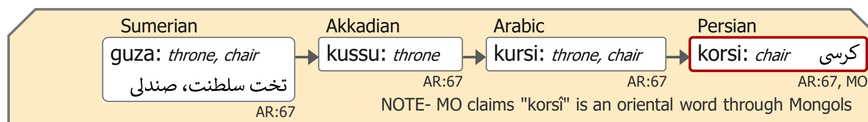
گَرسنه۲: گاودانه

همریشه: Krishna

1675

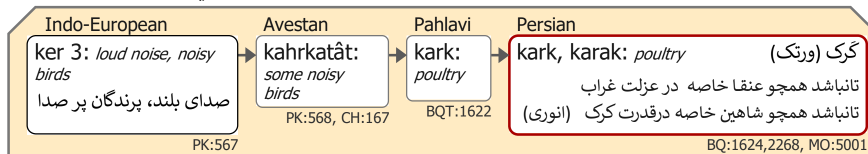
کرسی

1676

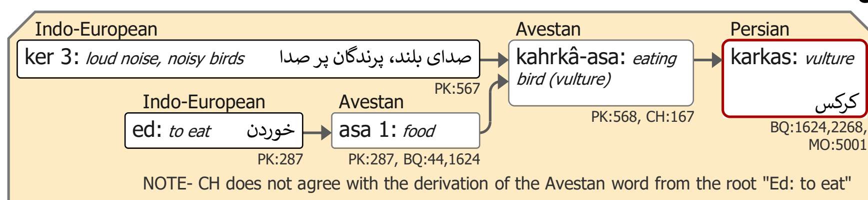
گَرک: ماکیان

همریشه: scream

1677

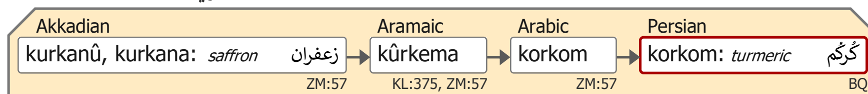
کرکس

1678

کُرکُم: زردچوبه

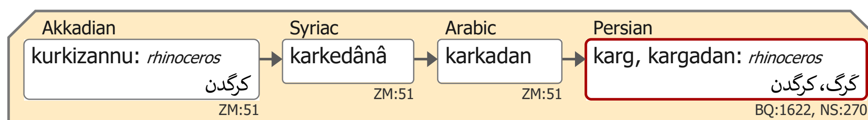
همریشه: curcumin

1679

کَرگ ـ رجوع شود به کرگدن

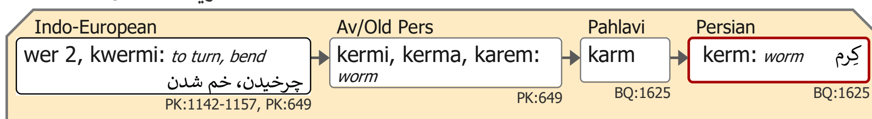
کرگدن

1680

کِرم

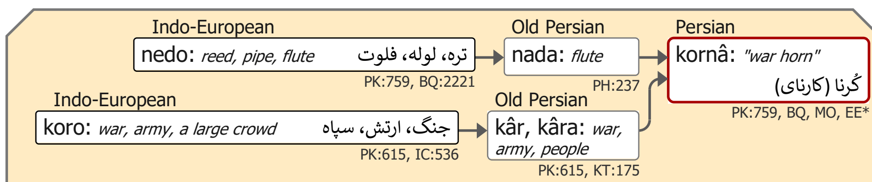
همریشه: worm

1681

کُرنا

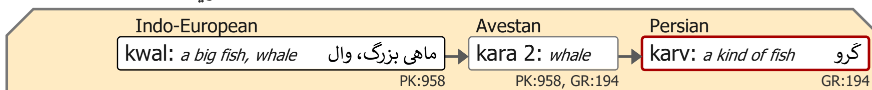
مقایسه: سرنا

1682

کَرو

همریشه: whale

1683

کَرّوبی: فرشتهٔ مقرب

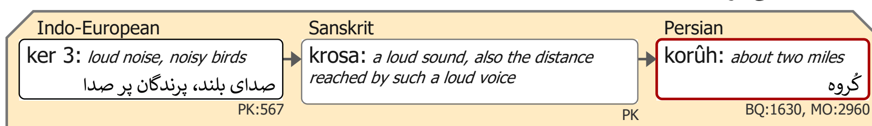
همریشه: برکت

همریشه: cherub

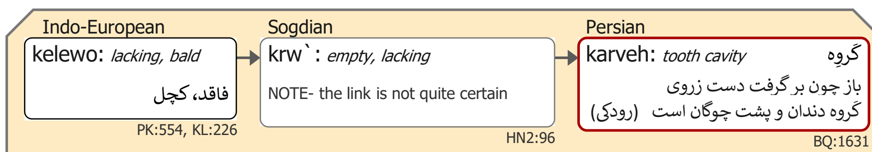
1684

کُروه: واحد قدیمی برای مسافت

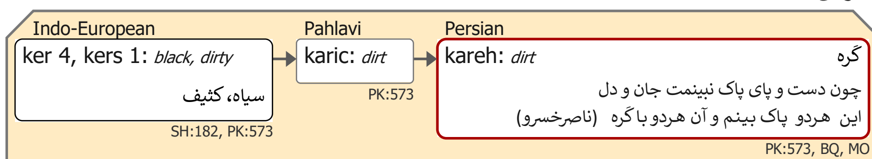
1685

کَروِه: پوسیدگی دندان

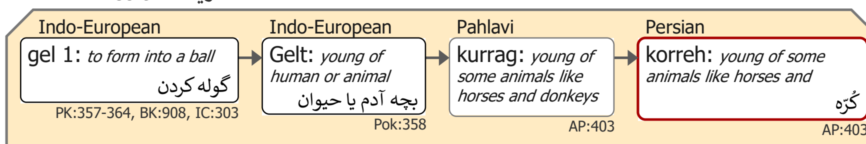
1686

کَره: آلودگی

1687

کُرّه همریشه: colt

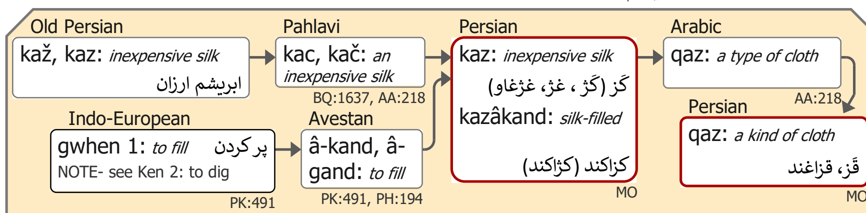
1688

کَژ: ابریشم . رجوع شود به کژاکند

کژ۱ . رجوع شود به کج

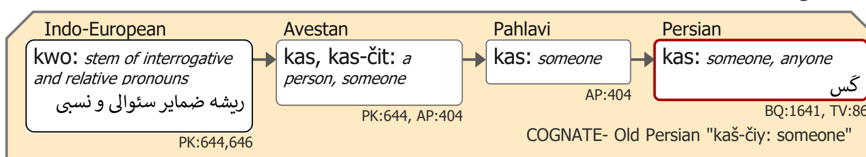
کَژ۲: ابریشم . رجوع شود به کژاکند

کژاکند: جامه جنگ که از ابریشم پر شده

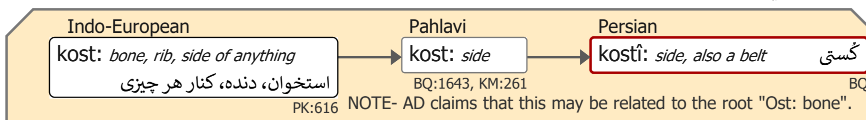
1689

کَس: شخص

1690

کُستی همریشه: برگستوان مقایسه: کُشتی

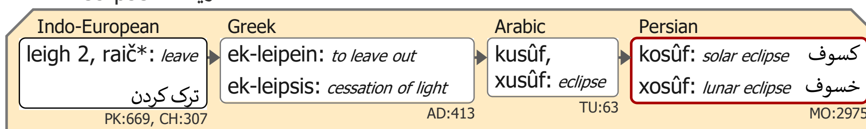

1691

کسریٰ . رجوع شود به خسرو

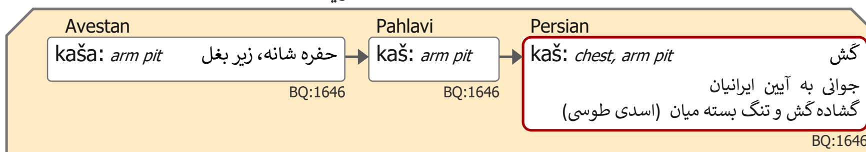
کَسَک: نوعی پرنده . رجوع شود به کَشَک

کسوف همریشه: eclipse

1692

کَش: سینه همریشه: Sanskrit: kakša

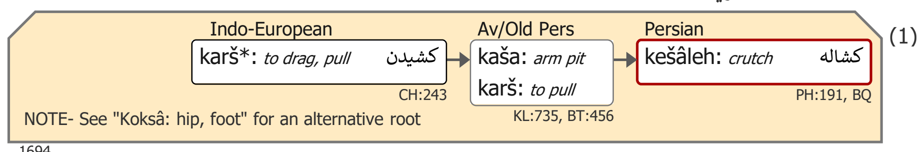

1693

کشاله

همریشه: کشیدن

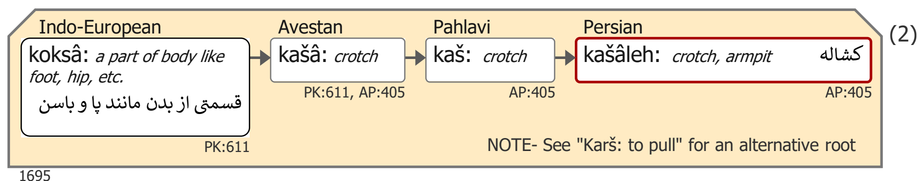
(1)

1694

کشاله

(2)

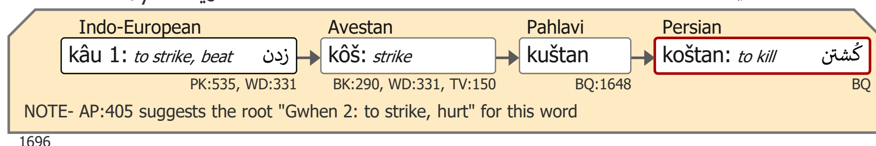
1695

کشاورز . رجوع شود به کاشتن

کُشتن

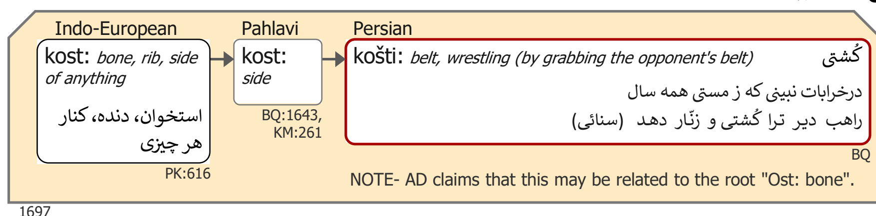
همریشه: کوبیدن

همریشه: hay

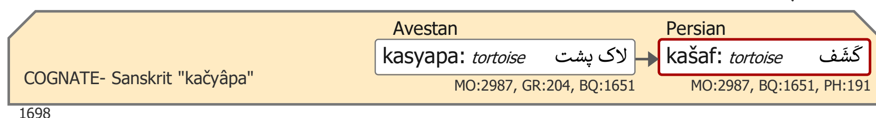
1696

کُشتی: "کمربند"

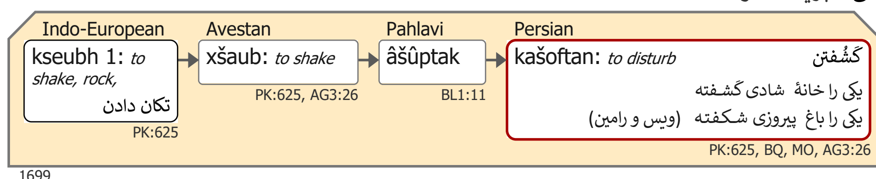
1697

کَشَف: لاک پشت

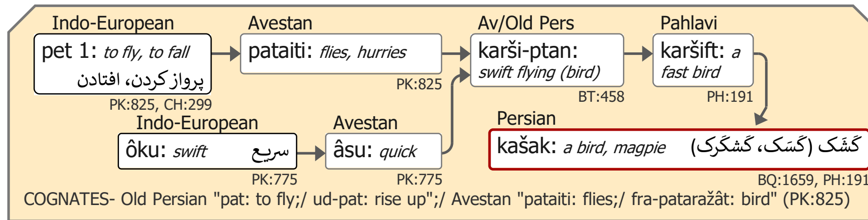
1698

کَشُفتن: پریشان کردن

1699

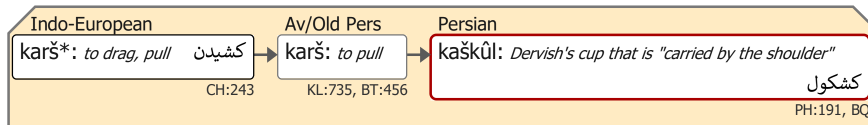
کَشَک: "پرنده سریع"   همریشه: feather

1700

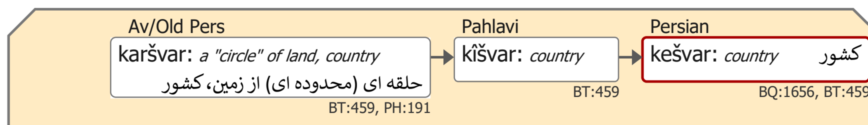
کَشَکرک: نوعی پرنده. رجوع شود به کَشَک

کشکول: "کشیده به کول"

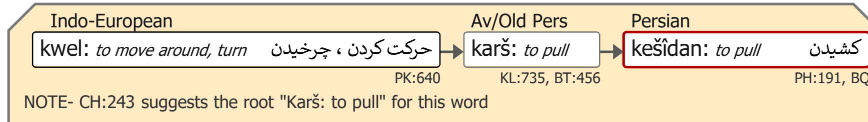
1701

کشور

1702

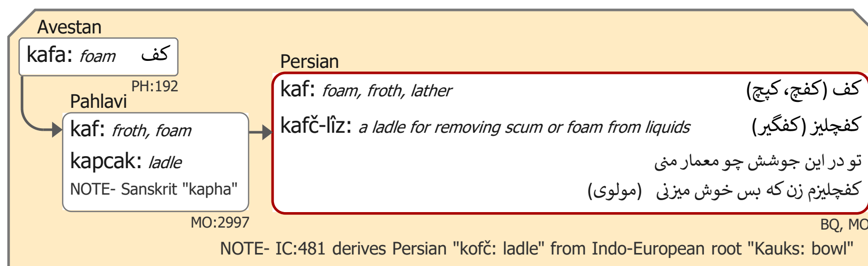
کشیدن   همریشه: pulley

1703

کعک: نان خشک. رجوع شود به کاک

کف

1704

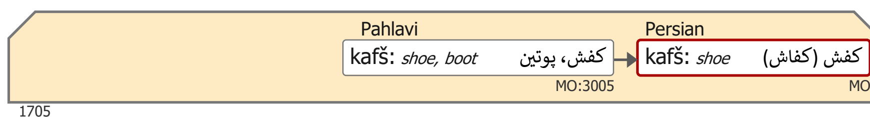
کفتر . رجوع شود به کبوتر

کفتن . رجوع شود به کاو یدن

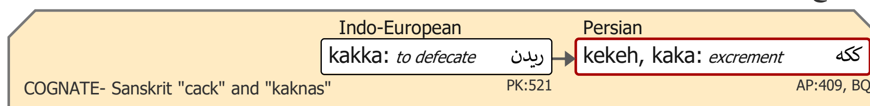
کفج . رجوع شود به کف

کفچلیز: کفگیر . رجوع شود به کف

کفش

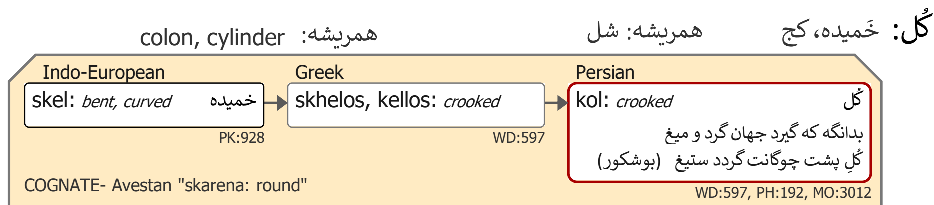
کَکه: مدفوع

کُل: خَمیده، کج

همریشه: شل

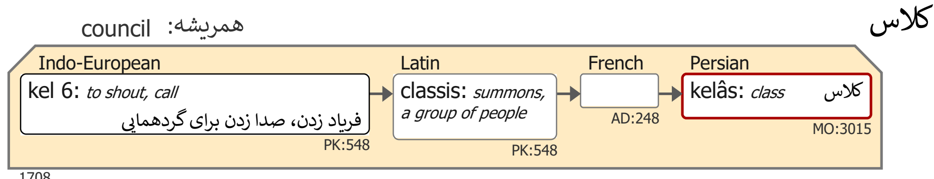
همریشه: colon, cylinder

کل . رجوع شود به کچل

کلاس

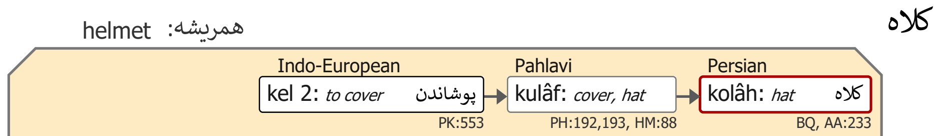
همریشه: council

کلاغ . رجوع شود به ورغنه

کلاه

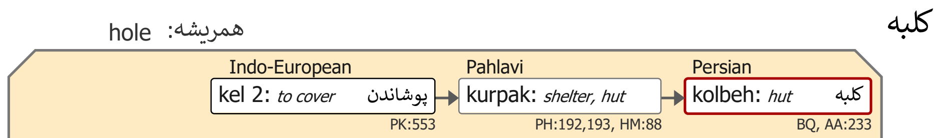
همریشه: helmet

کلاهخود . رجوع شود به خود۲

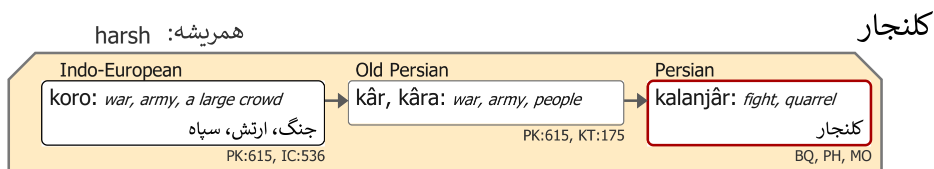
کلبه

همریشه: hole

کلنجار

همریشه: harsh

گلند . رجوع شود به کلنگ

کلنگ

همریشه: calamity

Indo-European	Pahlavi	Persian
kel 3: *to strike, cut, stab* خنجر زدن، بریدن (PK:545)	kulang (BQ:1681)	kaland, kolang: *spade* کلند، کلنگ (MO:3037, IC:464)

1712

کلوخ

همریشه: crust, crystal, raw

Indo-European	Persian
kreu: *blood, crust, ice* خون، پوسته سخت، یخ (PK:621, KL:252)	kolûx: *clump* کلوخ (IC:562, MO:3040)

COGNATE- Avestan "xru: bloody flesh;/ xruždra: hard" (PK:621, KL:377)

1713

کلّه

Indo-European	Persian
kaput, kapolo: *head, cup* سر، کاسه (PK:529-530)	kalleh: *head* کلّه (AP:411)

PK:529-530 suggests Phalavi "kapârak: cup" as a cognate

1714

کلید

همریشه: close

Indo-European	Greek	Persian
klêu: *hook, peg used to lock doors* قلاب، قفل (PK:604)	kleidos: *key* (AD)	kelîd: *key* کلید (BQ:1687, BR8, RZ:236)

1715

کلیسا

همریشه: council

همریشه: کنشت و کنیسه

Indo-European	Greek	Pahlavi	Persian
kel 6: *to shout, call* فریاد زدن، صدا زدن برای گردهمایی (PK:548)	ek-kalein: *to call out for a meeting* ekklesia: *an assembly of people* (PK:548, AD:412)	kilîsyîâk: *church* (MO:3050)	kelîsâ: *church* کلیسا (BQ:1688)

1716

کم

Indo-European	Av/Old Pers	Pahlavi	Persian
kamma: *little, small* ناچیز، کوچک (WD:601, IC:1044)	kamna, kamnô: *little* (WD:601, KT:179, IC:1044)	kam (BQ:1689)	kam: *little* کم (کمین) (BQ:1689)

1717

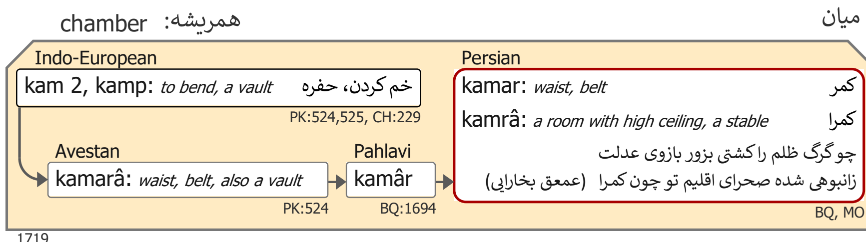
کُمُد: "راحت و مناسب"

همریشه: com-, measure

Indo-European	Indo-European	Latin	French	Persian
me 1: *to measure* اندازه گرفتن (PK:703, 731)	Med: *to take appropriate measures, to cure* (PK:705)	modus: *measure* com: *together* commodus: *perfect fit together, suitable* (ED*, EE*)	commode: *convenient or suitable (piece of furniture)* (ED*, EE*)	comod: *chest of drawers, closet* کُمُد (MO)
Indo-European: kom: *with, together, by* با، همراه (PK:612-613)				

1718

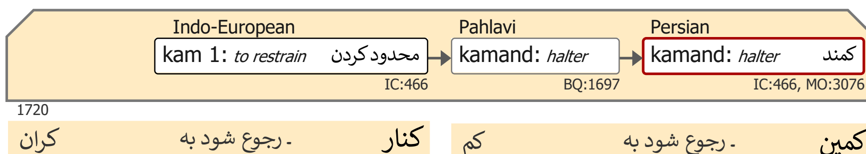
کمر: میان   همریشه: chamber

1719

کمرا: سقف بلند . رجوع شود به کمر

کمند

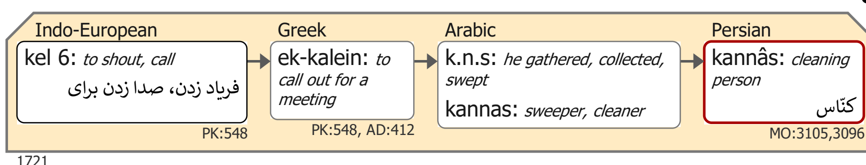

1720

کمین . رجوع شود به کم

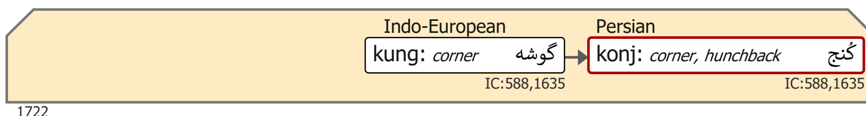
کنار . رجوع شود به کران

کنّاس

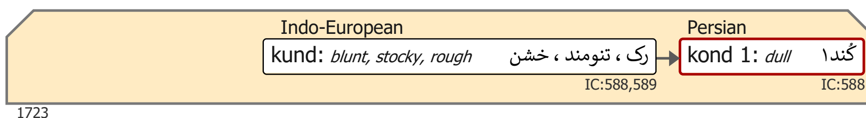
1721

کُنج

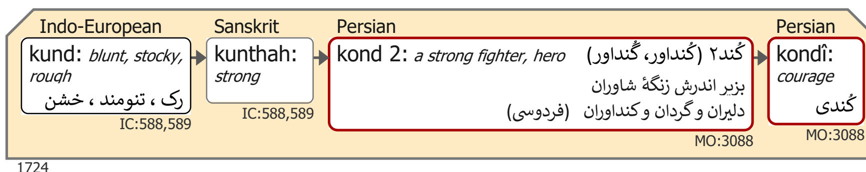
1722

کُند۱

1723

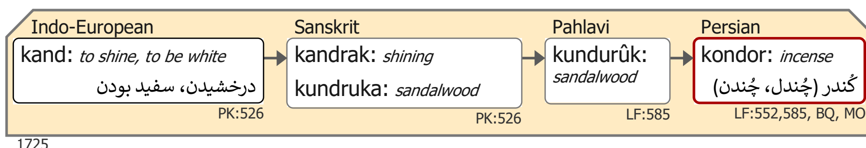
کُند۲: دلاور

1724

کُنداور: دلاور . رجوع شود به کُند۲

کُندر

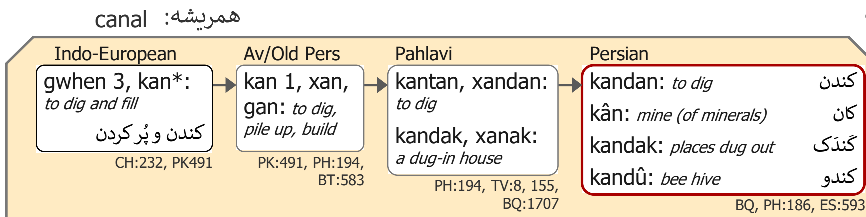

1725

کَنَدَک - رجوع شود به کندن

کندن

همریشه: canal

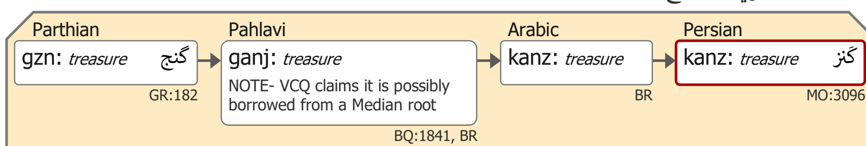
1726

کُندی - رجوع شود به کُند۲

کندو - رجوع شود به کندن

کَنز

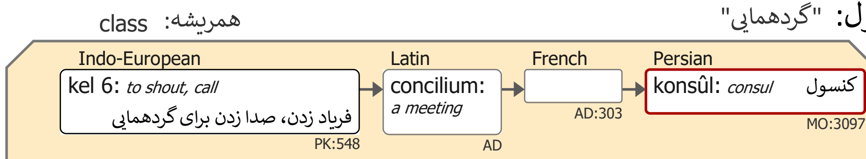
همریشه: گنج

1727

کنسول: "گردهمایی"

همریشه: class

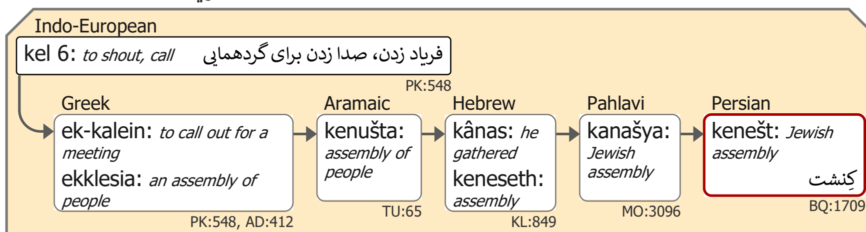

1728

کِنشت

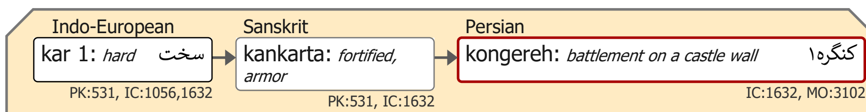
همریشه: کلیسا

همریشه: council

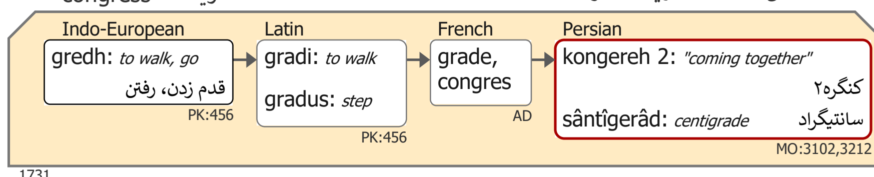
1729

کنگره۱: دندانه بالای دیوار

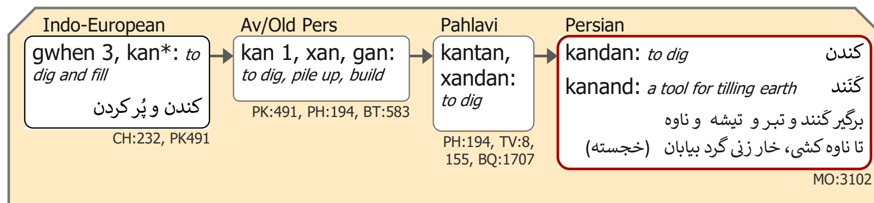
1730

کنگره۲: همایش — همریشه: گراییدن — همریشه: congress

1731

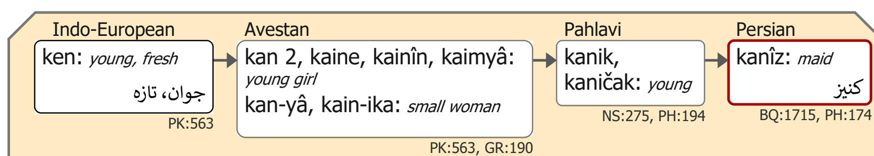
کَنَند: کلنگ

1732

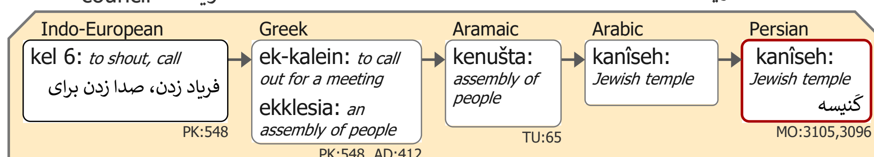
کنون - رجوع شود به نون

کنیز

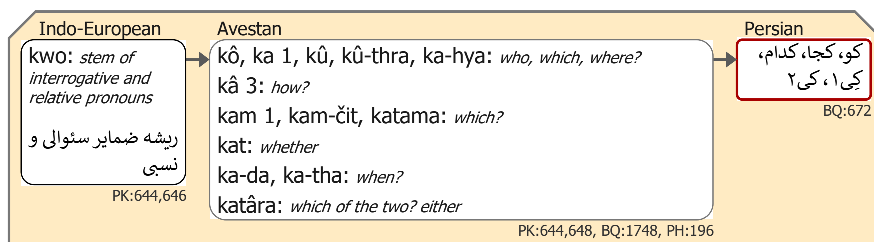
1733

کنیسه — همریشه: کنشت ، کلیسا — همریشه: council

1734

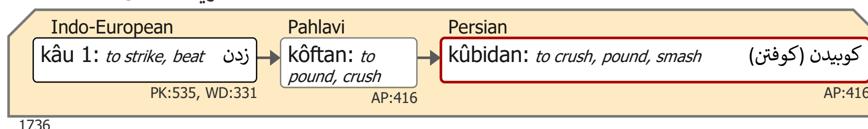
کو

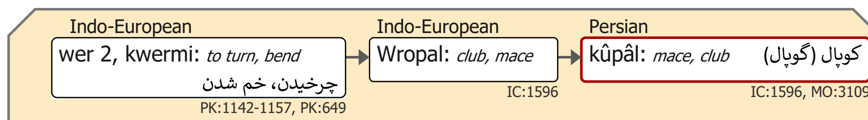
1735

کوبیدن

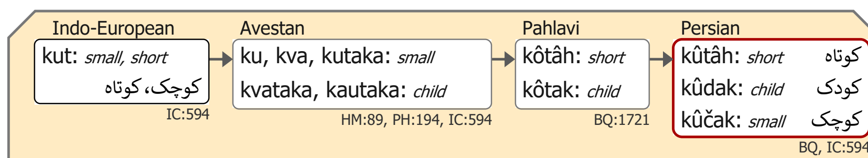
همریشه: hew

کوپال

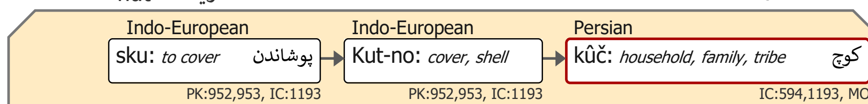

کوتاه

کوچ: قبیله، خانواده

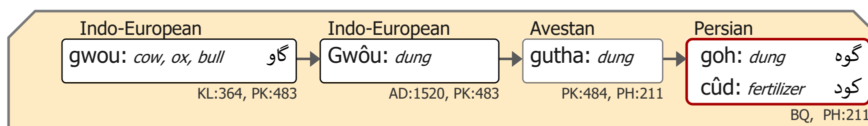
همریشه: hut

کوچک ـ رجوع شود به کوتاه

کوچه ـ رجوع شود به کوی

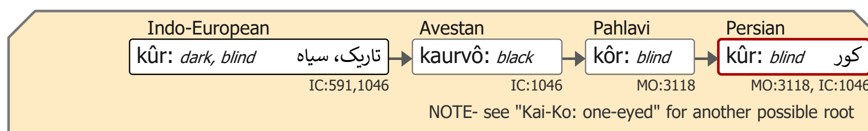
کود

کودک ـ رجوع شود به کوتاه

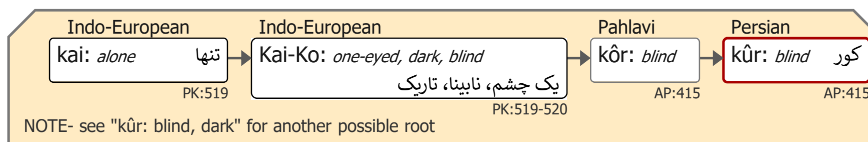
کور

(1)

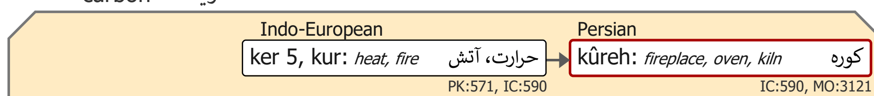
کور

(2)

کوره

همریشه: carbon

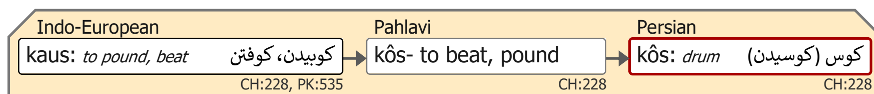

1743

کوزه . رجوع شود به کاسه

کوژ . رجوع شود به غوز

کوس: طبل

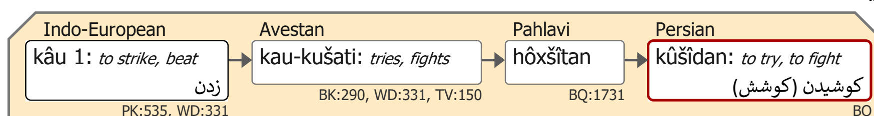

1744

کوشش . رجوع شود به کوشیدن

کوشک . رجوع شود به گوشه

کوشیدن

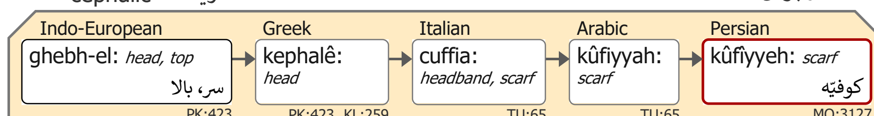

1745

کوفتن . رجوع شود به کوبیدن

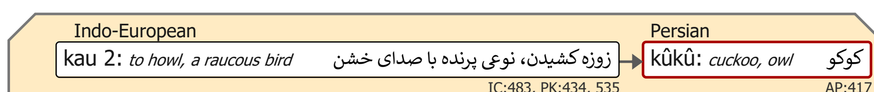
کوفیّه: "سر پوش"

همریشه: cephalic

1746

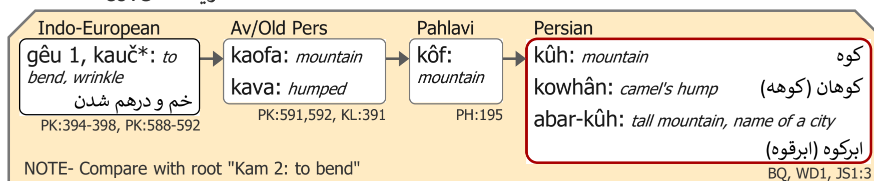
کوکو: فاخته

1747

کوه

همریشه: cove

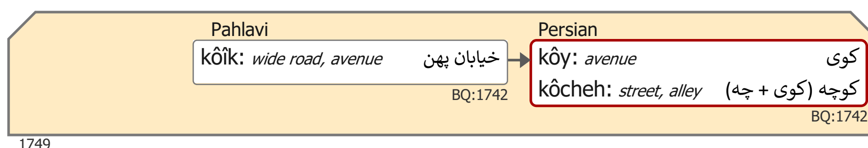

1748

کوهان . رجوع شود به کوه

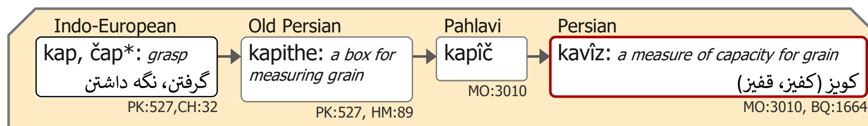
کوهسار . رجوع شود به کوه + سرای

کوی

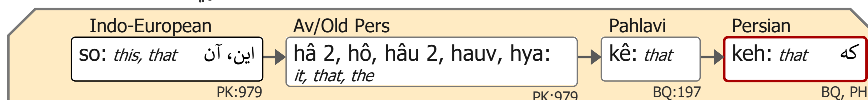
کویز: پیمانه غلات

همریشه: قفس

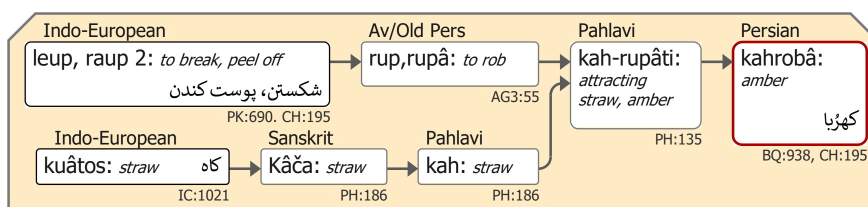

که

همریشه: that

کهربا

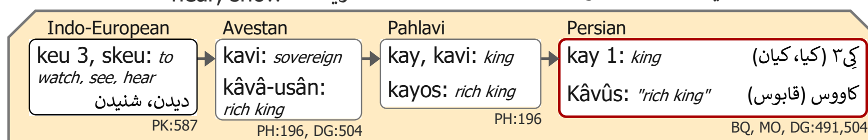
کهرمان - رجوع شود به قهرمان

کِی۱، کی۲ - رجوع شود به کو

کِی۳: شاه

همریشه: قباد، شُکوه

همریشه: hear, show

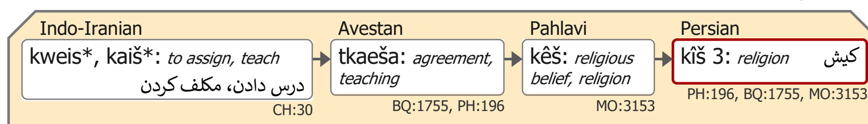
کیارش - رجوع شود به کِی۳ + آرش

کیا - رجوع شود به کِی۳

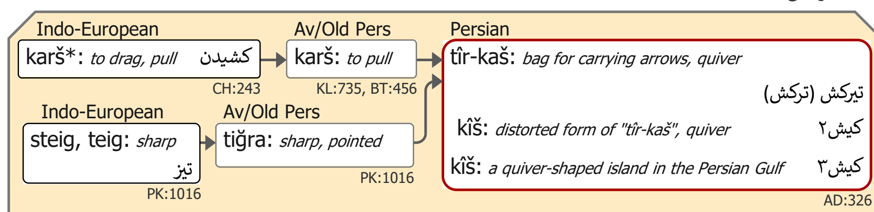
کیان - رجوع شود به کِی۳

کیخسرو - رجوع شود به کِی۳ + خسرو

کیش۱: آیین

کیش۲: ترکش

1755

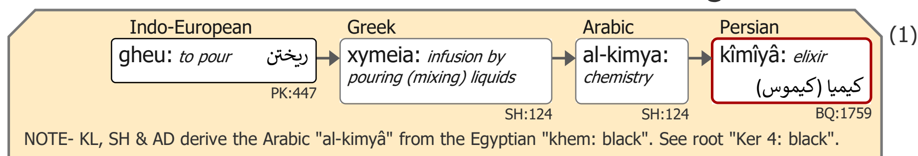
کیقباد . رجوع شود به کِی۳ + قباد

کیش۳: نام جزیره . رجوع شود به کیش۲

کیموس . رجوع شود به کیمیا

کیمیا: "اختلاط و امتزاج"

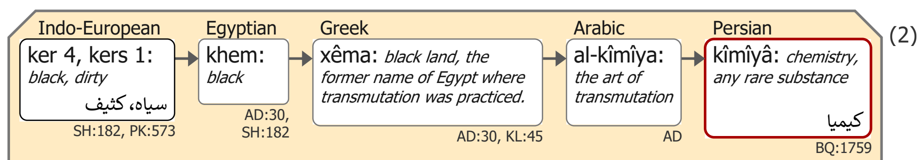
(1)

1756

کیمیا: "صنعت استحاله مصری"

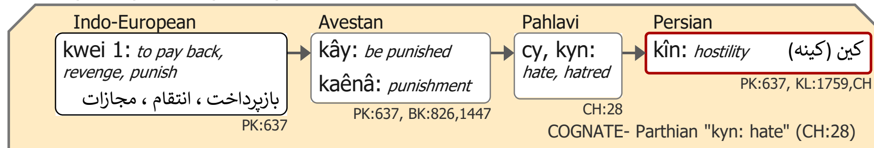
(2)

1757

کین

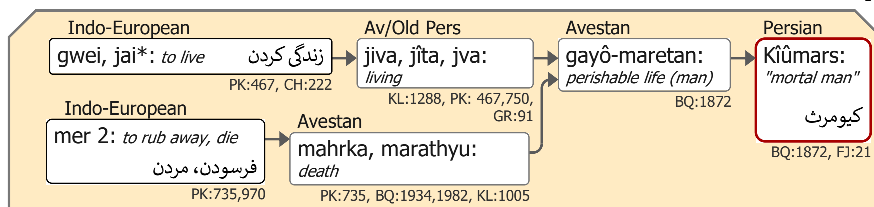
همریشه: pain, punish, penalty

1758

کیوسک: کوشک . رجوع شود به گوشه

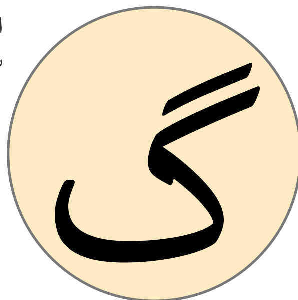
کیومرث: "انسان فانی"

1759

کیهان . رجوع شود به گیتی

این حرف گاه به غ یا و بدل شود.

گ ـ

Indo-European	Av/Old Pers	Persian
wi: *part, apart* جدا	wi, vî,vi: *apart, against*	g-: *a prefix meaning apart, against, analyze, etc.* گ ـ مثال: گداختن, گریختن, گسستن, گسیختن, گشادن
PK:1175,1176	PK:1175, KT:204	BQ

1760

گادن ـ رجوع شود به گاییدن

گات ـ رجوع شود به گاه۱

گاز۱: پارچه زخم بندی

همریشه: gauze

Old Persian	Pahlavi	Persian	Arabic	French	Persian
kaž, kaz: *inexpensive silk* ابریشم ارزان	kac, kač: *an inexpensive silk*	kaz: *inexpensive silk* گز (گژ، غژ، غژغاو)	qaz: *a type of cloth*	gaze: *a loosely woven cotton fabric*	gâz: *a surgical dressing* گاز
	BQ:1637, AA:218	MO	AA:218		MO:3166

1761

گاز۲

Indo-Iranian	Pahlavi	Persian
gaz*: *to bite, string* گاز زدن، نیش زدن	gaz-: *to string*	gâz: *bite* گاز
CH:117	CH:117	CH:118

1762

گام

همریشه: هنگام، پیغام

همریشه: come

Indo-European	Av/Old Pers	Avestan	Pahlavi	Persian
gwa: *to walk, step* قدم زدن	gam: *to come, step*	gâman: *step*	gâm	gâm: *step* گام
PK:463,CH:98	PK:463, KL:318	PK:463	BQ:1765	PH:11, BQ

1763

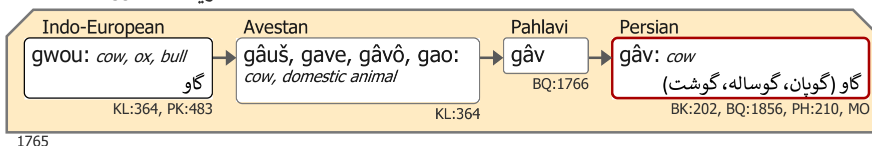
ـ گان، ـ گانه

Pahlavi	Persian
kân, kânak: *belonging to a group (of numbers), similar, deserving* مانند، پسوند گروه مثل یگان وصدگان	gân: *similar, deserving* .گان (.گانه) یگانه، رایگان، شایگان
JD:151	JD:151, BQ:1765

1764

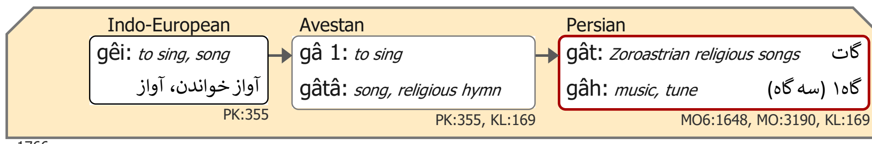
گاو

همریشه: cow

1765

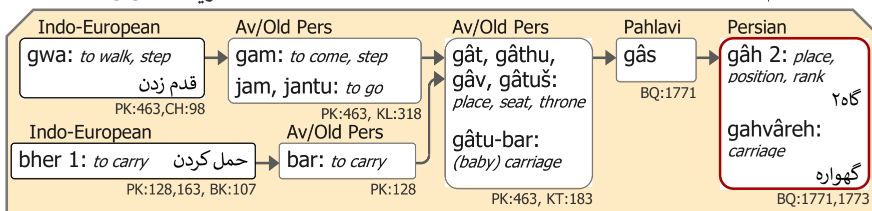
گاه۱: "آواز"

1766

گاه۲: مکان، مقام

همریشه: refer

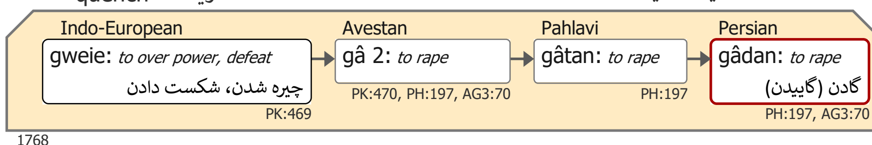
1767

گاییدن

همریشه: زیان

همریشه: quench

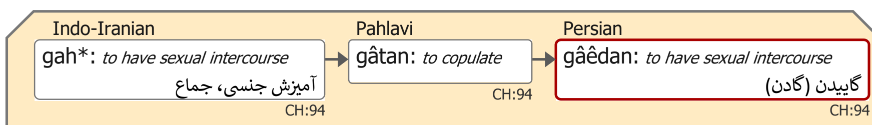
(1)

1768

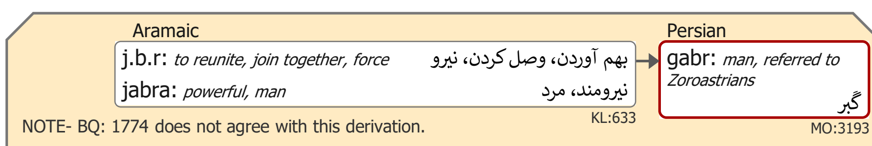
گاییدن

(2)

1769

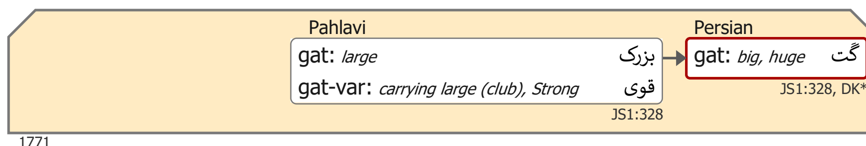
گبر

1770

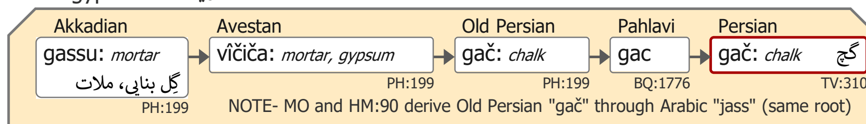
گپ رجوع شود به . گفتن

گت: بزرگ (گت و گنده)

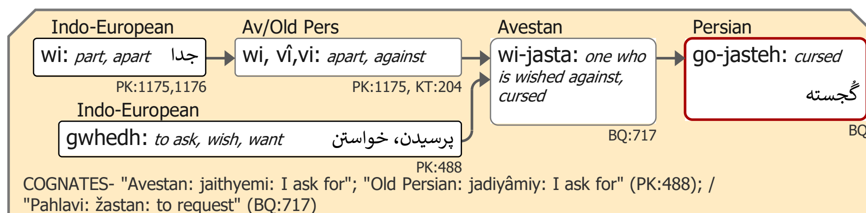
1771

گچ همریشه: gypsum

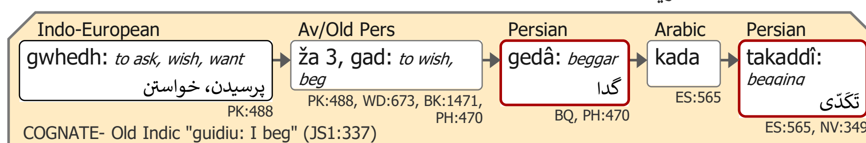
1772

گُجسته: ملعون مقابل: خجسته

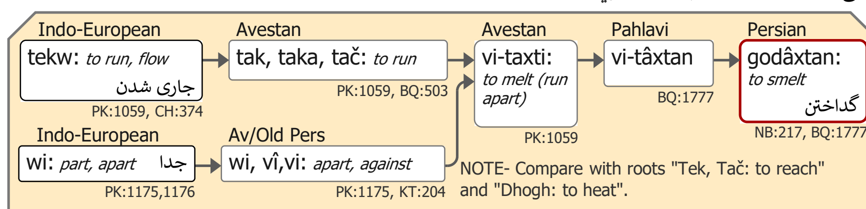
1773

گدا همریشه: خجسته

1774

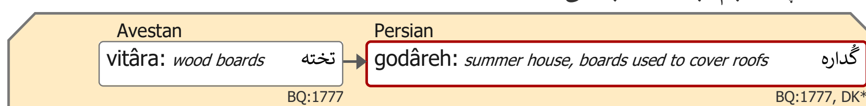
گداختن مقایسه: گدازیدن

1775

گدار - رجوع شود به گذشتن

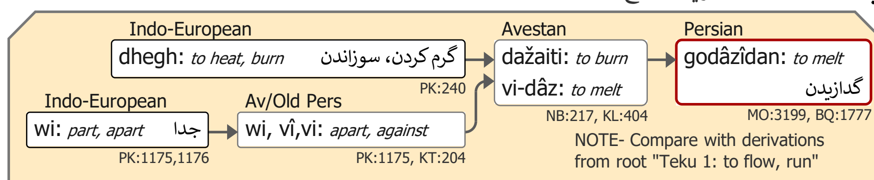
گُداره: تخته پشت بام، بالاخانه تابستانی

1776

گدازیدن

همریشه: داغ

1777

گذار - رجوع شود به گذشتن

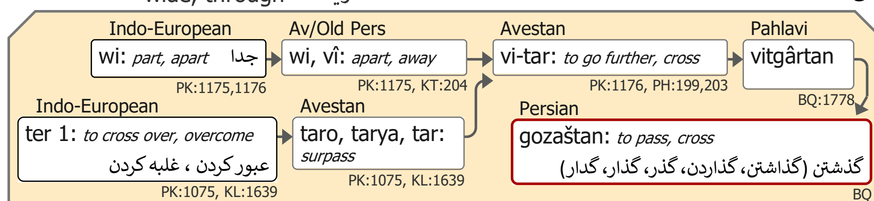
گذاردن - رجوع شود به گذشتن

گذاشتن - رجوع شود به گذشتن

گذر - رجوع شود به گذشتن

گذشتن

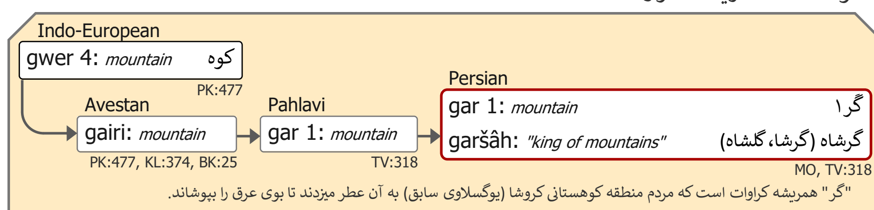
همریشه: wide, through

1778

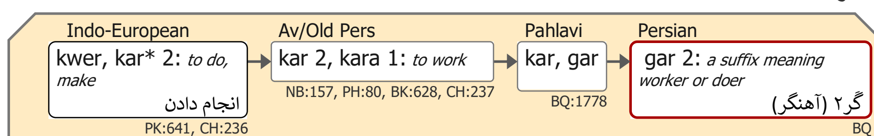
گر۱: کوه

همریشه: کراوات

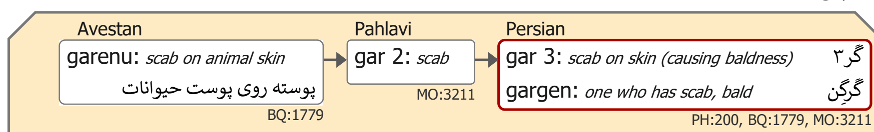
1779

گر۲: کار

1780

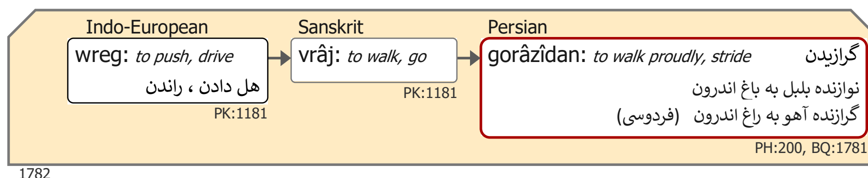
گر۳: کچل

1781

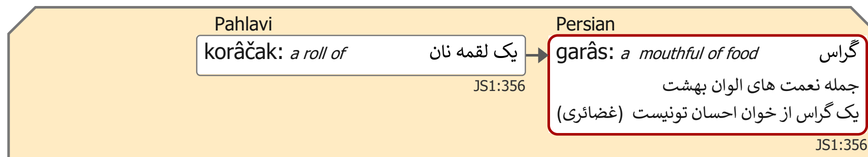
گراز - رجوع شود به وُراز

گرازیدن: خرامیدن

1782

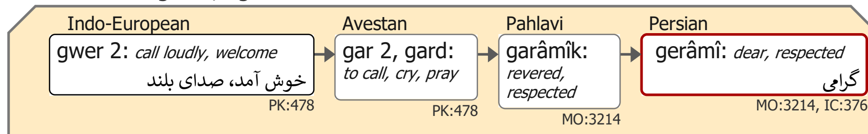
گراس: لقمه

1783

گرامی

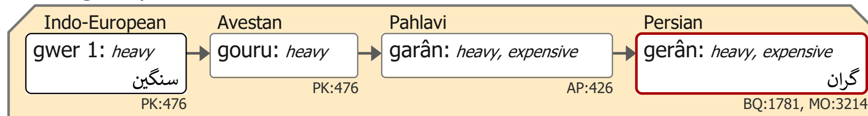
همریشه: grace, agree

1784

گران

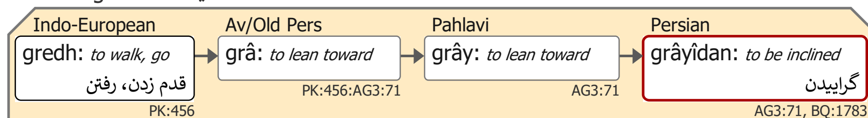
همریشه: gravity

1785

گراییدن

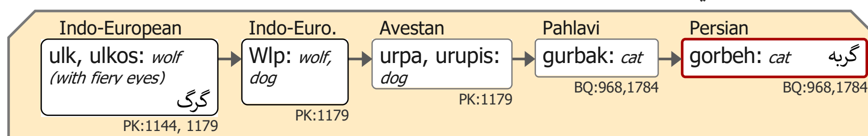
همریشه: grade

1786

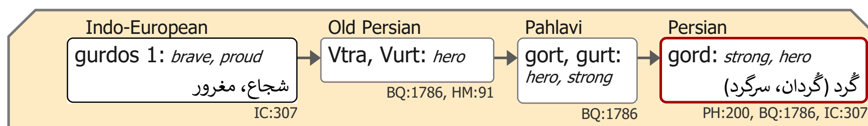
گربه

همریشه: روباه

1787

گُرد ۱: پهلوان

1788

گِرد۲: مدور همریشه: گردیدن

Indo-European	Av/Old Pers	Pahlavi	Persian
wer 2, kwermi: *to turn, bend* چرخیدن، خم شدن	varet, wars, vart: *to turn*	gird, grd	gerd: *round* گِرد۲ (گردو) gard: *dust* گَرد۳ (گرده)
PK:1142-1157, PK:649	KL:1703, BL1:223, KT:207	BQ:1787	PH:198, 201, BQ

1789

گَرد۳: خاک . رجوع شوید به گِرد۲

گِرد۴: شهر . رجوع شود به جرد .

گَردان . رجوع شود به گُرد۱

گَردانیدن . رجوع شود به گردیدن

گُرداوژن . رجوع شود به گُرد۱، اوژندن

گَردن . رجوع شود به گردیدن

گردو . رجوع شود به گِرد۲

گُرده: کُلیه همریشه: گِرد۲

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
wer 2, kwermi: *to turn, bend* چرخیدن، خم شدن	verdeka, veredka: *kidney*	gurtak: *kidney*	gordeh: *kidney* گرده
PK:1142-1157, PK:649	PK:1157	MO:3255	MO:3255

1790

گَرده: دانه . رجوع شود به گِرد۲

گردیدن

Indo-European	Av/Old Pers	Pahlavi	Persian
wer 2, kwermi: *to turn, bend* چرخیدن، خم شدن	varet, wars, vart: *to turn*	gartitan, gartan	gardîdan: *to turn* گردیدن (گشتن، گردانیدن، گردان) gardan: *neck* گردن
PK:1142-1157, PK:649	KL:1703, BL1:223, KT:207	BQ:1790, 1792	PH:198,201, BQ:1820,1787, BL2:75

1791

گرز همریشه: بزرگ

Indo-European	Iranian	Avestan	Pahlavi	Persian
weg 2: *to be lively, strong* سرزنده و قوی بودن	vâz, wâz: *power, largeness or rising.*	vazra: *a club*	vazr: *a club*	gorz: *a club* گرز
PK:1117	KM:201, IC:1499	PK:1117	PH:202	BQ:1793

1792

گرزش: ناله و شکایت. رجوع شود به گرزیدن

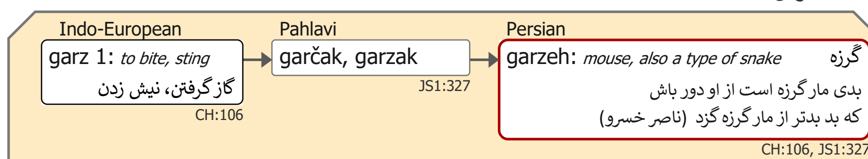
گرزمان: " دعا خانه"، آسمان همریشه: grace

Indo-European	Avestan	Persian
gwer 2: *call loudly, welcome* خوش آمد، صدای بلند (PK:478)	gar 2, gard: *to call, cry, pray* garô-demâna: *house of prayer, sky* (PK:478)	garzmân: *sky* گرزمان (BQ:1793)
dem: *house* خانه (PK:198)	demâna, nmâna, mân: *house* (PK:199, KT:302)	

COGNATE- Old Persian "mâna: house;/ mânya: domestic" (KT:191-202)

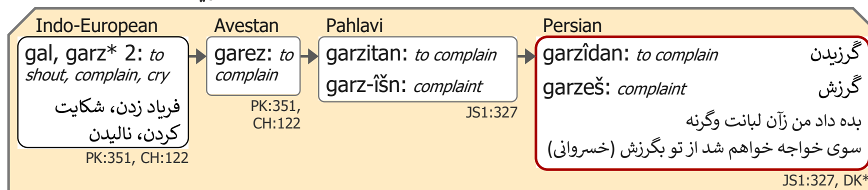
1793

گرزه: مار، موش

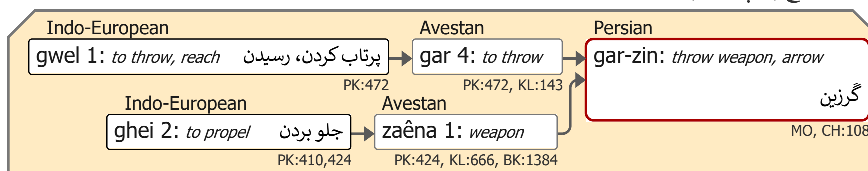
1794

گرزیدن: ناله و شکایت کردن   همریشه: گله، گریستن   همریشه: call

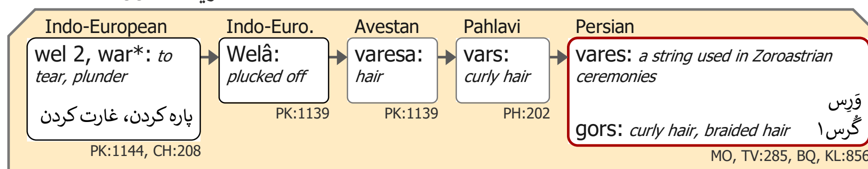
1795

گرزین: "سلاح پرتابی"، پیکان

1796

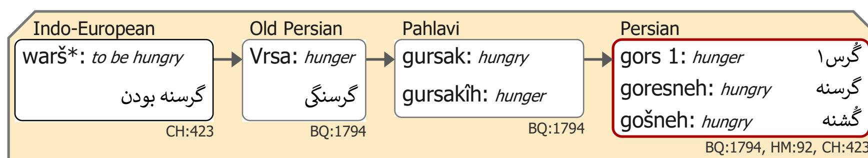
گُرس۱: موی فرفری   همریشه: wool

1797

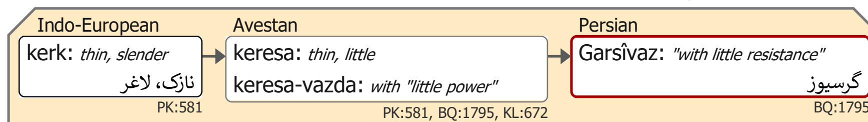
گُرس۲ ـ رجوع شود به گرسنه

گرسنه

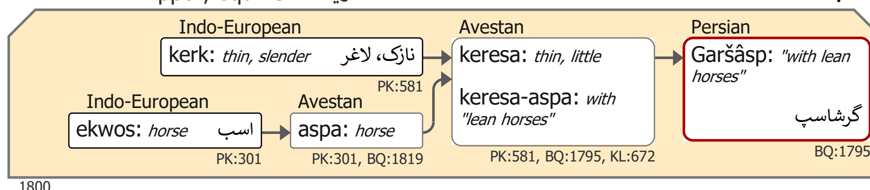
1798

گرسیوز: "با استقامت کم"

1799

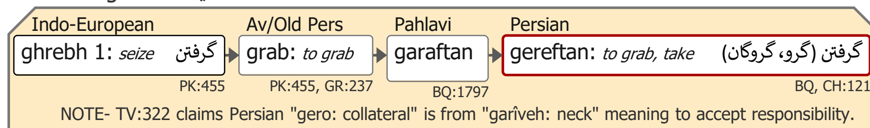
گرشاسپ: "با اسبان لاغر" همریشه: hippo-, equine

1800

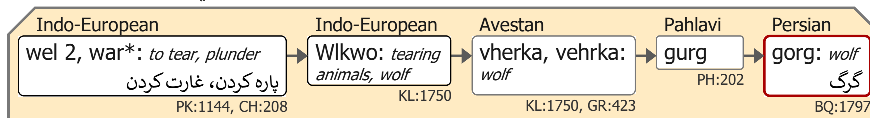
گرشاه: شاه کوه . رجوع شود به گر ۱

گرفتن همریشه: grab

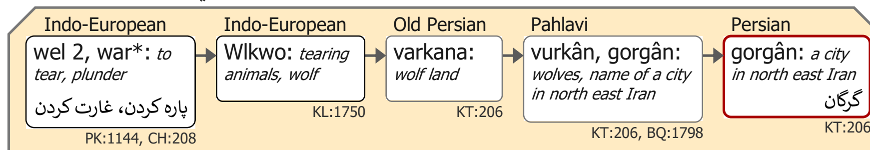
1801

گرگ همریشه: wolf

1802

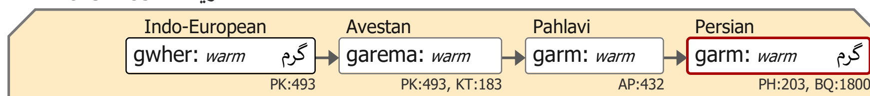
گرگان همریشه: wolf

1803

گرگِن: کچل . رجوع شود به گر ۳

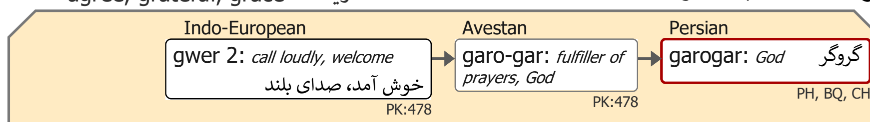
گرم همریشه: thermos

1804

گرو، گروگان . رجوع شود به گرفتن

گروگر: خداوند، "پاسخگوی دعا" همریشه: agree, grateful, grace

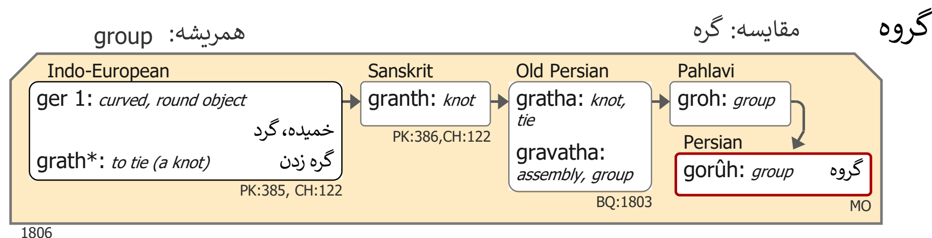

1805

گروه

مقایسه: گره

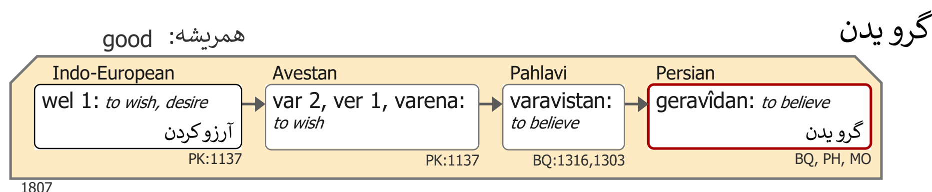
همریشه: group

1806

گرویدن

همریشه: good

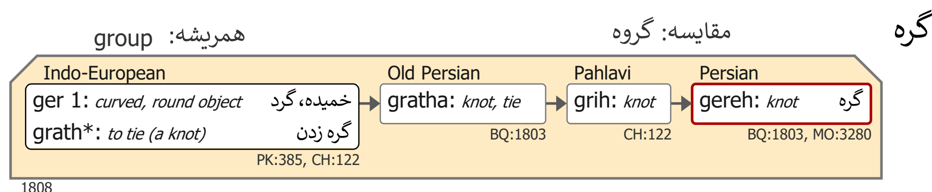

1807

گره

مقایسه: گروه

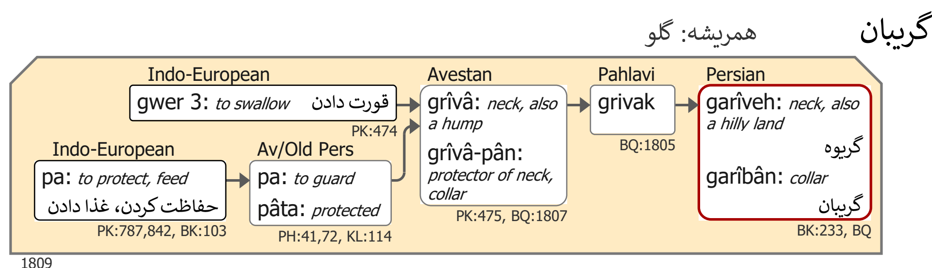
همریشه: group

1808

گریبان

همریشه: گلو

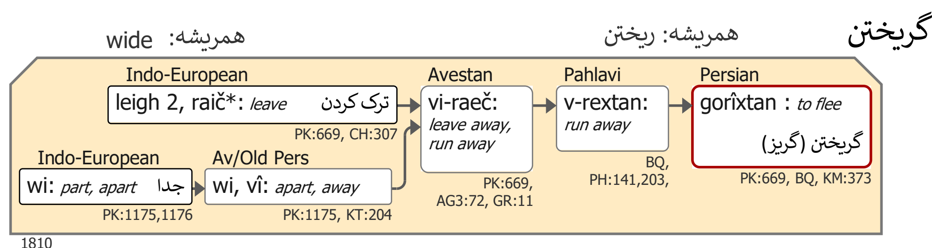

1809

گریختن

همریشه: ریختن

همریشه: wide

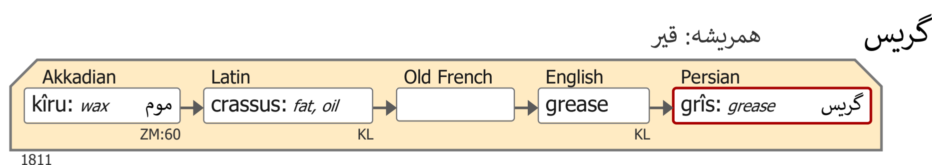

1810

گریز ـ رجوع شود به گریختن

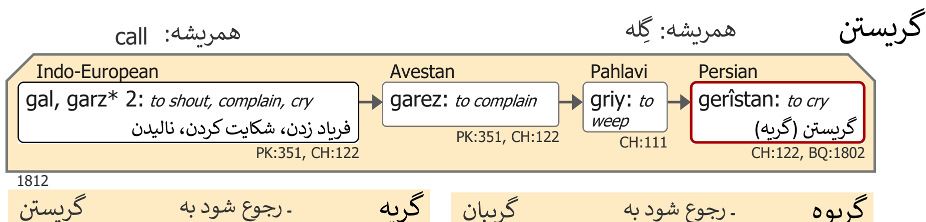
گریس

همریشه: قیر

1811

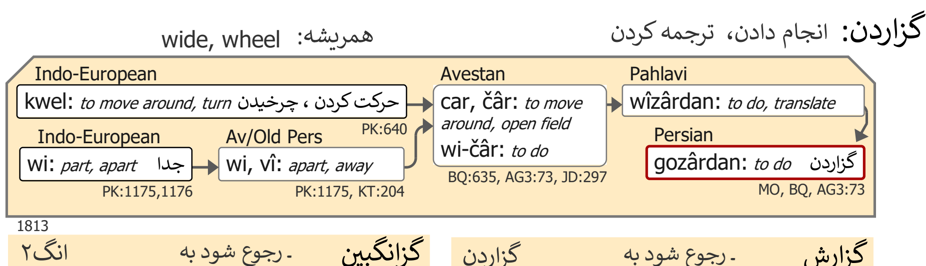
گریستن همریشه: گِله همریشه: call

گریه ـ رجوع شود به گریستن

گریوه ـ رجوع شود به گریبان

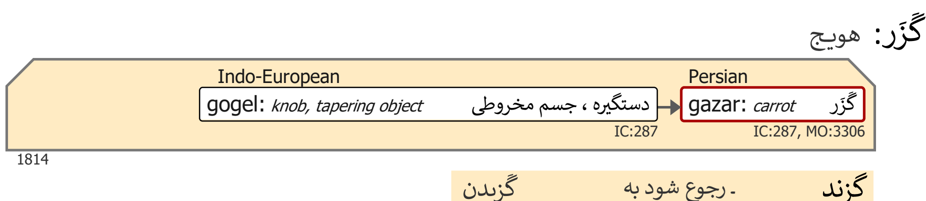
گزاردن: انجام دادن، ترجمه کردن همریشه: wide, wheel

گزانگبین ـ رجوع شود به انگ۲

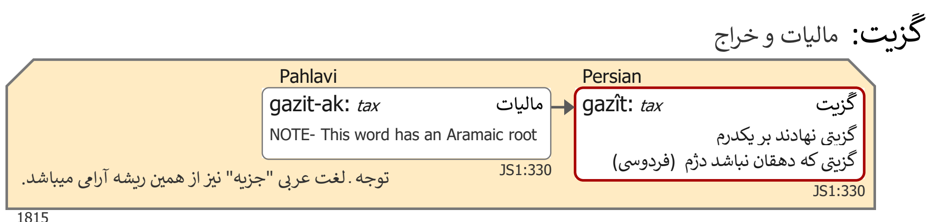
گزارش ـ رجوع شود به گزاردن

گَزَر: هویج

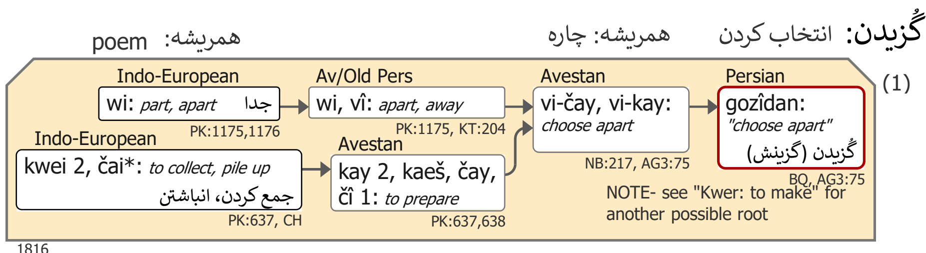

گزند ـ رجوع شود به گزیدن

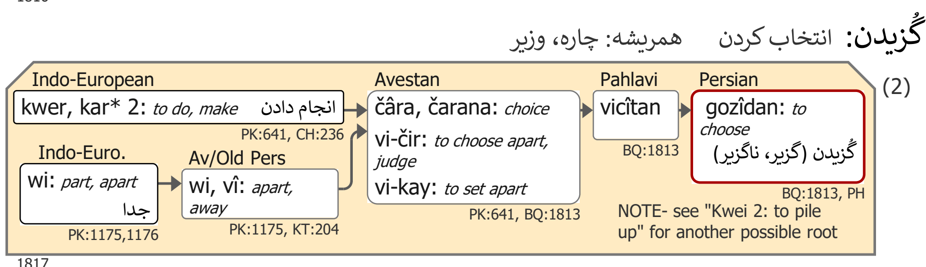
گزیت: مالیات و خراج

گُزیدن: انتخاب کردن همریشه: چاره همریشه: poem

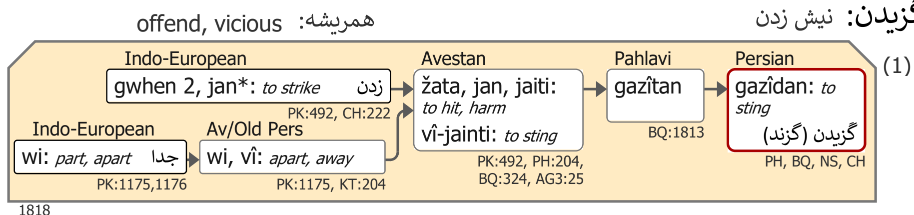

گُزیدن: انتخاب کردن همریشه: چاره، وزیر

گزیدن: نیش زدن   همریشه: offend, vicious

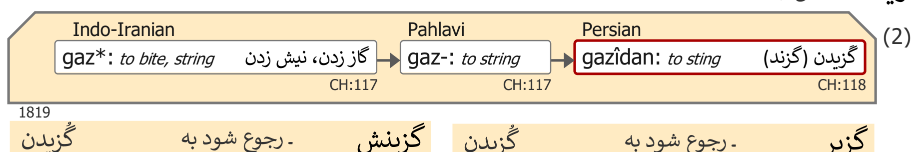
(1)

1818

گزیدن: نیش زدن

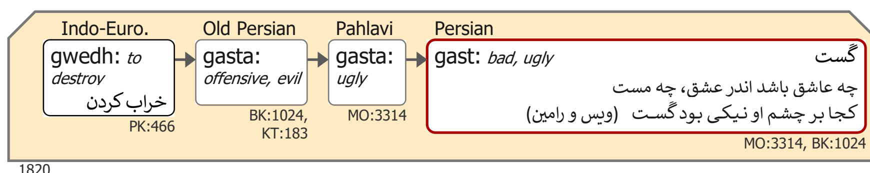
(2)

1819

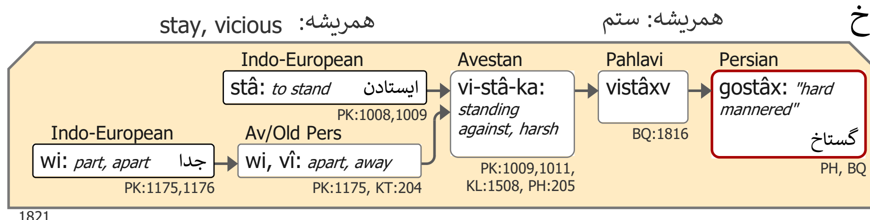
گزیر - رجوع شود به گزیدن   **گزینش** - رجوع شود به گزیدن

گست: بد و زشت

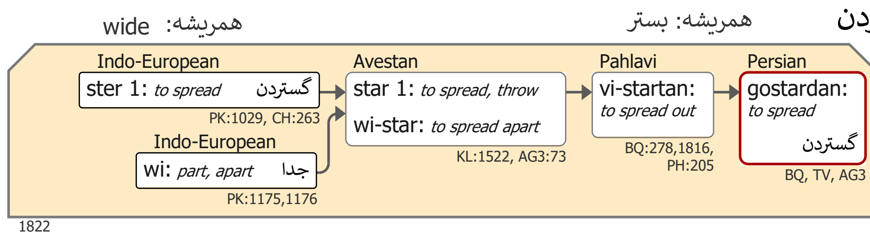
1820

گستاخ   همریشه: ستم   همریشه: stay, vicious

1821

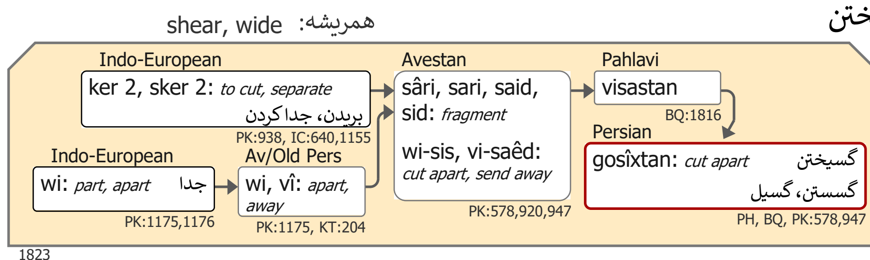
گستردن   همریشه: بستر   همریشه: wide

1822

گسستن - رجوع شود به گسیختن

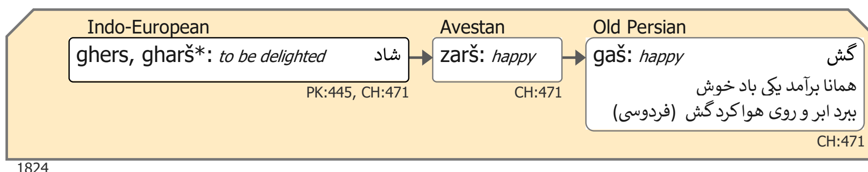
گسیختن   همریشه: shear, wide

1823

گسیل - رجوع شود به گسیختن

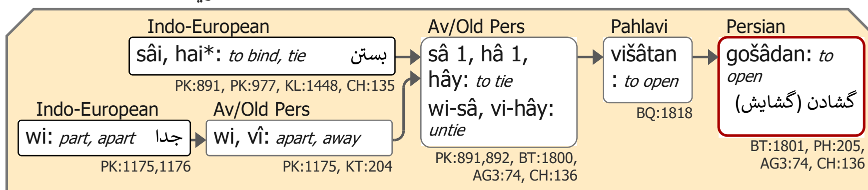
گَش: خوشحال

1824

گشادن

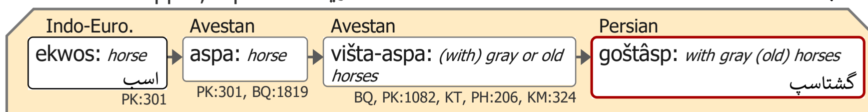
همریشه: wide

1825

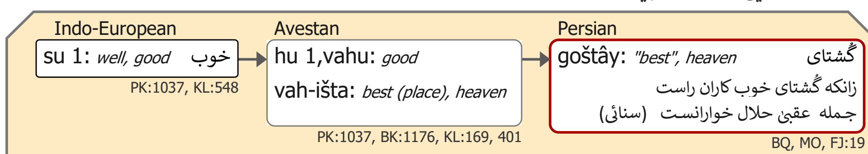
گشتاسپ: "با اسبان خاکستری"

همریشه: hippo-, equine

1826

گُشتای "بهترین" همریشه: بهشت

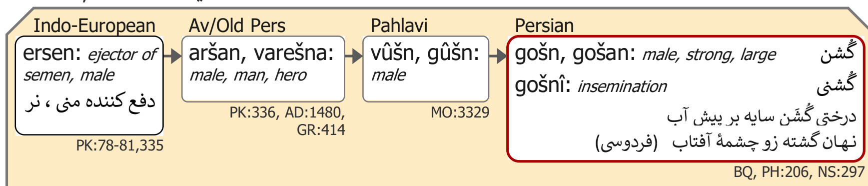

1827

گشتن - رجوع شود به گردیدن

گُشن: پزرگ، قوی، مذکر همریشه: ارشان و ارشک۱

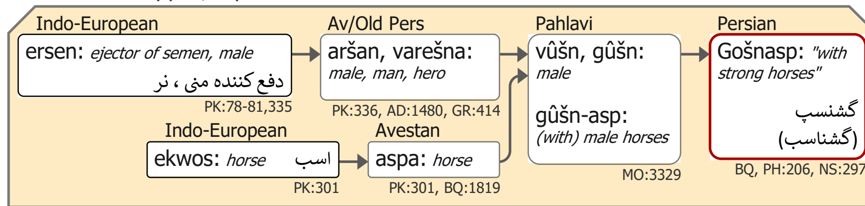
همریشه: wet, wash

1828

گشناسب - رجوع شود به گشنسپ

گشنسپ: "با اسبان قوی"   همریشه: hippo-, equine

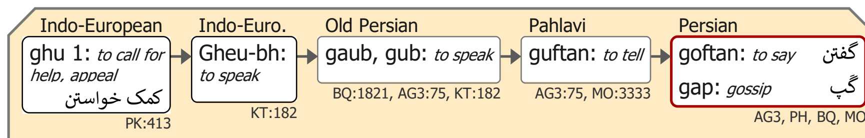

1829

گشنه - رجوع شود به گرسنه

گُشنی: لقاح - رجوع شود به گُشن

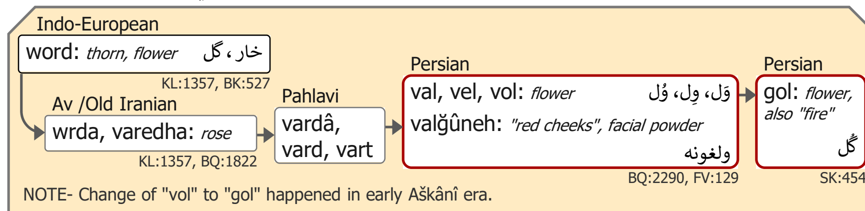
گفتن

1830

گل - رجوع شود به گلو

گُل   همریشه: وَرد   همریشه: rose

1831

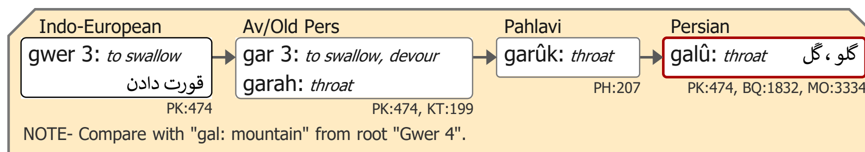
گلبن - رجوع شود به گُل + بُن ۱

گلخن - رجوع شود به گُل + خن

گلشاه - رجوع شود به گر ۱ + شاه

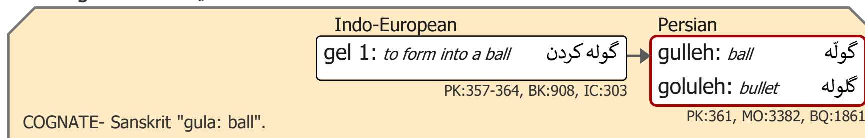
گلشن - رجوع شود به گُل + شَن

گلو

1832

گلوله   همریشه: globule

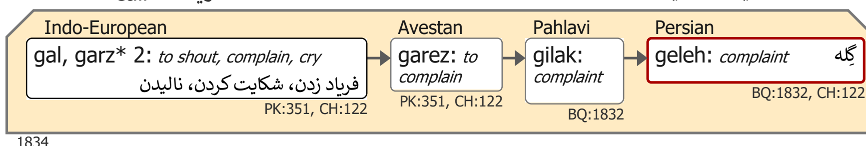

1833

گِله

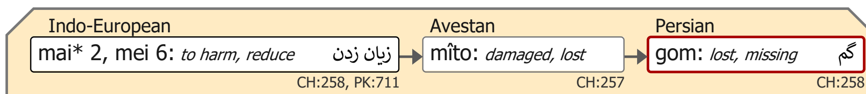
همریشه: گریستن

همریشه: call

1834

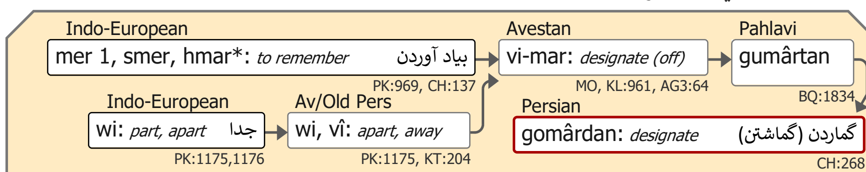
گم

1835

گماردن

همریشه: شمردن

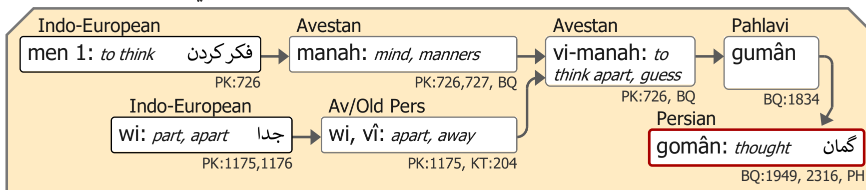

1836

گماشتن ـ رجوع شود به گماردن

گمان

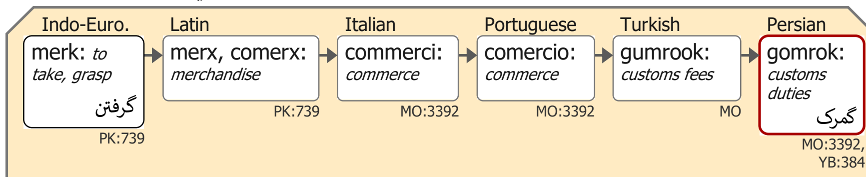
همریشه: mind

1837

گمرک

همریشه: commerce

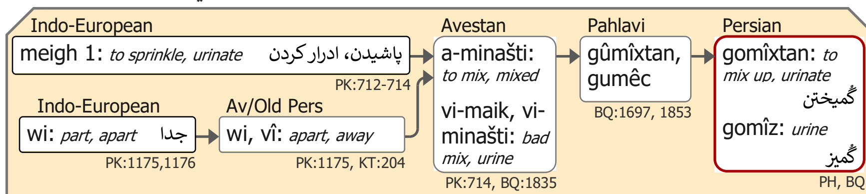

1838

گُمیختن

مقایسه: میختن

همریشه: mix

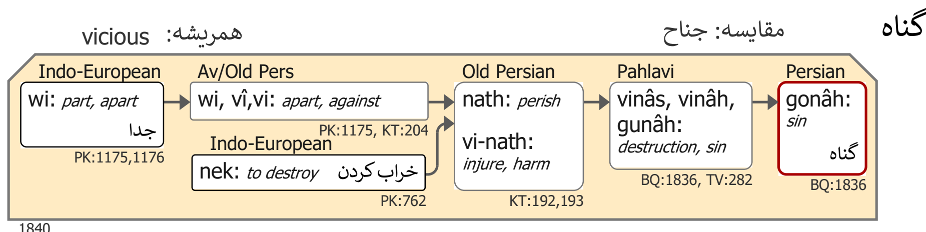

1839

گمیز: ادرار ـ رجوع شود به گمیختن

گناه

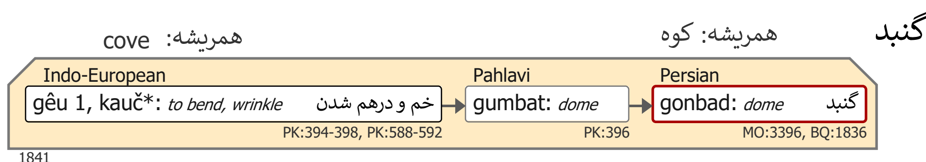
مقایسه: جناح
همریشه: vicious

1840

گنبد

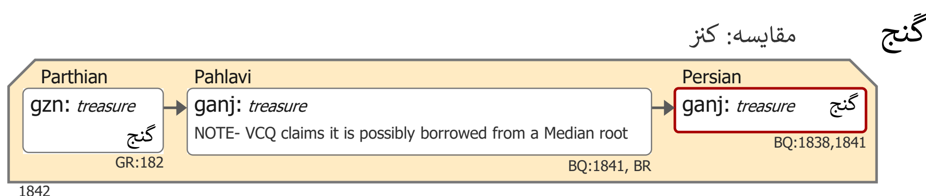
همریشه: کوه
همریشه: cove

1841

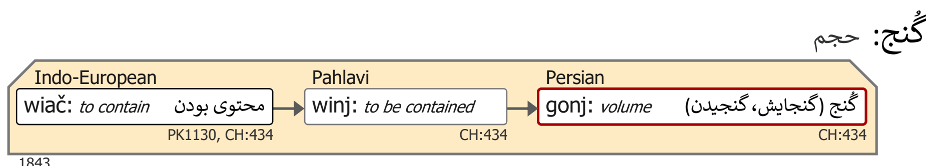
گنج

مقایسه: کنز

1842

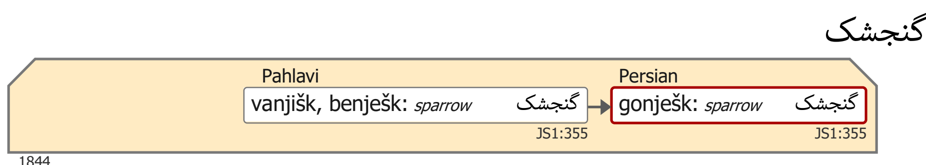
گُنج: حجم

1843

گنجایش ـ رجوع شود به گُنج

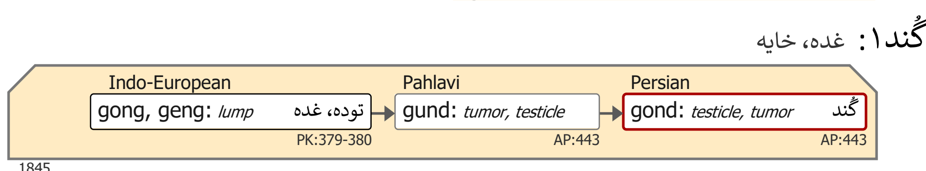
گنجشک

1844

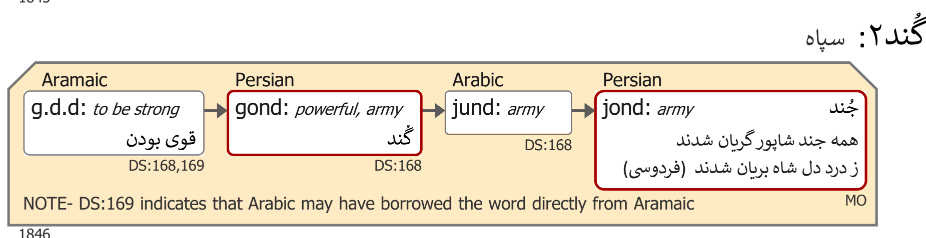
گنجیدن ـ رجوع شود به گُنج

گُند۱: غده، خایه

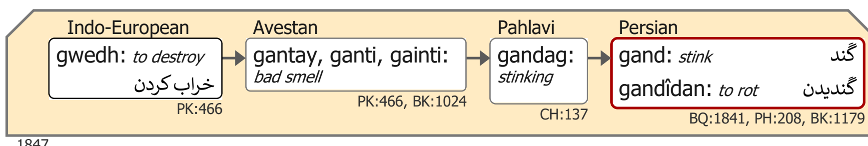
1845

گُند۲: سپاه

1846

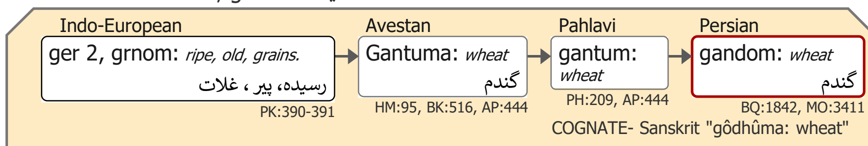
گند: فساد، بوی بد — مقایسه: گست

1847

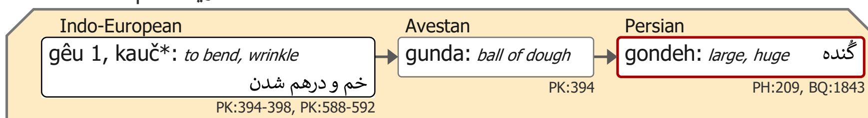
گنداور: دلاور - رجوع شود به گُند۲

گندم — همریشه: زیره — همریشه: corn, grain

1848

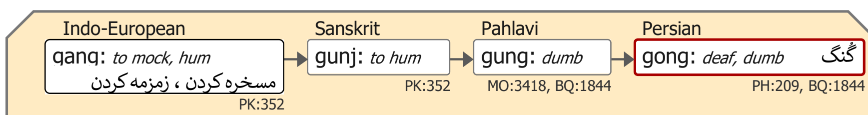
گُنده — همریشه: cup

1849

گندیدن - رجوع شود به گند

گُنگ

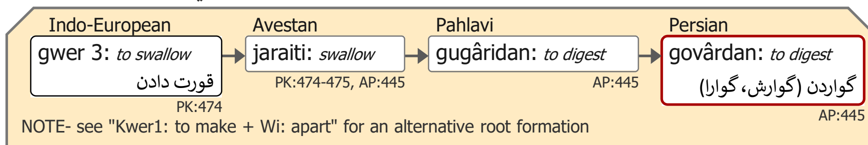

1850

گوارا - رجوع شود به گواردن

گواردن — همریشه: گلو — همریشه: voracious

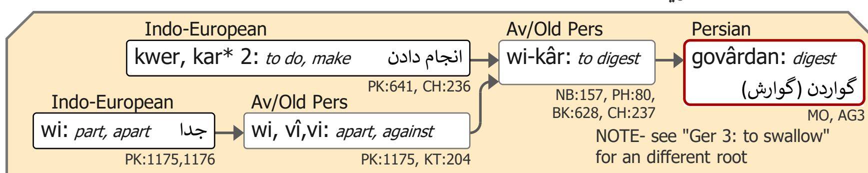
(1)

1851

گواردن — همریشه: کار

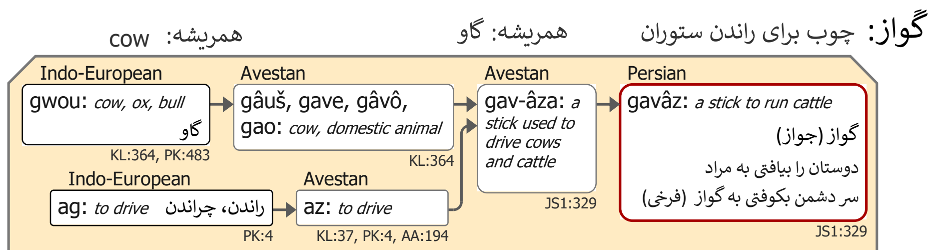
(2)

1852

گوارش - رجوع شود به گواردن

گواز: چوب برای راندن ستوران   همریشه: گاو   همریشه: cow

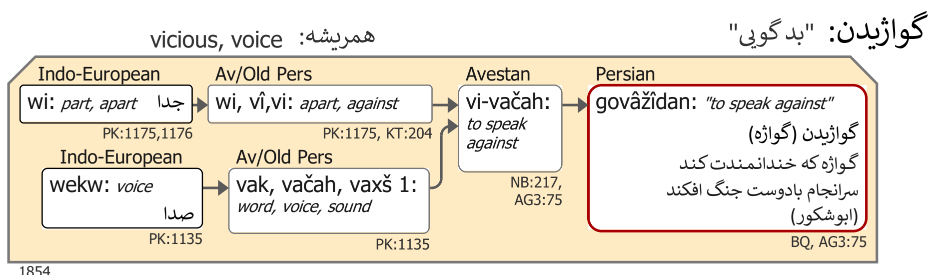

1853

گُوازه: هاون کوچک - رجوع شود به جُوازه

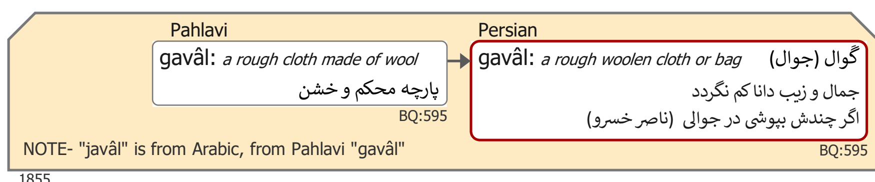
گَواژه: بد گویی - رجوع شود به گواژیدن

گواژیدن: "بد گویی"   همریشه: vicious, voice

1854

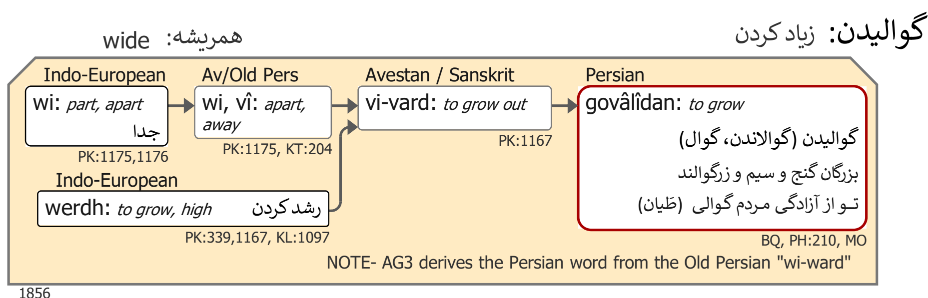
گوال: گاله

1855

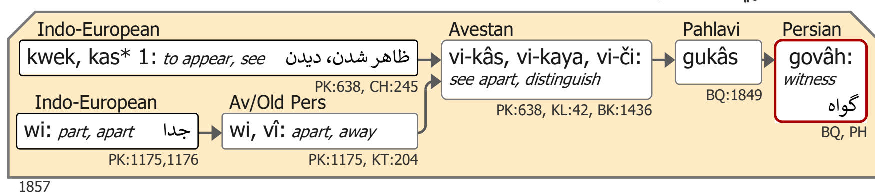
گُوال - رجوع شود به گوالیدن

گوالیدن: زیاد کردن   همریشه: wide

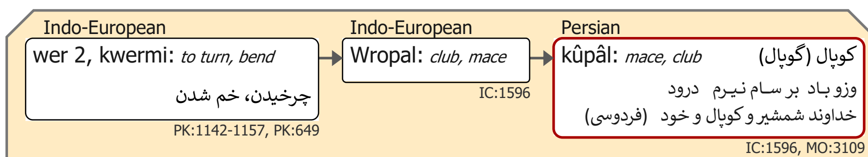
1856

گواه   همریشه: نگاه و آگاه

1857

گوپال

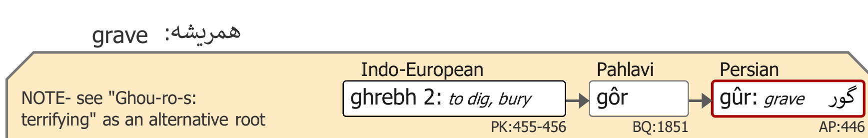

1858

گوپان - رجوع شود به گاو

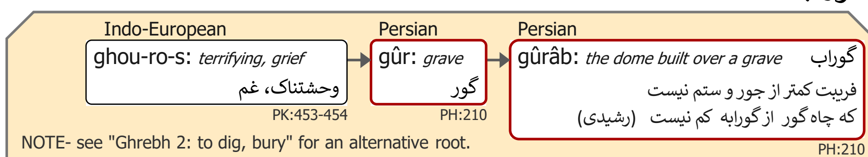
گور

همریشه: grave

1859

گور، گوراب۱

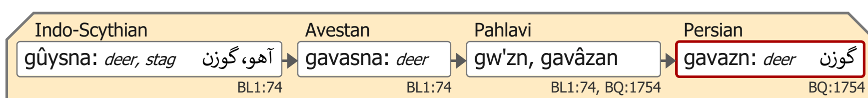

1860

گوراب۲ - رجوع شود به جوراب

گورب - رجوع شود به جوراب

گوزن

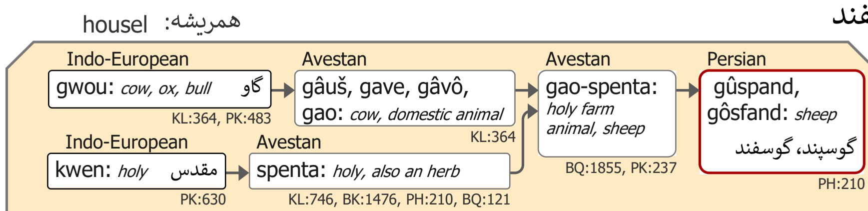

1861

گوساله - رجوع شود به گاو + سال

گوسفند

همریشه: housel

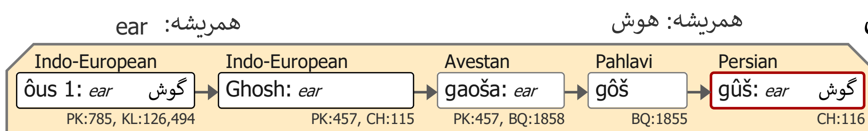

1862

گوش

همریشه: هوش

همریشه: ear

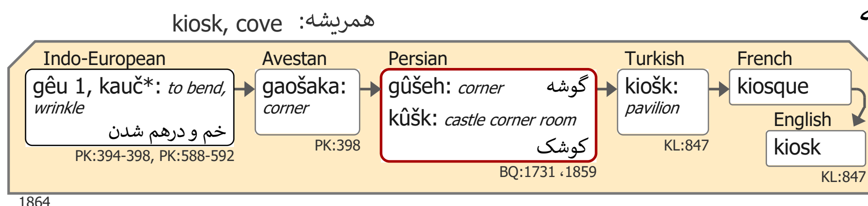
1863

گوشاسب - رجوع شود به بوشاسپ

گوشت - رجوع شود به گاو

گوشه

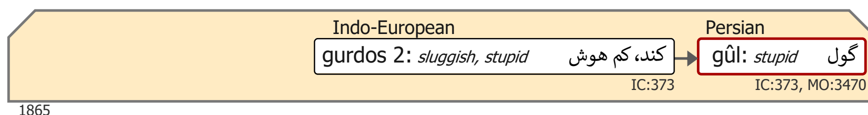
همریشه: kiosk, cove

1864

گوشواره ـ رجوع شود به گوش + وار۴

گول

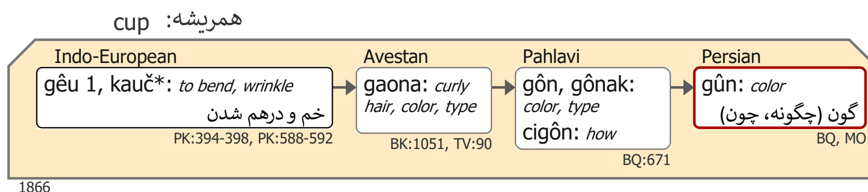

1865

گولّه ـ رجوع شود به گلوله

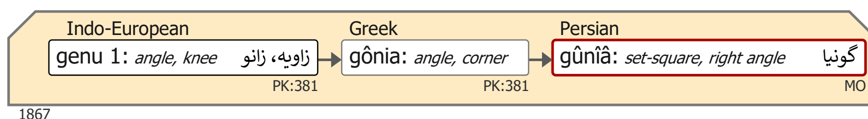
گون

همریشه: cup

1866

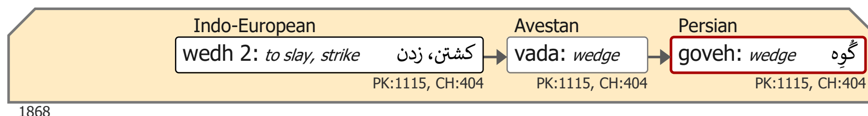
گونیا

1867

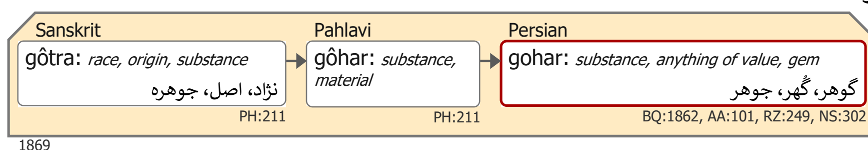
گوه: مدفوع ـ رجوع شود به کود

گُوِه: تکه چوب شیب دار

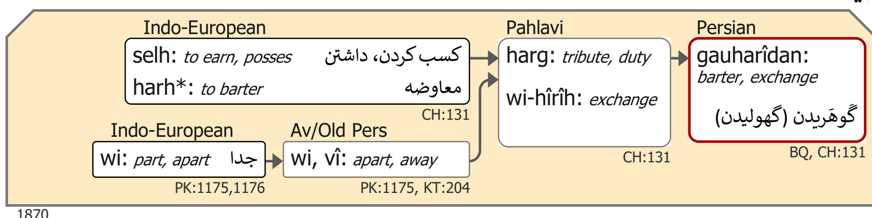
1868

گوهر

1869

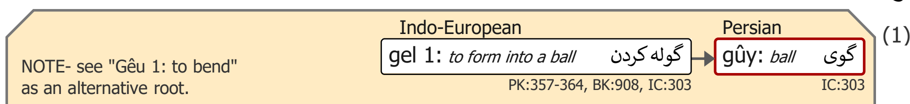
گوهَریدن: معامله پایاپای کردن

1870

گوی

(1)

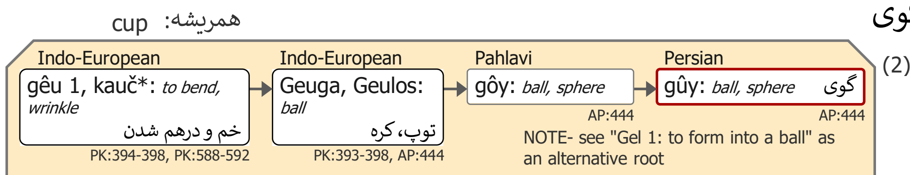

1871

گوی

همریشه: cup

(2)

1872

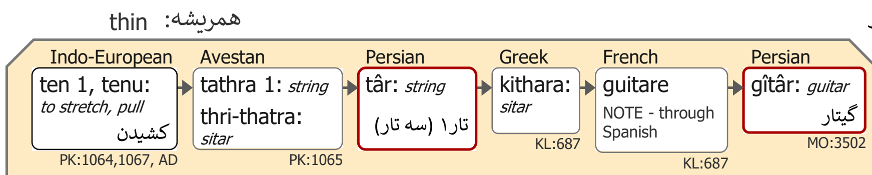
گهواره - رجوع شود به گاه۲ + بردن

گُهر - رجوع شود به گوهر

گهولیدن: معاوضه - رجوع شود به گوهَریدن

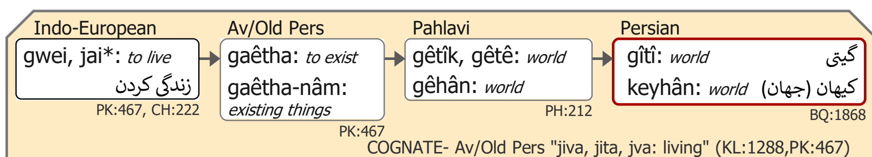
گیتار

همریشه: thin

1873

گیتی

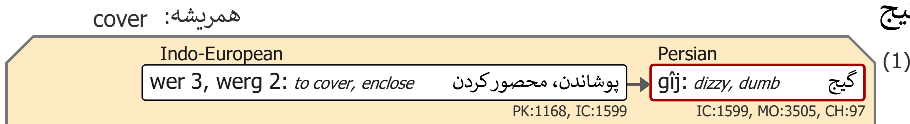

1874

گیج

همریشه: cover

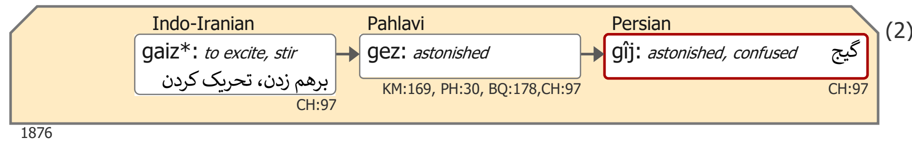
(1)

1875

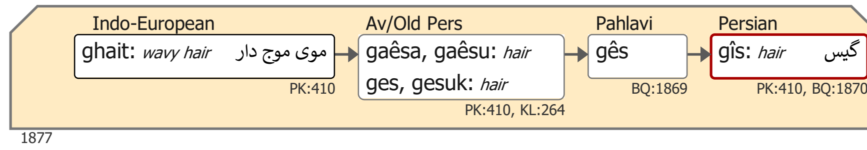
گیج

(2)

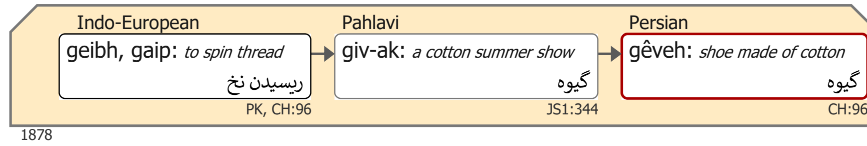
1876

گیس

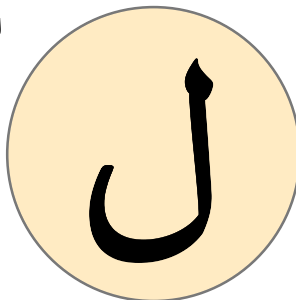

1877

گیوه

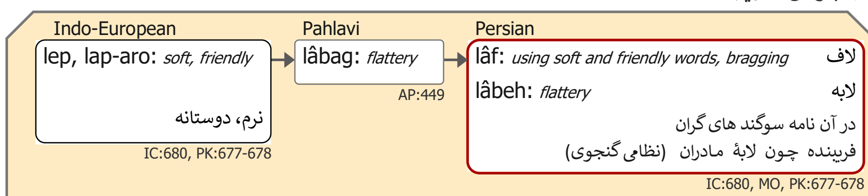

1878

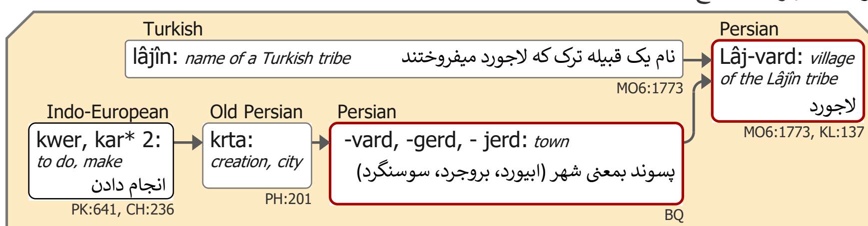

این حرف گاه به ر بدل شود.

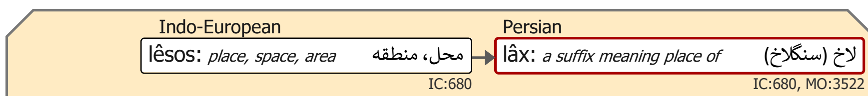
لابه: چاپلوسی، فریب

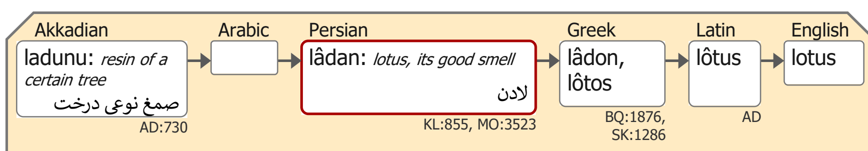
لاجورد: "شهر قبیله لاج"

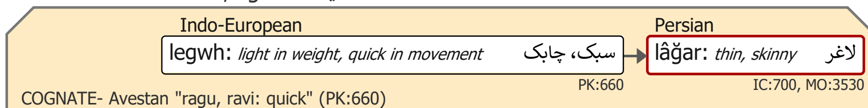
لاخ

لادن

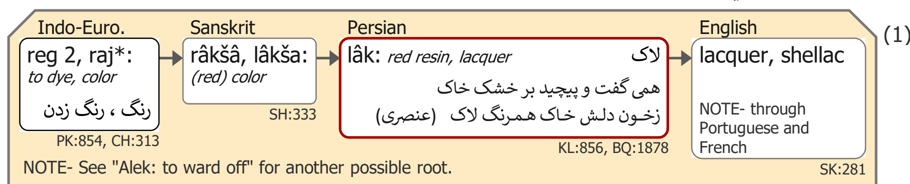
لاغر همریشه: carnival, light

لاک

همریشه: رنگ

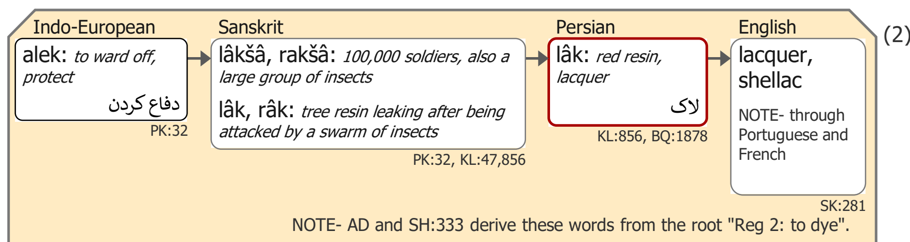
(1)

1884

لاک

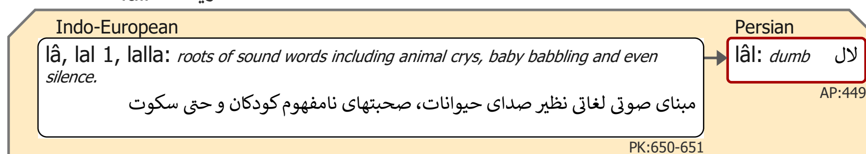
(2)

1885

لال۱

همریشه: lull

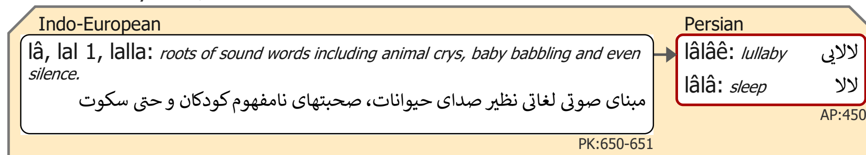
1886

لال۲ - رجوع شود به لاله

لالا - رجوع شود به لالایی

لالایی

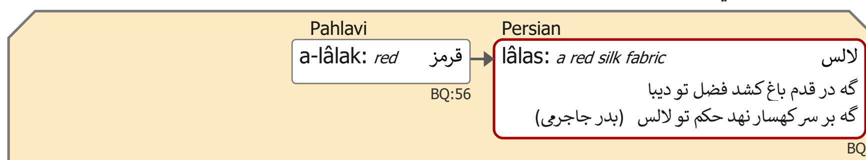
همریشه: lullaby

1887

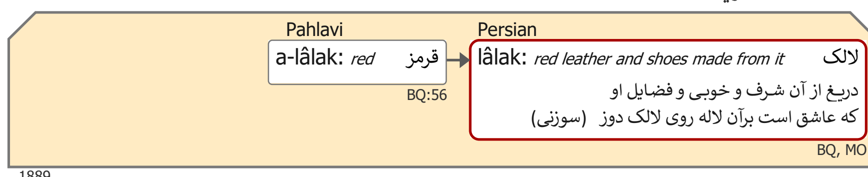
لالس

همریشه: لاله

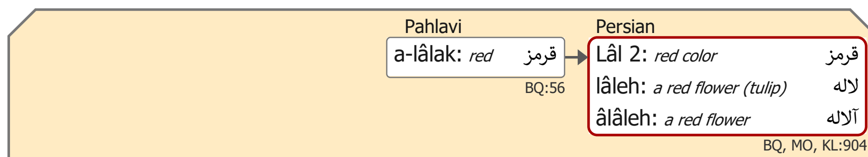
1888

لالک
همریشه: لاله

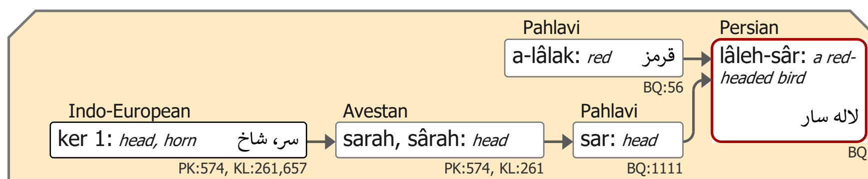
1889

لاله

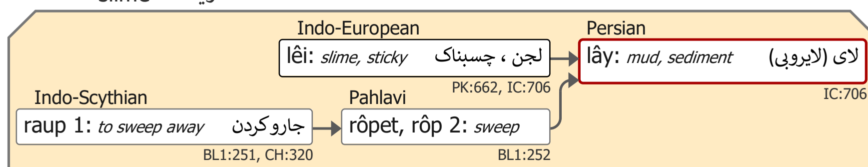
1890

لاله سار

1891

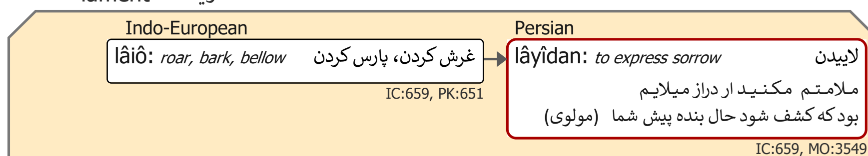
لای
همریشه: slime

1892

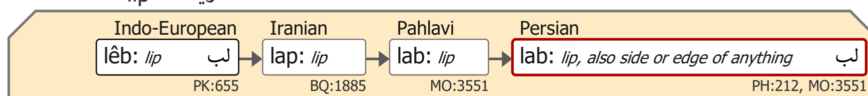
لایم - رجوع شود به لیمو

لاییدن: نالیدن
همریشه: lament

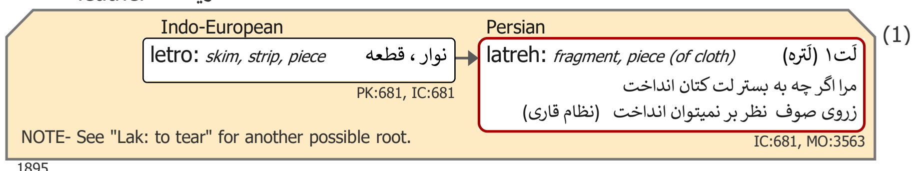
1893

لب
همریشه: lip

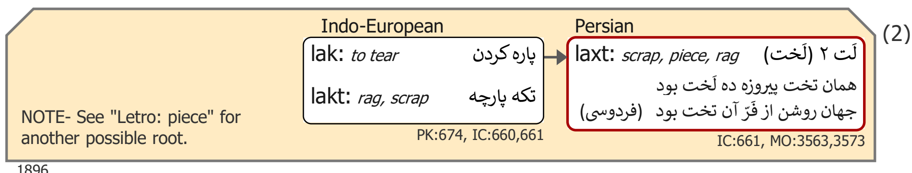
1894

لَت: تکه پارچه　　همریشه: leather

1895

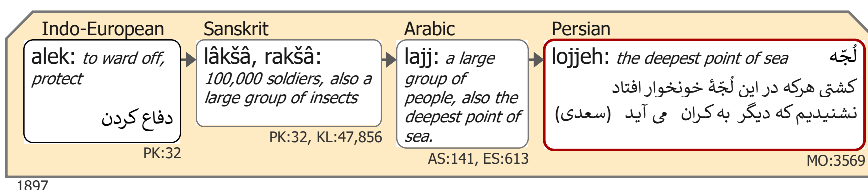
لَت: تکه پارچه

1896

لَتره ـ رجوع شود به لَت۱

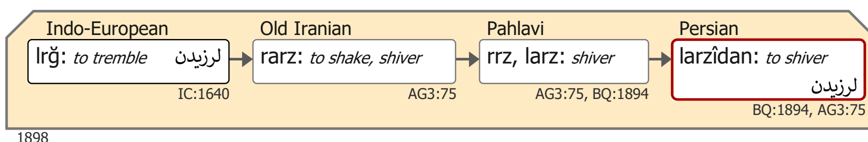
لُجّه

1897

لَخت ـ رجوع شود به لَت۲

لرزیدن

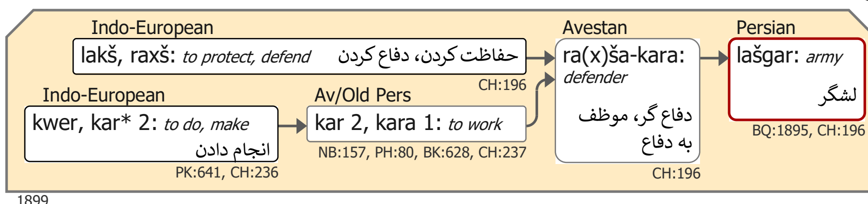

1898

لزگی (رقص) ـ رجوع شود به لی لی (بازی)

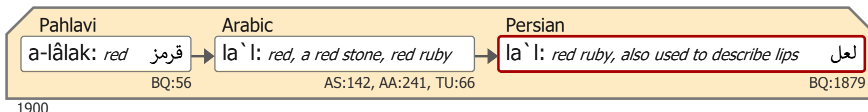
لِشتن ـ رجوع شود به لیسیدن

لشگر　　مقایسه: عسگر

1899

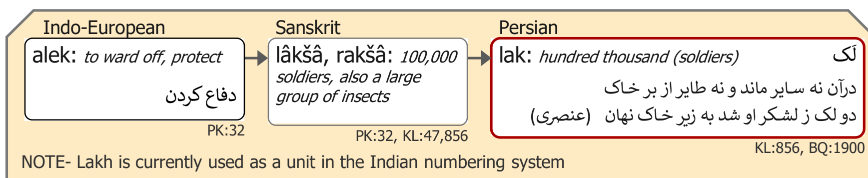
لعل　　همریشه: لاله

1900

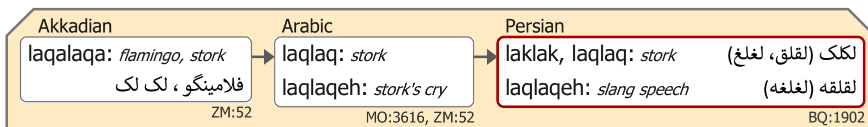
لقلق، لقلقه ـ رجوع شود به لکلک

لَک: صد هزار

1901

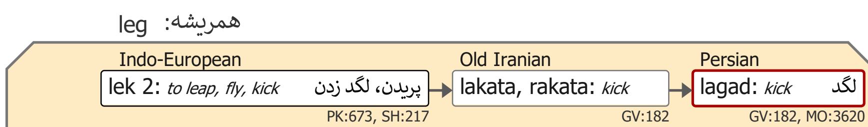
لکلک

1902

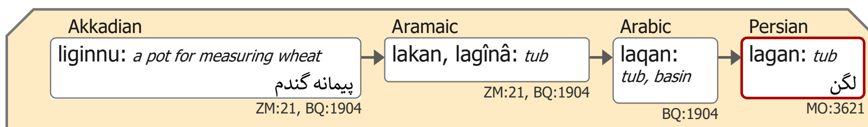
لگد

همریشه: leg

1903

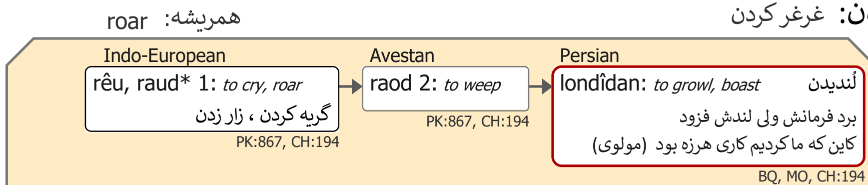
لگن

1904

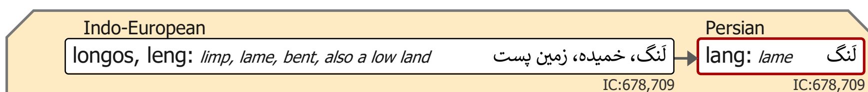
لُندیدن: غرغر کردن

همریشه: roar

1905

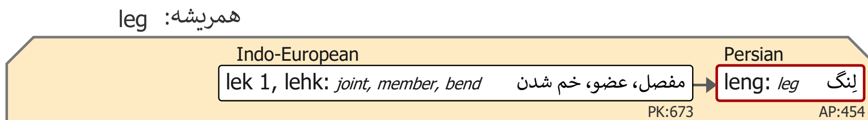
لَنگ

1906

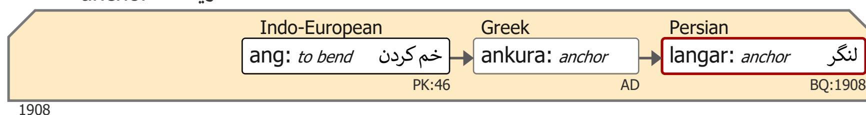
لِنگ

همریشه: leg

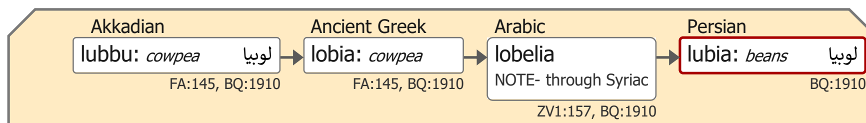
1907

لنگر
همریشه: anchor

1908

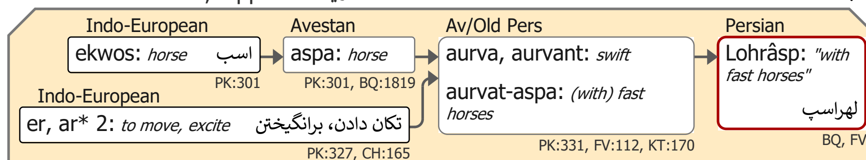
لوبیا

1909

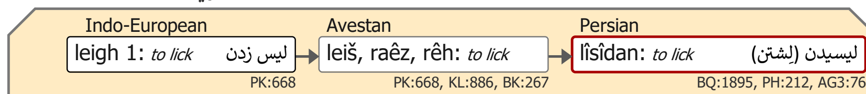
لِه: عقاب ـ رجوع شود به آله

لهراسپ: "با اسبان تند رو"
همریشه: اروند همریشه: run, hippo-

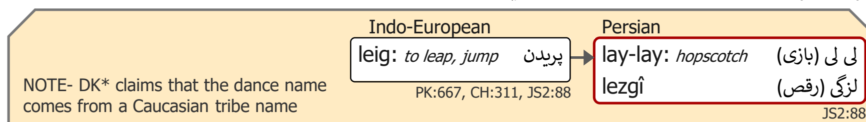
1910

لیسیدن
همریشه: lick

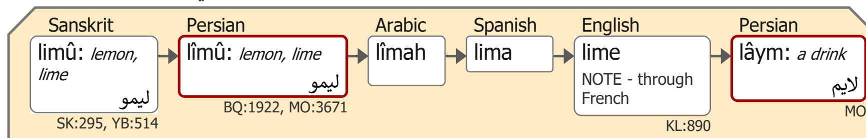
1911

لی لی (بازی)
مقایسه: آلیزیدن

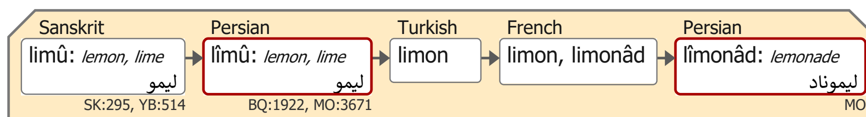
1912

لیمو
همریشه: lemon

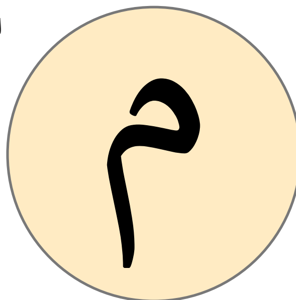

1913

لیموناد

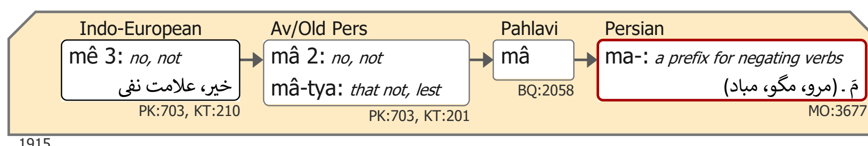

1914

این حرف گاهی به ن بدل شود.

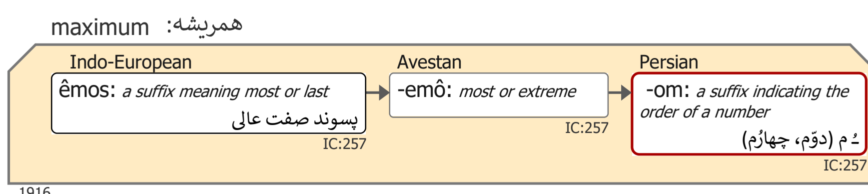
مَ -

1915

ـُ م

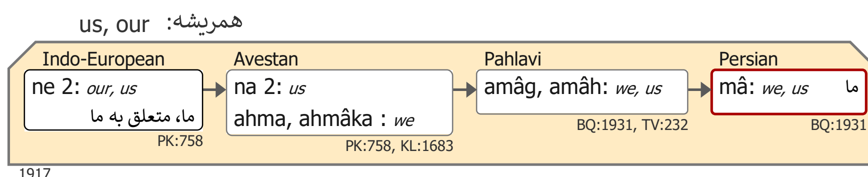
همریشه: maximum

1916

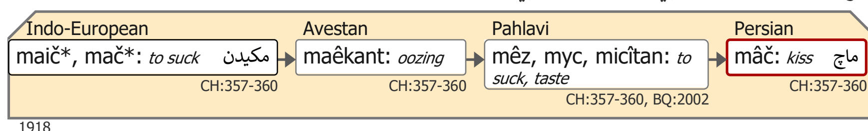
ما

همریشه: us, our

1917

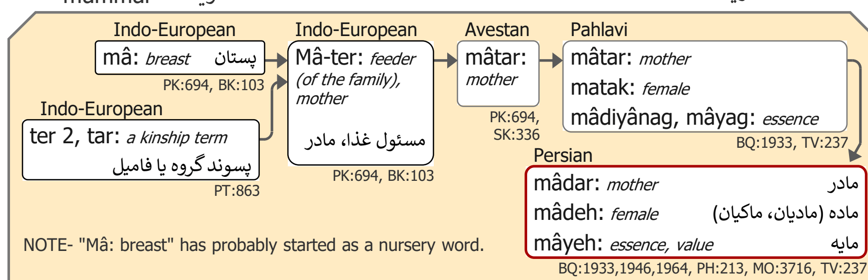
ماچ: بوسه همریشه: مکیدن، مزیدن

1918

مادر همریشه: ممه

همریشه: mammal

1919

مادراندر - رجوع شود به مادر + اندر۲

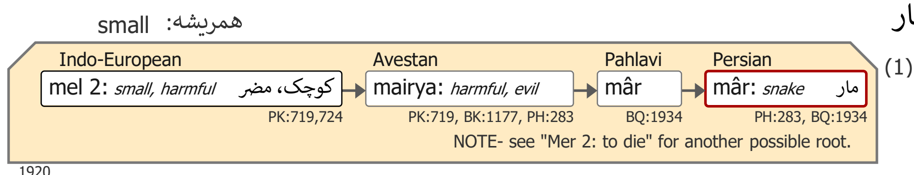
مادیان - رجوع شود به مادر

ماده - رجوع شود به مادر

مار

همریشه: small

(1)

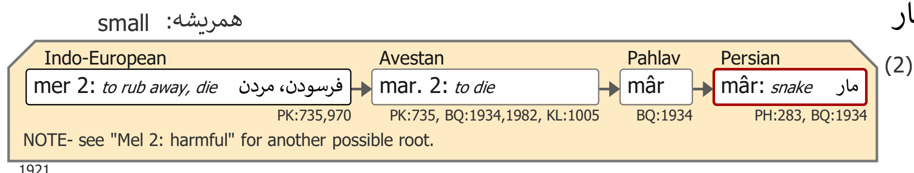

1920

مار

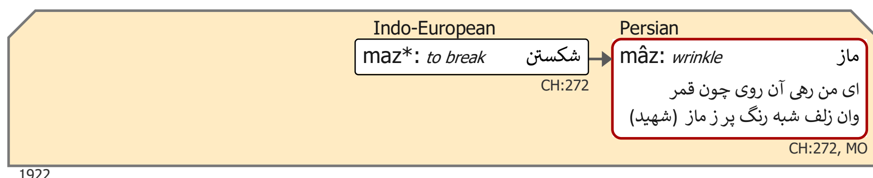
همریشه: small

(2)

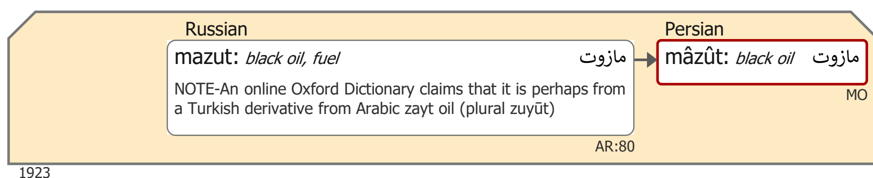
1921

ماز: چروک، چین و تاب

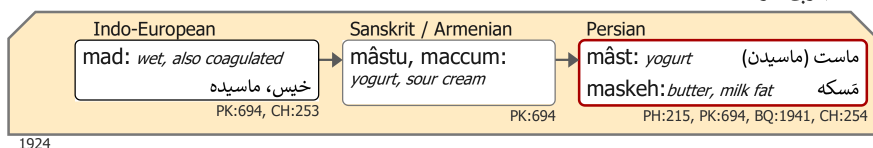
1922

مازوت

1923

ماست: چربی گرفته شده از شیر

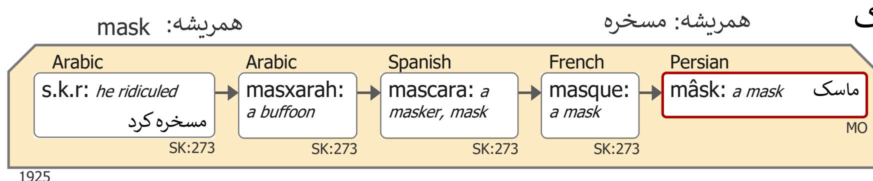

1924

ماسک

همریشه: mask

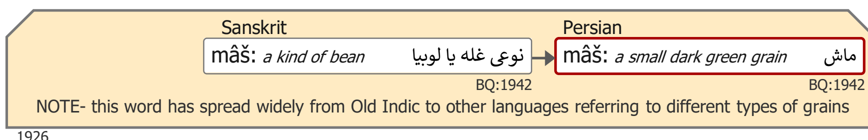
همریشه: مسخره

1925

ماسیدن - رجوع شود به ماست

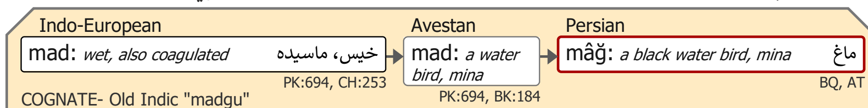
ماش

1926

ماغ: نوعی مرغابی سیاه رنگ است

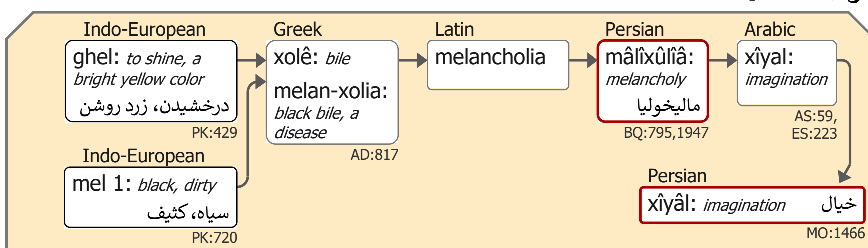
همریشه: mina

1927

ماکیان . رجوع شود به مادر

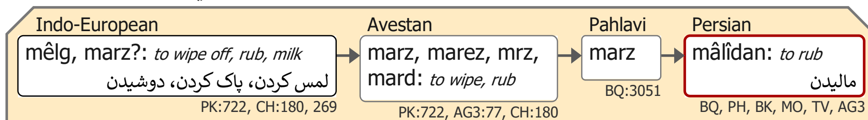
مالیخولیا: "صفرای سیاه"

1928

مالیدن

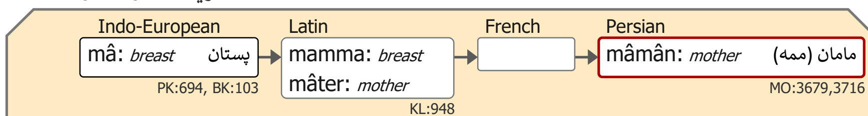
همریشه: emulsion

1929

مامان

همریشه: mammal

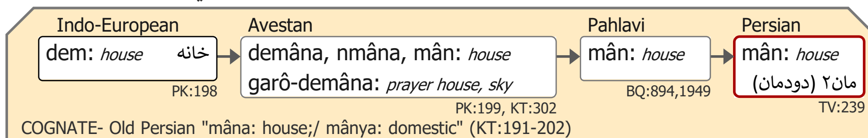

1930

مان۱: شبیه، مانند . رجوع شود به مانستن

مان۲: خانواده

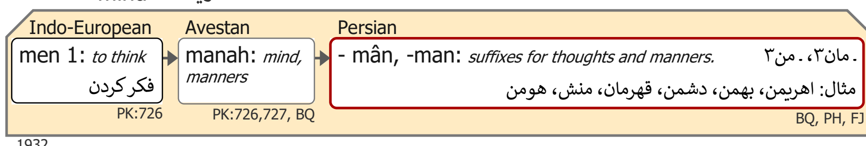
همریشه: domestic

1931

ـ مان۳: پسوند بمعنی پندار و رفتار

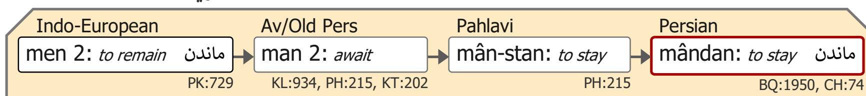
همریشه: mind

1932

ماندن

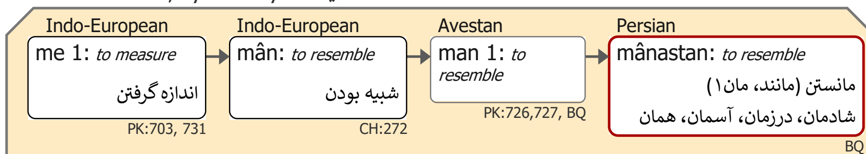
همریشه: remain

1933

مانستن: شباهت داشتن

همریشه: measure, symmetry

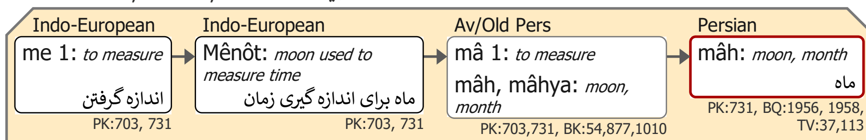

1934

مانند ـ رجوع شود به مانستن

ماه

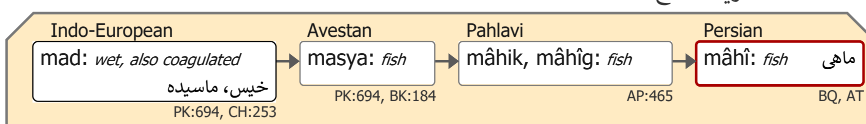
همریشه: measure, month, moon

1935

ماهی

همریشه: ماغ

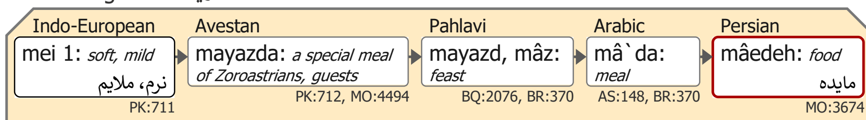
1936

ماهیچه ـ رجوع شود به موش

مایده

همریشه: میزبان

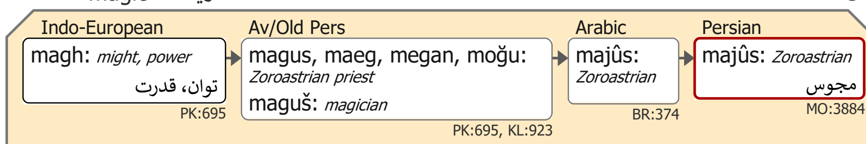
همریشه: mitigate

1937

مایه ـ رجوع شود به مادر

مجوس همریشه: magic

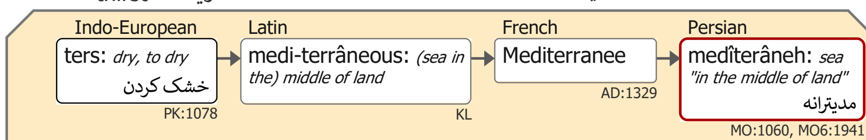
1938

مخزن ـ رجوع شود به خزانه

مخلوط ـ رجوع شود به اخلاط

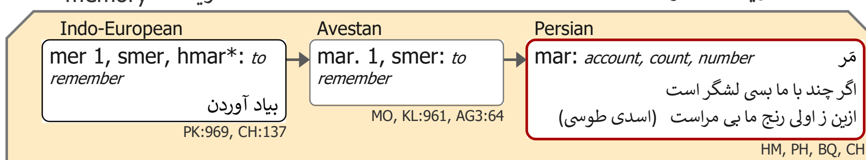
مدار ـ رجوع شود به دور۲

مدیترانه: "آب در میانه زمین" همریشه: تشنه همریشه: thirst

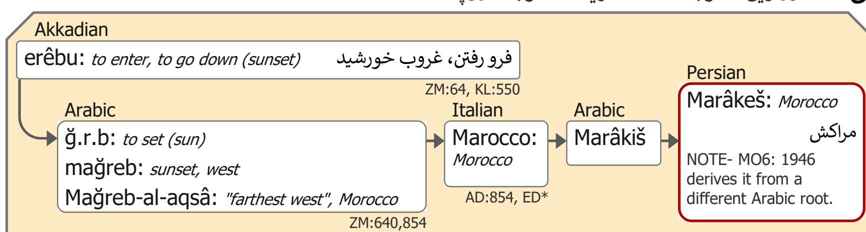
1939

مَر همریشه: شمردن همریشه: memory

1940

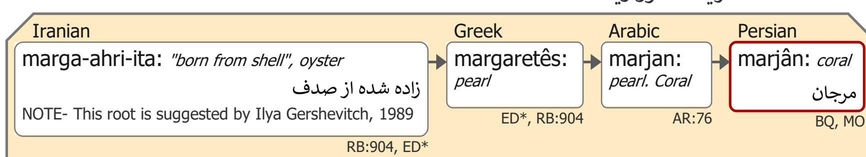
مراکش: " دورترین مغرب" همریشه: غرب، اروپا

1941

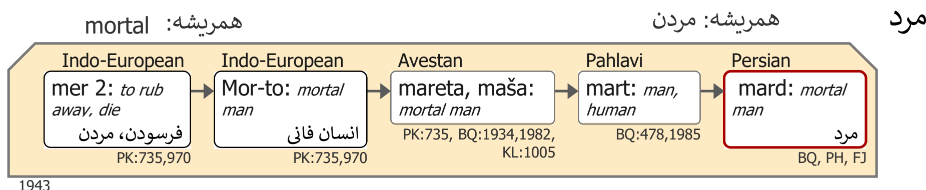
مربّی، مربّا ـ رجوع شود به رَبّ

مرجان همریشه: مروارید

1942

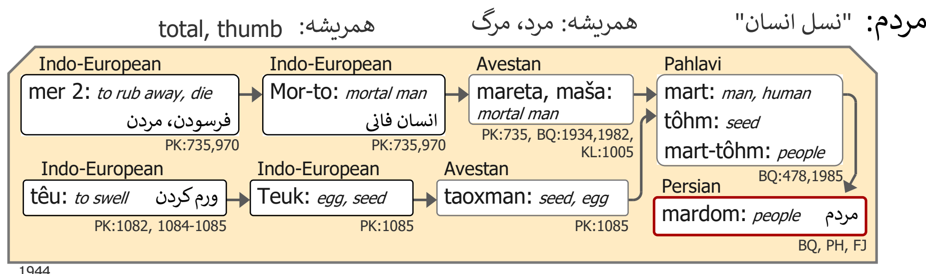
مرد همریشه: مردن همریشه: mortal

1943

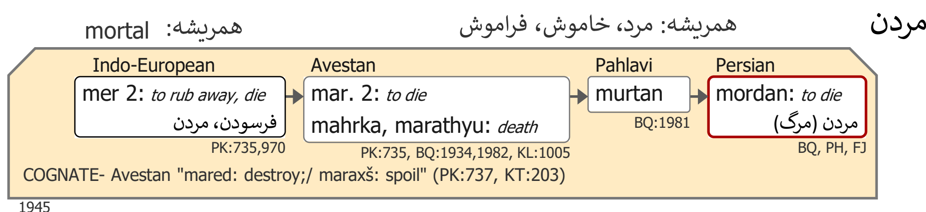
مرداد - رجوع شود به امرداد

مردم: "نسل انسان" همریشه: مرد، مرگ همریشه: total, thumb

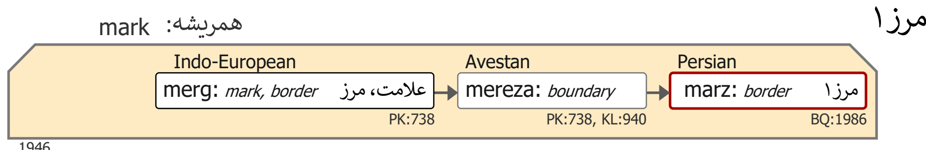
1944

مردن همریشه: مرد، خاموش، فراموش همریشه: mortal

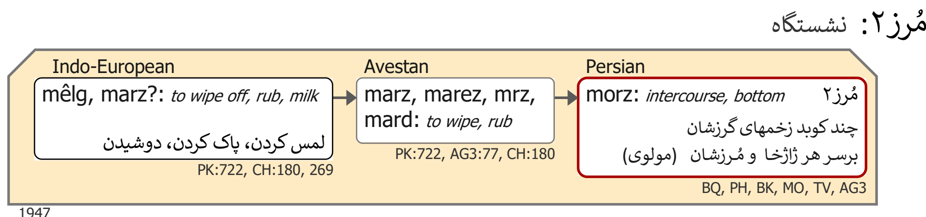
1945

مرز۱ همریشه: mark

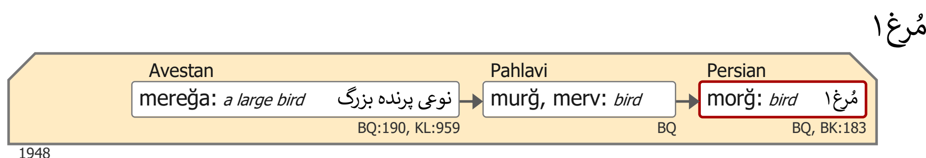
1946

مُرز۲: نشستگاه

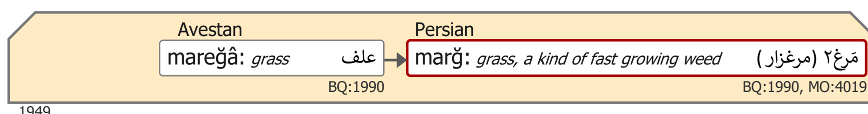
1947

مُرغ۱

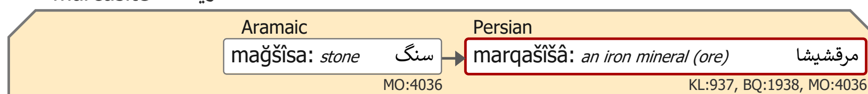
1948

مَرغ۲

مرغزار - رجوع شود به مَرغ۲ + زار۳

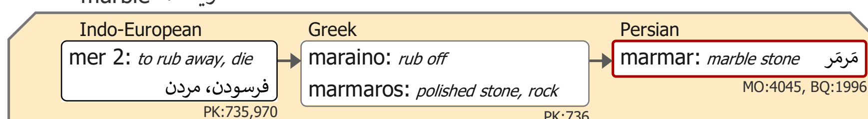
مرقشیشا: سولفید آهن که مصرف داروئی دارد همریشه: marcasite

مرگ - رجوع شود به مردن

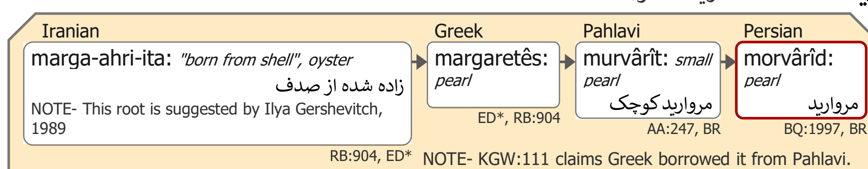
مَرمَر

همریشه: marble

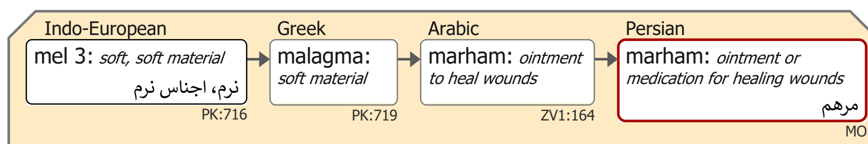

مروارید

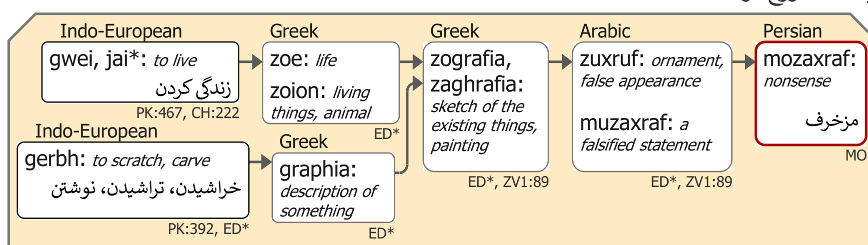
همریشه: مرجان

مرهم

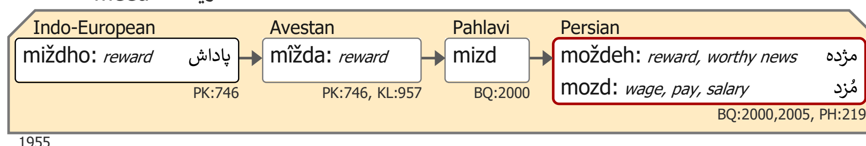

مزخرف: "دروغ آراسته شده"

مُزد

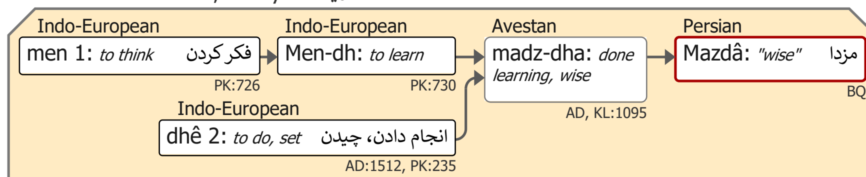
همریشه: meed

1955

مزدا: "دانشمند، عاقل"

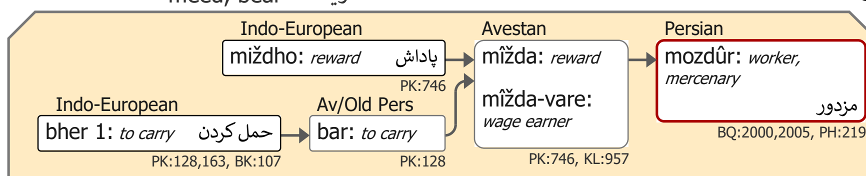
همریشه: mind, verify

1956

مزدور

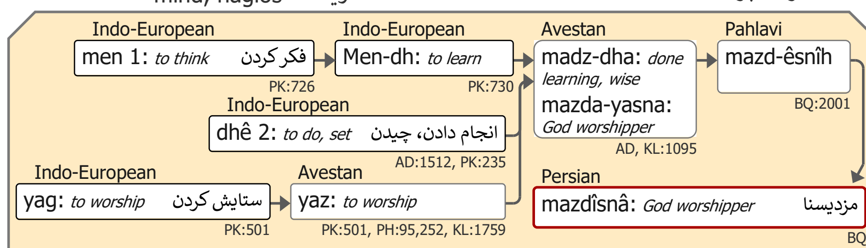
همریشه: meed, bear

1957

مزدیسنا: "یزدان پرست"

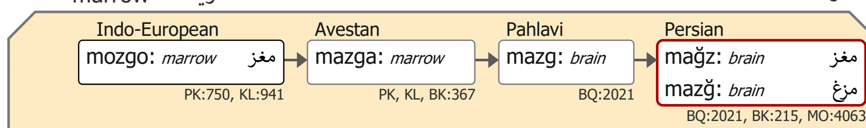
همریشه: mind, hagios

1958

مزغ: مغز

همریشه: marrow

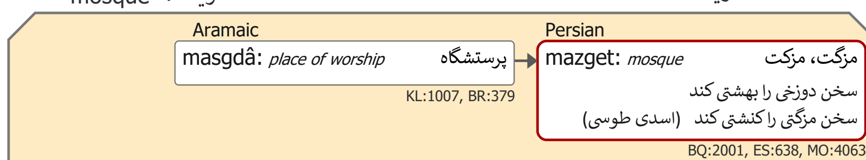
1959

مزقان - رجوع شود به موزیک

مزکت

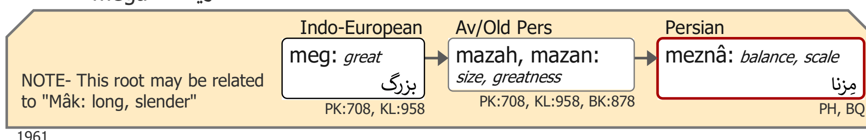
همریشه: مسجد

همریشه: mosque

1960

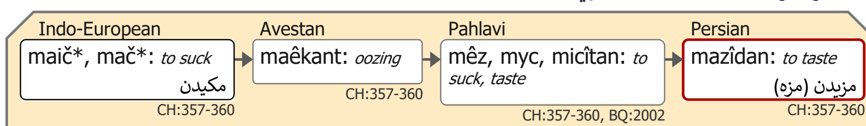
مِزنا: ترازو　　　　همریشه: mega

1961

مزه - رجوع شود به مزیدن

مزیدن: مزه کردن　　　　همریشه: مکیدن

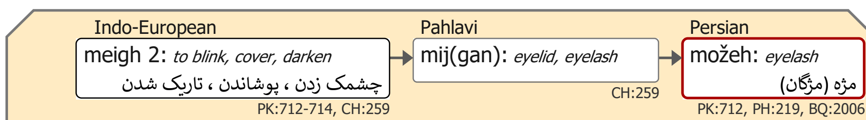

1962

مژده - رجوع شود به مُژد

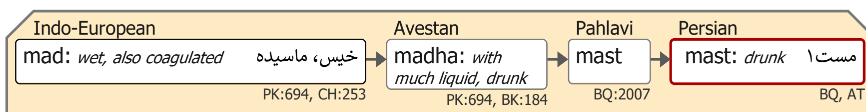
مژگان - رجوع شود به مژه

مژه

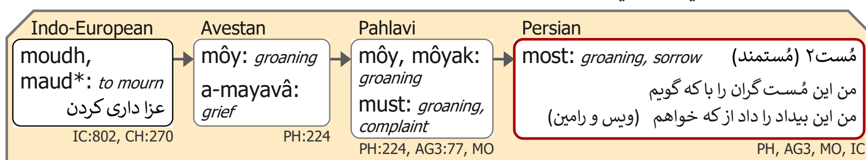
1963

مست۱

1964

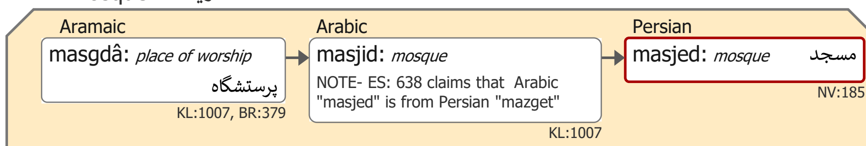
مُست۲: اندوه　　　　همریشه: مویه

1965

مُستمند - رجوع شود به مُست۲

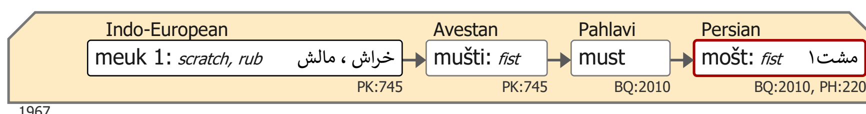
مسجد　　　　مقایسه: مزگت　　　　همریشه: mosque

1966

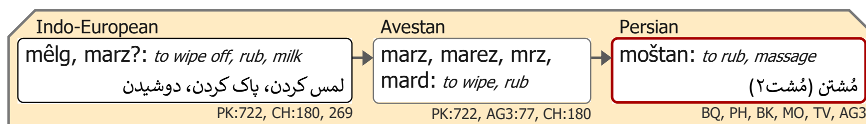
مَسکه - رجوع شود به ماسه

مشت۱

مُشت۲: مشتمال . رجوع شود به مُشتن

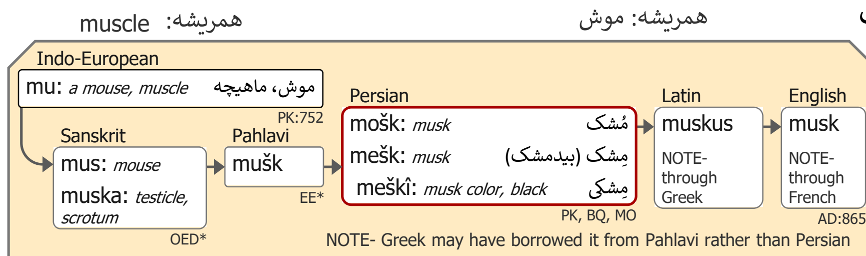
مُشتن

مُشک

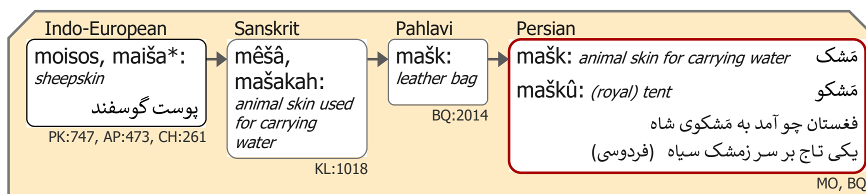
همریشه: موش

همریشه: muscle

مِشک . رجوع شود به مُشک

مَشک

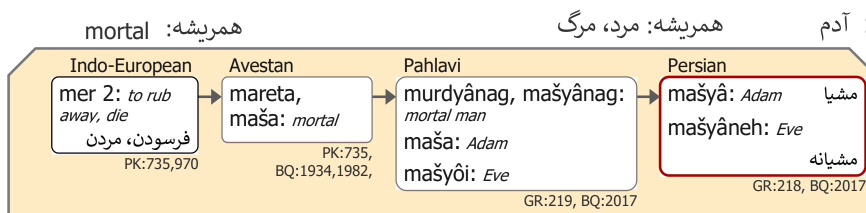
مَشکو: چادر . رجوع شود به مَشک

مِشکی: سیاه . رجوع شود به مُشک

مشیا: آدم

همریشه: مرد، مرگ

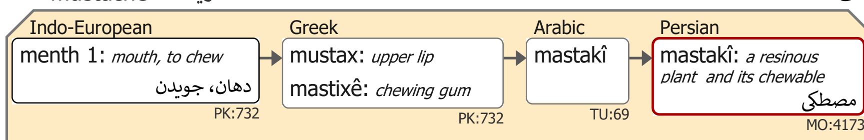
همریشه: mortal

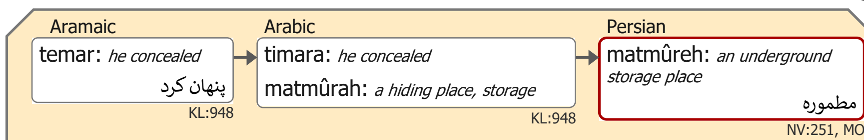
مشیانه: حوا . رجوع شود به مشیا

مصطکی

همریشه: mustache

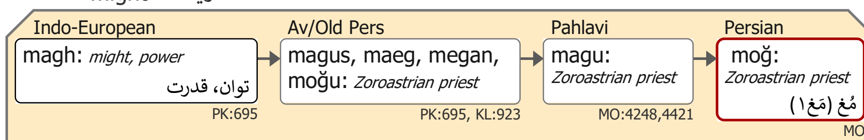

مطموره: نهانخانه

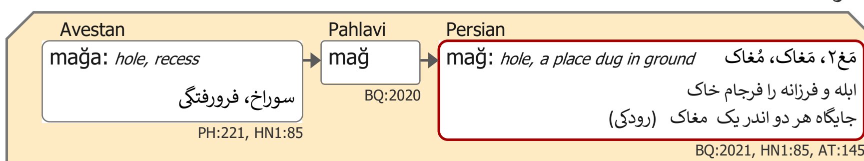
مُغ: رهبر زرتشتیان

همریشه: might

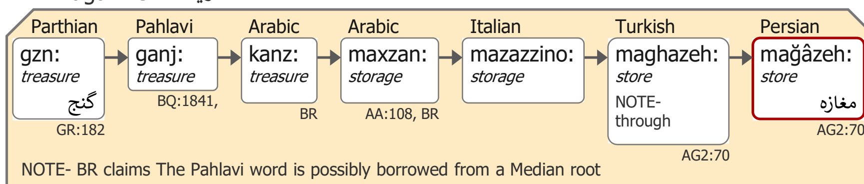
مَغ۱ ـ رجوع شود به مُغ

مَغ۲: گودال

مغازه

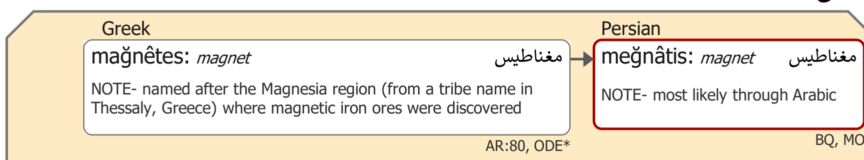
همریشه: magazine

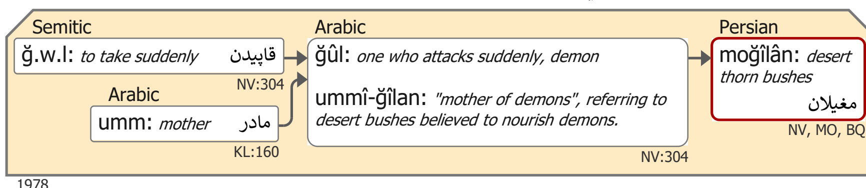
مغز ـ رجوع شود به مزغ

مغاک: گودال ـ رجوع شود به مَغ۲

مغناطیس

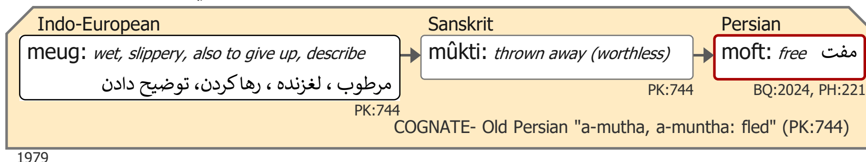

مُغیلان: بته یا درخت خار دار   همریشه: غول

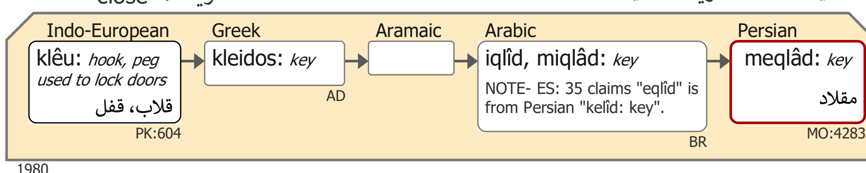
مفت

همریشه: moist

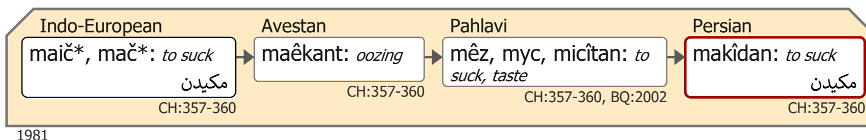
مُفلس - رجوع شود به قَلس

مقلاد: کلید   همریشه: کلید   همریشه: close

مکیدن

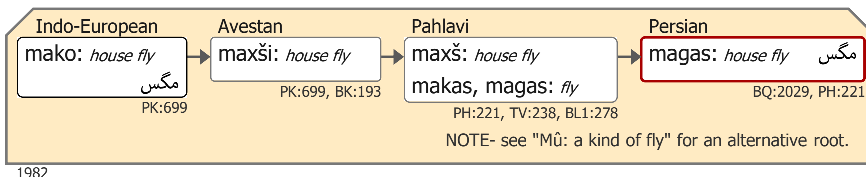
همریشه: مزیدن

مگر - رجوع شود به اگر

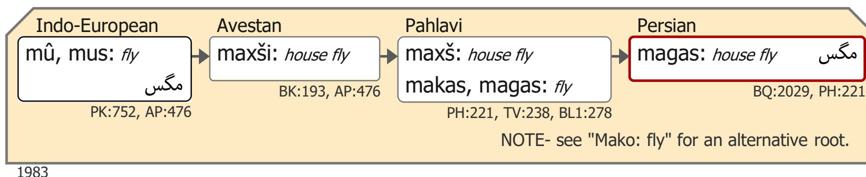
مگس

(1)

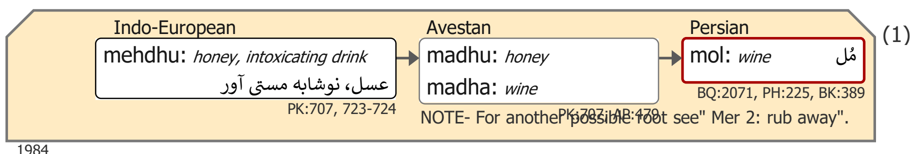
مگس

(2)

مُل

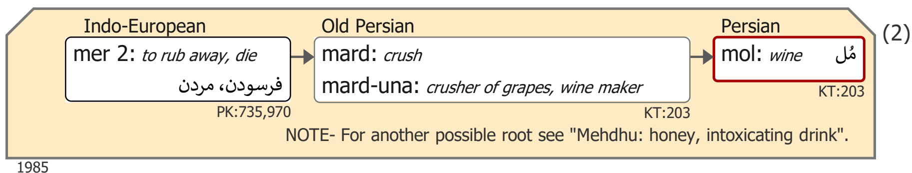
(1)

1984

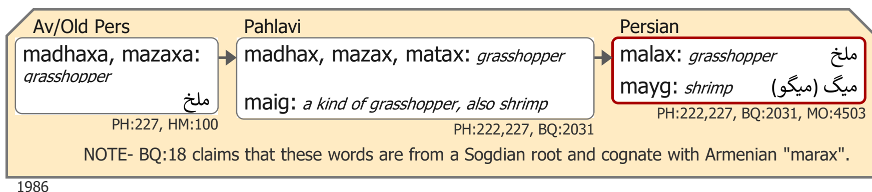
مُل

(2)

1985

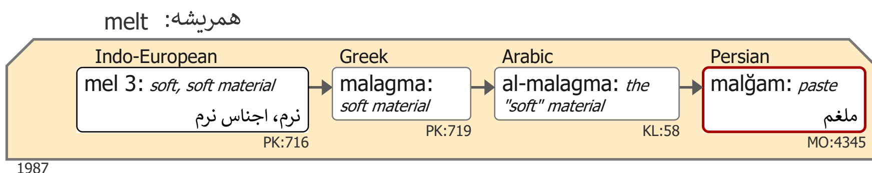
ملخ

1986

ملغم

همریشه: melt

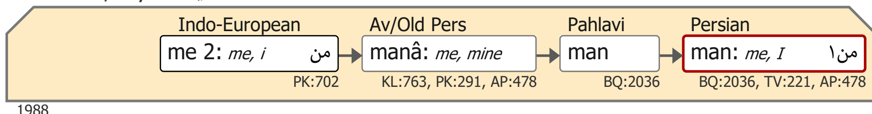

1987

ممه ـ رجوع شود به مامان

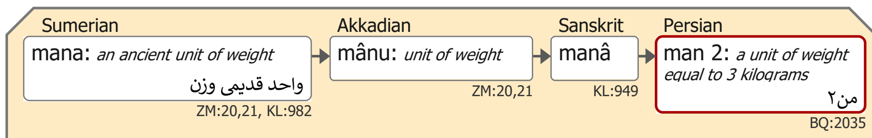
من۱

همریشه: me, my

1988

من۲: سه کیلوگرم

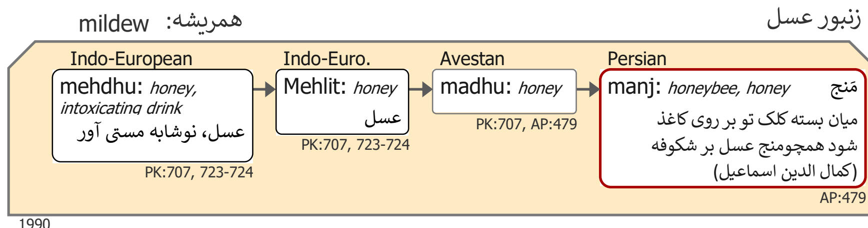

1989

من۳: رفتار ـ رجوع شود به مان۳ ـ

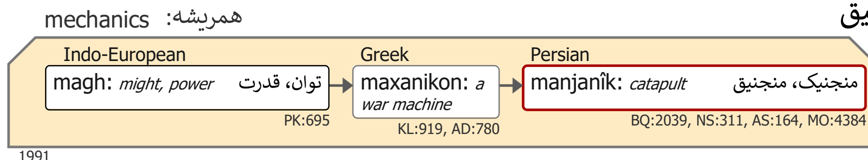
منار ـ رجوع شود به نور

مَنج: زنبور عسل — همریشه: mildew

1990

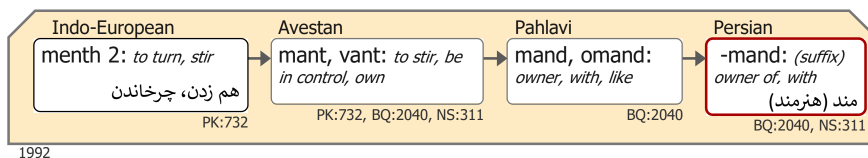
منجنیق — همریشه: mechanics

1991

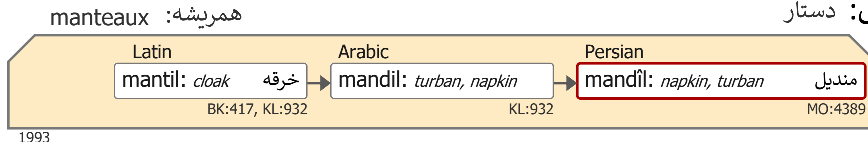
منجنیک ـ رجوع شود به منجنیق

ـ مند

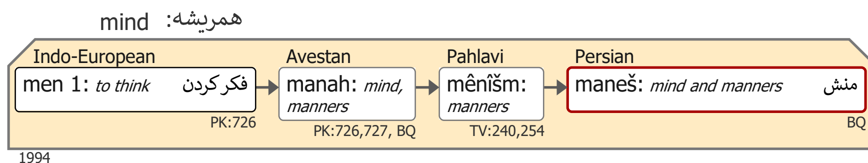
1992

مندیل: دستار — همریشه: manteaux

1993

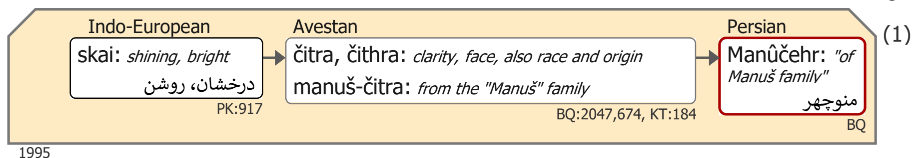
منش — همریشه: mind

1994

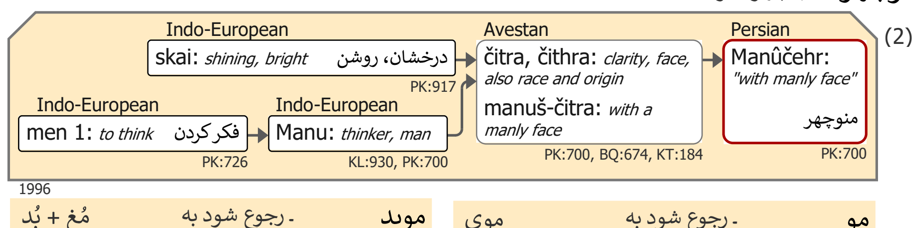
منگ: تخم حشیش ـ رجوع شود به بَنگ

منوچهر: "از نژاد منوش"

1995

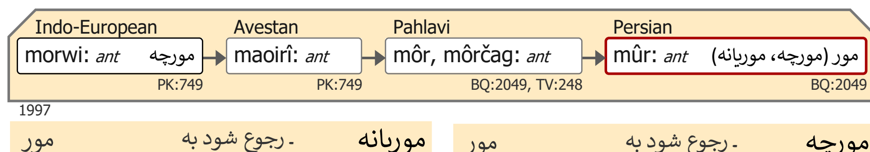
منوچهر: "با چهره مردانه"

مو - رجوع شود به موی

موبد - رجوع شود به مُغ + بُد

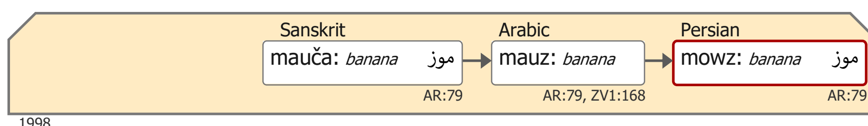
مور

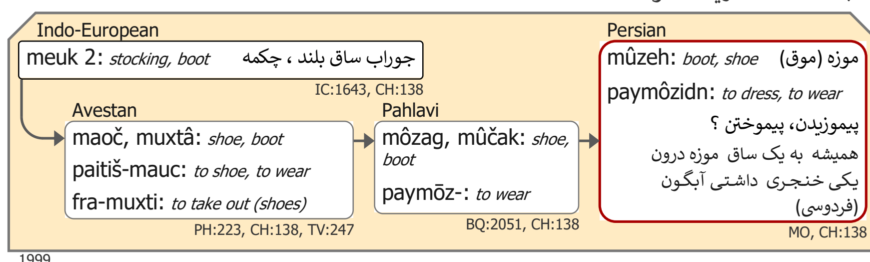
مورچه - رجوع شود به مور

موریانه - رجوع شود به مور

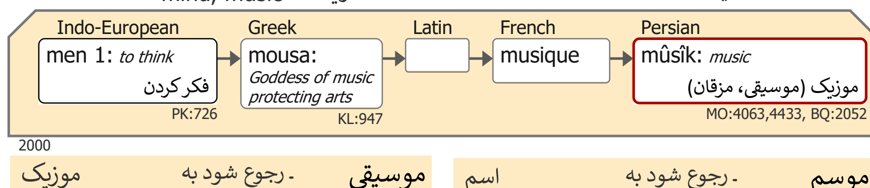
موز

موزه: چکمه همریشه: موق

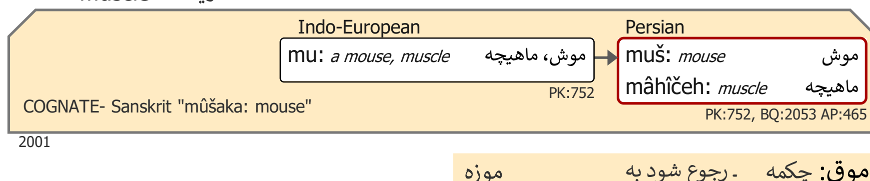
موزیک همریشه: مزداء، مینا همریشه: mind, music

موسم - رجوع شود به اسم

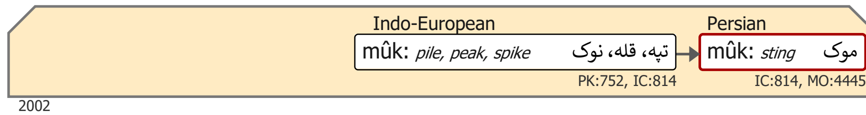
موسیقی - رجوع شود به موزیک

موش همریشه: muscle

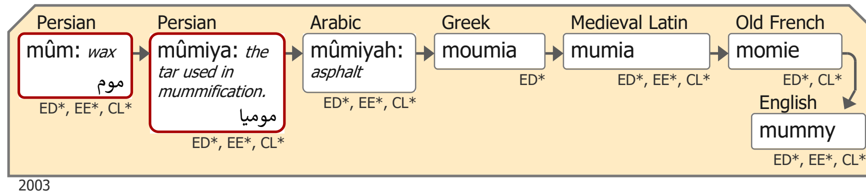

موق: چکمه - رجوع شود به موزه

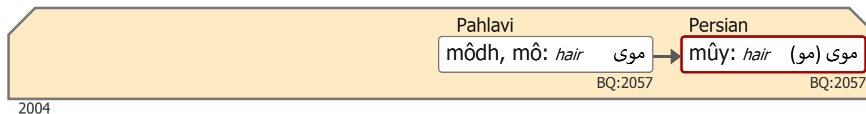
موک: نیش

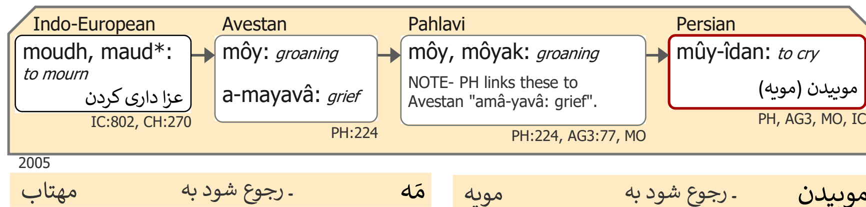
موم، مومیا: "قیری که در مومیایی کردن بکار میرفته"

موی

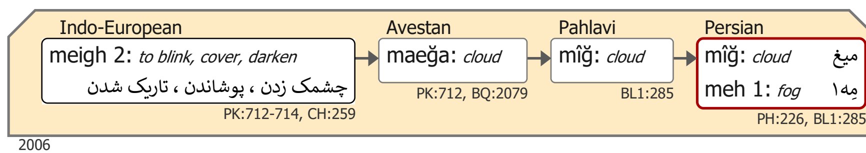
مویه: زاری همریشه: مُست۲

موییدن - رجوع شود به مویه

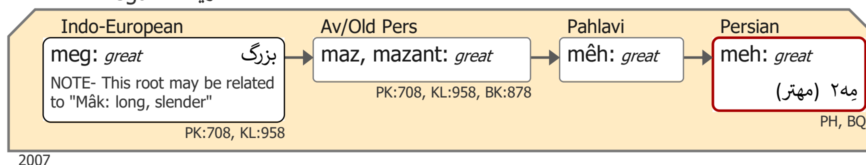
مَه - رجوع شود به مهتاب

مِه۱

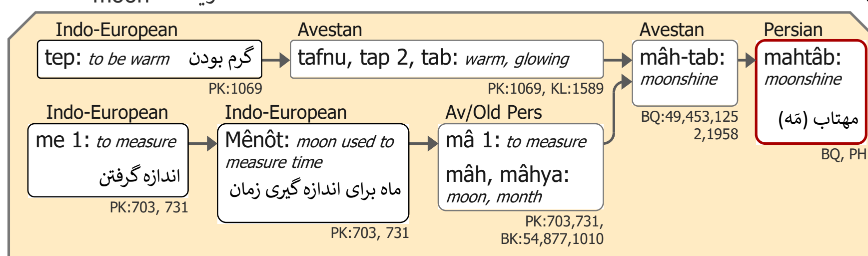
مِه۲

همریشه: mega

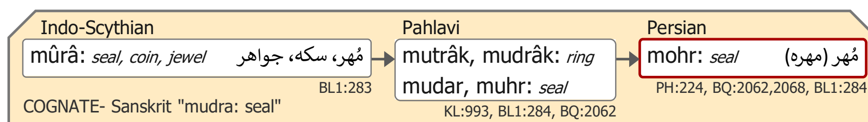
مهتاب

همریشه: moon

مِهر - رجوع شود به میترا

مُهر

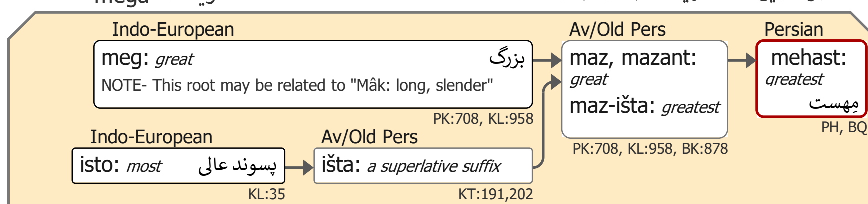
مُهره - رجوع شود به مُهر

مهرگان - رجوع شود به مِهر

مِهَست: بزرگترین

همریشه: مِه و مهتر

همریشه: mega

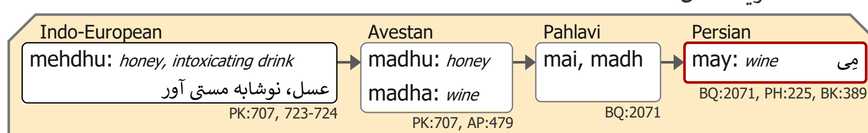
مهمان - رجوع شود به میهمان

مهشید - رجوع شود به ماه + شید

مهندس - رجوع شود به هندسه

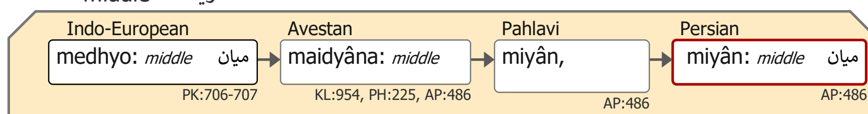
مِی

همریشه: مُل

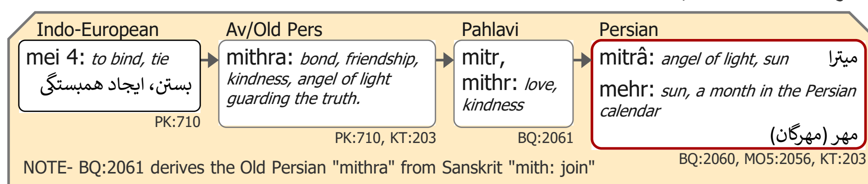

میان

همریشه: middle

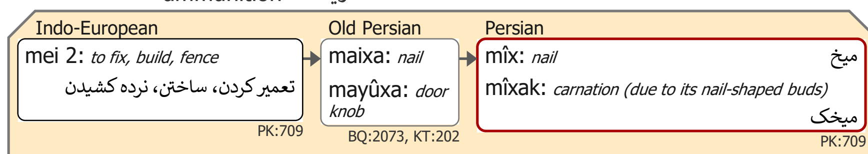
میترا: فرشته محبت، آفتاب

2013

میخ

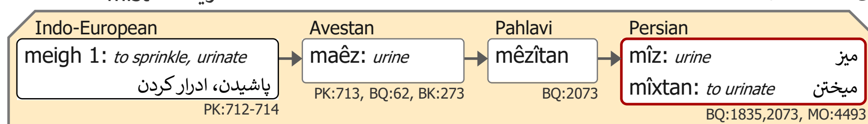
همریشه: ammunition

2014

میختن: ادرار کردن

همریشه: mist

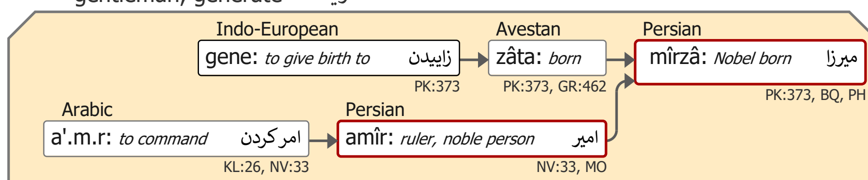

2015

میخک - رجوع شود به میخ

میرزا

همریشه: gentleman, generate

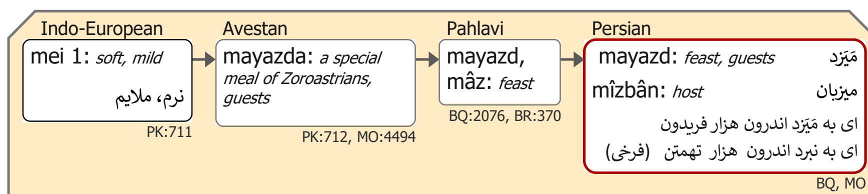

2016

میز - رجوع شود به میختن

میزبان - رجوع شود به مَیَزد + پایِیدن

مَیَزد: میهمان

2017

میزراه - رجوع شود به میختن + راه

میش

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
moisos, maiša*: *sheepskin* پوست گوسفند	mâêša: *ram* mâêšî: *sheep*	mêš: *ewe*	mîš: *ram* میش
PK:747, AP:473, CH:261	PK:747, BK:158, BQ:2078	BQ:2078	BQ:2078, PH:226, CH:261

2018

میگ ـ رجوع شود به ملخ

میغ ـ رجوع شود به مِه۱

میگو ـ رجوع شود به ملخ

مینا، مینو

همریشه: mind, mosaic

Indo-European	Avestan	Persian
men 1: *to think* فکر کردن	mainyu: *spirit, heaven*	mînû: *world* مینو mînâ: *blue (skylike) gloss, glass* مینا
PK:726	PK:726, AD:26	BQ:2083, PH:227

NOTE- See BQ:2082 for a discussion on "mînâ" roots

2019

میوه

Avestan	Pahlavi	Persian
maêkva: *fruit* میوه	mîvak	miveh: *fruit* میوه
BQ:2084	BQ:2084	BQ:2084

2020

میهمان

همریشه: میهن

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
meit 1, mait* 1: *to stay, dwell* ماندن، اقامت کردن	maêt: *to stay* maêthman: *guest, one who stays*	mêhmân: *guest*	mihmân: *guest* میهمان (مهمان)
PK:715, CH:259	PK:715, CH:259	BQ:2069,2084	BQ:2069,2084, CH:259

2021

میهن۱: وطن

همریشه: میهمان

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
meit 1, mait* 1: *to stay, dwell* ماندن، اقامت کردن	maêt: *to stay* maêthanam: *staying place, homeland*	mêhan: *a place to stay, homeland*	mêhan: *homeland* میهن
PK:715, CH:259	PK:715, CH:259	BQ:2069,2084	BQ:2069,2084, CH:259

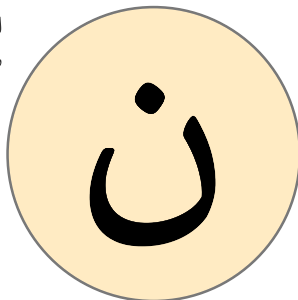
2022

میهن۲: کره یا شیر گوسفند

Indo-European	Avestan	Persian
meit 2, mait* 2: *to throw, discard* دور ریختن، پرت کردن	mit, mith: *to discard*	mîhan: *butter, sheep's milk* میهن۲ NOTE- CH:261 states that this word may be influenced with the root Maiša: sheep.
PK:968, CH:260	CH:260	CH:260, BQ

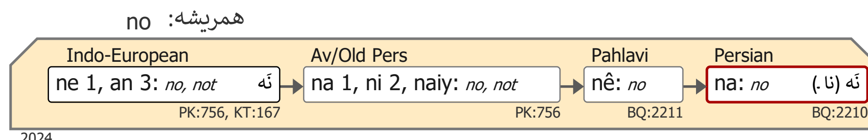
2023

این حرف گاهی به م یا ل بدل شود.

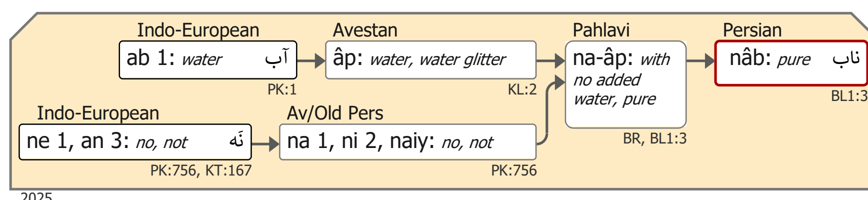
نا .

همریشه: no

2024

ناب

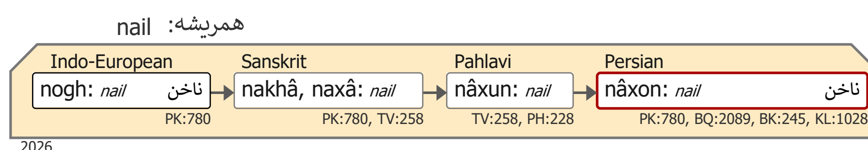
2025

نابیوسان: ناگاه . رجوع شود به بیوسیدن

ناخدا . رجوع شود به ناو + خدا

ناخن

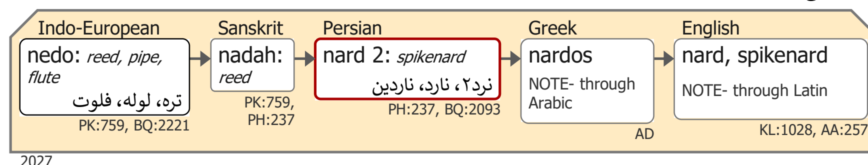
همریشه: nail

2026

نار . رجوع شود به نور

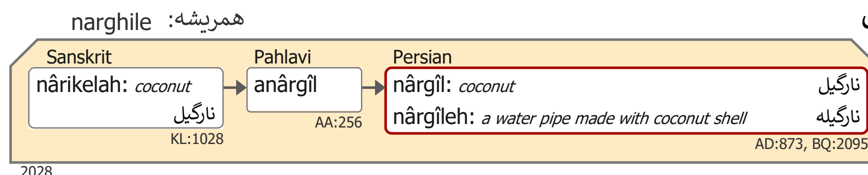
نارد، ناردین: سُنبل هندی

2027

نارگیل

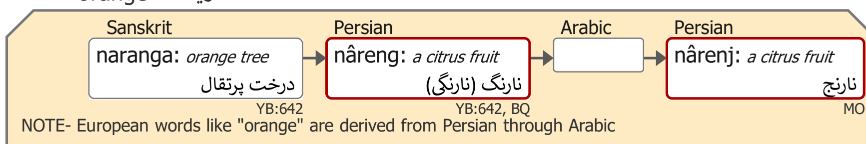
همریشه: narghile

2028

نارنج، نارنگ

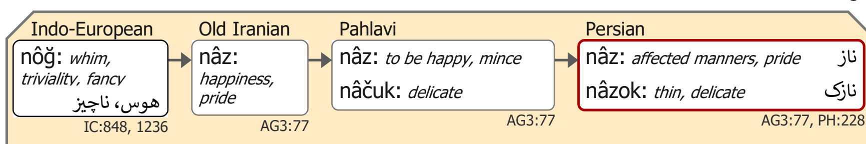
همریشه: orange

2029

ناروَن: نارین . رجوع شود به بُن۱

ناز، نازک

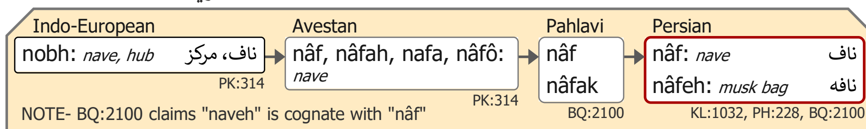

2030

ناشتا . رجوع شود به نا + شتا

ناف، نافه

همریشه: nave

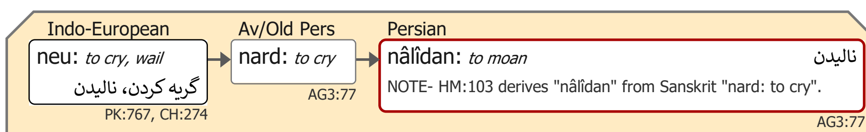
2031

ناگاه . رجوع شود به نا + آگاه

ناگزیر . رجوع شود به گُزیدن

نال . رجوع شود به نای

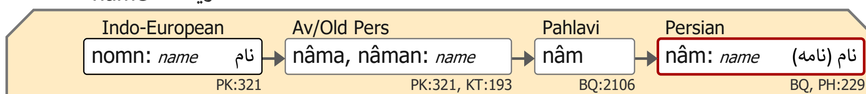
نالیدن

2032

نام

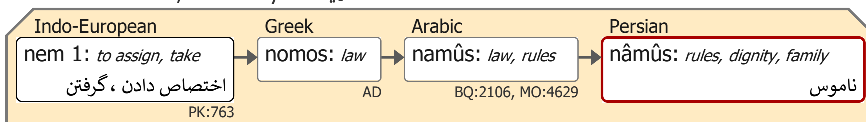
همریشه: name

2033

ناموس: "قانون و قواعد"

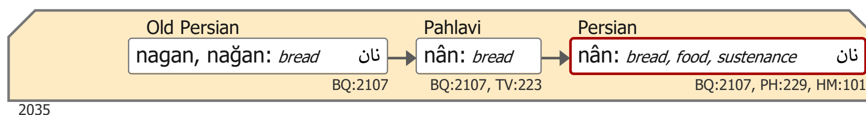
همریشه: number, economy

2034

نامه . رجوع شود به نام

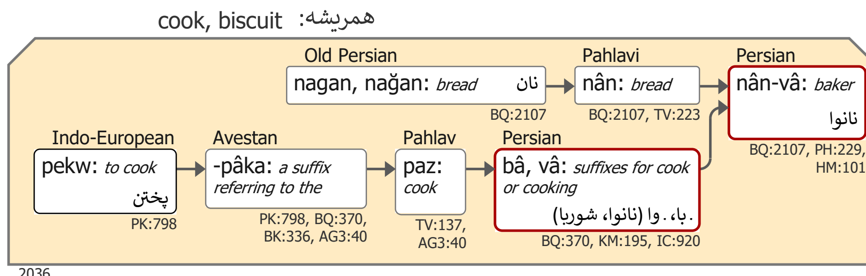
نان

2035

نانوا

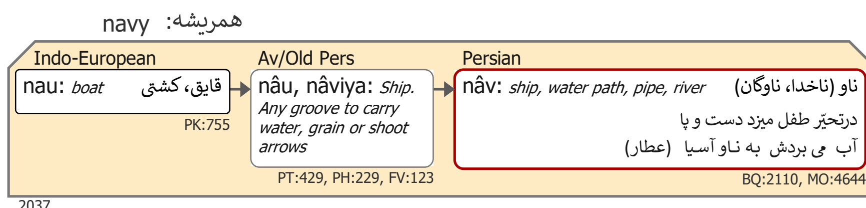
همریشه: cook, biscuit

2036

ناو

همریشه: navy

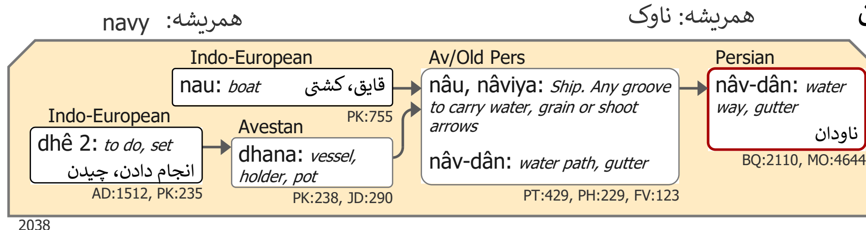

2037

ناودان

همریشه: ناوک

همریشه: navy

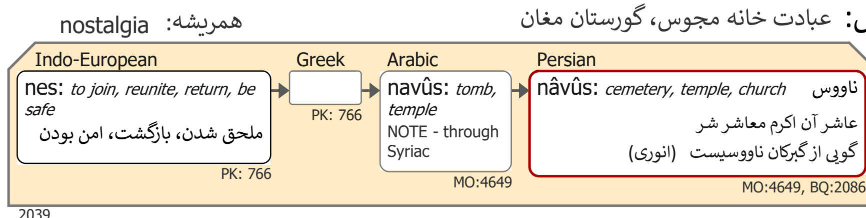
2038

ناوگان .رجوع شود به ناو

ناوَک: تیر کوچک .رجوع شود به ناوه

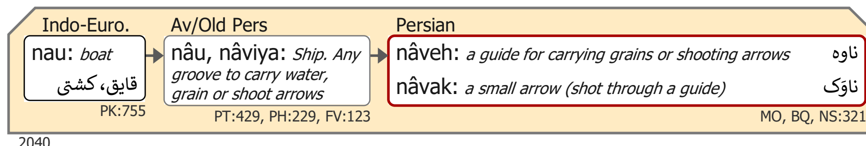
ناووس: عبادت خانه مجوس، گورستان مغان

همریشه: nostalgia

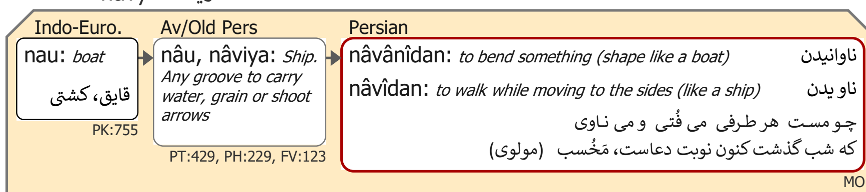
2039

ناوه

2040

ناو یدن: تلو تلو خوردن (شبیه حرکت کشتی) همریشه: navy

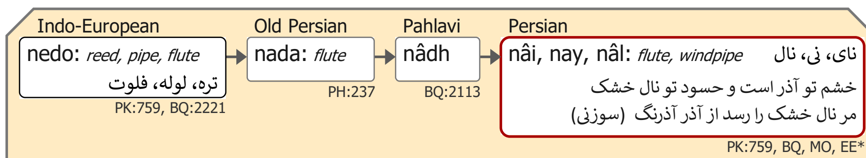

2041

ناهنجار . رجوع شود به هنجار

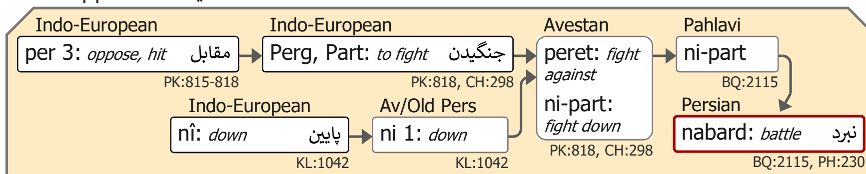
ناهید . رجوع شود به آناهیتا

نای مقایسه: کرنا، سرنا

2042

نبرد: مبارزه مقایسه: آورد همریشه: suppress

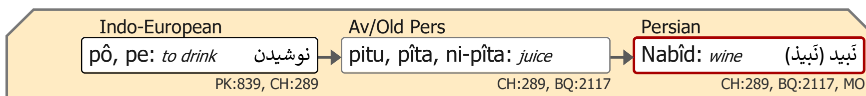

2043

نَبَس: نوه از دختر . رجوع شود به نوه

نُبی . رجوع شود به نوشتن

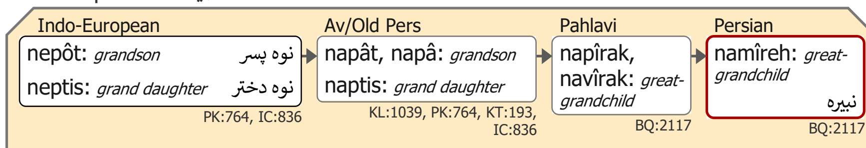
نَبید: شراب

2044

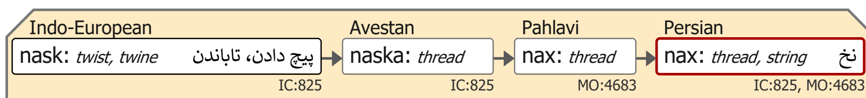
نَبیذ: شراب . رجوع شود به نَبید

نبیره همریشه: نوه همریشه: nephew

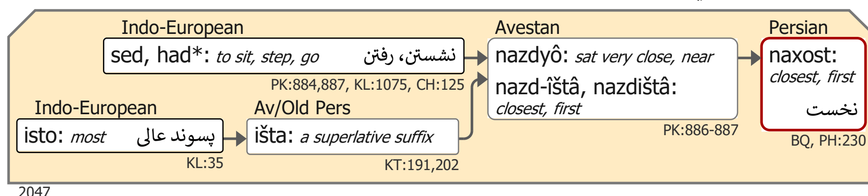
2045

نخ

2046

نخست
همریشه: نزد

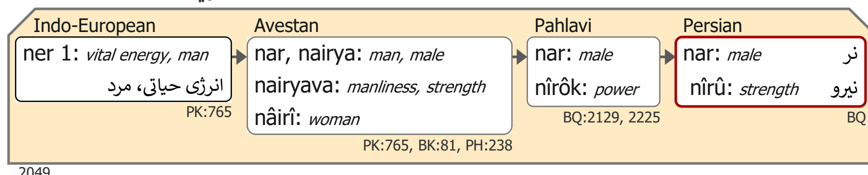
2047

نخود

2048

نر: مذکر
همریشه: android

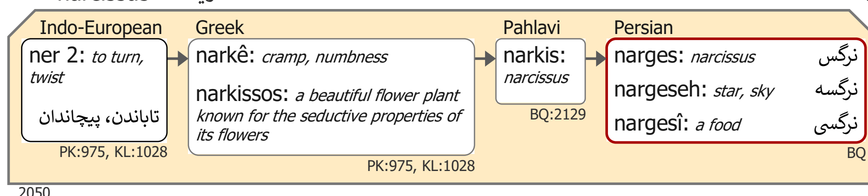

2049

نَرد۱ - رجوع شود به نیو اردشیر

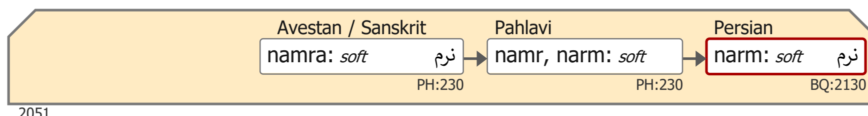
نرد۲ - رجوع شود به نارد

نرگس
همریشه: narcissus

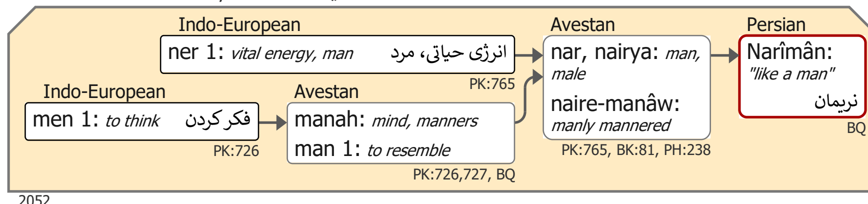
2050

نرم

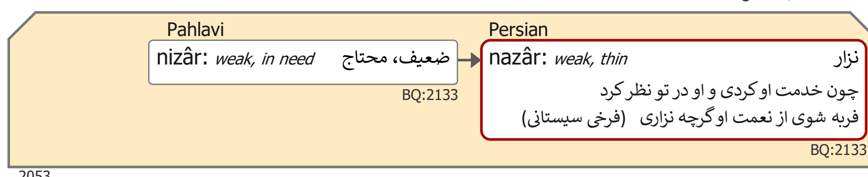
2051

نریمان: مثل مرد، مرد منش
همریشه: android, mind

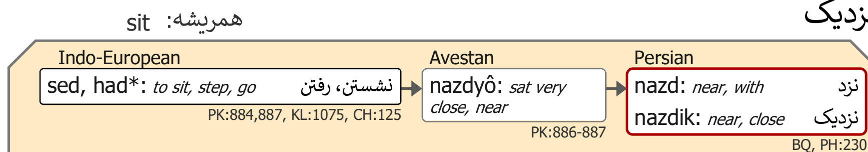
2052

نزار: ضعیف و لاغر

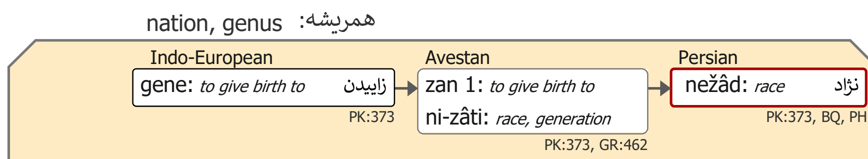
2053

نزد، نزدیک همریشه: sit

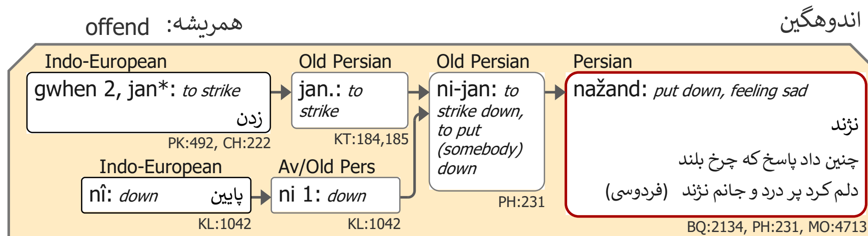
2054

نژاد همریشه: nation, genus

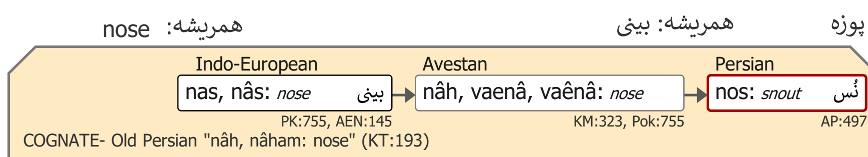
2055

نژند: اندوهگین همریشه: offend

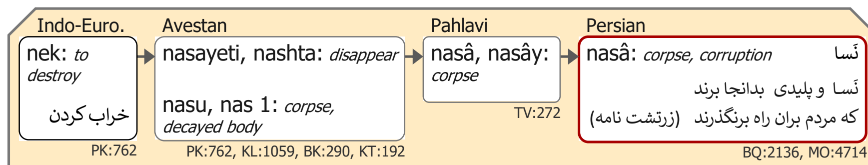
2056

نُس: پوزه همریشه: بینی همریشه: nose

2057

نَسا: جسد، فساد

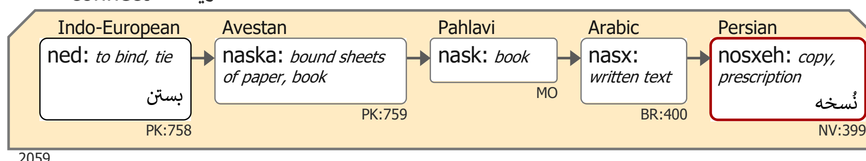

2058

نَستوه: خسته نشدنی. رجوع شود به ستوه

نُسخه

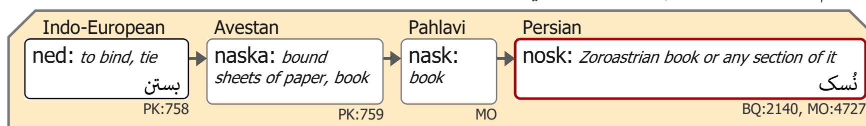
همریشه: connect

2059

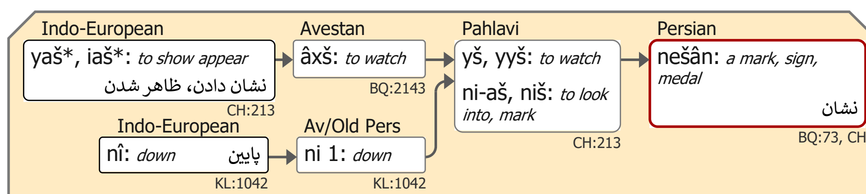
نُسک: نام هر دفتر از دفاتر پازند.

همریشه: نسخه

2060

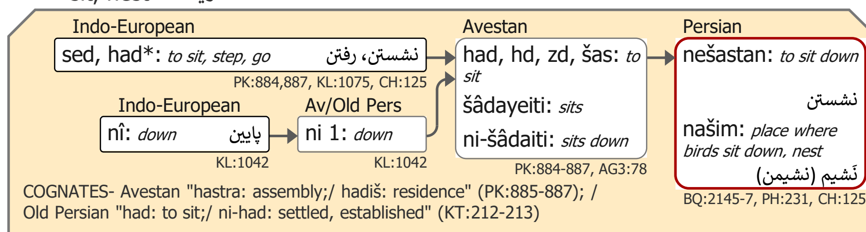
نشان

2061

نشستن

همریشه: sit, nest

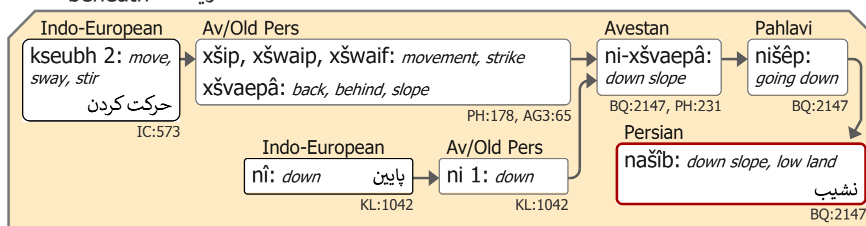
2062

نِشگِرده: چرم بُر - رجوع شود به کارد

نشیب

مقایسه: شیب۱

همریشه: beneath

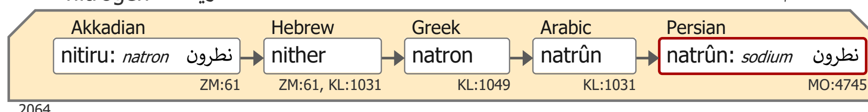

2063

نشیمن - رجوع شود به نشستن

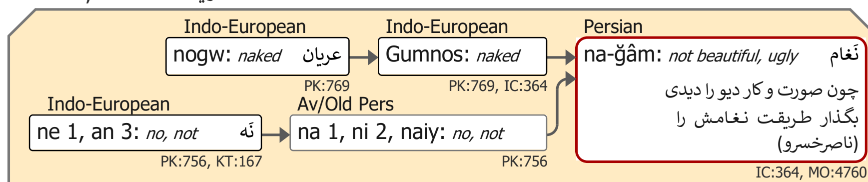
نَشیم - رجوع شود به نشستن

نطرون: سدیم		همریشه: nitrogen

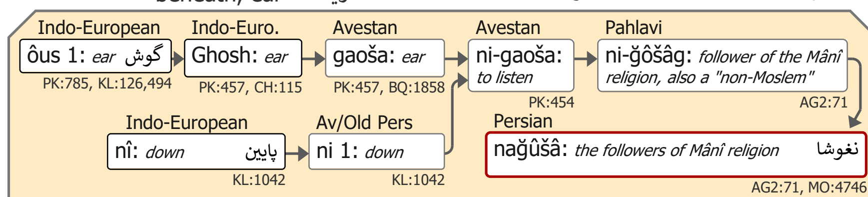
2064

نَغام: زشت		همریشه: no, nude

2065

نغوشا: طرفداران مانی		مقایسه: نیوشیدن		همریشه: beneath, ear

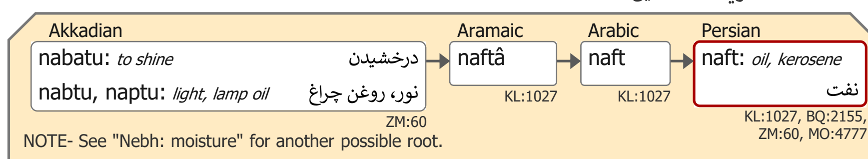

2066

نغوشیدن: شنیدن - رجوع شود به نیوشیدن

نفت		همریشه: نفتالین

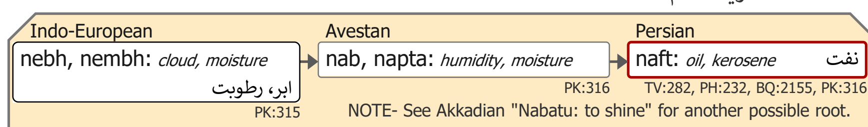
(1)

2067

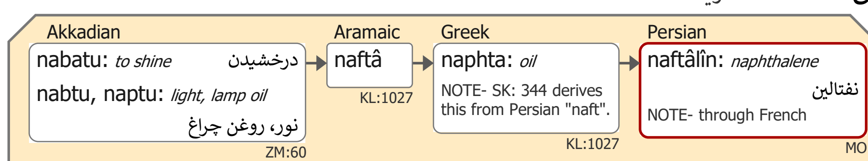
نفت		همریشه: نم

(2)

2068

نفتالین		همریشه: نفت

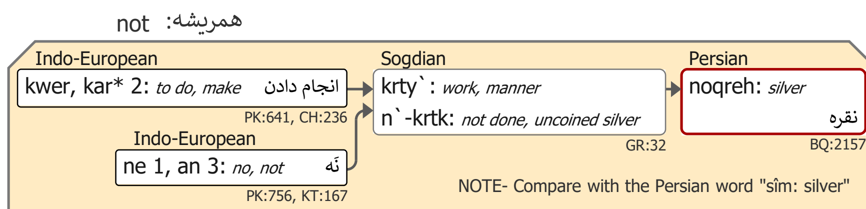
2069

نفرت - رجوع شود به تنفر

نفرین - رجوع شود به نَه + آفرین

نقره

همریشه: not

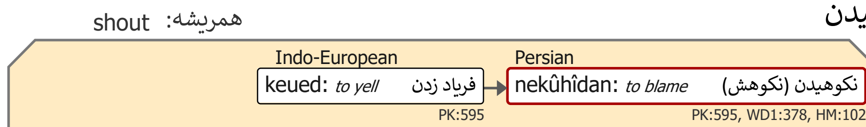
2070

نکوهش - رجوع شود به نکوهیدن

نَکاس - رجوع شود به نگاه

نکوهیدن

همریشه: shout

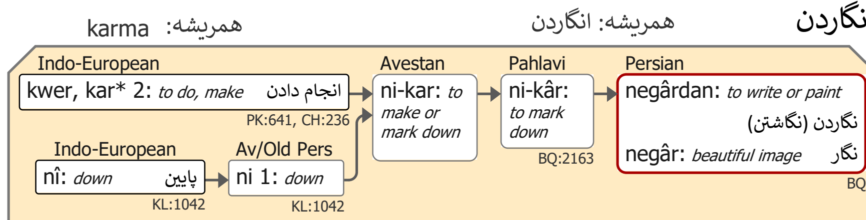

2071

نگار، نگاردن

همریشه: karma

همریشه: انگاردن

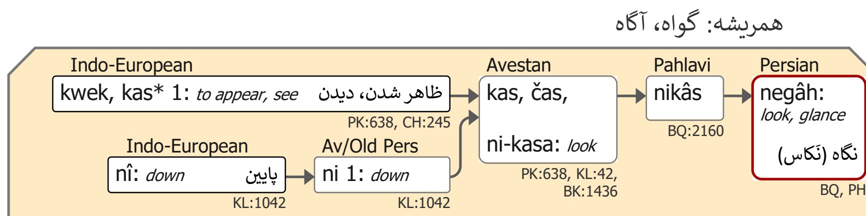

2072

نگاشتن - رجوع شود به نگاردن

نگاه

همریشه: گواه، آگاه

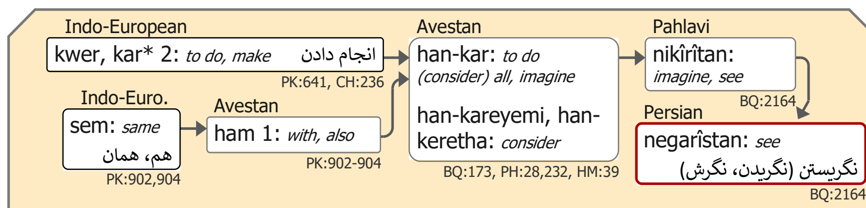

2073

نگریدن - رجوع شود به نگریستن

نگرش - رجوع شود به نگریستن

نگریستن

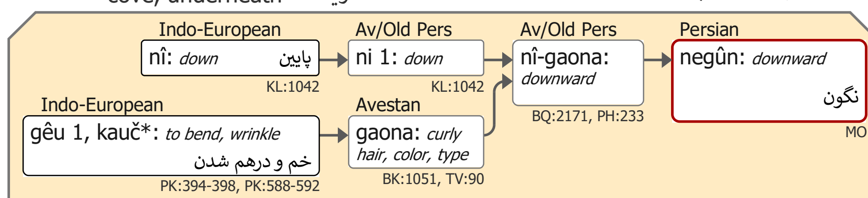

2074

نگون

مقایسه: نشیب

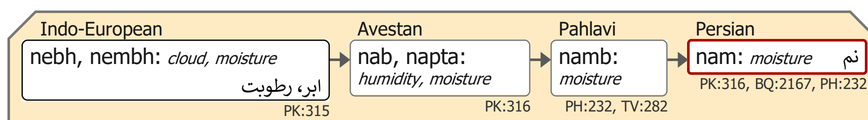
همریشه: cove, underneath

2075

نم

مقایسه: نفت

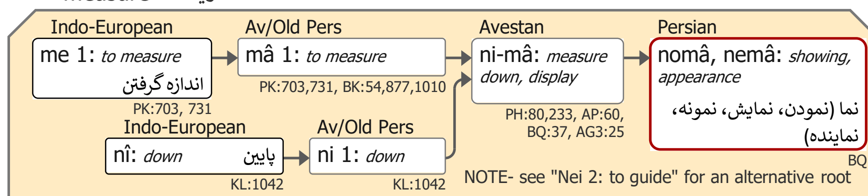

2076

نما

همریشه: measure

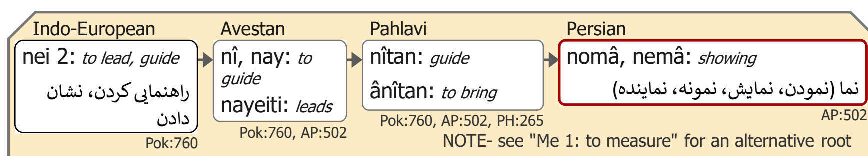
(1)

2077

نما

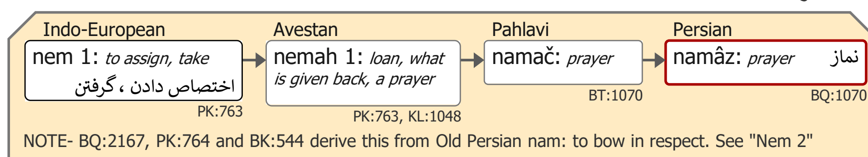
(2)

2078

نماز: "تشکر"

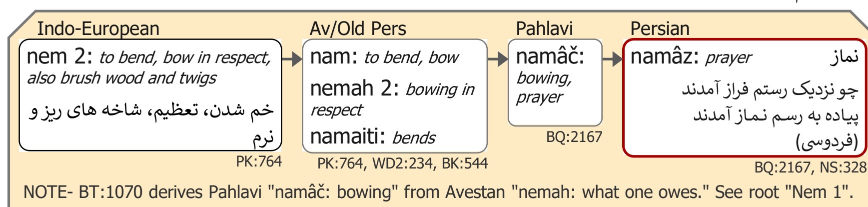
(1)

2079

نماز: "تعظیم"

(2)

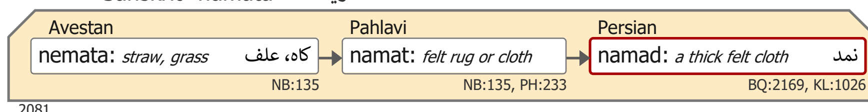
2080

نماینده - رجوع شود به نما

نمایش - رجوع شود به نما

نمد

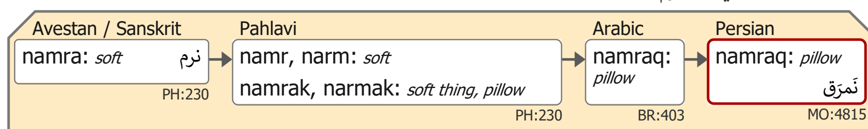
همریشه: Sanskrit "namata"

2081

نَمرَق

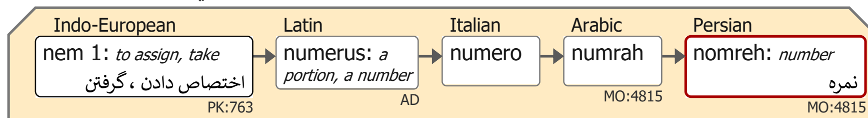
همریشه: نرم

2082

نمره

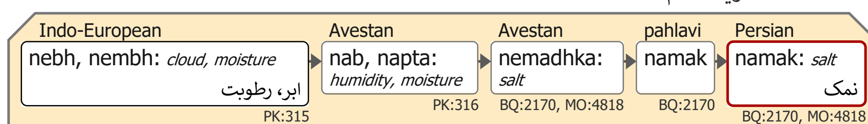
همریشه: number

2083

نمک

همریشه: نم

2084

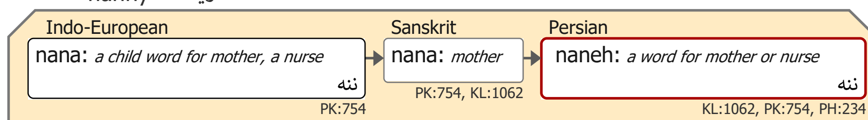
نمودار ـ رجوع شود به نما

نمودن ـ رجوع شود به نما

نمونه ـ رجوع شود به نما

ننه

همریشه: nanny

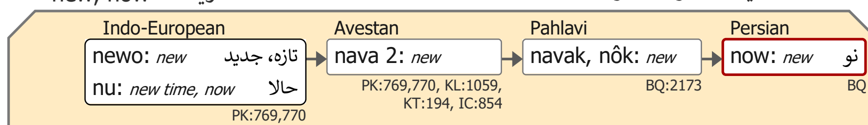

2085

نو: تازه

همریشه: کنون، اکنون

همریشه: new, now

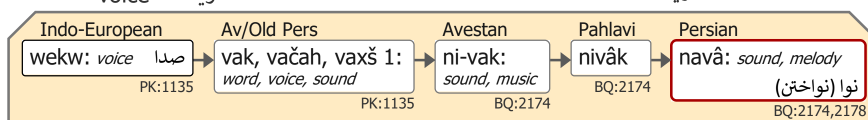

2086

نوا۱ آهنگ

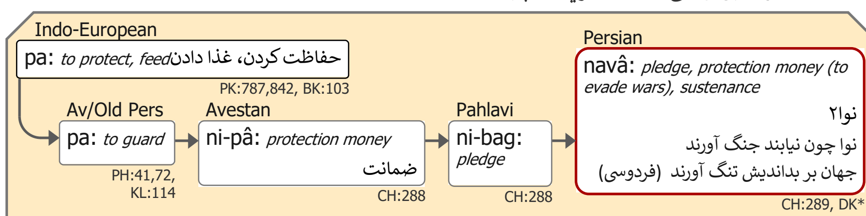
همریشه: خنیا

همریشه: voice

2087

نوا۲: ضمانت، وسایل زندگی همریشه: پاییدن

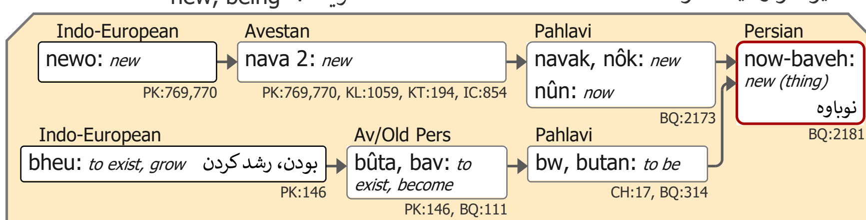

2088

نواختن - رجوع شود به نوا

نوا۳: گریه در گلو - رجوع شود به نوسته

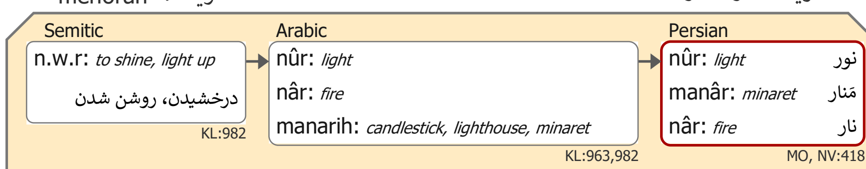
نوباوه: میوه نو رسیده، کودک همریشه: new, being

2089

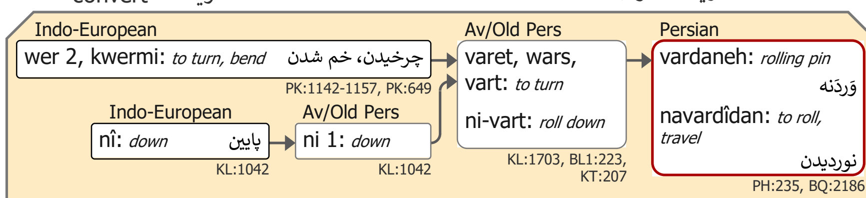
نَود - رجوع شود به نُه

نور همریشه: نار، منار همریشه: menorah

2090

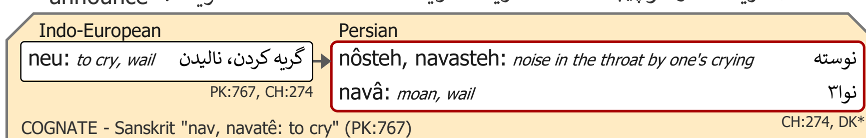
نوردیدن همریشه: گردیدن همریشه: convert

2091

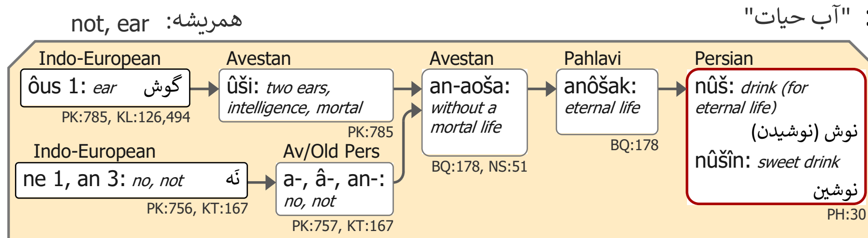
نوزده - رجوع شود به نُه

نوسته صدای گریه که در گلو پیچد همریشه: نویدن همریشه: announce

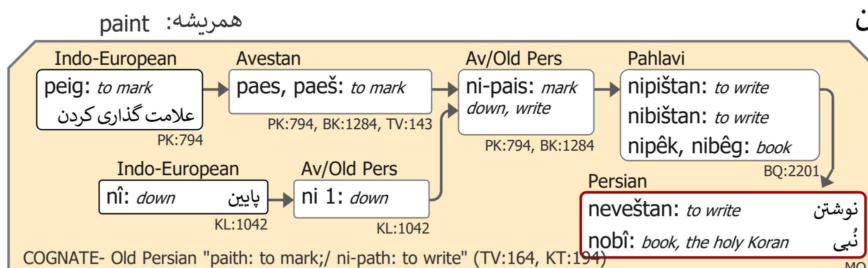
2092

نوش: "آب حیات"   همریشه: not, ear

2093

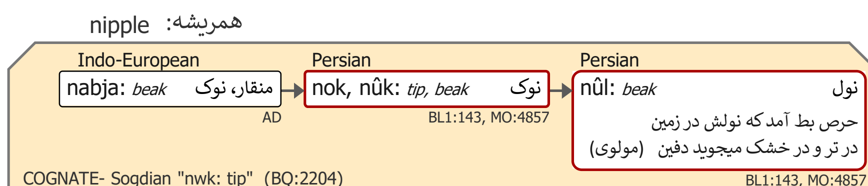
نوشتن   همریشه: paint

2094

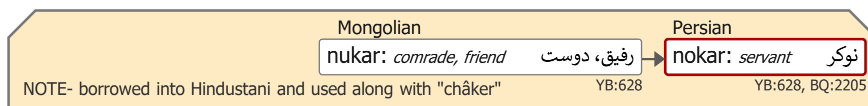
نوشین - رجوع شود به نوش

نوک   همریشه: nipple

2095

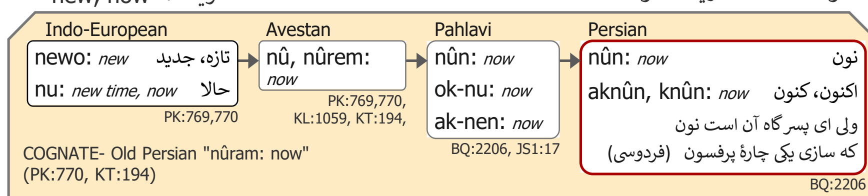
نوکر

2096

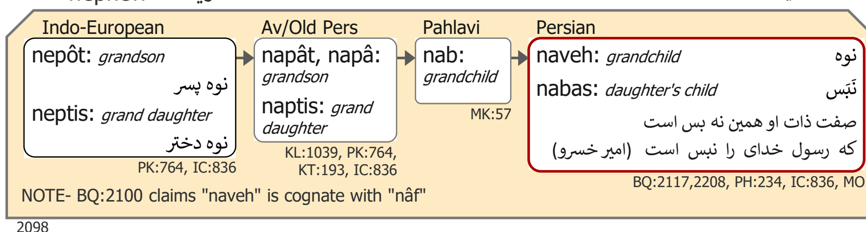
نول - رجوع شود به نوک

نون: اکنون   همریشه: نو   همریشه: new, now

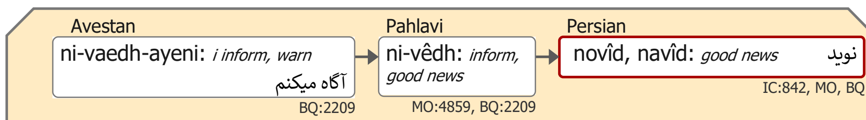

2097

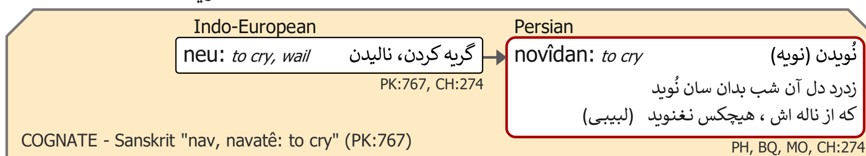
نوه همریشه: نبیره همریشه: nephew

نوید: خبر خوش

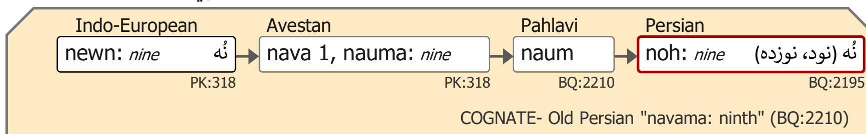
نُویدن: نالیدن همریشه: زنودن همریشه: announce

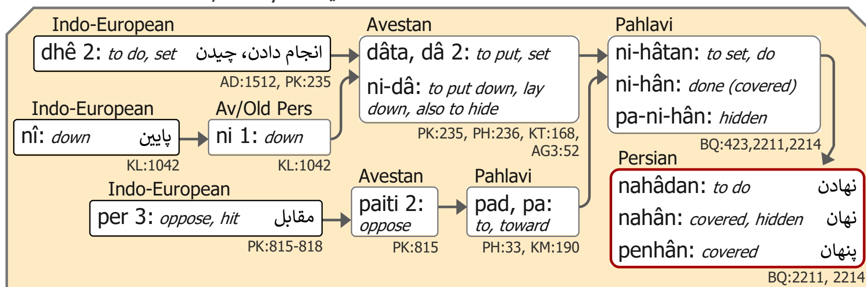
نویه: گریه و ناله . رجوع شود به نُویدن

نَه . رجوع شود به نا

نُه همریشه: nine

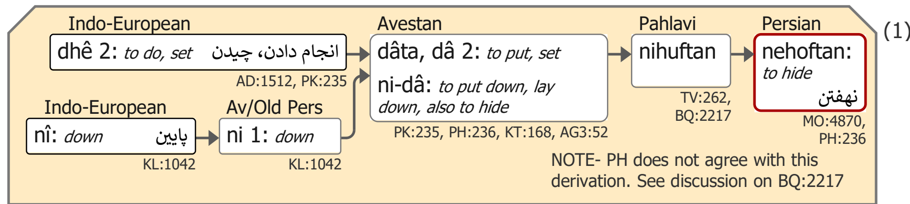
نهادن همریشه: deed, verify

نهان . رجوع شود به نهادن

نهفتن

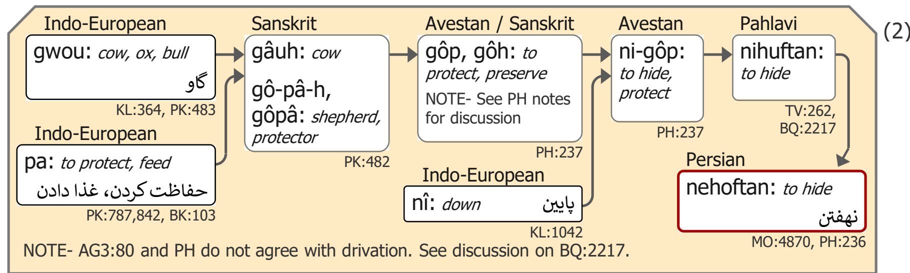
(1)

2103

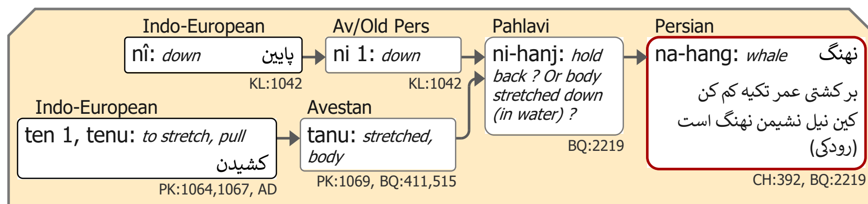
نهفتن

(2)

2104

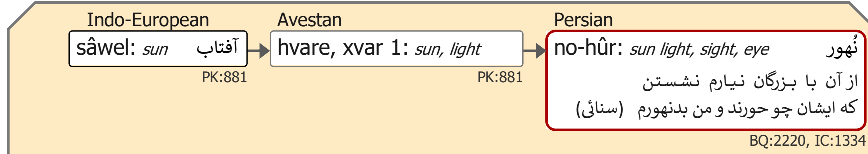
نهنگ

2105

نُهور: چشم، رویت

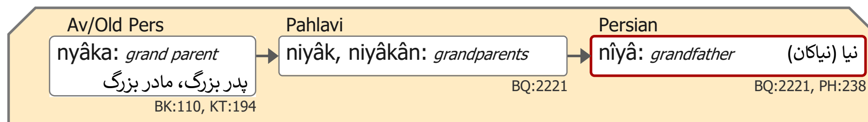
همریشه: sun

2106

نی - رجوع شود به نای

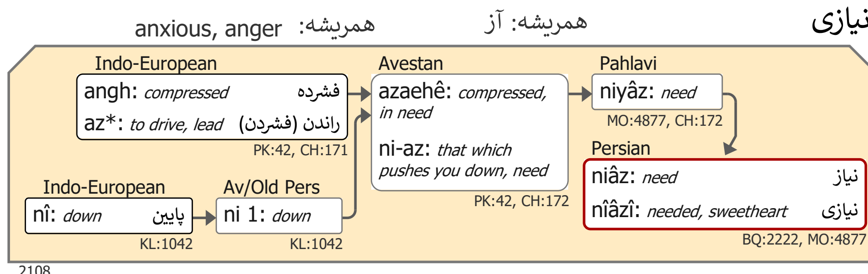
نیا: پدربزرگ

2107

نیاز، نیازی

همریشه: آز　　همریشه: anxious, anger

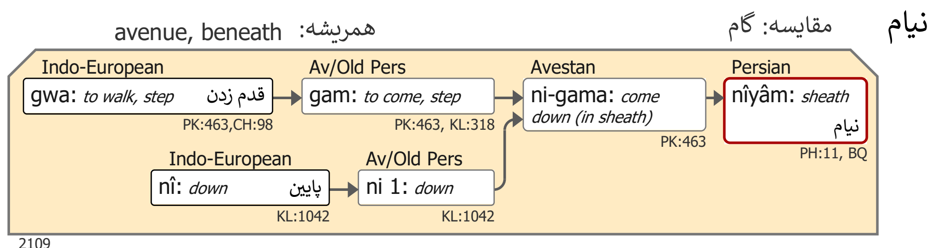

2108

نیاکان ـ رجوع شود به نیا

نیام

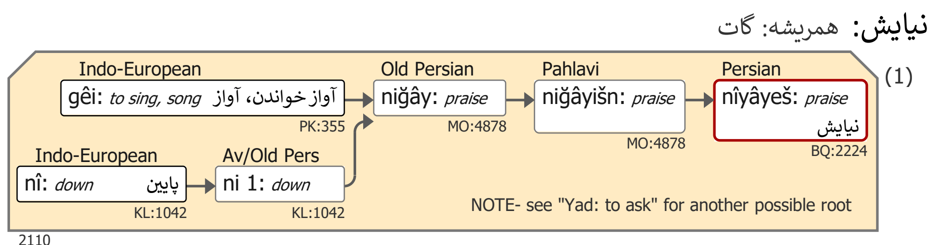
مقایسه: گام　　همریشه: avenue, beneath

2109

نیایش: همریشه: گات

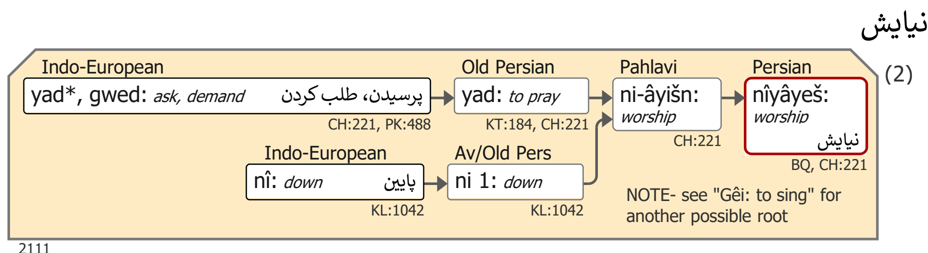
(1)

2110

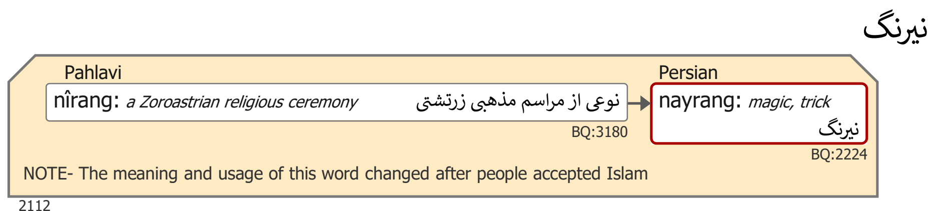
نیایش

(2)

2111

نیرنگ

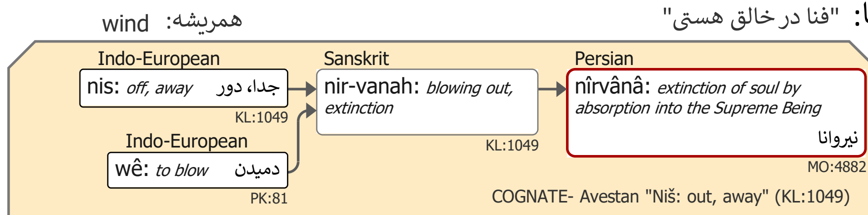

2112

نیرو ـ رجوع شود به نر

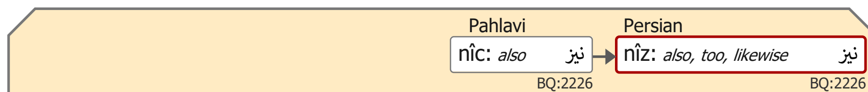
نیروانا: "فنا در خالق هستی"

همریشه: wind

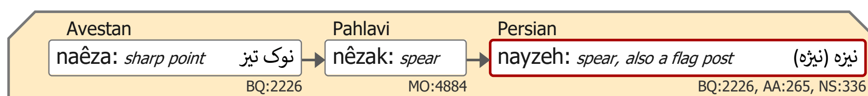
2113

نیز

2114

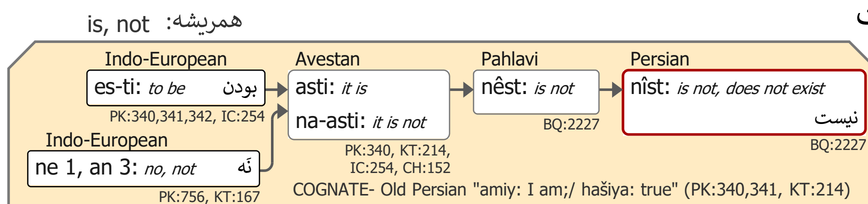
نیزه

2115

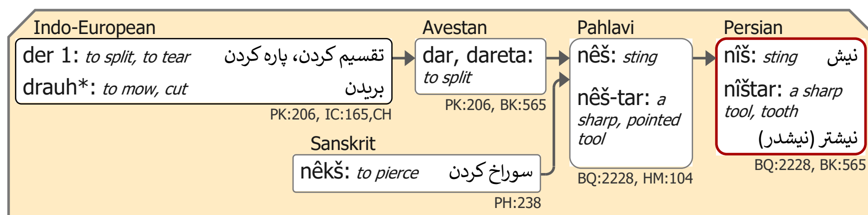
نیست

همریشه: is, not

2116

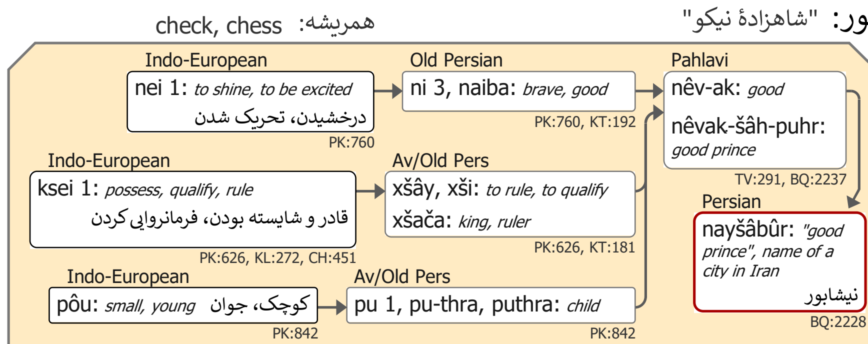
نیش

2117

نیشابور: "شاهزادهٔ نیکو"

همریشه: check, chess

2118

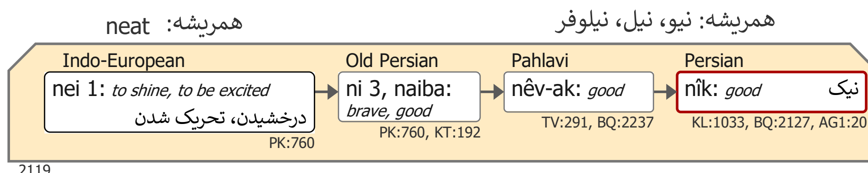
نیشتر - رجوع شود به نیش

نیشدر - رجوع شود به نیش

نیک

همریشه: نیو، نیل، نیلوفر

همریشه: neat

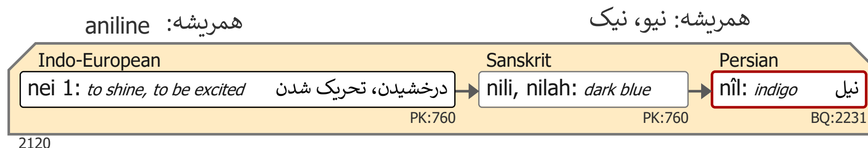

2119

نیل

همریشه: نیو، نیک

همریشه: aniline

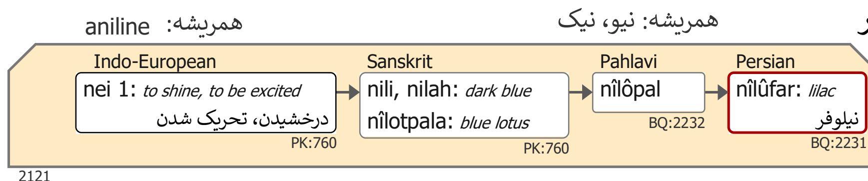

2120

نیلوفر

همریشه: نیو، نیک

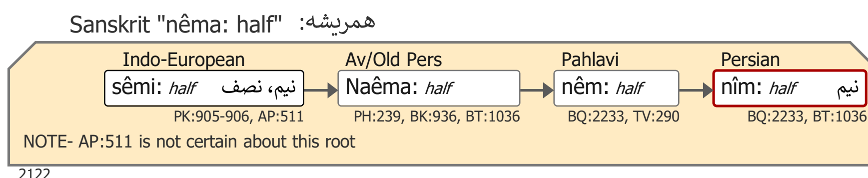
همریشه: aniline

2121

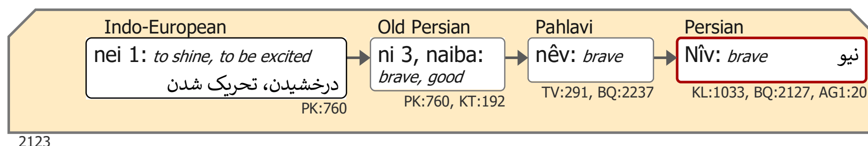
نیم

همریشه: Sanskrit "nêma: half"

2122

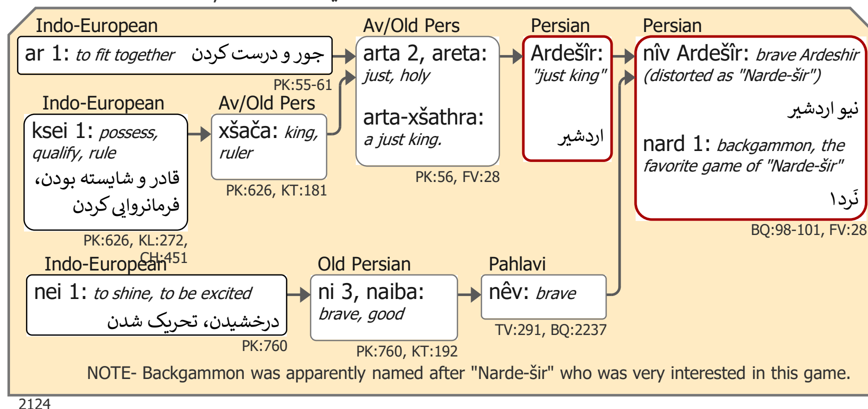
نیو

2123

نیو اردشیر: "شاه عادل"

همریشه: check, chess

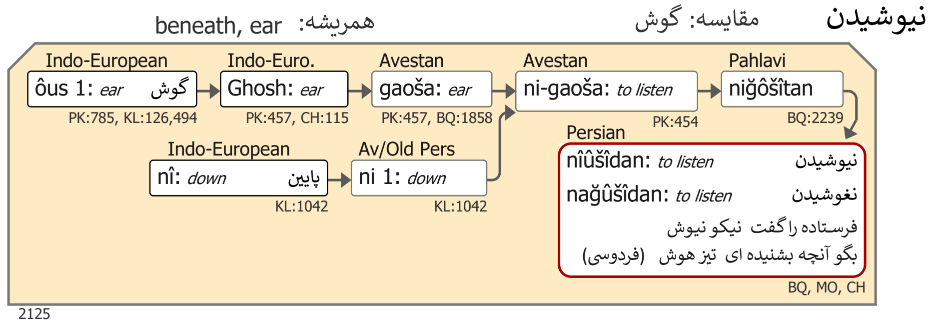

2124

نیوشیدن

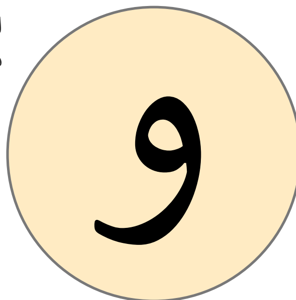
مقایسه: گوش

همریشه: beneath, ear

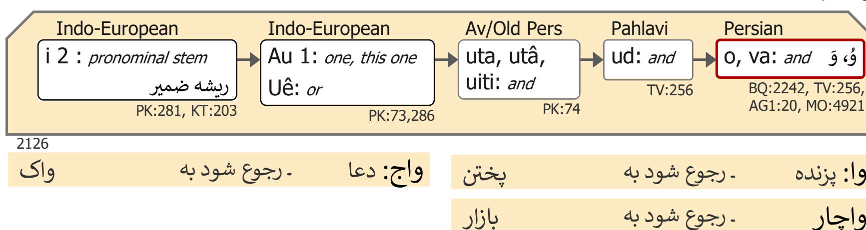

2125

این حرف گاهی به ب، پ یا ف بدل شود.

وُ: حرف ربط و عطف است

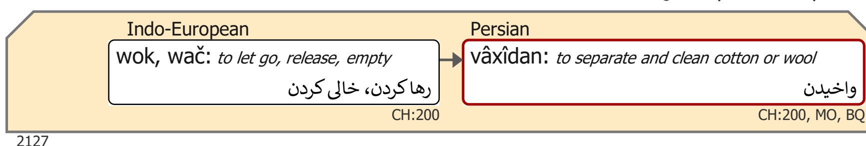

واج: دعا. رجوع شود به واک

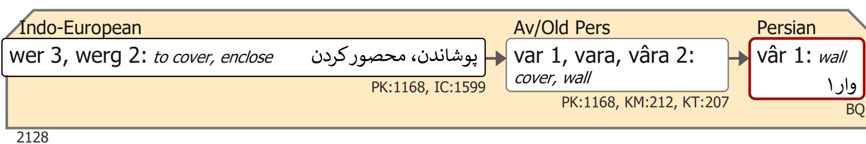
وا: پرنده. رجوع شود به پختن

واچار . رجوع شود به بازار

واخیدن: پنبه زدن و پاک کردن آن

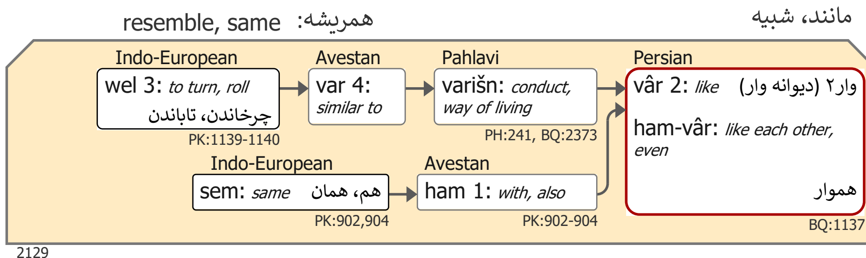

وار۱: دیوار

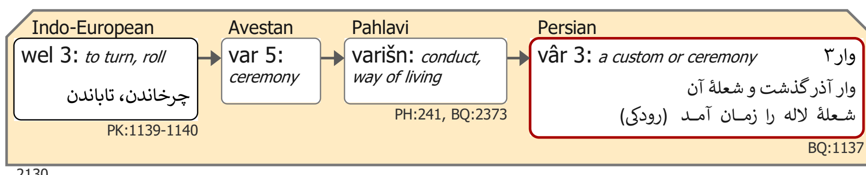

وار۲: مانند، شبیه

همریشه: resemble, same

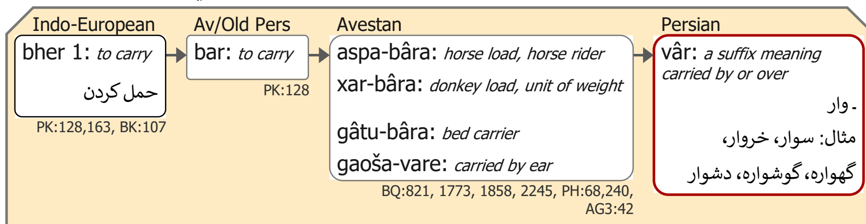

وار۳: جشن

2130

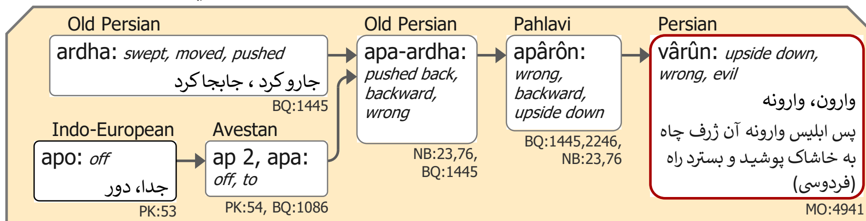
ـ وار۴: پسوند به معنی بار — همریشه: burden

2131

وارستن ـ رجوع شود به رَستن

وارون — مقایسه: فراروَن — همریشه: off

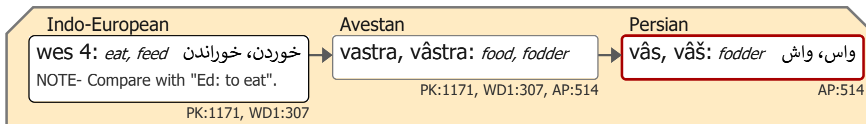

2132

واژه ـ رجوع شود به واک

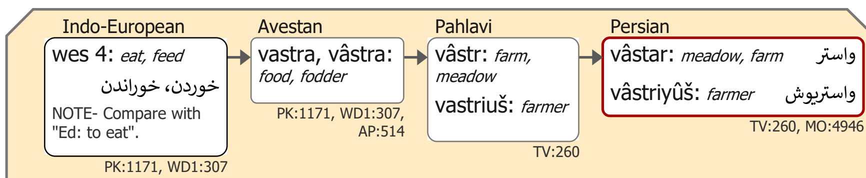
واژ: دعا ـ رجوع شود به واک

واس: علوفه ستور

2133

واستر: مزرعه

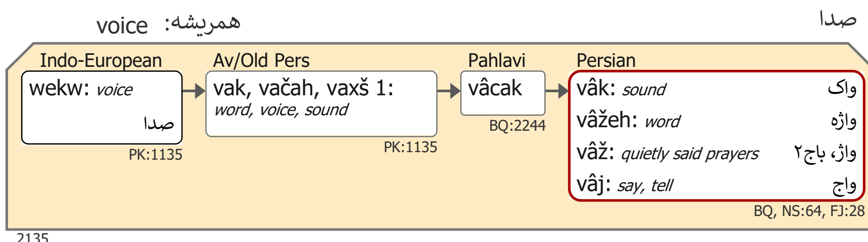
2134

واش: علوفه ستور ـ رجوع شود به واس

واستریوش: کشاورز ـ رجوع شود به واستر

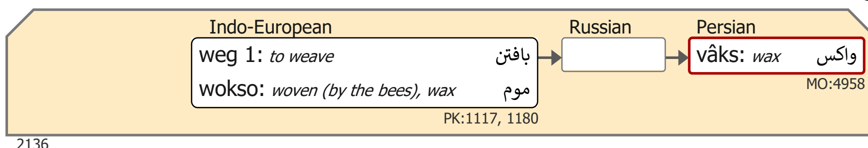
واشه: شاهین ـ رجوع شود به باز۲

واک: صدا   همریشه: voice

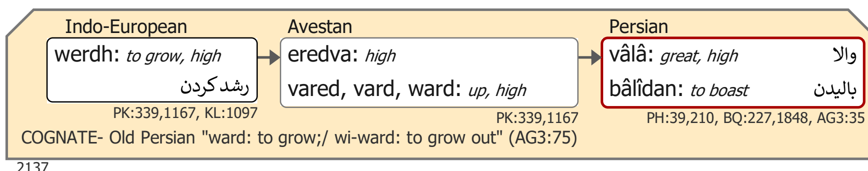
2135

واکس

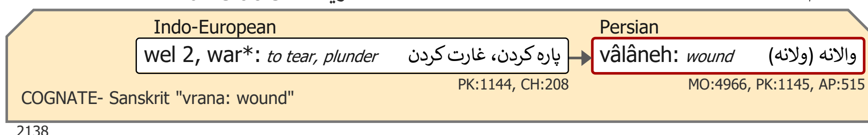
2136

والا

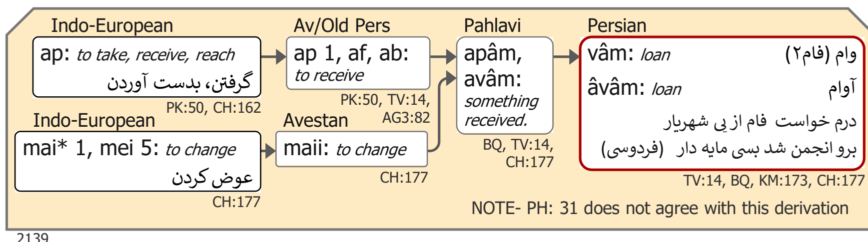
2137

والانه: زخم   همریشه: vulnerable

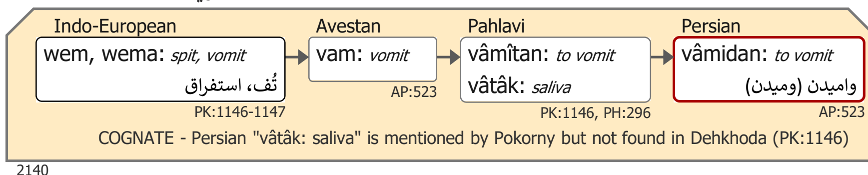
2138

وام

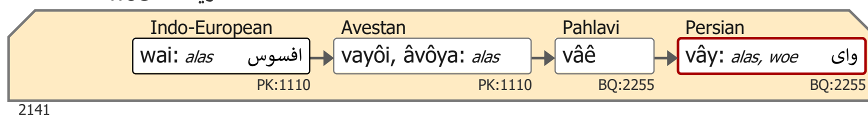
2139

وامیدن: استفراق کردن   همریشه: vomit

2140

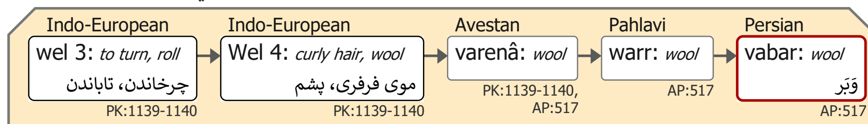
وای۱: نشان حسرت   همریشه: woe

2141

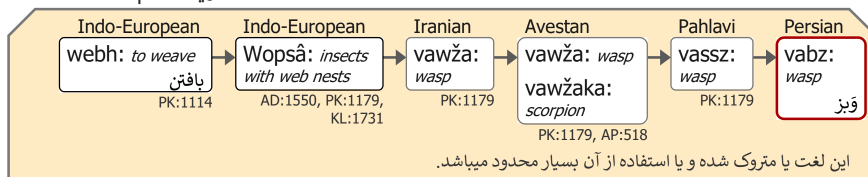
وای۲: پرنده . رجوع شود به ویش

وَبَر: پشم   همریشه: wool

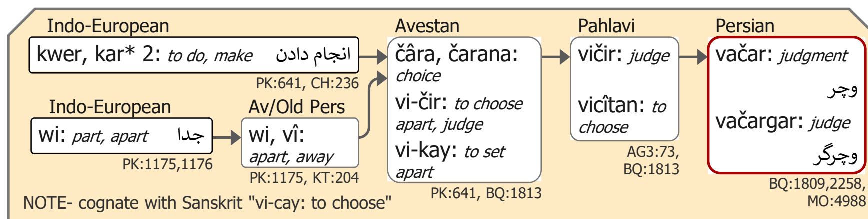
2142

وَبز: زنبور   همریشه: wasp

2143

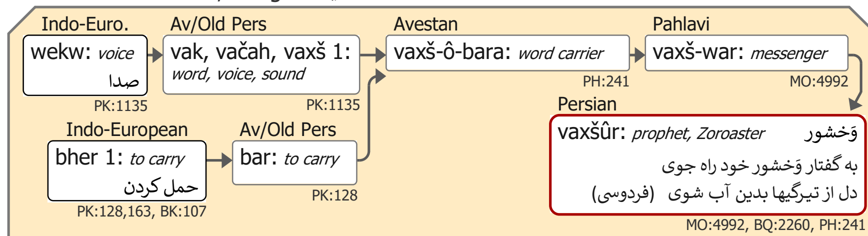
وچر، وچرگر: فتوا و فتوا دهنده   همریشه: چاره

2144

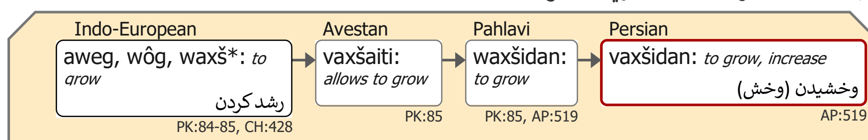
وَخش: رشد . رجوع شود به وخشیدن

وَخشور: پیامبر   همریشه: voice, bring

2145

وخشیدن: رشد کردن همریشه: هوخشَتَر

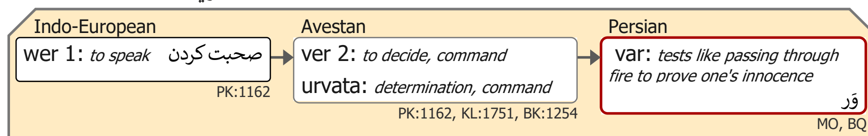

2146

وَد ـ رجوع شود به بَد

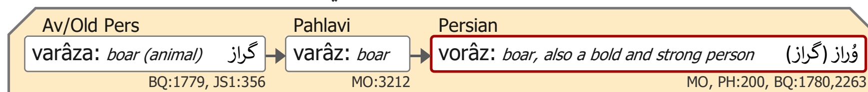
ودخین: بلدرچین ـ رجوع شود به وردیج

وَر: آزمون بیگناهی همریشه: باور همریشه: will

2147

وُراز همریشه: Sanskrit "varâha"

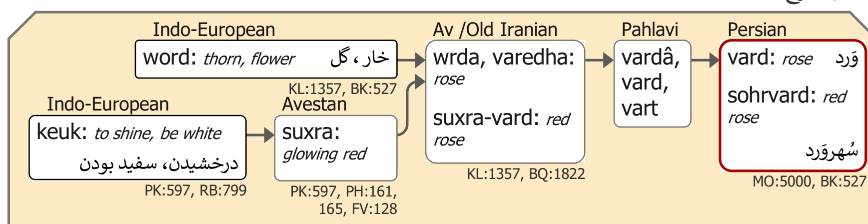
2148

ورتک: ماکیان ـ رجوع شود به گَرک

ورج، ورجمند ـ رجوع شود به ارج

ـ وَرد ۱: شهر ـ رجوع شود به ـ جرد

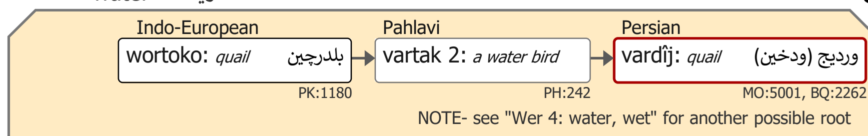
وَرد ۲: گل سرخ

2149

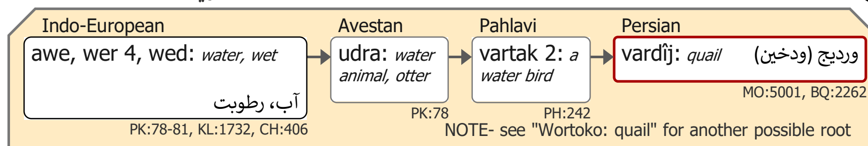
وَردَنه ـ رجوع شود به نوردیدن

وردیج: بلدرچین همریشه: water

2150

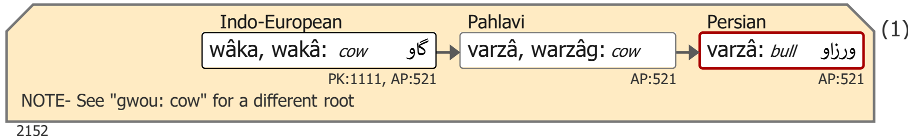
وردیج: بلدرچین همریشه: water

2151

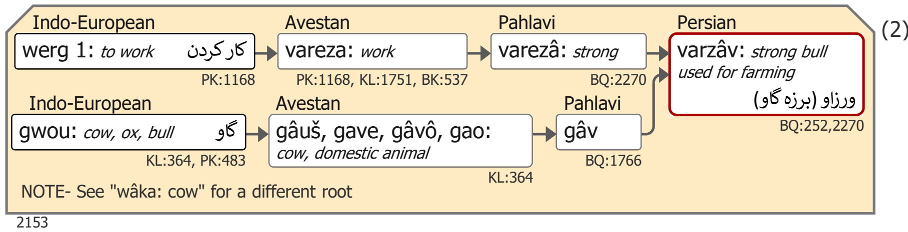
ورز - رجوع شود به ورزیدن

ورزاو: گاو نر

2152

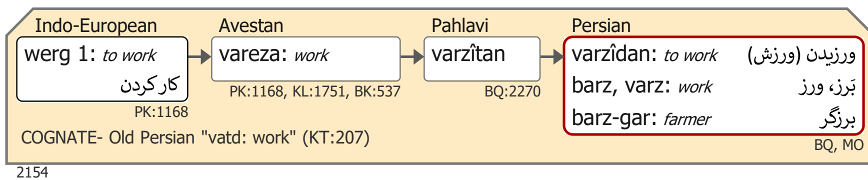
ورزاو: "گاو ورزیده" که برای شخم زدن بکار میرود

2153

ورزش - رجوع شود به ورزیدن

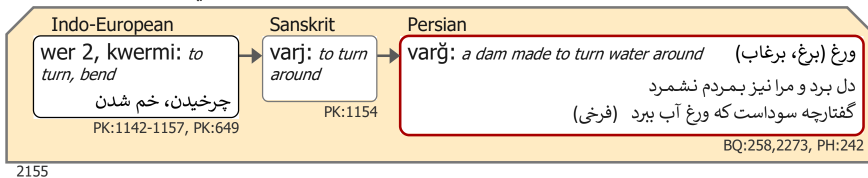
ورزیدن

2154

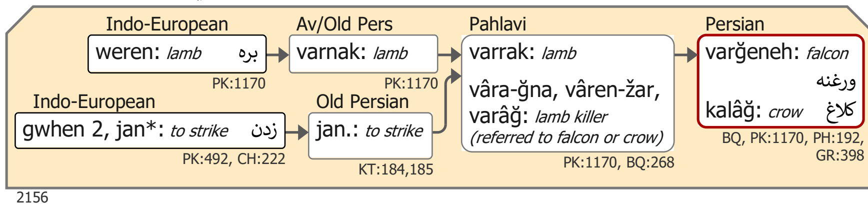
وَرِس: ریسمان - رجوع شود به گُرس۲

ورغ: بند آب همریشه: divert

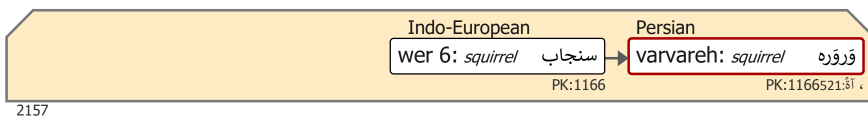
2155

ورغنه: شاهین:"قاتل برّه" همریشه: offend

2156

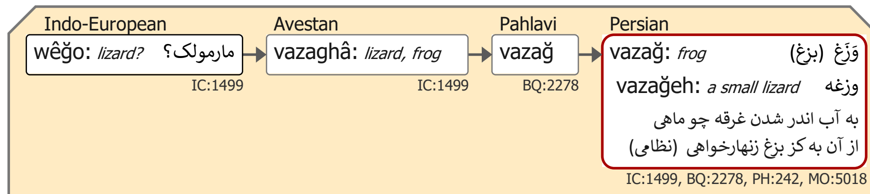
وَروَره: سنجاب

2157

وریزه ـ رجوع شود به برنج۲

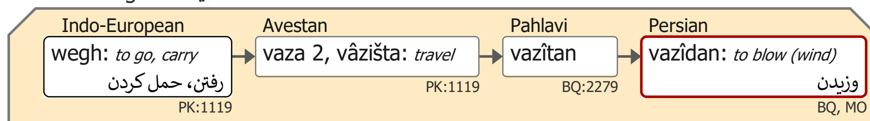
وَزَغ: قورباغه

2158

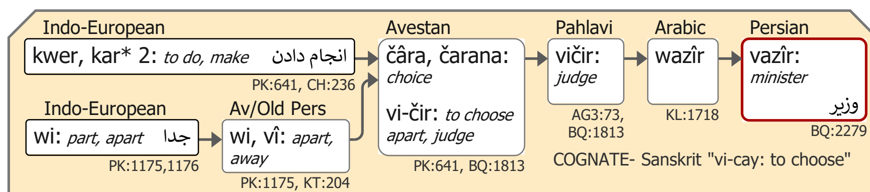
وزغه: مارمولک ـ رجوع شود به وَزَغ

وزیدن همریشه: weigh

2159

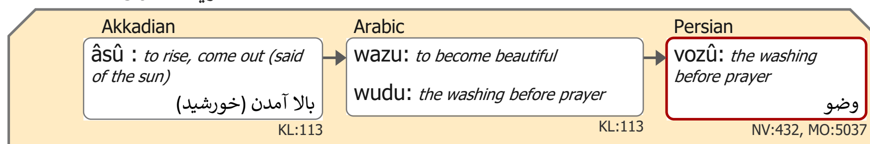
وزیر: "تشخیص دهنده" مقایسه: وچرگر

2160

وسمه ـ رجوع شود به اسم

وضو همریشه: Asia

2161

وَک: قورباغه ـ رجوع شود به بَک

وَل، وِل، وُل ـ رجوع شود به گِل

ولانه: زخم ـ رجوع شود به والانه

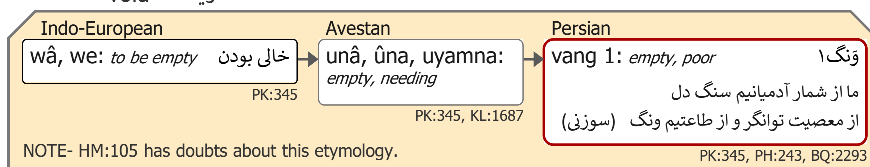
ولغونه: "گل گونه" ـ رجوع شود به گُل

ومیدن: بالا آوردن ـ رجوع شود به وامیدن

وَن ـ رجوع شود به بُن۱

ـ وند ـ رجوع شود به آوند۱

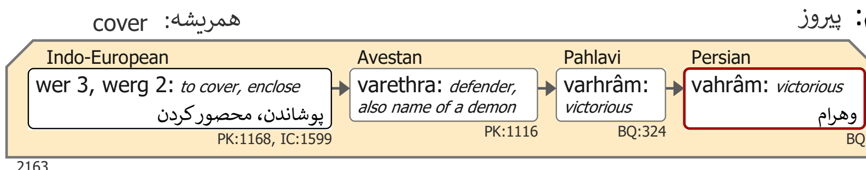
وَنگ۱: ناچیز همریشه: void

2162

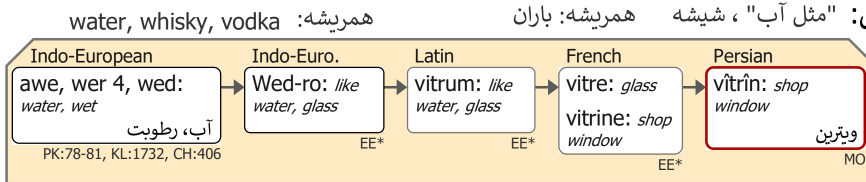
وَنگ۲ . رجوع شود به بانگ

وهرام: پیروز
همریشه: cover

2163

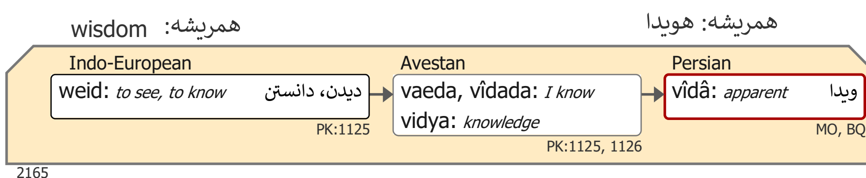
ویترین: "مثل آب" ، شیشه   همریشه: باران
همریشه: water, whisky, vodka

2164

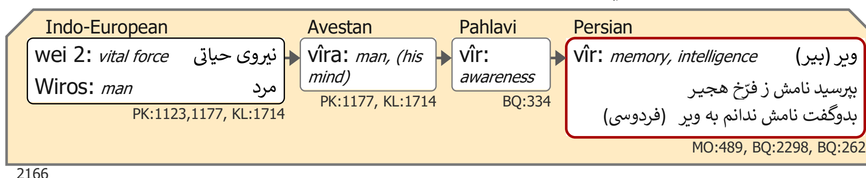
ویختن . رجوع شود به آویختن

ویدا
همریشه: هویدا
همریشه: wisdom

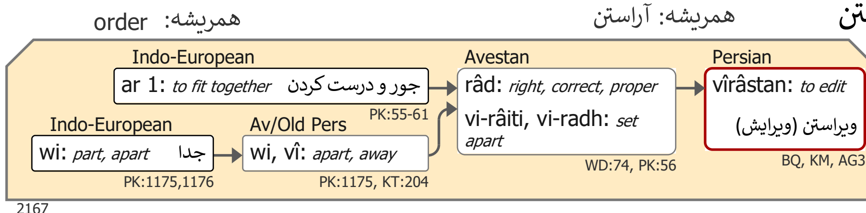
2165

ویر: حافظه
همریشه: بَر

2166

ویراستن
همریشه: آراستن
همریشه: order

2167

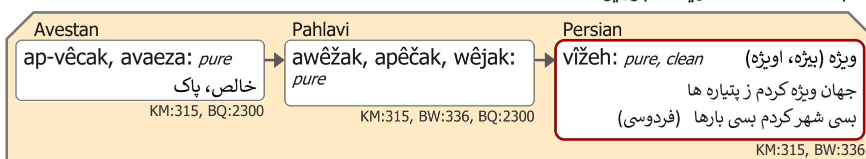
ویران

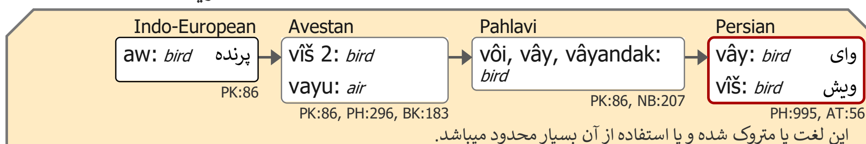
2168

ویرایش . رجوع شود به ویراستن

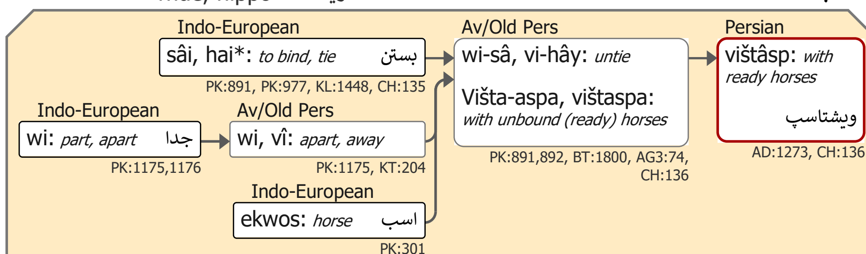
ویژه: "پاک"		همریشه: پرویز

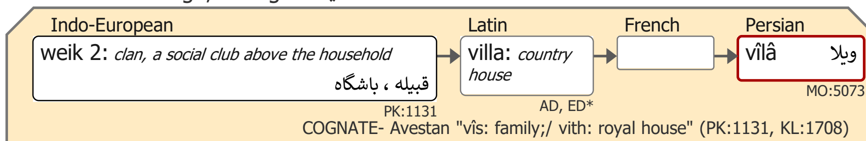
ویش: پرنده		همریشه: ostrich

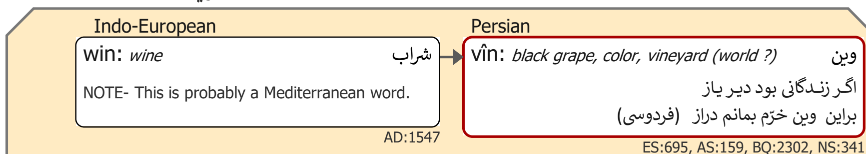
ویشتاسپ: "با اسبان آماده"		همریشه: wide, hippo-

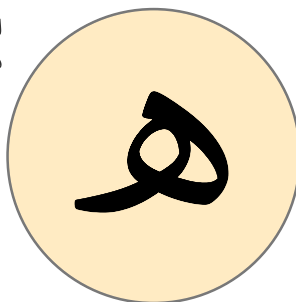

ویلا		همریشه: village, Viking

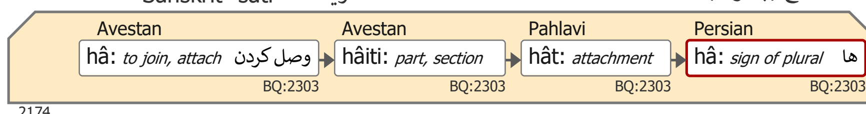
وین: تاکستان (اشاره به دنیا)		همریشه: wine

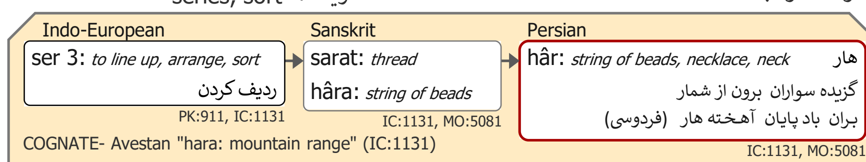
این حرف گاهی به ح، ج یا خ
بدل شود.

ها: نشانه جمع (پسوند)   همریشه: Sanskrit "sâti"

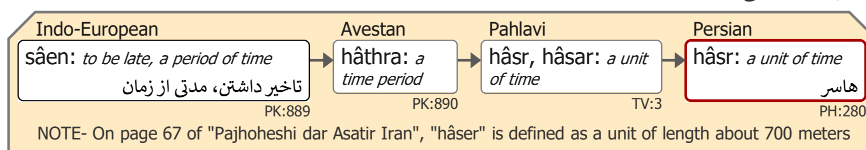
2174

هار: گردن، گردنبند   همریشه: series, sort

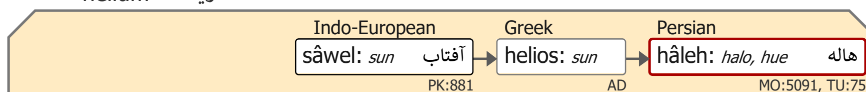
2175

هاسر: واحد قدیمی زمان یا فاصله

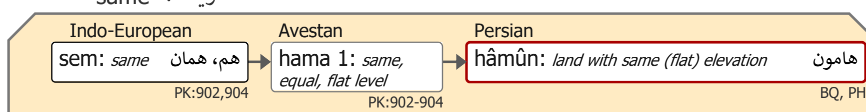
2176

هاله   همریشه: helium

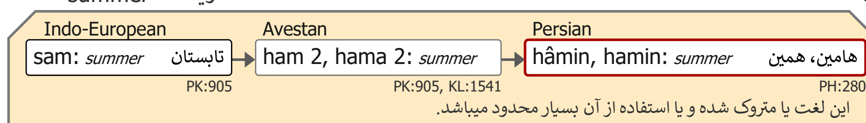
2177

هامون   همریشه: same

2178

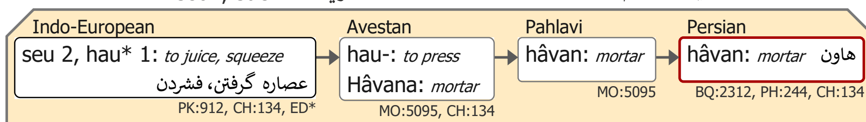
هامین: تابستان   همریشه: summer

2179

هان: پیر . رجوع شود به آنا

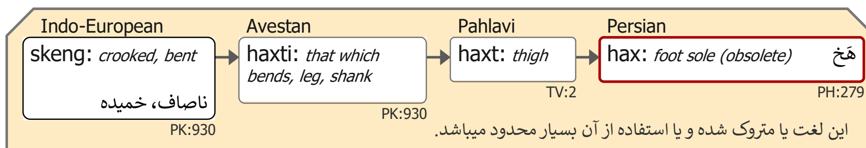
هاون همریشه: هوم همریشه: soak, suck

2180

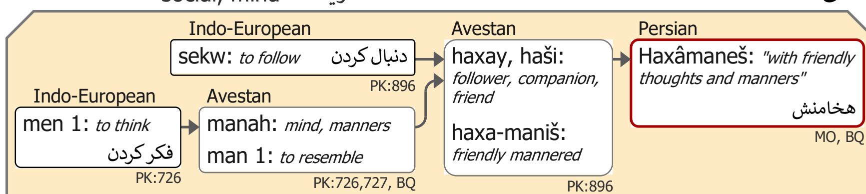
هُجیر: نیک . رجوع شود به هژیر

هَخ: کف پا

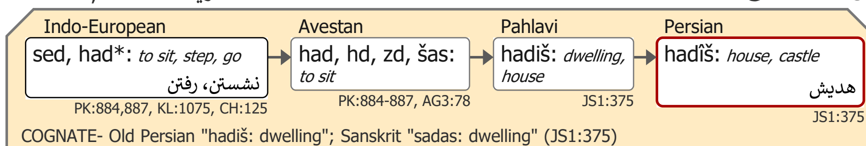
2181

هخامنش: "با افکار دوستانه" همریشه: social, mind

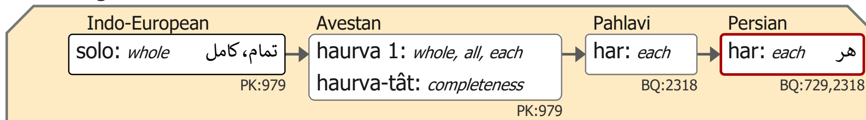
2182

هدیش: خانه، کاخ همریشه: نشستن همریشه: sit, nest

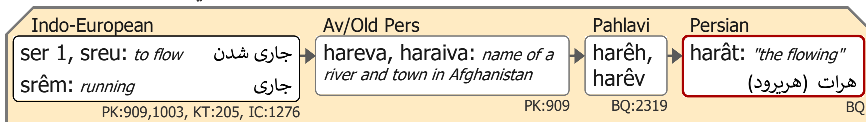
2183

هر همریشه: hologram

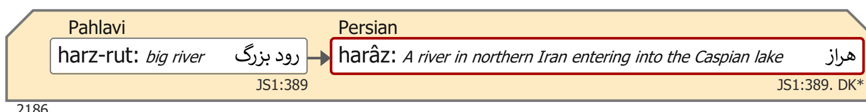
2184

هرات: "جریان" همریشه: رود همریشه: stream

2185

هراز: "رود بزرگ"

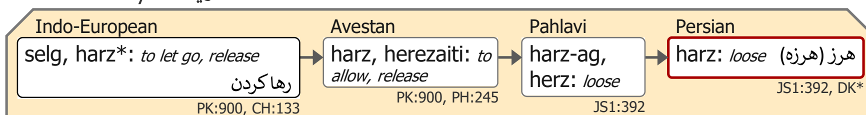

2186

هرز (هرزه)

همریشه: هشتن، هلیدن

همریشه: sulky

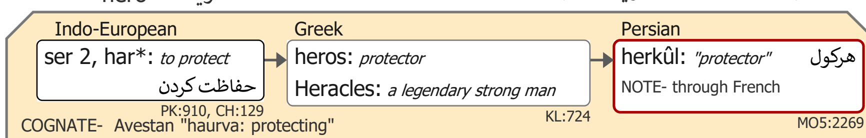

2187

هرکول: "نگهبان"

همریشه: زنهار

همریشه: hero

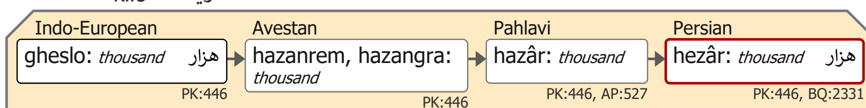
2188

هرگز - رجوع شود به اگر

هرمز - رجوع شود به اهورامزدا

هزار

همریشه: kilo

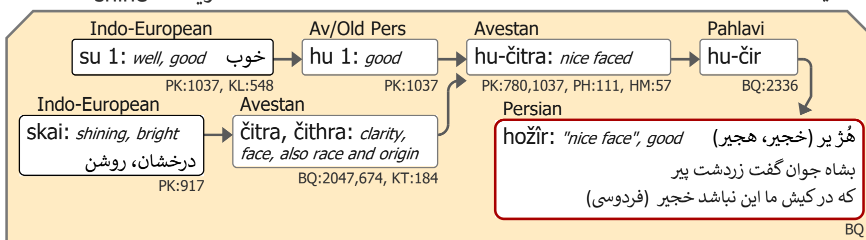

2189

هزوان - رجوع شود به زبان

هُژیر: "زیبا روی"، نیک

همریشه: shine

2190

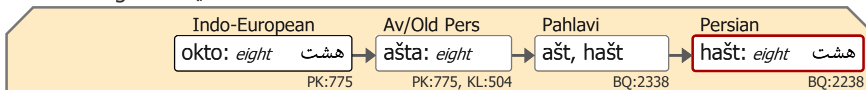
هست - رجوع شود به استن

هستن - رجوع شود به استن

هسته - رجوع شود به استخوان

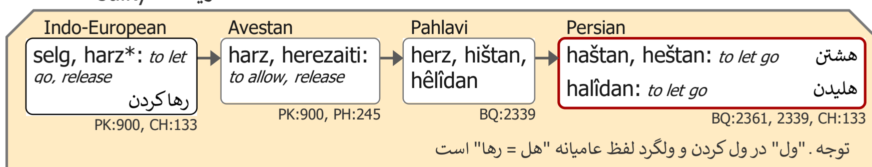
هشت

همریشه: eight

2191

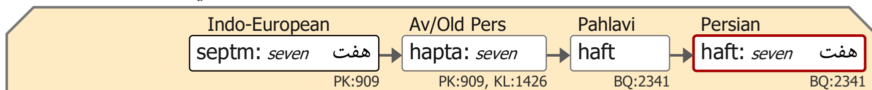
هشتن: رها کردن — همریشه: sulky

2192

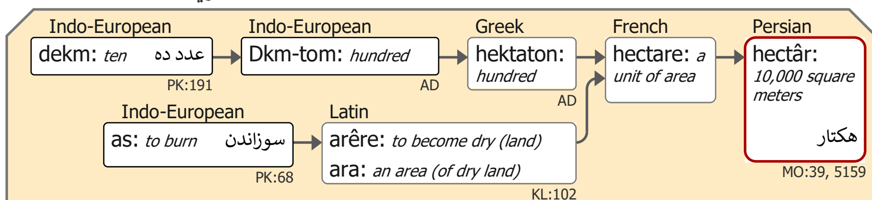
هشومند . رجوع شود به هوش۱

هفت — همریشه: seven

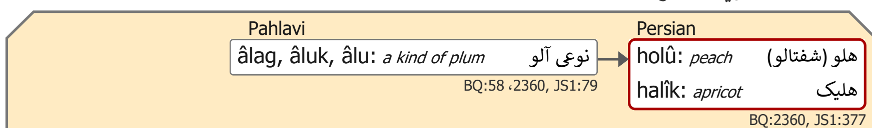
2193

هکتار — مقایسه: آر — همریشه: area

2194

هلو — همریشه: آلو

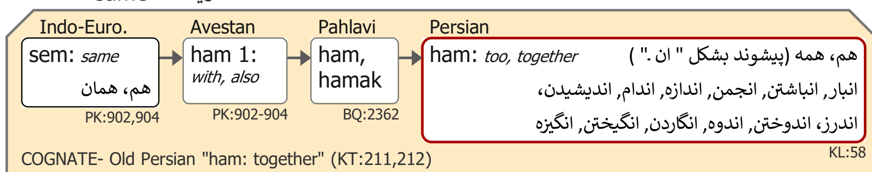

2195

هلیدن: رها کردن . رجوع شود به هشتن

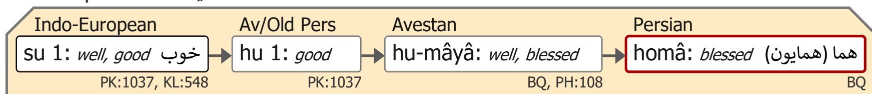
هلیک: زردآلو . رجوع شود به هلو

هم — همریشه: same

2196

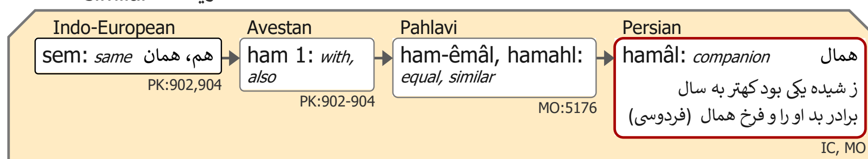
هما: مبارک — همریشه: خوب، هنر — همریشه: euphoria

2197

هَمار: تعداد . رجوع شود به آمار

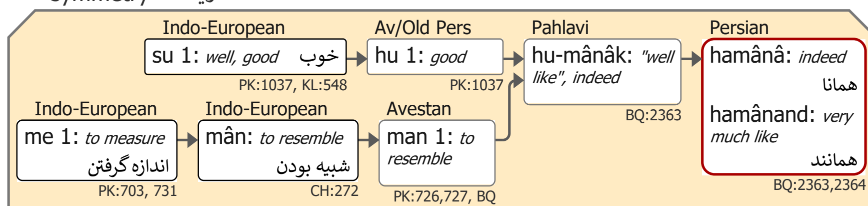
همال: مانند، همتا، رفیق
همریشه: similar

2198

همان ـ رجوع شود به: هم + مان۱

همانا
مقایسه: همان
همریشه: symmetry

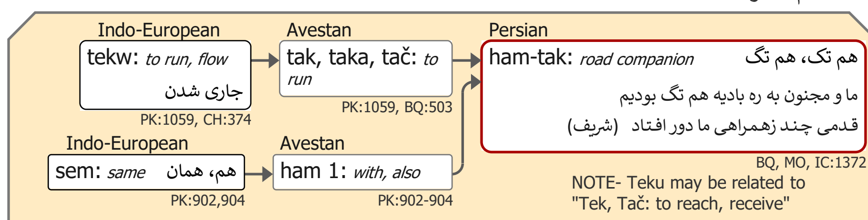

2199

همانند ـ رجوع شود به: همانا

همایون ـ رجوع شود به: هما

هم تک: هم سفر

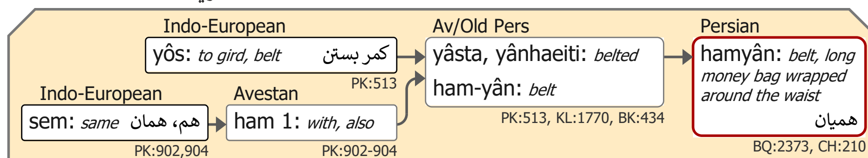
2200

همدان ـ رجوع شود به: اکباتان

همواره ـ رجوع شود به: هم + وار۲

همه ـ رجوع شود به: هم

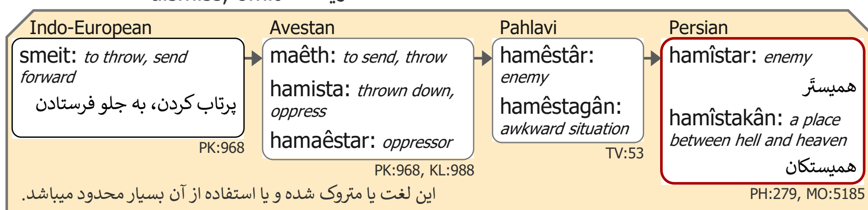
همیان: کمربند
همریشه: جامه، پیراهن
همریشه: zone

2201

هَمیستَر: دشمن، رقیب

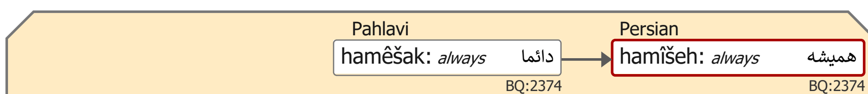
همریشه: dismiss, omit

2202

هَمیستَکان: برزخ ـ رجوع شود به هَمیستَر

همیشه

2203

همین ـ رجوع شود به هامین

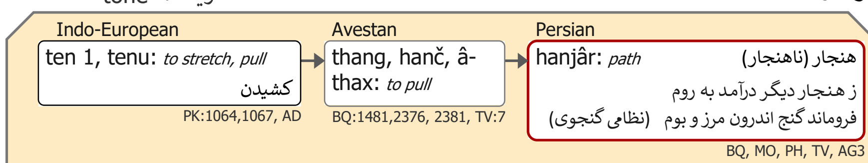
هُنام ـ رجوع شود به اندام

هَنبان ـ رجوع شود به انبان

هنج: کشیدن ـ رجوع شود به هنجیدن

هنجار: راه

همریشه: tone

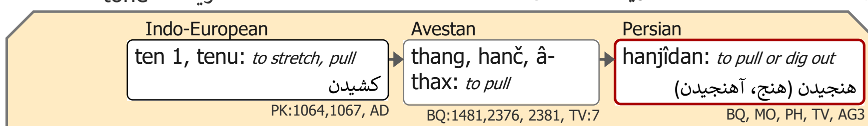

2204

هنجیدن: کشیدن

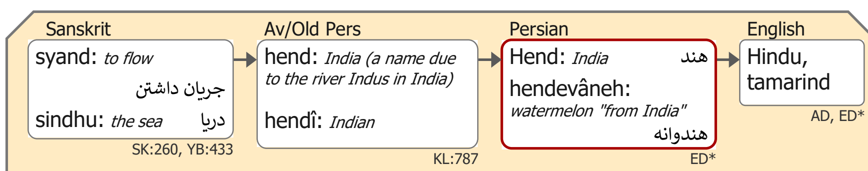
همریشه: هیختن

همریشه: tone

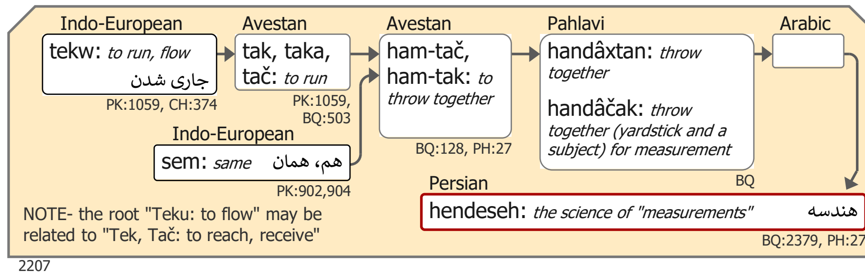
2205

هند

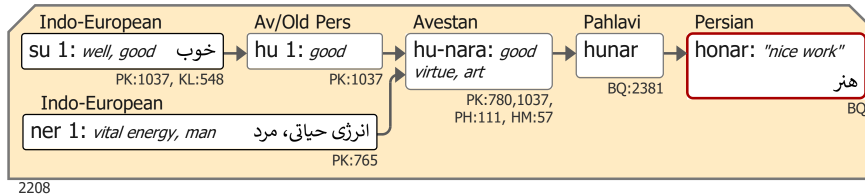
2206

هندسه: "اندازه گیری" همریشه: اندازه

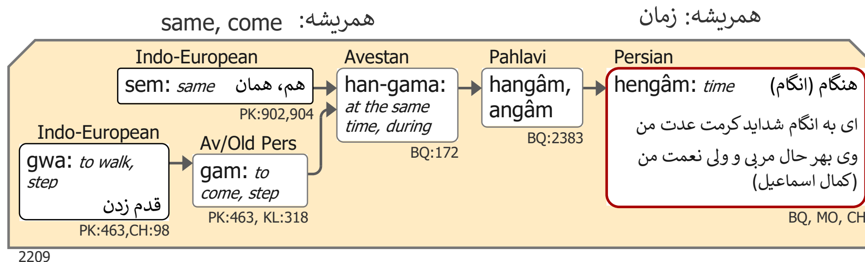
هندوانه ـ رجوع شود به هند

هنر: "کار زیبا"

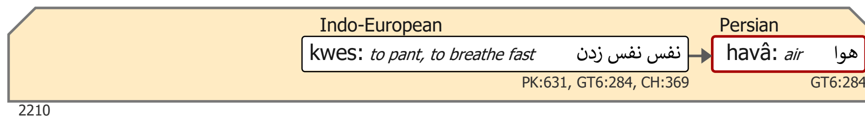

هنگ ـ رجوع شود به آهنگ

هنگام همریشه: زمان همریشه: same, come

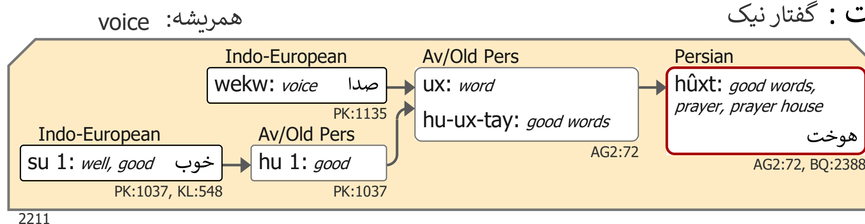

هوا همریشه: شُش

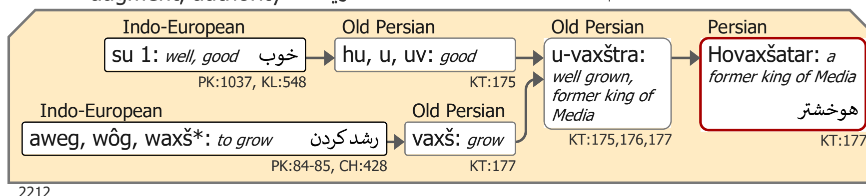

هوتُخش: صنعتگر ـ رجوع شود به اهنوخوشی

هوخت : گفتار نیک همریشه: voice

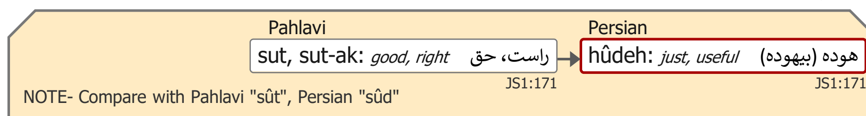

هُوَخشَتَر: "خوب رشد کرده"، نام سومین شاه ماد همریشه: augment, authority

2212

هوده: حق، درست، فایده

2213

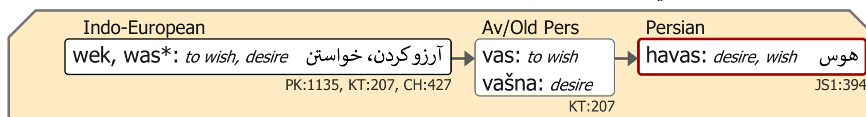
هور . رجوع شود به خور

هوربان . رجوع شود به حِربا

هورمزد . رجوع شود به اهورامزدا

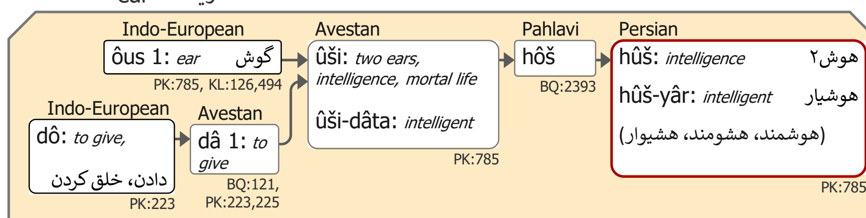
هوز . رجوع شود به اهواز

هوس همریشه: بسیار، بَس

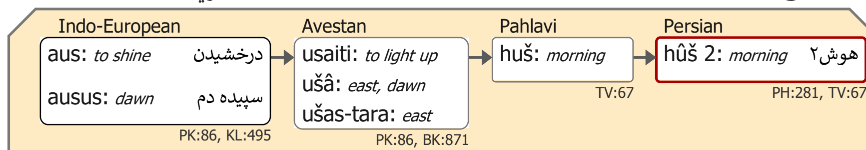
2214

هوش۱ همریشه: ear

2215

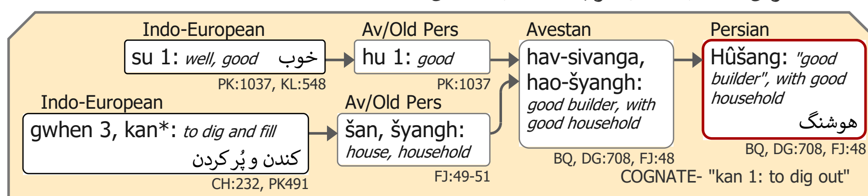
هوش۲: صبح همریشه: east

2216

هوشمند . رجوع شود به هوش۱

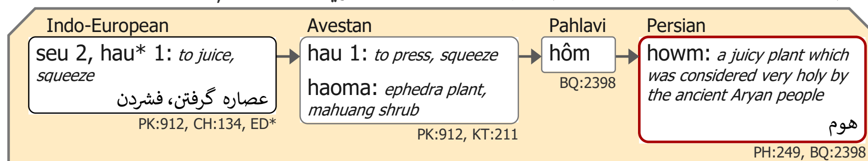
هوشنگ: "خوش خانه یا معمار خوب" مقایسه: شَن

2217

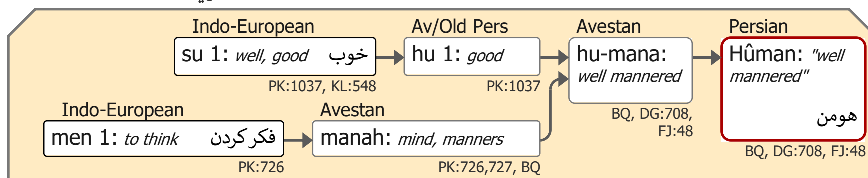
هوشیار - رجوع شود به هوش۱

هوم: نام گیاهی پر شیره و مقدس نزد اقوام آریایی همریشه: soak, suck

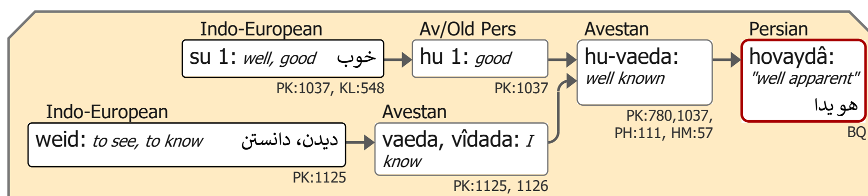
2218

هومن: "نیک رفتار" همریشه: mind

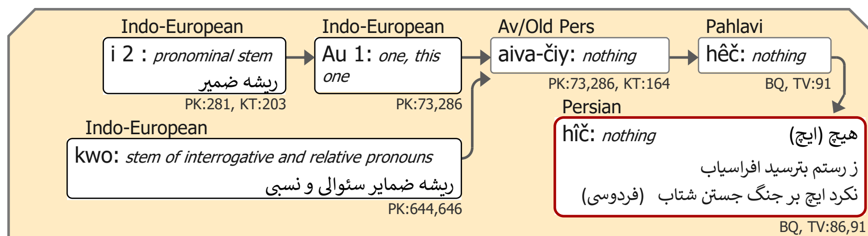
2219

هویدا

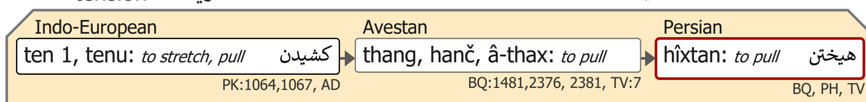
2220

هیچ

2221

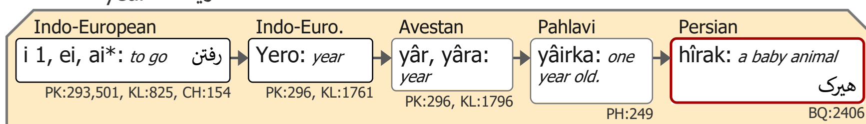
هیختن کشیدن همریشه: هنجیدن، آهیختن همریشه: tension

2222

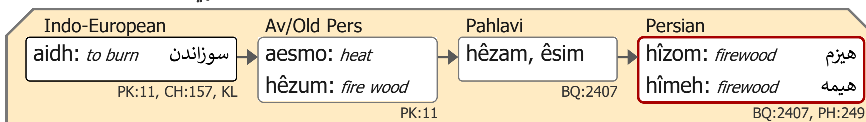
هیربد . رجوع شود به بُد

هیرک: بچه حیواناتی نظیر بز و گوسفند همریشه: year

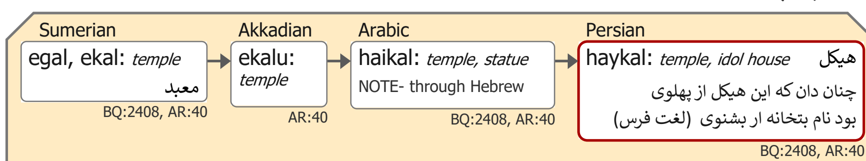
2223

هیزم همریشه: anneal

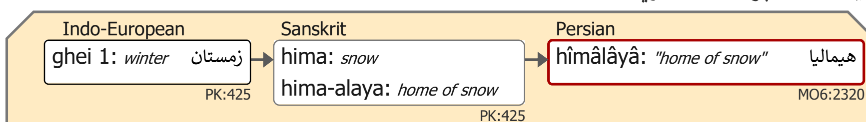
2224

هیکل: معبد، بتخانه

2225

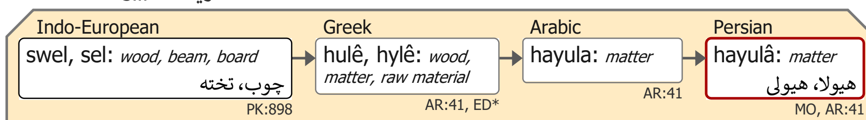
هیمالیا: "خانه برف" همریشه: زمستان

2226

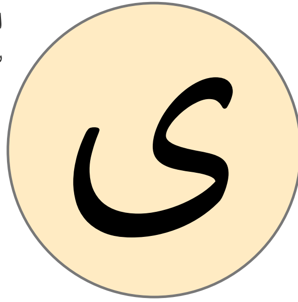
هیمه . رجوع شود به هیزم

هیولا: عنصر، مایه، ماده همریشه: sill

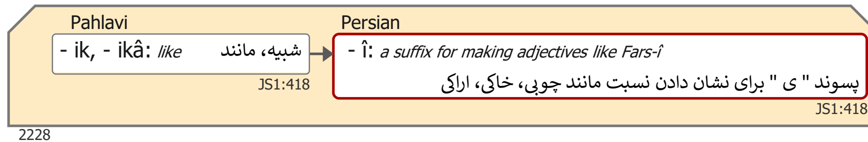

2227

این حرف گاهی به ل، ه یا ز بدل شود.

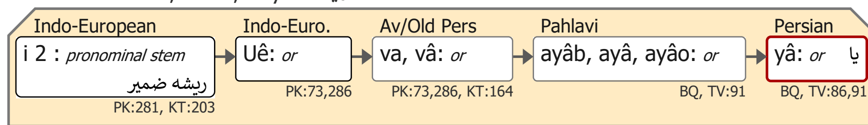

ـ ی: یای نسبت مانند چوبی، آهنی، آبی

یا

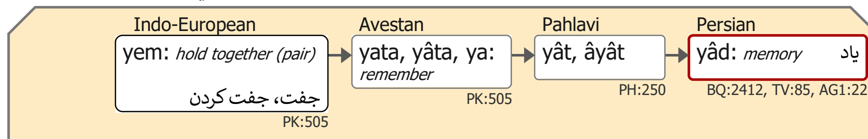
همریشه: one, none, any

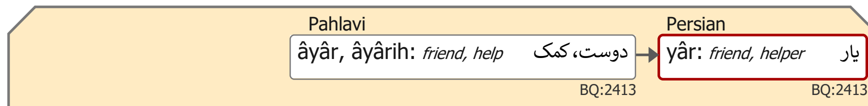
یابیدن ـ رجوع شود به یافتن

یاد

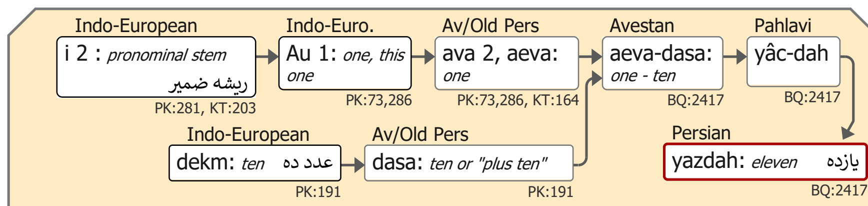
همریشه: even

یار

یازده

یازیدن: بالیدن، قصد کردن

Indo-European
yat*, yet: *to go, reach, take position*
رفتن، رسیدن، جا گرفتن
CH:214
→ Avestan
yat: *to take one's position*
CH:214
→ Persian
yâzîdan: *to stretch, desire, intend* یازیدن
چه سازی همی زین سرای سپنج
چه نازی به نام و چه یازی به گنج (فردوسی)
MO, BQ,CH:215

2233

یاسه: آرزو همریشه: جادو همریشه: jealous, zeal

Indo-European
yâ: *to be excited* هیجان داشتن
PK:501
→ Avestan
yâsâ: *wish*
PK:501
→ Pahlavi
yâsak: *wish*
BQ:553,2419
→ Persian
yâseh: *wish* یاسه
BQ, PH:92, HM:107

2234

یافتن همریشه: وام همریشه: couple

Indo-European
ap: *to take, receive, reach*
گرفتن، بدست آوردن
PK:50, CH:162
→ Av/Old Pers
ap 1, af, ab: *to receive*
abi-âp, abi-âf: *to detain*
PK:50, TV:14, AG3:82
→ Pahlavi
ayâf, ayâb: *to find*
âyaft: *request*
AG3:82: BQ:73
→ Persian
yâftan: *to find*
یافتن (یابیدن)
BQ:73,2419, AG3:82

2235

یاقوت رجوع شود به یاکند

یاکند همریشه: hyacinth

Greek
hyakinthos: *a bulbous plant with fragrant flowers.*
یک گیاه پیازدار با گلهای بسیار معطر.
KL:752
→ Pahlavi
yâkand: *ruby*
TV:299
→ Persian
yâkand: *ruby* یاکند (یاقوت)
BQ:2420, MO:5247, TV:299, DG:712

NOTE- "Hyakinthos" is apparently a pre-Hellenic word of the Mediterranean origin.

2236

یاور: ابزار خُرد کردن غلات

Avestan
yâvarenâ: *a stone or tool for beating and crushing grains*
سنگ برای خرد کردن گندم
PH:252
→ Persian
yâvar: *stone or other objects used for crushing grains*
یاور
BQ:2422

2237

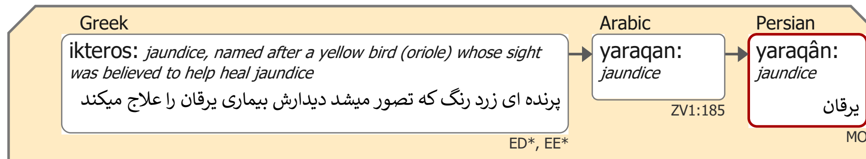
یخ همریشه: ice

Indo-European
eis 2: *ice* یخ
PK:301
→ Avestan
isav: *frosty*
aêxa: *ice*
PH:252, PK:301
→ Pahlavi
yah: *ice*
BQ:2427
→ Persian
yax: *ice* یخ
BQ:2427

COGNATE- Old Persian "viyaxna: ice" (GR:452)

2238

یرقان: "مرغ زردی که باور میشد دیدنش یرقان را علاج کند"

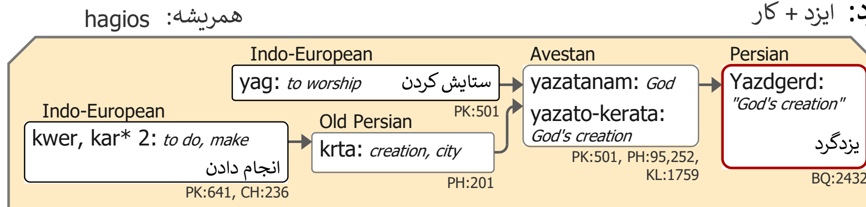

2239

یزد، یزدان - رجوع شود به ایزد

یزدگرد: ایزد + کار

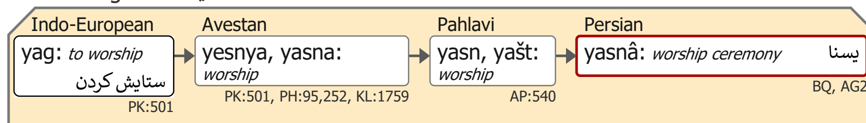
همریشه: hagios

2240

یسنا مقایسه: مزدیسنا

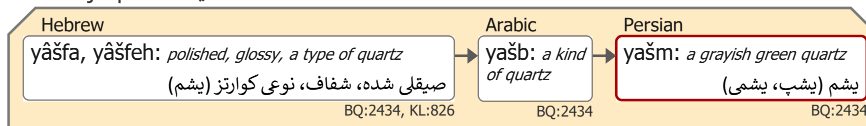
همریشه: hagios

2241

یشب: سنگی نیمه قیمتی برنگ مایل به سبز

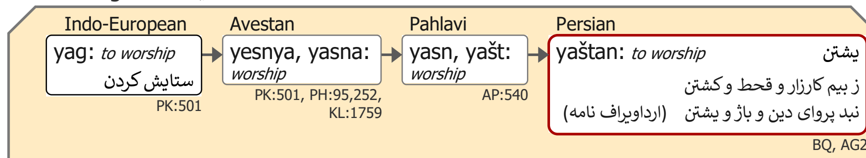
همریشه: jasper

2242

یشتن: ستایش کردن همریشه: یسنا

همریشه: hagios

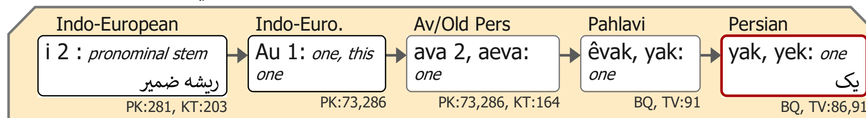

2243

یشم - رجوع شود به یشپ

یک

همریشه: one

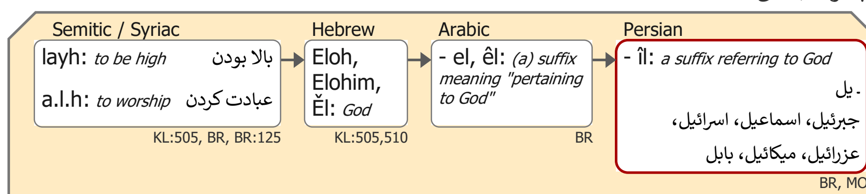

2244

یکتا - رجوع شود به تای

یگانه - رجوع شود به یک + گان

ـ یل: پسوند بمعنی خدا

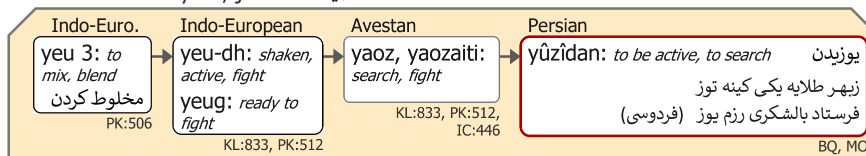

2245

یوز ـ رجوع شود به یوزیدن

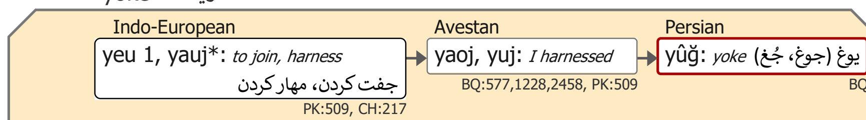
یوزپلنگ ـ رجوع شود به یوزیدن + پارد

یوزیدن: جستجو کردن، فعال بودن همریشه: enzyme, juice

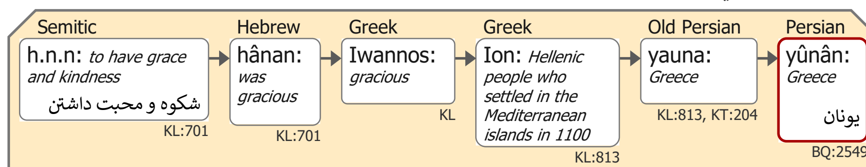
2246

یوغ همریشه: yoke

2247

یونان همریشه: حنّان

2248

نمودارهای ناتمام

1
همریشه: own

Indo-European
aik: *to possess, own* مالک بودن
PK:298, KL:1106

Avestan
îs, îše, îšti, âêšâ 1: *wealth, power*
îsvan, išvan: *wealthy*
PK:298, KL:1106, BK:771,772

Persian
?

2249

2
همریشه: on, upon

Indo-European
an 3: *on, upon, above, to* روی، بالای
PK:39

Av/Old Pers
ana: *on, upon*
anu, anuv: *to, after, along*
anu-i: *going along*
PK:39, KL:67, KT:164

Persian
?

2250

3
همریشه: umbrella

Indo-European
andho: *blind, dark* کور، تاریک
PK:41

Avestan
anda, ando: *blind*
PK:41, BK:323

Persian
?

2251

4
همریشه: best

Indo-European
bhad: *good* خوب
PK:106

Avestan
badra: *good fortune, luck*
hu-badra: *(with) good luck, lucky*
PK:106, KL:167

Persian
?

2252

5

Indo-European
bhen: *to strike* ضربه زدن
PK:126

Avestan
ban: *to be sick*
banta: *sick*
banay: *to make sick*
KL:145, BK:304

Persian
?

2253

6
همریشه: to

Indo-European
de: *demonstrative stem* ضمیر یا ریشه اشاره
PK:181

Avestan
dim: *him, her, he, she*
dit: *it*
-da 5: *toward, to*
PK:183, KL:1622

Persian
?

2254

7
همریشه: et cetera

Indo-European: eti: *above, beyond* بالا، ورا (PK:344, KL:545) → Avestan: aiti 1: *over, beyond* (KL:545, KT:166) → Persian: ?

COGNATE- Old Persian "ati: beyond" (KL:545, KT:166)

2255

8
همریشه: go

Indo-European: ghê: *to go, also to go without (lack)* رفتن، رها کردن، فاقد بودن; ghi-ghe-me: *i reach, meet with* میرسم، ملاقات میکنم (PK:418, KL:666) → Avestan: zâ 1: *to go*; zazâmi: *I dismiss* (PK:418, KL:666) → Persian: ?

2256

9
همریشه: gnat

Indo-European: ghen: *to bite, chew* گاز زدن، جویدن (PK:436) → Avestan: gnixta: *chewed*; aiwi-gnixta: *eaten up, eroded* (PK:436,) → Persian: ?

2257

10
همریشه: horror

Indo-European: ghers 2: *to be horrified, to stare* وحشتزده بودن (PK:445) → Avestan: zrš, zarš: *to be horrified*; zaršayamna: *ruffling one's feathers* (PK:445, KL:744) → Persian: ?

2258

11
همریشه: quiver

Indo-European: gwebh 2: *slime, sliminess, toad* لجن، لجنی، وزغ (PK:466) → Old Persian: gabawo: *toad* (PK:466) → Persian: ?

2259

12

Indo-European: gwelbh: *womb* رحِم (PK:473) → Avestan: garewa: *womb*; garebuš: *young animal* (PK:473, KL:483) → Persian: ?

2260

13
همریشه: he, his, her

Indo-European: ki 2: *this* این (PK:417,609, KL:710) → Avestan: zî: *for, because, indeed*; nôit-zî: (KL:735, PK:417) → Persian: ?

2261

14

Indo-European: krei: *shine, glow, beauty* درخشیدن، زیبایی (PK:618) → Avestan: srî, srayan: *beauty*; srîra: *beautiful* (PK:618, KL:371) → Persian: ?

2262

15

Indo-European	Avestan	Persian
ksei 3: *to settle* مقیم شدن، تصفیه کردن PK:626	šaêiti, shiti: *living place* šôithra: *land* PK:626	?

2263

16

Indo-European	Avestan	Persian
lakti: *stick, club* چوب، گرز WD2:443	yaxšti, yaxštay: *branch, twig* thri-yaxštay: *with three branches* WD2:443, BK:525, BT:1236	?

2264

17

Indo-European	Avestan	Persian
maghos: *young* جوان maghu: *boy, unmarried* پسر، مجرد PK:696	mağava: *unmarried* PK:696, KL:924	?

2265

18

Indo-European	Avestan	Persian
meih: *to exchange* عوض کردن، معامله کردن PK:710,715	mithô: *exchanged, incorrect, false* mithwara, mithwara: *paired, coupled* PK:710,715, KL:953	?

2266

همریشه: mud

19

Indo-European	Avestan	Persian
meu: *damp, dirty* نمناک، آلوده PK:741	mûthra: *dirty liquid, urine* PK:741, PH:285, KL:1008	?

2267

همریشه: move

20

Indo-European	Avestan	Pahlavi	Persian
mew: *to push away, move* دور کردن ، حرکت دادن PK:743	mivâmahi: *(we) eliminate* a-muyamnô: *not movable* PK:743, BL1:331	mûtak: *move* parmûtan: *to move* BL1:331	?

2268

همریشه: brief

21

Indo-European	Avestan	Persian
mreğu: *short* کوتاه PK:750	merezu, marazu: *short* merezu-jîti: *short lived, fast* berez: *in short time, fast* berez-čaxra: *with fast wheels* PK:750, KL:188	?

2269

همریشه: night

22

Indo-European	Old Persian	Persian
noktis: *night* شب PK:762, IC:850, BK:992	naktin: *night* IC:850	?

2270

23

Indo-European: pak: *to fasten, repair* بستن، تعمیر کردن (PK:787) → Avestan: pas: *to tie, fetter* (PK:787, KL:1110) → Persian: ?

2271

همریشه: room 24

Indo-European: rewe: *to open, open space* باز کردن، گشایش (PK:874) → Avestan: ravah: *space*; ravas-čarât: *moves in free space (freely)* (PK:874, BK:465, KL:1356) → Persian: ?

2272

همریشه: sketch 25

Indo-European: segh: *to hold, overrule* نگه داشتن، رد کردن (PK:888) → Avestan: haz: *to gain*; hazah: *violence* (PK:888) → Persian: ?

2273

همریشه: sincere 26

Indo-European: seni: *apart, separated, without* جدا شده، فاقد (PK:907) → Avestan: hanare: *without* (PK:907) → Persian: ?

2274

همریشه: seethe 27

Indo-European: sew: *to boil* جوشاندن (PK:914) → Avestan: hâvayan: *they boil, roast*; hâvayeiti: *roasts* (PK:914, KL:1411) → Persian: ?

2275

همریشه: nuance 28

Indo-European: sneudh, neudh: *mist, cloud* مه، ابر (PK:978) → Avestan: snaoda: *cloud* (PK:978) → Persian: ?

2276

همریشه: stone 29

Indo-European: stâi 2: *stone* سنگ (PK:1010) → Avestan: stâ 2, stây: *heap* (PK:1010, KL:1518) → Persian: ?

2277

همریشه: sarcasm 30

Indo-European: twerk: *to cut* بریدن، قطع کردن (PK:1102) → Avestan: thwares: *to cut* (PK:1102) → Persian: ?

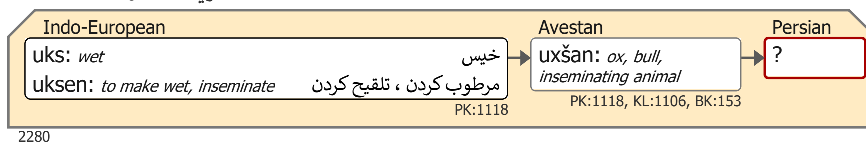
2278

همریشه: uterus 31

Indo-European: udero: *abdomen, stomach, womb* شکم، معده، رحم (PK:1104) → Avestan: udara: *abdomen* (PK:1104) → Persian: ?

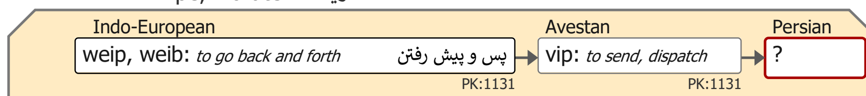
2279

همریشه: ox 32

2280

همریشه: wipe, vibrate 33

2281

فهرست ها

فهرست لغات در زبانهای مختلف

فهرست ریشه ها همراه بالغات
فارسی مشتق از آنها

Pahlavi

Index of Words فهرست لغات

Greek

Caribbean

Chinese

Dutch

Egyptian

English

Ethiopian

French

Aramaic

Armenian

Avestan

Index of Words

in different Languages

xâč: *cross*

خاج

xad: *to beat*

آبخست, خَستن, خسته

xaf*: *cough*

خفیدن

xâk: *dust*

خاک, خاکستر

xalen: *birch tree*

خدنگ

xan: *ruler*

خان, خانم

xand: *laughter*

خنده

xand-ak > see xand

xapak: *suffocate*

خَپَک، خپه, خفه

xarmâ(v) > see armâv

xâz*: *fight*

پرخاش, خاش

xitai: *name of a tatar dynasty that ruled beijing 936-1122. they were from xitan*

ختن

xšad*: *to forgive*

بخشودن, بخشیدن۲

xšai*: *weep*

شیون

`xšnk: *nice*

قشنگ

xvaini: *cover*

خوان, خوانچه

xyâr: *cucumber*

خیار

yâ: *to be excited*

جادو, یاسه

yad*: *ask*

نیایش

yag: *to worship*

ایزد, جشن, مزدیسنا, یزد، یزدان, یزدگرد, یسنا, یشتن

yâma: *cup*

جام

yamb*: *to move*

جنبیدن

yantra: *tool*

جَندَره

yaš*: *to show appear*

آیشه, ایش, ایشه, نشان

yaska: *sickness*

جَسک

yau 1: *move*

جو۱, جوب, جوی, جویبار

yau* 2: *to separate*

جدا

yauj* > see yeu 1

yekwer: *liver*

جگر

yelek > see ijlak

yem: *hold together (pair)*

جم, جمشید, دشیاد, یاد

yes: *to boil*

جَستن, جهیدن, جوشیدن

yeu 1: *to join*

جُغ, جفت, جوغ, چفت, زوج, قسط, قسطاس, یوغ

yeu 2: *young*

جوان

yeu 3: *to mix*

جُستن, جوییدن, یوز, یوزپلنگ, یوزیدن

yeu 4 > see yau* 2

yôs: *to gird*

بارجامه, پاجامه, پیراهن, پیژامه, جامه, چمدان, زنّار, همیان

yu: *you*

شما

zauša: *raising a noise*

زوش

z.b.d: *to extract butter from milk*

زُبده

zgwes: *to extinguish*

زخم

zi: *to adorn*

دیبا, دیباج, دیبه, زَوار۲, زیب, زیبا, زیبنده, زیبیدن, زیور

zîk: *calendar*

زیگ

weik 1: *to shake*

آونگ, آویختن, آویز, انگیختن, انگیزه, بریزن, بیختن, بیز، بیزش, پرویزن, ویختن

weik 2: *clan*

ویلا

weis: *to rot*

بیش۱

wek: *to wish*

بَس, بسنده, بسیار, بیوسیدن, پیوسیدن, نابیوسان, هوس

wekw: *voice*

آوا, آواز, باج۲, بانگ, پَتواز, پژواک, خُنیا, فروختن, گواژه, گواژیدن, نوا۱, هوخت , واج, واژ, واژه, واک, وَخشور, وَنگ۲

wel 1: *to wish*

آری, آور, آوری, باور, شهریور, گرو یدن

wel 2: *to tear*

آوار۱, بَرده, گُرس۱, گرگ, گرگان, والانه, ولانه

wel 3: *to turn*

بار۲, دربار, هموار, وار۲, وار۳, وَبَر

wem: *spit*

وامیدن, ومیدن

wema > see wem

wen: *to wish*

. بُن۲, بنفش, بنفشه

wep: *to throw*

برف

wer 1: *to speak*

باور, فرمان, وَر

wer 2: *to turn*

برغ، برغاب, قرمز, کِرم, کوپال, گِرد۲, گرد۳, گردانیدن, گردن, گرده, گُرده, گردو, گردیدن, گشتن, گوپال, نوردیدن, وَردَنه, ورغ

wer 3: *to cover*

باره۲, بارو, بَرزن, بَرواره, بهرام, پروار, دیوار, فردین, فَروار, فروردین, فَروَهَر, گیج, وار۱, وهرام

wer 4 > see awe

wer 5: *to burn*

سماور

wer 6: *squirrel*

وَروَره

werd: *raised point*

آلبالو, بالو

werdh: *to grow*

بالیدن, گُوال, گوالیدن, والا

weren: *lamb*

برّه, کلاغ, ورغنه

werg 1: *to work*

آلرژی, ارغنون, انرژی, بَرز, برزه گاو, ورز, ورزاو, ورزش, ورزیدن

werg 1: *nourished*

پروردن

werg 2 > see wer 3

wes 1 : *wet*

اشتر, باه, خون, زرتشت, شتر

wes 2: *to buy*

بها

wes 3: *to wear*

آستر, ایوان, بام۲, بان۲, بانو, بهانه, پوست

wes 4: *eat*

واس, واستر, واستریوش, واش

wet: *year*

بچّه, بیطار

wetos > see wet

wi: *part*

بستر, بیدار, بیست, بیمار, جُناح, گ ـِ گجسته, گداختن, گدار, گدازیدن, گذار, گذاردن, گذاشتن, گذر, گذشتن, گریختن, گریز, گزاردن, گزارش, گزند, گُزیدن, گزیدن, گزیر, گزینش, گستاخ, گستردن, گسستن, گسیختن, گسیل, گشادن, گماردن, گماشتن, گمان, گُمیختن, گناه, گهولیدن, گوارا, گواردن, گوارش, گواژه, گواژیدن, گُوال, گوالیدن, گواه, گوهَریدن, ناگزیر, وچر، وچرگر, وزیر, ویراستن, ویرایش, ویشتاسپ

wiač: *to contain*

گُنج, گنجایش, گنجیدن, ویرایش, ویشتاسپ

win: *wine*

وین

wôg > see aweg

wok: *to let go*

واخیدن

word: *thorn*

رُز۲, گُل, گلبن, گلخن, گلشن, وَرد۲, وَل، وِل، وُل, ولغونه

wortoko: *quail*

ودخین, ورديج

wrais* > see wreik

wreg: *to push*

گرازیدن

wreik: *to turn*

ابریشم, رشتن، رشته, ریسمان, ریسیدن, ریشتن

xac: *shine through*

کاج, کاچی, کاشی

tulupos: *lump*
تُرُب

tund* > see Teud

tur > see tuer

turd: *hard*
تُرد

tuxš: *to be busy*
اهنوخوشی, تخشا, تخشیدن, هوتُخش

ul: *to go*
الاغ

ulk: *wolf (with fiery eyes)*
تهمورث, روباه, گربه

ulkos > see ulk

umm: *mother*
اُمّ, اُمَل, اُمّی, خان, خانم, مُغیلان

uper > see upo

upo: *to*
آبسال, ابَر, ابرزین, امید, باور, باید, بَر۲, بردیه, برگستوان, برمنش, برهیختن, بَرواره, به, بیو, بیوگ, پچکم, پدید, پرویز, پسندیدن, پشکم, پگاه, زَبَر, فرزین

urigh: *rice*
اُرز, برنج۲, وریزه

urine > see čamiš

urmak: *to strike*
اردو

urmut > see amrôt

uroiks: *twist*
ریش۲, ریشه

urvan: *spirit*
انوشیروان, روان۲

vac: *frog*
بَک, وَک

vanjišk: *sparrow*
گنجشک

vant*: *an ownership suffix*
آوند۱, آوند۲, دماوند, ـ وند

var: *to cover*
بَرم

varâza: *boar (animal)*
گراز, وُراز

vata: *small*
بَد, وَد

vâta: *popular*
قباد, کیقباد

vâtâm: *almond*
بادام

vatin-ganah: *eggplant*
بادنجان

vât-rang: *a kind of citrus plant*
بادرنگ, بالنگ

vitâra: *wood boards*
گداره

vîvâp: *without water*
بیابان

wâ: *to be empty*
وَنگ۱

wač > see wok

wai: *alas*
وای۱

wakâ > see wâka

wâka: *cow*
برزه گاو, ورزاو

war* > see wel 2

warš*: *to be hungry*
گرس۲, گرسنه, گشنه

warz* > see werg 1

was* > see wek

wasama: *he marked*
اسم, سِمَت, موسم, وسمه

waxš* > see aweg

wd: *up*
آزمایش, آزمودن, اُزدودن, استردن, اِسکِنه, اُشنان, اوج, زاب, زاهیدن, زدودن, زنودن, زنویه, زنوییدن, زِه۲, زهاب, زهدان, زهیدن, سپری,ستردن, ستوه, سِگال, نَستوه

we > see wâ

wê: *to blow*
اندروا, باد, بادآس, نیروانا

webh: *to weave*
آبافت, آبفت, اَبفت, بافتن, وَبز

wed > see awe

wedh 1: *to marry*
بیو, بیوگ

wedh 2: *to slay*
گُوه

weg 1: *to weave*
واکس

weg 2: *to be lively*
باختن, بازنده, بازیدن, بزرگ, گرز

wegh: *to go*
باز۲, باشه, پرواز, واشه, وزیدن

wêğo: *lizard?*
بَزَغ, وَزَغ, وزغه

wegwh > see eueguh

wei 1: *to bend*
بید, بیشه

wei 2: *vital force*
بَر۱, بیر, ویر

weid: *to see*
اساطیر, اسطوره, اوستا, پژوهیدن, هویدا, ویدا

weidh: *to select*
بریزن, بیختن, بیز، بیزش, بیوه, پرویزن

tât: *a suffix for making abstract nouns*
خرداد

tau*: *to throw*
پرت، پرتاب

tauj: *to gather*
اندوختن, اندوزیدن, توختن۲, دوختن۳

tâvant > see tâvat

tâvat: *so much*
تا, تک

taxra: *bitter*
تلخ

tebus: *side*
تو۲, سو, سوق, سوی

teig > see steig

tek: *to stretch*
پرداختن۲

teks: *to build from wood*
آرشیتکت, تاس, تخته, تراشیدن, تَش, تشت, تیشه, طاس

tekw: *to run*
انداختن, اندازه, پرداختن۱, تاختن, تازیانه, تازیدن, تخش, تکیدن, گداختن, مهندس, هم تک, هندسه

tel: *to lift*
اطلس, تراز, ترازو, طراز

tem: *dark*
تار۲, تاریک, تَم, تیره

temar: *he concealed*
مطموره

temh: *to be tired*
تاسیدن

ten 1: *to stretch*
آبستن, آختن, آنتن, آهختن, آهنجیدن, آهنگ, آهیختن, اخته, برهیختن, پشوتن, تابیدن۱, تار۱, تافتن۱, تَر۲, ترانه, تَن, تنافُر، تنافور, تنبل, تنش, تنفر, تُنُک, تَنیدن, توره, توله, فرهنگ, فرهیختن, فروهیختن, گیتار, ناهنجار, نفرت, نهنگ, هنج, هنجار, هنجیدن, هنگ, هیختن

ten 2: *to thunder*
تُندر

tenk: *to become firm and thick*
ترخینه, تلخینه, تنجیدن, تَنگ, تَهم, تهمتن, تهمورث, رُستم

tenu > see ten 1

tep: *to be warm*
آفتاب, پرتو, تاب, تابان, تابستان, تابش, تابه, تابیدن۲, تافتن۲, تب, تپیدن, تفت, تفسیدن, شتاب, شتافتن, مَه, مهتاب

ter 1: *to cross over*
اندر۲, پدراندر, پسراندر, ـ تر۱, ترابری, ـ ترین, دختراندر, ـ سار۱, سرا, سُرادِق, سرای, کوهسار, گدار, گذار, گذاردن, گذاشتن, گذر, گذشتن, مادراندر

ter 2: *a kinship term*
آزرمیدخت, برادر, بیدخت, پدر, خواهر, داماد, دختر, ـَ ر, مادر, مادراندر, ماده, مادیان, ماکیان, مایه

ter 3: *to rub*
استردن, ستردن

terd: *to pierce*
افتالیدن, فتال

terp 2 > see ster 3

ters: *dry*
تراس, تشنه, مدیترانه

teter: *chatter*
تذرو

têu: *to swell*
تخم, تُند۲, تهماسب, توان, توبره, توده, توش, ثور, ستوه, طهماسپ, مردم, نَستوه

Teud: *push*
تُند۱

teus: *empty*
تَه, تهی

thrah* > see tres

thranč* > see trenk

thwanj*: *to get*
الفاختن, الفنجیدن

tiegu: *to approach shyly*
سیج

tien: *store*
تیم, تیمچه

titi: *imitation of a bird song*
تیتو, طیطو

tôkei: *peacock*
طاووس

trei: *three*
سه, سوم, سی

trenk: *to compress*
تَرنجیدن

trep: *to tremble*
چابک, سبُک

tres: *to tremble*
ترسا, ترسیدن, سهستن, سهم, سهمناک

trp: *to satisfy*
تولف

tu: *you*
تو۱

tuer: *to hurry*
توریدن, تولیدن

tu-kûe: *strong people*
ترک, ترکمن

steg: *to cover*
تاج, تاجور, تایر, تَجَر, تَزَر

steig: *sharp*
ترکش, تیر, تیز, تیغ, دجله, دیاله, ستیز, ستیزه, کیش۲, کیش۳

ster 1: *to spread*
بستر, خاکستر, صراط, گستردن

ster 2: *star*
ستاره

ster 3: *stiff*
تُرش, تره, تریکو

ster 4: *barren*
استرلیزه, سَتَرَوَن

sterp > see ster 3

steu 1: *to praise*
افدستا, خَستو۲, ستایش, ستاییدن, ستوان۱, ستودن

steu 2: *to push*
تباه

stewe: *to cluster*
توپ

stoigh: *to stride*
اُسطُقُس

stomen: *mouth*
اَستَم

storos: *a type of bird (sparrow?)*
سار۳

su 1: *well*
آلگوریتم, آناهیتا, آهو۲, اردیبهشت, انجیل, اهنوخوشی, اوستا, بَه, بهشت, بهمن, حور, خجسته, خُرّم, خُسُر, خسرو, خُسور, خُسوره, خشنود, خُشو, خُنیا, خوارزم, خوب, خوش, داریوش, فُرات, کسریٰ, کیخسرو, گشتای , ناهید, هُژیر, هما, همانا, همانند, همایون, هنر, هوتُخش, هوخت , هُوَخشَتَر, هوشنگ, هومن, هویدا

su 2: *wild boar*
خوک, سفلیس

su(m)b > see keu 2

su(m)p*: *to beautify*
سفره

sub* > see su(m)p*

suîğ: *jump*
خاستن, خزیدن, خیزیدن, رستاخیز

sukurna: *porcupine*
سُغُر, سُگُر

šûlaka: *wild horse*
شولک

summaq: *red*
سماق

sup > see rup

sure: *acid*
سرکه, سکنجبین

šurmênu: *cypress tree*
سَرو

sust: *soft*
سُست

svas: *thresh*
خُست, خُوست

swâd: *sweet*
خواستن, خواهش, خوای

swei: *to bend*
شیبا, شیوا

sweid: *to sweat*
خِوی, خیساندن, خیو, خیوه

swekwo: *resin*
اپیون, افیون

swel: *to eat*
آبخور, آخُر ، آخور, خوردن, خَوَرنَق, خورنگاه

swen: *to sound*
آخوند, افغان, خنیدن, خواندن, فغان

swep: *to sleep*
بَختَک, خسبیدن, خُفتَک, خُفتن, خَفج, خفسیدن, خواب

swer: *to press*
خاراندن, خَستن, خسته, خلبان, خَلِه, خَلیدن, خوره۱

swerd: *dirty*
خوال

syndochion > see sndochion

šypšyr > see šfšyr

šypwr: *trumpet*
شیپور

tabaco: *a pipe for smoking*
تنباکو

tabrak: *ax*
تبر

tabûrâk: *a drum*
تنبور, طبل

tač* > see tek

tâl: *to grow*
تالار

tâl: *to grow*
تالار

talk: *a mineral*
تالک, طلق

tamh* > see temh

tanûr: *fire*
تنور

tar > see ter 2

tarê: *to humiliate*
تَر۳, تردامن, تردست, ترمنش

targumânu: *interpreter*
ترجمه

tarp: *to lie*
تَرفند, تروند

skaivos: *sinister*
شوخ

skand 1: *to climb*
اسکله

skand 2: *to break*
شکستن

skarf: *to stumble*
شکرفیدن

skarna > see sukurna

sked: *to cover*
چادر, چتر

skel: *bent*
شَکپوی, شَل, شَلپوی, شلنگ, شلوار, قولنج, قولون, کُل

sker 1: *to turn*
کران, کنار

sker 2 > see ker 2

skeu > see keu 3

skêu: *to sneeze*
اشنوسه, سنوسه, شنوشه

skeud: *to throw*
پژوهیدن, جُست

skhai: *to cut*
چیلان, چیلنگر, سمنت, سیمان, قیصر

skordh: *small*
خُرد

s.k.r: *he ridiculed*
ماسک

sku: *to cover*
خود۲, سکوره, کاز، کازه, کلاهخود, کوچ

skweht*: *tremble*
چندش

smer > see mer 1

snâ: *to flow*
اُشنان, شنا

snaithiš: *weapon*
سَتی

sndochion: *shelter*
صندوق

sneigwh: *snow*
سِنهر

so: *this*
او, ایشان, که

soffeh: *seat*
صُفّه

solo: *whole*
جاثلیق, خرداد, هر

sophos: *skilled*
سفسطه, فلسفه, فیلسوف

šôšen: *lotus*
سوسن

spek: *to look*
اسقف, پاس, پاسبان, سپاس, سکوبا

spelgh: *spleen*
سِپُرز

spen > see pend

sper: *sparrow*
پرستو, سار۳

spereg: *to swell*
اسپرغم, اسپرود, اسفراج, اسفرود, شاه اسپَرَم

sphallein: *cause to fall*
آسفالت, اسفالت, زفت

sphê: *long flat piece of wood*
فَه, فیه

sphel: *to split*
سپار, سپر

spher: *move*
آتمسفر, اسپهر, سپاردن, سپردن, سپری, سپهر

spheud > see peud

spinakion: *spinach*
اسپناخ, اسفناج

spiš: *an insect*
شپش

spongo : *fluffy*
اسفنج, سپنج

spyeu: *to spit*
تُف, تفنگ

srau* > see kleu 1

srêno: *thigh*
ران

sresk: *to drip*
سرشک

sreu > see ser 1

srgâla: *howler*
شغال, شکال, شگال

srîra: *satisfied*
سیر۱

srisâ: *file*
ارّه

sru: *lead (metal)*
سرب

srva > see sru

stâ: *to stand*
آستان, آشتی, ارتش, اِستاخ, استاد, استاک, استان, استاندارد, استخر, استوانه, اسطبل, اوستام, اوستان, ایستادن, بغستان, بیستون, پرستار, پرستیدن, پشت, تابستان, رستوران, ساس۱, سِتاک, ستان, سُتُرگ, ستم, ستور, ستون, سکا, سیستان, شبستان, فرستادن, فرشته, فغستان, گستاخ

stâi: *to steal*
ستادن

stebh: *support*
استبرق, استبرک, استوار, استوان۲, ستبر, ستنبه, سُتوان۲

salîbâ: *cross*
چلیپا, صلیب

sam: *summer*
هامین, همین

sam*: *to agree*
سامه

šamšêr > see šfšyr

sapz: *green*
سبز

saq: *sack*
ساک

sarâpu: *to melt*
صرّاف

sâsân: *dervish*
ساسان

šâturvân: *carpet*
شادُروان

saus: *dry*
خشک, خوشیدن

šavala: *(a fabric) marked with colors*
شال۱, شال۲, شالنگ

sâwel: *sun*
جِربا, خاور, خراسان, خور, خورشید, خَورَه۲, فَر, فَربُد، فربود, فرّخ, فرخُندِه, فرزاد, فرشاد, فرشید, فرناز, فریبرز, نُهور, هاله, هور, هوربان

scetka: *counter*
چرتکه

s.d.a`: *to split*
سدیم, صداع

sê: *to sift*
سطل

sed: *to sit*
آهسته, پسندیدن, خرسند, نخست, نزد, نزدیک, نشستن, نَشیم, نشیمن, هدیش

šedû: *devil*
شیدا, شیطان

seiku: *to flow*
بشنجیدن, پشنجیدن, خیساندن

seip: *to pour out*
صابون

seks: *six*
شانزده, شِش, شَصت

sekw: *to follow*
از, اسکناس, سجلّ, سقرلات, شاگرد, هخامنش

selh: *to earn*
گهولیدن, گوهَریدن

selp: *fat*
چرب

sem: *same*
اکباتان, اگر, ان - ۱, انبار, انباز, انباشتن, انباغ, انبوه, انجام, انجمن, انجوخ, انجوختن, انجوغ, انجیدن, انداختن, اندازه, اندام, اندرز, اندوختن, اندودن, اندوزیدن, اندوه, اندیشیدن, انگاردن, انگاشتن, انگام, انگیختن, انگیزه, پُر, توختن۲, دوختن۳, سماور, مگر, مهندس, نگرش, نگریدن, نگریستن, هامون, هرگز, هم, هم تک, همال, همان, همدان, همه, هموار, همیان, هُنام, هندسه, هنگام, وار۲

sêma: *marked*
سیم۲, هنگام, وار۲

sêmi: *half*
نیم

sen 1: *to prepare*
افندی

sen 2: *old*
آنا, سنا, هان

senh > see sen 1

ser 1: *to flow*
رَم, رمه, رمیدن, رود۱, روضه, رون, سِرُم, هرات

ser 2: *to protect*
زنهار, زینهار, هرکول

ser 3: *to line up*
سِری, هار

sernh > see srisâ

sês: *moth*
سوس

seu 1: *self*
خدا, خدیو, خو, خواجه, خواهر, خود۱, خویش, ناخدا

seu 3: *to give birth*
رود۲

s.f.r: *(to be) yellow*
زعفران

šfšyr: *sword*
شمشیر

sighr: *garlic*
سیر۲

šikênjak: *torture*
شکنجه

sik-ke: *detail of the house entrance*
سکّو

sinkadruš: *the red ore of mercury (mercuric sulfide) used as a pigment*
زنجرف, شنگرف

sîp: *apple*
سیب

skabh: *to support*
پچگم, پشگم

skai: *shining*
چهره, سایه, منوچهر, هُژیر

skaip: *to wait*
شکیبا, شکیبیدن

pûlâfat: *steel*
پولاد

pûlâft > see pûlâfat

pulâka: *ball of rice*
پلو

purgos: *tower*
برج

pwt: *Buddha*
بُت

pyrgos > see purgos

qâter: *smoke*
سِدر

qirbah: *a leathern bottle*
قَراب, قرّابه

qirrâbah > see qirbah

q.l.y: *to roast in a pan*
قلیا, قلیه

rabba: *to be great*
تربیت, رَبّ, رُب, مربّی، مربّا

ragâ: *city of "ray" in the south of tehran.*
رازقی، رازگی, رازی, ری

rağâ > see ragâ

raič* > see leigh 2

raika: *sand*
ریگ

raip > see leip

raiš* > see rei 2

raj* > see reg 2

rand*: *to scrape*
رندیدن، رنده

raš*: *to harm*
رَشیدن

raub > see leubh

rauč* > see rauž*

raud 2 > see leudh

raud* 1 > see rêu

rauh*: *to pluck*
رودن

raup 1: *to sweep away*
جاروب, رُفتن, روبیدن, لای

raup 2 > see leup

rauxšn* > see leuk

rauž*: *to please*
آرزو, ریز۱, ریژ

raxš > see lakš

raz* > see redh

redh: *to escape*
راز, رستگار, رَستن, رهیدن, وارستن

reg 1: *straight*
آدرس, آرازش, افراختن, افراز, افراشتن, راست, رج, رده, رزم, رژه, رژیم, ریال, فرازیدن

reg 2: *to dye*
آبرَنجَن, افرنگ, اورنجن, اورنگ, رَجیدن, رزیدن, رنگ, لاک

rei 1: *possession*
راد۲, رای

rei 2: *to hurt*
ریز۲، ریزه, ریش۱

rek: *to tie*
رَسَن

rekph > see raš*

rem: *to rest*
آرام ، آرامش, آرمیدن, پدرام, خُرّم, رام, رامش, رامین, شهرام

rêp: *to crawl*
ترویج, رایج, رَفتن, رواء, رواج, روان۱, روش, روند

resg > see rezg

ret: *to roll*
ارّابه, ارّاده, ارتش, اسپریس, ترهّات, راه, راهب, رایگان, رده, رژه, میزراه

rêu: *to cry*
لُندیدن

reudh: *red*
روناس, روی۲, رویگر, روپین

reug: *to vomit*
آروغ, رُغ

reuğmen: *oil*
روغن

reuto: *intestines*
اشکم, روده, شکم

rezg: *to plait*
رَغزه

r.f.a': *to repair*
رفو

rk-tho: *bear (animal)*
آرشام, ارشام, خرس

rôspîk: *prostitute*
روسپی

rup: *shoulder*
سُفت

r.z.m: *to bundle up*
رزمه

šabatu: *to cut*
سَبْت, شنبه

sač > see kak 1

sâd > see sked

sâen: *to be late*
هاسر

sâi: *to bind*
سنَوَر, گشادن, ویشتاسپ

saka: *an Aryan tribe in Iran*
ساس۱, سکا, سیستان

sakah: *teak wood*
ساج

salamandra: *salamander*
سمندر

šâli: *grains*
چلتوک, شالی, شالیزار, شَلتوک

pel 1: *to fill*
اُباردن, اُباشتن, انبار, انباشتن, اوباردن, اوباش, برنا, پُر, پروین, تنافُر، تنافور, تنبل, تنفر, سپری, فراوان, فِره, فَرهَست, نفرت

pel 2: *pale*
پارسا, پیر

pel 3: *dust*
باروت, پودر

pelpel: *butterfly*
پروانه

pend: *twist*
پینه

penkwe: *five*
پنج

pent: *to go*
پند, فَن, فندق

per 1: *around*
بَدَرزه, برقوق, بشنجیدن, پار, پارسال, پالیز, پَدَرزه, پراکندن, پرت، پرتاب, پرتو, پرچین, پرداختن۱, پرداختن۲, پردیس, پرستار, پرستیدن, پرگار, پَرگنه, پَرماسیدن۱, پَرماسیدن۲, پَرَندوش, پروار, پرواز, پروردن, پَریر, پریروز, پژمردن, پشت, پشنجیدن, پیرار, پیراستن, پیرامون, پیراهن, پیرایه, پیروز, جالیز, فرا, فرارون, فرامرز, فربه, فرجام, فردوس, فردین, فرزانه, فرزند, فرستادن, فرشته, فرغار, فرغاریدن, فرغر, فرغردن, فرغن, فرغنده, فَرفَر, فرمان, فرهنگ, فرهیختن, فرو, فَروار, فروتن, فروختن, فرود, فروردین, فَروَهَر, فروهیختن, فریاد, فریرون, فلاخن, فیرون

per 2: *to lead or fly across.*
.بار۳, پَر, پَرند, پرنیان, پریدن, پُل, فُرات, فرغر, فرغردن, فرغن, فرغنده, فَرفَر, فرمان, فرهنگ, فرهیختن, فرو, فَروار, فروتن, فروختن, فرود, فروردین, فَروَهَر, فروهیختن, فریاد, فریرون, فلاخن, فیرون

per 3: *oppose*
آورد, بادافره, بُد، بِد, بدرود, بند, به, بیغاره, بیوسیدن, پ ـ , پاداش, پادافراه, پادزهر, پاسخ, پِتَت, پَتواز, پتیاره, پدرام, پدرود, پذیرفتن, پذیره, پرهیختن, پرهیز, پژمان, پژوهیدن, پشیمان, پنهان, پیاله, پیام, پیچ, پیچیدن, پیدا, پیش, پیشانی, پیشوا, پیغاره, پیغاله, پیغام, پیکار, پیکان, پیکر, پیمان, پیمانه, پیمودن, پیوستن, پیوسیدن, دُرود۲, فَربُد، فربود, نابیوسان, نبرد, نهادن, نهان

per 4: *to give*
پاره, نهادن, نهان

perd: *speck*
پارد, پارس۲, پاشیدن, پلنگ, یوزپلنگ

perk 1 : *to ask*
بادافره, پادافراه, پرسیدن

perk 2: *rib*
پهلو۱

pers > see perd

persna: *heel*
پاشنه

pestêno: *breast*
پستان

pet 1: *to fly*
افتادن, پَتَر, پَست, کَسَک, کَشَک, کَشَکرک

pet 2: *to spread*
پَهن

peu: *to purify*
پاک

peud: *to press*
پو, پود, پویا, پویانیدن, پوییدن, تکاپو

peuk: *to prick*
سپوختن۱, سپوختن۲, سپوزگار, سپوزیدن

pikho > see piko

piko: *lump*
پیختن

pilo: *hair*
پیله

pin: *wood*
پَنگان, فنجان

pippalî: *pepper*
پلپل, فلفل

plat > see paita

pliza: *metal*
فلز

plou: *flea*
پشه

pô: *to drink*
پاتیل, نَبید, نَبیذ

pod > see ped

pôl : *to touch*
پالیدن۲, سنتور

pôu: *small*
آبستن, پسر, پور، پوران, فغفور, نیشابور

prî: *to love*
آفریدن, آفرین, عفریته, فری

pu 1: *to blow*
پوک

pu 2: *to decay*
پوده, پوسیدن

puk 1: *bundled together*
بَساک, پَساک

puk 2: *puff*
پُف

nizâr*: weak*
نزار

nobh*: nave*
ناف، نافه

nôğ*: whim*
ناز، نازک

nogh*: nail*
ناخن

nogw*: naked*
برهنه, ژیمناستیک, نَغام

nomn*: name*
دشنام, نام, نامه

noxvat*: pea*
نخود

nukar*: comrade*
نوکر

n.w.r*: to shine*
منار, نار, نور

nyâka*: grand parent*
نیا, نیاکان

oies*: pole*
خیش, خیشکار

ôku*: swift*
آهو۱, گَسَک, کَشَک, کَشکرک

om*: raw*
خام

ome*: to move with energy*
آرشام, ارشام

ong > see ang

op*: work*
خوب

opop*: a bird sound*
پوپک, پوپو

orghi*: testicle*
ارکیده

oruza > see ariza

ost*: bone*
است۲, استخوان, خستو۱, هسته

ôus 1*: ear*
آشکار, انوشه, انوشیروان, گر, گوش, گوشواره, نغوشا, نغوشیدن, نوش, نوشین, نیوشیدن, هشومند, هوش۱, هوشمند, هوشیار

ôus 2*: mouth*
زاب, زاهیدن, زِه۲, زهاب, زهدان, زهیدن

ozgho*: branch*
ازغ, ازگ۱, ازم

pa*: to protect*
آباد, آبادان, آذربایجان, اردوان, استوان۲, باب۲, بابا, بابک, بان۱, برگستوان, بطریق, پادشاه, پاده, پالایش, پالودن, پالوده, پالونه, پالیدن۱, پایستن, پاینده, پاییدن, پدر, پنام, پناه, پَهره, چوپان, جِربا, دربان, سُتوان۲, سروان, شبان, فالوده, گریبان, گریوه, میزبان, نهفتن, نوا۲, هوربان

pâcin*: male goat*
پازن

pad-*: duck*
بَط

pais*: crush*
پِست

paita*: to spread*
پرده, فراخ

parîkâ*: sweet heart*
بلقیس, پری

parrak*: step*
پله

pârsa*: name of an Aryan (indo-european) tribe who migrated to Persia (iran) about 4000 years ago.*
پارس۱, پاسارگاد, پشملبا, فارس

parth*: the name of a tribe in khorâsân who rose to power and pushed the greeks out of iran in 250 bc.*
پارت, پهلبُد, پَهلُو۲, پهلوی

parti > see parth

parvan*: knot*
پاپژ, پَژ, پژواک

pâšin > see pâcin

pati-daiza*: to gather*
پاییز

pauk > see puk 2

paus**: to dress*
پوشیدن

payda*: to spread*
بیرق

pe > see pô

ped*: foot*
پا, پاپژ, پاجامه, پای, پایین, پَل, پِی, پیاده, پیژامه, پیک, دارابزین, زَرّافه, قالب, کالا, کالب, کالبد, کالیبر

peg*: breast*
پنکه

peî*: sap*
انگ۲, انگبین, پنیر, پِه, پینو, پیه, دُژپیه, دُشپیل, دُشپیه, دُمَل, دنبل, سکنجبین, فربه, گزانگبین

peig*: to mark*
پیسه, پیشه, نُبی, نوشتن

peis > see pais

pek*: wool*
پشم, چوپان, شبان, فئودال

pekw*: to cook*
ابا, با, برقوق, بیسکویت, پختن, پَز, پَزیدن, شوربا, نانوا, وا

mûk: *pile*
موک

mûm: *wax*
موم، مومیا

mûrâ: *seal*
مُهر, مُهره

mus > see mû

nâ: *to help*
پناه

nabatu: *to shine*
نفت, نفتالین

nabja: *beak*
نوک, نول

naêza: *sharp point*
نیزه

nagan: *bread*
نان, نانوا

nağan > see nagan

namra: *soft*
نرم, نَمرَق

nana: *a child word for mother*
ننه

naranga: *orange tree*
نارنج، نارنگ

nârikelah: *coconut*
نارگیل

nas: *nose*
بینی, نُس

nâs > see nas

nask: *twist*
نخ

nau: *boat*
ناخدا, ناو, ناو یدن, ناودان, ناوَک, ناوگان, ناوه

n.b.b: *to make hollow*
انبوب, باب۱, بابِل

ndheros > see ndhos

ndhos: *under*
زیر

ne 1: *no*
آ ـ ۲, آزرمیدخت, آسفالت, آن - ۱, آناهیتا, آهو۲, ا ـ ۱ , اتُم, اسفالت, الماس, امرداد, امشاسپند, ان ـ ۲, انکار, انوشه, انوشیروان, انیر, انیران۱, انیران۲, برنا, خَشَن, خشیسار, خشین, سایه, ستوه, عفریته, مرداد, نا ـ, ناب, ناهید, نَستوه, نَغام, نقره, نوش, نوشین, نیست

ne 2: *our*
ما

nebh: *cloud*
ابر, ابرآمون, نفت, نم, نمک

ned: *to bind*
نُسخه, نُسک

nedo: *reed*
زرّافه, سرنا، سرنای, کارنای, کُرنا, نارد, ناردین, نال, نای, نی

nei 1: *to shine*
آبنیک, انبیق, رونق، رونیک, نَرد۱, نیشابور, نیک, نیل, نیلوفر, نیو, نیو اردشیر

nei 2: *to lead*
نما, نمایش, نماینده, نمودار, نمودن, نمونه

nek: *to destroy*
برناس, جُناح, فَرناس, گناه, نَسا

nêkš: *to pierce*
کارد, کَرت, نِشگِرده, نیش, نیشتر, نیشدر

neku: *to reach*
آسیدن

nem 1: *to assign*
ناموس, نماز, نمره

nem 2: *to bend*
نماز

nemata: *straw*
نمد

nembh > see nebh

nepôt: *grandson*
ح, ص, ض, نَبَس, نبیره, نوه

ner 1: *vital energy*
اسکندر, نر, نریمان, نیرو, هنر

ner 2: *to turn*
نرگس

nes: *to join*
ناووس

neu: *to cry*
زنودن, زنویه, زنوییدن, نالیدن, نوا۳, نوسته, نُویدن, نویه

newn: *nine*
نُه, نَود, نوزده

newo: *new*
اکنون, کنون, نو, نوباوه, نون

nî: *down*
پنهان, نبرد, نُبی, نژند, نشان, نشستن, نشیب, نَشیم, نشیمن, نغوشا, نغوشیدن, نَکاس, نگار، نگاردن, نگاه, نگون, نما, نمایش, نماینده, نمودار, نمودن, نمونه, نهادن, نهان, نهفتن, نهنگ, نوردیدن, نوشتن, نیاز، نیازی, نیام, نیایش, نیوشیدن, وَردَنه

nîc: *also*
نیز

nîrang: *a Zoroastrian religious ceremony*
نیرنگ

nis: *off*
نیروانا

nitiru: *natron; carbonate of soda*
نطرون

ni-vaedh-ayeni: *i inform*
نوید

mauča: *banana*
موز

maud* > see moudh

maug*: *to err*
آسموغ, آشموغ

maz*: *to break*
ماز

mazaxa > see madhaxa

mazut: *black oil*
مازوت

me 1: *to measure*
آرمئیتی, آزمایش, آزمودن, آسمان, آمادن، آماده, آرمَتی, پَرماسیدن۲, پیمان, پیمانه, پیمودن, فرمان, گُمُد, مان۱, مانستن, مانند, ماه, مَه, مهتاب, مهشید, نما, نمایش, نماینده, نمودار, نمودن, نمونه, همانا, همانند

me 2: *me*
من۱

mê 3: *no*
مَ ـ

medhyo: *middle*
میان

meg: *great*
مِزنا, مِه۲, مِهَست

mehdhu: *honey*
مُل, مَنج, مِی

mei 1: *soft*
مایده, میزبان, مَیَزد

mei 2: *to fix*
میخ, میخک

mei 3: *to go*
سَمت

mei 4: *to bind*
مِهر, میترا

mei 5 > see mai* 1

mei 6 > see mai* 2

meig: *to mix*
آمیختن, آمیزش

meigh 1: *to sprinkle*
گمیختن, میختن, میز, میزراه

meigh 2: *to blink*
مژگان, مژه, مِه۱, میغ

meit 1: *to stay*
مهمان, میهمان, میهن۱

meit 2: *to throw*
میهن۲

mel 1: *black*
خیال, مالیخولیا

mel 2: *small*
مار

mel 3: *soft*
مرهم, ملغم

mêlg: *to wipe off*
آمرزیدن, پَرماسیدن۱, فرامرز, مالیدن, مُرز۲, مُشت۲, مُشتن

men 1: *to think*
اسپندارمذ, اسفندارمذ, اهریمن, اهورا, اهورامزدا, اورمزد, ایرمان, برمنش, بهمن, پژمان, پشیمان, دُژم, دُژمان, دُژوان, دشمن, سپندارمذ, سفندارمذ, قهرمان, کهرمان, گمان, ـ مان۳, مزدا, مزدیسنا, مزقان, ـ من۳, منش, منوچهر, موزیک, موسیقی, مینا، مینو, نریمان, هخامنش, هرمز, هورمزد, هومن

men 2: *to remain*
امید, ماندن

menth 1: *mouth*
مصطکی

menth 2: *to turn*
ـ مند

mer 1: *to remember*
آمار, شماره, شمردن, گماردن, گماشتن, مَر, هَمار

mer 2: *to rub away*
امرداد, امشاسپند, بیمار, پژمردن, خاموش, فراموش, فراموشیدن, کیومرث, مار, مرد, مرداد, مردم, مردن, مرگ, مَرمَر, مشیا, مشیانه, مُل

mereğa: *a large bird*
سیمرغ, شاهین, مُرغ۱

merg: *mark*
مرز۱

merg: *mark*
مرز۱

merk: *to take*
گمرک

meug: *wet*
مفت

meuk 1: *scratch*
مشت۱

meuk 2: *stocking*
پیموزیدن, موزه, موق

miždho: *reward*
مُزد, مزدور, مژده

mô > see môdh

môdh: *hair*
مو, موی

moisos: *sheepskin*
مَشک, مَشکو, میش

morwi: *ant*
مور, مورچه, موریانه

moudh: *to mourn*
مُست۲, مُستمند, مویه, موییدن

mozgo: *marrow*
مزغ, مغز

mu: *a mouse*
ماهیچه, مُشک, مِشک, مِشکی, موش

mû: *fly*
مگس

lehk > see lek 1

lêi: *slime*
لای

leig: *to leap*
آلیختن, آلیز, آلیزیدن, لزگی (رقص), لی لی (بازی)

leigh 1: *to lick*
اُشنه, لِشتن, لیسیدن

leigh 2: *leave*
آبریز, اِبریق, پرهیختن, پرهیز, خسوف, ریختن, کسوف, گریختن, گریز

leip: *to smear with oil*
ریو, ریوه, فریب, فریبا, فریفتن

leith: *to go forth*
رستاخیز

lek 1: *joint*
لِنگ

lek 2: *to leap*
لگد

leng > see longos

lep: *soft*
لابه, لاف

lêsos: *place*
لاخ

letro: *skim*
لَت

leu: *to smear*
آلاییدن, آلودن, اندودن, پالایش, پالودن, پالوده, پالونه, پالیدن۱, فالوده

leubh: *to grow mad and be afflicted with love*
آلوفتن

leudh: *to grow*
حور, رَز۱, رُستم, رُستن, روستا, روضه, رونق، رونیک, روی۱, روییدن

leuh > see rauh*

leuk: *light*
آذرخش, آرش, افروختن, انیران۲, درخش, درخشیدن, درفش۱, دیروز, رازق, رخش, رخشان, رخشیدن, رزق, روز, روزن, روزنه, روشن, کیارش

leup: *to break*
ریودن, کهربا

liginnu: *a pot for measuring wheat*
لگن

limû: *lemon*
لایم, لیمو, لیموناد

lithra: *a scale*
رطل

lohrk: *weasel*
راسو

lonče > see lonche

lonche: *lance*
رُمح

longos: *limp*
لَنگ

lrğ: *to tremble*
لرزیدن

lubbu: *cowpea*
لوبیا

mâ: *breast*
مادر, مادراندر, ماده, مادیان, ماکیان, مامان, مایه, ممه

mač* > see maič*

mad: *wet*
ماست, ماسیدن, ماغ, ماهی, مست۱, مَسکه

madhaxa: *grasshopper*
ملخ, میگ, میگو

maêkva: *fruit*
میوه

mağa: *hole*
مَغ۲, مغاک

magh: *might*
مجوس, مُغ, مَغ۱, منجنیق, منجنیک, موبد

mağnêtes: *magnet*
مغناطیس

mağšîsa: *stone*
مرقشیشا

mai* 1: *to change*
آوام, فام۲, وام

mai* 2: *to harm*
گم

maič*: *to suck*
ماچ, مزه, مزیدن, مکیدن

maiša* > see moisos

mait* 1 > see meit 1

mait* 2 > see meit 2

mako: *house fly*
مگس

mana: *an ancient unit of weight*
من۲

mantil: *cloak*
مندیل

mareğâ: *grass*
مَرغ۲, مرغزار

marga-ahri-ita: *"born from shell"*
مرجان, مروارید

marz? > see mêlg

mâš: *a kind of bean*
ماش

masgdâ: *place of worship*
مزکت, مسجد

mat: *ick*
آماج

mauč*: *to learn*
آموختن

kû 1: *to burn (also firewood)*
قالب, قفقاز, کالا, کالب, کالبد, کالیر

kû 2: *spike*
سوزن, سوک۲, سوگ۲

kuâtos: *straw*
کاه۱, کهربا

kuei: *white*
اسپهر, سپهر, سپید, سفید

kulanjâ: *a plant (alpina galanga)*
خلنج, خلنگ

kund: *blunt*
کُند۱, کُند۲, کُنداور, کُندی, گُنداور

kung: *corner*
کُنج

kûp: *to smoke*
گپی

kupriti: *sulfur*
کبریت

kur > see ker 5

kûr: *dark*
کور

kûrb > see gûrb

kurkana > see kurkanû

kurkanû: *saffron*
کُرکُم

kurkizannu: *rhinoceros*
کَرگ, کرگدن

kut: *small*
کوتاه, کوچک, کودک

kwal: *a big fish*
کَرو

kwei 1: *to pay back*
کین

kwei 2: *to collect*
انجیدن, پرچین, پیچ, پیچیدن, توختن۱, چیدن, چینه۱, گزیدن, گزیر, گزینش, ناگزیر

kweis*: *to assign*
کیش۱

kwek: *to appear*
آگاه, چاشت, چاشنی, چشم, چشیدن, گواه, ناگاه, نَکاس, نگاه

kwel: *to move around*
بازار, بازرگان, چال, چالاک, چالش, چالیدن, چَرا, چرخ, چریدن, چلیدن, -زار۳, طلسم, کارزار, کاشتن, کالسکه, کشاورز, کشیدن, گزاردن, گزارش, واچار

kwem: *to swallow*
آشامیدن, چَمان۲, چَمانه, چمیدن۲, کام۲

kwen: *holy*
اسپنتا, اسپند, اسپندارمذ, اسفند, اسفندارمذ, اسفندیار, افسنتین, امشاسپند, سپنتا, سپندارمذ, سفندارمذ, گوسفند

kwer: *to do*
آهنگر, افگار, انگاردن, انگاشتن, پرگار, پیکر, -جرد, چار, چاره, دارابگرد, سِگال, شاگرد, شکار, شِگَردن, فگار, قهرمان, کار۱, کاریدن, کردن, کهرمان, گر۲, گزیدن, گزیر, گزینش, گوارا, گواردن, گوارش, لاجورد, لشگر, ناگزیر, نقره, نگار, نگاردن, نگرش, نگریدن, نگریستن, وچر, وچرگر, وزیر, یزدگرد

kwermi > see wer 2

kwes: *to pant*
شُش, هوا

kwetwer: *four*
چَتوَر, چهار, چهارم, چهل, دارابزین, شترنگ, شطرنج, قرنطینه, کادر, کترنگ

kweye: *quiet*
آشیانه, شاد

kwo: *stem of interrogative and relative pronouns*
ایچ, چگونه, چند, چه, چون, چی, چیز, کَس, کو, کِی۱، کی۲, هیچ

kwon: *dog*
سگ, قناری

kwri: *to buy*
خریدن

kwsep: *darkness*
شام, شب, شبدیز, شبستان

lâ: *roots of sound words including animal crys*
لال۱, لالا, لالایی

ladunu: *resin of a certain tree*
لادن

lâiô: *roar*
لاییدن

lâjîn: *name of a Turkish tribe*
لاجورد

lak: *to tear*
لَت

lakš: *to protect*
لشگر

lal 1 > see lâ

lalla > see lâ

lanğ: *to droop*
رنج

lap-aro > see lep

laqalaqa: *flamingo*
لقلق، لقلقه, لکلک

layh: *to be high*
الله, جبرئیل, -یل

lêb: *lip*
لب

legwh: *light in weight*
کارناوال, لاغر

kes*: to scratch*
خَسیدن, خشنود, خوش, شانه, شور۱, شوربا

ket*: living room*
کد.

keu 1*: to shine*
زرّافه, سرنا, سرنای, سور

keu 2*: to swell*
سُفتن, سُمبه, سُنبه, سود, سوراخ, صفر

keu 3*: to watch*
شُکوه, قابوس, قباد, کاووس, کِی۳, کیا, کیارش, کیان, کیخسرو, کیقباد

keued*: to yell*
نکوهش, نکوهیدن

keuk*: to shine*
افسوس, زُهره, سرخ, سهراب, سُهروَرد, سوختن, سوز, سوزاک, سوزان, سوزش, سوک۱, سوگ۱, سوگند, ققنوس, وَرد۲

khâd*: to bite*
خاییدن

khalkos*: copper or copper alloy with tin*
اخلاط, خِلط, مخلوط

kharpuna > see kahrpu

k.h.l*: to stain*
الکل, کحّال, کحل

ki* 1*: to freeze*
چاییدن

kiês*: bug*
ساس۲

kiph*: thin flexible twig*
سیف, شَفش, شفشاهنگ , شَفشَف

kîru*: wax*
قیر, گریس

kitu*: cotton clothing*
تُنکه, کتان

klei*: to lean*
اقلیم

klem*: tired*
شَمَن

klêu*: hook*
کلید, مقلاد

kleu 1*: to hear*
اشنودن, خُسُر, خسرو, خُسور, خُسوره, خُشو, سراییدن, سرواء, سرواد, سرودن, سُروش, شنیدن, کسریٰ, کیخسرو

kleu 2*: o wash*
قُلزُم

klis*: adhere*
سرشت, سِریش

klou-ni*: buttock*
سُرون۲, سَرین

kôîk*: wide road*
کوچه, کوی

koksâ*: a part of body like foot*
کشاله

kolemos*: reed*
قلم, کارامِل

kom*: with*
کُمُد

kônôs*: mosquito*
کاناپه

korâčak*: a roll of bread*
گِراس

korkâ*: gravel*
ساخارین, ساکارُز, سوخاری, شِکر

kormo*: suffering*
شرم

koro*: war*
پیکار, کار۲, کارزار, کارنای, کاروان, کرب, کُرنا, کلنجار

kost*: bone*
برگستوان, کتلت, کُستی, کُشتی

kram*: to walk*
خرامیدن

krep*: body*
خراستر, خِرَفستَر, خَستَر

kreu*: blood*
ققفاز, کلوخ

k`s*: pig*
کاس۲, کاسموی

ksei 1*: possess*
اردشیر, افشین, پادشاه, چَک, خشایار, شاه, شاید, شایستن, شایسته, شایگان, شهر, شهرام, شهریور, شیر۲, شیراوژن, گلشاه, نَرد۱, نیشابور, نیو اردشیر

ksei 2*: bright*
آذرخش, جمشید, خَشَن, خشیسار, خشین, خورشید, درخش, درخشیدن, درفش۱, رخش, رخشان, رخشیدن, روشن, شید, شیده, مهشید

ksen*: to card wool*
شانه

ksero*: dry*
اکسیر

kseubh 1*: to shake*
آشفتن, آشوب, کَشُفتن

kseubh 2*: move*
شیب۱, نشیب

kseud*: water*
آیُخشُت, شستن, شور۲, شوهر, شوی۱, شوی۲

ksîp*: strike*
شیب۲, شیب۳, شیبیدن, شیفتن

ksîro*: milk*
شیر۱, شیرین

ksudros*: coarse*
خُرد

kar* 2 > see kwer

kard*: *keep down*
کال

karpâsah: *cotton*
گرباس

karpurah: *camphor tree*
کافور

karš*: *to drag*
ترکش, کشاله, کشکول, کیش۲, کیش۳

karšvar: *a "circle" of land*
کشور

kas: *to cut*
قصر

kas 2 > see kak 3

kâs 3: *to command*
پاسخ, ساستا, سُخن

kas* 1 > see kwek

kaša: *arm pit*
گَش

kasyapa: *tortoise*
گَشَف

kâtara: *shy*
کاتوره

kâu 1: *to strike*
کُشتن, کوبیدن, کوشش, کوشیدن, کوفتن

kau 2: *to howl*
کبک, کوکو

kauč* > see gêu 1

kaus: *to pound*
کوس

kavûta: *gray*
کبوتر, کبود, کفتر

kay-guk: *boat*
قایق

kayik > see kay-guk

kaz > see kaž

kaž: *inexpensive silk*
غژ, غژغاو, قَز, قزاغند, گَز, گَژ۲, کژاکند, گاز۱

keanos: *to lie down*
اقیانوس

keg: *hook*
چنگ, سنج, صنج, کج, کژ۱

kei 1: *gray or black color*
سام, سیامک, سیاه, سیاوش, سیمرغ, شاهین

kei 2: *to set in motion*
شدن

kei 3: *to lie down*
اریکه

keku: *club*
چاقو, چکاد, چکش

kel 1: *cold or warm*
آبسال, افسردن, سال, سرد, سرما, گوساله

kel 2: *to cover*
کلاه, کلبه

kel 3: *to strike*
گَلند, کلنگ

kel 4: *light and dark spots*
چرمه

kel 5: *cup*
کاس۱, کاسه, کوزه

kel 6: *to shout*
کلاس, کلیسا, کَنّاس, کنسول, کِنشت, کنیسه

kelewo: *lacking*
کچل, کَروِه, کل

kem 1: *stick*
سیم۱

kem 2: *to cover*
قمیص

ken: *young*
کنیز

keng > see keg

kens: *to announce*
افسانه, افسون

ker 1: *head*
افسار, افسر, زنجبیل, سار۴, سالار, سر, سُرو, سروان, سَرون۱, شنگبیل, فسار, قیراط, لاله سار

ker 2: *to cut*
اگر, چرم, خوک, ریسک, سرگین, سِگال, سودن, سیلی, شکافتن, شکوفه, شگفت, غربال, فرسودن, کارد, کافتن, کاو یدن, کاوُش, گر, کَرت, کَفتن, گسستن, گسیختن, گسیل, مگر, نِشگِرده, هرگز

ker 3: *loud noise*
خروچ, خروس, خروشیدن, سرفه, کَرک, کرکس, کُروه, ورتک

ker 4: *black*
پیخال, چرده, سمور, شیمی, گَرس, کِرسنه۱, گَرسنه۲, گَره, کیموس, کیمیا

ker 5: *heat*
کوره

kerasos: *cherry*
قَرنفُل

kerd 1: *heart*
دل

kerd 2: *row*
سرده

kerdh > see skordh

kerk: *thin*
گرسیوز, گرشاسپ

kers 1 > see ker 4

kers 2: *to turn*
کاریکاتور

kert: *to twist*
کارتنک

haya > see haem

hebni: *ebony tree*
آبنوس

herk > see ark

herk > see hixra

hixra: *filth*
چرک

hmar* > see mer 1

h.š.š: *to dry vegetable*
حشیش

huaid* > see sweid

huan* > see swen

huar* > see swer

hûzâyê: *name of a native tribe in southwest iran (remnant of the elamite)*
اهواز, حوز, خوز, خوزستان, هوز

h.y.y: *to live*
حوّا, حیات

i 1: *to go*
باید, پَتَت, جا, جاروب, جَن, جیناک, هیرک

i 2 : *pronominal stem*
استاد, اِم, امروز, ایچ, ایدر, ایدون, ایمه, این, پندار, پنداشتن, هیچ, وُ, یا, یازده, یک, یگانه

iaš* > see yaš*

iâtom: *going*
جادّه

ies > see yes

ieuo: *grain*
جو۲, جُوازه, گُوازه

ijlak: *sleeveless coat*
جلیقه

isto: *most*
اردیبهشت, بهشت, فِرِه, فَرهَست, کاست, مِهَست, نخست

jai* > see gwei

jan* > see gwhen 2

jangalah: *wasteland covered with wild growths*
جنگل

j.b.r: *to reunite*
جبر, جبرئیل, گَبر

jiau* > see geu 3

kâ: *to wish*
کام۱, کامه

kâd: *sorrow*
سار۲

kafa: *foam*
کف, کفچ, کفچلیز

kaffa: *the plant or drink coming from kaffa*
قهوه, کافه

kafš: *shoe*
کفش

kaftân: *a silk-filled war garment*
خفتان, خفدان

kagaz: *tree bark*
کاغذ

kahrpu: *lizard*
چلپاسه, کرباسو

kai: *alone*
کور

kaiš* > see kweis*

kâk: *twig*
شاخ، شاخه, شکله

kak 1: *to enable*
آسغده, بسغده, بسیج, ساختن, سازش, سخت, سزا, سزیدن

kak 2: *a round object (loaf)*
کاک, کعک

kak 3: *to become thin*
ـک, کاست, کاستن, کاه۲, کاهش, کاهیدن

kakis: *spike*
سگک

kakka: *to defecate*
ککه

kam 1: *to restrain*
کمند

kam 2: *to bend*
چپ, چَپه, چَفته, چَم۱, چَمان۱, چماندن, چمیدن۱, چنبر, خَم, قپان, کپان, کمر, کمرا

kamma: *little*
کم, کمین

kamp > see kam 2

kân: *belonging to a group (of numbers)*
- گان، - گانه

kan* > see gwhen 3

kânak > see kân

kand: *to shine*
چُندل, چُندن, سَندَروس, سندل, صندلی, قندیل, کاندید, کُندر

kânûnu: *fireplace*
کانون۱

kap: *grasp*
چاپیدن, چسبیدن, چفسیدن, قفس, قفیز, کویز

kapastay : *poison*
کَبست

kapho: *hoof*
سَفَل, سُم, سُنب

kapolo > see kaput

kapparis: *a Mediterranean shrub*
قَباریس, کَبَر

kaput: *head*
کَلّه

kar 1: *hard*
خار, خارا, خاریدن, خر, خربزه, خرچنگ, خِرَد, خروار, قاطر, کنگره۱

gras: *to eat*
غانغرایا

gredh: *to walk*
سانتیگراد, کنگره۲, گراییدن

ğreîos > see glei

gr'mg: *possession*
غرامت

grnom > see ger 2

gûrb: *stocking*
جوراب, گوراب۲, گورب

gurdos 1: *brave*
گرد۱, گردان

gurdos 2: *sluggish*
گول

gûysna: *deer*
گوزن

guza: *throne*
کرسی

gwa: *to walk*
آغاز, آمدن, آینده, اکباتان, انجام, انجمن, انگام, پیام, پیغام, جاه, خانقاه, خورنگاه, دیابت, زمان, فرجام, گام, گاه۲, گهواره, نیام, همدان, هنگام

gwag: *cry*
زاغ, زکیدن, ژاژ, ژکیدن

gwebh 1: *to dip*
ژرف

gwed > see yad*

gwedh: *to destroy*
گست, گند, گندیدن

gwei: *to live*
آژیر, جهان, جیوه, زندگی، زنده, زیبق, زیرک, زیستن, ژیوه, کیهان, کیومرث, گیتی, مزخرف

gweie: *to over power*
زیان, گادن, گاییدن

gwel: *to drip*
آغار, آغاردن, آغاریدن, آغر , آغردن, آغشتن, فرغار, فرغاریدن, فرغر, فرغردن, فرغن, فرغنده

gwel 1: *to throw*
ابلیس, گرزین

gwel 2: *to pierce*
پول, فَلس, مُفلس

gwen: *woman*
زن

gwer 1: *heavy*
گران

gwer 2: *call loudly*
آژیر, بیغاره, پیغاره, گرامی, گرزمان, گروگر

gwer 3: *to swallow*
پیاله, پیغاله, خرخره, ژرد, غرغره, غلغل, قُلقُل, گریبان, گریوه, گل, گلو, گوارا, گواردن, گوارش

gwer 4: *mountain*
گر۱, گرشاه, گلشاه

gwet: *resin*
بتون

gwhder: *to flow*
آبشار, سرشار, شار, شاریدن, شُرشُر, شِریدن

gwhedh: *to ask*
تَکدّی, خجسته, گُجسته, گدا

gwhen 1: *to fill*
غانه, غژ, غژغاو, قَز, قزاغند, قنات, قند, گز, گژ۲, کژاکند

gwhen 2: *to strike*
آجدن, آزدن, آژدن, انغوزه, انگژه, اوژدن, اوژندن, بهرام, پادزهر, زدن, زِه۳, زهر, زُد, ژِه, شیراوژن, کلاغ, گزند, گزیدن, نژند, ورغنه

gwhen 3: *to dig and fill*
آبشن, آکندن, آویشن, اِسکِنه, افکندن, بالاخانه, بالکن, پراکندن, پَرگنه, پیکان, خانقاه, خانه, خانی, خَن, خندق, سمرقند, شَن, شَندف, قانون, کاشانه, کان, کانال, کانون۲, کَندَک, کندن, کندو, کَنَند, گلشن, هوشنگ

gwher: *warm*
گرم

gwhi: *thread*
زه۱, فیله

ğ.w.l: *to take suddenly*
غول۱, مُغیلان

gwou: *cow*
برزه گاو, توده, جواز, کود, گاو, گواز, گوپان, گوساله, گوسفند, گوشت, گوه, نهفتن, ورزاو

gzn: *treasure*
جنازه, خزانه, گَنز, گنج, مخزن, مغازه

hâ: *to join*
ها

habl: *rope*
حبل, کابل

had* > see sed

haem: *character*
خیم, دژخیم

hai* > see sâi

haič* > see seiku

halak: *mad*
اَلَک, اَلَکی

ham-bak: *jam*
انبه

hanbân > see anbân

har* > see ser 2

harn* > see srisâ

hau* 2 > see seu 3

hauš* > see saus

genu 2: *chin*
چانه, زنخ، زنخدان

geph: *mouth*
دهان, زفر

ger 1: *curved*
گره, گروه

ger 2: *ripe*
آزرمیدخت, زار۱, زال, زر۲, زرتشت, زرمان, زیره, گندم

ger 3: *to awaken*
بیدار

ger 4: *to cry hoarsely*
زار۲، زاری, غرّیدن

gerbh: *to scratch*
مزخرف

gêu 1: *to bend*
آغوش, ابرقوه، ابرکوه, اکواب, انجوخ, انجوختن, انجوغ, چگونه, چون, خُم, خمره, زرگون, زیرکونیم, سرگین, سنج, صنج, غوز, قوز, قوزک, کُپ, کوژ, کوشک, کوه, کوهان, کوهسار, کیوسک, گنبد, گنده, گوشه, گون, گوی, نگون

geu 2: *to hasten*
ابزار, افزار, افزودن, زاو, زاوَر, زَوار۱, زود, زور۱, فزون

geu 3: *to chew*
جویدن

geus: *to love*
دوست

ghâgwh: *young animal*
زاغ

ghaido: *goat*
زاق

ghait: *wavy hair*
گیس

ghans: *goose*
غاز

gharš* > see ghers

ghdies: *yester*
دی۲

ghebh-el: *head*
قیفال, کوفیّه

ghei 1: *winter*
دِی۱, زم, زمستان, زمهریر, هیمالیا

ghei 2: *to propel*
آبزین, ابرزین, ابزار, افزار, زنجیر, زندان, زنهار, زَوار۱, زین, زینهار, سفینه, فرزین, گرزین

ghêi 3: *to yawn*
فاژ, فاژیدن

gheidh: *wish for*
آغالیدن

gheis: *to frighten*
زشت

ghel: *to shine*
آرسنیک, خیال, زر۱, زرد, زردک, زرگون, زرنیخ, زریر, زَهره, زیرکونیم, مالیخولیا

gheled: *ice*
ژاله

ghengh: *to proceed*
جنگ, خِنگ, زنگ

gher 1: *to grab*
آزار, آزردن, ـ جرد, رَزده, قَرن

gher 2: *to wish*
زار۴

ghers: *to be delighted*
گش

gherto: *milk*
آغشتن, فرغار, فرغاریدن, فرغر, فرغردن, فرغن, فرغنده

ghesto: *hand*
آستین, دست, دستار, دستگاه

gheu: *to pour*
رفوزه, زوت، زوتر, زَور۲, شیمی, کیموس, کیمیا

gheugh: *to hide*
آغال۲, آغل, غول۲

ghlâd: *to sound*
زرّاد, زره

ghou-ro-s: *terrifying*
گور، گوراب۱

ghrebh 1: *seize*
پذیرفتن, گرفتن, گرو، گروگان

ghrebh 2: *to dig*
گور

ghrem: *to roar*
غرش, غُرنبیدن, غُزم, غُژم

ghu 1: *to call for help*
خدا, خدیو, خواجه, گپ, گفتن, ناخدا

ghu 2: *tongue*
زبان, هزوان

ghuel: *crooked*
تزویر, زور۳

ghûk: *hoot*
غوک

gieu > see geu 3

glei: *to start*
دریا, زراه

gnauh*: *to sleep*
غنودن

gnô: *to know*
آشنا, دانستن, دانش, زند, زندیق, شناختن, فرزانه

gogel: *knob*
گزَر

gong: *lump*
گند۱

gôtra: *race*
جوهر, گُهر, گوهر

gram* > see ghrem

ens: *meet with hostile intent*
اهریمن

epi: *at*
اسقف

er: *to move*
آرغنده, آریغ, ارغنده, اروند, الوند, پتیاره, پذیره, راندن, رسیدن, ریدن, ریغ, ریم، ریمه, لهراسپ

ere: *to have bad will*
ارشک۲, رَشک

erêbu: *to enter*
اروپا, غرب, مراکش

erek: *flea*
رشک

ereš > see arš

eres 1: *to flow*
ارشان, ارشک۱, رگ, ریواس، ریوند

eres 2: *to pierce*
خِشت۲

erezu > see arš

ersen: *ejector of semen*
ارشاسپ, خشایار, سیاوش, گُشن, گشناسب, گشنسپ, گُشنی

eskopo: *door threshold*
آشکوب

es-ti: *to be*
اسانس, است۱, استن, نیست, هست, هستن

êter: *internal (insignificant) organs*
خوار

eueguh: *to speak solemnly*
پاسخ

fraih > see prî

fran(g)rasyan: *scary*
افراسیاب

frank: *forward*
فراز

fra-sanga: *a distance of about five kilometers*
پَرسنگ, فرسخ, فرسنگ

fraspât: *carpet?*
فَرَسب

fratâk: *tomorrow*
فردا

f.r.q: *to split*
ترافیک, فرق

fšân: *spread*
افشاندن, افشون

fšar* 1 > see kormo

fšar* 2: *o press (for making an intoxicating drink)*
افشاردن, افشره, فشار

gabbah: *dome*
قُبّه, کُبّه, کُپّه, کَپیدن

gah*: *to have sexual intercourse*
گادن, گاییدن

gaip > see geibh

gaiz*: *to excite*
انگیختن, انگیزه, گیج

gal: *to shout*
گرزش, گرزیدن, گریستن, گریه, گِله

gan: *to seize*
زغن

gang: *to mock*
گُنگ

gar* > see gwel

garenu: *scab on animal skin*
گر۳, گرگن

garz 1: *to bite*
گرزه

garz* 2 > see gal

gassu: *mortar*
گچ

gat: *large*
گت

ğaulos: *vessel*
زورق

gavâl: *a rough cloth made of wool*
جَوال, گوال

gaz*: *to bite*
گاز۲, گزند, گزیدن

ğazal: *a new born deer*
غَزال

gazit-ak: *tax*
گزیت

g.d.d: *to be strong*
جُند, گند۲

ğdhem: *earth*
آلگوریتم, خوارزم, زَمی، زمین

gêi: *to sing*
افغان, فغان, گات, گاه۱۰, نیایش

geibh: *to spin thread*
گیوه

gel 1: *to form into a ball*
کُرّه, گلوله, گولّه, گوی

gel 2: *to swallow*
زالو, زلو

ğem > see ğdhem

geme: *to marry*
داماد

gene: *to give birth to*
آزاد, جِن, زادن, زاییدن, فرزند, قرمز, میرزا, نژاد

geng > see gong

genu 1: *angle*
زانو, گونیا

dhen*: to flow*
دانیدن, دَن, دَنان, دَنیدن

dher 1*: to hold*
اندرز, بَدَرزه, بسیار, بهادر, پَدَرزه, پندار, پنداشتن, داراب, دارابگرد, دارو۲, داریوش, داشتن, درز, درزمان, درزن, درزی, درمان

dher 2*: to confuse*
تراخم

dheu 1*: to flow*
دوک, دویدن

dheu 2*: to burn*
اندوه, دود, دودمان, طوفان

dheu 3 *: to shine*
اُزدودن, اندودن, زدودن

dheugh*: to milk*
آزرمیدخت, بیدخت, دختر, دوختن۲, دوشیدن, دوشیزه, دوغ

dheye*: to see*
آدینه, آذین, آینه, آیین, اندیشیدن, بینا, پدید, پیدا, جان, دیدن, دیم, دیمه, دین۱, سیما

dhîs*: village*
دخو, دِه, دهخدا, دهقان, دهگان

dhragh 1*: to pull*
درشکه

dhragh 2 > see dher 2

dhreu*: to call on*
درای, دراییدن

dhreugh*: to deceive*
دروغ, دُروَند

dhûs*: whir*
دوک

dhwer*: door*
بندر, در, درب, دربان, دربند

dînu*: law*
تمدّن, دین۲, دِین۳

dô*: to give*
اسفندیار, بغداد, پاداش, دادار, دادن, داشن, دَشت۲, دهش, دِی۱, هشومند, هوش۱, هوشمند, هوشیار

dolmak*: to wind*
دلمه

dous*: arm*
دوش۲

drassoman*: as much as one can hold in the hand*
دِرَم, دِرهم

drau* > see dhreu

drauš* 1*: to make a mark*
دِروش

drauš* 2*: to grind*
درشت

dregh*: unwilling*
درو یش, دریغ, دریوزگی

dub*: tablet*
دبستان, دبیر, دَف, دیوان, شَندف

dumb*: tail*
تنبک, دُم, دُمَل, دُنب, دُنبک, دنبل, دنبلان, دنبه

dumuzi*: shepherd god*
تموز

dus*: bad*
جوجه, دزد, دُژ ـ, دُژپیه, دژخیم, دُژم, دُژمان, دژوار, دُژوان, دُش ـ, دُشپیل, دُشپیه, دشخوار, دشمن, دشنام, دشوار, دشیاد, دُمَل, دنبل, دوزخ, ژوژه

duvariya-ûn*: outside*
بیرون

dvarya-ûn > see duvariya-ûn

d.v.r*: to turn*
دار۱, دایره, دَهر, دور۲, دیار، دیّار, مدار

dwo*: two*
ابلیس, بیش۲, بیسکویت, دگر, دو, دوازده, دوجین, دوم, دویست, دیگر, دیهیم

ed*: to eat*
آش, آلفاآلفا, اسپست, خراستر, خِرَفستَر, خَستَر, دندان, دنده, سپست, شتا, فسفسه, فصفصه, کرکس, ناشتا

eg(n)is*: fire*
اخگر

eghs*: out*
عسگر

ei > see i 1

eis 1*: passion*
خشم، خِشمِن, فرستادن, فرشته

ekwos*: horse*
آلفاآلفا, ارجاسپ, ارشاسپ, اسب, اسپاه, اسپریس, اسپست, اسپهان, استر, اسوار, اصفهان, تهماسب, جاماسب, سپاه, سپست, سوار, طهماسپ, فسفسه, فصفصه, گرشاسپ, گشتاسپ, گشناسب, گشنسپ, لهراسپ, ویشتاسپ

el 1 *: to bend*
آرنج, آرش۱

el 2*: red or brown used in animal and tree names*
آل, آلبالو, آلک, آلگونه, آله۱, عروس

elu-ephas*: elephant*
پیل, پیلاس, فیل

embhi*: honey*
انغوزه, انگ۲, انگبین, انگژه, سکنجبین, گزانگبین

êmos*: a suffix meaning most or last*
دوم, سوم, ـُ م

en*: in*
آری, آور, آوری, اندر۱, اندروا, اندرون, ایستادن

čînar*: poplar*
چنار، چنال

čine*: grain*
چینه۲

čîrâğ*: lamp*
اشراق, چراغ, سراج, شرق

čirya*: brave*
چیره

čîxâ *: point*
سیخ, شیش کباب, شیشلیک

člyk*: hit by a blow*
چالیک, چلیک

čop*: stick*
چوب, چوگان

čoti > see scetka

čubûq*: smoking pipe with wooden stem*
چپق

dâ 1*: to divide*
بیدستر, داس, داو, داوطلب, دهره

dâ 2*: to flow*
دانوب

dah 1 > see dhê 1

dah 2 > see dê

dahâka*: an evil character*
ضحّاک

dâlman*: eagle*
دال، دالمن

danh* > see dens

daqal*: fruit of palm tree*
دقَل

darb**: to join*
درفش۲

darf > see darb*

darh**: to have pain*
دَرد

darz* > see dher 1

dau > see dheu 1

dauh 1 > see leu

dauh* 2 > see dheu 2

daxš* > see dek

d.b.r*: to buzz*
زنبور

dê*: to bind*
دام۲, دیهیم

debh*: to deceive*
ریو, ریوه, فریب, فریبا, فریفتن

dei*: to shine*
دیبا, دیباج, دیبه, دیو, دیوانه, زاوش

deik*: to show*
. دیز, . دیس

dek*: teach*
دخش۱, دشت۱, دَشن

dekm*: ten*
بیست, چهل, دَه, دوازده, دوجین, دویست, دینار, سی, شانزده, شَصت, صد, قنطار, هکتار, یازده

del*: long*
دراز, درنگ, دیر, دیرند

dem*: house*
الماس, دودمان, گرزمان, مان۲

dema*: to tame and domesticate animals*
الماس, دام۱

denk*: to bite*
دَدر, دندان, دنده

dens*: to teach*
دستور

deph*: to stamp*
دفتر

der 1*: to split*
دَرد, درفش۱, درّه, دِرو, دُرودن, دریدن, نیش, نیشتر, نیشدر

der 2*: to run*
درون

derk*: to see*
ترخون

deru*: wood*
بدرود, پدرود, دار۲, دارکوب, دارو۱, داربه, درخت, درست, درواخ, دُرود۱, دُرود۲, درودگر, درونه

deu 1*: to penetrate*
دوش۱

deu 2*: going away*
دور۱

deuk*: to lead*
دوختن۱, دوزندگی, دوزیدن, دوش۳

dhars*: to dare*
درشت, دلیر

dhê 1*: to suckle milk*
دانگ, دانه, دایه, دایی

dhê 2*: to do*
آپادانا, اسپهان, اصفهان, اندام, اهورا, اهورامزدا, اورمزد, پنام, پنهان, داد, داستان, . دان, داور, دستان, دستور, زندان, زهدان, مزدا, مزدیسنا, ناودان, نهادن, نهان, نهفتن, هرمز, هُنام, هورمزد

dhedh*: nurse*
دادا, دَده۲

dhegh*: to heat*
داش, داغ, دخش۲, دخمه, ذغال, زغال, سکار, فلاخن, گدازیدن

dheigh*: to form out of clay*
پالیز, پردیس, جالیز, دِز, دزفول, دِژ, دژبان, دژپل, دژدار, دیزی, دیگ, دیوار, فردوس

dheigw*: to stick*
فیش

dhem*: to make vapor*
آماس, دَم, دما, دماوند, دمیدن

bheregh*: high*
آرزو, ابَر, بالا, بالاخانه, بالار, بالاگر, بالکن, بَر۲, بردیه, بُرز, برزخ, برزوی, برمنش, برهمن, بروزیه, بُش, بلند, زَبَر, فریبرز

bheru*: to boil*
بلوا

bheu*: to exist*
اُروَر, اوروَر, بُت, بودن, بوم۲, بومَهَن, نوباوه

bheudh*: to be aware*
بور, بودا, بوی۱, بیوسیدن, پیوسیدن, نابیوسان

bheug*: to purify*
بُخت, پوزش, پوزیدن

bhilo*: friendly*
سفلیس, فلسفه, فیلسوف

bhôi*: to fear*
باک, بیم, بیمه

bhôu*: joy*
بوی۲, بویه

bhreus*: swollen*
بَر۴

bhru 1*: eyebrow*
ابرو, بُرو

bhru 2*: beam*
باهو۲

bhugo*: male animal of various kinds*
بُز

bhun*: base*
بُن۱, بُنه, بنیاد, گلبن, ناروَن, وَن

bigâr > see bekâr

bistak*: pistachio*
پسته, فُستُق

blou > see plou

bôb*: carpet*
بوب

boqčâ*: linen for wrapping clothes in it*
بغچه

b.r.k*: originally "to kneel". eventually the root developed the sense of "to bless".*
برکت, کرَوبی

bu*: lip*
بوس

bûcak > see bûjîna

bûjîna*: cucumber*
خربزه

bûnai*: naked*
برهنه

busmâ*: perfume*
بَشام, بلسام

bûšyastâ*: the sleep demon*
بوشاسپ, گوشاسب

byûrru*: ten thousand*
بیوَر

č'a*: tea*
چای

čaêčasta*: bright*
چیچست, خنجست

cağ*: seek*
چغیدن

čag* > see čak*

čai* > see kwei 2

čaih**: to sew*
آجیدن, آزیدن, آژیدن

čak**: to strike*
چاک

ča-kar*: obedient*
چاکر

čali*: membrane*
چَلیَک, چلتوک, شالی, شالیزار, شَلتوک

čamiš
چامیدن, چامین

čamišn > see čamiš

camminus*: way*
کامیون

čao*: to print*
چاپ, چاو

čap* > see kap

čapar*: wall*
چَپَر

capayati*: pound*
شامپو

čark*: a hunting bird*
چَرغ

čartês*: leaf of papyrus*
خریطه, قرطاس, کارت, کارتون

čât*: well*
چاه

čat* > see skweht*

čaud* > see skeud

čellem*: a small box*
چِلِم, چلیم

chiang-yu*: soybean oil*
سویا

chou-shu*: millet*
شوشو

čiah* > see kweye

čîah**: to move*
شاش

čîam > see kwem

čiau* > see kei 2

čih* > see ki* 1

cîm*: reason*
چَم۲

awe: *water*
باران, بارگین, ودخین, ورديج, ويترين

aweg: *to grow*
آغال۱, اُغور, بنفش, بنفشه, پیروز, فروختن, هُوَخشَتَر, وَخش, وخشیدن

axatis lithos: *the stone of akhatos (name of a river in sicily where agate was first discovered)*
عقیق

ayer: *day*
پار, پارسال, پَرَندوش, پَریر, پریروز, پیرار

âzarm: *honor*
آزرم

baba: *baby words*
بَبَه, بربط

bačak: *bad deed*
بزه

bâd* > see bhedh

bâl: *corn*
بلال

bâl-ak: *wing*
بال

balût: *oak*
بلوط

bamb: *bang*
بَم

bamia: *okra*
بامیه

bangha > see banha

banha: *hemp*
بَنج, بَنگ, منگ

banz* > see bhengh

baoj: *to rescue*
بوختن

bârig: *narrow*
باریک

barq: *shine*
برق, زبرجد, زمرد

baru: *to chew*
أباردن, أباشتن, اوباردن, اوباش

bašn: *height*
بَشن

batiaxê: *a bowl (of wine)*
باده, بادیه, باطیه

baud*: *to feel*
بوس

bazda: *bad*
فژ, فژاغند, فژاک، فژاکن, فژگند

bêgânak: *stranger*
بیگانه

bekâr: *forced labor? (not work?)*
بیگار, بیگاری

bêlûr: *an indian city famous for its crystal*
برلیان, بُلور

benješk > see vanjišk

berenža: *brass*
برنج۱, برنز

beu 1: *root of muffled sounds*
بوتیمار, بوف, بوم۱

beu 2: *to swell*
بوق, پاکت

bhâ 1: *to shine*
بام۱, بامداد, فاز, ـ فام۱, فانتوم, فانوس, فتو, فسفر

bhâ 2: *to speak*
پزشک

bhabhâ: *bean*
باقلا

bhag: *to share out*
اتابک, انباز, انباغ, باج۱, باژ, باغ, بَخت, بخشیدن۱, بذله, بَرخ, بزم, بغ, بغداد, بغستان, بهادر, بهره, بیدخت, بیستون, بیگ, بیگم, فغ, فغستان, فغفور

bhâghu : *elbow*
بازو, باهو۱

bhê: *indeed*
ب ـ, بله, بیا

bhedh: *to press*
بستن۲

bheğh: *outside*
اِبی, باز۳, بجز, بِی, بیدستر, جُز

bhel: *to swell*
آنفلوآنزا, بالش, بالین, بَرسَم, برگ, بلغم, بلگه, بلیط، بلیت, بودجه, قَرنفُل

bhendh: *to bind*
بستن۱, بند, بندر, بنده, پیوستن, دربند, فاشیسم

bhengh: *to be thick*
باز۱, دَبز

bher 1: *to carry*
آوردن, استوار, اسوار, انبر, بار۱, بارجامه, باره۱, بَر۳, برادر, بردن, بَرید, ترابری, خانقاه, خاور, خاویار, خروار, خورنگاه, داور, دژوار, دستور, دشخوار, دشوار, سوار, گاه۲, گهواره, مزدور, ـ وار۴, وَخشور

bher 2: *to cook*
برشته, بریان, بریجَن

bher 3: *to cut*
بریدن, بیل

bher 4: *bright*
ببر, بَبَر, بور, بوره

bhereg: *to shine*
ابلق، ابلک, برازنده, برازیدن

ang*: to bend*
انگ۱, انگشت, انگور, انگولک, جوجه, ژوژه, شترنگ, شطرنج, کترنگ, لنگر

angh*: compressed*
آز, جُوازه, گُوازه, نیاز، نیازی

angwhi*: snake*
اژدر, اژدها

anjihr*: fig*
انجیر

anôr*: watery*
انار

anta*: little*
آند, اندک

ap*: to take*
آوام, آیفت, فام۲, وام, یابیدن, یافتن

apak > see apânk

apâk > see apânk

apa-kienak > see ap-genak

apânk*: again*
باز۴

apâxtara*: north*
اباختر, اختر, باختر, بدخشان, بلخ

apêrân
ویران

ap-genak*: glass*
آبگینه

âpilak > see âbilag

apo*: off*
آ-۱, آپادانا, آختن, آراستن, آرایش, آغار, آغاردن, آغاریدن, آغاز, آغر, آغردن, آغشتن, آفدُم, آکندن, آمادن, آماده، آمدن, آهختن, آهیختن, آورد, آینده, اخته, افگار, بافدُم, بخشودن, بخشیدن۲, پس, پوست, سپاردن, سپردن, عفریته, فگار, وارون

ap-vêcak*: pure*
اویژه, بیژه, پرویز, ویژه

a.q.r*: to sting*
عقرب

ar 1*: to fit together*
آراستن, آرایش, آرمئیتی, اَرتا, ارد, اردشیر, اردلان, اردوان, اردیبهشت, آرم, آرمَتی, اسپندارمذ, اسفندارمذ, اشو, پیراستن, پیرایه, چِرا, راد۱, رَد, سپندارمذ, سفندارمذ, نَرد۱, نیو اردشیر, ویراستن, ویرایش

ar* 2 > see er

ardeba*: a unit of volume in ancient egypt*
اَردَب

ardha*: swept*
فراروِن, فربرون, فیرون, وارون

areg > see ark

arg*: to shine*
ارزیز

ariza*: pine*
ارز۲

ark*: to hold*
ارک, ارگ، ارگبُد, عسگر

arkh > see arx

arkhein*: to rule*
بطریق

armâv*: date*
خُرما

arš > see ere

arš*: truth*
آرشیا

aršya > see arš

arx*: master*
آرشیتکت, آرشیو

arzan*: millet*
ارزن, ارژن

as*: to burn*
آر, هکتار

âs*: to arrive*
خراسان

âsa > see âs

ašgab*: leather worker*
اسکاف

asksâ*: axis*
آسه

âsû *: to rise*
آسیا۲, وضو

ater*: fire*
آتش, آذر, آذربایجان

âtos*: father*
آبتین, آتبین, دده۱, فریدون

au*: away*
اُباردن, اُباشتن, افتادن, اوباردن, اوباش, اوژدن, اوژندن, خرسند, شیراوژن

aulos*: jaw*
آرواره

aus*: to shine*
بهار, فرخار, هوش۲

autos*: self*
افندی

avaeza > see ap-vêcak

avêrân; ruined > see apêrân

av-sud*: charm*
افسانه, افسون

aw*: bird*
خاویار, خایه, وای۲, ویش

`awar*: he damaged*
عار, عوار

awd*: strange*
افدستا

ab 1: *water*
آب۱, آب۲, آبان, آبخست,
آبخور, آبرو, آبریز, آبزین, آبشن,
آبنیک, آخُر ، آخور, آس, آسیاب,
آفتاب, آوند۲, آویشن, اِبریق,
اُبّهت, انبیق, دریا, زاب, زهاب,
ناب

ab 2: *father*
ابراهیم, بوزینه

abâ: *to assemble together*
بازار, بازرگان, واچار

abâr: *lead*
آبار

âbilag: *blisters*
آبله

âdhâmah: *earth*
آدم

ag: *to drive*
آژانس, تراز, ترازو, جواز, طراز,
گواز

agaru: *to hire*
اجاره, اجرت, انجیل

agaruh: *aloe wood*
عود, فلوت

âgerepta: *premeditated crime*
اَگرِفت

agh(lo): *fear*
آخ, آک, آکل, آکله, اخ, اَفِد,
افدیدن, اک

ağra: *limit*
انیران۲

agurru: *baked clay*
آجر, آگور

âi: *hay*
آی, ای

ai* > see i 1

aidh: *to burn*
اِتِر, اثیر, خشت۱, هیزم, هیمه

aig-: *goat*
ازگ۲

aios: *metal*
آهن, اَیُخشُت

aiw: *vitality*
برنا, جاو ید, خدا, خدیو, خواجه,
ناخدا

ak: *sharp*
آس, آسمان, آسیاب, اپسان,
افسان, افسانیدن, اقاقیا, بادآس,
ساییدن, سَختن, سنجیدن, سنگ,
سوهان, فسانیدن

akos: *suffix indicating small size*
.ک

akostan > see akustan

akru: *tear*
اَرس, اشک

aksas > see asksâ

akustan: *hang*
آکستن

akwa: *water*
آله۲

al 1: *beyond*
آریا, آلرژی, اراک, آران, اردلان,
انیر, انیران۱, ایران, ایرانویج, ایرج,
ایرمان

al 2: *to grind*
آرد

âlag: *a kind of plum*
آلو, هلو, هلیک

a-lâlak: *red*
آلاله, لال۲, لالس, لالک, لاله,
لاله سار, لعل

âlêiô: *to wander*
آوار۲, آواره

alek: *to ward off*
اسکندر, لاک, لُجّه, لَک

algwh: *worth*
ارج, ارجاسپ, ارز۱, ارزش,
ارزیدن, ارژنگ, ورج، ورجمند

âlu > see âlag

âluk > see âlag

amalaka: *emblic tree*
آمُلَج, آمُلَه

am-bak > see ham-bak

ambarôt > see amrôt

ambhi: *around*
آستین, آبَرنجَن, ابریشم, اپسان,
افتالیدن, افراختن, افراز, افراشتن,
افرنگ, افروختن, افزودن, افسار,
افسان, افسانیدن, افسر, افسوس,
افشاندن, افشون, افغان, افکندن,
انبر, اورنجن, اورنگ, رشتن, رشته,
ریسمان, ریسیدن, ریشتن, شتاب,
شتافتن, شکار, شِگَردن, فتال,
فرازیدن, فزون, فسار, فسانیدن,
فغان

amča: *plough*
آماج

âmon: *full*
آمودن, ابرآمون

a'.m.r: *to command*
میرزا

amrôt: *pear*
امرود

an 1: *breath*
اهورا, اهورامزدا, اورمزد, برزخ,
دوزخ, هرمز, هورمزد

an 2: *other*
آن۲, اندر۲, پدراندر, پسراندر,
دختراندر, مادراندر

an 3 > see ne 1

anbân: *a bag made of sheep hide*
انبان، انبانه

ang: *coal*
انگِشت

Index of Roots

With derived Persian Words

Table of Contents

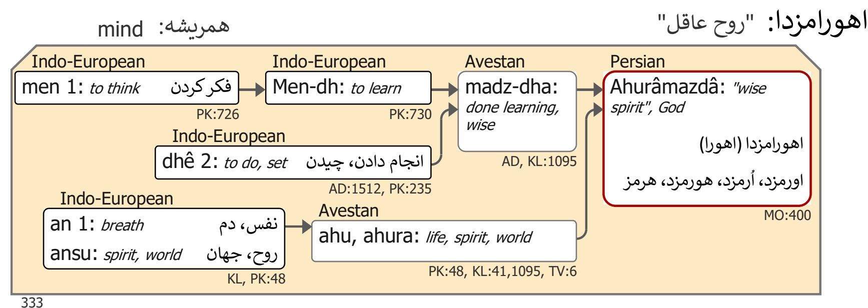
* <u>Reverse Pagination</u>

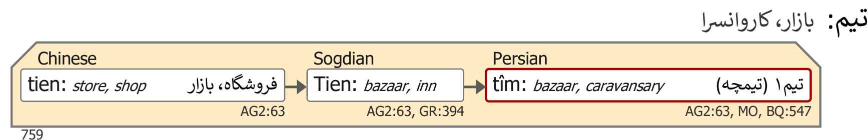
Pagination of the Persian Dictionary is from right to left.

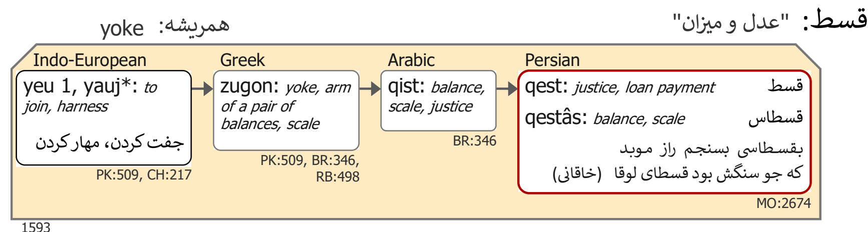
A Brief Description

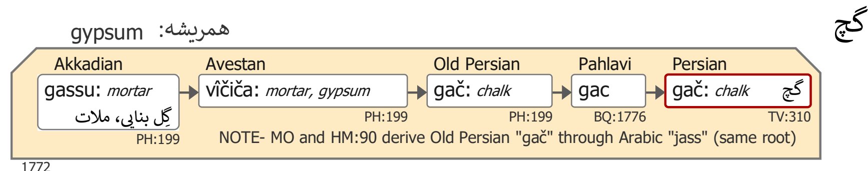
This Persian Etymology book is arranged as a dictionary of Persian words where the derivation of each word and the evolution of its meaning from its Indo-European root(s) are displayed in a simple chart as shown in the samples below. Persian words from Semitic and other roots are also included.

This dictionary explains the etymology of over 3400 Persian words. Their derivation paths pass through some 40 different languages. An index of words is provided for each language. The original meanings of words, if different from their current usage, are shown in quotations.

Persian Etymology
from Indo-European and other Roots

ISBN Paperback 979-8-218-34167-1
Library of Congress Control Number: 2023924494

Rev. date: 2/4/2024

Publisher's Cataloging-in-Publication Data

Names: Nourai, Ali, 1953- .
Title: Persian etymology : from Indo-European and other roots / Dr. Ali Nourai.
Description: 2024 edition. | Dublin, OH : Lexis Books Publishing, 2024. | Includes b&w language charts. | Includes indexes and bibliographic references. | Summary: Displays the etymology of over 3400 Persian words from Indo-European and other roots in simple charts. Their derivation paths pass through 40 different languages. A word index is provided for each language. The original meanings of words, if different from their current usage, are shown in quotations.
Identifiers: LCCN 2023924494 | ISBN 9798218341671 (pbk.)
Subjects: LCSH: Persian language – Etymology – Dictionaries. | Iranian languages – Etymology – Dictionaries. | Indo-European languages – Etymology – Dictionaries. | BISAC: FOREIGN LANGUAGE STUDY / Persian.
Classification: LCC PK6363 N68 2024 | DDC 491 N--dc23
LC record available at https://lccn.loc.gov/2023924494

Lexis Books Publishing
Printed in the United States of America

Persian
Etymology

From
Indo-European and other
Roots

Dr. Ali Nourai